

Enhetlig och effektiv marknadskontroll

*Betänkande av
2019 års marknadskontrollutredning*

Stockholm 2020

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2020:49

SOU och Ds kan köpas från Norstedts Juridiks kundservice.
Beställningsadress: Norstedts Juridik, Kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Norstedts Juridik AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2020

ISBN 978-91-38-25087-7

ISSN 0375-250X

Till statsrådet Anna Hallberg

Regeringen beslutade den 13 juni 2019 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda behovet av kompletterande bestämmelser till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknads kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011. Syftet med utredningen var att EU-förordningen skulle kunna tillämpas på ett effektivt och ändamålsenligt sätt som stärker marknadskontrollen inom Sverige och EU.

Till särskild utredare förordnades från och med den 12 augusti 2019 justitierådet Helena Rosén Andersson.

Som experter i utredningen förordnades från och med den 1 september 2019 chefsjuristen Anette Arveståhl, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, rättssakkunnige Cecilia Cardner, Finansdepartementet, ämnesrådet Susanne Classon, Miljödepartementet, kanslirådet Christian Finnerman, Utrikesdepartementet, produkt-säkerhetsexperten Mikael Holst, Arbetsmiljöverket, juristen Ieva Kisieliute, Boverket, juristen Dennis Lundin, Transportstyrelsen, departementssekreteraren Amina Makboul, Utrikesdepartementet, avdelningschefen Per Samuelsson, Elsäkerhetsverket, handläggaren Per-Olov Sjöo, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, kanslirådet Yvonne Stein, Finansdepartementet och departementssekreteraren Filip Vestling, Infrastrukturdepartementet. Mikael Holst entledigades från uppdraget från och med den 20 januari 2020 och samma dag förordnades juristen Viktoria Hoff, Arbetsmiljöverket, att vara expert i utredningen. Christian Finnerman entledigades från uppdraget från och med den 20 april 2020. Samma dag förordnades rätts-sakkunnige Patricia Barrefelt, Utrikesdepartementet, att vara expert i utredningen.

Hovrättsassessorn Anna-Maria Vesterberg har varit sekreterare i utredningen från och med den 19 augusti 2019 och hovrättsassessorn Sara Fröding Linebäck har varit sekreterare i utredningen från och med den 9 september 2019.

Utredningen, som antagit namnet 2019 års marknadskontrollutredning, överlämnar nu sitt betänkande *Enhetlig och effektiv marknadskontroll* (SOU 2020:49). Med detta är arbetet slutfört.

Stockholm i augusti 2020

Helena Rosén Andersson

/Anna-Maria Vesterberg
Sara Fröding Linebäck

Innehåll

Sammanfattning	19
Summary	25
1 Författningsförslag.....	31
1.1 Förslag till lag (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.....	31
1.2 Förslag till lag om ändring i miljöbalken	38
1.3 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160).....	44
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1512) om elektromagnetisk kompatibilitet	46
1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätdon.....	48
1.6 Förslag till lag om upphävande av lagen (1992:1684) om EG-gödselmedel	49
1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:584) om medicintekniska produkter	50
1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:669) om märkning av skor	52
1.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas	53
1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner.....	54

1.11	Förslag till lag om ändring i fordonslagen (2002:574)	56
1.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:263) om transport av farligt gods.....	59
1.13	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:112) om ekodesign.....	61
1.14	Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)	62
1.15	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)	64
1.16	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar	66
1.17	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.....	68
1.18	Förslag till lag om ändring i avgasreningsslagen (2011:318)	71
1.19	Förslag till lag om ändring i drivmedelslagen (2011:319)	73
1.20	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:579) om leksakers säkerhet.....	75
1.21	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:849) om EU-miljömärket	78
1.22	Förslag till lag om upphävande av lagen (2014:534) med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning.....	79
1.23	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar	80
1.24	Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253)	81
1.25	Förslag till lag om ändring i radioutrustningslagen (2016:392)	83
1.26	Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)	85
1.27	Förslag till lag om ändring i lagen (2016:768) om marin utrustning.....	87

1.28	Förslag till lag om upphävande av lagen (2018:125) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning.....	89
1.29	Förslag till lag om upphävande av lagen (2018:550) med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning	90
1.30	Förslag till lag om upphävande av lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning.....	91
1.31	Förslag till lag om upphävande av lagen (2018:1178) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar.....	92
1.32	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter	93
1.33	Förslag till förordning (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt	96
1.34	Förslag till förordning om ändring i arbetsmiljöförordningen (1977:1166)	110
1.35	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten.....	112
1.36	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:1066) om måttenheter, mätningar och mätdon.....	114
1.37	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1995:670) om märkning av skor.....	116
1.38	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.....	117
1.39	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter.....	118

1.40	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner	120
1.41	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:1084) om buller från viss utomhusutrustning.....	122
1.42	Förslag till förordning om upphävande av förordningen (2004:13) om EG-gödselmedel.....	124
1.43	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar	125
1.44	Förslag till förordning om ändring i bilskrotningsförordningen (2007:186).....	126
1.45	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen....	127
1.46	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer.....	129
1.47	Förslag till förordning om ändring i fordonsförordningen (2009:211).....	130
1.48	Förslag till förordning om ändring i offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641)	131
1.49	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:895) med instruktion för Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll.....	133
1.50	Förslag till förordning om ändring i luftfartsförordningen (2010:770)	136
1.51	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor	137
1.52	Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)	138
1.53	Förslag till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338).....	141

1.54	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:703) om leksakers säkerhet.....	143
1.55	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning.....	144
1.56	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:850) om EU-miljömärket	146
1.57	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:413) om kosmetiska produkter	148
1.58	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.....	149
1.59	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet	150
1.60	Förslag till förordning om upphävande av förordningen (2014:535) om marknadskontroll av textilprodukter	153
1.61	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn	154
1.62	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:98) om fritidsbåtar och vattenskotrar	157
1.63	Förslag till förordning om ändring i tullförordningen (2016:287).....	159
1.64	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:363) om elektromagnetisk kompatibilitet	161
1.65	Förslag till förordning om ändring i radioutrustningsförordningen (2016:394)	162
1.66	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:770) om marin utrustning.....	163
1.67	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:1128) om fluorerade växthusgaser	164

1.68	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:1129) om ozonnedbrytande ämnen.....	166
1.69	Förslag till förordning om ändring i elsäkerhetsförordningen (2017:218)	167
1.70	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2018:127) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning.....	168
1.71	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2018:1179) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar.....	169
2	Utredningens uppdrag och arbete	171
2.1	Utredningens uppdrag	171
2.2	2016 års marknadskontrollutredning	172
2.3	Utredningsarbetet	173
2.4	Avgränsningar och vissa begrepp	174
2.5	Betänkandets disposition	176
3	Gällande unionsrättslig reglering av marknadskontroll ..	177
3.1	Inledning	177
3.2	Den fria rörligheten inom EU för varor	178
3.2.1	EU:s tullunion och den inre marknaden	178
3.2.2	Principen om ömsesidigt erkännande	178
3.2.3	Harmonisering genom gemensamma krav	180
3.3	Reglering av marknadskontroll.....	182
3.3.1	Syftet med reglering av marknadskontroll	182
3.3.2	Förordningen om ackreditering och marknadskontroll.....	183
3.3.3	Det allmänna produktsäkerhetsdirektivet	186
3.3.4	Förordningen om offentlig kontroll.....	187

4	EU:s marknadskontrollförordning	189
4.1	Inledning.....	189
4.2	Tillämpningsområde	190
4.3	Marknadskontroll i medlemsstaterna	192
4.3.1	Organisation av marknadskontroll.....	192
4.3.2	Marknadskontrollmyndigheternas verksamhet ...	192
4.3.3	Marknadskontrollmyndigheternas befogenheter	193
4.3.4	Ekonomiska aktörer	195
4.4	Kontroll vid EU:s yttre gräns	197
4.5	Gränsöverskridande samarbete	198
4.6	Sanktioner.....	199
5	Gällande nationell rätt och organisation av marknadskontroll i Sverige.....	201
5.1	Inledning.....	201
5.2	Begreppet marknadskontroll.....	202
5.2.1	Definitionen av marknadskontroll	203
5.2.2	Förhållandet till begreppet tillsyn	204
5.3	Den svenska organisationen av marknadskontroll	206
5.3.1	Fördelning av ansvaret	206
5.3.2	Marknadskontrollrådet	207
5.3.3	Kommunerna	209
5.3.4	Något om omfattningen av svensk marknadskontroll	210
5.4	Svenska bestämmelser om marknadskontroll	211
5.4.1	Förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.....	212
5.4.2	Produktsäkerhetslagen	212
5.4.3	Produktsäkerhetsförordningen	214
5.4.4	Sektorslagstiftning.....	214

6	Översyn av berörd svensk sektorslagstiftning.....	215
6.1	Inledning.....	215
6.2	Arbetsmiljösektorn	216
6.2.1	Maskiner, tryckkärl och utrustning för potentiellt explosiva miljöer	216
6.2.2	Personlig skyddsutrustning.....	221
6.3	Aerosolbehållare, brandfarliga och explosiva varor.....	225
6.4	Buller från utomhusutrustning.....	230
6.5	Byggprodukter, hissar och linbanor	232
6.6	Elektromagnetisk kompatibilitet.....	238
6.7	Elsäkerhet.....	242
6.8	Energisektorn	246
6.8.1	Ekodesign	246
6.8.2	Vissa värmepannor	248
6.8.3	Däck- och energimärkning	250
6.9	EU-miljömärke.....	253
6.10	Gasanordningar.....	255
6.11	Gödselmedel	259
6.12	Kosmetiska produkter.....	261
6.13	Kristallglas.....	266
6.14	Leksaker	268
6.15	Luftfart.....	272
6.16	Medicinteknik.....	275
6.17	Miljösektorn	280
6.17.1	Kemikalier.....	280
6.17.2	Avfall och producentansvar.....	293
6.18	Radioutrustning.....	299
6.19	Reglerad mätteknik och färdigförpackningar	303
6.20	Skor	308

6.21	Sjöfartssektorn	310
6.21.1	Fritidsbåtar och vattenskotrar	310
6.21.2	Marin utrustning.....	313
6.22	Textilier.....	318
6.23	Tobak och liknande produkter.....	320
6.24	Transportabla tryckbärande anordningar	325
6.25	Vägtrafik	328
7	Överväganden om nationell reglering	341
7.1	Inledning.....	341
7.2	Utrymme för nationell reglering.....	341
7.3	Behov av nationell reglering	344
7.3.1	Förordningens krav på nationell komplettering	344
7.3.2	Behov av ändringar i svensk sektorslagstiftning	345
7.3.3	Behov av ändringar i övrig lagstiftning.....	349
7.3.4	Övriga ändringar.....	351
7.4	Val av reglering.....	352
7.4.1	Alternativa sätt att reglera i lag.....	352
7.4.2	Lagstiftningsteknik.....	357
7.4.3	Sektorsövergripande lag som kompletterar EU:s marknadskontrollförordning	358
7.4.4	Förordning med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt	367
7.5	Särskilt om unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde	368
7.5.1	Marknadskontroll och de allmänna hänsynsreglerna	368
7.5.2	Århuskonventionen.....	371

8	Organisation och samordning av marknadskontroll.....	375
8.1	Inledning.....	375
8.2	Marknadskontrollmyndigheter.....	376
8.2.1	Utpekade marknadskontrollmyndigheter.....	376
8.2.2	Fördelning av ansvaret för marknadskontroll.....	384
8.3	Sveriges centrala samordningskontor.....	388
8.3.1	Svensk samordning i marknadskontrollfrågor	388
8.3.2	Det centrala samordningskontorets uppdrag.....	390
8.3.3	Ett centralt samordningskontor utses	392
8.4	Finansiering.....	398
8.5	Sekretess och tystnadsplikt.....	400
8.5.1	Konfidentialitet i EU:s marknadskontrollförordning.....	400
8.5.2	Sekretessbestämmelser för vissa uppgifter inom marknadskontrollverksamhet.....	401
8.5.3	Sekretessbrytande bestämmelser.....	405
8.5.4	Tystnadsplikt.....	409
8.5.5	Behandling av personuppgifter.....	411
9	Befogenheter.....	415
9.1	Inledning.....	415
9.2	Reglering av befogenheter.....	415
9.3	Information och handlingar.....	420
9.4	Inspektionsrätt	425
9.5	Undersökningar på marknadskontrollmyndighetens initiativ	451
9.6	Varuprover	453
9.7	Begränsning av onlinegränssnitt.....	463
9.8	Åtgärder för regelefterlevnad.....	478
9.9	Ersättning för kostnader	485

10	Sanktioner	489
10.1	Inledning.....	489
10.2	Allmänt om straff och administrativa sanktioner	490
10.3	Behov av sanktionsbestämmelser.....	492
10.3.1	Överträdelser av EU:s marknadskontrollförordning	492
10.3.2	Överträdelser av harmoniserad produktlagstiftning.....	493
10.4	Sanktioner i samband med marknadskontrollåtgärder	495
10.5	Sanktioner vid överträdelser av produktrelaterade krav	498
10.5.1	Gemensamma sanktionsbestämmelser i sektorsövergripande lag.....	498
10.5.2	Straff eller sanktionsavgift	501
10.5.3	Närmare bestämmelser om sanktionsavgift.....	505
10.6	Dubbelbestraffning.....	517
11	Kommuners uppgifter att kontrollera produkter	523
11.1	Inledning.....	523
11.2	Kommuners nuvarande ansvar för kontroll av produkter	523
11.2.1	Ansvarsfördelning	523
11.2.2	Befogenheter och sanktioner.....	529
11.3	EU:s marknadskontrollförordning och kommunal kontroll av produkter	530
11.3.1	Kommuners uppgifter som innebär marknadskontroll	530
11.3.2	Finansiering.....	542
12	Kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden	547
12.1	Inledning.....	547
12.2	Reglering kring kontroll av produkter vid gränsen	547
12.3	Tullverkets ansvar för kontroll av produkter	552

13	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	559
14	Konsekvensanalys	563
14.1	Inledning	563
14.2	Vilka berörs av förslagen	564
14.3	Konsekvenser för marknadskontrollmyndigheter	565
14.4	Konsekvenser för ekonomiska aktörer	570
14.5	Konsekvenser för kommuner	573
14.6	Konsekvenser för övriga	575
15	Författningskommentar	579
15.1	Förslaget till lag (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning	579
15.2	Förslaget till lag om ändring i miljöbalken	615
15.3	Förslaget till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)	620
15.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1512) om elektromagnetisk kompatibilitet	623
15.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätdon	625
15.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:584) om medicintekniska produkter.....	626
15.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:669) om märkning av skor.....	628
15.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas.....	629
15.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner	631
15.10	Förslaget till lag om ändring i fordonslagen (2002:574)	634

15.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:263) om transport av farligt gods	637
15.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:112) om ekodesign	639
15.13 Förslaget till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)	641
15.14 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).....	643
15.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar	645
15.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor	646
15.17 Förslaget till lag om ändring i avgasreningslagen (2011:318).....	649
15.18 Förslaget till lag om ändring i drivmedelslagen (2011:319).....	651
15.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:579) om leksaker säkerhet	653
15.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:849) om EU-miljömärket	655
15.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar	657
15.22 Förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253).....	658
15.23 Förslaget till lag om ändring i radioutrustningslagen (2016:392).....	659
15.24 Förslaget till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732).....	660
15.25 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:768) om marin utrustning.....	662
15.26 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter	664

Bilagor

Bilaga 1	Kommittédirektiv 2019:30.....	671
Bilaga 2	EU:s marknadskontrollförordning	681

Sammanfattning

Inledning

EU har antagit en ny förordning om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter. I betänkandet föreslås ändringar som syftar till att anpassa svensk lagstiftning till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011, här benämnd EU:s marknadskontrollförordning.

Syftet med EU:s marknadskontrollförordning är att göra reglerna på produktsäkerhetens område tydligare och mer enhetliga samt att förbättra och förenkla systemet för marknadskontroll av produkter på det harmoniserade området. En stärkt och mer enhetlig marknadskontroll anses gynna såväl konsumenter som ekonomiska aktörer och bidrar till tillväxten genom att medverka till en väl fungerande inre marknad. En kraftfull tillsyn av produkter är också en förutsättning för att allmänintressen ska kunna skyddas och för att skapa bättre förutsättningar för en rättvis konkurrens på unionsmarknaden. EU:s marknadskontrollförordning reglerar hur medlemsstaternas marknadskontroll ska organiseras, finansieras och genomföras. Förordningen ska i huvudsak börja tillämpas från och med den 16 juli 2021.

Utredningen har haft i uppdrag att bland annat analysera vilka författningsändringar som kan behöva göras för att EU:s marknadskontrollförordning ska kunna tillämpas på ett effektivt och ändamålsenligt sätt som stärker marknadskontrollen inom Sverige och EU.

Ny lag som kompletterar EU:s marknadskontrollförordning

EU:s marknadskontrollförordning omfattar produkter som regleras i ett stort antal svenska författningar, så kallad sektorslagstiftning. Utredningen föreslår att regleringen av marknadskontroll av produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning ska samlas i en ny sektorsövergripande lag som kompletterar EU-förordningen. I lagen ska allmänna bestämmelser om åtgärder för marknadskontroll framgå så som marknadskontrollmyndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter. Bestämmelser som rör produktkrav ska alljämt finnas i sektorslagstiftningen. Förslaget medför följdändringar i sektorslagstiftningen. Bland annat införs hänvisningar till den nya lagen samt upphävs bestämmelser som innebär dubbelreglering i förhållande till EU:s marknadskontrollförordning.

Organisering av svensk marknadskontroll

EU:s marknadskontrollförordning ställer krav på att en eller flera nationella marknadskontrollmyndigheter utses av medlemsstaterna. Med utgångspunkt i att Sveriges decentraliserade organisering av marknadskontroll ska behållas föreslår utredningen att 13 av de statliga myndigheter som redan i dag ansvarar för marknadskontroll ska pekas ut som marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning. Det är Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Folkhälsomyndigheten, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Läkemedelsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Statens energimyndighet, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) och Transportstyrelsen. Utredningen föreslår att kommuner inte längre ska vara marknadskontrollmyndigheter men att de alljämt ska utföra uppgifter som innebär marknadskontroll i samband med sin ordinarie tillsyn. Utredningen föreslår också att Swedac pekas ut som centralt samordningskontor enligt artikel 10.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Bestämmelser om det centrala samordningskontoret och Marknadskontrollrådet ska framgå av en ny förordning med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt. För att möjliggöra ett effektivt samarbete och informationsutbyte mellan marknadskontrollmyndigheterna föreslår utredningen att det

ska införas bestämmelser om uppgiftsskyldighet och samordning mellan marknadskontrollmyndigheterna. Vidare införs bestämmelser om tystnadsplikt för den som har befattat sig med ett ärende som gäller marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning och den föreslagna lagen.

EU:s marknadskontrollförordning ställer vidare krav på att medlemsstaterna utser en eller flera ansvariga myndigheter för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden. Utredningen föreslår att Tullverket pekas ut som ansvarig myndighet enligt artikel 25.1 i EU:s marknadskontrollförordning.

Befogenheter

EU:s marknadskontrollförordning anger en miniminivå för de befogenheter medlemsstaterna ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter. Befogenheterna ska vara tillräckliga för att marknadskontrollmyndigheterna ska kunna utföra lämpliga kontroller av produkters egenskaper, till exempel genom dokumentkontroll eller fysiska kontroller. Kontrollerna kan ske i förebyggande syfte genom stickprovskontroller eller efter anmälan på grund av exempelvis en rapporterad olycka eller klagomål från allmänheten. Kontrollerna ska avse produkter som tillhandahålls både i fysiska butiker och över internet eller genom andra metoder för distansförsäljning. Utredningens förslag innebär i huvudsak att Sveriges marknadskontrollmyndigheter tilldelas de befogenheter som anges i artikel 14.4 i EU:s marknadskontrollförordning. Det gäller exempelvis befogenhet att begära information och handlingar, utföra oanmälda inspektioner på plats, få tillträde till lokaler, mark och transportmedel, införskaffa varuprover och kräva begränsningar av onlinegränssnitt så som webbplatser och applikationer.

Utredningen föreslår att befogenheten att utföra inspektioner på plats ska gälla samtliga verksamhetsutrymmen, även i bostäder. Oanmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten ska, på grund av det intrång det innebär i enskildas rätt till privatliv, endast få genomföras om det kan befaras att en produkt utgör en sådan allvarlig risk att det inte är möjligt att avvakta en anmäld inspektion eller att inspektionen annars skulle förlora i betydelse. En marknadskontrollmyndighet ska, vid en inspektion på plats, få om-

händerta handlingar och varuprover när det kan befaras finnas en allvarlig risk och den ekonomiska aktören inte omedelbart lämnar ut begärda handlingar eller varuprover, eller när det kan befaras att den ekonomiska aktören kommer att undanhålla, förvanska eller förstöra handlingar eller varuprover. Vid en inspektion på plats ska en marknadskontrollmyndighet också få begära handräckning av Kronofogdemyndigheten och hjälp av Polismyndigheten.

Befogenheten att införskaffa varuprover begränsas genom att anonyma köp, det vill säga köp under dold eller fingerad identitet, endast ska få ske om det är nödvändigt för att uppnå syftet med kontrollen. Efter att ett sådant köp har genomförts ska den ekonomiska aktören underrättas om det. Utredningen föreslår att en marknadskontrollmyndighet ska få förelägga en ekonomisk aktör att tillhandahålla kostnadsfria varuprover.

Det anges uttryckligen i den föreslagna lagen att befogenheten att kräva begränsningar eller varningsmeddelanden på onlinegränssnitt inte gäller för de onlinegränssnitt som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens skydd.

Utredningen föreslår att en marknadskontrollmyndighet ska få meddela de förelägganden och förbud som behövs för att harmoniserad produktlagstiftning, EU:s marknadskontrollförordning, den föreslagna lagen eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen ska följas. Ett föreläggande eller förbud ska få förenas med vite. Om en ekonomisk aktör inte följer ett föreläggande eller förbud eller om aktören inte går att nå, ska en marknadskontrollmyndighet själv få vidta lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk.

Utredningen föreslår en bestämmelse i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning som anger att en marknadskontrollmyndighet ska få återkräva alla kostnader för utförd marknadskontroll av en relevant ekonomisk aktör, om det vid kontrollen visar sig att produkten inte överensstämmer med gällande krav enligt tillämplig harmoniserad unionslagstiftning. Utredningen föreslår i denna del att det ska införas ett nytt bemyndigande som ger regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, rätt att meddela föreskrifter om ersättningen.

De beslut en marknadskontrollmyndighet fattar ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol eller, när besluten rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde, mark- och miljödom-

stol. Det gäller förelägganden och förbud, beslut om marknads-kontrollåtgärder och sanktionsavgifter.

Sanktioner

I svensk sektorslagstiftning finns bestämmelser som reglerar sanktioner vid överträdelser av all harmoniserad produktlagstiftning som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. Sanktionerna skiljer sig åt för olika produktslag och utredningen föreslår därför att det införs nya enhetliga bestämmelser om vite och sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning som ska ersätta sanktionsbestämmelserna i sektorslagstiftningen. Bestämmelserna ska även vara tillämpliga vid överträdelser av EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen föreslår att en marknadskontrollmyndighet ska besluta att sanktionsavgift ska påföras en ekonomisk aktör om aktören har överträtt en bestämmelse som ställer krav på den produkt som aktören tillhandahåller eller som medför skyldigheter för den ekonomiska aktören. Avgiften ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligt eller av oakt-samhet, det vill säga ett strikt ansvar ska gälla. I ringa fall ska någon sanktionsavgift inte beslutas. Om det finns särskilda skäl eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut sanktionsavgiften får avgiften sättas ned. Avgiften ska vara lägst 15 000 kronor och högst 15 000 000 kronor. Utredningen föreslår att det ska införas ett nytt bemyndigande som ger regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, rätt att meddela föreskrifter om sanktionsavgiftens storlek.

Konsekvenser

Den föreslagna lagstiftningen har positiva effekter för marknads-kontrollmyndigheterna och för de ekonomiska aktörerna. Myndig-heternas möjligheter att kontrollera produkter och ingripa mot över-trädelser förbättras, vilket leder till säkrare produkter på marknaden och bättre förutsättningar för en rättvis konkurrens.

EU:s marknadskontrollförordning medför en höjd ambitions-nivå för marknadskontroll, vilket på sikt kan leda till behov av ökade anslag för utpekade marknadskontrollmyndigheter. De eventuella

kostnadsökningar som utredningens förslag i sig medför beträffande myndigheternas verksamhet blir så begränsade att de ryms inom ramen för befintliga anslag.

För en del ekonomiska aktörer kan förslagen medföra ökade kostnader för exempelvis återkrav för utförd marknadskontroll och höjda sanktionsavgifter. Det drabbar dock endast aktörer som själva bryter mot eller hanterar produkter som brister i överensstämmelse med gällande krav.

Marknadskontrollmyndigheternas utökade befogenheter och ändrade sanktionsmöjligheter kan förväntas medföra en något ökad måltillströmning till allmänna förvaltningsdomstolar och mark- och miljödomstolar.

Den nya lagen och övriga författningsändringar föreslås träda i kraft den 16 juli 2021.

Summary

Introduction

The EU has adopted a new Regulation on market surveillance and compliance of products. This report proposes changes intended to adapt Swedish legislation to Regulation (EU) 2019/1020 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on market surveillance and compliance of products and amending Directive 2004/42/EC and Regulations (EC) No 765/2008 and (EU) No 305/2011, called the EU Market Surveillance Regulation here.

The purpose of the EU Market Surveillance Regulation is to make the rules in the area of product safety clearer and more uniform and to improve and simplify the system of market surveillance of products in the harmonised area. Strong and more uniform market surveillance is held to benefit both consumers and economic actors and to contribute to growth by facilitating the smooth functioning of the internal market. Robust supervision of products is also essential to be able to protect public interests and create better conditions for fair competition in the Union market. The EU Market Surveillance Regulation regulates the organisation, financing and implementation of Member States' market surveillance. In the main, the Regulation shall apply from 16 July 2021.

The remit of the Inquiry has included analysing what legislative amendments may be needed to be able to apply the EU Market Surveillance Regulation in an effective and appropriate way that strengthens market surveillance in Sweden and the EU.

New act supplementing the EU Market Surveillance Regulation

The EU Market Surveillance Regulation covers products regulated in a large number of Swedish statutes, known as ‘sectoral legislation’. The Inquiry proposes gathering the regulation of market surveillance of products covered by the EU Market Surveillance Regulation in a new cross-sectoral act supplementing the EU Regulation. The act should set out general provisions on market surveillance measures such as the powers of and penalties available to the market surveillance authorities. Provisions concerning product requirements should remain in sectoral legislation. This proposal results in consequential amendments to sectoral legislation. For instance, references to the new act are added and provisions that involve dual regulation in relation to the EU Market Surveillance Regulation are repealed.

Organisation of market surveillance in Sweden

The EU Market Surveillance Regulation requires Member States to designate one or more national market surveillance authorities. On the basis that Sweden's decentralised organisation of market surveillance shall be retained, the Inquiry proposes that 13 of the central government agencies currently responsible for surveillance be designated as market surveillance authorities under Article 10(2) of the EU Market Surveillance Regulation. They are the Swedish Work Environment Authority, the Swedish National Board of Housing, Building and Planning, the Swedish National Electrical Safety Board, the Public Health Authority of Sweden, the Swedish Chemicals Agency, the Swedish Consumer Agency, the Swedish Medical Products Agency, the Swedish Civil Contingencies Agency, the Swedish Environmental Protection Agency, the Swedish Post and Telecom Agency, the Swedish Energy Agency, the Swedish Board for Accreditation and Conformity Assessment (SWEDAC) and the Swedish Transport Agency. The Inquiry proposes that municipalities should no longer be market surveillance authorities but that they should continue to perform tasks involving market surveillance in connection with their regular supervision. The Inquiry also proposes appointing SWEDAC as the single liaison office under Article 10(3) of the EU Market Surveillance Regulation. The provisions about the single liaison office and the Swedish Market Surveillance Council should be set out in a

new government ordinance containing provisions supplementing the EU Market Surveillance Regulation and other provisions on market surveillance. To enable effective cooperation and exchange of information between the market surveillance authorities, the Inquiry proposes introducing provisions about an information obligation and coordination between the market surveillance authorities. Provisions should be also introduced on an obligation to observe secrecy for persons handling a matter concerning market surveillance under the EU Market Surveillance Regulation and the proposed act.

The EU Market Surveillance Regulation also requires Member States to designate one or more authorities in charge of the control of products entering the Union market. The Inquiry proposes designating the Swedish Customs as the authority in charge under Article 25(1) of the EU Market Surveillance Regulation.

Powers of the market surveillance authorities

The EU Market Surveillance Regulation specifies a minimum level of the powers that Member State have to confer on their market surveillance authorities. These powers have to be sufficient to enable the market surveillance authorities to perform appropriate checks on the characteristics of products through documentary checks or physical checks, for instance. These checks can be carried out for a preventive purpose through random checks or following notification on account of, for example, an accident reported or a consumer complaint. The checks have to refer to products offered for sale both in physical shops and online or through other means of distance sales. In the main, the Inquiry's proposal means assigning Sweden's market surveillance authorities the powers set out in Article 14(4) of the EU Market Surveillance Regulation. This applies, for example, to the powers to request information and documents, to carry out unannounced on-site inspections; to enter any premises, land or means of transport, acquire product samples and demand restrictions on online interfaces such as websites and applications.

The Inquiry proposes that the power to carry out on-site inspections should apply to all spaces used for business, including in dwellings. Unannounced inspections of spaces that are not accessible to the public should, on account of the intrusion entailed on the right

of the individual to privacy, only be permitted when it can be feared that a product is such a serious risk that it is not possible to await an announced inspection or the inspection would otherwise lose importance. A market surveillance authority should, at on-site inspections, be allowed to take charge of documents and product samples when it can be feared that there is a serious risk and the economic operator does not immediately release documents or product samples requested or when it can be feared that the economic operator will withhold, distort or destroy documents or product samples. At on-site inspections a market surveillance authority should also be able to request enforcement assistance from the Swedish Enforcement Authority and help from the Swedish Police Authority.

The power to acquire product samples is restricted in that anonymous purchases, i.e. purchases under a concealed or assumed identity, may only be made when essential to achieve the purpose of the check. After such a purchase has been carried out, the economic operator should be notified of it. The Inquiry proposes that a market surveillance authority should be able to order an economic actor to provide product samples free of charge.

The proposed act states explicitly that the power to require restrictions or warnings to end users on online interfaces does not apply to online interfaces covered by the protection of the Fundamental Law on Freedom of Expression.

The Inquiry proposes that a market surveillance authority should be able to issue the orders and prohibitions needed for compliance with harmonised product legislation, the EU Market Surveillance Regulation, the proposed act or regulations issued pursuant to the act. It should be possible to combine an order or a prohibition with a conditional fine. If an economic operator does not follow an order or prohibition or if the operator cannot be reached, a market surveillance authority should itself be able to take appropriate measures to bring an instance of non-compliance to an end or to eliminate a risk.

The Inquiry proposes having a provision in the act containing provisions supplementing the EU Market Surveillance Regulation stating that a market surveillance authority should be able to reclaim all costs for market surveillance performed from a relevant economic operator if it turns out when a check is made that the product is non-compliant with applicable requirements under applicable harmonised Union law. Here, the Inquiry proposes the inclusion of a new autho-

risation giving the Government or the authority designated by the Government the right to issue regulations about reimbursement.

It should be possible to appeal the decisions made by a market surveillance authority to a general administrative court or, when the decisions concern Union law in the area of application of the Environmental code, a land and environment court. This applies to orders and prohibitions, decisions on market surveillance measures and penalties.

Penalties

Swedish sectoral legislation contains provisions regulating penalties for infringements of all harmonised product legislation covered by the EU Market Surveillance Regulation. The penalties are different for different kinds of products, and the Inquiry therefore proposes including new uniform provisions about conditional fines and administrative fines in the act containing provisions supplementing the EU Market Surveillance Regulation to replace the penalty provisions in sectoral legislation. The provisions should also be applicable to infringements of the EU Market Surveillance Regulation. The fine should be levied even if the infringement did not occur intentionally or out of negligence, i.e. strict liability should apply. In minor cases no administrative fine should be imposed. If there are special reasons or if it would otherwise be unreasonable to impose the administrative fine in view of the circumstances, it should be possible to reduce the fine. The fine should be no less than SEK 15 000 and no more than SEK 15 000 000. The Inquiry proposes the inclusion of a new authorisation giving the Government or the authority designated by the Government the right to issue regulations about size of the administrative fine.

Impacts

The proposed legislation has positive effects for the market surveillance authorities and for the economic operators. The authorities' possibilities of checking products and intervening against infringements are improved, leading to safer products on the market and better conditions for fair competition.

The EU Market Surveillance Regulation means a higher level of ambition for market surveillance, which may lead, in the long term, to a need for higher appropriations for designated market surveillance authorities. The cost increases that the Inquiry's proposals may result in regarding the authorities' activities will be so limited that they are accommodated within existing appropriations.

For some economic operators, the proposals may result in higher costs due, for example, to the recovery of costs for market surveillance measures and higher administrative fines. However, this only affects operators who actually infringe against, or handle products not compliant with, the applicable requirements.

The expanded powers of market surveillance authorities and their amended possibilities of imposing penalties can be expected to result in a slight increase in the flow of cases to the general administrative courts and the land and environment courts.

The new Act and the other legislative amendments are proposed to enter into force on 16 July 2021.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011, här benämnd EU:s marknadskontrollförordning.

Termer och uttryck i lagen har samma betydelse som i EU:s marknadskontrollförordning.

Marknadskontrollmyndigheter

2 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilka myndigheter som är marknadskontrollmyndigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Undersökningar

3 § En marknadskontrollmyndighet har den befogenhet att inleda undersökningar som anges i artikel 14.4 f) i EU:s marknadskontrollförordning.

Information och handlingar

4 § En marknadskontrollmyndighet har de befogenheter som anges i artikel 14.4 a)–c) i EU:s marknadskontrollförordning.

Inspektionsrätt

5 § En marknadskontrollmyndighet har de befogenheter som anges i artikel 14.4 d) och e) i EU:s marknadskontrollförordning.

Befogenheten i artikel 14.4 e) omfattar även bostäder.

6 § En oanmäld inspektion enligt artikel 14.4 d) i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten får endast genomföras om det kan befaras att

1. en produkt utgör en sådan allvarlig risk att det inte är möjligt att avvakta en anmäld inspektion, eller
2. inspektionen annars skulle förlora i betydelse.

7 § Ett beslut om en inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska innehålla uppgifter om

1. föremålet för inspektionen,
2. tidpunkten när inspektionen ska börja,
3. marknadskontrollmyndighetens befogenheter enligt 4, 5, 9 och 12 §§, och
4. möjligheten att överklaga beslutet enligt 28 §.

8 § När en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten inleds, ska en marknadskontrollmyndighet överlämna ett exemplar av beslutet om inspektion till den som inspektionen ska genomföras hos, eller om det inte är möjligt underrätta den ekonomiska aktören om beslutet så snart det kan ske i efterhand.

9 § En marknadskontrollmyndighet får vid en inspektion på plats omhänderta sådana handlingar och liknande som avses i artikel 14.4 a)–c) samt sådana varuprover som avses i artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning om det kan befaras att

1. en produkt utgör en allvarlig risk och den ekonomiska aktören inte följer ett föreläggande om att omedelbart lämna ut handlingen eller varuprovet, eller

2. den ekonomiska aktören kommer att undanhålla, förvanska eller förstöra handlingar eller varuprover.

10 § En marknadskontrollmyndighet får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som anges i 9 § samt för att tillträde vid en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska kunna ske.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den som inspektionen ska genomföras hos innan verkställighet sker.

11 § En marknadskontrollmyndighet får begära att Polismyndigheten lämnar den hjälp som behövs för att tillträde i samband med en inspektion ska kunna ske.

Varuprover

12 § En marknadskontrollmyndighet har de befogenheter som anges i artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning.

Köp under dold eller fingerad identitet (anonymt köp) enligt artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning får endast ske om det är nödvändigt för att uppnå syftet med kontrollen.

Efter att en marknadskontrollmyndighet har genomfört ett anonymt köp enligt andra stycket, ska myndigheten underrätta den ekonomiska aktören om det, så snart det kan ske utan att åtgärden förlorar i betydelse.

13 § En marknadskontrollmyndighet får förelägga en ekonomisk aktör att tillhandahålla kostnadsfria varuprover.

Begränsning av onlinegränssnitt

14 § En marknadskontrollmyndighet har de befogenheter som anges i artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning.

Befogenheterna enligt första stycket gäller inte för de onlinegränssnitt som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens skydd.

När ändrade förhållanden föranleder det ska en marknadskontrollmyndighet besluta att en skyldighet att vidta en åtgärd enligt artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning inte längre ska gälla.

Förelägganden och förbud

15 § En marknadskontrollmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att harmoniserad produktlagstiftning, EU:s marknadskontrollförordning, denna lag och föreskrifter meddelade med stöd av lagen ska följas. Ett sådant föreläggande eller förbud kan riktas mot en eller flera berörda aktörer.

Om en ekonomisk aktör underlåter att följa ett föreläggande eller förbud enligt första stycket, eller om den relevanta ekonomiska aktören inte går att nå, får en marknadskontrollmyndighet själv vidta lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk.

Omedelbar verkställighet

16 § En marknadskontrollmyndighet får bestämma att dess beslut enligt 15 § ska gälla omedelbart.

Ersättning för kostnader

17 § En marknadskontrollmyndighet får återkräva alla kostnader för utförd marknadskontroll av en relevant ekonomisk aktör, om det vid kontrollen visar sig att produkten inte överensstämmer med gällande krav enligt tillämplig harmoniserad unionslagstiftning.

Regeringen eller den marknadskontrollmyndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättning för kostnader enligt första stycket.

Tystnadsplikt

18 § Den som utför marknadskontroll får inte obehörigen röja eller utnyttja det som han eller hon har fått kännedom om under det att uppgifterna utfördes.

I det allmännas verksamhet tillämpas offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) i stället för första stycket.

Vite

19 § Ett föreläggande eller förbud enligt 15 § får förenas med vite.

Frågor om utdömmande av vite i förelägganden och förbud som meddelats enligt första stycket och som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde prövas av mark- och miljödomstol.

Sanktionsavgift

20 § En marknadskontrollmyndighet ska ålägga en ekonomisk aktör att betala en sanktionsavgift om aktören har överträtt en bestämmelse i harmoniserad produktlagstiftning eller i EU:s marknadskontrollförordning som ställer krav på den produkt som aktören tillhandahåller eller som medför skyldigheter för den ekonomiska aktören.

Sanktionsavgift ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

I ringa fall ska någon sanktionsavgift inte beslutas. Sanktionsavgiften får sättas ned helt eller delvis om det finns särskilda skäl eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut avgiften.

21 § Regeringen eller den marknadskontrollmyndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sanktionsavgiftens storlek. Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 15 000 kronor och högst 15 000 000 kronor.

När sanktionsavgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är, betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser och om samma ekonomiska aktör tidigare har ålagts en sanktionsavgift enligt denna lag.

Sanktionsavgiften ska tillfalla staten.

22 § Innan en marknadskontrollmyndighet beslutar om sanktionsavgift ska den som anspråket riktas mot ges tillfälle att yttra sig. En sanktionsavgift får inte beslutas, om den som anspråket riktas mot

inte har getts tillfälle att yttra sig inom fem år från det att överträdelsen upphörde.

23 § Ett beslut om att ta ut en sanktionsavgift ska delges den avgiftsskyldige.

En sanktionsavgift ska betalas inom 30 dagar efter det att beslutet om att ta ut avgiften har delgetts den avgiftsskyldige, eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Beslutet om sanktionsavgift får efter sista betalningsdag verkställas enligt utsökningsbalken som ett beslut som vunnit laga kraft.

24 § Om ett beslut om sanktionsavgift inte har verkställts inom tio år från det att beslutet vann laga kraft, behöver avgiften inte betalas.

25 § En marknadskontrollmyndighet får inte besluta om sanktionsavgift för en överträdelse som har föranlett straff eller som omfattas av ett föreläggande eller förbud vid vite och samma överträdelse ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Straffbestämmelser

26 § Om ansvar för den som överträder 18 § finns bestämmelser i 20 kap. 3 § brottsbalken.

27 § För överträdelser av unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde gäller straffbestämmelser i 29 kap. miljöbalken.

Överklagande

28 § En marknadskontrollmyndighets beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut som fattas med stöd av lagen och som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde får överklagas till mark- och miljödomstol.

29 § En miljöorganisation som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken har rätt att överklaga en marknadskontrollmyndighets beslut enligt denna lag som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.2 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 26 kap. 30–32 §§, 29 kap. 11 § och 30 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 26 kap. 30 a och 32 a §§ samt 28 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

30 §¹

I följande EU-förordningar finns bestämmelser om kontroll av att vissa EU-förordningar och vissa bestämmelser som genomför EU-direktiv inom balkens tillämpningsområde följs:

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93, och

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004

¹ Senaste lydelse 2020:627.

och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG, och

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG.

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknads kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) 305/2011.

I förordningen (EU) 2017/625 finns även bestämmelser om annan offentlig verksamhet som syftar till att säkerställa att vissa EU-förordningar och vissa bestämmelser som genomför EU-direktiv inom balkens tillämpningsområde följs.

30 a §

I fråga om statliga myndigheters kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

Det som anges om skyldighet att utföra kontroll efter anmälan i nödvändig utsträckning i 1 §, åtalsanmälan i 2 § och tillsynsvägledning i 3 a § ska gälla även i fråga om statliga myndigheter som utövar kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020.

31 §²

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 3, 3 a, 4, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om annat följer av förordningarna.

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 1 a, 3, 3 a, 4, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om annat följer av förordningarna.

32 §³

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges

1. i 9 § gälla förelägganden och förbud som behövs för att de EU-förordningar som anges i 30 § ska följas,

² Senaste lydelse 2020:627.

³ Senaste lydelse 2020:627.

2. i 14, 17, 18 och 26 §§ gälla beslut som *de behöriga myndigheterna* meddelar enligt förordningarna,

3. i 22 b § gälla ersättning och kostnader för prov som har lämnats enligt förordningarna, och

4. i 28 § gälla testköp som *de behöriga myndigheterna* gör.

Första stycket gäller inte om annat följer av förordningarna.

2. i 14, 17, 18 och 26 §§ gälla beslut som *kontrollmyndigheterna* meddelar enligt förordningarna, och

3. i 28 § gälla testköp som *kontrollmyndigheterna* gör.

Vid sådan kontroll och annan offentlig verksamhet som avses i 30 § 1 ska även det som anges i 22 b § gälla ersättning och kostnader för prov som har lämnats enligt förordningen.

Vid sådan kontroll och annan offentlig verksamhet som avses i 30 § 2 ska även det som anges i 21 § gälla upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen.

Första, andra och tredje styckena gäller inte om annat följer av förordningarna.

32 a §

Vid sådan kontroll som avses i 30 § 2 ska tillsynsmyndigheten lämna upplysningar om kontrollen till statliga myndigheter enligt föreskrifter meddelade av regeringen.

28 kap.

1 a §

I fråga om statliga myndigheters kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförord-

ning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

29 kap.

11 §⁴

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 2 c, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 4 a §, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken. Om gärningen är straffbar både enligt detta kapitel och enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling men ansvar inte kan dömas ut enligt den lagen, döms till ansvar enligt detta kapitel.

Om ett vitesföreläggande har överträtts, döms inte till ansvar enligt detta kapitel för en gärning som omfattas av föreläggandet.

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan föranleda miljöstraffavgift och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan föranleda miljöstraffavgift *eller sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning*, och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

30 kap.

3 §

Tillsynsmyndigheten beslutar om miljöstraffavgift.

Tillsynsmyndigheten eller den myndighet som bedriver sådan kontroll som avses i 26 kap. 30 § beslutar om miljöstraffavgift.

Första stycket gäller inte statliga myndigheter som utför kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020.

⁴ Senaste lydelse 2019:496.

Innan *tillsynsmyndigheten* beslutar om avgift *skall* den som anspråket riktas mot ges tillfälle att yttra sig.

Innan *myndigheten* beslutar om avgift *ska* den som anspråket riktas mot ges tillfälle att yttra sig.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.3 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs i fråga om arbetsmiljölagen (1977:1160) att det ska införas tre nya paragrafer, 7 kap. 1 b § samt 8 kap. 3 a och 11 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 b §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

8 kap.

3 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 1 eller 2 § om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

11 §

Vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den

*harmoniserade produktlagstiftning
som anges i bilaga I till förordning
(EU) 2019/1020, tillämpas 20–
25 §§ i lagen (2021:000) med kom-
pletterande bestämmelser till EU:s
marknadskontrollförordning
i stället för 5–10 §§.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.
 2. I fråga om överträdelse som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande ska sanktionsbestämmelserna i denna lag tillämpas.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1512) om elektromagnetisk kompatibilitet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1512) om elektromagnetisk kompatibilitet⁵

dels att 7 och 8 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 10 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 1 a §, och närmast före 1 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

1 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

⁵ Senaste lydelse av

7 § 2016:362

8 § 2016:362.

10 §⁶

Ansvar enligt 9 § ska inte dömas ut om

1. gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller överträdelsen är ringa, eller

2. gärningen omfattas av bestämmelser om sanktionsavgift enligt 7 §.

2. gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller de upphävda bestämmelserna i 7 och 8 §§ fortfarande.

⁶ Senaste lydelse 2016:362.

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätton

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätton att det ska införas en ny paragraf, 3 a §, och närmast före 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

3 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

-
1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.
 2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande ska sanktionsbestämmelserna i denna lag tillämpas.

1.6 Förslag till lag om upphävande av lagen (1992:1684) om EG-gödselmedel

Härigenom föreskrivs att lagen (1992:1684) om EG-gödselmedel ska upphöra att gälla den 16 juli 2021.

Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:584) om medicintekniska produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:584) om medicintekniska produkter att det ska införas två nya paragrafer, 4 a och 17 a §§, och närmast före 4 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

4 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

17 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 17 § om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:669) om märkning av skor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1995:669) om märkning av skor att det ska införas en ny paragraf, 3 a §, och närmast före 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

3 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas⁷

dels att 6 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 5 § ska lyda ”Tillsyn”,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 a §, och närmast före 4 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

4 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

⁷ Senaste lydelse av 6 § 2008:500.

1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner

dels att 7 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 6 a, 15 a och 15 b §§, samt närmast före 6 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

6 a §

I fråga om statliga myndigheters tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/ 1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

7 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av *den eller de myndigheter som regeringen bestämmer*.

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och efterlevnaden av förordning (EU) 2019/1020 utövas av *statliga myndigheter och kommuner enligt föreskrifter som meddelas av regeringen*.

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för kommuner som utövar tillsyn enligt första stycket att lämna upplysningar om kontrollen till statliga myndigheter.

15 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 13–15 §§ om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

15 b §

Den som har åsidosatt ett vitesföreläggande eller vitesförbud får inte dömas till straff enligt denna lag för gärning som ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.11 Förslag till lag om ändring i fordonslagen (2002:574)

Härigenom föreskrivs i fråga om fordonslagen (2002:574)

dels att 5 kap. 2 och 8 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 5 kap. 3 d §, och närmast före 5 kap. 3 d § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §

Ansvar enligt denna lag inträder inte, om straff kan dömas ut enligt brottsbalken eller enligt lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Ansvar enligt denna lag inträder inte, om straff kan dömas ut enligt brottsbalken eller enligt lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, *eller om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.*

Marknadskontroll

3 d §⁸

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta

⁸ Tidigare 3 d § upphävd genom 2010:39.

kapitel. Detsamma gäller vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

8 §⁹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om fordons beskaffenhet och utrustning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om de kontrollformer som avses i denna lag när det gäller

1. kontrollens omfattning och besiktningsorganens verksamhet,
2. förutsättningarna för godkännande vid kontroll,
3. förelägganden och körförbud,
4. förutsättningarna för att bruka vissa fordon,
5. utbildnings- och kompetenskrav för
 - a) besiktningstekniker, och
 - b) polismän och bilinspektörer som utför kontroller enligt 2 kap. 10 och 12 §§, och
6. avgifter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. registrering, ibrukttagande, försäljning, saluföring och användning av fordon, system, komponenter, separata tekniska enheter, fordonsdelar och annan utrustning till fordon,

2. att ett typgodkännande av fordon ska upphöra att gälla när nya krav som är tillämpliga på den godkända fordonstypen, varianten eller versionen blir obligatoriska,

3. tillverkares tillhandahållande av information och dokumentation om fordon, system, komponenter och separata tekniska enheter,

<ol style="list-style-type: none"> 4. tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och över efterlevnaden av 	<ol style="list-style-type: none"> 4. tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,
--	---

Europaparlamentets och rådets för-

⁹ Senaste lydelse 2017:274.

ordning (EU) nr 167/2013 av den 5 februari 2013 om godkännande och marknadskontroll av jordbruks- och skogsbruksfordon, i den ursprungliga lydelsen, samt av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013 av den 15 januari 2013 om godkännande av och marknadskontroll för två- och trehjuliga fordon och fyrhjulingar, i den ursprungliga lydelsen,

5. skyldighet för besiktningsorganen att rapportera genomförande och utfall av fordonsbesiktningar och de uppgifter som i övrigt behövs för att Transportstyrelsen och Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll ska kunna fullgöra sina tillsynsuppgifter enligt 5 kap. 3 a §,

6. avgifter för Transportstyrelsens tillsyn enligt 5 kap. 3 a-3 c §§ och för ärendehandläggning enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, samt om

7. avgifter för tillsyn och ärendehandläggning enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013 om godkännande och marknadskontroll av jordbruks- och skogsbruksfordon, i den ursprungliga lydelsen, samt enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013 om godkännande av och marknadskontroll för två- och trehjuliga fordon och fyrhjulingar, i den ursprungliga lydelsen.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:263) om transport av farligt gods

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:263) om transport av farligt gods

dels att 16 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 12 a §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

16 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 2 § första stycket *skall* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 2 § andra stycket döms till böter om

1. ansvar inte kan dömas ut enligt första stycket, och

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 2 § första stycket *ska* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 2 § andra stycket döms till böter om

1. ansvar inte kan dömas ut enligt första stycket, och

2. överträdelsen avser någon annan föreskrift än 2 § första stycket.

Om ett brott enligt första eller andra stycket med hänsyn till risken för skador på liv, hälsa, miljö eller egendom och övriga omständigheter är att anse som ringa, *skall* penningböter dömas ut.

Ansvar enligt denna paragraf döms inte ut, om

1. gärningen begåtts av en säkerhetsrådgivare och avser en uppgift som *skall* utföras av säkerhetsrådgivare,

2. gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken eller 29 kap. 1 eller 2 § miljöbalken, *eller*

3. gärningen utgör överträdelse av ett föreläggande eller förbud som förenats med vite.

Om ett brott enligt första eller andra stycket med hänsyn till risken för skador på liv, hälsa, miljö eller egendom och övriga omständigheter är att anse som ringa, *ska* penningböter dömas ut.

1. gärningen begåtts av en säkerhetsrådgivare och avser en uppgift som *ska* utföras av säkerhetsrådgivare,

2. gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken eller 29 kap. 1 eller 2 § miljöbalken,

3. gärningen utgör överträdelse av ett föreläggande eller förbud som förenats med vite, *eller*

4. gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:112) om ekodesign

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:112) om ekodesign att det ska införas en ny paragraf, 12 a §, och närmast före 12 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

12 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.14 Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)

Härigenom föreskrivs i fråga om luftfartslagen (2010:500)

dels att 13 kap. 9 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 12 kap. 3 a §, och närmast före 12 kap. 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

Marknadskontroll

3 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

13 kap.

9 §

Till ansvar enligt denna lag döms inte om gärningen är be-
lagd med straff i brottsbalken, *eller*
om gärningen utgör överträdelse
av ett föreläggande eller förbud
som förenats med vite.

Till ansvar enligt denna lag
döms inte om gärningen är be-
lagd med straff i brottsbalken,
om gärningen utgör överträdelse
av ett föreläggande eller förbud
som förenats med vite, *eller om*
gärningen kan leda till en sank-
tionsavgift enligt lagen (2021:000)

*med kompletterande bestämmelser
till EU:s marknadskontrollförord-
ning.*

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.15 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Härigenom föreskrivs i fråga om plan- och bygglagen¹⁰ (2010:900)
dels att 11 kap. 26 § ska upphöra att gälla,
dels att 11 kap. 37 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 11 kap. 1 a §, och närmast före 11 kap. 1 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

Marknadskontroll

1 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

¹⁰ Senaste lydelse av 11 kap. 26 § 2018:59.

37 §¹¹

Ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 eller 26 § eller ett beslut om förbud enligt 25, 30, 31, 32, 32 a eller 33 § får förenas med vite.

Ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22, 23, 24 eller 25 § eller ett beslut om förbud enligt 25, 30, 31, 32, 32 a eller 33 § får förenas med vite.

Vitet får inte förvandlas till fängelse.

Frågor om utdömmande av vite prövas av mark- och miljödomstol.

-
1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.
 2. I fråga om överträdelse som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande ska sanktionsbestämmelserna i denna lag tillämpas.

¹¹ Senaste lydelse 2014:900.

1.16 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar att 3 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §¹²

Mål om utövande av miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet, vattenanläggningar och ersättning vid vattenverksamhet samt om utdömmande av vite enligt miljöbalken efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs, har bedrivits eller kommer att bedrivas. Mål om utövande av verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för hantering, bearbetning, lagring och slutförvaring av använt kärnbränsle eller kärnavfall prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna ligger eller är avsedd att ligga.

Mål om ersättning vid skada eller intrång enligt 28 kap. 2–5 §§ miljöbalken och vid ingripande av det allmänna enligt miljöbalken prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område skadan eller intrånget i huvudsak har inträffat eller kommer att inträffa.

Mål om ersättning för miljöskador enligt 32 kap. miljöbalken prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område den skadegörande verksamheten i huvudsak bedrivs eller har bedrivits. Den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet som kan medföra en sådan skada som avses i 32 kap. 3 § miljöbalken kan begära prövning av ersättningsfrågan vid den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs eller kommer att bedrivas.

Mål om utdömmande av vite enligt plan- och bygglagen (2010:900) efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område myndigheten ligger.

Mål om utdömmande av vite enligt plan- och bygglagen (2010:900) och lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och

¹² Senaste lydelse 2015:686.

miljödomstol inom vars område myndigheten ligger.

Mål som har överklagats till mark- och miljödomstol prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område förvaltningsmyndigheten eller kommunen som först har prövat ärendet ligger, om inte annat följer av bestämmelser som avses i sjunde stycket.

Mål enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster eller motsvarande äldre lagstiftning där mark- och miljödomstol är första instans prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område den allmänna eller allmänförklarade va-anläggningen i huvudsak är belägen eller är avsedd att vara belägen.

Särskilda bestämmelser om vilken mark- och miljödomstol som är behörig finns i annan lag.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

dels att 22, 24, 27 och 30 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 22 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utövar *marknadskontroll* över

1. brandfarliga och explosiva varors egenskaper, utsläppande och tillhandahållande på marknaden, samt

2. sådana produkter som används för hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och för vilka myndigheten har utfärdat föreskrifter.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utövar *tillsyn*

2. *utsläppande och tillhandahållande på marknaden av* sådana produkter som används för hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och för vilka myndigheten har utfärdat föreskrifter.

22 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag.

24 §

En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

För tillsynen har tillsynsmyndigheten rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och får göra undersökningar och ta prover. För ett prov som myndigheten tar betalas inte ersättning.

Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för tillsynen.

27 §

Avgifter enligt denna lag får tas ut för tillståndsprovning, tillsyn, provtagning och undersökning av prov, godkännande av föreståndare, godkännande av explosiv vara och beslut om huruvida en vara är att anse som en explosiv vara.

För sådan tillsyn som utgör marknadskontroll enligt denna lag får avgift för tillsynen och för provtagning och undersökning av prov av varan tas ut endast om det vid undersökningen visar sig att varan inte uppfyller ställda krav.

För tillsyn enligt 22 § får avgift för tillsynen och för provtagning och undersökning av prov av varan tas ut endast om det vid undersökningen visar sig att varan inte uppfyller ställda krav.

30 §¹³

I ringa fall döms inte till ansvar enligt denna lag.

Till ansvar enligt 28 eller 29 § döms det inte om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Till ansvar enligt 28 eller 29 § döms det inte om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling, *eller om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.*

¹³ Senaste lydelse 2017:264.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.18 Förslag till lag om ändring i avgasreningslagen (2011:318)

Härigenom föreskrivs i fråga om avgasreningslagen (2011:318) att det ska införas två nya paragrafer, 34 a och 39 a §§, och närmast före 34 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

34 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

39 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 38 § om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.19 Förslag till lag om ändring i drivmedelslagen (2011:319)

Härigenom föreskrivs i fråga om drivmedelslagen (2011:319) att det ska införas två nya paragrafer, 22 a och 33 a §§, och närmast före 22 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

22 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

33 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 33 § om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.20 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:579) om leksakers säkerhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2011:579) om leksakers säkerhet¹⁴

dels att 24, 25 och 27–33 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 24, 25, 27, 29–33 §§ ska utgå,

dels att 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 3 a §, och närmast före 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

3 a §

Bestämmelser om marknadskontroll finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Detsamma gäller bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) 305/2011.

¹⁴ Senaste lydelse av 25 § 2014:658.

4 §

I denna lag betyder

1. leksak: en vara som helt eller delvis är utformad eller avsedd för barn under 14 år att leka med,
2. tillhandahållande på marknaden: varje leverans av en leksak för distribution, förbrukning eller användning på unionsmarknaden i samband med kommersiell verksamhet, mot betalning eller gratis,
3. utsläppande på marknaden: tillhandahållande för första gången av en leksak på unionsmarknaden,
4. tillverkare: varje fysisk eller juridisk person som tillverkar en leksak eller som låter konstruera eller tillverka en leksak och saluför denna leksak, i eget namn eller under eget varumärke,
5. tillverkarens representant: varje fysisk eller juridisk person som är etablerad inom unionen och som enligt skriftlig fullmakt från tillverkaren har rätt att i dennes ställe utföra särskilda uppgifter,
6. importör: varje fysisk eller juridisk person som är etablerad i unionen och släpper ut en leksak från ett tredjeländ på unionsmarknaden,
7. distributör: varje fysisk eller juridisk person i leveranskedjan, utöver tillverkaren eller importören som tillhandahåller en leksak på marknaden,
8. ekonomisk aktör: tillverkaren, importören, tillverkarens representant och distributören,
9. harmoniserad standard: en standard som, på grundval av en begäran från Europeiska kommissionen i enlighet med artikel 6 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter, antagits av ett europeiskt standardiseringsorgan som upptas i bilaga I till det direktivet,
10. ackreditering: den betydelse som anges i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93,
10. ackreditering: den betydelse som anges i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93,

11. bedömning av överensstämmelse: en process där det visas huruvida specificerade krav avseende en leksak har uppfyllts,

12. återkallelse: varje åtgärd för att dra tillbaka en leksak som redan tillhandahålls slutanvändaren,

13. tillbakadragande: varje åtgärd för att förhindra att en leksak i leveranskedjan tillhandahålls på marknaden,

14. marknads kontroll: den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av myndigheterna för att se till att leksakerna överensstämmer med de tillämpliga krav som fastställs i relevant unionslagstiftning om harmonisering, och inte hotar hälsan, säkerheten eller andra aspekter av skyddet av allmänintresset, och

14. marknads kontroll: den betydelse som anges i förordning (EU) 2019/1020, och

15. CE-märkning: en märkning genom vilken tillverkaren visar att leksaken överensstämmer med tillämpliga krav som fastställs i harmoniserad unionslagstiftning som föreskriver om märkning.

1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

2. I fråga om överträdelse som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller den upphävda bestämmelsen i 32 § fortfarande.

1.21 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:849) om EU-miljömärket

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2013:849) om EU-miljömärket

dels att 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 2 a §, och närmast före 2 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Regeringen får utse ett eller flera behöriga organ (artikel 4.1) som prövar ansökningar om tilldelning av EU-miljömärket och villkoren för att använda detta (artikel 9) *samt utför marknadsövervakning och kontroll av användningen av EU-miljömärket (artikel 10).*

Regeringen får utse ett eller flera behöriga organ (artikel 4.1) som prövar ansökningar om tilldelning av EU-miljömärket och villkoren för att använda detta (artikel 9).

Marknadskontroll

2 a §

Bestämmelser om marknadskontroll finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Detsamma gäller sanktioner vid överträdelser av krav för användningen av EU-miljömärket.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.22 Förslag till lag om upphävande av lagen (2014:534) med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning

Härigenom föreskrivs att lagen (2014:534) med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning ska upphöra att gälla den 16 juli 2021.

1.23 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar

dels att 27–31 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 26 § och rubrikerna närmast före 27–31 §§ ska utgå,

dels att 26 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

Bestämmelser om marknads- kontroll finns i *artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008*.

Marknadskontroll ska utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Bestämmelser om marknads- kontroll finns i *lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Detsamma gäller bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknads- kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.*

1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller den upphävda bestämmelsen i 30 § fortfarande.

1.24 Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253)

Härigenom föreskrivs i fråga om tullagen (2016:253) att 1 kap. 4 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §¹⁵

Tullverket ska på begäran tillhandahålla följande myndigheter uppgifter som förekommer hos Tullverket och som rör import eller export av varor:

- Arbetsmiljöverket,
- Boverket,
- Elsäkerhetsverket,
- Havs- och vattenmyndigheten,
- Kemikalieinspektionen,
- Kommerskollegium,
- Konsumentverket,
- Kronofogdemyndigheten,
- Livsmedelsverket,
- Läkemedelsverket,
- Myndigheten för press, radio och tv,
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
- Naturvårdsverket,
- Post- och telestyrelsen,
- Skatteverket,
- Skogsstyrelsen,
- Statens energimyndighet,
- Statens jordbruksverk,
- Statistiska centralbyrån,
- Strålsäkerhetsmyndigheten,

Tullverket ska på begäran tillhandahålla följande myndigheter uppgifter som förekommer hos Tullverket och som rör import eller export av varor:

- Arbetsmiljöverket,
- Boverket,
- Elsäkerhetsverket,
- *Folkhälsomyndigheten*,
- Havs- och vattenmyndigheten,
- Kemikalieinspektionen,
- Kommerskollegium,
- Konsumentverket,
- Kronofogdemyndigheten,
- Livsmedelsverket,
- Läkemedelsverket,
- Myndigheten för press, radio och tv,
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
- Naturvårdsverket,
- Post- och telestyrelsen,
- Skatteverket,
- Skogsstyrelsen,
- Statens energimyndighet,
- Statens jordbruksverk,
- Statistiska centralbyrån,
- Strålsäkerhetsmyndigheten,

¹⁵ Senaste lydelse 2018:401.

- Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll,
- Sveriges riksbank, och
- Transportstyrelsen.
- Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll,
- Sveriges riksbank, och
- Transportstyrelsen.

Tullverket ska på begäran tillhandahålla Säkerhetspolisen uppgifter som förekommer hos Tullverket och som rör export av varor.

I lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet finns bestämmelser om Tullverkets behandling av uppgifter i vissa fall.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.25 Förslag till lag om ändring i radioutrustningslagen (2016:392)

Härigenom föreskrivs i fråga om radioutrustningslagen (2016:392)

dels att 12–17 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 14–17 §§ ska utgå,

dels att 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer (marknadskontrollmyndigheter) ska utöva marknadskontroll av radioutrustning som omfattas av denna lag.

Bestämmelser om marknadskontroll finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Detsamma gäller bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Bestämmelser om marknadskontroll finns i artiklarna 15.3 och 16–29 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

-
1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.
 2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller den upphävda bestämmelsen i 16 § fortfarande.

1.26 Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)

Härigenom föreskrivs i fråga om elsäkerhetslagen (2016:732)

dels att 50 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 36 a §, och närmast före 36 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

36 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

50 §

Till ansvar enligt denna lag ska inte dömas i ringa fall *eller* om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken.

Till ansvar enligt denna lag ska inte dömas i ringa fall, om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken, *eller om gärningen kan leda till en sanktions-*

*avgift enligt lagen (2021:000) med
kompletterande bestämmelser till
EU:s marknadskontrollförordning.*

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.27 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:768) om marin utrustning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2016:768) om marin utrustning

dels att 18–21 och 23 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 17 § och rubrikerna närmast före 18, 19 och 23 §§ ska utgå,

dels att 17, 22 och 24 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Regeringen bestämmer vilken eller vilka myndigheter som ska utöva marknadskontroll av marin utrustning och i övrigt utöva tillsyn över att denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen följs.

Bestämmelser om marknadskontroll finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Detsamma gäller bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Bestämmelser om marknadskontroll finns i artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om marknadskontroll och övrig tillsyn.

22 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för ärendehandläggning, *marknadskontroll* och *övrig* tillsyn enligt denna lag och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen *samt om avgifter för marknadskontroll enligt förordning (EG) nr 765/2008, i den ursprungliga lydelsen.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för ärendehandläggning och tillsyn enligt denna lag och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

24 §

Den som har tagit befattning med ett ärende som gäller *marknadskontroll* eller *övrig* tillsyn enligt denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad denne har fått veta om någons affärs- eller driftsförhållanden.

Den som har tagit befattning med ett ärende som gäller tillsyn enligt denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad denne har fått veta om någons affärs- eller driftsförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) i stället för första stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.
 2. I fråga om överträdelse som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller den upphävda bestämmelsen i 23 § fortfarande.

1.28 Förslag till lag om upphävande av lagen (2018:125) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning

Härigenom föreskrivs att lagen (2018:125) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning ska upphöra att gälla den 16 juli 2021.

Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för överträdelser som har skett före den 16 juli 2021.

1.29 Förslag till lag om upphävande av lagen (2018:550) med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning

Härigenom föreskrivs att lagen (2018:550) med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning ska upphöra att gälla den 16 juli 2021.

1.30 Förslag till lag om upphävande av lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning

Härigenom föreskrivs att lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning ska upphöra att gälla den 16 juli 2021.

1.31 Förslag till lag om upphävande av lagen (2018:1178) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar

Härigenom föreskrivs att lagen (2018:1178) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar ska upphöra att gälla den 16 juli 2021.

Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för överträdelse som har skett före den 16 juli 2021.

1.32 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

dels att 7 kap. 16 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 7 kap. 16 ska utgå,

dels att 8 kap. 2 och 3 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 7 kap. 8 a–8 c §§ samt 10 kap. 8 §, och närmast före 7 kap. 8 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

Marknadskontroll

8 a §

I fråga om Folkhälsomyndighetens tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

8 b §

Kommuner ska inom sina ansvarsområden enligt 7 kap. utföra de uppgifter som ankommer på en marknadskontrollmyndighet enligt artiklarna 11.1 a) och b), 11.2 och

3, 17 och 18 i förordning (EU) 2019/1020.

När kommuner utför uppgifter enligt första stycket som innebär kontroll av att en produkt som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav i harmoniserad produktlagstiftning, ska de till utpekad marknadskontrollmyndighet lämna de uppgifter som behövs för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt artiklarna 16, 19, 20 och 34 i förordning (EU) 2019/1020.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten enligt andra stycket.

8 c §

Vid sådan kontroll som avses i 8 b § ska det som anges i 9, 12, 15, 17–19 och 24 §§ gälla i kommunernas verksamhet för att förordning (EU) 2019/1020 och harmoniserad produktlagstiftning ska följas.

8 kap.

2 §

En kommun får ta ut avgifter för sin tillsyn av den som bedriver tillståndspliktig försäljning enligt 5 kap. 1 § och av den som bedriver anmälningspliktig försäljning enligt 5 kap. 15 §.

För sådan tillsyn som utgör marknadskontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 får avgift för kommunens verksamhet tas ut endast om det vid kontrollen visar sig att produkten inte uppfyller gällande krav.

3 §

Folkhälsomyndigheten får ta ut avgifter för sin tillsyn över att tillverkare och importörer av tobaksvaror följer 2 kap. 1, 2 och 6 §§.

Bestämmelser om avgifter för tillsyn som utgör marknadskontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

10 kap.

8 §

Det ska inte dömas till ansvar enligt detta kapitel om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.33 Förslag till förordning (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 (EU:s marknadskontrollförordning) och lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Förordningen innehåller även bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Marknadskontrollmyndigheter

2 § I bilaga 1 till denna förordning framgår vilka myndigheter som är marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning och deras ansvarsområden.

3 § När fler än en marknadskontrollmyndighet delar marknadskontrollansvaret för produkter som omfattas av samma unionsrättsakt, ska myndigheterna samordna sina åtgärder om kontrollen avser samma produkt eller om åtgärderna riktar sig mot samma ekonomiska aktör.

Uppgiftsskyldighet

4 § En marknadskontrollmyndighet ska till en annan marknadskontrollmyndighet lämna de uppgifter som behövs för att den ska kunna utföra sina marknadskontrolluppgifter.

Centralt samordningskontor

5 § Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll är centralt samordningskontor enligt artikel 10.3 i EU:s marknadskontrollförordning.

6 § Det centrala samordningskontoret ska i samråd med berörda myndigheter ta fram underlag och förslag till nationella samordnade ståndpunkter och till Sveriges nationella strategi för marknadskontroll samt överlämna detta till regeringen (Utrikesdepartementet).

Det centrala samordningskontoret ska årligen följa upp den nationella strategi som ska upprättas enligt artikel 13 i EU:s marknadskontrollförordning.

7 § Marknadskontrollmyndigheterna i bilaga 1 till denna förordning ska bistå det centrala samordningskontoret med underlag till nationella samordnade ståndpunkter, den nationella strategin och uppföljning av den.

8 § Det centrala samordningskontoret ska administrera det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34 i EU:s marknadskontrollförordning.

9 § Det centrala samordningskontoret ansvarar för ordförandeskapet och sekretariatsfunktionen i Marknadskontrollrådet.

Marknadskontrollrådet

10 § Vid Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll finns ett råd för marknadskontroll (Marknadskontrollrådet).

Marknadskontrollrådet består av de myndigheter som framgår i bilaga 2 till denna förordning samt Kommerskollegium och Tullverket. Varje myndighet ska meddela det centrala samordningskontoret vem eller vilka som representerar myndigheten i rådet.

Även andra organ än de myndigheter som anges i andra stycket får på inbjudan av Marknadskontrollrådet delta vid möten i rådet.

11 § Marknadskontrollrådet ska besluta en arbetsordning.

12 § Marknadskontrollrådet ska

1. fungera som ett nationellt samordningsorgan i frågor om marknadskontroll,
2. främja samverkan och effektivitet i kontrollen,
3. organisera kontinuerligt erfarenhetsutbyte,
4. ansvara för spridning av allmän information om marknadskontroll,
5. underlätta allmänhetens och näringslivets kontakter med marknadskontrollmyndigheterna, och
6. årligen utarbeta och genomföra en handlingsplan över gemensamma åtgärder för att uppfylla punkterna 1–5.

13 § Marknadskontrollrådet ska samråda med och inhämta synpunkter av betydelse för marknadskontroll från myndigheter och från företrädare för näringsliv, konsumenter och andra intressenter.

14 § Myndigheterna i bilaga 2 till denna förordning ska årligen utarbeta och genomföra program för marknadskontroll och följa upp tidigare års program. Myndigheterna ska ge in dessa till det centrala samordningskontoret.

15 § Myndigheterna i bilaga 2 till denna förordning ska informera allmänheten om sin verksamhet och lämna motsvarande information till det centrala samordningskontoret.

Systemet för snabbt informationsutbyte

16 § Konsumentverket ska ansvara för att lämna information till Europeiska kommissionen i systemet för snabbt informationsutbyte (Safety Gate) enligt artikel 19.1 och artikel 20 i EU:s marknadskontrollförordning.

Marknadskontrollmyndigheterna i bilaga 1 till denna förordning ska lämna Konsumentverket den information som verket behöver för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt första stycket.

Information enligt första och andra styckena ska lämnas utan dröjsmål.

Kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden

17 § Tullverkets uppgifter och befogenheter för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden framgår i tullförordningen (2016:287).

Sanktionsavgifter

18 § En sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska betalas till Kammarkollegiet.

Bemyndiganden

19 § Marknadskontrollmyndigheterna i bilaga 1 till denna förordning får inom sitt respektive ansvarsområde meddela föreskrifter om sanktionsavgifter enligt 21 § lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

20 § Marknadskontrollmyndigheterna i bilaga 1 till denna förordning får inom sitt respektive ansvarsområde meddela föreskrifter om ersättning för kostnader för utförd marknadskontroll enligt 17 § lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

Bilaga 1

Förteckning över marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning och deras ansvarsområden.

1. Arbetsmiljöverket är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/68/EU av den 15 maj 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av tryckbärande anordningar,

c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/29/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av enkla tryckkärl,

d) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/34/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer, utom när det gäller elektrisk utrustning, och

e) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/425 av den 9 mars 2016 om personlig skyddsutrustning och om upphävande av rådets direktiv 89/686/EEG och som är avsedd för yrkesmässig användning, eller som kan antas komma att användas yrkesmässigt.

2. Boverket är marknadskontrollmyndighet produkter som omfattas av

a) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om hissar och säkerhetskomponenter till hissar, och

c) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/424 av den 9 mars 2016 om linbaneanläggningar och om upphävande av direktiv 2000/9/EG.

3. Elsäkerhetsverket är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet när det gäller produkternas elektriska egenskaper,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/30/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektromagnetisk kompatibilitet,

c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/34/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer och som utgör elektrisk utrustning,

d) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/35/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av elektrisk utrustning avsedd för användning inom vissa spänningssgränser,

e) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/53/EU av den 16 april 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av radioutrustning och om upphävande av direktiv 1999/5/EG i fråga om radioutrustnings egenskaper när det gäller elsäkerhet, och

f) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/426 av den 9 mars 2016 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen och om upphävande av direktiv 2009/142/EG när det gäller gasrelaterade risker som orsakas av faror av elektriskt eller elektromagnetiskt ursprung.

4. Folkhälsomyndigheten är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU av den 3 april 2014 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG.

5. Kemikalieinspektionen är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2003/2003 av den 13 oktober 2003 om gödselmedel,

- b) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel,
- c) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föroreningar,
- d) Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/42/EG av den 21 april 2004 om begränsning av utsläpp av flyktiga organiska föreningar förorsakade av användning av organiska lösningsmedel i vissa färger och lacker samt produkter för fordonsreparationslackering och om ändring av direktiv 1999/13/EG,
- e) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,
- f) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006,
- g) Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet när det gäller produkternas brännbarhet och kemiska egenskaper,
- h) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet, utom utrustning i fartyg,
- i) Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning,
- j) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter,
- k) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 517/2014 av den 16 april 2014 om fluorerade växthusgaser och om upphävande av förordning (EG) nr 842/2006, utom utrustning i fartyg, och

l) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver och om upphävande av förordning (EG) nr 1102/2008.

6. Konsumentverket är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Rådets direktiv 69/493/EEG av den 15 december 1969 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kristallglas,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 94/11/EG av den 23 mars 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande märkning av material som används i huvudbeståndsdelarna av skodon som saluförs i detaljistledet,

c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet, i den utsträckning någon annan myndighet inte utpekats som ansvarig,

d) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 66/2010 av den 25 november 2009 om ett EU-miljömärke,

e) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1007/2011 av den 27 september 2011 om benämningar på textilfibrer och därtill hörande etikettering och märkning av fibersammansättningen i textilprodukter och om upphävande av rådets direktiv 73/44/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 96/73/EG och 2008/121/EG, och

f) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/425 om personlig skyddsutrustning och som är avsedda för privat bruk, eller som kan antas komma att användas för privat bruk i inte obetydlig omfattning.

7. Läkemedelsverket är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Europaparlamentets och rådets direktiv 98/79/EG av den 27 oktober 1998 om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik,

b) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1223/2009 av den 30 november 2009 om kosmetiska produkter, utom avseende brandfarliga och explosiva varors egenskaper, utsläppande och tillhandahållande på marknaden,

c) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/745 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter, om ändring av direktiv 2001/83/EG, förordning (EG) nr 178/2002 och förordning (EG) nr 1223/2009 och om upphävande av rådets direktiv 90/385/EEG och 93/42/EEG, och

d) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/746 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik och om upphävande av direktiv 98/79/EG och kommissionens beslut 2010/227/EU.

8. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Rådets direktiv 75/324/EEG av den 20 maj 1975 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande aerosolbehållare,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/35/EU av den 16 juni 2010 om transportabla tryckbärande anordningar och om upphävande av rådets direktiv 76/767/EEG, 84/525/EEG, 84/526/EEG, 84/527/EEG och 1999/36/EG,

c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/29/EU av den 12 juni 2013 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av pyrotekniska artiklar,

d) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/28/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden och övervakning av explosiva varor för civilt bruk, och

e) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/426 av den 9 mars 2016 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen och om upphävande av direktiv 2009/142/EG, i den utsträckning någon annan myndighet inte utpekats som ansvarig.

9. Naturvårdsverket är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/53/EG av den 18 september 2000 om uttjänata fordon,

c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/66/EG av den 6 september 2006 om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer och om upphävande av direktiv 91/157/EEG, och

d) Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU av den 4 juli 2012 om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE).

10. Post- och telestyrelsen är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/53/EU av den 16 april 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av radioutrustning och om upphävande av direktiv 1999/5/EG utom radioutrustnings egenskaper när det gäller elsäkerhet.

11. Statens energimyndighet är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Rådets direktiv 92/42/EEG av den 21 maj 1992 om effektivitetskrav för nya värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter,

c) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1222/2009 av den 25 november 2009 om märkning av däck vad gäller drivmedelseffektivitet och andra väsentliga parametrar,

d) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1369 av den 4 juli 2017 om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU.

12. Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Rådets direktiv 75/107/EEG av den 19 december 1974 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om flaskor som tjänar som mätbehållare,

b) Rådets direktiv 76/211/EEG av den 20 januari 1976 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om färdigförpackning av vissa varor efter vikt eller volym,

c) Rådets direktiv 80/181/EEG av den 20 december 1979 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning för måttenheter och om upphävande av direktiv 71/354/EEG,

d) Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/45/EG av den 5 september 2007 om fastställande av bestämmelser för färdigförpackade varors nominella mängder, om upphävande av rådets direktiv 75/106/EEG och 80/232/EEG samt om ändring av rådets direktiv 76/211/EEG,

e) Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/34/EG av den 23 april 2009 om gemensamma föreskrifter för både mätton och metrologiska kontrollmetoder,

f) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/31/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av icke-automatiska vågar, och

g) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/32/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av mätinstrument.

13. Transportstyrelsen är marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av

a) Rådets direktiv 70/157/EEG av den 6 februari 1970 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om tillåten ljudnivå och avgassystemet för motorfordon,

b) Europaparlamentets och rådets direktiv 98/70/EG av den 13 oktober 1998 om kvaliteten på bensin och dieselbränslen och om ändring av rådets direktiv 93/12/EEG,

c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/14/EG av den 8 maj 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om buller i miljön från utrustning som är avsedd att användas utomhus,

d) Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/64/EG av den 26 oktober 2005 om typgodkännande av motorfordon med avseende på återanvändning,

e) Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/40/EG av den 17 maj 2006 om utsläpp från luftkonditioneringssystem i motorfordon och om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG,

f) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2007 av den 20 juni 2007 om typgodkännande av motorfordon med avseende på utsläpp från lätta personbilar och lätta nyttofordon (Euro 5 och Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon,

g) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 78/2009 av den 14 januari 2009 om typgodkännande av motorfordon med avseende på skydd av fotgängare och andra oskyddade trafikanter, om ändring av direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiven 2003/102/EG och 2005/66/EG,

h) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 79/2009 av den 14 januari 2009 om typgodkännande av vätgasdrivna motorfordon och om ändring av direktiv 2007/46/EG,

i) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 595/2009 av den 18 juni 2009 om typgodkännande av motorfordon och motorer vad gäller utsläpp från tunga fordon (Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon samt om ändring av förordning (EG) nr 715/2007 och direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiven 80/1269/EEG, 2005/55/EG och 2005/78/EG,

j) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 661/2009 av den 13 juli 2009 om krav för typgodkännande av allmän säkerhet hos motorfordon och deras släpvagnar samt av de system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för dem,

k) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet och som utgör utrustning i fartyg,

l) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013 av den 5 februari 2013 om godkännande och marknadskontroll av jordbruks- och skogsbruksfordon,

m) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013 av den 15 januari 2013 om godkännande av och marknadskontroll för två- och trehjuliga fordon och fyrhjulingar,

n) Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/53/EU av den 20 november 2013 om fritidsbåtar och vattenskotrar och om upphävande av direktiv 94/25/EG,

o) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/90/EU av den 23 juli 2014 om marin utrustning och om upphävande av rådets direktiv 96/98/EG,

p) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 517/2014 av den 16 april 2014 om fluorerade växthusgaser och om upphävande av förordning (EG) nr 842/2006 och som utgör utrustning i fartyg,

q) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 540/2014 av den 16 april 2014 om motorfordons ljudnivå och om utbytesljud-dämpningssystem och om ändring av direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiv 70/157/EEG,

r) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1628 av den 14 september 2016 om krav för utsläppsgränser vad gäller gas- och partikelformiga föroreningar samt typgodkännande av förbränningsmotorer för mobila maskiner som inte är avsedda att användas för transporter på väg, om ändring av förordningarna (EU) nr 1024/2012 och (EU) nr 167/2013 samt om ändring och upphävande av direktiv 97/68/EG,

s) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/858 av den 30 maj 2018 om godkännande av och marknadskontroll över motorfordon och släpfordon till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2007 och (EG) nr 595/2009 samt om upphävande av direktiv 2007/46/EG, och

t) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2018/1139 av den 4 juli 2018 om fastställande av gemensamma bestämmelser på det civila luftfartsområdet och inrättande av Europeiska unionens byrå för luftfartssäkerhet, och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 2111/2005, (EG) nr 1008/2008, (EU) nr 996/2010, (EU) nr 376/2014 och direktiv 2014/30/EU och 2014/53/EU, samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 552/2004 och (EG) nr 216/2008 och rådets förordning (EEG) nr 3922/91.

Bilaga 2

Förteckning över myndigheter som enligt 10 § ingår i Marknads-
kontrollrådet

Arbetsmiljöverket

Boverket

Elsäkerhetsverket

Folkhälsomyndigheten

Inspektionen för vård och omsorg

Kemikalieinspektionen

Konsumentverket

Läkemedelsverket

Myndigheten för press, radio och tv

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Naturvårdsverket

Post- och telestyrelsen

Socialstyrelsen

Statens energimyndighet

Strålsäkerhetsmyndigheten

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll

Transportstyrelsen

1.34 Förslag till förordning om ändring i arbetsmiljöförordningen (1977:1166)

Härigenom föreskrivs i fråga om arbetsmiljöförordningen (1977:1166) att 15 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹⁶

Tillsynsmyndigheten ska genom åtgärder som avses i 7 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) verka för en tillfredsställande arbetsmiljö. Tillsynen ska inriktas på att bevaka att arbetsgivarna planerar och bedriver sin verksamhet så att arbetsmiljökraven tillgodoses. Vid tillsynen ska en helhetsbedömning eftersträvas.

Tillsynsmyndigheten ska göra anmälan till Konsumentombudsmannen om den finner att det finns skäl för ingripande enligt marknadsföringslagen (2008:486) mot marknadsföring som riktas till arbetsgivare.

I fråga om arbete som utförs i hemmet ska inspektionsbesök ske endast på begäran av den arbetsgivare eller arbetstagare som berörs, eller om det finns någon annan särskild anledning till det. Motsvarande ska gälla för arbete som utförs av den som driver verksamhet utan arbetstagare eller utan att ha annan arbetstagare anställd än familjemedlem.

I fråga om tillsyn på fartyg gäller bestämmelser i fartygssäkerhetslagen (2003:364) och med stöd av lagen meddelade föreskrifter i stället för vad som sägs i denna förordning.

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s

¹⁶ Senaste lydelse 2008:514.

marknadskontrollförordning och med stöd av lagen meddelade föreskrifter i stället för vad som sägs i denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.35 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten att 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹⁷

Någon avgift tas inte ut, om

1. ansökan avvisas,
2. ansökan inte föranleder någon verkställighetsåtgärd till följd av att sökanden inte betalar förskott som Kronofogdemyndigheten begär enligt 4 § första eller andra stycket,
3. målet redovisas utan någon utredningsåtgärd därför att gäldenären är försatt i konkurs eller har beviljats skuldsanering eller F-skuldsanering, eller
4. utmätning går åter enligt 3 kap. 8 § tredje stycket konkurslagen (1987:672).

Någon avgift tas heller inte ut vid handräckning enligt

- 34 a § skogsvårdslagen (1979:429),
- 5 kap. 10 eller 17 § konkurrenslagen (2008:579),
- 3 § andra stycket lagen (2010:1010) om kreditvärderingsinstitut,
- 3 kap. 1 § andra stycket lagen (2013:287) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister,
- 13 § lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler,
- 4 kap. 8 § lagen (2016:1306) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning, *eller*
- 3 § lagen (2017:244) om kontroll och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning,

- 4 kap. 8 § lagen (2016:1306) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning,
- 3 § lagen (2017:244) om kontroll och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning, *eller*

¹⁷ Senaste lydelse 2017:249.

*– 10 § lagen (2021:000) med
kompletterande bestämmelser till
EU:s marknadskontrollförordning.*

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.36 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:1066) om måttenheter, mätningar och mätton

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1993:1066) om måttenheter, mätningar och mätton¹⁸

dels att 7 a och 7 b §§ ska upphöra att gälla,

dels att 7 och 8 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹⁹

Tillsyn över att lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätton samt föreskrifter meddelade med stöd av lagen följs utövas av

1. Livsmedelsverket och den kommunala nämnd som utövar offentlig kontroll när det gäller föreskrifter om färdigförpackade livsmedel, och

2. Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, när det gäller föreskrifter i övrigt.

Bestämmelser om sådan tillsyn och om sanktionsavgift finns i 5–6 a §§ lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätton

Bestämmelser om sådan tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och sanktionsavgifter finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

¹⁸ Senaste lydelse av

7 a § 2016:331

7 b § 2016:331

¹⁹ Senaste lydelse 2016:331.

8 §²⁰

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll får besluta om avgifter för kontroll av mätdon och färdigförpackade varor som omfattas av styrelsens tillsyn. *Avgifterna ska bestämmas så att de täcker kostnaderna för denna tillsyn.* Föreskrifter om sådana avgifter meddelas av styrelsen efter samråd med Ekonomistyrningsverket.

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll får besluta om avgifter för kontroll av mätdon och färdigförpackade varor som omfattas av styrelsens tillsyn. Föreskrifter om sådana avgifter meddelas av styrelsen efter samråd med Ekonomistyrningsverket.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

²⁰ Senaste lydelse 2016:331.

1.37 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1995:670) om märkning av skor

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1995:670) om märkning av skor att det ska införas en ny paragraf, 5 a §, och närmast före 5 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Marknadskontroll

5 a §

Vid tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning och med stöd av lagen meddelade föreskrifter i stället för vad som sägs i 7 och 8 §§.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.38 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken att 8 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap. 2 §²¹

En myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor enligt 14 kap. miljöbalken ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, om inte 26 kap. 22 b § 2 miljöbalken är tillämplig.

Vid sådan kontroll som avses i 26 kap. 30 § 2 miljöbalken gäller det som anges i artikel 15 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 i stället för första stycket.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

²¹ Senaste lydelse 2011:26.

1.39 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter att 22 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §²²

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljö-tillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 2 kap. 4, 21–23 och 29–32 §§ miljö-tillsynsförordningen.

Bestämmelser om avgifter finns i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Bestämmelser om marknads-kontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknads-kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknads-kontrollförordning.

Bestämmelser om fördelningen av marknadskontrollansvaret för produkter som regleras i förordningen finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknads-kontroll i övrigt.

²² Senaste lydelse 2020:639.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.40 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner²³

dels att 7 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 7 § ska utgå,

dels att det ska införas en ny paragraf, 8 a §, med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 a §

Kommuner ska inom sitt ansvarsområde enligt 8 § utföra de uppgifter som ankommer på en marknadskontrollmyndighet enligt artiklarna 11.1 a) och b), 11.2 och 3, 17 och 18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

När kommuner utför uppgifter enligt första stycket som innebär kontroll av att en produkt som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav i harmoniserad produktlagstiftning, ska de till utpekad marknadskontrollmyndighet lämna de uppgifter som behövs för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt artiklarna 16, 19, 20 och 34 i förordning (EU) 2019/1020.

²³ Senaste lydelse av 7 § 2018:100.

*Den myndighet som regeringen
bestämmer får meddela närmare
föreskrifter om uppgiftsskyldigheten
i andra stycket.*

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.41 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:1084) om buller från viss utomhusutrustning

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2001:1084) om buller från viss utomhusutrustning att det ska införas en ny paragraf, 9 a §, med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

Kommuner ska inom sitt ansvarsområde enligt 9 § utföra de uppgifter som ankommer på en marknadskontrollmyndighet enligt artiklarna 11.1 a) och b), 11.2 och 3, 17 och 18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

När kommuner utför uppgifter enligt första stycket som innebär kontroll av att en produkt som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav i harmoniserad produktlagstiftning, ska de till utpekad marknadskontrollmyndighet lämna de uppgifter som behövs för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt artiklarna 16, 19, 20 och 34 i förordning (EU) 2019/1020.

*Den myndighet som regeringen
bestämmer får meddela närmare
föreskrifter om uppgiftsskyldigheten
i andra stycket.*

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.42 Förslag till förordning om upphävande av förordningen (2004:13) om EG-gödselmedel

Härigenom föreskrivs att förordningen (2004:13) om EG-gödselmedel ska upphöra att gälla den 16 juli 2021.

1.43 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar att 12 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §²⁴

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljö-tillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken och 2 kap. 25 § miljö-tillsynsförordningen.

Bestämmelser om straff finns i 29 kap. miljöbalken.

Bestämmelser om marknads-kontroll finns i Europaparlamen-tets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstäm-melse för produkter och om änd-ring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknads-kontrollförordning.

Bestämmelser om fördelningen av marknadskontrollansvaret för produkter som regleras i förordning-en finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförord-ning samt bestämmelser om mark-nadskontroll i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

²⁴ Senaste lydelse 2020:699.

1.44 Förslag till förordning om ändring i bilskrotningsförordningen (2007:186)

Härigenom föreskrivs i fråga om bilskrotningsförordningen (2007:186) att 48 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

48 §²⁵

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljö-tillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken samt 2 kap. 4, 29 och 30 §§ miljö-tillsynsförordningen.

Bestämmelser om avgifter finns i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Bestämmelser om marknads-kontroll finns i Europaparlamen-tets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstäm-melse för produkter och om änd-ring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknads-kontrollförordning.

Bestämmelser om fördelningen av marknadskontrollansvaret för produkter som regleras i förordning-en finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförord-ning samt bestämmelser om mark-nadskontroll i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

²⁵ Senaste lydelse 2020:643.

1.45 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen att 4 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²⁶

Post- och telestyrelsen har till uppgift att

1. främja tillgången till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer, inbegripet att se till att samhällsomfattande tjänster finns tillgängliga, och att främja tillgången till ett brett urval av elektroniska kommunikationstjänster,

2. främja utbyggnaden av och följa tillgången till bredband och mobiltäckning i alla delar av landet, inbegripet att skapa förutsättningar för samverkan mellan myndigheter som kan bidra till utbyggnaden av bredband,

3. svara för att möjligheterna till radiokommunikation och andra användningar av radiovågor utnyttjas effektivt,

4. svara för att nummer ur nationella nummerplaner utnyttjas på ett effektivt sätt,

5. främja en effektiv konkurrens,

6. övervaka pris- och tjänsteutvecklingen,

7. bedriva informationsverksamhet riktad till konsumenter,

8. följa utvecklingen när det gäller säkerhet vid elektronisk kommunikation och uppkomsten av eventuella miljö- och hälsorisker,

9. pröva frågor om tillstånd och skyldigheter, fastställa och analysera marknader samt utöva tillsyn och pröva tvister enligt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation,

10. meddela föreskrifter enligt förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation,

11. upprätta och offentliggöra planer för frekvensfördelning till ledning för radioanvändningen samt offentliggöra information av allmänt intresse om rättigheter, villkor, förfaranden och avgifter som rör radiospektrumanvändningen,

²⁶ Senaste lydelse 2019:1061.

12. tillhandahålla information om frekvensanvändning till Europeiska radiokommunikationskontorets frekvensinformationssystem (EFIS),

13. vara marknadskontrollmyndighet enligt *radioutrustningslagen* (2016:392),

13. vara marknadskontrollmyndighet enligt *förordningen* (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt,

14. vara tillsynsmyndighet enligt lagen (2016:561) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering och ge stöd och information till myndigheter och enskilda när det gäller betrodda tjänster,

15. följa utvecklingen när det gäller toppdomäner med geografiska namn som har anknytning till Sverige,

16. vara tillsynsmyndighet enligt lagen (2006:24) om nationella toppdomäner för Sverige på internet samt meddela föreskrifter enligt förordningen (2006:25) om nationella toppdomäner för Sverige på internet,

17. verka för robusta elektroniska kommunikationer och minska risken för störningar, inbegripet att upphandla förstärkningsåtgärder, och verka för ökad krishanteringsförmåga,

18. verka för ökad nät- och informationssäkerhet i fråga om elektronisk kommunikation, genom samverkan med myndigheter som har särskilda uppgifter inom informationssäkerhets-, säkerhetsskydds- och integritetsskyddsområdet samt med andra berörda aktörer,

19. lämna råd och stöd till myndigheter, kommuner och regioner och till företag, organisationer och andra enskilda i frågor om nät-säkerhet,

20. vara tvistlösnings- och tillsynsmyndighet enligt lagen (2016:534) om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät och ansvara för informationstjänsten för utbyggnad av bredbandsnät enligt samma lag, och

21. vara tillsynsmyndighet enligt lagen (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.46 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer att 34 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 §²⁷

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljö-tillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 2 kap. 4, 21, 22 och 29–32 §§ miljö-tillsynsförordningen.

Bestämmelser om avgifter finns i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Bestämmelser om marknads-kontroll finns i Europaparlamen-tets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstäm-melse för produkter och om änd-ring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknads-kontrollförordning.

Bestämmelser om fördelningen av marknadskontrollansvaret för produkter som regleras i förordning-en finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförord-ning samt bestämmelser om mark-nadskontroll i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

²⁷ Senaste lydelse 2020:706.

1.47 Förslag till förordning om ändring i fordonsförordningen (2009:211)

Härigenom föreskrivs i fråga om fordonsförordningen²⁸ (2009:211) dels att 1 kap. 9 och 10 §§ ska upphöra att gälla, dels att 3 kap. 9 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

9 a §²⁹

Nationellt typgodkännande för system, komponenter och separata tekniska enheter meddelas på grundval av provning som har utförts av ett provningsorgan som ackrediterats enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll, eller av ett provningsorgan som ackrediterats i motsvarande ordning i något annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Nationellt typgodkännande för system, komponenter och separata tekniska enheter meddelas på grundval av provning som har utförts av ett provningsorgan som ackrediterats enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll, eller av ett provningsorgan som ackrediterats i motsvarande ordning i något annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

²⁸ Senaste lydelse av 1 kap. 9 § 2015:933
1 kap. 10 § 2015:933.

²⁹ Senaste lydelse 2011:812.

1.48 Förslag till förordning om ändring i offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641)

Härigenom föreskrivs att bilagan till offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) ska ha följande lydelse.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

*Bilaga*³⁰

Verksamheten består i	Särskilda begränsningar i sekretessen
119. tillsyn enligt produktsäkerhetslagen (2004:451)	sekretessen enligt 9 § första stycket 1 gäller inte, om intresset av allmän kännedom om förhållande som rör risk för skada på person har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut
121. tillsyn enligt lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner	sekretessen enligt 9 § första stycket 1 gäller inte vid tillsyn över produktsäkerheten hos varor som är avsedda för konsumenter eller kan antas komma att användas av konsumenter, om intresset av allmän kännedom om förhållande som rör risk för skada på person har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut
147. stöd enligt förordningen (2016:448) om stöd för strategisk användning av spetsteknik för hållbar stadsutveckling	sekretessen gäller endast enligt 9 § första stycket 1 sekretessen gäller inte beslut i ärenden
149. stöd enligt förordningen (2016:989) om statsbidrag till film	sekretessen gäller endast enligt 9 § första stycket 1 sekretessen gäller inte beslut i ärenden

³⁰ Senaste lydelse 2020:717. Ändringen innebär bland annat att punkterna 120, 148, 151 och 152 tas bort.

150. utredning och tillsyn hos Patent- och registreringsverket enligt lagen (2016:977) om kollektiv förvaltning av upphovsrätt

153. tillsyn enligt lagen (2018:1174) om informations-säkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster

162. *marknadskontroll enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning*

sekretessen gäller inte beslut i ärenden.

sekretessen enligt 9 § första stycket 1 gäller inte om intresset av allmän kännedom om förhållande som rör människors hälsa och säkerhet, miljön eller redligheten i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut

1.49 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:895) med instruktion för Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2009:895) med instruktion för Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll att 2 och 9 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §³¹

Myndigheten ska särskilt ansvara för

1. ordningar för bedömning av överensstämmelse/teknisk provning och kontroll, inbegripet att

– i Europeiska unionen (EU), internationellt och nationellt verka för öppna och harmoniserade tekniska kontrollordningar, ackrediteringssystem och normer för ömsesidigt godtagande av resultat från provningar, certifieringar och andra bevis om överensstämmelse som undanröjer tekniska handelshinder,

– upprätthålla och vidareutveckla öppna, kostnadseffektiva och behovsanpassade ordningar för teknisk kontroll och bedömning av överensstämmelse i övrigt som står i överensstämmelse med principerna inom EU och som bidrar till att underlätta internationell handel,

– vara GLP-myndighet (Good Laboratory Practice) enligt förordningen (1991:93) om införande av OECDs principer om god laboratorised,

2. ackrediteringsverksamhet, inbegripet att

– vara nationellt ackrediteringsorgan i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93,

– främja och utveckla ett nationellt system för ackreditering som möter nationell och internationell acceptans,

– vara nationellt ackrediteringsorgan i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93,

³¹ Senaste lydelse 2014:1316.

3. anmälda och utsedda organ, inbegripet att
- anmäla och utöva tillsyn över organ som enligt lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll ska anmälas för uppgifter i samband med bedömning av överensstämmelse enligt bestämmelser som gäller inom EU,
4. samordning av marknads kontroll, inbegripet att
- tillsammans med andra myndigheter verka för en effektiv och behovsanpassad marknads kontroll nationellt och inom EU, bl.a. genom marknads kontrollrådet och genom tillämpning av *Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008*,
 - tillsammans med andra myndigheter verka för en effektiv och behovsanpassad marknads kontroll nationellt och inom EU, bl.a. genom Marknads kontrollrådet och genom tillämpning av *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknads kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011*,
 - vara centralt samordningskontor enligt artikel 10.3 i *förordning (EU) 2019/1020*,
5. reglerad mätteknik och ädelmetallkontroll, inbegripet att
- upprätthålla ett behovsanpassat regelverk för reglerad mätteknik till skydd mot oriktiga mängduppgifter vad gäller varor och nyttigheter samt mot oriktiga angivelser av finhalter hos ädelmetallarbeten, vilket ska syfta till konkurrens på lika villkor, skapa goda förutsättningar för internationell handel samt bidra till en effektiv inre marknad,
 - utöva tillsyn och marknads kontroll över produkter inom det egna ansvarsområdet, och
6. riksmätplatser, inbegripet att
- utöva tillsyn över riksmätplatserna så att de uppfyller kraven i internationella standarder.
- Myndigheten ska i övrigt bevaka och delta i internationellt samarbete inom sina ansvarsområden och se till att de regelverk och rutiner som myndigheten ansvarar för är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag.

9 §³²

Vid myndigheten finns ett marknadskontrollråd. Närmare bestämmelser om rådet finns i förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

Vid myndigheten finns ett råd för marknadskontroll (Marknadskontrollrådet). Närmare bestämmelser om rådet finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

³² Senaste lydelse 2014:1040.

1.50 Förslag till förordning om ändring i luftfartsförordningen (2010:770)

Härigenom föreskrivs i fråga om luftfartsförordningen (2010:770) att 13 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

2 §

Till ansvar enligt denna förordning döms inte om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken, luftfartslagen (2010:500) eller annan lag, *eller* om gärningen utgör överträdelse av ett föreläggande eller förbud som förenats med vite.

Till ansvar enligt denna förordning döms inte om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken, luftfartslagen (2010:500) eller annan lag, om gärningen utgör överträdelse av ett föreläggande eller förbud som förenats med vite, *eller om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.*

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.51 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor³³

dels att 23 och 24 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 23 § ska lyda ”Information och samråd”.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

³³ Senaste lydelse av
23 § 2016:380
24 § 2016:380.

1.52 Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)

Härigenom föreskrivs i fråga om miljötillsynsförordningen (2011:13)³⁴
dels att 2 kap. 35 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 2 kap. 35 § ska utgå,
dels att 1 kap. 4 och 5 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas två nya paragrafer, 1 kap. 1 a och 2 a §§,
med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 a §

Denna förordning innehåller även bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknads kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

2 a §

I fråga om statliga myndigheters kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i 1 och 2 kap. i denna förordning.

³⁴ Senaste lydelse av 2 kap. 35 § 2020:647.

4 §³⁵

Bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken ska tillämpas vid tillsyn över att de EU-förordningar som anges i 2 kap. denna förordning följs.

Av 26 kap. 31–32 §§ miljöbalken framgår vilka bestämmelser i 26 kap. som gäller när förordning (EU) 2019/1020 är tillämplig.

5 §³⁶

Bestämmelser om marknadskontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

En myndighet som enligt denna förordning utövar tillsyn ska, när bestämmelserna om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008 är tillämpliga, utföra de uppgifter som enligt den förordningen ankommer på en marknadskontrollmyndighet och får inte vidta tillsynsåtgärder som strider mot den förordningen.

I den utsträckning det särskilt anges i 2 kap. ska en myndighet dessutom tillämpa förordning (EG) nr 765/2008 genom att

1. inrätta lämpliga förfaranden enligt artikel 18.2,

Länsstyrelser och kommuner ska inom sina ansvarsområden enligt 2 kap. i denna förordning utföra de uppgifter som ankommer på en marknadskontrollmyndighet enligt artiklarna 11.1–11.3 och 17–18 i förordning (EU) 2019/1020.

När Länsstyrelser och kommuner utför uppgifter enligt första stycket som innebär kontroll av att en produkt som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav i harmoniserad produktlagstiftning, ska de till utpekad marknadskontrollmyndighet lämna de uppgifter som behövs för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt artiklarna 16, 19, 20 och 34 i förordning (EU) 2019/1020.

Den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten i andra stycket.

³⁵ Senaste lydelse 2011:702.

³⁶ Senaste lydelse 2012:864.

2. utarbeta program för sin marknadskontroll och göra programmen tillgängliga för allmänheten enligt artikel 18.5,

3. underrätta Europeiska kommissionen och medlemsstater i Europeiska unionen enligt artiklarna 18.5 och 18.6,

4. tillhandahålla information enligt artiklarna 20.1, 22.1, 22.2 och 23.2,

5. samarbeta med andra enligt artikel 24.1, och

6. delta i den verksamhet som avses i artiklarna 25.3 och 26.2.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.53 Förslag till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338)

Härigenom föreskrivs i fråga om plan- och byggförordningen³⁷ (2011:338)

dels att 8 kap. 3–5 §§ samt 9 kap. 25 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast 8 kap. 3 § ska utgå,

dels att 1 kap. 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 §³⁸

Med tillsyn avses i denna förordning

1. tillsyn som utövas

a) direkt gentemot den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd, eller

b) i enlighet med bestämmelserna om tillsyn över kommunala beslut och planförelägganden i 11 kap. 10–12, 15 och 16 §§ plan- och bygglagen (2010:900), eller

2. marknadskontroll enligt

a) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93,

b) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EG, eller

2. marknadskontroll enligt

a) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011,

³⁷ Senaste lydelse av

8 kap. 3 § 2018:103

9 kap. 25 § 2018:103.

³⁸ Senaste lydelse 2018:1872.

c) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/424 av den 9 mars 2016 om linbaneanläggningar och om upphävande av direktiv 2000/9/EG.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.
 2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller den upphävda bestämmelsen i 9 kap. 25 § fortfarande.

1.54 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:703) om leksakers säkerhet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2011:703) om leksakers säkerhet³⁹

dels att 13–20 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubrikerna närmast före 13, 17, 19 och 20 §§ ska utgå,
dels att 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna förordning gäller sådana leksaker som omfattas av lagen (2011:579) om leksakers säkerhet. *Förordningen innehåller också bestämmelser om marknadskontroll som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.*

Denna förordning gäller sådana leksaker som omfattas av lagen (2011:579) om leksakers säkerhet.

Termer och uttryck som används i lagen om leksakers säkerhet har samma betydelse i denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

³⁹ Senaste lydelse av 20 § 2018:1062.

1.55 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning att 17 och 34 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Om bedömningen av överensstämmelse enligt 13 § visar att utrustningen uppfyller kraven, ska tillverkaren förse den färdiga utrustningen med CE-märkning innan den släpps ut på marknaden.

Bestämmelser om CE-märkning finns i lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll samt i artikel 30 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

Bestämmelser om CE-märkning finns i lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll samt i artikel 30 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

34 §⁴⁰

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken, miljötillsynsförordningen (2011:13) och artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008.

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och miljötillsynsförordningen (2011:13).

Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 2 kap. 4, 21, 22 och 31–34 §§ miljötillsynsförordningen.

Bestämmelser om marknads kontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU)

⁴⁰ Senaste lydelse 2020:648.

2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Bestämmelser om fördelningen av marknadskontrollansvaret för produkter som regleras i förordningen finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.56 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:850) om EU-miljömärket

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2013:850) om EU-miljömärket att 2 och 3 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Miljömärkning Sverige Aktiebolag är det behöriga organ som prövar ansökningar om tilldelning av EU-miljömärket och villkoren för att använda detta (artikel 9) samt utför marknadsövervakning och kontroll av användningen av EU-miljömärket (artikel 10).

Miljömärkning Sverige Aktiebolag är det behöriga organ som prövar ansökningar om tilldelning av EU-miljömärket och villkoren för att använda detta (artikel 9).

3 §⁴¹

Vid Miljömärkning Sverige Aktiebolags handläggning av ärenden som gäller ansökan om tilldelning av EU-miljömärket och villkoren för att använda detta (artikel 9) eller marknadsövervakning och kontroll av användningen av EU-miljömärket (artikel 10) tillämpas följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900):

Vid Miljömärkning Sverige Aktiebolags handläggning av ärenden som gäller ansökan om tilldelning av EU-miljömärket och villkoren för att använda detta (artikel 9) tillämpas följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900):

- 5 § om legalitet, objektivitet och proportionalitet,
- 10 § om partsinsyn,
- 16–18 §§ om jäv,
- 23 § om utredningsansvaret,
- 24 § om när man får lämna uppgifter muntligt,
- 25 § om kommunikation,
- 31 § om dokumentation av beslut,
- 32 § om motivering av beslut, och

⁴¹ Senaste lydelse (2018:1081).

– 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till.

Bestämmelserna i 10 och 25 §§ förvaltningslagen hindrar inte att Miljömärkning Sverige Aktiebolag hemlighåller

1. identiteten hos den som enligt artikel 10.2 har framställt ett klagomål som rör en produkt som är märkt med EU-miljömärket, eller

2. uppgifter som omfattas av sekretessavtal mellan Miljömärkning Sverige Aktiebolag och någon annan.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.57 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:413) om kosmetiska produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2013:413) om kosmetiska produkter att 12 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §⁴²

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljö-tillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 2 kap. 4, 23, 31, 34 och 35 §§ miljö-tillsynsförordningen.

Bestämmelser om avgifter finns i 27 kap. miljöbalken och i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Bestämmelser om marknads-kontroll finns i Europaparlamen-tets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstäm-melse för produkter och om änd-ring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknads-kontrollförordning.

Bestämmelser om fördelningen av marknadskontrollansvaret för produkter som regleras i förordning-en finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförord-ning samt bestämmelser om mark-nadskontroll i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

⁴² Senaste lydelse 2020:652.

1.58 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel att 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. 6 §⁴³

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljö-tillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 2 kap. 4, 19–21, 25 och 29–32 §§ miljö-tillsynsförordningen.

Bestämmelser om marknads-kontroll finns i Europaparlamen-tets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstäm-melse för produkter och om änd-ring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknads-kontrollförordning.

Bestämmelser om fördelningen av marknadskontrollansvaret för produkter som regleras i förordning-en finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförord-ning samt bestämmelser om mark-nadskontroll i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

⁴³ Senaste lydelse 2020:693.

1.59 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet att 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §⁴⁴

Statens energimyndighet ska

1. ha ett samlat ansvar för information och för att ta fram underlag och göra beräkningar i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/30/EG, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1513,

2. vara behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010,

3. till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap vartannat år redovisa ett identifieringsarbete av potentiella europeiska kritiska infrastrukturer inom undersektorerna olja och gas enligt rådets direktiv 2008/114/EG av den 8 december 2008 om identifiering av, och klassificering som, europeisk kritisk infrastruktur och bedömning av behovet att stärka skyddet av denna,

4. vidta åtgärder för att förstärka, utveckla och följa upp insatserna inom ramen för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1369 av den 4 juli 2017 om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU och inom ramen för genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter,

⁴⁴ Senaste lydelse 2019:1304.

5. fullgöra Sveriges uppgiftsskyldighet enligt kapitel V i avtalet om ett internationellt energiprogram (IEP) som undertecknades i Paris den 18 november 1974 (SÖ 1975:50) och de uppgifter för krisåtgärder som följer av avtalet,

6. fullgöra de uppgifter som följer av rådets direktiv 2009/119/EG av den 14 september 2009 om skyldighet för medlemsstaterna att inneha minimilager av råolja och/eller petroleumprodukter,

7. bevaka att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 106/2008 av den 15 januari 2008 om ett gemenskapsprogram för energieffektivitetsmärkning av kontorsutrustning följs,

8. ansvara för genomförandeåtgärder enligt artikel 4.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG av den 5 april 2006 om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster och om upphävande av rådets direktiv 93/76/EEG,

9. främja och bevaka utvecklingen på marknaderna för energitjänster och energieffektiva produkter samt uppmärksamma behov av åtgärder för att undanröja hinder som hämmar utvecklingen på dessa marknader i enlighet med vad som anges i artikel 18 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG,

10. ansvara för årlig uppföljning av kumulativ energibesparing i enlighet med riktlinjer i regeringens plan för genomförande av artikel 7 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU,

11. se till att informationen om tillgängliga energieffektivitetsmekanismer och de finansiella och rättsliga ramarna tydligt redovisas och sprids till alla berörda marknadsaktörer i enlighet med vad som anges i Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU,

12. uppmuntra tillhandahållandet av information till banker och andra finansinstitut om möjligheter att delta i finansieringen av åtgärder för att förbättra energieffektiviteten i enlighet med vad som anges i Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU,

13. i enlighet med vad som anges i Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU, tillsammans med berörda aktörer, däribland lokala och regionala myndigheter, främja initiativ för att informera, medvetandegöra och utbilda medborgarna om fördelarna med och de praktiska detaljerna kring åtgärder för att förbättra energieffektiviteten,

14. som kontoföringsmyndighet enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter fullgöra de uppgifter som ankommer på den nationella administratören i kommissionens förordning (EU) nr 389/2013 av den 2 maj 2013 om upprättande av ett unionsregister i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG och Europaparlamentets och rådets beslut nr 280/2004/EG och nr 406/2009/EG samt om upphävande av kommissionens förordningar (EU) nr 920/2010 och (EU) nr 1193/2011, vilket inkluderar administration av konton för Europeiska unionens system för handel med utsläppsrätter, konton för Europaparlamentets och rådets beslut nr 406/2009/EG av den 23 april 2009 om medlemsstaternas insatser för att minska sina växthusgasutsläpp i enlighet med gemenskapens åtaganden om minskning av växthusgasutsläppen till 2020 (ansvarsfördelningsbeslutet) samt konton för Sveriges nationella register under Kyotoprotokollet,

15. som tillsynsmyndighet för ursprungsgarantier för el vara medlem i Association of Issuing Bodies (AIB) för Sveriges räkning,

16. vara marknadskontrollmyndighet enligt *lagen (2018:550) med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning och lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning*, 16. vara marknadskontrollmyndighet enligt *förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt*,

17. vara behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/941 av den 5 juni 2019 om riskberedskap inom elsektorn och om upphävande av direktiv 2005/89/EG, och

18. vid tillämpningen av förordning (EU) 2019/941

a) särskilt samverka med Affärsverket svenska kraftnät i syfte att säkerställa ett effektivt utarbetande och korrekt genomförande av riskberedskapsplaner samt att underlätta förebyggande och utvärdering av elkriser och informationsutbyte om sådana, och

b) beakta de underlag som Affärsverket svenska kraftnät tar fram enligt förordningen.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.60 Förslag till förordning om upphävande av förordningen (2014:535) om marknadskontroll av textilprodukter

Härigenom föreskrivs att förordningen (2014:535) om marknadskontroll av textilprodukter ska upphöra att gälla den 16 juli 2021.

1.61 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:1039) om marknads kontroll av varor och annan närliggande tillsyn

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2014:1039) om marknads kontroll av varor och annan närliggande tillsyn⁴⁵ följande

dels att 2–10 §§ och bilagan ska upphöra att gälla,
dels att rubrikerna närmast före 2, 3 och 5 §§ ska utgå,
dels att rubriken till förordningen samt 1 och 18–20 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

**Förordning om
marknads kontroll av varor och
annan närliggande tillsyn**

**Förordning om ömsesidigt
erkännande av varor**

1 §⁴⁶

Denna förordning kompletterar följande EU-förordningar:

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93, såvitt avser marknads kontroll av varor,

1. rådets förordning (EG) nr 2679/98 av den 7 december 1998 om den inre marknadens sätt att fungera i samband med den fria rörligheten för varor mellan medlemsstaterna, och

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/515 av den 19 mars 2019 om ömsesidigt erkännande av varor som är lagligen saluförda i en annan medlemsstat och om upphävande av förordning (EG) nr 764/2008, och

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/515 av den 19 mars 2019 om ömsesidigt erkännande av varor som är lagligen saluförda i en annan medlemsstat och om upphävande av förordning (EG) nr 764/2008.

⁴⁵ Senaste lydelse av 10 § 2020:146.

⁴⁶ Senaste lydelse 2020:146. Ändringen innebär bland annat att punkten 1 tas bort och att numreringen därefter justeras.

3. rådets förordning (EG) nr 2679/98 av den 7 december 1998 om den inre marknadens sätt att fungera i samband med den fria rörligheten för varor mellan medlemsstaterna.

Förordningen innehåller även andra bestämmelser om *marknadskontroll och* om underrättelse- och rådgivningsskyldighet i vissa fall.

Förordningen innehåller även andra bestämmelser om underrättelse- och rådgivningsskyldighet i vissa fall.

18 §

Kommerskollegium, *Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll och Konsumentverket* ska hålla regeringen och berörda myndigheter underrättade om information av särskild betydelse för tillämpningen av denna förordning.

Kommerskollegium ska hålla regeringen och berörda myndigheter underrättade om information av särskild betydelse för tillämpningen av denna förordning.

19 §

En *statlig* marknadskontrollmyndighet ska informera Kommerskollegium om det finns anledning att invända mot en harmoniserad standard enligt artikel 11 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering och om ändring av rådets direktiv 89/686/EEG och 93/15/EEG samt av Europaparlamentets och rådets direktiv 94/9/EG, 94/25/EG, 95/16/EG, 97/23/EG, 98/34/EG, 2004/22/EG, 2007/23/EG, 2009/23/EG och 2009/105/EG samt om upphävande av rådets beslut

En marknadskontrollmyndighet ska informera Kommerskollegium om det finns anledning att invända mot en harmoniserad standard enligt artikel 11 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 av den 25 oktober 2012 om europeisk standardisering och om ändring av rådets direktiv 89/686/EEG och 93/15/EEG samt av Europaparlamentets och rådets direktiv 94/9/EG, 94/25/EG, 95/16/EG, 97/23/EG, 98/34/EG, 2004/22/EG, 2007/23/EG, 2009/23/EG och 2009/105/EG samt om upphävande av rådets beslut 87/95/

87/95/EEG och Europaparlamentets och rådets beslut 1673/2006/EG, eller ett förslag till en sådan standard på den grunden att standarden inte uppfyller de krav som den syftar till att uppfylla.

EEG och Europaparlamentets och rådets beslut 1673/2006/EG, eller ett förslag till en sådan standard på den grunden att standarden inte uppfyller de krav som den syftar till att uppfylla.

20 §

Kommerskollegium, *Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll* och *Konsumentverket* ska, inom ramen för sina respektive ansvarsområden, ge råd till andra myndigheter om tillämpningen av denna förordning.

Kommerskollegium ska ge råd till andra myndigheter om tillämpningen av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.62 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:98) om fritidsbåtar och vattenskotrar

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2016:98) om fritidsbåtar och vattenskotrar

dels att 12 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 12 § ska utgå,

dels att 1 och 15 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det närmast före 13 § ska införas en ny rubrik som ska lyda "Information och samråd" samt att det närmast före 14 § ska införas en ny rubrik som ska lyda "Identifikationskod".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna förordning gäller sådana produkter som omfattas av lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar. *Förordningen innehåller också bestämmelser om marknads kontroll som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.* Termer och uttryck som används i lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar har samma betydelse i denna förordning.

Denna förordning gäller sådana produkter som omfattas av lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar. Termer och uttryck som används i lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar har samma betydelse i denna förordning.

15 §

Transportstyrelsen får meddela *föreskrifter om avgifter enligt 29 § lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar* och föreskrifter om avgifter för utfärdande av tillverkarkod och identifika-

Transportstyrelsen får meddela föreskrifter om avgifter för utfärdande av tillverkarkod och identifikationskod för anmälda organ enligt 14 §. Sådana avgifter får tas ut av de aktörer som an-

tionskod för anmälda organ enligt 14 §. Sådana avgifter får tas ut av de aktörer som ansvarar för att produkten uppfyller föreskrivna krav när produkten tillhandahålls eller släpps ut på marknaden eller när den tas i bruk. Avgifterna får bestämmas upp till full kostnadstäckning.

svarar för att produkten uppfyller föreskrivna krav när produkten tillhandahålls eller släpps ut på marknaden eller när den tas i bruk. Avgifterna får bestämmas upp till full kostnadstäckning.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.63 Förslag till förordning om ändring i tullförordningen (2016:287)

Häri genom föreskrivs i fråga om tullförordningen (2016:287) att 1 kap. 1 § och 4 kap. 19–21 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

I denna förordning finns bestämmelser som kompletterar

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen och de förordningar som meddelas med stöd av den förordningen,

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013 av den 12 juni 2013 om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och upphävande av rådets förordning (EG) nr 1383/2003,

– Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1889/2005 av den 26 oktober 2005 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur gemenskapen,

– Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93, och

– tullagen (2016:253).

Uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i förordning (EU) nr 952/2013, förordning (EU) nr 608/2013, förordning (EG) nr 1889/2005, förordning (EG) nr 765/2008 och tullagen.

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknads kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011, och

Uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i förordning (EU) nr 952/2013, förordning (EU) nr 608/2013, förordning (EG) nr 1889/2005, förordning (EU) 2019/1020 och tullagen.

4 kap.**19 §**

Tullverket ska utföra de uppgifter som enligt artiklarna 27–29 i förordning (EG) nr 765/2008 ankommer på de myndigheter som ansvarar för *yttre gränskontroll*.

Tullverket ska utföra de uppgifter som enligt artiklarna 25–28 i förordning (EU) 2019/1020 ankommer på de myndigheter som ansvarar för *kontroll av produkter som förs in till Europeiska unionens tullområde*.

20 §

Om Tullverket har kostnader för förvaring, hantering och liknande på grund av att verket har skjutit upp varors övergång till fri omsättning med stöd av artikel 27.3 i förordning (EG) nr 765/2008, ska kostnaderna ersättas av den ansvariga *marknadskontrollerande myndigheten*.

Om Tullverket har kostnader för förvaring, hantering och liknande på grund av att verket har skjutit upp varors övergång till fri omsättning med stöd av artikel 26.1 i förordning (EU) 2019/1020, ska kostnaderna ersättas av den ansvariga *marknadskontrollerande myndigheten*.

21 §

Tullverket får, efter att ha gett de marknadskontrollmyndigheter som ingår i Marknadskontrollrådet tillfälle att yttra sig, meddela föreskrifter om verkställigheten av artiklarna 27–29 i förordning (EG) nr 765/2008 i de delar som rör Tullverkets verksamhet.

Tullverket får, efter att ha gett de marknadskontrollmyndigheter som ingår i Marknadskontrollrådet tillfälle att yttra sig, meddela föreskrifter om verkställigheten av artiklarna 25–28 i förordning (EU) 2019/1020 i de delar som rör Tullverkets verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

1.64 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:363) om elektromagnetisk kompatibilitet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2016:363) om elektromagnetisk kompatibilitet

dels att 13 och 16–22 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 16 § ska utgå,

dels att det ska införas en ny paragraf, 15 a §, och en ny rubrik närmast före 15 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Sanktioner

15 a §

Vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020, tillämpas 20–25 §§ i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för 16–22 §§.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.
 2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande ska sanktionsbestämmelserna i denna lag tillämpas.

1.65 Förslag till förordning om ändring i radioutrustningsförordningen (2016:394)

Härigenom föreskrivs i fråga om radioutrustningsförordningen (2016:394)

dels att 9 och 10 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 9 § ska utgå,

dels att 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det närmast före 11 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Information och samråd”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna förordning gäller radio-
utrustning som omfattas av radio-
utrustningslagen (2016:392). För-
ordningen innehåller också bestä-
melser om marknadskontroll som
kompletterar Europaparlamentets
och rådets förordning (EG) nr 765/
2008 av den 9 juli 2008 om krav
för ackreditering och marknads-
kontroll i samband med saluföring
av produkter och upphävande av
förordning (EEG) nr 339/93.

1 §

Denna förordning gäller radio-
utrustning som omfattas av radio-
utrustningslagen (2016:392).

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.66 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:770) om marin utrustning

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2016:770) om marin utrustning

dels att 4 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 och 3 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det närmast före 7 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Information och samråd” och att det närmast före 10 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Utfärdande av certifikat”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna förordning gäller marin utrustning som omfattas av lagen (2016:768) om marin utrustning. Förordningen innehåller också bestämmelser om marknads kontroll som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

Denna förordning gäller marin utrustning som omfattas av lagen (2016:768) om marin utrustning.

3 §

Transportstyrelsen utövar marknads kontroll och övrig tillsyn enligt lagen (2016:768) om marin utrustning och är marknads kontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 i fråga om marin utrustning.

Transportstyrelsen utövar tillsyn enligt lagen (2016:768) om marin utrustning.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.67 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:1128) om fluorerade växthusgaser

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2016:1128) om fluorerade växthusgaser att 3 och 46 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

I denna förordning avses med ackrediterat certifieringsorgan en fysisk eller juridisk person som genom att uppfylla kraven i Internationella standardiseringsorganisationens och Internationella elektrotekniska kommissionens standard för bedömning av överensstämmelse med allmänna krav på organ som certifierar personer (SS-EN ISO/IEC 17024:2003)

1. är ackrediterad enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll, eller

1. är ackrediterad enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll, eller

2. i ett annat land i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Turkiet är ett certifieringsorgan som

a) har ackrediterats av ett ackrediteringsorgan som uppfyller kraven i Internationella standardiseringsorganisationens och Internationella elektrotekniska kommissionens standard för bedömning av överensstämmelse med allmänna krav på ackrediteringsorgan som ackrediterar organ för bedömning av överensstämmelse (ISO/IEC 17011:2004), eller

b) på annat sätt visar att motsvarande kvalitetskrav är uppfyllda i fråga om oberoende och teknisk och yrkesmässig kompetens, om de uppgifter som personen ska fullgöra avser sådant som krävs för att första gången släppa ut en produkt på marknaden.

46 §⁴⁷

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljö-tillsynsförordningen (2011:13).

Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 2 kap. 4, 21, 27 och 29–32 §§ miljö-tillsynsförordningen.

Bestämmelser om avgifter finns i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Bestämmelser om marknads-kontroll finns i Europaparlamen-tets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstäm-melse för produkter och om änd-ring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknads-kontrollförordning.

Bestämmelser om fördelningen av marknadskontrollansvaret för produkter som regleras i förordning-en finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförord-ning samt bestämmelser om mark-nadskontroll i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

⁴⁷ Senaste lydelse 2020:655.

1.68 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2016:1129) om ozonnedbrytande ämnen

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2016:1129) om ozonnedbrytande ämnen att 15 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §⁴⁸

Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken och i miljö-tillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 2 kap. 4, 21, 27 och 29–32 §§ miljö-tillsynsförordningen.

Bestämmelser om avgifter finns i förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken.

Bestämmelser om marknads-kontroll finns i Europaparlamen-tets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstäm-melse för produkter och om änd-ring av direktiv 2004/42/ EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 och i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknads-kontrollförordning.

Bestämmelser om fördelningen av marknadskontrollansvaret för produkter som regleras i förordning-en finns i förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförord-ning samt bestämmelser om mark-nadskontroll i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

⁴⁸ Senaste lydelse 2020:656.

1.69 Förslag till förordning om ändring i elsäkerhetsförordningen (2017:218)

Härigenom föreskrivs i fråga om elsäkerhetsförordningen (2017:218)

dels att 40 § ska upphöra att gälla,

dels att det närmast före 41 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Information och samråd”.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.70 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2018:127) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2018:127) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning

- dels* att 2–5 §§ ska upphöra att gälla,
- dels* att rubrikerna närmast före 2 och 4 §§ ska utgå,
- dels* att 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna förordning innehåller bestämmelser *i anslutning till lagen (2018:125) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning. Förordningen innehåller också bestämmelser* som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/425 av den 9 mars 2016 om personlig skyddsutrustning och om upphävande av rådets direktiv 89/686/EEG (EU:s förordning om personlig skyddsutrustning).

1 §

Denna förordning innehåller bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/425 av den 9 mars 2016 om personlig skyddsutrustning och om upphävande av rådets direktiv 89/686/EEG (EU:s förordning om personlig skyddsutrustning).

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

1.71 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2018:1179) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2018:1179) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar

dels att 2–6 och 8 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubrikerna närmast före 2 och 8 §§ ska utgå,
dels att 1 och 7 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

I denna förordning finns bestämmelser *i anslutning till lagen (2018:1178) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar. Förordningen innehåller också bestämmelser* som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/426 av den 9 mars 2016 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen och om upphävande av direktiv 2009/142/EG (EU:s förordning om gasanordningar).

I denna förordning finns bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/426 av den 9 mars 2016 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen och om upphävande av direktiv 2009/142/EG (EU:s förordning om gasanordningar).

7 §

Marknadskontrollmyndigheterna ska på sina respektive områden fullgöra de uppgifter som ankommer på medlemsstaterna enligt artiklarna 37.6, 37.8, 38.1, 38.2, 39.1, 39.3, 39.4 och 40 i EU:s förordning om gasanordningar.

En marknadskontrollmyndighet ska fullgöra de uppgifter som ankommer på medlemsstaterna enligt artiklarna 37.6, 37.8, 38.1, 38.2, 39.1, 39.3, 39.4 och 40 i EU:s förordning om gasanordningar.

Om en marknadskontrollmyndighet för Sveriges räkning invänt mot ett beslut som en marknadskontrollmyndighet i en annan medlemsstat har fattat om en anordning eller ett tillbehör ska den svenska marknadskontrollmyndigheten skyndsamt informera regeringen.

Denna förordning träder i kraft den 16 juli 2021.

2 Utredningens uppdrag och arbete

2.1 Utredningens uppdrag

Utredningen ska enligt kommittédirektivet (dir. 2019:30, bilaga 1) utreda behovet av kompletterande bestämmelser till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 (EU:s marknadskontrollförordning). Syftet med utredningen är att förordningen ska kunna tillämpas på ett effektivt och ändamålsenligt sätt som stärker marknadskontrollen inom Sverige och EU.

Utredningen ska bland annat

- göra en översyn av den svenska sektorslagstiftning som kompletterar och genomför den unionslagstiftning som anges i bilaga I till förordningen,
- analysera om förordningen medför behov av ändringar eller kompletteringar i offentlighets- och sekretesslagstiftningen,
- föreslå vilka myndigheter som ska utöva marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning och fastställa ansvarsfördelningen mellan dem,
- analysera hur bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning om ett centralt samordningskontor kan kompletteras i svensk rätt, bland annat för att tillgodose en effektiv samordning mellan berörda myndigheter,

- föreslå vilka befogenheter som statliga marknadskontrollmyndigheter ska ha och ta ställning till hur befogenheterna ska tilldelas och utövas,
- analysera vilka sanktionsbestämmelser som behöver införas för att följa kravet på sanktioner vid överträdelser av EU:s marknadskontrollförordning och den unionslagstiftning som anges i bilaga II till förordningen, och
- föreslå vilken myndighet som ska vara ansvarig för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden enligt EU:s marknadskontrollförordning, och
- analysera vilka befogenheter och sanktionsmöjligheter som kommuner ska ha i sådan verksamhet som innebär kontroll av produkter.

Utredningen ska slutligen, i mån av tid, se över reglerna om CE-märkning och tillämpningen av dem, särskilt vad gäller de förfaranden som är kriminaliserade.

Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 augusti 2020.

2.2 2016 års marknadskontrollutredning

Utgångspunkter

Enligt kommittédirektivet ska utredningen i sitt arbete beakta 2016 års marknadskontrollutrednings betänkande *Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter* (SOU 2017:69).

2016 års marknadskontrollutredning hade i uppdrag att kartlägga vilka myndigheter som bedriver marknadskontroll i Sverige. Syftet med kartläggningen var att identifiera eventuella brister i styrningen och samordningen av myndigheternas arbete samt möjligheter till effektivisering. I uppdraget ingick också bland annat att kartlägga de befogenheter och sanktionsmöjligheter som marknadskontrollmyndigheterna i Sverige har och att analysera om och hur skillnaderna påverkar myndigheternas förutsättningar att bedriva en effektiv marknadskontroll.

I betänkandet föreslog utredningen en ny lag om marknadskontroll.

Lagförslaget

Utgångspunkten för den föreslagna lagen om marknadskontroll var att den i sin helhet skulle vara den huvudsakliga regleringen av marknadskontroll i Sverige. Sammanfattningsvis bedömde utredningen att den nuvarande regleringen i olika sektorsspecifika lagar kan göra marknadskontrollen svåröverskådlig och att det skulle innebära en ökad tydlighet både för myndigheter och för enskilda ekonomiska aktörer om regler om myndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter samlades i en lag. Utredningen bedömde även att förslaget skulle kunna bidra till en mer enhetlig myndighets- och domstolspraxis på området.

För att undvika kollisioner med sektorslagarna föreslog utredningen att lagen skulle innehålla en bestämmelse som angav att om sektorslag eller föreskrifter innehåller bestämmelser som avviker från en bestämmelse i den föreslagna lagen skulle sektorslagens bestämmelser ges företräde framför regleringen i den föreslagna lagen. Utredningen ansåg sig sakna resurser för att föreslå de följdändringar som skulle krävas i sektorslagarna, anslutande förordningar eller myndighetsföreskrifter men påtalade att en granskning av samtliga sektorslagarna skulle behöva göras i förhållande till den föreslagna lagen.

Remissvar

Betänkandet har remissbehandlats. En del av de synpunkter som inkommit i remissvaren behandlas av utredningen i relevanta delar i respektive avsnitt.

2.3 Utredningsarbetet

Utredningens arbete inleddes i augusti 2019. Arbetet har bedrivits på sedvanligt sätt. Under arbetet har utredningen haft sju sammanträden med de experter som har knutits till den, varav ett tvådagarsmöte. Den förordnade experten från Arbetsmiljöverket har inte deltagit vid de tre sista sammanträdena. Till följd av den situation som uppstod under våren 2020 med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19 och rekommendationer gällande möten genomfördes två av sammanträdena på distans. Vid sammanträdena har

utredningens arbetspromemorior med preliminära bedömningar och förslag diskuterats. Däremellan har sekretariatet haft fortlöpande kontakter med experterna.

I kommittédirektivet anges att information och synpunkter ska inhämtas från berörda myndigheter, kommuner och andra relevanta aktörer. Samråd med berörda myndigheter har till stor del skett med de myndigheter som har varit representerade i expertgruppen. Utredningen har också i vissa frågor haft kontakter med Folkhälso-myndigheten, Energimyndigheten, Konsumentverket, Läkemedels-verket, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen och Jordbruksverket. När det gäller kommuner har information och synpunkter inhämtats genom Sveriges Kommuner och Regioner. Utredningen har även mottagit gemensamma synpunkter från miljöförvaltningarna i Stockholm och Malmö. I december 2019 träffade utredningen representanter från Tullverket och Svensk Handel. I januari 2020 deltog utredningen vid Marknadskontrollrådets möte. Syftet med kontakterna och mötena har varit att fånga upp information, kunskap och synpunkter utifrån myndigheternas och organisationernas perspektiv. I samma syfte har utredningen haft samråd med Finansdepartementet, Socialdepartementet, Infrastrukturdepartementet, Näringsdepartementet och Miljödepartementet. Utredningen har också haft kontakter med medarbetare från Skatteverket i syfte att få en ökad kunskap om handläggningen av ärenden som rör fingerade personuppgifter. I frågor som har samband med regleringen av onlinegränssnitt har utredningen haft kontakter med främst Internetstiftelsen men också med bransch- och arbetsgivarorganisationen IT & Telekommunikationsföretagen. Vid sidan av ovanstående har utredningen blivit kontaktad av Patent- och registreringsverket gällande kopplingen mellan immaterialrätt och marknadskontroll.

2.4 Avgränsningar och vissa begrepp

Avgränsningar

Det ska redan inledningsvis klargöras att betänkandet endast behandlar lagstiftning och kontroll av produkter inom det harmoniserade området i enlighet med förteckningen i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Det ska vidare klargöras att uppdraget är omfattande och behandlar ett stort antal rättsakter inom skilda områden med flera berörda myndigheter och aktörer. Utredningen har därför med hänsyn till den givna utredningstiden inte haft möjlighet att se över reglerna om CE-märkning eller tillämpningen av dessa. Regleringen av CE-märkning berörs inte heller direkt av EU:s marknadskontrollförordning. Vidare har det inte funnits utrymme att behandla vissa angränsande frågeställningar, exempelvis avseende marknadskontroll av produkter som faller utanför tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning.

Begrepp

Utredningen utgår så lång det är möjligt från den begreppsanvändning som finns i EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen vill dock framhålla att användningen av begreppet ”tillsyn” inte fullt ut motsvarar förordningens användning av samma begrepp.

Flera begrepp som är centrala för utredningen, exempelvis marknadskontroll, ekonomisk aktör och allvarlig risk, definieras i artikel 3 i EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen redovisar definitionerna i relevanta avsnitt i betänkandet. I EU:s marknadskontrollförordning används begreppet ”produkt” ett flertal gånger. Det finns inte någon definition av vad som avses med begreppet. I den sektorslagstiftning som genomför olika EU-direktiv på produktområdet används såväl begreppet ”vara” som ”produkt”. Utredningen har valt att i huvudsak använda begreppet ”produkt” som ett samlingsbegrepp för varor och produkter.

I betänkandet benämns Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 genomgående för EU:s marknadskontrollförordning. På samma sätt används benämningen förordning (EG) nr 765/2008 för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

2.5 Betänkandets disposition

Betänkandet är indelat i 15 kapitel. Kapitel 3–5 kan bäst beskrivas som bakgrundskapitel. I kapitel 3 beskrivs den gällande unionsrättsliga regleringen av marknadskontroll och i kapitel 4 redogörs för innehållet i EU:s marknadskontrollförordning på ett övergripande sätt. I kapitel 5 redovisar utredningen gällande nationell rätt och organisation av marknadskontroll.

Den översyn av berörd sektorslagstiftning som utredningen har gjort redovisas i kapitel 6. Utifrån översynen och EU:s marknadskontrollförordning redovisar utredningen därefter i kapitel 7 behovet av ändringar som utredningen identifierat och det sätt som utredningen valt för att reglera dessa.

I kapitel 8–12 finns utredningens överväganden och förslag. Kapitel 8 gäller organisation och samordning av marknadskontrollmyndigheter. De befogenheter och sanktionsmöjligheter som marknadskontrollmyndigheterna föreslås få behandlas i kapitel 9 och 10. I kapitel 11 behandlas kommuners uppgifter vid kontroll av produkter följt av Tullverkets roll vid införande av produkter på unionsmarknaden i kapitel 12.

I kapitel 13 redovisas utredningens överväganden avseende ikraftträdande- och övergångsbestämmelser och i kapitel 14 redovisar utredningen sin konsekvensanalys. Författningskommentarerna finns i kapitel 15.

3 Gällande unionsrättslig reglering av marknads kontroll

3.1 Inledning

En av hörnstenarna inom EU är principen om den fria rörligheten för varor på den inre marknaden. Principen innebär att varor ska kunna cirkulera fritt mellan EU:s medlemsländer och EES-länderna Norge, Island och Liechtenstein utan att hindras av tullar, avgifter, diskriminering eller nationella krav.

För att uppnå fri rörlighet för varor har EU bland annat antagit ett stort antal gemensamma regler med produktkrav som gäller i alla medlemsstater. Reglerna bygger oftast på tillämpning av gemensamma standarder. Sådana enhetliga regler finns för bland annat maskiner, kemikalier och leksaker. Reglerna är tänkta att underlätta för till exempel produkttillverkare som bara behöver förhålla sig till gemensamma produktstandarder för att kunna sälja sin produkt på hela den inre marknaden. Det i sin tur kan även gynna konsumenter som får tillgång till ett större utbud av produkter, vilket ökar konkurrensen på marknaden, vilket i sin tur kan leda till sänkta priser, ökad kvalitet och snabbare produktutveckling.

Det är som huvudregel tillverkarens ansvar att en produkt uppfyller gällande krav och det krävs inte någon förhandskontroll av produkten från myndighetshåll innan den släpps ut på marknaden. För att säkerställa att produkter på marknaden överensstämmer med gällande krav används i stället marknads kontroll. Marknads kontroll syftar inte bara till att upptäcka och undvika farliga produkter och produkter som inte uppfyller vissa funktionskrav, utan även till att säkerställa en väl fungerande inre marknad. Genom att tillverkare vars produkter inte uppfyller gällande krav kan hindras från att sälja sina produkter, motverkas osund konkurrens samtidigt som slutanvändare skyddas från farliga produkter. För att upprätthålla en hög

skyddsnivå för produkter och förhindra en snedvriden konkurrens är det nödvändigt att marknadskontroll sker likvärdigt inom hela EU.

I detta kapitel redogörs översiktligt för hur systemet med reglering av produkter och marknadskontroll på den inre marknaden fungerar. Närmare information om hur de unionsrättsakter som det hänvisas till har genomförts och kompletterats i svensk rätt återfinns i kapitel 5.

3.2 Den fria rörligheten inom EU för varor

3.2.1 EU:s tullunion och den inre marknaden

EU består av en tullunion, det vill säga medlemsstaterna har en gemensam yttre gräns mot omvärlden. EU:s tullunion omfattar all handel med varor. Som en del av genomförandet av EU:s tullunion tillämpar medlemsstaterna bland annat ett enhetligt system för importtullar för varor från länder utanför EU. Detsamma gäller medlemsstaternas handelspolitik gentemot länder utanför EU. Tullar på import och export och avgifter med motsvarande verkan får inte förekomma inom unionen.

EU-samarbetet går emellertid längre än till skapandet av en tullunion. Målsättningen var från första början en långtgående form av framför allt ekonomisk integration. En fri handel mellan EU:s medlemsstater och en gemensam marknad var en målsättning redan i Rom-fördraget från 1957. Den inre marknaden fullbordades år 1993 och garanterar de fyra friheterna, fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital. Syftet är att undanröja hinder mellan länderna och att genom den fria rörligheten skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt och välfärd. Den inre marknaden har således funnits i över 25 år och består för närvarande av EU-länderna samt EES-länderna Norge, Island och Liechtenstein. Området omfattar mer än 500 miljoner konsumenter och mer än 20 miljoner företag.

3.2.2 Principen om ömsesidigt erkännande

Grundprinciperna för varors fria rörlighet framgår av artiklarna 34 och 35 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Av artiklarna följer att medlemsstaterna är förhindrade att vidta åtgärder som hindrar handel med varor mellan medlems-

staterna. Reglerna omfattar dels direkta förbud och restriktioner mot införsel¹ av varor, dels åtgärder som mer indirekt hindrar varuhandeln.

Det finns en omfattande rättspraxis från EU-domstolen gällande varors fria rörlighet. Ett av de mest kända rättsfallen på varuområdet är EU-domstolens dom i målet *Cassis de Dijon*.² Domstolen slog fast att en vara som lagligen tillverkats och saluförts i en medlemsstat som huvudregel inte får vägras tillträde till andra medlemsstaters marknader. Domstolens tolkning kom att kallas principen om ömsesidigt erkännande. Utgångspunkten är att medlemsstaterna ömsesidigt ska godta varor som lagligen säljs och marknadsförs i en annan medlemsstat utan vidare kontroll och oavsett om varan uppfyller kraven i den mottagande medlemsstaten eller inte. Av detta följer att en medlemsstat är skyldig att acceptera de eventuella provningar eller kontroller som en produkt redan genomgått i en annan medlemsstat. En vara ska således i normalfallet inte kontrolleras igen om kontroll redan gjorts i ursprungslandet.

I artikel 36 i EUF-fördraget anges de undantagsfall där medlemsstaterna får inskränka den fria rörligheten för varor. Undantagsgrunderna är skydd för allmän moral, allmän ordning eller allmän säkerhet, intresset att skydda människors och djurs liv och hälsa, att bevara växter, skydd för nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde eller skydd för industriell och kommersiell äganderätt. Undantagsgrunderna får dock inte användas för förbud eller restriktioner som utgör ett medel för godtycklig diskriminering eller som innefattar en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna. EU-domstolen har slagit fast att artikel 36 och dess undantag måste tolkas restriktivt. Därutöver måste åtgärderna vara proportionerliga till sina syften och syftena ska inte kunna uppnås genom användningen av andra mindre handelshämmande åtgärder. Ytterligare grunder för att göra undantag har tillkommit genom EU-domstolens praxis om så kallade tvingande hänsyn till ett allmänintresse.

¹ Med införsel avses varor som förs in till ett EU-land från en annan medlemsstat, medan import vanligen avser varor som förs in från tredjeland. I EUF-fördraget används dock begreppet import även vad gäller handel mellan medlemsstaterna.

² Se EU-domstolens dom av den 20 februari 1979 *Rewe Zentral AG mot Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, mål 120/78, ECLI:EU:C:1979:42.

Principen om ömsesidigt erkännande följer ursprungligen av EU-domstolens tolkning av EUF-fördragets bestämmelser om fri rörlighet för varor och är en viktig princip på det icke-harmoniserade området. I syfte att öka genomslagskraften för principen om ömsesidigt erkännande antog Europaparlamentet och rådet i juli 2008 förordning (EG) 764/2008³. Syftet med förordningen är att definiera de nationella myndigheternas och företagens rättigheter och skyldigheter när en myndighet vill avvika från principen om ömsesidigt erkännande och förbjuda en produkt som lagligen får säljas i en annan medlemsstat. Förordningen kompletteras i svensk rätt av förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. Genom förordning (EU) 2019/515⁴ upphävs förordning (EG) nr 764/2008. Förordning (EU) 2019/515 tillämpas från och med den 19 april 2020 i medlemsstaterna.

3.2.3 Harmonisering genom gemensamma krav

Som komplement till principen om ömsesidigt erkännande har ett stort antal regler utfärdats på EU-nivå med gemensamma, det vill säga harmoniserade, krav på produkters egenskaper. I dagsläget finns harmoniserade regler för bland annat fordon, maskiner, kemikalier, leksaker och kosmetika. Tidigare antogs harmoniserade produktregler i huvudsak genom direktiv men på senare år har det blivit allt vanligare med harmoniserade regler i EU-förordningar. När reglerna på ett visst område väl är harmoniserade är medlemsstaterna förhindrade att besluta om regler inom samma område. För de produkter som inte omfattas av harmoniserade produktregler tillämpas i stället principen om ömsesidigt erkännande.

Rättsakter som innehåller produktregler har utformats enligt två olika metoder. Rättsakter enligt den så kallade gamla metoden innehåller detaljerade tekniska krav på produktens egenskaper. Sedan mitten av 1980-talet används i de flesta fall i stället den så kallade nya metoden.⁵

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 764/2008 av den 9 juli 2008 om förfaranden för tillämpning av vissa nationella tekniska regler på produkter som lagligen saluförts i en annan medlemsstat och om upphävande av beslut nr 3052/95/EG.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/515 av den 19 mars 2019 om ömsesidigt erkännande av varor som är lagligen saluförda i en annan medlemsstat och om upphävande av förordning (EG) nr 764/2008.

⁵ Den nya metoden befästs i Europaparlamentets och rådets beslut nr 768/2008/EG av den 9 juli 2008 om en gemensam ram för saluföring av produkter och upphävande av rådets beslut 93/465/EEG.

Rättsakter enligt den nya metoden innehåller endast de grundläggande krav som en produkt ska uppfylla. De närmare tekniska detaljerna återfinns i stället i standarder som utarbetats av europeiska standardiseringsorgan på uppdrag av kommissionen. Standarderna är inom de flesta sektorer frivilliga för tillverkaren att tillämpa men en produkt som uppfyller de krav som anges i standarden förutsätts också uppfylla rättsaktens krav. En tillverkare kan välja att inte tillämpa standarden utan i stället visa att produkten uppfyller gällande krav på annat sätt.

Standarder uppdateras regelbundet för att motsvara den tekniska utvecklingsnivån i samhället. Detta innebär att den faktiska kravnivån på produkterna förändras över tid utan att lagstiftningens grundläggande krav ändras. Efter det att harmoniserade standarder har reviderats och uppdaterats för att motsvara den tekniska utvecklingsnivån kan alltså produkter som tidigare har fått släppas ut på marknaden bedömas inte längre uppfylla kraven för detta.

Rättsakter som utformats enligt den nya metoden innehåller, förutom grundläggande krav, också regler om bedömning av överensstämmelse, det vill säga en bedömning av att produkterna uppfyller de krav som anges i rättsakterna. I de harmoniserade rättsakterna finns en grunduppsättning förfaranden för bedömning av överensstämmelse. I vissa fall ska provning och certifiering av produkter utföras av organ som har kompetensbedömts för uppgiften och godkänts av medlemsstaten. Dessa organ ska anmälas till kommissionen och kallas ofta för ”anmälda organ”. Organen är ofta privaträttsliga. Rutinerna för vilka provningar som krävs varierar för olika produktområden och det finns vanligen inget krav på att varje enskild produkt ska vara provad innan den släpps ut på marknaden. Många gånger är det till exempel tillräckligt att tillverkningsprocessen är kontrollerad, eventuellt i kombination med stickprovskontroller av producerade varor.

Tillverkaren ska i de flesta fall upprätta en teknisk dokumentation och en EU-försäkran om överensstämmelse eller motsvarande innan en produkt släpps ut på marknaden. Genom EU-försäkran om överensstämmelse garanterar tillverkaren att produkten uppfyller gällande

krav. Produkter som omfattas av en rättsakt enligt den nya metoden ska i normalfallet även förses med CE-märkning av tillverkaren.⁶

Systemet för kontroll av produkter enligt den nya metoden bygger på att det är tillverkarens ansvar att en produkt som släpps ut på marknaden uppfyller gällande krav och är provad och märkt på ett korrekt sätt. Tillverkarens ansvar manifesteras genom att denne förser produkten med CE-märkning eller motsvarande och utfärdar en EU-försäkran om överensstämmelse. Genom märkningen intygar tillverkaren att produkten uppfyller samtliga krav som föreskrivs i den relevanta unionsrättsakten. Märkningen syftar till att underlätta myndigheternas kontroll av att produkterna uppfyller gällande krav och får endast anbringas av tillverkaren eller dennes representant. Detta system ska förstås i förhållande till att det enligt tidigare modell ofta var obligatoriskt att produkter skulle kontrolleras av myndigheter innan de fick släppas ut på marknaden.

3.3 Reglering av marknadskontroll

3.3.1 Syftet med reglering av marknadskontroll

Den nya metoden att utforma rättsakter med produktregler har inneburit att det tidigare systemet med förhandskontroller av produkter har ersatts med ett system där tillverkaren som huvudregel ansvarar för att produkter uppfyller gällande krav. För att likväl säkerställa att produkter på den inre marknaden uppfyller gällande krav används marknadskontroll. Med marknadskontroll avses endast myndigheters kontroll av produkter *efter* att de har släppts ut på marknaden. Marknadskontroll kan avse många aspekter utöver kontroll av om en vara är farlig för människor. Det kan även gälla kontroll av krav som motiveras med hänsyn till miljön eller funktionskrav, till exempel att radioutrustning ska fungera störningsfritt. Syftet med marknadskontroll är således vidare än att enbart undvika farliga eller bristfälliga produkter. Avsikten är också att skapa förut-

⁶ För vissa produkter gäller andra märkningar än CE, exempelvis är energimärkning obligatoriskt för bland annat vitvaror och tv-apparater, rattmärket används på viss marin utrustning, explosionsskyddsmärket används tillsammans med CE-märket på produkter som omfattas av direktiv 2014/34/EU om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer, aerosolbehållare ska vara märkta med symbolen "3" (omvänt epsilon) och pi-märket är obligatoriskt på transportabla tryckbärande anordningar.

sättningar för en sund konkurrens på unionsmarknaden. På så vis stärks den inre marknaden för varor.

3.3.2 Förordningen om ackreditering och marknadskontroll

Harmoniserade rättsakter utformade enligt den nya metoden innehåller en skyldighet för medlemsstaterna att bedriva marknadskontroll i en sådan omfattning att produkter som inte uppfyller gällande krav upptäcks. Rättsakterna innehåller dock vanligen inte några mer preciserade regler om hur eller i vilken omfattning marknadskontroll ska bedrivas.

Sedan år 2010 är marknadskontroll reglerat på en sektorsövergripande nivå genom förordning (EG) nr 765/2008. Syftet med de gemensamma reglerna om marknadskontroll är att se till att kontroll bedrivs på ett likvärdigt sätt i samtliga medlemsstater och för samtliga reglerade produktområden. Förordningen innehåller bestämmelser om hur marknadskontroll ska bedrivas, om hur myndigheter ska agera när de hittar farliga produkter och hur de då ska informera kommissionen och marknadskontrollmyndigheter i andra länder. Förutom bestämmelser om hur marknadskontroll ska bedrivas inom EU avseende produkter som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning så innehåller förordningen regler om kontroll av produkter från länder utanför EU, det vill säga import i unionsrättslig mening. Förordningen riktar sig mot medlemsstaterna och är direkt bindande för dessa.

I förordning (EG) nr 765/2008 definieras marknadskontroll som den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av de offentliga myndigheterna för att se till att produkterna överensstämmer med de krav som fastställs i relevant harmoniserad unionslagstiftning och inte hotar hälsan, säkerheten eller andra aspekter av skyddet av allmänintresset (artikel 2.17).

Närmare bestämmelser om marknadskontroll finns i förordningens tredje kapitel. Av artikel 15.1 följer att förordningen tillämpas på produkter som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning. Om det finns marknadskontrollbestämmelser i sektoriella rättsakter har de bestämmelserna företräde framför förordningens bestämmelser. Enligt artikel 16.1 och 16.2 är varje medlemsstat skyldig att bedriva marknadskontroll och se till att produkter som kan äventyra använ-

darens hälsa eller säkerhet, eller på något annat sätt inte uppfyller kraven i harmoniserad unionslagstiftning, tas bort från marknaden. I artikel 19 finns bestämmelser som riktar sig till marknadskontrollmyndigheterna och som är tillämpliga i deras verksamhet. Myndigheterna ska enligt artikel 19.1 göra kontroller i tillräcklig omfattning av produkters egenskaper genom dokumentkontroll eller genom fysisk kontroll av produkten. Myndigheter får också kräva information från tillverkare, deras representanter, importörer och distributörer, vilket innefattar rätt till tillträde till lokaler och rätt att ta provexemplar av produkter. Myndigheterna får dessutom förstöra eller göra produkter obrukbara om de utgör en allvarlig risk.

Enligt artiklarna 20 och 22 ska medlemsstaterna säkerställa att marknadskontrollmyndigheterna vidtar nödvändiga åtgärder för sådana produkter som utgör en allvarlig risk och som kräver ett snabbt ingripande samt att marknadskontrollmyndigheterna utan dröjsmål informerar kommissionen. Det system som ska användas är systemet för snabbt informationsutbyte, Safety Gate (tidigare Rapex).

Artiklarna 27–29 innehåller bestämmelser om kontroll av produkter som förs in till EU:s inre marknad från tredjeland. Dessa bestämmelser ska tillämpas på alla produkter som omfattas av unionslagstiftningen, till skillnad från de allmänna bestämmelserna om marknadskontroll som tillämpas på produkter som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning. Bestämmelserna i artiklarna 27–29 har alltså ett bredare tillämpningsområde. Enligt artikel 27.1 ska myndigheter som är ansvariga för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden i tillräcklig omfattning utföra kontroller av produkter innan de övergår i fri omsättning inom EU. Tullmyndigheter ska enligt artikel 27.3 hindra produkter från att övergå i fri omsättning om de misstänks utgöra en allvarlig risk eller inte uppfyller andra krav på märkning och dokumentation. Tullmyndigheten ska också informera den berörda marknadskontrollmyndigheten som i sin tur ansvarar för att vidta åtgärder om den anser att produkten utgör en allvarlig risk.

Förordning (EG) nr 765/2008 innehåller gemensamma bestämmelser för hur CE-märkning ska ske inom EU (kapitel IV). CE-märkning definieras i artikel 2.20 i förordningen som en märkning genom vilken tillverkaren visar att produkten överensstämmer med tillämpliga krav som fastställs i harmoniserad unionslagstiftning med föreskrifter om märkningen samt att produkten har genomgått före-

skrivna bedömning av överensstämmelse. Endast tillverkaren eller tillverkarens representant får CE-märka en produkt (artikel 30.1). Tillverkaren tar genom märkningen ansvar för att produkten uppfyller alla tillämpliga krav som fastställs i harmoniserad unionslagstiftning som innehåller bestämmelser om märkningen (artikel 30.3). Medlemsstaterna ska se till att bestämmelserna om CE-märkning tillämpas korrekt och vidta lämpliga åtgärder vid otillbörlig användning av märkningen samt påföra sanktioner för överträdelse (artikel 30.6).

Förordning (EG) nr 765/2008 innehåller även gemensamma krav för ackreditering inom EU (kapitel II). Med ackreditering avses ett formellt erkännande om att ett organ är kompetent att utföra vissa specificerade tjänster, till exempel provning eller kontroll. De så kallade anmälda organ som arbetar med att kontrollera att produkter uppfyller gällande krav enligt produktlagstiftningen är ofta ackrediterade. Ackreditering är av stor betydelse för en väl fungerande marknadskontroll men berörs inte närmare i detta betänkande.

Förordning (EG) nr 765/2008 kompletteras i svensk rätt av förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. När det gäller ackreditering och CE-märkning kompletteras förordningen i svensk rätt med lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll samt förordningen (2011:811) om ackreditering och teknisk kontroll.

Under år 2014 utvärderade kommissionen den harmoniserade lagstiftningen på produktområdet och konstaterade stora brister gällande implementering av den unionsrättsliga lagstiftningen om marknadskontroll. Enligt kommissionen berodde detta dels på att uppgiften till sin natur är svår att utföra, dels på att det finns stora skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller resurser och teknisk expertis. Kommissionen lade fram ett förslag till ny lagstiftning som ledde till att Europaparlamentet och rådet i juni 2019 antog EU:s marknadskontrollförordning. Den nya marknadskontrollförordningen, som i huvudsak ska tillämpas från och med den 16 juli 2021, behandlas i kapitel 4.

3.3.3 Det allmänna produktsäkerhetsdirektivet

Regler om marknadskontroll på EU-nivå finns även i det allmänna produktsäkerhetsdirektivet⁷. Det övergripande syftet med direktivet är att komplettera den unionsrättsliga produktsäkerhetsregleringen för att säkerställa att alla varor avsedda för konsumenter är säkra, det vill säga även i de fall det saknas särskilda harmoniserade regler. Direktivet är en slags ramlagstiftning som ställer ett övergripande krav på att endast säkra varor får släppas ut på marknaden. Direktivet innehåller inte några mer specifika säkerhetskrav och inte heller regler om provning och kontroll. När det gäller förhållandet till förordning (EG) nr 765/2008 tillämpas direktivet i de delar bestämmelserna ger marknadskontrollmyndigheterna möjlighet att vidta mer specifika åtgärder än förordningen (artikel 15.3 i förordning (EG) nr 765/2008).

Direktivet omfattar alla produkter som är avsedda för, eller rimligen kan komma att användas av, konsumenter. Direktivet gäller även beträffande produkter som tillhandahålls inom ramen för en tjänst. För att direktivet ska vara tillämpligt krävs vidare att produkten tillhandahålls eller ställs till förfogande i kommersiell verksamhet. Detta gäller oavsett om produkten tillhandahålls mot betalning eller inte, och oavsett om produkten är ny, begagnad eller renoverad. Från tillämpningsområdet undantas begagnade produkter som tillhandahålls som antikviteter och vissa produkter som ska repareras eller renoveras innan de tas i bruk (artikel 2 a).

Medlemsstaterna är skyldiga att se till att tillverkare och distributörer iakttar sina skyldigheter enligt direktivet, så att de produkter som släpps ut på marknaden är säkra (artikel 6.1). Medlemsstaterna ska därför inrätta tillsynsmyndigheter som övervakar att produkterna överensstämmer med säkerhetskraven. Medlemsstaterna ansvarar också för att tillsynsmyndigheterna har tillräckliga befogenheter och att dessa befogenheter utövas (artikel 6.2).

Medlemsstaterna ska fastställa påföljder vid överträdelse av de skyldigheter som följer av direktivet. Påföljderna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande (artikel 7). Artikel 8.1 innehåller en exemplifierande uppräkningslista av de befogenheter som tillsynsmyndigheterna kan ha enligt direktivet. Tillsynsmyndigheterna får för samt-

⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95 av den 3 december 2001 om allmän produkt-säkerhet.

liga produkter anordna lämpliga kontroller av produkternas säkerhetsegenskaper, begära nödvändiga upplysningar av berörda parter eller göra stickprovskontroller. För produkter som under vissa förhållanden kan medföra risker får myndigheterna kräva att produkten förses med varningar eller ställa förhandsvillkor innan produkten marknadsförs. För produkter som kan vara farliga får tillsynsmyndigheterna temporärt förbjuda leverans, leveranserbjudande eller exponering av produkten. För en farlig produkt får tillsynsmyndigheterna förbjuda att den släpps ut på marknaden och vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att förbudet efterlevs.

För en farlig produkt som redan finns på marknaden får tillsynsmyndigheterna besluta att produkten ska dras tillbaka från marknaden och i samband därmed varna konsumenterna för de risker som den medför. Myndigheterna får också besluta att produkten ska återkallas från konsumenterna och att återkallade produkter ska förstöras. En återkallelse ska tillgripas som sista utväg när frivilliga insatser inte är tillfredsställande eller är otillräckliga (artikel 8.2). I de fall en produkt medför en allvarlig risk ska tillsynsmyndigheterna skyndsamt vidta lämpliga åtgärder (artikel 8.3). De åtgärder som tillsynsmyndigheten ska vidta enligt artikel 8 kan rikta sig mot tillverkaren, distributören eller varje annan person som kan beröras av åtgärder som avser att undanröja riskerna med en produkt.

Produktsäkerhetsdirektivet har i svensk rätt genomförts genom produktsäkerhetslagen (2004:451), produktsäkerhetsförordningen (2004:469) samt förordningen (1993:1322) om informationsutbyte inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i fråga om farliga konsumentvaror. Kommissionen har aviserat att den avser att lägga fram ett förslag till en ny rättsakt för allmän produktsäkerhet under hösten 2020.

3.3.4 Förordningen om offentlig kontroll

Inom EU finns redan ett omfattande gemensamt regelverk inom livsmedels-, foder-, djurhälso- och djurskyddsområdena. Syftet med regleringen är bland annat att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå för människor och djur och uppnå en hög konsumentskyddsnivå genom åtgärder som beslutas inom ramen för förverkligandet av den inre marknaden. Regelverket omfattar såväl materiella regler som bestäm-

melser om hur medlemsstaternas kontroll ska organiseras och bedrivs.

Den rättsliga ramen för den offentliga kontrollen finns i förordning (EU) nr 2017/625 om offentlig kontroll⁸. Genom förordningen ges de behöriga myndigheterna verktyg för att övervaka att företagen lever upp till sina skyldigheter enligt lagstiftningen. De produkter som omfattas av EU:s förordning om offentlig kontroll är därför undantagna från tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning.

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll).

4 EU:s marknadskontrollförordning

4.1 Inledning

Europaparlamentet och rådet beslutade den 20 juni 2019 att anta en ny förordning om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter, EU:s marknadskontrollförordning. Förordningen finns i svensk lydelse som bilaga 2¹. Förordningen har antagits med beaktande av EUF-fördraget, särskilt artiklarna 33 och 114. Förordningen ska tillämpas fullt ut från och med den 16 juli 2021. Ett fåtal artiklar angående samarbete inom EU och finansiering ska tillämpas redan från och med den 1 januari 2021. Genom EU:s marknadskontrollförordning upphävs de gemensamma bestämmelserna om marknadskontroll (kapitel III) i förordning (EG) nr 765/2008 och dess titel ersätts med förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering². Bestämmelserna om ackreditering (kapitel II) och CE-märkning (kapitel IV) i förordning (EG) nr 765/2008 kommer fortsatt att gälla.

Syftet med EU:s marknadskontrollförordning är att göra reglerna på produktsäkerhetens område tydligare och mer enhetliga samt att förbättra och förenkla systemet för marknadskontroll av produkter. En stärkt och mer enhetlig marknadskontroll anses gynna såväl konsumenter som ekonomiska aktörer³ och bidrar till tillväxten genom att medverka till en väl fungerande inre marknad. I skälen till EU:s marknadskontrollförordning framhålls att en kraftfull tillsyn av pro-

¹ Bilaga 2 är EU:s marknadskontrollförordning i den ursprungliga lydelsen som publicerades i *Europeiska unionens officiella tidning* L 169 av den 25 juni 2019. Genom en rättelse som publicerades i *Europeiska unionens officiella tidning* L 37 av den 10 februari 2020 ändrades ordalydelsen av skäl (40) samt artikel 14.4 j).

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

³ Med ekonomisk aktör avses tillverkare, tillverkares representanter, importörer, distributörer, leverantörer av distributionstjänster och andra fysiska eller juridiska personer som omfattas av skyldigheter avseende tillverkning av produkter, tillhandahållande av dem på marknaden eller ibruktagande av dem i enlighet med relevant harmoniserad unionslagstiftning (se artikel 3.13 i EU:s marknadskontrollförordning). Se vidare avsnitt 4.3.4 om begreppet ekonomisk aktör.

dukter är en förutsättning både för skyddet av allmänintressen och för att skapa förutsättningar för utveckling av en rättvis konkurrens på unionsmarknaden. Det behövs därför regler för att säkerställa tillsynen, oberoende av om produkterna släpps ut på marknaden på eller utanför internet och oberoende av om de tillverkas i EU eller inte. Mot denna bakgrund innehåller förordningen gemensamma bestämmelser om bland annat nationell marknadskontroll, kontroll av produkter vid EU:s yttre gräns och gränsöverskridande samarbete.

Det kan här nämnas att EU:s marknadskontrollförordning är framförhandlad på engelska. I den svenska översättningen används ofta ordet tillsyn för det engelska ordet ”enforcement”. I flera fall är översättningen oproblematisks men vid tolkning av bestämmelserna i förordningen är det viktigt att beakta att begreppet *tillsyn* kan behöva ges en något annorlunda innebörd än vad som vanligtvis är fallet. Annars finns det risk för att bestämmelserna inte får samma betydelse på svenska som avsetts i den engelska versionen.

EU:s marknadskontrollförordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater. Vissa av förordningens bestämmelser är dock allmänt hållna och förutsätter att det finns mer detaljerade föreskrifter i nationell rätt som preciserar förordningen och möjliggör en effektiv tillämpning av nationella myndigheter. Utredningens överväganden i dessa delar redovisas i kapitel 7.

4.2 Tillämpningsområde

Bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning utgör ett ramverk som kompletterar och stärker befintliga bestämmelser i harmoniserad unionslagstiftning på produktområdet. Förordningen gäller för produkter som omfattas av den harmoniserade unionslagstiftning som förtecknas i bilaga I till förordningen, och tillämpas i den mån det inte finns några särskilda bestämmelser med samma syfte i harmoniserad unionslagstiftning som på ett mer specifikt sätt reglerar särskilda aspekter av marknadskontroll och tillsyn (artikel 2.1). Genom att tillämpningsområdet är begränsat till produkter som omfattas av unionsrättsakterna i bilaga I har förordningen ett snävare tillämpningsområde än förordning (EG) nr 765/2008. Vidare anges i skäl (6) att vissa produktslag som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning uttryckligen undantagits från bestämmelserna om mark-

nadskontroll, så som livsmedel, foder, humanläkemedel, veterinärmedicinska läkemedel, levande växter och djur, produkter av mänskligt ursprung samt produkter av växter och djur med direkt koppling till deras framtida fortplantning. Förordningens bestämmelser om kontroll av produkter vid EU:s yttre gräns gäller emellertid alla produkter som omfattas av unionsrätten, i den mån specifika bestämmelser om hur sådana kontroller ska organiseras inte finns i annan unionsrätt (artikel 2.2). I likhet med förordning (EG) nr 765/2008 har bestämmelserna som rör kontroll av produkter vid EU:s yttre gräns alltså ett bredare tillämpningsområde.

EU:s marknadskontrollförordning omfattar produkter som tillhandahålls fysiska och juridiska personer som är bosatta eller etablerade i EU, oavsett om produkten tillhandahålls dem i egenskap av konsumenter eller som professionella slutanvändare i deras industriella eller yrkesmässiga verksamhet och oavsett om det sker mot betalning eller gratis (artikel 3.1 och 3.21). Produkter som säljs över internet eller genom andra metoder för distansförsäljning anses ha tillhandahållits på marknaden om försäljningserbjudandet är riktat till slutanvändare i EU, till exempel om aktören på något sätt riktar sin verksamhet mot en medlemsstat (artikel 6). Vid den bedömningen är det relevant att ta hänsyn till exempelvis vilka geografiska områden som det är möjligt att sända till, vilka språk som används för erbjudandet eller för beställnings- och betalsätt. När det gäller försäljning över internet är det inte tillräckligt att en webbplats finns tillgänglig i den medlemsstat där slutanvändaren är bosatt eller etablerad (skäl 15).

EU:s marknadskontrollförordning hindrar inte att medlemsstater vidtar mer specifika åtgärder enligt det allmänna produktsäkerhetsdirektivet⁴ och den påverkar inte tjänstelevererande mellanhanders ansvar vid e-handel enligt direktivet om elektronisk handel⁵ (artikel 2.3–4).

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95 av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet.

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden.

4.3 Marknadskontroll i medlemsstaterna

4.3.1 Organisation av marknadskontroll

I EU:s marknadskontrollförfordning definieras begreppet marknadskontroll som den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av marknadskontrollmyndigheterna för att säkerställa att produkter överensstämmer med de krav som fastställs i relevant harmoniserad unionslagstiftning samt att säkerställa skydd av det allmänintresse som omfattas av den lagstiftningen (artikel 3.3). I artikel 10.1 framgår att det är medlemsstaterna som ska organisera och genomföra marknadskontrollen i enlighet med förordningen.

I artikel 10.2 framgår att medlemsstaterna ska utse en eller flera marknadskontrollmyndigheter i sitt territorium och ange behörighetsområdena för var och en av dessa myndigheter. Om medlemsstaten har flera marknadskontrollmyndigheter ska deras respektive uppgifter vara tydligt definierade och det ska inrättas kommunikations- och samordningsmekanismer för att myndigheterna ska kunna samarbeta och fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt (artikel 10.6).

Medlemsstaten ska även tillsätta ett centralt samordningskontor som ansvarar för att representera en samordnad ståndpunkt för marknadskontrollmyndigheterna och de myndigheter som ansvarar för kontrollen av produkter som förs in på unionsmarknaden samt för att meddela nationella strategier för marknadskontroll (artikel 10.3 och 10.4).

4.3.2 Marknadskontrollmyndigheternas verksamhet

Bestämmelser om marknadskontrollmyndigheternas verksamhet finns i artikel 11. Myndigheternas övergripande uppgift är att säkerställa en effektiv marknadskontroll inom sitt territorium, att ekonomiska aktörer vidtar åtgärder för att deras produkter ska överensstämma med lagstiftningen samt att åtgärder vidtas om den ekonomiska aktören underlåter att vidta korrigerande åtgärder. Som en del i den verksamheten ska marknadskontrollmyndigheterna utföra kontroller av produkters egenskaper genom dokumentkontroller och fysiska kontroller eller kontroller i laboratorium. Marknadskontrollmyndigheterna ska utöva sina befogenheter och utföra sina uppgifter oberoende, objektivt och opartiskt.

Marknadskontrollmyndigheterna ska enligt artikel 17 utföra sin verksamhet med en hög grad av öppenhet och ska göra all information som kan var relevant för att skydda slutanvändarnas intressen tillgänglig för allmänheten. Samtidigt ska marknadskontrollmyndigheten respektera principen om konfidentialitet samt om yrkes- och affärshemligheter och skydda personuppgifter i enlighet med unionsrätten och nationell rätt.

4.3.3 Marknadskontrollmyndigheternas befogenheter

I artikel 14 finns bestämmelser om marknadskontrollmyndigheters befogenheter. Marknadskontrollmyndigheter ska utöva befogenheterna effektivt, ändamålsenligt och i enlighet med proportionalitetsprincipen. Medlemsstaten får avgöra om befogenheterna ska kunna utövas direkt av marknadskontrollmyndigheten själv inom ramen för dess myndighetsutövning, med hjälp av andra myndigheter eller först efter ansökan till domstol. I artikel 14.4 anges en lista med minimibefogenheter som marknadskontrollmyndigheterna åtminstone ska tilldelas:

- a) befogenhet att kräva att ekonomiska aktörer tillhandahåller vissa handlingar, tekniska specifikationer, data eller uppgifter om överensstämmelse och produktens tekniska aspekter,
- b) befogenhet att kräva att ekonomiska aktörer tillhandahåller vissa uppgifter om leveranskedjan, om distributionsnätets utformning, om antalet produkter på marknaden och om andra produktmodeller som har samma tekniska egenskaper som den berörda produkten,
- c) befogenhet att kräva att ekonomiska aktörer tillhandahåller vissa uppgifter för bedömning av äganderätten till webbplatser,
- d) befogenhet att utföra oanmälda inspektioner på plats och fysiska kontroller av produkter,
- e) befogenhet att få tillträde till lokaler, mark eller transportmedel som den berörda ekonomiska aktören använder för ändamål som har samband med dennes näringsverksamhet, affärsverksamhet, hantverk eller yrke,
- f) befogenhet att inleda undersökningar på eget initiativ,

- g) befogenhet att kräva att ekonomiska aktörer vidtar lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk,
- h) befogenhet att vidta lämpliga åtgärder om en ekonomisk aktör underlåter att vidta lämpliga korrigerande åtgärder eller om den bristande överensstämmelsen eller risken består, inbegripet att förbjuda eller inskränka tillhandahållandet av en produkt på marknaden eller besluta att en produkt dras in eller återkallas,
- i) befogenhet att fastställa påföljder enligt de regler om sanktioner som medlemsstaten fastställer,
- j) befogenhet att införskaffa⁶ varuprover, även under fingerad identitet, att inspektera varuproverna och demontera dem, och
- k) befogenhet att, när inga andra effektiva medel står till buds för att eliminera en allvarlig risk,
 - i) kräva att innehåll som hänvisar till produkterna avlägsnas från ett onlinegränssnitt, eller att kräva tydlig visning av en varning när slutanvändarna använder onlinegränssnittet, eller
 - ii) om en begäran enligt i) inte har iakttagits, kräva att leverantörer av informationssamhällets tjänster begränsar åtkomsten till onlinegränssnittet, inbegripet genom att begära att en relevant tredje part genomför sådana åtgärder.

Medlemsstaterna får enligt artikel 15 ge marknadskontrollmyndigheten rätt att återkräva alla kostnader för sin verksamhet från den ekonomiska aktören i fall av bristande överensstämmelse.

Om en produkt som omfattas av harmoniserad lagstiftning och som används enligt sitt syfte kan äventyra användarnas hälsa eller säkerhet, eller inte stämmer överens med tillämplig harmoniserad lagstiftning, ska marknadskontrollmyndigheten enligt artikel 16 vidta åtgärder. I första hand ska myndigheten kräva att den relevanta ekonomiska aktören inom en angiven tidsfrist vidtar korrigerande åtgärder. Om den ekonomiska aktören underlåter att vidta korrigerande åtgärder eller om den bristande överensstämmelsen eller risken kvarstår, ska marknadskontrollmyndigheten i andra hand säkerställa

⁶ Ordet "införskaffa" har ersatt ordet "köpa" i den ursprungliga lydelsen av artikel 14.4 j), se rättelse publicerad i Europeiska unionens officiella tidning L 37 av den 10 februari 2020.

att produkten dras tillbaka, återkallas eller att dess tillhandahållande på marknaden förbjuds eller inskränks och att information om detta sprids.

När det gäller produkter som utgör en allvarlig risk ska marknadskontrollmyndigheten enligt artikel 19 säkerställa att produkten dras tillbaka eller återkallas när det inte finns andra effektiva medel att tillgå för att eliminera den allvarliga risken, och att tillhandahållandet av den förbjuds.

4.3.4 Ekonomiska aktörer

I skälen (12 och 13) till EU:s marknadskontrollförordning betonas att hela leveranskedjan bör förväntas agera ansvarsfullt och uppfylla alla krav när de släpper ut eller tillhandahåller produkter på marknaden. Det ska dock alltjämt vara tillverkaren som har det slutliga ansvaret för att produkterna överensstämmer med kraven i harmoniserad lagstiftning. Med hänsyn till den globala marknaden och allt mer komplexa leveranskedjor har definitionen av ekonomiska aktörer breddats i förhållande till den gällande förordning (EG) nr 765/2008. Syftet är att ge marknadskontrollmyndigheterna möjlighet att hantera nya former av ekonomisk verksamhet. I artikel 3.13 definieras ekonomiska aktörer som tillverkaren, tillverkarens representant, importören eller distributören, leverantören av distributions-tjänster eller en annan fysisk eller juridisk person som omfattas av skyldigheter avseende tillverkning av produkter, tillhandahållande av dem på marknaden eller ibruktagande av dem i enlighet med relevant harmoniserad unionslagstiftning.

För att det ska vara möjligt att ingripa och vidta korrigerande åtgärder för produkter är det viktigt att det finns en ekonomisk aktör som marknadskontrollmyndigheten kan kontakta. För vissa produktområden har det ansetts särskilt viktigt att marknadskontrollmyndigheterna har en motpart som är etablerad i EU. I artikel 4 framgår det därför att vissa produkter⁷ bara får släppas ut på unionsmarknaden om det finns en ekonomisk aktör som är etablerad inom EU och som är ansvarig för att utföra vissa uppgifter som anges i artikel 4.3. Om tillverkaren är etablerad i EU är denne ansvarig ekonomisk

⁷ I artikel 4.5 anges den unionslagstiftning för vars produkter kravet på en etablerad ekonomisk aktör gäller. Det gäller till exempel byggprodukter, personlig skyddsutrustning, maskiner, leksaker, pyrotekniska artiklar och elektrisk utrustning.

aktör. Om tillverkaren inte är etablerad i EU kan antingen en importör, en leverantör av distributionstjänster eller en representant för tillverkaren med skriftlig fullmakt⁸ vara ansvarig ekonomisk aktör.

Enligt artikel 4.4 ska kontaktuppgifter till den ansvariga ekonomiska aktören anges på produkten, dess förpackning, på omslaget eller i ett medföljande dokument. Den ansvariga ekonomiska aktören har i vissa fall skyldigheter redan enligt den sektorsspecifika unionslagstiftningen men ska utöver de uppgifterna även utföra vissa uppgifter enligt artikel 4.3. Det handlar om att ge marknadskontrollmyndigheterna information och dokumentation, informera marknadskontrollmyndigheterna om aktören har skäl att tro att en produkt utgör en risk samt att samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna och bland annat se till att korrigerande åtgärder vidtas vid fall av bristande överensstämmelse.

Ekonomiska aktörer är skyldiga att samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna beträffande åtgärder som kan undanröja eller minska risker som produkter tillhandahållna på marknaden av dessa aktörer medför (artikel 7). Medlemsstaterna ska införa förfaranden för att ge ekonomiska aktörer information om införlivande och genomförande av harmoniserad unionslagstiftning som är tillämplig på produkter (artikel 8).

Ekonomiska aktörer ska enligt artikel 18 ges tillfälle att yttra sig inom viss tid innan en marknadskontrollmyndighet fattar ett beslut, meddelar ett föreläggande eller vidtar en åtgärd. När det väl har skett ska varje sådan åtgärd, beslut eller föreläggande meddelas den berörda ekonomiska aktören och det ska då framgå på vilka grunder de baseras. Om en åtgärd, ett beslut eller ett föreläggande är brådskande på grund av bland annat hälso- eller säkerhetskrav behöver den ekonomiska aktören inte ges tillfälle att yttra sig i förväg. I sådana fall ska den ekonomiska aktören ges möjlighet till detta så snart som möjligt i efterhand och marknadskontrollmyndigheten ska skyndsamt se över åtgärden, beslutet eller föreläggandet.

⁸ Se artikel 3.9, 3.11 och 3.12 för definition av respektive ekonomisk aktör.

4.4 Kontroll vid EU:s yttre gräns

I skäl (52) till EU:s marknadskontrollförordning betonas vikten av en noggrann kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden innan de övergår till fri omsättning. I artikel 3.26 definieras produkter som förs in på unionsmarknaden som produkter från tredjeland avsedda att släppas ut på EU:s marknad eller avsedda för privat användning eller konsumtion inom EU:s tullområde och som hänförs till tullförfarandet för *övergång till fri omsättning*.⁹

Medlemsstaterna ska enligt artikel 25 utse ansvariga myndigheter för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden. Myndigheterna ska ha de befogenheter och resurser som krävs för ett korrekt utförande av sina uppgifter. De ska få information av marknadskontrollmyndigheterna om produktkategorier och ekonomiska aktörer för vilka en högre risk för bristande överensstämmelse har konstaterats. Myndigheterna ska kontrollera produkter som omfattas av unionsrätten och som hänförs till tullförfarandet för *övergång till fri omsättning* (artikel 25.3). Om det vid sådan kontroll konstateras brister i förhållande till unionsrätten, ska myndigheten skjuta upp övergången till fri omsättning och omedelbart underrätta marknadskontrollmyndigheterna om det (artikel 26). Myndigheten ska i vissa fall på begäran av en marknadskontrollmyndighet vägra övergång till fri omsättning om en produkt anses utgöra en allvarlig risk eller om den inte överensstämmer med tillämplig unionsrätt (artikel 28). Myndigheten får destruera eller på annat sätt göra en produkt obrukbar om den utgör en risk för slutanvändarnas hälsa och säkerhet och det bedöms vara nödvändigt och proportionellt.

När det gäller produkter som omfattas av unionsrätten och som antingen är i tillfällig lagring eller som hänförs till ett annat tullförfarande än *övergång till fri omsättning*, ska tullmyndigheterna på införselplatsen vidarebefordra information om produkterna om de har skäl att tro att de inte överensstämmer med unionsrätten eller att de utgör en risk. Informationen ska skickas till det behöriga tullkontoret i bestämmedlemsstaten (artikel 25.4).

⁹ Det vanligaste tullförfarandet vid import är övergång till fri omsättning. Andra alternativ är tillfällig införsel, slutanvändning, aktiv förädling och import efter passiv förädling. Utöver de ovannämnda förfarandena kan produkter också hänföras till tullager- och transiteringsförfarande. I utredningens arbete är det endast tullförfarandet övergång till fri omsättning som kommer beröras närmare.

4.5 Gränsöverskridande samarbete

I skäl (50) till EU:s marknadskontrollförordning framhålls vikten av att medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter samarbetar med varandra på ett effektivt sätt. Det föreskrivs därför i förordningen att det ska finnas ett effektivt samarbete och informationsutbyte mellan medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter samt mellan marknadskontrollmyndigheterna, kommissionen och EU:s berörda byråer (artikel 22.1). Marknadskontrollmyndigheter ska hjälpa varandra att få tillgång till relevant information genom ömsesidig assistans (artikel 22) samt efter begäran vidta tillsynsåtgärder åt varandra (artikel 23).

För att information om produkter som utgör en allvarlig risk snabbt ska nå kommissionen ska marknadskontrollmyndigheterna enligt artikel 20 använda systemet för snabbt informationsutbyte, benämnt Safety Gate (tidigare Rapex).

Enligt artikel 34 ska kommissionen vidareutveckla och underhålla ett kommunikationssystem för insamling, behandling och lagring av information i frågor som rör tillsyn av harmoniserad unionslagstiftning. Det kommunikationssystem som avses är det som nu benämns ICSMS¹⁰. I samma artikel åläggs medlemsstaternas centrala samordningskontor och marknadskontrollmyndigheter en skyldighet att lägga in information i kommunikationssystemet, till exempel information om de produkter för vilka det gjorts en ingående kontroll av att kraven är uppfyllda. Även tullmyndigheterna ska i vissa fall överföra information från de nationella tullsystemen till ICSMS. Kommissionen ska anta genomförandeakter för att ange närmare detaljer kring genomförandet av bestämmelserna om ICSMS.

Genom EU:s marknadskontrollförordning inrättas ett unionsnätverk för produktöverensstämmelse (artikel 29). Syftet är att nätverket ska fungera som en plattform för strukturerad samordning och samarbete mellan medlemsstaternas tillsynsmyndigheter och kommissionen och göra marknadskontrollrutinerna enhetliga inom EU så att marknadskontrollen blir effektivare. Nätverket ska bestå av representanter från varje medlemsstat samt representanter från kommissionen och grupper för administrativt samarbete (ADCO-grupper). I förordningen anges närmare bestämmelser för nätverkets,

¹⁰ Information and Communication system for Market Surveillance.

ADCO-gruppernas och kommissionens roll och uppgifter (artiklarna 31–33). Kommissionen ska biträdas av en kommitté (artikel 43).

I syfte att effektivisera marknadskontrollen får kommissionen samarbeta med och utbyta information med anknytning till marknadskontroll med tillsynsmyndigheter i tredje länder eller internationella organisationer (artikel 35).

4.6 Sanktioner

I artikel 41 åläggs medlemsstaterna att fastställa regler om sanktioner för överträdelse av förordningen och viss harmoniserad unionslagstiftning. Medlemsstaten ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att reglerna om sanktioner tillämpas i enlighet med nationell rätt. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

5 Gällande nationell rätt och organisation av marknads kontroll i Sverige

5.1 Inledning

Det är viktigt att de produkter som omfattas av den fria rörligheten för varor inom EU uppfyller krav som tillgodoser en hög skyddsnivå för allmänna intressen som exempelvis hälsa och säkerhet, konsumentskydd och miljöskydd, samtidigt som den fria rörligheten för varor inte begränsas mer än nödvändigt. För att säkerställa detta ska medlemsstaterna utföra marknads kontroll. Med marknads kontroll avses den verksamhet och åtgärder som ansvariga myndigheter gör för att kontrollera att produkter på marknaden överensstämmer med gällande krav, exempelvis krav på att produkten ska vara säker att använda, att den ska ha vissa egenskaper eller funktioner, eller ha genomgått vissa kontroller.

Marknads kontroll syftar även till att främja en sund konkurrens på den inre marknaden. Produkter som inte uppfyller gällande krav snedvrider konkurrensen för ekonomiska aktörer som säljer produkter som uppfyller kraven inom EU. För en rättvis inre marknad krävs lika konkurrensvillkor för alla ekonomiska aktörer och att aktörerna skyddas mot osund konkurrens. Ett sätt att uppnå detta är genom effektiv och likvärdig marknads kontroll.

Marknads kontrollen i Sverige utförs i huvudsak av ett tjugotal statliga myndigheter och i varierande omfattning även av kommuner enligt såväl horisontella som sektorsspecifika författningar. Myndigheternas marknads kontrollansvar för olika produkter sammanfaller med få undantag med deras föreskriftsansvar.

Frågor om organisation av marknads kontroll i Sverige och förhållandet till annan tillsyn är av särskild betydelse för utredningens

arbete. I detta kapitel redogör utredningen inledningsvis för begreppet marknadskontroll och hur det enligt utredningens mening förhåller sig till begreppet tillsyn. Därefter följer en beskrivning av hur man i Sverige har organiserat arbetet med marknadskontroll och fördelat ansvaret mellan marknadskontrollmyndigheterna. Sedan ges en översiktlig presentation av Tullverkets, Kommerskollegiums och kommunernas roller när det gäller marknadskontroll i Sverige. Avslutningsvis redogörs för den svenska regleringen kring marknadskontroll.

5.2 Begreppet marknadskontroll

Begreppet ”marknadskontroll” är ett unionsrättsligt begrepp som infördes i Sverige i samband med anslutningen till EES år 1994.¹ Unionsrättsligt används begreppet endast för kontroll av produkter som sker enligt harmoniserad unionslagstiftning efter att produkterna släppts ut på marknaden.² Begreppet tycks ha fått en något vidare mening i Sverige och kan innefatta all form av kontroll av att produkter på marknaden överensstämmer med gällande krav, oavsett kravens rättsliga form.³ I förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn definieras begreppet som *”den verksamhet som en statlig myndighet eller en kommun bedriver och de åtgärder som den vidtar för att se till att en vara som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav”* (2 §).

Såväl begreppet marknadskontroll som dess förhållande till annan tillsyn har på ett förtjänstfullt sätt beskrivits i flera tidigare betänkanden och utredningen återger fritt från dessa i relevanta delar. I kapitel 3 har utredningen redogjort för den unionsrättsliga definitionen av begreppet marknadskontroll. I detta avsnitt är avsikten att redogöra för innebörden av begreppet i nationell rätt och särskilja det från begreppet tillsyn.

¹ I det allmänna produktsäkerhetsdirektivet och i vissa enskilda produkt direktiv används i svensk översättning i stället begreppet ”marknadsövervakning” som är en mer direkt översättning av det engelska begreppet ”market surveillance”.

² Se definition i artikel 2.17 i förordning (EG) nr 765/2008.

³ Utöver kontroll enligt harmoniserad unionslagstiftning avses också kontroll med stöd av bestämmelser som genomför det allmänna produktsäkerhetsdirektivet samt kontroller enligt nationella regler på icke-harmoniserade områden.

5.2.1 Definitionen av marknadskontroll

Genom definitionen av marknadskontroll i förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn begränsas begreppet marknadskontroll till kontroll av produkter som tillhandahålls på marknaden. Kontroller i konstruktions- eller produktionsskedet liksom regelbunden kontroll eller besiktning för att kontrollera om en produkt som används fortfarande uppfyller gällande krav omfattas i de allra flesta fall inte.⁴ Detta överensstämmer även med den unionsrättsliga användningen av begreppet enligt vilken kontroll under konstruktions- och tillverkningskedet inte utgör marknadskontroll eftersom tillverkaren i dessa skeden ännu inte tagit ansvar för produkternas överensstämmelse genom till exempel CE-märkning.⁵ Utgångspunkten är att kontrollen ska ske när en produkt släpps ut på marknaden men det är i vissa fall inte möjligt. För produkter som inte släpps ut på marknaden innan de tas i bruk eller som kan användas först efter att de satts samman eller installerats, kan marknadskontroll ske först när produkten för första gången tagits i bruk.⁶ Marknadskontroll sker såväl proaktivt i form av informationsinsatser och planerade kontroller hos exempelvis tillverkare, importörer eller återförsäljare, som reaktivt efter rapporterade olyckor, klagomål från allmänheten eller varningar från myndigheter i andra länder. Dagens snabba produktutveckling och den stora mängden produkter som tillhandahålls på marknaden gör det omöjligt att kontrollera alla produkter. Därför sker den proaktiva marknadskontrollen vanligtvis i form av stickprov efter riskbedömning, det vill säga att kontrollen inriktas mot de produkter som anses mest angelägna att granska.

Ofta utförs marknadskontroll i två steg. Det första innebär övervakning av marknaden, direkt genom inspektion eller indirekt med

⁴ Från detta finns emellertid undantag beroende på unionsrättslig reglering, se till exempel Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/35/EU av den 16 juni 2010 om transportabla tryckbärande anordningar och om upphävande av rådets direktiv 76/767/EEG, 84/525/EEG, 84/526/EEG, 84/527/EEG och 1999/36/EG där marknadskontroll även omfattar aktiviteter och åtgärder från offentliga myndigheter under transportabla tryckbärande anordningars livscyklar där även mellanliggande inspektioner, exceptionella kontroller och användning ingår.

⁵ Kommissionens riktlinjer i 2016 års blå bok om genomförandet av EU:s produktbestämmelser, s. 5 och 13.

⁶ Exempelvis kan det gälla hissar eller stora industrimaskiner som inte finns tillgängliga för marknadskontroll innan de har tagits i drift (bruk) av slutanvändaren. De tillhandahålls inte i färdigmonterat skick i butiker eller på andra försäljningsställen. Kontrollen av att den ansvariga ekonomiska aktören uppfyllde de föreskrivna kraven för produkten när den togs i drift kan i dessa fall göras först efter att produkten, till exempel en maskin, har sålts och är installerad hos slutanvändaren.

hjälp av olika informationskällor. Inspektioner kan avse bland annat dokumentationskontroll, fysiska kontroller av produkter och laboratorietester. I det andra steget ska upptäckta problem åtgärdas. Det kan ske antingen genom frivillig rättelse av den aktuella aktören eller genom tvingande myndighetsåtgärder. Åtgärder som kan bli aktuella är till exempel försäljningsförbud, tillbakadragande av produkter från marknaden eller återkallande av produkter från slutanvändare.

Marknadskontrollmyndigheterna har också till uppgift att samverka med andra myndigheter, såväl nationellt som i andra medlemsstater, och företrädare för organisationer och näringsliv i frågor som rör marknadskontroll. Det kan till exempel gälla utbyte av information om produkter som varit föremål för kontroll och informationsgivning om vilka regelverk som är tillämpliga för en viss produkt. Det arbetet syftar till att fler produkter ska uppfylla gällande krav och får därmed ses som en del av marknadskontrollen.

5.2.2 Förhållandet till begreppet tillsyn

Bestämmelser som rör marknadskontroll finns i ett stort antal svenska lagar, förordningar och föreskrifter. Begreppet marknadskontroll används emellertid inte genomgående i de olika rättsakterna, utan i vissa fall återfinns bestämmelser om kontroll av produkter i stället under benämningen tillsyn.⁷ Det finns därför anledning att här beröra hur begreppet marknadskontroll förhåller sig till begreppet ”tillsyn”.

Begreppet tillsyn förekommer i ett stort antal svenska författningar. Någon enhetlig och vedertagen definition av begreppet finns dock inte i svensk rätt. Enligt regeringen bör tillsynsbegreppet främst användas för ”verksamhet som avser självständig granskning för att kontrollera om tillsynsobjekt uppfyller krav som följer av lagar och andra bindande föreskrifter och vid behov kan leda till beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den objektsansvarige”.⁸ Tillsyn är med andra ord verksamhet som syftar till att granska en aktörs efterlevnad av gällande regelverk. Tillsyn innebär också rätten att besluta om åtgärder för att avhjälpa fel och brister.

⁷ Några exempel på detta är miljöbalken och miljötillsynsförordningen (2011:13), arbetsmiljölagen (1977:1160) och arbetsmiljöförordningen (1977:1166), lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, lagen (1995:669) om märkning av skor och lagen (1992:1512) om elektromagnetisk kompatibilitet.

⁸ Regeringens skrivelse 2009/10:79 *En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn*, s. 14.

Tillsyn kan avse vitt skilda verksamheter och riktas vanligtvis mot ett föremål, en anläggning, en verksamhet eller en typ av vara, så kallade tillsynsobjekt. Tillsynsobjekten kan vara privata eller offentliga. I förhållande till detta är marknadskontroll en mer avgränsad form av tillsyn eftersom den enbart avser produkter och riktar sig mot ekonomiska aktörer.

En fråga som berörts i tidigare betänkanden och skrivelser är om aktiviteter som rådgivning, information och rätten att utfärda föreskrifter ska anses ingå i begreppet tillsyn. Tillsynsutredningen ansåg att så inte skulle vara fallet.⁹ Inte heller regeringen har ansett att det är lämpligt att tillsynsmyndigheten uppträder som konsult och ger råd om hur tillsynsobjekten ska agera i specifika ärenden. Enligt regeringen kan det dock inom vissa tillsynsområden finnas skäl för att även rekommendationer och vägledning ska vara en del av tillsynen.¹⁰ Ett sådant exempel är miljöbalkens område. Tillsyn enligt 26 kap. 1 § miljöbalken är ett medel för att säkerställa syftet med lagstiftningen och de föreskrifter som meddelats med stöd av balken. Tillsyn enligt bestämmelsen består av verksamhet som innebär att kontrollera att lagen följs och att vidta åtgärder för att åstadkomma rättelse om så inte sker. Med tillsyn avses också verksamhet som syftar till att genom rådgivning och information skapa förutsättningar för att balkens ändamål ska kunna tillgodoses. Exemplet visar att tillsynsbegreppet i detta fall har getts en vidare innebörd än den definition av begreppet som regeringen gett uttryck för eftersom även informations- och rådgivning omfattas av miljöbalkens tillsynsbegrepp.¹¹

Som utredningen redogör för ovan, se avsnitt 5.2.1, omfattar marknadskontroll viss förebyggande verksamhet, till exempel informationsgivning till ekonomiska aktörer. I den aspekten kan en myndighets marknadskontrollansvar anses gå utöver vad som i de flesta fall omfattas av myndighetens tillsynsansvar.

Sammanfattningsvis kan sägas att marknadskontroll utgör en särskild form av tillsyn där det – utöver kontroll av produkter som tillhandahålls på marknaden – även ingår andra förebyggande åtgärder som syftar till att produkter ska uppfylla gällande krav, så som infor-

⁹ *Tillsyn – förslag om tydligare och effektivare tillsyn* (SOU 2004:100).

¹⁰ Regeringens skrivelse 2009/10:79 *En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn*, s. 18.

¹¹ Det ska noteras att Miljöutredningen har föreslagit en snävare definition av uttrycket tillsyn i sitt betänkande *Miljöutredningens förslag om sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet* (SOU 2017:63).

mationsgivning och erfarenhetsutbyte. Det som i huvudsak skiljer marknadskontroll från annan tillsyn är att marknadskontroll avser produkter och att den alltid sker först efter att produkten har satts på marknaden.

5.3 Den svenska organisationen av marknadskontroll

5.3.1 Fördelning av ansvaret

Sverige har ett decentraliserat system för marknadskontroll och ansvaret för marknadskontroll är uppdelat mellan ett tjugotal statliga myndigheter som har olika ansvarsområden enligt sektorsspecifika författningar. Därtill utövar Sveriges 290 kommuner tillsyn som i vissa fall utgör marknadskontroll.

Uppdelningen utgår oftast från olika egenskaper eller risker hos produkterna snarare än själva produktslaget, till exempel att en produkt är avsedd att användas på arbetsplatser respektive för privat bruk eller att den är brandfarlig. Det medför att det kan finnas flera ansvariga myndigheter för samma produktslag men för olika egenskaper hos produkten. Anledningen till att Sverige har valt denna uppdelning är främst att den har bedömts bäst tillgodose behovet av teknisk kompetens hos ansvarig myndighet när det gäller den praktiska tillämpningen. Kontrollverksamheten innebär ofta komplicerade bedömningar, särskilt vid ingripanden eller formella invändningar mot standarder. Ett exempel på ett delat ansvar är leksaker, för vilka Konsumentverket har huvudansvaret för marknadskontrollen medan Kemikalieinspektionen utövar marknadskontroll när det gäller leksakers brännbarhet och kemiska egenskaper samt Elsäkerhetsverket när det gäller leksakers elektriska egenskaper utom strålning.

För att marknadskontrollen ska fungera på ett effektivt och rättssäkert sätt i Sverige krävs ett välfungerande samarbete mellan marknadskontrollmyndigheterna. Att en produkt kan falla in under flera olika regelverk kan som ovan nämnts innebära att mer än en marknadskontrollmyndighet ansvarar för kontrollen av en och samma produkt, vilket kan kräva myndighetsöverskridande samordning för en effektiv marknadskontroll. I de fall flera myndigheter ansvarar för olika delar av ett gemensamt regelverk kan det uppstå svåra gränsdragningsfrågor kring ansvarsfördelningen och oklarhet kring vilken marknadskontrollmyndighet som ska ansvara för att kontrollera

vissa produkter. En effektiv samordning på nationell nivå är också viktigt för att kunna bedriva ett väl fungerande samarbete inom EU. För att underlätta och administrera sådant samarbete har Marknadskontrollrådet skapats.

5.3.2 Marknadskontrollrådet

Rådets medlemmar och uppgifter

Marknadskontrollrådet är det nationella samordningsorganet för marknadskontroll i Sverige. Rådets uppgifter, funktion och sammansättning regleras i förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. Marknadskontrollrådet finns vid Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) som ansvarar för ordförandeskap och sekretariat (5 och 9 §§). Rådet består av 17 statliga marknadskontrollmyndigheter¹² samt Kommerskollegium och Tullverket (6 §). Det finns andra statliga myndigheter som har ansvar för kontroll av produkter men som inte ingår i Marknadskontrollrådet, till exempel Jordbruksverket och Livsmedelsverket. De statliga marknadskontrollmyndigheternas verksamhet har kartlagts och beskrivits i betänkandet *Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter* (SOU 2017:69).

Marknadskontrollrådet fungerar framför allt som ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter och har bland annat till uppgift att fungera som ett samordningsorgan i frågor om marknadskontroll, främja samverkan och effektivitet i kontrollen, underlätta allmänhetens och näringslivets kontakter med marknadskontrollmyndigheterna, främja samarbete med marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsländer och årligen utarbeta och genomföra en nationell handlingsplan för marknadskontroll (7 §). Marknadskontrollrådet ska även samråda med och inhämta synpunkter av betydelse för marknadskontroll från myndigheter, företrädare för näringsliv, konsumenter och andra intressenter (8 §).

¹² Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Läkemedelsverket, Myndigheten för press, radio och tv, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Socialstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Swedac, Transportstyrelsen och Folkhälsomyndigheten.

Kommerskollegium

Kommerskollegium är Sveriges myndighet för utrikeshandel, EU:s inre marknad och handelspolitik. De arbetar för frihandel och för att den fria rörligheten på EU:s inre marknad ska få genomslag. Kommerskollegium medverkar i Marknadskontrollrådet då marknadskontroll är en del i den övergripande regleringen av varors fria rörlighet på den inre marknaden, där Kommerskollegium har särskild kompetens och särskilda funktioner.

Kommerskollegium utses i 14 § förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn till kontaktpunkt enligt artikel 9 i förordning (EU) 2019/515¹³. De har också tillsammans med Swedac och Konsumentverket en rådgivande funktion enligt förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn (20 §).

Tullverket

Tullverket har till uppgift att ta in tull, skatter och andra avgifter. Tullverket utgör även en viktig del i gränsskyddet med uppgift att övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att bestämmelser om in- och utförsel av varor följs. Det innefattar att åtgärder vidtas i syfte att säkerställa EU:s och dess invånares säkerhet och skydd, samt skyddet av miljön. Tullverket har härigenom en viktig funktion i kontrollen av produkter från tredje land, men verket utför inte marknadskontroll.

Som utredningen redogjort för i kapitel 3 ställs i artiklarna 27–29 i förordning (EG) nr 765/2008 krav på kontroll av produkter från tredjeland och detta förutsätter en väl fungerande samverkan mellan marknadskontrollmyndigheter och tullmyndigheter. Svenska bestämmelser som kompletterar förordningen finns i 4 kap. 19–21 §§ tullförordningen (2016:287) under rubriken *Uppgifter som hör samman med marknadskontroll*. Dessa innebär sammanfattningsvis att Tullverket ska utföra de uppgifter som följer av de ovan angivna artiklarna

¹³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/515 av den 19 mars 2019 om ömsesidigt erkännande av varor som är lagligen saluförda i en annan medlemsstat och om upphävande av förordning (EG) nr 764/2008. EU:s förordning om ömsesidigt erkännande definierar de nationella myndigheternas och företagens rättigheter och skyldigheter när en myndighet vill avvika från principen om ömsesidigt erkännande och förbjuda en produkt som lagligen säljs i en annan medlemsstat.

samt att ansvarig marknadskontrollmyndighet ska ersätta Tullverkets eventuella kostnader för förvaring, hantering och liknande på grund av att verket har skjutit upp varors övergång till fri omsättning. Dessutom ges Tullverket rätt att i de delar som rör verkets verksamhet meddela föreskrifter om verkställigheten av de nämnda artiklarna i förordning (EG) nr 765/2008. De marknadskontrollmyndigheter som ingår i Marknadskontrollrådet ska då först ges tillfälle att yttra sig.

Bestämmelserna tillämpas så att vid kontroll av varor som anmälts till övergång till fri omsättning har Tullverket rätt att ingripa vid misstanke om att en vara innebär allvarlig fara för hälsa, säkerhet eller miljön, om varan saknar medföljande dokument eller märkning eller om varan har försetts med falsk eller vilseledande CE-märkning. När en vara stoppas kontrolleras medföljande dokument eller görs en fysisk kontroll av produkten. Föreligger då en misstanke om att produkten inte uppfyller gällande krav kontaktar Tullverket berörd marknadskontrollmyndighet för att få deras uppfattning om hur de vill agera. Marknadskontrollmyndigheten har sedan tre arbetsdagar på sig att återkoppla till Tullverket. Det är marknadskontrollmyndighetens beslut och befogenheter som är avgörande för vad som ska hända med produkten. Om produkten uppfyller gällande krav frigörs godset när alla tullformaliteter är godkända. Om produkten inte uppfyller gällande krav beslutar marknadskontrollmyndigheten att produkten inte får släppas ut på marknaden. Tullverket fattar därmed också beslut om att produkten inte får övergå till fri omsättning.

5.3.3 Kommunerna

Marknadskontroll i Sverige bedrivs inte bara av statliga myndigheter utan även kommuner bedriver och medverkar i marknadskontrollverksamhet. Kommunerna är inte representerade i Marknadskontrollrådet.

Kommunernas ansvar när det gäller marknadskontroll återfinns i den sektorsspecifika lagstiftningen. Kommuner är på motsvarande sätt som statliga myndigheter bundna av bestämmelserna i unionsrätten.¹⁴ Inom unionsrätten saknar det således betydelse om det är

¹⁴ Se bland annat EU-domstolens dom av den 22 juni 1989, *Fratelli Costanzo SpA mot Milano kommun*, C-103/88, ECLI:EU:C:1989:256, p 30–33.

en kommun eller en statlig myndighet som är ansvarig eftersom båda är en del av det allmänna. För de unionsrättsakter som behöver kompletteras med nationella bestämmelser och som innebär skyldigheter för kommunerna i den mening som avses i 8 kap. 2 § 3 regeringsformen, krävs emellertid stöd i lag.¹⁵ Därför ges regeringen genom lagen (2014:140) om bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn möjlighet att meddela föreskrifter om kommunernas skyldigheter i verksamhet som bedrivs för att kontrollera varor, till exempel avseende kommunernas skyldighet att lämna information till vissa myndigheter vid beslut om åtgärder som rör den fria rörligheten för varor.¹⁶

Såväl den statliga marknadskontrollmyndigheten som den kommunala nämnden kan i olika avseenden fatta beslut om hur en produkt ska hanteras eller förbjuda försäljning av den. Beslut av de kommunala nämnderna kan dock inte få nationell verkan. På kemikalieområdet kan till exempel både Kemikalieinspektionen och en kommun i olika avseenden fatta beslut om hur kemikalier ska hanteras eller förbjuda saluföring av en produkt. Kemikalieinspektionen ansvarar för kontroll av primärleverantörer medan kommunerna verkar på den lokala nivån och huvudsakligen ansvarar för detaljhandeledet. Kommuner bedriver även marknadskontroll inom Läkemedelsverkets område över kosmetiska och hygieniska produkter samt inom Transportstyrelsens område när det gäller vissa mobila maskiner. Av utredningens översyn av sektorslagstiftningen i kapitel 6 framgår närmare i vilka fall kommunerna har ett marknadskontrollansvar.

5.3.4 Något om omfattningen av svensk marknadskontroll

Det är en svår uppgift att försöka beskriva omfattningen av svensk marknadskontroll i siffror. Marknadskontroll sker inom flera sektorer, omfattar olika produktslag och ännu flera produkter. Dessutom utför myndigheterna kontroller i mycket varierande utsträckning. Det finns därför inte någon enhetlig statistik att tillgå. Eftersom utredningens arbete utgår ifrån ny reglering på EU-nivå påverkas inte utredningens förslag i någon större mån av i vilken omfattning mark-

¹⁵ I 8 kap. 2 § 3 regeringsformen stadgas att föreskrifter ska meddelas genom lag om de avser grunderna för kommunernas organisation och verksamhetsformer och för den kommunala beskattningen samt kommunernas befogenheter i övrigt och deras åligganden.

¹⁶ Se prop. 2013/14:49, *Marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn*, s. 16–18.

nadskontroll sker i Sverige i dag. Däremot är det relevant för att i någon mån kunna förstå vilken påverkan som utredningens förslag kommer att ha, framför allt på myndigheternas arbete.

Genom Marknadskontrollrådets försorg har utredningen skickat en förfrågan till de marknadskontrollmyndigheter som berörs av EU:s marknadskontrollförordning angående hur många marknadskontrollärenden de hade år 2019. De svar som utredningen fått redovisas översiktligt nedan. Vid en jämförelse mellan olika marknadskontrollmyndigheters uppgifter ska noteras att flera ärenden kan gälla samma produkt och att ett ärende kan omfatta mer än en produkt.

Kemikalieinspektionen har redovisat flest ärenden, drygt 730, varav en majoritet, 580 ärenden, var proaktiva¹⁷. Även Transportstyrelsen har redovisat ett stort antal ärenden, drygt 540, varav majoriteten, drygt 440, var reaktiva ärenden. Vidare har Elsäkerhetsverket redovisat 435 ärenden totalt varav merparten, 340, var proaktiva. Som en jämförelse har Folkhälsomyndigheten redovisat 1 ärende vilket var reaktivt och Post- och telestyrelsen har redovisat 14 ärenden, alla proaktiva. Arbetsmiljöverket har redovisat nästan 250 ärenden, varav drygt 220 var reaktiva. För Konsumentverket är motsvarande siffror nästan 300 ärenden varav knappt 200 var reaktiva. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har redovisat 44 ärenden varav 40 reaktiva. Boverket inledde drygt 100 ärenden varav majoriteten, 70, var proaktiva. Även för Energimyndigheten var majoriteten ärenden, nästan 60 av knappt 70 ärenden totalt, proaktiva. Utöver vad som redovisas har flera myndigheter också haft vissa ärenden i samarbete med Tullverket.

Utredningen drar inga slutsatser utifrån de siffror marknadskontrollmyndigheterna har angett. I stället redovisas siffrorna som en bakgrund och för att belysa att det finns stora skillnader mellan marknadskontrollmyndigheternas verksamhet i Sverige i dag.

5.4 Svenska bestämmelser om marknadskontroll

Av såväl förordning (EG) nr 765/2008 som sektorsspecifika EU-förordningar följer att Sverige har en skyldighet att bedriva marknadskontroll. Förordningen (EG) nr 765/2008 kompletteras i svensk rätt genom förordningen om marknadskontroll av varor och annan

¹⁷ Begreppen proaktiv och reaktiv marknadskontroll beskrivs ovan i avsnitt 5.2.1.

närliggande tillsyn. Därutöver finns regler om marknadskontroll i produktsäkerhetslagen (2004:451) och produktsäkerhetsförordningen (2004:469) samt i sektorsspecifika författningar.

5.4.1 Förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn

Avsikten med förordningen, som när den infördes ersatte tre svenska rättsakter¹⁸, var att den skulle förenkla och förtydliga den svenska regleringen av marknadskontroll. Förordningen innehåller framför allt bestämmelser om nationellt och internationellt samarbete och informationsutbyte mellan myndigheter. Förordningen innehåller även bestämmelser avseende Marknadskontrollrådet, dess verksamhet och organisation. Förordningen reglerar även myndigheternas skyldigheter att upprätta, genomföra, följa upp och publicera planer för marknadskontrollverksamheten, liksom skyldigheter att informera kommissionen och andra medlemsländer om beslut om begränsande åtgärder för saluförande av produkter. Den innehåller vidare särskilda informations- och rådgivningsskyldigheter för Kommerskollegium, Konsumentverket och Swedac.

Förordningen kompletterar tre unionsrättsakter: förordning (EG) nr 765/2008 om ackreditering och marknadskontroll, förordning (EU) 2019/515 om ömsesidigt erkännande på varuområdet samt förordning (EG) nr 2679/98 om den inre marknadens sätt att fungera i samband med den fria rörligheten för varor.

5.4.2 Produktsäkerhetslagen

Produktsäkerhetslagen syftar till att säkerställa att alla varor och tjänster som företag erbjuder konsumenterna ska vara säkra och inte orsaka skada på person. Lagen genomför Europaparlamentets och

¹⁸ Förordningen (2005:895) om marknadskontroll av varor, förordningen (2009:52) om kontaktpunkt och informationsförfaranden angående tillämpning av ömsesidigt erkännande av tekniska regler för produkter samt förordningen (1999:762) om informationsskyldighet vid hinder för den fria rörligheten av varor.

rådets direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet (det allmänna produktsäkerhetsdirektivet).¹⁹

Produktsäkerhetslagen omfattar alla varor som tillhandahålls konsumenterna (2 §). Lagens bestämmelser om säkerhetskrav, presumtion för uppfyllande av säkerhetskraven och bedömningskriterier ska inte tillämpas när det gäller risker som omfattas av särskilda säkerhetskrav i någon annan författning eller i en EU-förordning. Lagens övriga bestämmelser om bland annat säkerhetsinformation, återkallelse och tillsyn (13–18 och 20–45 §§) ska inte tillämpas, om det i någon annan författning som genomför ett EU-direktiv eller i en EU-förordning finns bestämmelser som reglerar samma fråga och som har samma syfte. Dessa bestämmelser ska inte heller tillämpas på varor i den utsträckning det i annan lagstiftning om produktsäkerhet, som inte är av unionsrättsligt ursprung, finns motsvarande bestämmelser med samma syfte, förutsatt att de nationella bestämmelserna uppfyller lagens krav (4 §).

Lagen ger tillsynsmyndigheterna befogenhet att förelägga näringsidkare som tillhandahåller eller har tillhandahållit varor eller tjänster att lämna upplysningar samt tillhandahålla handlingar, varuprover och liknande för utredning om efterlevnaden av lagen. Tillsynsmyndigheten har även rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen där varor hanteras, dock inte bostäder (26 §). Vidare har tillsynsmyndigheten möjlighet att meddela de förelägganden och förbud som behövs för lagens efterlevnad (26–30 §§). Sådana förelägganden och förbud ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt (31 §).

Den näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bland annat bestämmelserna om att varor och tjänster som tillhandahålls av näringsidkare ska vara säkra, kan åläggas att betala en sanktionsavgift (37 § första stycket). Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller föreläggande som har meddelats vid vite (38 §). Sanktionsavgiften prövas av förvaltningsrätt efter ansökan av tillsynsmyndigheten (39 §). Sanktionsavgiften

¹⁹ Det allmänna produktsäkerhetsdirektivet utgör inte sådan harmoniserad unionslagstiftning för vilken bestämmelserna om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008 är tillämplig, vilket innebär att den tillsyn som myndigheterna utövar med stöd av produktsäkerhetslagen inte är marknadskontroll i unionsrättslig mening. För de sektorsspecifika regelverk där förordning (EG) nr 765/2008 är tillämplig kan även bestämmelser i produktsäkerhetslagen vara tillämpliga i fråga om konsumentprodukter. I förordning (EG) nr 765/2008 anges nämligen att tillämpningen av förordningen inte får hindra marknadskontrollmyndigheterna att vidta mer specifika åtgärder som föreskrivs i direktiv 2001/95/EG.

ska fastställas till lägst 5 000 och högst 5 000 000 kronor. Den får dock inte överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning under föregående räkenskapsår. När sanktionsavgiften fastställs ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser. I ringa fall ska någon sanktionsavgift inte dömas ut. Avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det (41 §).

Beslut om förelägganden eller förbud kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (44 §).

5.4.3 Produktsäkerhetsförordningen

Produktsäkerhetsförordningen har samma syfte som produktsäkerhetslagen. Av förordningen framgår att Konsumentverket är den myndighet som utövar tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i produktsäkerhetslagen samt de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen.

5.4.4 Sektorslagstiftning

Krav på att marknadskontroll ska bedrivas finns även i ett stort antal svenska lagar och förordningar som avser specifika produktslag, så kallad sektorslagstiftning. En del av utredningens uppdrag är att göra en översyn av den sektorslagstiftning som genomför eller kompletterar de rättsakter som EU:s nya marknadskontrollförordning omfattar. Utredningen har därför kartlagt de 70 direktiv och förordningar som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning och systematiskt granskat vilka svenska regleringar som införlivar direktivens bestämmelser och kompletterar förordningarnas regelverk samt vilken marknadskontrollmyndighet som är ansvarig för marknadskontrollen avseende respektive unionsrättsakt. I kapitel 6 redovisar utredningen denna översyn.

6 Översyn av berörd svensk sektorslagstiftning

6.1 Inledning

I Sverige är marknadskontroll reglerat i ett stort antal lagar och förordningar som avser specifika produktslag, så kallad sektorslagstiftning. Reglering finns både för produkter inom det harmoniserade området och för produkter som enbart regleras i nationell rätt. En del i utredningens uppdrag är att göra en översyn av den sektorslagstiftning som genomför eller kompletterar de rättsakter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen har därför kartlagt de 70 direktiv och förordningar som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning och den nationella reglering som införlivar unionsrättsakternas bestämmelser i svensk rätt.

Detta kapitel redovisar resultatet av utredningens översyn. Det är inte en uttömmande översyn av all sektorslagstiftning som reglerar marknadskontroll av produkter i Sverige utan enbart av den sektorslagstiftning som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. I flera fall är sektorslagstiftningen tillämplig även för andra produkter än de som omfattas av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen har då begränsat översynen till de delar som direkt berörs av förordningen. Från översynen har även undantagits bestämmelserna i produktsäkerhetslagen (2004:451). Ett flertal av de berörda unionsrättsakterna omfattar produkter som i vissa fall används av konsumenter. I de fall produkterna är avsedda för konsumenter eller kan antas komma att användas av konsumenter gäller även produktsäkerhetslagens bestämmelser. Denna reglering presenteras översiktligt i kapitel 5 avsnitt 5.4.2.

Resultatet av översynen presenteras sektorsvis. Under varje sektor redovisas de relevanta unionsrättsakterna, berörd svensk sektorslagstiftning och de specifika bestämmelser som rör marknadskontroll.

Vidare redovisas nuvarande fördelning av ansvar för marknadskontroll eller tillsyn, vilka befogenheter och sanktionsmöjligheter ansvariga myndigheter har samt vissa övriga frågor som exempelvis reglering kring ekonomisk ersättning och forum för överklagande av beslut. Redovisningen ligger till grund för utredningens överväganden och förslag till kompletteringar i svensk lagstiftning för att EU:s marknadskontrollförordning ska kunna tillämpas effektivt. Dessa presenteras i sin tur i kapitel 7–12 där utredningen även lyfter fram exempel från sektorsöversynen.

6.2 Arbetsmiljösektorn

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på flera unionsrättsakter som omfattar produkter inom arbetsmiljösektorn. Fyra direktiv har genomförts i svensk rätt genom arbetsmiljölagen. De redovisas gemensamt nedan. Därefter redovisas sektorslagstiftningen för personlig skyddsutrustning.

6.2.1 Maskiner, tryckkärl och utrustning för potentiellt explosiva miljöer

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG (se bilaga I punkt 19 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/29/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av enkla tryckkärl (se bilaga I punkt 48 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/34/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer (se bilaga I punkt 53 i EU:s marknadskontrollförordning), och

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/68/EU av den 15 maj 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av tryckbärande anordningar (se bilaga I punkt 57 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktiven har genomförts i svensk rätt i arbetsmiljölagen (1977:1160) och arbetsmiljöförordningen (1977:1166). När det gäller direktiv 2014/34/EU är även elsäkerhetslagen (2016:732) och elsäkerhetsförordningen (2017:218) tillämpliga. Direktiven genomförs även genom Arbetsmiljöverkets föreskrifter på området.¹ De bestämmelser som reglerar Elsäkerhetsverkets marknadskontroll avseende direktiv 2014/34/EU redogörs i avsnitt 6.7. Även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har gett ut föreskrifter som genomför direktiv 2014/34/EU.² Dessa föreskrifter innehåller dock inte några produktkrav utan enbart krav på vilken utrustning som ska användas i en explosionsfarlig miljö som orsakas av brandfarliga varor.

Bestämmelser om marknadskontroll

I artikel 4 i direktiv 2006/42/EG finns en generell bestämmelse om marknadskontroll som anger att medlemsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att endast sådana maskiner får släppas ut på marknaden eller tas i drift som uppfyller de tillämpliga bestämmelserna i direktivet och som inte äventyrar hälsa och säkerhet för personer samt i förekommande fall husdjur eller egendom, när de har installerats och underhålls på riktigt sätt samt används för avsett ändamål eller under rimligen förutsebara villkor. I artikel 11 anges att medlemsstaterna ska vidta åtgärder om maskiner som omfattas av direktivet kan äventyra hälsa och säkerhet för personer, husdjur och egendom.

¹ AFS 2008:3 Arbetsmiljöverkets föreskrifter om maskiner, ändrad genom AFS 2009:5, 2011:1, 2011:7, 2014:22 och 2016:10. För produkter som släppts ut på marknaden före den 29 december 2009 tillämpas nu upphävda AFS 1993:10. AFS 2016:1 Arbetsmiljöverkets föreskrifter om tryckbärande anordningar, AFS 2016:2 Arbetsmiljöverkets föreskrifter om enkla tryckkärl och AFS 2016:4 Arbetsmiljöverkets föreskrifter om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer.

² SRVFS 2004:7 Föreskrifter om explosionsfarlig miljö vid hantering av brandfarliga gaser och vätskor.

Direktiv 2014/29/EU, direktiv 2014/34/EU och direktiv 2014/68/EU hänvisar avseende marknadskontroll till förordning (EG) nr 765/2008 och det anges att artiklarna 15.3 och 16–29 i den förordningen ska tillämpas på produkter som omfattas av direktiven.

Varken arbetsmiljölagen eller arbetsmiljöförordningen innehåller några uttryckliga bestämmelser om marknadskontroll eller hänvisningar till förordning (EG) nr 765/2008. Av arbetsmiljölagens förarbeten framgår att Arbetsmiljöverket bedriver marknadskontroll inom ramen för tillsynen av efterlevnaden av arbetsmiljölagstiftningen samt att befogenheter att ingripa på området finns i 7 kap. arbetsmiljölagen som reglerar tillsyn (prop. 2007/08:65 *Genomförande av det nya maskindirektivet, m.m.*, s. 16). I 3 kap. 8 § arbetsmiljölagen anges att den som tillverkar, importerar, överlåter eller upplåter en maskin, ett redskap, skyddsutrustning eller annan teknisk anordning ska se till att anordningen erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, när den släpps ut på marknaden, avlämnas för att tas i bruk eller ställs ut till försäljning. Vidare anges i 7 kap. 1 § samma lag att Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över att lagen och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen följs.

I Arbetsmiljöverkets föreskrifter finns hänvisningar till förordning (EG) nr 765/2008. Exempelvis hänvisar AFS 2016:4 om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer till artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 avseende Arbetsmiljöverkets rätt att hos ekonomiska aktörer ta ut ett eller flera exemplar för provning vid marknadskontroll.

Marknadskontrollmyndigheter

Enligt förordningen (2007:913) med instruktion för Arbetsmiljöverket ansvarar myndigheten bland annat för vissa frågor om marknadskontroll i den utsträckning frågorna inte ska hanteras av någon annan. Enligt 2 § 3 i förordningen har Arbetsmiljöverket särskilt till uppgift att ansvara för marknadskontroll av produkter som omfattas av bland annat direktiv 2006/42/EG, direktiv 2014/68/EU, direktiv 2014/29/EU och direktiv 2014/34/EU.

När det gäller direktiv 2014/34/EU delas marknadskontrollansvaret med Elsäkerhetsverket. Enligt 40 § elsäkerhetsförordningen är Elsäkerhetsverket marknadskontrollmyndighet enligt förordning

(EG) nr 765/2008 när det gäller elektrisk utrustning som omfattas av direktiv 2014/34/EU.

Befogenheter vid marknadskontroll

I 7 kap. arbetsmiljölagen finns bestämmelser om Arbetsmiljöverkets tillsyn över att lagen och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen följs. Tillsynsmyndigheten har rätt att efter anfordran erhålla de upplysningar, handlingar och prov samt påkalla de undersökningar som behövs för tillsynen (3 §). Tillsynsmyndigheten har också rätt till upplysningar om produkter som används i entreprenadförhållanden eller vid legotillverkning samt om produkter som har överlåtits (4 §). För sin tillsyn ska tillsynsmyndigheten ges tillträde till arbetsställe och får där göra undersökningar och ta prov. Arbetsmiljöverket har rätt till tillträde även till ett arbetsställe som tillhör annan än den som tillsynen utövas mot. Polismyndigheten ska lämna den handräckning som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna utöva tillsynen (5 §). Arbetsmiljöverket får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska följas (7 §). Sådana förelägganden eller förbud får riktas mot alla som har skyddsansvar enligt arbetsmiljölagen, i första hand arbetsgivare, men även tillverkare och importörer av bland annat maskiner, se hänvisning till 3 kap. 8 § arbetsmiljölagen. Om någon inte följer ett föreläggande får Arbetsmiljöverket besluta att rättelse ska ske på den enskildes bekostnad. Arbetsmiljöverket kan ålägga till exempel tillverkare och importörer att lämna varningsinformation eller återkalla en produkt (11 §). Innehållet i ett sådant åläggande ska motsvara vad som anges i 14–18 §§ produktsäkerhetslagen. I arbetsmiljöförordningen finns närmare bestämmelser om hur tillsynen vid inspektionsbesök ska gå till. I fråga om arbete som utförs i hemmet ska inspektionsbesök endast ske på begäran av den arbetsgivare eller arbetstagare som berörs, eller om det finns någon annan särskild anledning till det (15 § nämnda förordning). Vid förretning på ett arbetsställe ska tillsynsmyndigheten kontakta skyddsombud som kan anträffas på arbetsstället (16 § samma förordning).

Sanktionsmöjligheter

De sanktionsmöjligheter som finns enligt arbetsmiljölagen är vite, sanktionsavgifter och straffansvar. Arbetsmiljöverket får förena förelägganden och förbud med vite (7 kap. 7 § arbetsmiljölagen). Förelägganden att lämna varningsinformation eller att återkalla en produkt ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt (7 kap. 11 § samma lag).

Arbetsmiljöverket får meddela föreskrifter om sanktionsavgifter (18 § arbetsmiljöförordningen). Sådana sanktionsavgifter får enligt 8 kap. 5–10 §§ arbetsmiljölagen tas ut vid överträdelse av vissa avgiftssanktionerade föreskrifter. Avgiften ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Avgiften ska vara lägst 1 000 kronor och högst 1 000 000 kronor. Sanktionsavgift ska inte tas ut för en gärning som omfattas av ett föreläggande eller förbud. Sanktionsavgiften ska tas ut av den fysiska eller juridiska person som drev den verksamhet där överträdelsen skedde. Avgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut sanktionsavgiften. Arbetsmiljöverket prövar genom avgiftsföreläggande frågor om sanktionsavgifter. Avgiftsföreläggande innebär att den som bedöms vara ansvarig för en överträdelse föreläggs att godkänna avgiften omedelbart eller inom viss tid. När föreläggandet har godkänts, gäller det som domstols lagakraftvunna avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som görs efter det att den tid som angetts i föreläggandet har gått ut är dock utan verkan. Om avgiftsföreläggandet inte har godkänts inom utsatt tid, får Arbetsmiljöverket ansöka hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats, om att sanktionsavgift ska tas ut. En sanktionsavgift får tas ut bara om ansökan har delgetts den som avgiftsföreläggandet riktas mot inom fem år från den tidpunkt då överträdelsen skedde. En beslutad avgift faller bort om verkställighet inte har skett inom fem år från det att avgörandet vann laga kraft.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett föreläggande eller förbud som har meddelats av Arbetsmiljöverket döms till böter eller fängelse i högst ett år (8 kap. 1 § arbetsmiljölagen). Det gäller dock inte om föreläggandet eller förbudet har förenats med vite. Därutöver döms till böter om någon lämnar oriktiga upp-

gifter om förhållanden av vikt när en tillsynsmyndighet har begärt upplysningar, handlingar eller prov (8 kap. 2 § samma lag).

Övrigt

Arbetsmiljöverket får förordna att dess beslut ska gälla omedelbart (9 kap. 5 § arbetsmiljölagen).

När det gäller ekonomisk ersättning gäller att Arbetsmiljöverket inte betalar ersättning för de prov myndigheten tar ut på arbetsställen (7 kap. 5 § arbetsmiljölagen). För övrigt gäller att den vars verksamhet har varit föremål för tillsyn ska ersätta tillsynsmyndigheten för sådana kostnader för undersökning av prov som har varit skäligen påkallade. För sådan granskning av maskiner, redskap, skyddsutrustningar eller andra tekniska anordningar, som utförs av Arbetsmiljöverket på uppdrag av den som avser att överlåta eller upplåta anordningen eller i övrigt för dennes räkning, betalas en avgift som bestäms av verket (22 § arbetsmiljöförordningen).

I arbetsmiljölagen finns en bestämmelse om tystnadsplikt (7 kap. 13 §). Bestämmelsen reglerar inte särskilt befattning med ärenden som rör marknadskontroll. För det allmännas verksamhet finns en hänvisning till 10 kap. 11–14 §§ och 12 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Arbetsmiljöverkets beslut i enskilda fall enligt arbetsmiljölagen eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (9 kap. 2 § arbetsmiljölagen).

6.2.2 Personlig skyddsutrustning

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/425 av den 9 mars 2016 om personlig skyddsutrustning och om upphävande av rådets direktiv 89/686/EEG (se bilaga I punkt 62 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningen kompletteras i svensk rätt av lagen (2018:125) och förordningen (2018:127) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning. Arbetsmiljöverket har gett ut föreskrifter på området.³

Bestämmelser om marknadskontroll

Kapitel VI i förordning (EU) 2016/425 reglerar marknadskontroll i EU, kontroll av anordningar och tillbehör som förs in på unionsmarknaden samt EU:s förfarande i fråga om skyddsåtgärder. I artikel 37 anges att artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla för personlig skyddsutrustning som omfattas av förordningen. Medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter är skyldiga att agera när de har tillräckliga skäl att anta att personlig skyddsutrustning som omfattas av förordningen utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet. Marknadskontrollmyndigheten ska ålägga den berörda ekonomiska aktören att vidta korrigerande åtgärder, dra tillbaka utrustningen från marknaden eller återkalla den (artikel 38). Även när den personliga skyddsutrustningen uppfyller kraven i förordningen men ändå utgör en risk ska den ekonomiska aktören åläggas att vidta åtgärder (artikel 40). Om en medlemsstat konstaterar en formell bristande överensstämmelse ska den ålägga den ekonomiska aktören att åtgärda bristen eller, om den kvarstår, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av den personliga säkerhetsutrustningen på marknaden eller se till att den återkallas eller dras tillbaka från marknaden (artikel 41).

Lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning hänvisar till ovan nämnda artiklar i förordning (EG) nr 765/2008 avseende bestämmelser om marknadskontroll.

Marknadskontrollmyndigheter

Marknadskontrollansvaret enligt förordning (EU) 2016/425 är uppdelat mellan Arbetsmiljöverket och Konsumentverket. Konsumentverket utövar marknadskontroll enligt lagen med kompletterande

³ AFS 1996:7 Arbetsmiljöverkets föreskrifter om utförande av personlig skyddsutrustning. Föreskrifterna har upphävts men gäller fortfarande för personlig skyddsutrustning som släppts ut på marknaden under direktiv 89/686/EEG fram till den 21 april 2019.

bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning när det gäller personlig skyddsutrustning som är avsedd för privat bruk, eller som kan antas komma att användas för privat bruk i inte obetydlig omfattning (2 § förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning). I samma förordning anges att Arbetsmiljöverket utövar marknadskontroll enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning när det gäller personlig skyddsutrustning som är avsedd för yrkesmässig användning, eller som kan antas komma att användas yrkesmässigt (3 §). Enligt samma förordning ska Konsumentverket och Arbetsmiljöverket lämna uppgifter till varandra i den utsträckning som behövs för att respektive myndighet ska kunna utföra sin marknadskontroll (4 och 5 §§).

Arbetsmiljöverkets uppgift att ansvara för marknadskontroll över produkter som omfattas av förordning (EU) 2016/425 framgår även i 2 § 3 förordningen med instruktion för Arbetsmiljöverket.

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till bland annat artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 framgår att marknadskontrollmyndigheterna får kräva att de ekonomiska aktörerna ska tillhandahålla sådan dokumentation och information som myndigheterna anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. De får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om de anser att det är en nödvändig åtgärd. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Polismyndigheten ska, på begäran av marknadskontrollmyndigheten, i vissa fall lämna den hjälp som behövs när myndigheten vidtar åtgärder enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 (3 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning). Marknadskontrollmyndigheten får meddela de

förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att EU:s förordning om personlig skyddsutrustning ska följas (4 § nämnda lag).

Sanktionsmöjligheter

De sanktionsmöjligheter som finns enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning är vite och sanktionsavgift. Enligt 5 § nämnda lag ska ett föreläggande eller förbud eller ett beslut enligt förordning (EG) nr 765/2008 förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövligt. Enligt 9 § ska en ekonomisk aktör åläggas att betala en sanktionsavgift, om den ekonomiska aktören eller någon som handlar på den ekonomiska aktörens vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot kraven i förordning (EU) 2016/425. Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller för en underlåtelse att följa ett föreläggande som har förenats med vite. Genom hänvisning till 37 § andra stycket och 39–43 §§ produktsäkerhetslagen framgår vidare att sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 5 000 000 kronor, att avgiften inte får överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning, att hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser, att någon avgift inte ska dömas ut i ringa fall samt att avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. Avgiften tillfaller staten och prövas av förvaltningsdomstol efter ansökan av myndigheten.

Övrigt

Marknadskontrollmyndigheterna får bestämma att deras beslut om föreläggande eller förbud eller beslut om annan åtgärd enligt förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla omedelbart (6 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning). Av 7 § samma lag följer att ekonomiska aktörer ska ersätta marknadskontrollmyndigheten för provtagning och undersökning av prov, om det vid kontroll visar sig att den personliga skyddsutrustningen inte uppfyller kraven i förordning (EU) 2016/425. Marknadskontrollmyndigheten ska ersätta den ekonomiska aktören för varu-
prover och liknande, om det finns särskilda skäl för det.

För den som har befattat sig med ett ärende som gäller marknadskontroll enligt förordning (EU) 2016/425 gäller tystnadsplikt. För det allmännas verksamhet ska i stället offentlighets- och sekretesslagen tillämpas (8 §).

Marknadskontrollmyndigheternas beslut om förelägganden, förbud och ekonomisk ersättning får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (10 §).

6.3 Aerosolbehållare, brandfarliga och explosiva varor

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Rådets direktiv 75/324/EEG av den 20 maj 1975 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande aerosolbehållare (se bilaga I punkt 4 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/29/EU av den 12 juni 2013 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av pyrotekniska artiklar (se bilaga I punkt 45 i EU:s marknadskontrollförordning), och
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/28/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden och övervakning av explosiva varor för civilt bruk (se bilaga I punkt 47 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktiven har genomförts i svensk rätt genom lagen (2010:1011) och förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor, samt för aerosolbehållare även i förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har gett ut föreskrifter på området.⁴

⁴ MSBFS 2015:6 föreskrifter om tillhandahållande av pyrotekniska artiklar och ammunition, MSBFS 2016:5 föreskrifter om produktkrav på explosiva varor för civilt bruk och plastiska sprängämnen, MSBFS 2018:1 föreskrifter om aerosolbehållare samt MSBFS 2019:1 om hantering av explosiva varor.

Bestämmelser om marknadskontroll

I artikel 10 i direktiv 75/324/EEG anges att medlemsstater som uppmärksammar att aerosolbehållare på goda grunder kan antas medföra fara för hälsa och säkerhet, trots att de motsvarar direktivets krav, har rätt att provisoriskt förbjuda försäljning av dessa behållare eller förena försäljningen med särskilda villkor. Medlemsstaterna åläggs vidare i artikel 9 att vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra att märken eller påskrifter som kan förväxlas med föreskriven märkning av aerosolbehållare används.

I direktiv 2013/29/EU regleras marknadskontroll i kapitel 5. Enligt artikel 38 ska medlemsstaterna vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att pyrotekniska artiklar endast släpps ut på marknaden om de, när de förvaras på rätt sätt och används för sitt avsedda ändamål, inte medför fara för människors hälsa och säkerhet. I samma artikel hänvisas till artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008. Direktivet innehåller även reglering av förfarandet på nationell nivå för hantering av pyrotekniska artiklar som utgör en risk, artikel 39 och 41, samt produkter med formell bristande överensstämmelse, artikel 42.

Direktiv 2014/28/EU innehåller snarlika marknadskontrollbestämmelser som direktiv 2013/29/EU (artikel 41–45).

Lagen om brandfarliga och explosiva varor innehåller bestämmelser om tillsyn över efterlevnaden av lagen och föreskrifter och beslut som meddelats i anslutning till lagen (21 §). Tillsynsmyndigheter är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och de kommuner där hanteringen av brandfarliga eller explosiva varor sker. Utöver en skrivning om att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utövar marknadskontroll innehåller lagen inte några bestämmelser som specifikt rör marknadskontroll. Av lagens förarbeten framgår dock att marknadskontrollen är en del av den tillsyn som regleras i lagen och att marknadskontrollmyndigheten ska ha de befogenheter som tillkommer tillsynsmyndigheterna. I författningskommentaren till 22 § lagen om brandfarliga och explosiva varor anges att sådan tillsyn som innefattar marknadskontroll inte kan överlåtas till kommunerna eftersom en överträdelse av reglerna kan kräva att samtliga varor stoppas i Sverige (prop. 2009/10:203 *Ny lag om brandfarliga och explosiva varor*, s. 73).

I 23 och 24 §§ förordningen om brandfarliga och explosiva varor anges att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap är marknadskontrollmyndighet enligt artikel 19, 24.2, 26, 27.2 och 29 i förordning (EG) nr 765/2008 och att myndigheten ska

1. inrätta förfaranden enligt artikel 18.2,
2. utföra de uppgifter som följer av artiklarna 20–22 och 23.2, och
3. samarbeta med andra i enlighet med artikel 24.4.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap åläggs vidare att ge viss information till Europeiska kommissionen och andra medlemsstater om explosiva varor som inte uppfyller gällande krav samt att för Sveriges räkning invända mot vissa beslut av marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsstater (24 a–24 b §§ förordningen om brandfarliga och explosiva varor).

Marknadskontrollmyndighet

Av 22 § lagen om brandfarliga och explosiva varor framgår att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utövar marknadskontroll över

1. brandfarliga och explosiva varors egenskaper, utsläppande och tillhandahållande på marknaden, samt
2. sådana produkter som används för hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och för vilka myndigheten har utfärdat föreskrifter.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har i ett tidigare betänkande framhållit att myndighetens mandat att bedriva marknadskontroll avseende aerosolbehållare endast omfattar aerosolbehållare som innehåller brandfarlig vara och att marknadskontrollansvaret för övriga aerosolbehållare ännu inte är fördelat (SOU 2017:69 *Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter* s. 141).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till bland annat artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 i förordningen om brandfarliga och explosiva varor framgår att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Myndigheten får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om den anser att det är en nödvändig åtgärd. Av Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps skyldighet att utföra uppgifter enligt bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheten har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen (24 § lagen om brandfarliga och explosiva varor). För tillsynen har tillsynsmyndigheten vidare rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och får göra undersökningar och ta prover. Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för tillsynen. Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen och föreskrifter och beslut som har meddelats i anslutning till lagen ska efterlevas (25 § samma lag). Om en aktör inte följer vad som angivits i föreläggandet eller förbudet får tillsynsmyndigheten besluta om rättelse på dennes bekostnad. Ett sådant beslut får meddelas även utan att något föreläggande eller förbud först har meddelats, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador eller av andra särskilda skäl anser att en rättelse bör göras utan dröjsmål.

Sanktionsmöjligheter

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite (25 § lagen om brandfarliga och explosiva varor). Vissa brott mot bestämmelser i lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen är straffsanktionerade i 28–30 §§ samma lag. I ringa fall döms inte till ansvar. Inte heller döms den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud till ansvar enligt lagen för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet. Straffansvaret i 28 och 29 §§ är subsidiärt till straffansvaret i brottsbalken och lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Övrigt

En myndighet får besluta att dess beslut enligt lagen eller enligt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen ska gälla även om beslutet överklagas (35 § lagen om brandfarliga och explosiva varor).

Tillsynsmyndigheter enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor betalar inte ut ersättning för prov som myndigheten tar i samband med sin tillsyn (24 §). För sådan tillsyn som utgör marknadskontroll får avgift för tillsynen och för provtagning och undersökning av prov av varan tas ut endast om det vid undersökningen visar sig att varan inte uppfyller ställda krav (27 §). Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har bemyndigats att meddela föreskrifter om avgifternas storlek när det gäller den egna verksamheten (25 § 9 förordningen om brandfarliga och explosiva varor).

Tystnadsplikt gäller för den som har tagit befattning med ett ärende som avses i lagen (33 § lagen om brandfarliga och explosiva varor). När det gäller det allmännas verksamhet hänvisas i stället till offentlighets- och sekretesslagen.

Beslut som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap fattar enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor eller enligt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (34 § nämnda lag).

6.4 Buller från utomhusutrustning

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/14/EG av den 8 maj 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om buller i miljön från utrustning som är avsedd att användas utomhus (se bilaga I punkt 12 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner och förordningen (2001:1084) om buller från viss utomhusutrustning.

Bestämmelser om marknadskontroll

I direktiv 2000/14/EG används i den svenska språkversionen ordet marknadsövervakning i stället för marknadskontroll. Medlemsstaterna åläggs i artikel 5 att vidta alla lämpliga åtgärder för att se till att utrustning som omfattas av direktivet kan släppas ut på marknaden eller tas i bruk endast om den överensstämmer med kraven i direktivet, är försedd med CE-märkning och med en uppgift om den garanterade ljudeffektnivån samt åtföljs av en försäkran om överensstämmelse. I artikel 9 regleras medlemsstaternas skyldigheter när de konstaterar att utrustning som omfattas av direktivet inte uppfyller gällande krav. I första hand ska tillverkaren eller ett ombud för denne förmås att bringa utrustningen i överensstämmelse, i andra hand ska medlemsstaten vidta åtgärder för att begränsa eller förbjuda att utrustningen släpps ut på marknaden eller tas i bruk.

I lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner finns bestämmelser om tillsyn över lagens efterlevnad men lagen innehåller inte några bestämmelser som direkt korresponderar med artikel 5 och 9 i direktivet. Förordningen om buller från viss utomhusutrustning hänvisar till förordning (EG) nr 765/2008 när det gäller bestämmelser om CE-märkning men innehåller inte några bestämmelser som avser marknadskontrollåtgärder.

Marknadskontrollmyndigheter

Transportstyrelsen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av förordningen och föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen (9 § förordningen om buller från viss utomhusutrustning). Därtill ska den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet utöva lokal tillsyn i varje kommun. Tillsynsmyndigheterna ska samarbeta när det är påkallat. Enligt uppgift från Transportstyrelsen utövar de tillsyn hos tillverkare, importörer och försäljningsorganisationer som verkar centralt eller nationellt medan kommunerna ansvarar för tillsyn av lokala försäljningsställen. De flesta produktkrav kontrolleras av Transportstyrelsen men kommunerna kontrollerar bland annat märkning. I lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner anges att regeringen ska bestämma vilken eller vilka myndigheter som ska utöva tillsyn över lagens efterlevnad. Sambandet mellan lagens och förordningens bestämmelser om tillsyn och tillsynsmyndighet framgår inte tydligt. När det gäller ansvar på grund av överträdelse enligt förordningen om buller från viss utomhusutrustning samt om överklagande av en förvaltningsmyndighets beslut i enskilda fall hänvisas dock till lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner (13 § nämnda förordning).

Befogenheter vid marknadskontroll

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att lagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska efterlevas (8 § lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner). Tillsynsmyndigheten får även förelägga den som tillverkar, importerar eller saluför mobila maskiner eller motorer till dessa att utan ersättning till myndigheten lämna de upplysningar och handlingar, tillhandahålla de mobila maskiner, motorer och motordelar samt utföra de undersökningar som behövs för tillsynen (9 §). Tillsynsmyndigheten har vidare rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder, hos tillverkare, importörer och saluförare av mobila maskiner eller motorer till dem och får där utföra undersökningar och provningar. Polismyndigheten ska lämna det biträde som behövs för tillsynen. Tillsynsmyndigheten får besluta att tillverkare, importörer och salu-

förare av mobila maskiner eller motorer genom annonsering eller på något annat lämpligt sätt ska informera berörda användare om sådana fel som framkommit och som bör åtgärdas (11 §).

Sanktionsmöjligheter

Tillsynsmyndigheten får förena förelägganden och förbud med vite (10 § lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner). Lagen innehåller även straffbestämmelser i 13–15 §§. Straffansvar åläggs den som med uppsåt eller av oaktsamhet yrkesmässigt saluför mobila maskiner eller motorer till dessa i strid med föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet felaktigt förser en motor till en mobil maskin med märke om överensstämmelse med EU-typgodkännande och den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet ändrar eller gör ingrepp i utrustning som reglerar avgaser på ett sådant sätt att kraven för typgodkännande inte längre uppfylls.

Övrigt

Transportstyrelsen har bemyndigats att meddela föreskrifter om avgifter för tillsyn enligt lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner (11 § förordningen om buller från viss utomhusutrustning med hänvisning till 9 § förordningen [1998:1709] om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner).

Beslut av förvaltningsmyndighet i enskilda fall får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (16 § lagen om åtgärder mot buller och avgaser från vissa mobila maskiner).

6.5 Byggprodukter, hissar och linbanor

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direk-

tiv 89/106/EEG (se bilaga I punkt 38 i EU:s marknadskontrollförfordning),

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om hissar och säkerhetskomponenter till hissar (se bilaga I punkt 52 i EU:s marknadskontrollförfordning), och
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/424 av den 9 mars 2016 om linbaneanläggningar och om upphävande av direktiv 2000/9/EG (se bilaga I punkt 61 i EU:s marknadskontrollförfordning).

Unionsrättsakterna har kompletterats och genomförts i svensk rätt i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförfordningen (2011:338). Boverket har gett ut föreskrifter på området.⁵

Bestämmelser om marknadskontroll

Kapitel VIII i förordning (EU) nr 305/2011 innehåller bestämmelser om marknadskontroll och skyddsåtgärder. Enligt artikel 56 ska medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter vidta åtgärder när de har tillräckliga skäl att anta att en byggprodukt som omfattas av en harmoniserad standard eller en europeisk teknisk bedömning som utfärdats för den inte uppnår angivna prestanda och utgör en risk för uppfyllandet av de grundläggande kraven för byggnadsverk. Marknadskontrollmyndigheterna ska ålägga den berörda ekonomiska aktören att vidta alla nödvändiga åtgärder för att få produkten att överensstämma med tillämpliga krav, särskilt med den angivna prestandan, eller för att dra tillbaka eller återkalla produkten från marknaden (artikel 56). Även i fråga om byggprodukter som uppfyller förordningens krav men som ändå utgör en risk för uppfyllandet av de tekniska kraven på byggnadsverk, människors hälsa eller säkerhet eller andra aspekter av skydd i allmänhetens intresse, ska den ekonomiska aktören åläggas att vidta åtgärder (artikel 58). Om en med-

⁵ Boverkets byggregler BFS 2011:6 – föreskrifter och allmänna råd, Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2013:7) om språkkrav för prestandadeklarationer och vissa andra handlingar om byggprodukter, Boverkets föreskrifter och allmänna råd BFS 2011:10 om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder), Boverkets föreskrifter och allmänna råd BFS 2011:12 om hissar och vissa andra motordrivna anordningar och Boverkets allmänna råd (2016:16) om ersättning för provningskostnader vid marknadskontroll av byggprodukter.

lemsstat konstaterar en formell bristande överensstämmelse ska den ålägga den berörda ekonomiska aktören att åtgärda bristen eller, om den kvarstår, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda att byggprodukten tillhandahålls på marknaden eller se till att den dras tillbaka eller återkallas från marknaden (artikel 59).

I förordning (EU) 2016/424 anges att artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla för marknadskontroll av delsystem och säkerhetskomponenter (artikel 39). I artikel 40–43 finns bestämmelser som är jämförbara med artikel 56–58 i förordning (EU) nr 305/2011.

Även direktiv 2014/33/EU innehåller en hänvisning till artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 när det gäller marknadskontroll av hissar och säkerhetskomponenter till hissar samt jämförbara bestämmelser om förfaranden när hissar eller säkerhetskomponenter till hissar kan antas utgöra en risk eller brister i formell överensstämmelse (se artiklarna 37–41).

I 11 kap. plan- och bygglagen finns bestämmelser om tillsyn. I 26 § hänvisas till artiklarna 56–59 i förordning (EU) nr 305/2011, artiklarna 39–43 i förordning (EU) 2016/424 och artiklarna 19–21 i förordning (EG) nr 765/2008. I plan- och byggförordningen anges att begreppet tillsyn i förordningen omfattar både tillsyn som utövas mot den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd och marknadskontroll enligt förordning (EG) nr 765/2008, förordning (EU) nr 305/2011 och förordning (EU) 2016/424 (1 kap. 6 §). I 8 kap. 4 § plan- och byggförordningen anges vidare att Boverket enligt förordning (EG) nr 765/2008 ska

1. informera allmänheten om sin verksamhet enligt artikel 17.2,
2. inrätta lämpliga förfaranden enligt artikel 18.2,
3. utarbeta program för sin marknadskontroll, skicka underrättelser om detta och göra det tillgängligt för allmänheten enligt artikel 18.5,
4. utföra de uppgifter som följer av artiklarna 20–22 och 23.2, och
5. samarbeta med andra enligt artikel 24.4.

Boverket får dessutom förstöra eller på annat sätt göra produkter obrukbara enligt artikel 29.4 i förordning (EG) nr 765/2008 (8 kap. 5 § plan- och byggförordningen).

Marknadskontrollmyndighet

Boverket ska i egenskap av marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 utöva marknadskontroll över byggprodukter som omfattas av förordning (EU) nr 305/2011, direktiv 2014/33/EU och förordning (EU) 2016/424 (8 kap. 3 § plan- och byggförordningen). Av samma förordning följer att Boverket ansvarar för tillsyn över bestämmelserna om krav på byggprodukters lämplighet även i fråga om byggprodukter som inte omfattas av förordning (EU) nr 305/2011 eller förordning (EU) 2016/424 (8 kap. 5 a §).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom att Boverket utpekas som marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 får de befogenheter som framgår av den förordningen anses tillämpliga för myndigheten. Av artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 framgår att Boverket får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Myndigheten får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om den anser att det är en nödvändig åtgärd. Av Boverkets skyldighet att utföra uppgifter enligt bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheten har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Av 11 kap. plan- och bygglagen framgår följande avseende tillsyn över lagen, EU-förordningar i frågor inom lagens tillämpningsområde och föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av lagen eller en sådan EU-förordning. En tillsynsmyndighet pröva förutsättningarna för och behovet av att ingripa eller besluta om en påföljd så snart det finns anledning att anta att någon inte har följt uppställda krav (5 §). En tillsynsmyndighet har rätt att

på begäran få de upplysningar och handlingar från byggherren som behövs för tillsynen över bygg-, rivnings- och markåtgärder, och rätt att hos den som tillverkar eller representerar den som tillverkar och hos den som importerar eller saluför byggprodukter som omfattas av tillsynen samt hos den som installerar hissar

- a) få tillgång till produkter för kontroll,
- b) på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs, och
- c) få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder (8 §).

Om det behövs får en tillsynsmyndighet begära att en handling ska översättas till svenska. Polismyndigheten ska lämna det biträde som behövs för tillträde (9 §).

När det gäller byggprodukter som inte omfattas av förordning (EU) nr 305/2011 eller förordning (EU) 2016/424 (här relevant för hissar enligt direktiv 2014/33/EU), får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet besluta om det föreläggande eller förbud som behövs från skyddssynpunkt (11 kap. 25 §). Efter ansökan av tillsynsmyndigheten får Kronofogdemyndigheten inom tio år från den överträdelse som föreläggandet avser, besluta om handräckning för att genomföra sådana åtgärder (11 kap. 39 §).

Avseende byggprodukter som omfattas av förordning (EU) nr 305/2011 eller förordning (EU) 2016/424 har tillsynsmyndigheten befogenhet att bland annat kräva av ekonomiska aktörer att de vidtar korrigerande åtgärder eller själv vidta åtgärder för att förbjuda eller begränsa tillhandahållandet av en byggprodukt som inte uppfyller gällande krav eller som brister vad gäller formell överensstämmelse (11 kap. 26 §). Även när det gäller byggprodukter som uppfyller kraven men som likväl utgör en risk för hälsa och säkerhet får myndigheten kräva att den ekonomiska aktören vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att byggprodukten inte längre utgör någon risk eller för att dra tillbaka eller återkalla produkten. Tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet besluta om det föreläggande som behövs för att kraven på byggprodukten ska uppfyllas.

Sanktionsmöjligheter

Av 11 kap. 37 § plan- och bygglagen framgår att förelägganden enligt bland annat 25 och 26 §§ samma kapitel får förenas med vite. Vitet får inte omvandlas till fängelse.

I plan- och bygglagen finns bestämmelser om byggsanktionsavgift (11 kap. 51–63 §§). Närmare bestämmelser om byggsanktionsavgiftens storlek finns i 9 kap. plan- och byggförordningen. Om någon bryter mot bestämmelser om bland annat krav på byggprodukter ska tillsynsmyndigheten ta ut en byggsanktionsavgift. Byggsanktionsavgiften får uppgå till högst 50 prisbasbelopp. Byggsanktionsavgift ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet men det finns vissa undantag då avgiften inte behöver tas ut (53 §). Byggsanktionsavgift ska inte tas ut om överträdelsen har medfört att ett vite har dömts ut. Byggsanktionsavgift ska tas ut av

1. den som när överträdelsen begicks var ägare till den fastighet eller det byggnadsverk som överträdelsen avser,
2. den som begick överträdelsen, eller
3. den som har fått en fördel av överträdelsen.

Tillsynsmyndigheten ansvarar själv för indrivning av byggsanktionsavgifter (9 kap. 4 § plan- och byggförordningen).

Övrigt

Beslut om förbud när det gäller byggprodukter som inte omfattas av förordning (EU) nr 305/2011 eller förordning (EU) 2016/424 gäller omedelbart, om inte något annat bestäms (11 kap. 38 § andra stycket plan- och bygglagen).

Om en produkt vid tillsyn visar sig inte uppfylla gällande krav, ska den som tillverkar eller representerar den som tillverkar och den som importerar eller saluför byggprodukter ersätta tillsynsmyndigheten för kostnader vid provtagning och undersökning av prov (11 kap. 8 b § plan- och bygglagen). Om det finns särskilda skäl ska den som tillverkar eller representerar den som tillverkar och den som importerar eller saluför byggprodukter få ersättning från tillsynsmyndigheten för produkter tillsynsmyndigheten får tillgång till för sin tillsyn (11 kap. 8 c § plan- och bygglagen).

Den som i ett ärende som gäller tillsyn enligt lagen eller EU-förordningar i frågor inom lagens tillämpningsområde har fått information om någons affärs- eller driftsförhållanden eller förhållanden av betydelse för landets försvar, får inte obehörigen röja eller utnyttja informationen (11 kap. 65 § plan- och bygglagen). När det gäller det allmännas verksamhet tillämpas i stället offentlighets- och sekretesslagen.

Beslut av en statlig förvaltningsmyndighet enligt plan- och bygglagen får överklagas till mark- och miljödomstol (13 kap. 6 § plan- och bygglagen). Även frågor om utdömande av vite prövas av mark- och miljödomstol (11 kap. 37 § samma lag).

6.6 Elektromagnetisk kompatibilitet

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/30/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektromagnetisk kompatibilitet (se bilaga I punkt 49 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (1992:1512) och förordningen (2016:363) om elektromagnetisk kompatibilitet. Lagen och förordningen innehåller även bestämmelser som går utöver det som regleras i EU-direktivet. Sverige har till exempel infört nationella regler avseende anläggningar och anläggningsinnehavare som inte regleras i EU-direktivet. Elsäkerhetsverket har gett ut föreskrifter på området.⁶

Bestämmelser om marknadskontroll

Kapitel 5 i direktiv 2014/30/EU innehåller bestämmelser om marknadskontroll. I artikel 37 anges att artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 ska tillämpas på apparater. Enligt artikel 38 måste medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter vidta

⁶ ELSÄK-FS 2016:3 om elektromagnetisk kompatibilitet.

åtgärder när de har tillräckliga skäl att anta att en apparat som omfattas av direktivet utgör en risk för aspekter av skydd i allmänhetens intresse. Om apparaten inte uppfyller direktivets krav ska berörd ekonomisk aktör åläggas att vidta korrigerande åtgärder, dra tillbaka apparaten från marknaden eller återkalla den. För produkter med formell bristande överensstämmelse ska i första hand berörd ekonomisk aktör åläggas att vidta åtgärder, i andra hand medlemsstaten vidta åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av apparaten på marknaden eller se till att den återkallas eller dras tillbaka från marknaden.

Lagen om elektromagnetisk kompatibilitet innehåller inte några uttryckliga bestämmelser om marknadskontroll men anger vissa befogenheter för den tillsynsmyndighet som regeringen bestämmer ska utöva tillsyn över att föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen följs. I förordningen om elektromagnetisk kompatibilitet anges att Elsäkerhetsverket vid marknadskontroll ska utföra de uppgifter som följer av artiklarna 18.2, 20–22, 23.2, 24.2 och 24.4 i förordning (EG) nr 765/2008 (13 §). Elsäkerhetsverket är ansvarig för att lämna viss information till Europeiska kommissionen och andra medlemsstater om apparater som inte uppfyller gällande krav samt att för Sveriges räkning invända mot vissa beslut av marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsstater (14 och 15 §§ förordningen om elektromagnetisk kompatibilitet).

Marknadskontrollmyndighet

I förordningen om elektromagnetisk kompatibilitet anges Elsäkerhetsverket som såväl tillsynsmyndighet över nämnda förordning som marknadskontrollmyndighet när det gäller apparater enligt förordning (EG) nr 765/2008, (12 och 13 §§).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom att Elsäkerhetsverket utpekats som marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 får de befogenheter som framgår av den förordningen anses tillämpliga för myndigheten. Av artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 framgår att Elsäkerhetsverket får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan

dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Myndigheten får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om den anser att det är en nödvändig åtgärd. Av Elsäkerhetsverkets skyldighet att utföra uppgifter enligt bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheten har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Av artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara. Det ska noteras att artikel 29 inte anges i uppräknningen i 13 § förordningen om elektromagnetisk kompatibilitet.

Elsäkerhetsverket är även tillsynsmyndighet enligt förordningen om elektromagnetisk kompatibilitet. Som tillsynsmyndighet har myndigheten enligt 3 § lagen om elektromagnetisk kompatibilitet rätt att i den utsträckning som behövs för tillsynen

1. få del av upplysningar och handlingar,
2. hos den som tillverkar, saluför, hyr ut eller till Sverige för in utrustning, få tillgång till utrustning för att kontrollera den, och
3. få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder.

Om tillsynsmyndigheten inte får del av handlingar, tillgång till utrustning eller tillträde till ett område, en lokal eller ett utrymme trots att myndigheten har rätt till det enligt 3 §, får Kronofogdemyndigheten besluta om särskild handräckning efter ansökan av tillsynsmyndigheten. En tillsynsmyndighet får, om det är påkallat från skydds-synpunkt, i det enskilda fallet meddela de förelägganden och förbud som behövs för att föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska efterlevas (6 § samma lag).

Sanktionsmöjligheter

En tillsynsmyndighet får förena ett föreläggande eller förbud med vite (6 § andra stycket lagen om elektromagnetisk kompatibilitet). En ekonomisk aktör ska åläggas att betala en sanktionsavgift om aktören eller någon som handlar på aktörens vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot förordningen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den (7 § lagen om elektromagnetisk kompatibilitet och 16 § förordningen om elektromagnetisk kompatibilitet). Närmare bestämmelser om sanktionsavgiftens storlek finns i 17–22 §§ samma förordning. Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 5 000 kronor och högst 5 000 000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av den ekonomiska aktörens årsomsättning. När en sanktionsavgift bestäms ska det tas särskild hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser. En sanktionsavgift ska inte tas ut

1. för en överträdelse av ett beslut om förbud som har förenats med vite eller för att ett föreläggande som har förenats med vite inte har följts,
2. om överträdelsen är ringa, eller
3. om ansökan har delgetts den som anspråket riktas mot senare än fem år efter det att överträdelsen upphörde.

Avgiften behöver inte tas ut om det finns synnerliga skäl för det. Avgiften ska betalas inom trettio dagar efter att beslutet om att ta ut avgiften fått laga kraft och skyldigheten att betala avgiften upphör om beslutet inte har kunnat verkställas inom fem år från det att beslutet fick laga kraft. Sanktionsavgiften ska fastställas av förvaltningsdomstol efter ansökan av tillsynsmyndigheten (8 § lagen om elektromagnetisk kompatibilitet).

I 9–11 §§ lagen om elektromagnetisk kompatibilitet straffsanktioneras uppsåtliga eller oaktsamma brott mot föreskrifter meddelade med stöd av lagen. Påföljden får bestämmas till böter eller fängelse i högst ett år. Bestämmelserna är subsidiära till brottsbalkens bestämmelser. Ansvar döms inte ut om gärningen omfattas av bestämmelser om sanktionsavgift eller om gärningen omfattas av ett åsidosatt vitesföreläggande.

Övrigt

En tillsynsmyndighets beslut om förbud omedelbart och får verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft (12 § lagen om elektromagnetisk kompatibilitet). Av samma bestämmelse framgår att en tillsynsmyndighets beslut enligt lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

En ekonomisk aktör från vilken Elsäkerhetsverket tagit utrustning i samband med tillsyn, ska erhålla ersättning motsvarande inköpspris, inklusive mervärdesskatt, samt kostnader för frakt (6 kap. 1 och 2 §§ ELSÄK-FS 2016:3). Om utrustningen inte uppfyller gällande krav ska den ekonomiska aktören ersätta Elsäkerhetsverket för dess kostnader för inköp av utrustningen och kostnaden för provningen.

6.7 Elsäkerhet

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/34/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer (se bilaga I punkt 53 i EU:s marknadskontrollförordning), och
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/35/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av elektrisk utrustning avsedd för användning inom vissa spänningsgränser (se bilaga I punkt 54 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktiven är införlivade i svensk rätt genom elsäkerhetslagen (2016:732) och elsäkerhetsförordningen (2017:218). Elsäkerhetsverket har gett ut föreskrifter på området.⁷ Även Arbetsmiljöverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har gett ut föreskrifter som genomför direktiv 2014/34/EU, se avsnitt 6.2.1.

⁷ ELSÄK-FS 2016:2 Elsäkerhetsverkets föreskrifter om elektrisk utrustning och elektriska skyddssystem avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer samt ELSÄK-FS 2016:1 Elsäkerhetsverkets föreskrifter om elektrisk utrustning.

Bestämmelser om marknadskontroll

Kapitel 5 i direktiv 2014/34/EU och kapitel 4 i direktiv 2014/35/EU innehåller bestämmelser om marknadskontroll. Båda direktiven hänvisar till artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008. Medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter ska vidta åtgärder när de har tillräckliga skäl att anta att en produkt som omfattas av direktiven utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet. Om en medlemsstat konstaterar att en produkt visserligen överensstämmer med kraven i aktuellt direktiv men ändå utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet, ska den ålägga den ekonomiska aktören att vidta åtgärder för att säkerställa att produkten inte längre utgör en risk eller för att dra tillbaka eller återkalla den från marknaden. Även vid fall av formell bristande överensstämmelse ska medlemsstaten ålägga den ekonomiska aktören att åtgärda detta eller, om den bristande överensstämmelsen kvarstår, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av produkten på marknaden eller se till att den återkallas eller dras tillbaka från marknaden.

Elsäkerhetslagen innehåller inte några uttryckliga bestämmelser om marknadskontrollåtgärder men anger vissa befogenheter för den myndighet som regeringen bestämmer ska utöva tillsyn enligt lagen och föreskrifter meddelade med stöd av lagen. Elsäkerhetsverket vid marknadskontroll ska utföra de uppgifter som följer av artiklarna 18.2, 20–22, 23.2, 24.2 och 24.4 i förordning (EG) nr 765/2008 (40 § elsäkerhetsförordningen). Elsäkerhetsverket är enligt ansvarig för att lämna viss information till Europeiska kommissionen och andra medlemsstater om elektrisk utrustning som inte uppfyller gällande krav samt att för Sveriges räkning invända mot vissa beslut av marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsstater (41 och 42 §§ elsäkerhetsförordningen).

Marknadskontrollmyndigheter

I elsäkerhetsförordningen anges Elsäkerhetsverket som såväl tillsynsmyndighet enligt elsäkerhetslagen som marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 när det gäller elektrisk utrustning som omfattas av direktiv 2014/34/EU och direktiv 2014/35/EU (39 och 40 §§ elsäkerhetslagen).

När det gäller direktiv 2014/34/EU delas marknadskontrollansvaret med Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöverket har ansvar för marknadskontroll avseende de produkter som omfattas av direktivet utom såvitt avser elektrisk utrustning. De bestämmelser som reglerar Arbetsmiljöverkets marknadskontroll avseende direktiv 2014/34/EU redogörs för i avsnitt 6.2.1.

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom att Elsäkerhetsverket utpekats som marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 får de befogenheter som framgår av den förordningen anses tillämpliga för myndigheten. Av artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 framgår att Elsäkerhetsverket får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Myndigheten får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om den anser att det är en nödvändig åtgärd. Av Elsäkerhetsverkets skyldighet att utföra uppgifter enligt bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheten har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Av artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara. Det ska noteras att artikel 29 inte anges i uppräkningsparagrafen i 40 § elsäkerhetsförordningen.

Elsäkerhetsverket är även tillsynsmyndighet enligt elsäkerhetslagen. I den egenskapen har myndigheten rätt att få de upplysningar och ta del av de handlingar som myndigheten begär för tillsynen (37 §). Tillsynsmyndigheten har vidare rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder (38 §). Om det behövs för tillsynen, får tillsynsmyndigheten hos den som tillverkar, representerar den som tillverkar, importerar eller distribuerar en elektrisk utrustning ta ut ett eller flera exemplar för provning av elektrisk utrustning som är avsedd att anslutas till en elektrisk

anläggning, eller har införts eller ska införas på marknaden (39 §). Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs vid tillträde och provning (40 §). Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att de föreskrifter som omfattas av tillsynen ska följas (41 §). En tillsynsmyndighet får vidare enligt 43 § samma lag

4. förbjuda användning av en elektrisk anläggning som är i ett sådant skick eller används på ett sådant sätt att fara för person eller egendom kan uppstå,
5. förbjuda tillhandahållande eller användning av elektrisk utrustning som är i ett sådant skick eller används på ett sådant sätt att fara för person eller egendom kan uppstå eller som inte är kontrollerad, provad, besiktigad eller dokumenterad enligt gällande föreskrifter, och
6. helt eller delvis förbjuda tillhandahållande av elinstallationstjänster som inte uppfyller kraven i lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, om ett tidigare föreläggande inte följts och det finns skäl att befara att det medför fara för elsäkerheten.

Sanktionsmöjligheter

En tillsynsmyndighet får förena sina förelägganden och förbud med vite (41 § andra stycket och 43 § andra stycket elsäkerhetslagen). Uppsåtliga eller oaktsamma brott mot säkerhetskrav i lagen eller föreskrifter är straffsanktionerade (49 § 4 elsäkerhetslagen). Till ansvar döms inte om gärningen är ringa eller om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken. Den som har åsidosatt ett vitesföreläggande får inte dömas till straff enligt elsäkerhetslagen för gärning som omfattas av föreläggandet.

Övrigt

En tillsynsmyndighets föreläggande eller förbud omedelbart (41 § andra stycket och 43 § andra stycket elsäkerhetslagen).

En ekonomisk aktör från vilken Elsäkerhetsverket tagit utrustning i samband med tillsyn, ska erhålla ersättning motsvarande inköpspris, inklusive mervärdesskatt, samt kostnader för frakt (5 kap. 1 och 2 §§ ELSÄK-FS 2016:1 och ELSÄK-FS 2016:2). Om utrustningen

inte uppfyller gällande krav ska den ekonomiska aktören ersätta Elsäkerhetsverket för dess kostnader för inköp av utrustningen och kostnaden för provningen.

Tillsynsmyndighetens beslut om att få upplysningar, ta del av handlingar, tillträde, uttag av provexemplar samt förelägganden och förbud överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (53 § elsäkerhetslagen).

6.8 Energisektorn

6.8.1 Ekodesign

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter (se bilaga I punkt 32 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (2008:112) och förordningen (2016:187) om ekodesign. Direktivet är ett ramdirektiv och innehåller inte några tekniska krav på de produkter som omfattas. Kraven införs genom produktspecifika genomförandeåtgärder som antas genom Kommissionens förordningar som är direkt gällande i medlemsländerna. Direktiv 2009/125/EG gäller för alla energirelaterade produkter utom transporter. Det finns ett stort antal genomförandeåtgärder, det vill säga produktspecifika EU-förordningar, som antagits med stöd av direktiv 2009/125/EG och som innehåller ekodesignkrav. Marknadskontroll enligt direktiv 2009/125/EG omfattar marknadskontroll av samtliga produkter som omfattas av dessa genomförandeåtgärder.

Bestämmelser om marknadskontroll

Direktiv 2009/125/EG använder i den svenska språkversionen ordet marknadsövervakning i stället för marknadskontroll. I artikel 3 i direktivet anges att medlemsstaterna ska utse myndigheter med ansvar för

marknadskontroll. Medlemsstaterna ska fastställa de behöriga myndigheternas arbetsuppgifter, befogenheter och organisationsstruktur, och de behöriga myndigheterna ska ha rätt att

- a) i adekvat omfattning utföra lämpliga kontroller av produkters överensstämmelse samt ålägga tillverkaren eller dess representant att dra tillbaka icke överensstämmande produkter från marknaden,
- b) begära in alla nödvändiga upplysningar från de berörda parterna, samt
- c) ta stickprov på produkterna och kontrollera deras överensstämmelse.

Lagen och förordningen om ekodesign nämner inte specifikt marknadskontroll men innehåller reglering av tillsynen över efterlevnaden av svensk reglering och genomförandeåtgärder i artikel 15 i direktiv 2009/125/EG. Det framgår av förarbeten till lagen om ekodesign att marknadskontroll utgör en del av tillsynsverksamheten, till exempel genom provtagning och undersökningar (se prop. 2007/08:36 *Genomförande av ekodesigndirektivet*, s. 27).

Marknadskontrollmyndighet

Statens energimyndighet, Energimyndigheten, är tillsynsmyndighet enligt lagen om ekodesign och ska se till att lagen, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt föreskrifterna i en genomförandeåtgärd enligt artikel 15 i direktiv 2009/125/EG följs (3 § förordningen om ekodesign). Det gäller dock bara i den utsträckning som det inte finns relevanta bestämmelser om tillsyn i någon annan författning.

Befogenheter vid marknadskontroll

Energimyndigheten får i egenskap av tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt föreskrifterna i en genomförandeåtgärd enligt artikel 15 i direktiv 2009/125/EG ska följas (14 § lagen om ekodesign). Ett sådant föreläggande får avse att en tillverkare, dennes representant eller i vissa fall en importör ska

tillhandahålla de upplysningar, handlingar, varuprover och liknande som behövs för tillsynen. Ett sådant föreläggande gäller omedelbart (15 §). Tillsynsmyndigheten har rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som har anknytning till den verksamhet som tillsynen avser, dock inte bostäder (16 §). Tillsynsmyndigheten har enligt samma bestämmelse rätt till biträde av Polismyndigheten.

Sanktionsmöjligheter

Tillsynsmyndigheten får förena ett föreläggande eller förbud med vite (14 § lagen om ekodesign).

Övrigt

Tillverkaren av en energirelaterad produkt eller energirelaterad del eller tillverkarens representant ska ersätta Energimyndigheten för kostnader för provtagning och undersökning av prov i de fall produkten eller delen visat sig inte uppfylla gällande ekodesignkrav (4 § förordningen om ekodesign).

Tillsynsmyndighetens beslut om förelägganden eller förbud får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (18 § lagen om ekodesign). Andra beslut, till exempel om tillträde till lokaler, får inte överklagas. I 5 § förordningen om ekodesign hänvisas till 40 § förvaltningslagen (2017:900) avseende bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol.

6.8.2 Vissa värmepannor

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Rådets direktiv 92/42/EEG av den 21 maj 1992 om effektivitetskrav för nya värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle (se bilaga I punkt 7 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har upphävts i stora delar genom Kommissionens förordning (EU) nr 813/2013 om genomförande av Europaparlamentets

och rådets direktiv 2009/125/EG med avseende på krav på ekodesign för pannor och värmepumpar för rumsuppvärmning samt pannor eller värmepumpar med inbyggd tappvarmvattenberedning. Endast artikel 7.2, artikel 8 och bilagorna 3, 4 och 5 som handlar om förfarandet för bedömning av överensstämmelse och krav på anmälda organ, ska fortsatt gälla, se artikel 9 i förordning (EU) nr 813/2013. Direktiv 92/42/EEG genomfördes tidigare i svensk rätt genom Boverkets föreskrifter BFS 2011:11, Boverkets föreskrifter och allmänna råd om effektivitetskrav för nya värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle. Med anledning av Kommissionens förordning (EU) nr 813/2013 har Boverket ändrat sina föreskrifter och de alltså gällande delarna av direktiv 92/42/EEG är införlivade i svensk rätt genom BFS 2011:11 – EVP 3 med ändringar till och med BFS 2015:5 – EVP 5, Boverkets föreskrifter och allmänna råd om förfarande för bedömning av överensstämmelse för nya värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle.

Bestämmelser om marknadskontroll

De bestämmelser i direktiv 92/42/EEG som alltså är gällande, reglerar certifiering av överensstämmelse hos serietillverkade pannor. Det finns inte några bestämmelser som gäller marknadskontrollåtgärder.

Marknadskontrollmyndighet

Boverket var tidigare utpekad marknadskontrollmyndighet för direktiv 92/42/EEG, se tidigare lydelse av 8 kap. 3 § plan- och byggförordningen, ändrad genom SFS 2016:773. Det finns inte längre någon utpekad marknadskontrollmyndighet för direktivet men Boverket har alltså bemyndigande att meddela föreskrifter om bestyrkande av överensstämmelse med gällande krav på värmepannor och anordningar till värmepannor (10 kap. 16 § plan- och byggförordningen). Boverket har framfört att det inte finns behov av tillsynsansvar över direktiv 92/42/EEG eftersom direktivet inte innehåller några produktkrav. Produktkraven finns i stället i genomförandeförordning (EU) nr 813/2013, som antagits med stöd av direktiv 2009/125/EG. Som framgår av avsnitt 6.8.1 är Energimyndigheten

tillsynsmyndighet enligt lagen om ekodesign och ska se till att lagen, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt föreskrifter i en genomförandeåtgärd enligt artikel 15 i direktiv 2009/125/EG följs.

6.8.3 Däck- och energimärkning

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- förordning (EG) nr 1222/2009 av den 25 november 2009 om märkning av däck vad gäller drivmedelseffektivitet och andra väsentliga parametrar (se bilaga I punkt 34 i EU:s marknadskontrollförordning) och
- förordning (EU) 2017/1369 av den 4 juli 2017 om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU (se bilaga I punkt 68 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningarna har kompletterats i svensk rätt genom lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning och lagen (2018:550) med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning.

Bestämmelser om marknadskontroll

Förordning (EG) nr 1222/2009 använder i den svenska språkversionen ordet marknadsövervakning i stället för marknadskontroll. I förordningens artikel 12 anges att medlemsstaterna i enlighet med förordning (EG) nr 765/2008 ska säkerställa att de myndigheter som ansvarar för marknadsövervakning kontrollerar överensstämelsen avseende däck-/fordonsleverantörers och däck-/fordonsdistributörers ansvarsområden.

Artikel 8 i förordning (EU) 2017/1369 innehåller bestämmelser om marknadskontroll. Där anges att artiklarna 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 ska tillämpas på produkter som omfattas av förordningen. Vidare anges att marknadskontrollmyndigheterna ska ha rätt att åter-

kräva kostnaderna för inspektion av handlingar och provning av fysiska produkter från leverantörerna vid bristande överensstämmelse. Enligt artikel 9 måste medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter vidta åtgärder när de har tillräckliga skäl att anta att en produkt som omfattas av förordningen utgör en risk för aspekter av skyddet av allmänintresse, till exempel miljöskydds- och konsumentskyddsaspekter.

Lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning innehåller en hänvisning till artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008 avseende bestämmelser om marknadskontroll. Motsvarande bestämmelse finns även i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning, med den skillnaden hänvisningen avser artiklarna 16–29.

Marknadskontrollmyndighet

Energimyndigheten är marknadskontrollmyndighet enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning och lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning (3 § 16 förordningen [2014:520] med instruktion för Statens energimyndighet).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till förordning (EG) nr 765/2008 i såväl lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning som lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning framgår att Energimyndigheten i egenskap av marknadskontrollmyndighet har de befogenheter som framgår ibland annat av artikel 19 och 29 i förordning (EG) nr 765/2008. Energimyndigheten får därmed kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Myndigheten får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om den anser att det är en nödvändig åtgärd. Myndigheten får även förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska

föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Marknadskontrollmyndigheten får besluta om de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att EU-förordningarna ska följas (4 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning och lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning). På begäran av marknadskontrollmyndigheten ska Polismyndigheten ge den hjälp som behövs som behövs när marknadskontrollmyndigheten vidtar åtgärder enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 (7 § samma lagar).

Sanktionsmöjligheter

Marknadskontrollmyndigheten får förena ett föreläggande eller förbud eller ett beslut enligt förordning (EG) nr 765/2008 med vite (5 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning respektive lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning).

Övrigt

Marknadskontrollmyndigheten får bestämma att dess beslut om föreläggande eller förbud eller beslut enligt förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla omedelbart (6 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning respektive lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning).

En leverantör ska ersätta marknadskontrollmyndigheten för kostnader för granskning av handlingar samt för provtagning och undersökning av prov, om det vid kontrollen visar sig att produkten inte uppfyller kraven enligt den aktuella förordningen. Om det finns särskilda skäl för det, ska marknadskontrollmyndigheten ersätta en leverantör för varuprover och liknande (8 och 9 §§ ovan nämnda lagar).

Respektive lag innehåller en bestämmelse om tystnadsplikt för den som har befattat sig med ett ärende som gäller marknadskontroll enligt EU-förordningarna (10 §). När det gäller det allmännas verksamhet hänvisas till offentlighets- och sekretesslagen.

Överklagande ska ske till allmän förvaltningsdomstol (11 § i respektive lag).

6.9 EU-miljömärke

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 66/2010 av den 25 november 2009 om ett EU-miljömärke (se bilaga I punkt 36 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom lagen (2013:849) och förordningen (2013:850) om EU-miljömärket.

Bestämmelser om marknadskontroll

I artikel 10 i förordning (EG) nr 66/2010 regleras marknadsövervakning och kontroll av EU-miljömärket. Där anges att ett behörigt organ som har utsetts av medlemsstaten regelbundet ska kontrollera att produkter som tilldelats EU-miljömärket uppfyller kriterier och bedömningskrav. Kontroller ska även genomföras efter klagomål. I samma artikel ges det behöriga organet vissa befogenheter vid utövandet av marknadsövervakning och kontroll.

Den svenska regleringen av EU-miljömärket innehåller inte några bestämmelser om marknadskontroll.

Marknadskontrollmyndighet

Miljömärkning Sverige Aktiebolag är det behöriga organ som prövar ansökningar om tilldelning av EU-miljömärket och villkoren för att använda detta samt utför marknadsövervakning och kontroll av användningen av EU-miljömärket (2 § förordningen om EU-miljömärket). Miljömärkning Sverige Aktiebolag ska vid handläggning samt marknadsövervakning och kontroll tillämpa vissa angivna bestämmelser i förvaltningslagen (3 § samma förordning). I förarbetena till lagen om EU-miljömärket anges att vissa av de befogenheter som tilldelas det behöriga organet, till exempel undersökningar av produkter och tillträde till lokaler, utgör sådana offentlighetsrättsliga åtgärder som också innebär myndighetsutövning⁸. I 2 § lagen om

⁸ Prop. 2012/13 :179 *EU-miljömärket*, s. 9.

EU-miljömärket finns lagstöd för regeringen att delegera förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning till privaträttsliga organ.

Befogenheter vid marknadskontroll

Befogenheterna vid marknadsövervakning och kontroll av EU-miljömärket framgår av artikel 10 i förordning (EG) nr 66/2010. Enligt artikeln ska användaren av EU-miljömärket ge det behöriga organ som tilldelat produkten EU-miljömärket möjlighet att genomföra alla erforderliga undersökningar för att övervaka att användaren fortlöpande uppfyller relevanta kriterier. Användaren av EU-miljömärket ska på begäran av det behöriga organ som tilldelat produkten EU-miljömärket ge tillträde till de lokaler där den berörda produkten produceras. Begäran får framställas vid varje rimlig tidpunkt och utan varsel. Ett behörigt organ får förbjuda användningen av ett EU-miljömärke om produkten inte uppfyller relevanta kriterier.

Sanktionsmöjligheter

Förbudet mot falsk eller vilseledande reklam eller användning av märken eller logotyper som leder till förväxling av EU-miljömärket i artikel 10 i förordning (EG) nr 66/2010 är i svensk rätt sanktionerat genom marknadsföringslagens (2008:486) bestämmelser om förbud mot otillbörlig marknadsföring⁹. En näringsidkare vars marknadsföring är otillbörlig får förbjudas att fortsätta med denna vid äventyr av vite (23 och 26 §§ marknadsföringslagen). Det kan i vissa fall bli aktuellt med marknadsstörningsavgift eller utplånande av vilseledande framställningar (29 och 39 §§ marknadsföringslagen).

Talan om förbud och vite enligt marknadsföringslagen får väckas av Konsumentombudsmannen, en näringsidkare som berörs av marknadsföringen eller en sammanslutning av konsumenter, näringsidkare eller löntagare. Någon möjlighet för Miljömärkning Sverige Aktiebolag att använda vite vid förbud med stöd av artikel 10 i förordning (EG) nr 66/2010 finns inte.

⁹ Se Ds 2012:58 *EU-miljömärket*, s. 29 ff.

Övrigt

I 4 § lagen om EU-miljömärket regleras tystnadsplikt. Enligt bestämmelsen får den som har befattat sig med ett ärende som gäller ansökan om tilldelning av EU-miljömärket och villkoren för att använda detta eller marknadsövervakning och kontroll av användningen av EU-miljömärket inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon har fått veta om någons affärs- eller driftförhållanden. När det gäller det allmännas verksamhet tillämpas i stället offentlighets- och sekretesslagen.

Miljömärkning Sverige Aktiebolags beslut om tilldelning samt förbud mot att använda EU-miljömärket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (5 § lagen om EU-miljömärket). Andra beslut av bolaget får inte överklagas.

När det gäller sanktioner enligt marknadsföringslagen ska talan väckas vid Patent- och marknadsdomstolen (46 a § marknadsföringslagen).

6.10 Gasanordningar

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/426 av den 9 mars 2016 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen och om upphävande av direktiv 2009/142/EG (se bilaga I punkt 63 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom lagen (2018:1178) och förordningen (2018:1179) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar.

Bestämmelser om marknadskontroll

Kapitel V i förordning (EU) 2016/426 reglerar marknadskontroll i EU, kontroll av anordningar och tillbehör som förs in på unionsmarknaden samt EU:s förfarande i fråga om skyddsåtgärder. I artikel 36 anges att artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/

2008 ska tillämpas på anordningar och tillbehör som omfattas av förordningen. Medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter ska vidta åtgärder när de har tillräckliga skäl att anta att en anordning eller ett tillbehör utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet eller för husdjur eller egendom. Marknadskontrollmyndigheten ska ålägga den berörda ekonomiska aktören att vidta korrigerande åtgärder, dra tillbaka anordningen från marknaden eller återkalla den (artikel 37). Även när anordningen uppfyller kraven i förordningen men ändå utgör en risk ska den ekonomiska aktören åläggas att vidta åtgärder (artikel 39). Om en medlemsstat konstaterar en formell bristande överensstämmelse ska den enligt artikel 40 ålägga den ekonomiska aktören att åtgärda den bristande överensstämmelsen eller, om den kvarstår, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av anordningen eller tillbehöret på marknaden eller se till att de återkallas eller dras tillbaka från marknaden.

Även lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar hänvisar till artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 avseende bestämmelser om marknadskontroll.

Marknadskontrollmyndigheterna ska på sina respektive områden fullgöra de uppgifter som följer av artiklarna 18.2, 20–22, 23.2 och 24.4 i förordning (EG) nr 765/2008 (6 § förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar). Likaså anges i 7 § samma förordning att marknadskontrollmyndigheterna ska fullgöra de uppgifter som följer av artiklarna 37.6, 37.8, 38.1, 38.2, 39.1, 39.3, 39.4 och 40 i förordning (EU) 2016/426. När det gäller information och samarbete mellan myndigheterna hänvisas till förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

Marknadskontrollmyndigheter

Ansvar för marknadskontroll enligt förordning (EU) 2016/426 är uppdelat mellan Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Elsäkerhetsverket och Livsmedelsverket. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har det huvudsakliga ansvaret för marknadskontroll men Elsäkerhetsverket utövar marknadskontroll när det gäller gasrelaterade risker som orsakas av faror av elektriskt eller

elektromagnetiskt ursprung och Livsmedelsverket när det gäller material och delar som används vid tillverkningen av en anordning och som kan komma i kontakt med livsmedel eller dricksvatten (2–4 §§ förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar). Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har en samordnande funktion när det gäller marknadskontroll av anordningar och tillbehör (5 § samma förordning).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till bland annat artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 framgår att marknadskontrollmyndigheterna får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheterna anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. De får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om de anser att det är en nödvändig åtgärd. Av marknadskontrollmyndigheternas skyldighet att utföra uppgifter i bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheterna har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Marknadskontrollmyndigheterna får i vissa fall begära hjälp av Polismyndigheten när de vidtar åtgärder enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 (3 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar). Marknadskontrollmyndigheterna får vidare meddela de förelägganden och förbud som behövs för att förordning (EU) 2016/426 ska följas (4 § samma lag).

Sanktionsmöjligheter

De sanktionsmöjligheter som finns enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar är vite och sanktionsavgift. Ett föreläggande eller förbud enligt 4 § eller ett beslut om åtgärd enligt förordning (EG) nr 765/2008 ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt (5 §). En ekonomisk aktör ska åläggas att betala en sanktionsavgift, om aktören eller någon som handlar för dennes räkning uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot de skyldigheter som gäller för ekonomiska aktörer enligt förordning (EU) 2016/426 (9 §). Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller en underlåtelse att följa ett föreläggande som har förenats med vite. Genom hänvisning till 37 § andra stycket och 39–43 §§ produktsäkerhetslagen framgår vidare att sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 5 000 000 kronor, att avgiften inte får överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning, att hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser, att någon avgift inte ska dömas ut i ringa fall samt att avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. Avgiften tillfaller staten och prövas av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan av myndigheten.

Övrigt

Marknadskontrollmyndigheterna får bestämma att deras beslut om förbud eller föreläggande enligt 4 § eller ett beslut enligt förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla omedelbart (6 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar).

Om det vid en kontroll visar sig att en anordning eller ett tillbehör inte uppfyller uppställda krav ska en ekonomisk aktör ersätta marknadskontrollmyndigheten för provtagning och undersökning av prov (7 §). Av samma bestämmelse framgår att en ekonomisk aktör ska få ersättning från marknadskontrollmyndigheten för varuprover eller liknande, om det finns särskilda skäl för det.

För den som har tagit befattning med ett ärende som gäller marknadskontroll enligt förordning (EU) 2016/426 gäller tystnadsplikt (8 §). När det gäller det allmännas verksamhet hänvisas i stället till offentlighets- och sekretesslagen.

Marknadskontrollmyndigheternas beslut om förelägganden och förbud samt om ekonomisk ersättning får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (10 §).

6.11 Gödselmedel

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2003/2003 av den 13 oktober 2003 om gödselmedel (se bilaga I punkt 14 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningen upphör att gälla den 16 juli 2022 och ersätts då av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1009 om fastställande av bestämmelser om tillhandahållande på marknaden av EU-gödselprodukter och om ändring av förordningarna (EG) nr 1069/2009 och (EG) nr 1107/2009 samt om upphävande av förordning (EG) nr 2003/2003. Statens jordbruksverk, Jordbruksverket, har på uppdrag av regeringen analyserat behovet av lag- och förordningsändringar följd av den nya förordningen. Jordbruksverket redovisade sitt uppdrag i mars 2020 och föreslog då en ny lag och förordning om tillhandahållande på marknaden av EU-gödselprodukter. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 16 juli 2022.

Förordning (EG) nr 2003/2003 har kompletterats i svensk rätt genom lagen (1992:1684) och förordningen (2004:13) om EG-gödselmedel. Jordbruksverket har gett ut föreskrifter på området.¹⁰

Bestämmelser om marknadskontroll

Enligt artikel 15 i förordning (EG) nr 2003/2003 får medlemsstaterna tillfälligt förbjuda utsläppande på marknaden av EG-gödselmedel som trots att de uppfyller kraven i förordningen, om medlemsstaten har skälig anledning att misstänka att medlet utgör en risk för säkerhet och hälsa eller miljön.

¹⁰ SJVFS 2004:39 Statens jordbruksverks föreskrifter om EG-gödselmedel.

Lagen om EG-gödselmedel innehåller bestämmelser om tillsyn över efterlevnaden av förordning (EG) nr 2003/2003. Marknadskontroll nämns inte specifikt.

Marknadskontrollmyndighet

Jordbruksverket utövar tillsyn över efterlevnaden av förordning (EG) nr 2003/2003, lagen om EG-gödselmedel och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen (4 § lagen om EG-gödselmedel). Jordbruksverket får överlåta viss tillsyn åt länsstyrelsen.

Befogenheter vid marknadskontroll

Tillsynsmyndigheten har rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen där gödselmedel hanteras och där göra undersökningar och ta prover (5 § lagen om EG-gödselmedel). Tillsynsmyndigheten har vidare rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Polismyndigheten ska på begäran lämna den hjälp som behövs vid tillsynen. Tillsynsmyndigheten meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att förordning (EG) nr 2003/2003, lagen om EG-gödselmedel eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen ska efterlevas (6 § lagen om EG-gödselmedel).

Sanktionsmöjligheter

De sanktionsmöjligheter som finns enligt lagen om EG-gödselmedel är vite och straffansvar. Tillsynsmyndigheten får förena sina förelägganden eller förbud med vite (6 §). Den som med uppsåt eller av oaktsamhet marknadsför handelsgödsel under betäckningen EG-gödselmedel utan att villkoren för detta är uppfyllda döms till böter (9 §). Till ansvar döms dock inte i ringa fall, om gärningen omfattas av ett överträtt vitesföreläggande eller vitesförbud samt om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Övrigt

Jordbruksverket har bemyndigats att föreskriva att särskilda avgifter får tas ut för kontroll som utövas enligt förordning (EG) 2003/2003, lagen om EG-gödselmedel eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen (8 § nämnda lag). Sådana föreskrifter finns i SJVFS 2004:39.

Jordbruksverkets beslut i fråga om tillsyn överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (10 § lagen om EG-gödselmedel).

6.12 Kosmetiska produkter

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1223/2009 av den 30 november 2009 om kosmetiska produkter (se bilaga I punkt 35 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningen kompletteras i svensk rätt genom miljöbalken, miljö-tillsynsförordningen (2011:13), förordningen (2013:413) om kosmetiska produkter och förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer. Läkemedelsverket har gett ut föreskrifter på området.¹¹

Bestämmelser om marknadskontroll

I den svenska språkversionen av förordning (EG) 1223/2009 används uttrycket marknadsövervakning i stället för marknadskontroll. I artikel 22 åläggs medlemsstaterna att utföra adekvata kontroller av kosmetiska produkter och ekonomiska aktörer i lämplig omfattning, med hjälp av produktinformationsdokument och vid behov fysiska undersökningar och laboratorieundersökningar. Medlemsstaterna ska ge sina marknadskontrollmyndigheter de befogenheter, resurser och kunskaper som krävs för att de ska kunna utföra sina uppgifter på rätt sätt. Om en produkt inte uppfyller förordningens krav ska

¹¹ LVFS 2013:10 om kosmetiska produkter, LVFS 2014:1 om ändring i (LVFS 2013:10) och LVFS 1997:4 om analysmetoder för kontroll av sammansättningen av kosmetiska och hygieniska produkter.

behöriga myndigheter kräva att ansvarig person vidtar lämpliga åtgärder, inklusive korrigerande åtgärder för att bringa produkten i överensstämmelse. Om det krävs omedelbara åtgärder vid allvarlig risk för människors hälsa, eller den ansvariga personen inte vidtar nödvändiga åtgärder, ska den behöriga myndigheten vidta alla lämpliga åtgärder för att förbjuda eller begränsa den kosmetiska produktens tillhandahållande på marknaden (artikel 25). Även för produkter som uppfyller förordningens krav ska myndigheterna vidta provisoriska åtgärder, om de kan konstatera eller har skäligen anledning att misstänka att produkten utgör en allvarlig risk för människors hälsa (artikel 27).

26 kap. miljöbalken innehåller allmänna bestämmelser om tillsyn. Tillsynen ska säkerställa syftet med miljöbalken och de föreskrifter som har meddelats med stöd av den.

Miljötillsynsförordningen ska tillämpas vid tillsyn enligt miljöbalken och innehåller bestämmelser om tillsynsmyndigheternas uppgifter enligt 26 kap. 3 § miljöbalken. Miljötillsynsförordningen hänvisar till förordning (EG) nr 765/2008 när det gäller marknadskontroll (1 kap. 5 §). En myndighet som enligt miljötillsynsförordningen utövar tillsyn ska, när bestämmelserna om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008 är tillämpliga, utföra de uppgifter som enligt den förordningen ankommer på en marknadskontrollmyndighet och får inte vidta tillsynsåtgärder som strider mot den förordningen (1 kap. 5 a §). Läke medelsverket ska dessutom ska fullgöra de uppgifter som följer av artiklarna 18.2, 18.5–18.6, 20.1, 22.1–22.2, 23.2, 24.1, 25.3 och 26.2 (2 kap. 35 §).

Förordningen om kosmetiska produkter hänvisar i fråga om tillsyn till bestämmelserna i miljöbalken och miljötillsynsförordningen.

Marknadskontrollmyndigheter

Läke medelsverket har ansvar för tillsyn i fråga om kosmetiska produkter enligt förordning (EG) nr 1223/2009 och förordningen om kosmetiska produkter, med undantag för frågor som rör produkternas brandfarliga, oxiderande eller explosiva egenskaper (2 kap. 23 § miljötillsynsförordningen). För brandfarliga och explosiva varors egenskaper, utsläppande och tillhandahållande på marknaden har i stället

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap marknadskontrollansvar (22 § lagen om brandfarliga och explosiva varor).

Försvarsinspektören för hälsa och miljö eller en kommunal nämnd ska utföra vissa uppgifter enligt förordning (EG) nr 1223/2009 (2 kap. 34 § miljötillsynsförordningen). Det gäller till exempel att kräva att ansvariga personer vidtar åtgärder vid bristande överensstämmelse (artikel 25.1), vidta lämpliga åtgärder för att förbjuda eller begränsa kosmetiska produkters tillhandahållande på marknaden om det krävs omedelbara åtgärder vid allvarlig risk för människors hälsa (artikel 25.5 första stycket) samt vidta provisoriska åtgärder vid misstanke om att kosmetiska produkter som uppfyller förordningens krav kan utgöra en allvarlig risk (artikel 27.1).

Befogenheter vid marknadskontroll

Tillsynsmyndigheternas befogenheter framgår dels i miljöbalken, dels i miljötillsynsförordningen. Genom hänvisning till förordning (EG) nr 765/2008 anges i miljötillsynsförordningen att tillsynsmyndigheterna i vissa fall ska utföra uppgifter enligt förordning (EG) nr 765/2008. Någon uttrycklig hänvisning till befogenheterna i exempelvis artikel 19 eller ett tydligt utpekande som marknadskontrollmyndighet enligt EU-förordningen finns dock inte. Utredningens uppfattning är därför att tillsynsmyndigheterna inte har tilldelats befogenheter enligt EU-förordningen.

Tillsynsmyndigheten ska på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera efterlevnaden av miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse (26 kap. 1 § miljöbalken). En tillsynsmyndighet får i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken och föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas (26 kap. 9 § miljöbalken). Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. Om ett sådant föreläggande eller förbud inte blir åttlytt får Kronofogdemyndigheten efter ansökan av tillsynsmyndigheten verkställa beslutet. I stället för att begära sådan verkställighet får tillsynsmyndigheten besluta att rättelse ska vidtas på den felandes bekostnad (26 kap. 18 § miljöbalken). Ett beslut om rättelse på den

felandes bekostnad får meddelas utan föregående föreläggande eller förbud, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador finner att rättelse bör göras genast eller det finns andra särskilda skäl. Tillsynsmyndigheten får förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen (26 kap. 21 § miljöbalken). Läkemedelsverket får förelägga den som saluför, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut en kosmetisk produkt att lämna de prover som behövs för tillsynen (1 kap. 26 § miljötillsynsförordningen). Den som har lämnat ett sådant prov har rätt till ersättning för provet om det finns särskilda skäl för det (26 kap. 22 b § miljöbalken). En myndighet har, för att fullgöra sina uppgifter enligt miljöbalken eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde, rätt att få tillträde till fastigheter, byggnader, andra anläggningar samt transportmedel och att där utföra undersökningar och andra åtgärder (28 kap. 1 § miljöbalken). Rätten begränsas genom att tillträde till bostäder endast får ske i den utsträckning det behövs för att förebygga eller undanröja olägenheter för människors hälsa (28 kap. 6 § miljöbalken). Vid tillträde ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs (28 kap. 8 § miljöbalken).

Sanktionsmöjligheter

Tillsynsmyndighetens beslut om förelägganden eller förbud får förenas med vite (26 kap. 14 § miljöbalken).

Om det finns misstanke om brott ska en tillsynsmyndighet anmäla överträdelse av bestämmelser i miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten (26 kap. 2 § miljöbalken). 29 kap. miljöbalken innehåller bestämmelser om straff och förverkande. Till ansvar döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken. Likaså döms inte till ansvar för en gärning som omfattas av ett överträtt vitesföreläggande enligt 29 kap. 11 § miljöbalken. De straffsanktioner som kan bli aktuella vid överträdelse är böter eller fängelse i högst två år (29 kap. 3, 5 och 9 §§ miljöbalken).

I 30 kap. miljöbalken regleras miljöstraffsavgifter. Sådan avgift tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. Det är tillsynsmyndigheten själv som beslutar om miljö-

sanktionsavgift (30 kap. 3 § miljöbalken). Förordningen (2012:259) innehåller närmare bestämmelser om miljöstraffavgifter. Miljöstraffavgift inte tas ut för en överträdelse som omfattas av ett överträtt vitesföreläggande (1 kap. 5 § nämnda förordning). Miljöstraffavgift för överträdelser av förordning (EG) nr 1223/2009 och överträdelser av bestämmelser i förordningen om kosmetiska produkter regleras i 7 kap. 15 och 16 §§.

Övrigt

En tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas (26 kap. 26 § miljöbalken).

Tillsynsmyndigheternas möjlighet till ersättning för kostnader i samband med tillsyn regleras i 27 kap. miljöbalken. regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgift för myndigheters kostnader för prövning och tillsyn (1 §). Kommunfullmäktige får meddela föreskrifter om sådana avgifter när det gäller en kommunal myndighets verksamhet. Bestämmelser om ersättning och avgifter finns i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Läkemedelsverket har genom 52 § nämnda förordning bemyndigats att meddela föreskrifter om avgifter för prövning och tillsyn av kosmetiska produkter. Detta har också skett genom Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2013:10) om kosmetiska produkter.

De som har tagit befattning med ärenden enligt miljöbalken eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde eller i ett sådant ärende har utfört undersökningar får inte obehörigen röja eller utnyttja vad de då har fått veta om affärs- eller driftförhållanden eller förhållanden av betydelse för landets försvar (26 kap. 27 § miljöbalken). När det gäller det allmännas verksamhet ska i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen tillämpas.

Statliga myndigheters beslut får överklagas hos mark- och miljödomstol (19 kap. 1 § miljöbalken). Kommunala nämnders beslut i särskilda fall får överklagas hos länsstyrelsen. Beslut om miljöstraffavgifter överklagas till mark- och miljödomstol (30 kap. 7 § miljöbalken).

6.13 Kristallglas

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Rådets direktiv 69/493/EEG av den 15 december 1969 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kristallglas (se bilaga I punkt 1 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (1996:1118) och förordningen (1996:1119) om marknadsföring av kristallglas. Konsumentverket har gett ut föreskrifter på området.¹²

Bestämmelser om marknadskontroll

Direktiv 69/493/EEG anger att medlemsstaterna ska vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att förhindra att kristallglas som inte har vissa angivna egenskaper förses med särskilda beteckningar (artikel 3). Varken lagen eller förordningen om marknadsföring av kristallglas innehåller några bestämmelser som reglerar marknadskontroll. Vid prövning av om föreskrifter meddelade med stöd av lagen har överträtts ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas (6 § lagen om marknadsföring av kristallglas).

Marknadskontrollmyndighet

Konsumentverket ska se till att förordningen och de föreskrifter som har meddelats med stöd av förordningen följs (6 § förordningen om marknadsföring av kristallglas).

Befogenheter vid marknadskontroll

Av marknadsföringslagen framgår att en näringsidkare kan förbjudas att fortsätta med otillbörlig marknadsföring eller åläggas att lämna väsentlig information i samband med sin marknadsföring (23 och

¹² KOVFS 1998:11 Konsumentverkets föreskrifter om marknadsföring av kristallglas och KOVFS 2007:15 Konsumentverkets föreskrifter om ändring i Konsumentverkets föreskrifter (KOVFS 1998:11) om marknadsföring av kristallglas.

24 §§). Sådana förbud eller ålägganden får också meddelas anställd hos näringsidkaren eller någon annan som handlar på näringsidkarens vägnar. I fall som inte är av större vikt får Konsumentombudsmannen själv meddela sådana förbud och förelägganden (28 §). I andra fall fattas beslutet av domstol. Om ett förbud mot otillbörlig marknadsföring överträds får rätten besluta att en vilseledande framställning som finns på en vara, förpackning, trycksak, affärshandling eller liknande ska utplånas eller ändras så att den inte längre är vilseledande. Om detta syfte inte kan uppnås på något annat sätt får rätten besluta att egendomen ska förstöras (39 §).

Konsumentombudsmannen har befogenhet att förelägga var och en att yttra sig och lämna upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs i ett ärende om tillämpningen av marknadsföringslagen. Vidare får Konsumentombudsmannen förelägga näringsidkare att tillhandahålla varuprover och liknande som kan ha betydelse för utredningen i ärenden där förbud eller åläggande att lämna information kan bli aktuellt (42 §). Om det behövs för tillsynen i sådana ärenden får Konsumentombudsmannen förelägga näringsidkaren att hålla de lokaler eller motsvarande utrymmen där näringsverksamheten utövas tillgängliga för inspektion. I samband med inspektion får Konsumentombudsmannen ta del av de handlingar som behövs för tillsynen och begära nödvändiga upplysningar på plats (44 §). Konsumentombudsmannen får, om det är nödvändigt för tillsyn enligt marknadsföringslagen, köpa produkter under dold identitet (44 a §). Om en näringsidkares marknadsföring på internet är otillbörlig och inga andra effektiva medel är tillgängliga, får Konsumentombudsmannen förelägga näringsidkaren, en värdtjänstleverantör eller en internetleverantör att upprätta ett varningsmeddelande som tydligt visas i samband med besök på webbplatsen (41 a §). Ett sådant föreläggande får bara meddelas om överträdelsen allvar motiverar det och webbplatsen inte omfattas av tryckfrihetsförordningens eller yttrandefrihetsgrundlagens skydd. När ändrade förhållanden föranleder det, ska Konsumentombudsmannen besluta att en skyldighet att upprätta ett varningsmeddelande inte längre ska gälla (41 b §).

Sanktionsmöjligheter

Förbud mot otillbörlig marknadsföring och ålägganden att lämna väsentlig information i samband med marknadsföring ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövt (26 § marknadsföringslagen). Detsamma gäller föreläggande att upprätta ett varningsmeddelande (41 a §). Konsumentombudsmannens förelägganden om upplysningar, tillhandahållande av handlingar eller varuprover samt tillträde till lokaler får förenas med vite (45 §).

Övrigt

Konsumentombudsmannen får besluta att de förbuds- och informationsförelägganden ombudsmannen själv meddelar ska gälla omedelbart. När det gäller fall som är av större vikt, till exempel om rättsläget är oklart, får endast rätten meddela interimistiska beslut (27 och 28 §§ marknadsföringslagen).

Konsumentombudsmannen får lämna ersättning för varuprover om det finns särskilda skäl för det (46 §).

Konsumentombudsmannens beslut och förelägganden får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen (51 §). Samma domstol är rätt forum i mål om förbud mot otillbörlig marknadsföring, ålägganden att lämna väsentlig information och utdömande av vite.

6.14 Leksaker

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet (se bilaga I punkt 29 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (2011:579) och förordningen (2011:703) om leksakers säkerhet. Konsumentverket,

Elsäkerhetsverket och Kemikalieinspektionen har gett ut föreskrifter på området.¹³

Bestämmelser om marknadskontroll

I artikel 40 i direktiv 2009/48/EG uppställs ett allmänt krav på marknadskontroll. Där anges att medlemsstaterna ska organisera och genomföra kontroll av leksaker som släpps ut på marknaden i enlighet med artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008 samt enligt artikel 41 i direktivet. I artikel 41 anges att en marknadskontrollmyndighet har rätt att begära information om EG-typintyg från de organ som fått i uppdrag att utföra bedömningar av överensstämmelse samt att marknadskontrollmyndigheterna i vissa fall kan beordra organet att dra tillbaka eller se över EG-typintyget. Enligt artikel 42 måste medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter vidta åtgärder när de har tillräckliga skäl att anta att en leksak som omfattas av direktivet utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet. Om marknadskontrollmyndigheten kan konstatera att leksaken inte uppfyller kraven i direktivet ska den utan dröjsmål ålägga berörda ekonomiska aktörer att vidta lämpliga korrigerande åtgärder, dra tillbaka leksaken från marknaden eller återkalla den. Om en medlemsstat konstaterar en formell bristande överensstämmelse ska den enligt artikel 45 ålägga den ekonomiska aktören att åtgärda den bristande överensstämmelsen eller, om den fortsätter, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av leksaken på marknaden eller se till att den återkallas eller dras tillbaka från marknaden.

I lagen om leksakers säkerhet hänvisas till artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008 för bestämmelser om marknadskontroll (24 §). I förordningen om leksakers säkerhet anges att marknadskontrollmyndigheterna ska tillämpa artiklarna 17.2, 18.2, 18.5, 20–22, 23.2 och 24.4 i förordning (EG) nr 765/2008 inom sina respektive områden (18 §).

¹³ KOVFS 2011:5 Konsumentverkets föreskrifter om leksakers säkerhet, ELSÄK-FS 2011:1 Elsäkerhetsverkets föreskrifter om elektriska egenskaper för leksaker och Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2017:8) om leksakers brännbarhet och kemiska egenskaper.

Marknadskontrollmyndigheter

Ansvar för marknadskontroll av leksaker är uppdelat mellan Konsumentverket, Kemikalieinspektionen och Elsäkerhetsverket. I förordningen om leksakers säkerhet anges marknadskontrollansvaret dels enligt lagen om leksakers säkerhet, dels enligt förordning (EG) nr 765/2008 (13–15 §§ respektive 17 §). Konsumentverket har det huvudsakliga ansvaret för marknadskontrollen medan Kemikalieinspektionen utövar marknadskontroll när det gäller leksakers brännbarhet och kemiska egenskaper och Elsäkerhetsverket när det gäller leksakers elektriska egenskaper utom strålning. Marknadskontrollmyndigheterna ska enligt 16 § förordningen om leksakers säkerhet samordna sina åtgärder om kontrollen avser samma leksak eller om åtgärderna riktar sig mot samma ekonomiska aktör.

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till bland annat artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 i lagen om leksakers säkerhet framgår att marknadskontrollmyndigheterna får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheterna anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. De får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om de anser att det är en nödvändig åtgärd. Av marknadskontrollmyndigheternas skyldighet att utföra uppgifter i bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheterna har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheterna har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Enligt lagen om leksakers säkerhet får marknadskontrollmyndigheterna i vissa fall begära hjälp av Polismyndigheten när de utövar befogenheterna ovan (25 §). Marknadskontrollmyndigheterna får vidare begära att organ som fått i uppdrag att utföra bedömningar av

överensstämmelse lämnar uppgifter om EG-typintyg, tillhandahåller provrapporter, drar tillbaka EG-typintyg m.m. (26 §). Marknadskontrollmyndigheterna får meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att lagen om leksakers säkerhet samt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen ska efterlevas (27 §).

Sanktionsmöjligheter

De sanktionsmöjligheter som finns enligt lagen om leksakers säkerhet är vite och sanktionsavgift. Ett föreläggande eller förbud eller ett beslut om åtgärd enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt (28 §).

Vid uppsåtliga eller oaktsamma brott mot bland annat säkerhetskrav för leksaker eller mot skyldigheter vid bristande överensstämmelse ska en ekonomisk aktör åläggas att betala en sanktionsavgift (32 §). Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller en underlåtelse att följa ett föreläggande som har förenats med vite. Genom hänvisning till 37 § andra stycket och 39–43 §§ produktsäkerhetslagen framgår vidare att sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 5 000 000 kronor, att avgiften inte får överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning, att hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser, att någon avgift inte ska dömas ut i ringa fall samt att avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. Avgiften tillfaller staten och prövas av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan av myndigheten.

Övrigt

Marknadskontrollmyndigheterna får bestämma att deras beslut om förbud eller föreläggande eller ett beslut om åtgärd enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla omedelbart (29 § lagen om leksakers säkerhet).

Om det vid kontroll av en leksak framgår att den inte uppfyller uppställda säkerhetskrav, ska en ekonomisk aktör ersätta marknadskontrollmyndigheten för kostnader för provtagning och undersökning av prov (19 § förordningen om leksakers säkerhet). Av samma

bestämmelse framgår att en ekonomisk aktör ska få ersättning från marknadskontrollmyndigheten för varuprover eller liknande, om det finns särskilda skäl för det.

Den som har tagit befattning med ett ärende som gäller marknads- kontroll enligt samma lag åläggs tystnadsplikt (31 § lagen om lek- sakers säkerhet). När det gäller det allmännas verksamhet hänvisas i stället till offentlighets- och sekretesslagen.

Marknadskontrollmyndigheternas beslut om förelägganden och förbud samt om kostnader för provtagning eller ersättning för varu- prov får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (33 § lagen om leksakers säkerhet respektive 20 § förordningen om leksakers säker- het). Övriga beslut av marknadskontrollmyndigheterna får inte över- klagas.

6.15 Luftfart

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2018/1139 av den 4 juli 2018 om fastställande av gemensamma bestämmelser på det civila luftfartsområdet och inrättande av Europeiska unionens byrå för luftfartssäkerhet, och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 2111/2005, (EG) nr 1008/2008, (EU) nr 996/2010, (EU) nr 376/2014 och direktiv 2014/30/EU och 2014/53/EU, samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 552/2004 och (EG) nr 216/2008 och rådets förordning (EEG) nr 3922/91, i den mån det rör sig om konstruktion, produktion och utsläppande på marknaden av luft- fartyg som avses i artikel 2.1 a och b, när det gäller obemannade luftfartyg och deras motorer, propellrar, delar och utrustning för kontroll av luftfartyg på distans (se bilaga I punkt 70 i EU:s marknadskontrollförordning).

Enligt artikel 58 i förordningen har kommissionen befogenhet att anta delegerade akter för bland annat konstruktion, produktion och utsläppande på marknaden av luftfartyg som avses i artikel 2.1 a och b, när det gäller obemannade luftfartyg och deras motorer, propell-

rar, delar och utrustning för kontroll av luftfartyg på distans. Tillsyn enligt förordningen omfattar såväl krav i förordningen som krav i sådana delegerade akter som antagits på grundval av den. Kommissionen har exempelvis antagit delegerade förordning (EU) 2019/945 om obemannade luftfartygssystem och om tredjelandsoperatörer av obemannade luftfartygssystem (så kallade drönare). I den delegerade förordningen finns de närmare bestämmelserna om marknadskontroll av obemannade luftfartyg.

Förordning (EU) nr 2018/1139 kompletteras i svensk rätt av luftfartslagen (2010:550) och luftfartsförordningen (2010:770). Transportstyrelsen har gett ut föreskrifter på området.¹⁴

Bestämmelser om marknadskontroll

Kapitel IV i förordning (EU) nr 2018/1139 innehåller bestämmelser om tillsyn och kontroll av att förordningen efterlevs. I artikel 62 anges att nationella behöriga myndigheter bland annat ska genomföra nödvändiga utredningar och inspektioner samt vidta alla nödvändiga åtgärder för kontroll av efterlevnad, däribland ändring, begränsning, tillfällig indragning eller återkallelse av certifikat som de utfärdat, startförbud för luftfartyg och åläggande av påföljder, i syfte att få konstaterade överträdelser att upphöra. Som anges ovan finns bestämmelser om marknadskontroll i kommissionens delegerade förordningar. I förordning (EU) 2019/945 hänvisas till artiklarna 15.3, 15.5 och 16–29 i förordning (EG) 765/2008 avseende bestämmelser om marknadskontroll (artikel 35). Det finns även bestämmelser om förfarande för att hantera produkter som utgör en risk eller som brister i formellt hänseende (artiklarna 36–39).

Varken luftfartslagen eller luftfartsförordningen innehåller några bestämmelser som specifikt rör marknadskontroll.

Marknadskontrollmyndighet

Transportstyrelsen ska utföra de uppgifter som åligger Sverige enligt förordning (EU) 2018/1139 (2 § 54 förordningen [1994:1808] om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område). Transport-

¹⁴ TSFS 2017:110, Transportstyrelsens föreskrifter om obemannade luftfartyg.

styrelsen har även i uppdrag att utöva tillsyn över att luftfartslagen efterlevs (12 kap. 1 § luftfartsförordningen).

Befogenheter vid marknads kontroll

I 12 kap. luftfartslagen regleras tillsyn över att lagen och föreskrifter meddelade med stöd av den följs. En utsedd tillsynsmyndighet ska för tillsynen ges omedelbart tillträde till luftfartyg, flygplatser, anläggningar, lokaler och andra objekt, dock inte till bostäder (1 §). Vidare har tillsynsmyndigheten rätt att meddela föreskrifter om att den som står under tillsyn enligt lagen ska lämna de uppgifter som tillsynsmyndigheten behöver för att kunna utöva tillsyn (3 §).

Genom att Transportstyrelsen ansvarar för att utföra de uppgifter som åligger Sverige enligt förordning (EU) 2018/1139 får myndigheten anses ha befogenhet att i enlighet med förordningens artikel 62 utföra inspektioner och vidta åtgärder för bestämmelsernas efterlevnad.

Sanktionsmöjligheter

Transportstyrelsen får förena de förelägganden och förbud som myndigheten meddelar med stöd av förordning (EU) nr 2018/1139 med vite (13 kap. 7 § luftfartsförordningen).

I 13 kap. luftfartslagen straffbeläggs överträdelse av vissa av lagens bestämmelser. De flesta överträdelse saknar samband med marknads kontroll. Även enligt 13 kap. luftfartsförordningen är vissa överträdelse straffsanktionerade. Till ansvar döms inte om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken, annan lag, eller om gärningen utgör överträdelse av ett föreläggande eller förbud som förenats med vite.

Övrigt

Beslut enligt luftfartslagen gäller omedelbart om inte annat anges i beslutet (12 kap. 6 § luftfartslagen).

En förvaltningsmyndighets beslut enligt luftfartslagen eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos

allmän förvaltningsdomstol (12 kap. 4 §). Det finns vissa undantag för exempelvis militär luftfart då överklagande i stället ska göras hos regeringen (14 kap. 15 §).

6.16 Medicinteknik

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 98/79/EG av den 27 oktober 1998 om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik (se bilaga I punkt 11 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/745 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter, om ändring av direktiv 2001/83/EG, förordning (EG) nr 178/2002 och förordning (EG) nr 1223/2009 och om upphävande av rådets direktiv 90/385/EEG och 93/42/EEG (se bilaga I punkt 65 i EU:s marknadskontrollförordning), och
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/746 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter för *in vitro*-diagnostik och om upphävande av direktiv 98/79/EG och kommissionens beslut 2010/227/EU (se bilaga I punkt 66 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningarna (EU) 2017/745 och (EU) 2017/746 trädde i kraft i maj 2017 och tillämpas från den 26 maj 2021 respektive 26 maj 2022. De ersätter då successivt tre direktiv, bland annat direktiv 98/79/EG som anges ovan. Tidigare lagstiftning för aktiva medicintekniska produkter för implantation (direktiv 90/385/EEG) och lagstiftning för andra medicintekniska produkter (direktiv 93/42/EEG), har sammanförts till en enda lagstiftningsakt, förordning (EU) 2017/745 om medicintekniska produkter (MDR-förordningen). Lagstiftningen för in vitro-diagnostiska produkter (direktiv 98/79/EG) återfinns i förordning (EU) 2017/746 om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik (IVDR-förordningen). De två nya förordningarna kommer att gälla parallellt med den tidigare lagstiftningen under en period på tre för MDR-förordningen respektive fem år för IVDR-förordningen.

Direktiv 98/79/EG har genomförts i svensk rätt genom lagen (1993:584) om medicintekniska produkter, förordningen (1993:876) om medicintekniska produkter och förordningen (2009:392) om Läkemedelsverkets skyldigheter i fråga om medicintekniska produkter. Läkemedelsverket gett ut föreskrifter på området.¹⁵

Bestämmelser om marknadskontroll

I direktiv 98/79/EG åläggs medlemsstaterna att vidta alla nödvändiga tillfälliga åtgärder för att återkalla eller hindra utsläppandet eller ibruktagandet av produkter som kan äventyra personers hälsa eller säkerhet eller säkerhet för egendom (artikel 8). Om medlemsstaten anser att tillhandahållandet av en viss produkt eller produktgrupp ska förbjudas, begränsas eller underkastas särskilda krav, får den vidta alla nödvändiga och berättigade tillfälliga åtgärder (artikel 13).

MDR-förordningen och IVDR-förordningen innehåller detaljerade bestämmelser om marknadskontroll (artiklarna 93–100 respektive artiklarna 88–95). De behöriga myndigheterna ska göra lämpliga kontroller av produkters egenskaper i fråga om överensstämmelser och av deras prestanda, inbegripet granskning av dokumentation och fysisk kontroll eller kontroll i laboratorium. Myndigheterna ska vidare utarbeta årliga kontrollplaner och beakta ett europeiskt marknadskontrollprogram som ska utarbetas av en samordningsgrupp för medicintekniska produkter. För att kunna genomföra kontroller ges de behöriga myndigheterna vissa befogenheter.

Lagen om medicintekniska produkter innehåller inte några uttryckliga bestämmelser om marknadskontroll men anger vissa befogenheter för den myndighet som utövar tillsyn enligt lagen och föreskrifter meddelade med stöd av lagen. Inte heller förordningen om medicintekniska produkter innehåller några bestämmelser om marknadskontroll men fördelar tillsynsansvaret mellan Läkemedelsverket och Inspektionen för vård och omsorg.

¹⁵ LVFS 2001:5 om aktiva medicintekniska produkter för implantation, LVFS 2001:7 om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik, LVFS 2003:11 om medicintekniska produkter, LVFS 2004:11 om ändring i Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2003:11) om medicintekniska produkter, LVFS 2009:18 om ändring i Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2003:11) om medicintekniska produkter, HSLF-FS 2016:69 Föreskrifter om ändring i Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2003:11) om medicintekniska produkter.

Marknadskontrollmyndigheter

Läkemedelsverket utövar tillsyn över att lagen om medicintekniska produkter och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen följs (11 § förordningen om medicintekniska produkter). Av samma bestämmelse följer att för egentillverkade medicintekniska produkter som tillverkas inom hälso- och sjukvården samt tandvården och som endast ska användas i den egna verksamheten är det Inspektionen för vård och omsorg som är tillsynsmyndighet.

I 10 a § förordningen om medicintekniska produkter finns en hänvisning till både förordningen (2020:57) med instruktion för Läkemedelsverket och förordningen (2013:176) med instruktion för Inspektionen för vård och omsorg, där det framgår i vilken utsträckning Läkemedelsverket och Inspektionen för vård och omsorg är behöriga myndigheter för medicintekniska produkter enligt MDR-förordningen och IVDR-förordningen. Läkemedelsverket är behörig myndighet enligt MDR-förordningen och IVDR-förordningen med undantag för de produkter Inspektionen för vård och omsorg är behörig myndighet för. Läkemedelsverket ska vidare fullgöra de uppgifter som en behörig myndighet har enligt MDR-förordningen och IVDR-förordningen (28 § och 29 § 4 och 5 förordningen med instruktion för Läkemedelsverket). Inspektionen för vård och omsorg är behörig myndighet för medicintekniska produkter som tillverkas och används inom hälso- och sjukvårdsinstitutioner etablerade inom EU som inte överförs till en annan juridisk enhet samt implantatkort och information om ska lämnas till patienter med implantat (3 b § förordningen med instruktion för Inspektionen för vård och omsorg)

Produkter som tillverkas och används i den egna verksamheten görs inte tillgängliga på marknaden och omfattas därför inte av marknadskontrollmyndigheternas verksamhet enligt EU:s marknadskontrollförordning. Inspektionen för vård och omsorg utgör därför inte en marknadskontrollmyndighet i den mening som används i detta betänkande. Oaktat det har myndigheten befogenheter enligt artikel 93 MDR-förordningen och artikel 88 IVDR-förordningen som till viss del överensstämmer med marknadskontrollmyndigheternas befogenheter enligt artikel 14 i EU:s marknadskontrollförordning.

Befogenheter vid marknads kontroll

I artikel 93 i MDR-förordningen och artikel 88 i IVDR-förordningen framgår specifika befogenheter för de behöriga myndigheterna vid kontroller av produkters överensstämmelse. De behöriga myndigheterna får bland annat kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som är nödvändig för att de ska kunna utöva sin verksamhet och, när detta är motiverat, tillhandahåller nödvändiga provexemplar av produkterna eller tillgång till produkterna kostnadsfritt. Vidare får myndigheterna utföra både anmälda och, om så är nödvändigt, oanmälda inspektioner av lokaler tillhörande ekonomiska aktörer och av leverantörers eller underleverantörers lokaler samt vid behov vid yrkesmässiga användares anläggningar. Myndigheterna får beslagta, förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en oacceptabel risk eller förfalskade produkter obrukbara, om det är nödvändigt för att skydda folkhälsan. Om de behöriga myndigheterna konstaterar att en produkt utgör en oacceptabel risk för människors hälsa eller säkerhet ska de utan dröjsmål kräva att berörda ekonomiska aktörer vidtar alla lämpliga och motiverade korrigerande åtgärder. Om den ekonomiska aktören inte vidtar lämpliga korrigerande åtgärder ska de behöriga myndigheterna vidta alla lämpliga åtgärder för att förbjuda eller begränsa tillhandahållandet av produkten, dra tillbaka produkten eller återkalla den. Detsamma gäller för produkter som inte uppfyller kraven i förordningen men som inte utgör en oacceptabel risk för människors hälsa eller säkerhet. Medlemsstaten får även vidta åtgärder om en undersökning visar på en potentiell risk med en produkt eller en produktkategori.

En tillsynsmyndighet har rätt att för tillsynen på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs och få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder, där medicintekniska produkter hanteras (12 § lagen om medicintekniska produkter). Om det behövs för tillsynen får myndigheten göra undersökningar och ta prover. För kostnader på grund av undersökningar eller för uttagna prov lämnas inte ersättning. Tillsynsmyndigheten har rätt att få handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra dessa åtgärder. En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen om medicintekniska produkter och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen efterlevs (13 §).

Tillsynsmyndigheten kan även förbjuda utsläppandet på marknaden av en medicinteknisk produkt som inte uppfyller gällande krav. Tillsynsmyndigheten kan även fatta beslut om att förelägga en tillverkare att återkalla produkten från den svenska marknaden, alternativt kräva att korrigerande åtgärder vidtas för att avlägsna konstaterade brister som påträffats vid en marknadskontroll.

Sanktionsmöjligheter

Den sanktionsmöjligheter som finns i lagen om medicintekniska produkter är vite och straff.

Läkemedelsverket får förena en begäran om upplysningar, handlingar eller tillträde samt meddelade förbud med vite (14 §).

Den som med uppsåt eller av oaktsamhet släpper ut en medicinteknisk produkt på marknaden eller använder en sådan produkt i Sverige utan att produkten uppfyller de krav och villkor som gäller kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år (17 §). Den som överträtt ett vitesföreläggande eller vitesförbud enligt lagen ska inte dömas till ansvar för en gärning som omfattas av förelägandet eller förbudet.

Övrigt

Beslut enligt lagen om medicintekniska produkter gäller omedelbart, om inte annat anges i beslutet (19 §).

Läkemedelsverket har bemyndigats att meddela föreskrifter om rätt till ersättning för myndigheten i fråga om kostnader för undersökning eller provtagning (13 §). Läkemedelsverket har dock inte meddelat några sådana föreskrifter.

Den som har tagit befattning med ett ärende enligt lagen om medicintekniska produkter har ålagts tystnadsplikt om någons affärs- eller driftförhållanden (16 §).

Ett beslut i ett enskilt fall enligt lagen om medicintekniska produkter eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (19 §).

6.17 Miljösektorn

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på ett stort antal unionsrättsakter inom miljösektorn. Gemensamt för den svenska regleringen är att tillsynen över reglernas efterlevnad regleras i 26 kap. miljöbalken och miljötillsynsförordningen. I miljöbalken används inte begreppet marknadskontroll. I stället används genomgående begreppet tillsyn. Tillsynen enligt miljöbalken kan delas upp i tillsynsansvar och tillsynsvägledning. *Tillsynsansvaret* innebär att tillsyn ska utövas gentemot den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtar eller har vidtagit en åtgärd. *Tillsynsvägledning* omfattar utvärdering, uppföljning och samordning av tillsynen samt råd och stöd till tillsynsmyndigheterna (26 kap. 1 a § miljöbalken).

Ansvar för tillsyn och tillsynsvägledning är fördelat på ett stort antal myndigheter (26 kap. 2 § miljöbalken samt 2 och 3 kap. miljö- tillsynsförordningen). Tillsynen över att miljöbalken och bestämmelser meddelade med stöd av balken samt EU-förordningar följs utförs till stor del av länsstyrelser och kommuner men även vissa statliga myndigheter, bland annat Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket och Förvarsinspektören för hälsa och miljö. Förvarsinspektörens tillsynsansvar gäller inom flertalet tillsynsområden, men är avgränsat till verksamheter och åtgärder inom Förvarsmakten, Fortifikationsverket, Förvarets materielverk och Förvarets radioanstalt (2 kap. 4 och 5 §§ miljö- tillsynsförordningen). Förvarsinspektörens ansvar berörs inte vidare i framställningen.

6.17.1 Kemikalier

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på tio unionsrättsakter på kemikalieområdet. Två av dessa, förordning (EG) nr 1907/2006 (Reach-förordningen), och förordning (EG) nr 1272/2008 (CLP-förordningen), har allmän räckvidd på kemikalieområdet. Övriga förordningar och direktiv avser användning av kemikalier för särskilt definierade användningsområden. För samtliga unionsrättsakter regleras tillsynen i 26 kap. miljöbalken och miljötillsynsförordningen. Redogörelsen för ansvariga marknadskontrollmyndigheter, deras befogenheter, sanktionsmöjlighet och överklagandebestämmelser m.m.

sker därför gemensamt nedan. Inledningsvis redogörs för tillämplig svensk lag och unionsrättsakternas reglering avseende marknads-kontroll för varje unionsrättsakt var för sig.

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel (se bilaga I punkt 15 i EU:s marknadskontrollförordning)

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen och förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer. Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer, KIFS 2017:7, är tillämpliga.

Förordning (EG) nr 648/2004 anger i artikel 8 att medlemsstaterna ska utse behöriga myndigheter som ansvarar för att vidarebefordra och utbyta information om förvaltningen av förordningen. Kemikalieinspektionen är behörig myndighet i Sverige.¹⁶ Enligt artikel 10 i förordning (EG) nr 648/2004 får medlemsstaternas behöriga myndigheter vid behov vidta alla nödvändiga kontrollåtgärder när det gäller tvätt- och rengöringsmedel som släppts ut på marknaden för att försäkra sig om att produkten uppfyller förordningens bestämmelser. I artikel 15 finns en skyddsklausul enligt vilken medlemsstaterna tillfälligt får förbjuda att tvätt- och rengöringsmedel släpps ut på marknaden även om de uppfyller förordningens krav, om medlemsstaten har välgrundade skäl att anta att medlet utgör en risk för människors eller djurs hälsa eller för miljön.

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föroreningar¹⁷ (se bilaga I punkt 16 i EU:s marknadskontrollförordning)

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen, förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer samt avfallsförordningen (2011:927).

Förordning (EU) 2019/1021 ålägger i artikel 3 medlemsstaterna och kommissionen att vidta lämpliga åtgärder för att kontrollera befintliga ämnen samt förhindra att nya ämnen som uppvisar egen-

¹⁶ 32 § förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer.

¹⁷ Från den 15 juli 2019 har förordning (EU) 2019/1021 ersatt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 850/2004 av den 29 april 2004 om långlivade organiska föroreningar och om ändring av direktiv 79/117/EEG.

skaper för långlivade organiska föroreningar tillverkas, släpps ut på marknaden eller används. Enligt artikel 19 ska varje medlemsstat utse behöriga myndigheter som ska ansvara för de administrativa uppgifter och den verkställighet som följer av förordningen. Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen har utsetts till sådana behöriga myndigheter i Sverige.¹⁸

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/42/EG av den 21 april 2004 om begränsning av utsläpp av flyktiga organiska föreningar förorsakade av användning av organiska lösningsmedel i vissa färger och lacker samt produkter för fordonsreparationslackering och om ändring av direktiv 1999/13/EG (se bilaga I punkt 17 i EU:s marknadskontrollförordning)

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom miljöbalken, miljö-tillsynsförordningen och förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer. Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer, KIFS 2017:7, är tillämpliga.

Direktiv 2004/42/EG ålägger i artikel 3 och 4 medlemsstaterna att se till att vissa produkter släpps ut på marknaden endast om deras halt av flyktiga organiska föroreningar inte överstiger vissa gränsvärden samt att produkterna är märkta när de släpps ut på marknaden. Enligt direktivets artikel 5 ska medlemsstaterna utse en behörig myndighet som ska ansvara för att fullgöra de skyldigheter som fastställs i direktivet. Kemikalieinspektionen är behörig myndighet i Sverige.¹⁹

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/ EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG (se bilaga I punkt 22 i EU:s marknadskontrollförordning)

¹⁸ 32 § förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer.

¹⁹ 34 § avfallsförordningen och 32 § förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer.

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen, förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer, arbetsmiljölagen och arbetsmiljöförordningen.

Reach-förordningen ålägger i artikel 125 medlemsstaterna att upprätthålla ett system av officiella kontroller och andra åtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna. Medlemsstaterna ska enligt artikel 121 utse behöriga myndigheter till att utföra vissa uppgifter enligt förordningen och att samarbeta med kommissionen och den Europiska kemikaliemyndigheten Echa. Kemikalieinspektionen är behörig myndighet i Sverige.²⁰ I artikel 129 finns en skydds klausul enligt vilken en medlemsstat får vidta provisoriska åtgärder om den har goda skäl att tro att brådskande åtgärder är väsentliga för att skydda människors hälsa eller miljön när det gäller ett visst ämne, även om det uppfyller kraven i förordningen.

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 (se bilaga I punkt 25 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen och förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer.

CLP-förordningen ålägger i artikel 46 medlemsstaterna att vidta alla nödvändiga åtgärder, inbegripet upprätthållande av ett system för offentlig kontroll, för att säkerställa att ämnen och blandningar inte släpps ut på marknaden om de inte har klassificerats, märkts, anmälts och förpackats i enlighet med förordningen. Medlemsstaterna ska vidare enligt artikel 46 vidta erforderliga åtgärder för att se till att förordningen tillämpas. I artikel 52 finns en skydds klausul enligt vilken medlemsstaterna får vidta tillfälliga åtgärder om de har goda skäl att tro att ett ämne eller en blandning på grund av klassificeringen, märkningen eller förpackningen utgör en allvarlig hälso- eller miljörisk trots att kraven i förordningen är uppfyllda.

²⁰ 32 § förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer.

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet (se bilaga I punkt 33 i EU:s marknadskontrollförordning)

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen och förordningen (2016:1129) om ozonnedbrytande ämnen.

Förordning (EG) nr 1005/2009 ålägger i artikel 28 medlemsstaterna att utöva tillsyn i syfte att säkerställa att företag följer förordningen, inklusive tillsyn över import och export av kontrollerade ämnen samt av produkter och utrustning som innehåller eller är beroende av dessa ämnen. Varje medlemsstat ska ha behöriga myndigheter som ska göra de utredningar som kommissionen bedömer nödvändiga enligt förordningen. Naturvårdsverket är behörig myndighet i Sverige.²¹

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning (se bilaga I punkt 39 i EU:s marknadskontrollförordning)

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen och förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning. Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer, KIFS 2017:7, är tillämpliga.

I direktiv 2011/65/EU anges att medlemsstaterna ska se till att elektriska och elektroniska utrustningar som släpps ut på marknaden inte innehåller vissa ämnen (artikel 4). Vidare anges att medlemsstaterna ska utföra marknadskontroll i enlighet med artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008 (artikel 18).

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter (se bilaga I punkt 41 i EU:s marknadskontrollförordning)

²¹ 13 § förordningen (2016:1129) om ozonnedbrytande ämnen.

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen, förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel och förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer. Kemikalieinspektionens föreskrifter om bekämpningsmedel, KIFS 2008:3, är tillämpliga.²²

Förordning (EU) nr 528/2012 ålägger i artikel 65 medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för att övervaka biocidprodukter och behandlade varor som har släppts ut på marknaden för att fastställa att de uppfyller kraven i förordningen. Det anges att förordning (EG) nr 765/2008 ska tillämpas i överensstämmelse med detta. I samma artikel anges att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att genomföra officiella kontroller för att se till att förordningen efterlevs. I artikel 81 anges att medlemsstaterna ska utse behöriga myndigheter som ska ansvara för tillämpningen av förordningen. Kemikalieinspektionen är behörig myndighet i Sverige.²³ Artikel 88 innehåller en skyddsklausul enligt vilken medlemsstaterna får vidta interimistiska åtgärder om de, på grundval av nya uppgifter, har välgrundade skäl att anse att en biocidprodukt omedelbart eller på längre sikt utgör en allvarlig risk för människors eller djurs hälsa eller för miljön, även om produkten är godkänd i enlighet med förordningen.

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 517/2014 av den 16 april 2014 om fluorerade växthusgaser och om upphävande av förordning (EG) nr 842/2006 (se bilaga I punkt 59 i EU:s marknadskontrollförordning)

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen och förordningen (2016:1128) om fluorerade växthusgaser.

Förordning (EU) nr 517/2014 innehåller inte några bestämmelser om marknadskontroll men anger att det ska finnas behöriga myndigheter i medlemsstaterna. Naturvårdsverket är behörig myndighet i Sverige.²⁴

²² Även Arbetarskyddsstyrelsen och Naturvårdsverket har gett ut föreskrifter på området men de kompletterar inte förordning (EU) nr 528/2012, se AFS 1998:6 Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om bekämpningsmedel och NFS 2015:3 Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning av vissa biocidprodukter.

²³ 3 kap. 4 § förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.

²⁴ 44 § förordningen (2016:1128) om fluorerade växthusgaser.

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver och om upphävande av förordning (EG) nr 1102/2008 (se bilaga I punkt 67 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen, förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer och avfallsförordningen.

Förordning (EU) 2017/852 ålägger i artikel 17 medlemsstaterna att utse behöriga myndigheter som ansvarar för att fullgöra skyldigheterna enligt förordningen. Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen har utsetts till sådana behöriga myndigheter i Sverige.²⁵

Svenska bestämmelser om marknadskontroll

26 kap. miljöbalken innehåller allmänna bestämmelser om tillsyn. Tillsynsmyndigheten ska på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse. Tillsynsmyndigheterna ska samarbeta med varandra (6 §). Regeringen får meddela föreskrifter om att bestämmelserna i 26 kap. ska gälla även i fråga om tillsyn över att EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde följs (5 §). Sådana föreskrifter finns i 1 kap. 4 § miljötillsynsförordningen. Sedan den 1 augusti 2020 finns det en bestämmelse som upplyser om att det i förordning (EG) nr 765/2008 finns bestämmelser om kontroll (30 §). När förordningen är tillämplig ska tillsynsmyndigheterna bedriva kontroll enligt den och inte utöva tillsyn enligt miljöbalken. Bestämmelserna i 26 kap. om vilka myndigheter som utövar tillsyn, överlåtelse av tillsyn, samordning mellan tillsynsmyndigheter samt befogenheter vid tillsyn ska dock tillämpas vid den kontroll som sker enligt förordningen (31 och 32 §§). Ytterligare en nyhet sedan den 1 augusti 2020 är att länsstyrelsen får förelägga en kommun som inte fullgör de skyldigheter som följer av kommunens tillsynsuppdrag att avhjälpa bristen (8 §). Bestämmelsen är tillämplig även när bristerna avser kontroll som en kommun är skyldig att utföra enligt förordning (EG) nr 765/2008.

²⁵ 66 § avfallsförordningen och 32 § förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer.

Miljötillsynsförordningen innehåller bestämmelser om tillsynsmyndigheternas uppgifter enligt 26 kap. 3 § miljöbalken. Miljötillsynsförordningen innehåller en hänvisning till förordning (EG) nr 765/2008 avseende bestämmelser om marknadskontroll (1 kap. 5 §). Det anges att en myndighet som utövar tillsyn enligt miljötillsynsförordningen, när bestämmelserna om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008 är tillämpliga, ska utföra de uppgifter som enligt den förordningen ankommer på en marknadskontrollmyndighet och får inte vidta tillsynsåtgärder som strider mot den förordningen. Den tillsynsmyndighet som har ansvar för tillsynen i fråga om utsläppande på marknaden av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor, också har ansvar för tillsynen i fråga om införseln till Sverige och utförseln från Sverige av sådana produkter, organismer och varor (2 kap. 33 § miljötillsynsförordningen). Tillsynsmyndigheten ska i den tillsynen samverka med Tullverket. I 2 kap. 35 § miljötillsynsförordningen anges, med hänvisning till 1 kap. 5 § tredje stycket 1 samma förordning, att Kemikalieinspektionen ska, i fråga om farliga ämnen i elektrisk eller elektronisk utrustning tillämpa förordning (EG) nr 765/2008 genom att

1. inrätta lämpliga förfaranden enligt artikel 18.2,
2. utarbeta program för sin marknadskontroll och göra programmen tillgängliga för allmänheten enligt artikel 18.5,
3. underrätta Europeiska kommissionen och medlemsstater i Europeiska unionen enligt artiklarna 18.5 och 18.6,
4. tillhandahålla information enligt artiklarna 20.1, 22.1, 22.2 och 23.2,
5. samarbeta med andra enligt artikel 24.1, och
6. delta i den verksamhet som avses i artiklarna 25.3 och 26.2.

Arbetsmiljölagen och arbetsmiljöförordningen innehåller, så vitt avser tillsyn avseende Reach-förordningen, bestämmelser som rör Arbetsmiljöverkets tillsyn i arbetsmiljöfrågor. Arbetsmiljöverkets tillsyn i dessa delar är dock inte kopplad till produkter som släpps ut på marknaden och utgör därför inte marknadskontroll.

Förordningen om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning hänvisar utöver 26 kap. miljöbalken även till artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008 för bestämmelser om tillsyn (34 §).

Övriga berörda lagar och förordningar innehåller inte några egna bestämmelser som tillsyn eller marknads kontroll utan hänvisar till 26 kap. miljöbalken samt miljötillsynsförordningen avseende bestämmelser om tillsyn.

Marknadskontrollmyndigheter

Kemikalieinspektionen, Arbetsmiljöverket, Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Transportstyrelsen, länsstyrelsen och kommunala nämnder har tillsynsansvar för de unionsrättsakter som rör kemiska produkter och biotekniska organismer (2 kap. miljötillsynsförordningen).

Kemikalieinspektionen ansvarar för tillsynen i fråga om bland annat primärleverantörers utsläppande på marknaden av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor samt även övriga aktörers utsläppande av varor på marknaden (2 kap. 21 § miljötillsynsförordningen). Med primärleverantör avses en tillverkare som släpper ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara på marknaden, den som yrkesmässigt för in sådana till Sverige för att släppa ut dem på marknaden och den som yrkesmässigt för ut sådana från Sverige (1 kap. 3§ miljötillsynsförordningen). Kemikalieinspektionens ansvar kan förenklat anges gälla tillsyn över kemikalier och bekämpningsmedel hos primärleverantörer som släpper ut produkter på marknaden samt tillsyn av varor i alla led som släpper ut dem på marknaden. Från Kemikalieinspektionens tillsynsansvar undantas den tillsyn som Livsmedelsverket har ansvar för.

Länsstyrelsen och kommunala nämnder har ansvar när andra än primärleverantörerna släpper ut kemiska produkter och varor på marknaden (2 kap. 29–32 §§ miljötillsynsförordningen). De kommunala nämnderna ansvarar för tillsyn av återförsäljare inom Sverige och för detaljhandelsledet när varorna är köpta från svenska leverantörer. Länsstyrelsens tillsynsansvar avseende varor gäller i huvudsak hantering av varor som inte innebär utsläppande på marknaden (2 kap 30 § miljötillsynsförordningen). Det finns i 2 kap. 30 § 1 b) ett visst utrymme för att länsstyrelserna har tillsynsansvar över pro-

dukter som släpps ut på marknaden. Det förutsätter dock att det rör sig om tillståndspliktig verksamhet eller vattenverksamhet som släpper ut kemiska produkter eller biotekniska organismer utan att vara primärleverantör. Eftersom tillståndspliktiga verksamheter i regel är tillverkare och därmed primärleverantörer har länsstyrelserna i praktiken ett begränsat ansvar för marknadskontroll. De kommunala nämnderna och länsstyrelserna ansvarar för tillsyn vid användning av ämnen och blandningar i verksamheter. I dessa fall sker inget utsläppande på marknaden och denna tillsyn omfattas därför inte av begreppet marknadskontroll.

Livsmedelsverket ansvarar för tillsyn i fråga om material och produkter som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel (2 kap. 22 § miljötillsynsförordningen).

I fråga om CLP-förordningen ska Myndigheten för samhällsskydd och beredskap stödja Kemikalieinspektionen i tillsynsfrågor om kemiska produkters brandfarliga, explosiva och oxiderande egenskaper (3 kap. 8 § miljötillsynsförordningen).

Transportstyrelsen har visst tillsynsansvar avseende förordning (EG) nr 1005/2009 och förordning (EU) nr 517/2014. Det är begränsat till tillsyn i fråga om utrustningen i fartyg som innehåller kontrollerade ämnen enligt förordningarna (2 kap. 27 § miljötillsynsförordningen). Avseende samma förordningar har kommunala nämnder ansvar för tillsynen i fråga om utrustning i motorfordon, flyg och tåg som innehåller kontrollerade ämnen enligt förordningarna (2 kap. 31 § 6 miljötillsynsförordningen).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till förordning (EG) nr 765/2008 anges i miljö-tillsynsförordningen att tillsynsmyndigheterna i vissa fall ska utföra de uppgifter som ankommer på marknadskontrollmyndigheter enligt förordning (EG) nr 765/2008. Det innebär att tillsynsmyndigheterna bland annat ska göra lämpliga kontroller av produkters egenskaper och i samband med detta beakta riskbedömningsprinciper och klagomål. Någon uttrycklig hänvisning till befogenheterna i exempelvis artikel 19 eller ett tydligt utpekande som marknadskontrollmyndighet enligt EU-förordningen finns dock inte. Utredningens uppfattning är därför att tillsynsmyndigheterna inte har tilldelats befog-

enheter enligt EU-förordningen. När det gäller direktiv 2011/65/EU finns däremot en direkt hänvisning till artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008 för bestämmelser om tillsyn och Kemikalieinspektionen får därför anses ha de befogenheter som följer av exempelvis artikel 19 och 29 i den förordningen vid marknadskontroll av farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning.

En tillsynsmyndighet får i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken och föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas (26 kap. 9 § miljöbalken). Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. Om ett sådant föreläggande eller förbud inte blir åtlytt får Kronofogdemyndigheten efter ansökan av tillsynsmyndigheten verkställa beslutet. I stället för att begära sådan verkställighet får tillsynsmyndigheten besluta att rättelse ska vidtas på den felandes bekostnad (26 kap. 18 § miljöbalken). Ett beslut om rättelse på den felandes bekostnad får meddelas utan föregående föreläggande eller förbud, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador finner att rättelse bör göras genast eller det finns andra särskilda skäl. Om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön får tillsynsmyndigheten köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp) (26 kap. 28 § miljöbalken). Tillsynsmyndigheten får förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen (26 kap. 21 § miljöbalken). Vissa aktörer är skyldiga att utföra sådana undersökningar av verksamheten som behövs för tillsynen (26 kap. 22 § miljöbalken). Begreppet undersökningar omfattat exempelvis provtagningar. Om det är lämpligare får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföra av någon annan och utse någon att göra undersökningen. Kemikalieinspektionen får förelägga den som saluför, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för tillsynen (1 kap. 25 § miljöföreläggandeförordningen). Länsstyrelsen och kommunala nämnder har samma befogenhet i fråga om kemiska produkter och biotekniska organismer men inte varor (1 kap. 27 § miljöföreläggandeförordningen). Den som har lämnat ett sådant prov har rätt till ersättning för provet om det finns särskilda skäl för det (26 kap. 22 b § miljöbalken).

En tillsynsmyndighet har, för att fullgöra sina uppgifter enligt miljöbalken eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde, rätt att få tillträde till fastigheter, byggnader, andra anläggningar samt transportmedel och att där utföra undersökningar och andra åtgärder (28 kap. 1 § miljöbalken). Rätten begränsas genom att tillträde till bostäder endast får ske i den utsträckning det behövs för att förebygga eller undanröja olägenheter för människors hälsa (28 kap. 6 § miljöbalken). Vid tillträde ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs (28 kap. 8 § miljöbalken).

Sanktionsmöjligheter

Enligt 26 kap. 14 § miljöbalken får beslut om förelägganden eller förbud förenas med vite.

Om det finns misstanke om brott ska en tillsynsmyndighet anmäla överträdelse av bestämmelser i miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten (26 kap. 2 § miljöbalken).

Bestämmelser om straff och förverkande finns i 29 kap. miljöbalken. Till ansvar döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken. Likaså döms inte till ansvar för en gärning som omfattas av ett överträtt vitesföreläggande (11 §). Samtliga här relevanta unionsrättsakter förutom direktiv 2004/42/EG och förordning (EU) 2017/852 är straffsanktionerade i 29 kap. miljöbalken.²⁶ Det är även straffsanktionerat att lämna oriktiga uppgifter med betydelse för en myndighets kontroll enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 7655/2008 (29 kap. 5 § miljöbalken).

I 30 kap. miljöbalken regleras miljösanktionsavgifter. Sådan avgift tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. Det är tillsynsmyndigheten själv som beslutar om miljösanktionsavgift (3 §). Närmare bestämmelser om miljösanktionsavgifter finns i förordningen om miljösanktionsavgifter. Miljösanktionsavgift inte tas ut för en överträdelse som omfattas av ett överträtt vitesföre-

²⁶ Brotts mot förordning (EG) nr 648/2004 är straffsanktionerade i 29 kap. 3, 6 och 9 §§ miljöbalken. Brotts mot förordning (EU) 2019/1021 är straffsanktionerade i 29 kap. 3 § miljöbalken. Brotts mot Reach-förordningen är straffsanktionerade i 29 kap. 3, 3 b, 4, 5 och 8–10 §§ miljöbalken. Brotts mot CLP-förordningen är straffsanktionerade i 29 kap. 3 och 6 §§ miljöbalken. Brotts mot förordning (EG) 1005/2009 är straffsanktionerade i 29 kap. 3 § miljöbalken. Brotts mot direktiv 2011/65/EU är straffsanktionerade i 29 kap. 3 § miljöbalken. Brotts mot förordning (EU) nr 517/2014 är straffsanktionerade i 29 kap. 3 och 6 §§ miljöbalken. Brotts mot förordning (EG) nr 528/2012 är straffsanktionerade i 29 kap. 3, 4, 5, 6 och 9 §§ miljöbalken.

läggande (1 kap. 5 § nämnda förordning). I 7 kap. finns bestämmelser om miljöstraffavgifter för överträdelse av föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer. I 8 kap. finns bestämmelser om miljöstraffavgifter för överträdelse av föreskrifter om växtskyddsmedel och bekämpningsmedel (biocidprodukter). I 9 kap. finns bestämmelser om miljöstraffavgifter för överträdelse av föreskrifter om fluorerade växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen.

Övrigt

En tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas (26 kap. 26 § miljöbalken).

I 27 kap. miljöbalken regleras avgifter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgift för myndigheters kostnader för bland annat provning och tillsyn och kommunfullmäktige får meddela föreskrifter om sådana avgifter när det gäller en kommunal myndighets verksamhet (1 §). Bestämmelser om ersättning och avgifter finns i förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken. Enligt 2 kap. ska tillsynsavgift betalas av den som driver eller har tillstånd till en verksamhet som bland annat är tillståndspliktig enligt miljöprovningsförordningen (2013:251). För Kemikalieinspektionens tillsyn i fråga om kemiska produkter och biotekniska organismer enligt 14 kap. miljöbalken ska i vissa fall betalas kemikalieavgift (6 kap. förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken). En myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor enligt 14 kap. miljöbalken ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, såvida det inte finns särskilda skäl för att den som har lämnat ett prov inte ska behöva ersätta kostnaderna (8 kap. 2 § förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken).

De som har tagit befattning med ärenden enligt balken eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde eller i ett sådant ärende har utfört undersökningar får inte obehörigen röja eller utnyttja vad de då har fått veta om affärs- eller driftförhållanden eller förhållanden av betydelse för landets försvar (26 kap. 27 § miljö-

balken). När det gäller det allmännas verksamhet ska i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen tillämpas.

Länsstyrelsens och statliga myndigheters beslut får överklagas hos mark- och miljödomstol (19 kap. 1 § miljöbalken). Kommunala nämnders beslut i särskilda fall får överklagas hos länsstyrelsen. Beslut om miljöstraffavgifter överklagas till mark- och miljödomstol (30 kap. 7 § miljöbalken).

6.17.2 Avfall och producentansvar

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall (se bilaga I punkt 9 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/53/EG av den 18 september 2000 om uttjänta fordon (se bilaga I punkt 13 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/66/EG av den 6 september 2006 om batterier och ackumulatorer och förbrukade batterier och ackumulatorer och om upphävande av direktiv 91/157/EEG (se bilaga I punkt 21 i EU:s marknadskontrollförordning), och
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU av den 4 juli 2012 om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE) (se bilaga I punkt 42 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktiv 94/62/EG ändrades senast genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/852 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall. Övriga tre direktiv ändrades senast genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/849 om ändring av direktiven 2000/53/EG om uttjänta fordon, 2006/66/EG om batterier och ackumulatorer och förbrukade batterier och ackumulatorer och 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning.

Direktiven har genomförts i svensk rätt genom miljöbalken, miljötillsynsförordningen, miljöprövningsförordningen, avfallsförordningen och förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter. Direktiv 94/62/EG har även genomförts genom förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar²⁷, förordningen (2005:22) om retursystem för plastflaskor och metallburkar och förordningen (2016:1041) om plastbärkassar. Direktiv 2000/53/EG har även genomförts genom förordningen (2007:185) om producentansvar för bilar, bilskrotningsförordningen (2007:186) och förordningen (2003:208) om förbud mot vissa metaller i bilar. Direktiv 2006/66/EG har även genomförts genom förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier. Direktiv 2012/19/EU har även genomförts genom förordningen (2014:1075) om producentansvar för elutrustning.

Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket har gett ut föreskrifter på området.²⁸

Bestämmelser om marknadskontroll

I direktiv 2012/19/EU anges i artikel 23 att medlemsstaterna ska sörja för lämpliga inspektions- och övervakningsåtgärder för att kontrollera att direktivet genomförs på lämpligt sätt. Det anges vidare att inspektionsåtgärderna minst ska omfatta information som rapporterats inom ramen för producentregistret, transporter samt viss verksamhet vid behandlingsanläggningar. Övriga tre direktiv ålägger medlemsstaterna att se till att berörda produkter exempelvis är försedda med rätt märkning eller inte innehåller vissa ämnen, men innehåller inte några närmare bestämmelser om marknadskontroll.

I 26 kap. miljöbalken finns allmänna bestämmelser om tillsyn. Tillsynsmyndigheten ska på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse. Till-

²⁷ Tidigare förordningar (2006:1273) och (2014:1072) om producentansvar för förpackningar har upphävts men det finns övergångsbestämmelser till 2020 respektive 2021.

²⁸ Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 1998:8) om kemiska produkter och biotekniska organismer samt Naturvårdsverkets föreskrift 2017:2 om kommunala avfallsplaner och förebyggande av avfall (gäller direktiv 94/62/EG), Naturvårdsverkets föreskrift 2018:11 om yrkesmässig lagring och behandling av elavfall som omfattas av producentansvar (gäller direktiv 2012/19/EU).

synsmyndigheterna ska samarbeta med varandra (6 §). Regeringen får meddela föreskrifter om att bestämmelserna i 26 kap. ska gälla även i fråga om tillsyn över att EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde följs (5 §). Sådana föreskrifter finns i 1 kap. 4 § miljö-tillsynsförordningen. Sedan den 1 augusti 2020 finns det en bestämmelse som upplyser om att det i förordning (EG) nr 765/2008 finns bestämmelser om kontroll (30 §). När förordningen är tillämplig ska tillsynsmyndigheterna bedriva kontroll enligt den och inte utöva tillsyn enligt miljöbalken. Bestämmelserna i 26 kap. om vilka myndigheter som utövar tillsyn, överlåtelse av tillsyn, samordning mellan tillsynsmyndigheter samt befogenheter vid tillsyn ska dock tillämpas vid den kontroll som sker enligt förordningen (31 och 32 §§). Ytterligare en nyhet sedan den 1 augusti 2020 är att länsstyrelsen får förelägga en kommun som inte fullgör de skyldigheter som följer av kommunens tillsynsuppdrag att avhjälpa bristen (8 §). Bestämmelsen är tillämplig även när bristerna avser kontroll som en kommun är skyldig att utföra enligt förordning (EG) nr 765/2008.

Miljö-tillsynsförordningen innehåller bestämmelser om tillsynsmyndigheternas uppgifter enligt 26 kap. 3 § miljöbalken. Miljö-tillsynsförordningen hänvisar till förordning (EG) nr 765/2008 avseende bestämmelser om marknadskontroll (1 kap. 5 §). Det anges att en myndighet som utövar tillsyn enligt miljö-tillsynsförordningen, när bestämmelserna om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008 är tillämpliga, ska utföra de uppgifter som enligt den förordningen ankommer på en marknadskontrollmyndighet och får inte vidta tillsynsåtgärder som strider mot den förordningen.

Övriga berörda lagar och förordningar innehåller inte några egna bestämmelser som tillsyn eller marknadskontroll.

Marknadskontrollmyndigheter

Naturvårdsverket har ansvar för tillsyn i fråga om producentansvaret enligt förordningen om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter, förordningen om producentansvar för batterier och förordningen om producentansvar för förpackningar (2 kap.

24 § miljötillsynsförordningen).²⁹ I samtliga tre fall gäller dock att från Naturvårdsverkets ansvar undantas frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av den aktuella förordningen lokalt uppfyller kraven i förordningen. Den lokala tillsynen över avfallshandling ansvarar kommunala nämnder för (26 kap. 3 § miljöbalken).

Länsstyrelsen ansvarar för verksamheter som är tillståndspliktiga enligt miljöprövningsförordningen och bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (2 kap. 29 § miljötillsynsförordningen). För sådana verksamheter ansvarar länsstyrelsen när det gäller avfall, farligt avfall och producentansvar (2 kap. 30 § miljötillsynsförordningen). När det gäller yrkesmässig återvinning av uttjänta fordon framgår tillståndsplikten av 29 kap. 45 och 46 §§ miljöprövningsförordningen. För uttjänta fordon finns ingen utpekad marknadskontrollmyndighet.

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till förordning (EG) nr 765/2008 anges i miljö-tillsynsförordningen att tillsynsmyndigheter i vissa fall ska utföra uppgifter enligt förordning (EG) nr 765/2008. Någon uttrycklig hänvisning till befogenheterna i exempelvis artikel 19 eller ett tydligt utpekande som marknadskontrollmyndighet enligt EU-förordningen finns dock inte. Utredningens uppfattning är därför att tillsynsmyndigheterna inte har tilldelats befogenheter enligt EU-förordningen.

En tillsynsmyndighet får i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken och föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas (26 kap. 9 § miljöbalken). Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. Om ett sådant föreläggande eller förbud inte blir åtlytt får Kronofogdemyndigheten efter ansökan av tillsynsmyndigheten verkställa beslutet. I stället för att begära sådan verkställighet får tillsynsmyndigheten besluta att rättelse ska vidtas på den felandes bekostnad (26 kap. 18 § miljöbalken). Ett beslut om rättelse på den felandes bekostnad får meddelas utan föregående föreläggande eller förbud, om tillsynsmyndigheten med

²⁹ Enligt 2 kap. 24 § miljötillsynsförordningen ansvarar Naturvårdsverket även för tillsyn över uppgiftskravet i 7 § förordningen (2016:1041) om plastbärkassar. Vissa plastbärkassar utgör sådana förpackningar som omfattas av direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall.

hänsyn till risken för allvarliga skador finner att rättelse bör göras genast eller det finns andra särskilda skäl. Om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön får tillsynsmyndigheten köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp) (26 kap. 28 § miljöbalken). Tillsynsmyndigheten får förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen (26 kap. 21 § miljöbalken). Vissa aktörer är skyldiga att utföra sådana undersökningar av verksamheten som behövs för tillsynen (26 kap. 22 § miljöbalken). Begreppet undersökningar omfattat exempelvis provtagningar. Om det är lämpligare får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföra av någon annan och utse någon att göra undersökningen.

En tillsynsmyndighet har, för att fullgöra sina uppgifter enligt miljöbalken eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde, rätt att få tillträde till fastigheter, byggnader, andra anläggningar samt transportmedel och att där utföra undersökningar och andra åtgärder (28 kap. 1 § miljöbalken). Rätten begränsas genom att tillträde till bostäder endast får ske i den utsträckning det behövs för att förebygga eller undanröja olägenheter för människors hälsa (28 kap. 6 § miljöbalken). Vid tillträde ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs (28 kap. 8 § miljöbalken).

Sanktionsmöjligheter

Ett beslut om förelägganden eller förbud får förenas med vite (26 kap. 14 § miljöbalken).

Om det finns misstanke om brott ska en tillsynsmyndighet anmäla överträdelser av bestämmelser i miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten (26 kap. 2 § miljöbalken). Bestämmelser om straff och förverkande finns i 29 kap. miljöbalken. Till ansvar döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken. Likaså döms inte till ansvar för en gärning som omfattas av ett överträtt vitesföreläggande (9 kap. 11 § miljöbalken). Flera av kapitlets bestämmelser straffbelägger hantering av avfall i strid med 15 kap. miljöbalken. Det är även straffsanktionerat att lämna orik-

tiga uppgifter med betydelse för en myndighets kontroll enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 (29 kap. 5 § miljöbalken)

Den som inte fullgör sina skyldigheter att märka batterier eller ta hand om batterier enligt gällande regler döms till böter (32 § förordningen om producentansvar för batterier). Även den som inte fullgör sina skyldigheter att märka elutrustning, ta hand om elavfall eller lämna viss information gällande regler döms till böter (76 § förordningen om producentansvar för elutrustning). Liksom den som inte fullgör sina skyldigheter att ta emot en uttjänt bil för skrotning eller att lämna vissa upplysningar (19 § förordningen om producentansvar för bilar) eller den som bryter mot bestämmelser i förordningen (52 § bilskrotningsförordningen). För samtliga dessa straffbestämmelser gäller att det krävs uppsåt eller oaktsamhet för att straffansvar ska dömas ut, att den som har brutit mot ett vitesföreläggande eller vitesförbud enligt 26 kap. miljöbalken inte får dömas till straff för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet, samt att straffansvaret är subsidiärt i förhållande till 29 kap. miljöbalken.

I 30 kap. miljöbalken regleras miljöstraffavgifter. Sådan avgift tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. Det är tillsynsmyndigheten själv som beslutar om miljöstraffavgift (3 §). Närmare bestämmelser om miljöstraffavgifter finns i förordningen om miljöstraffavgifter. Miljöstraffavgift inte tas ut för en överträdelse som omfattas av ett överträtt vitesföreläggande (1 kap. 5 § nämnda förordning). I 11 kap. finns bestämmelser om miljöstraffavgifter för överträdelser av föreskrifter om avfall och producentansvar.

Övrigt

En tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas (26 kap. 26 § miljöbalken).

I 27 kap. miljöbalken regleras avgifter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgift för myndigheters kostnader för bland annat prövning och tillsyn och kommunfullmäktige får meddela föreskrifter om sådana avgifter när det gäller en kommunal myndighets verksamhet (1 §). Bestämmelser om ersättning och avgifter finns i förordningen om avgifter för

prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Enligt 2 kap. ska tillsynsavgift betalas av den som driver eller har tillstånd till en verksamhet som bland annat är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen. Av 7 kap. 8 e–8 h §§ framgår de närmare avgifter som ska betalas för Naturvårdsverkets tillsynsverksamhet enligt berörd lagstiftning. Myndigheters kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om avfall enligt 15 kap. miljöbalken ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser (8 kap. 3 §).

De som har tagit befattning med ärenden enligt miljöbalken eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde eller i ett sådant ärende har utfört undersökningar inte obehörigen röja eller utnyttja vad de då har fått veta om affärs- eller driftförhållanden eller förhållanden av betydelse för landets försvar (26 kap. 27 § miljöbalken). När det gäller det allmännas verksamhet ska i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen tillämpas.

Länsstyrelsens och statliga myndigheters beslut får överklagas hos mark- och miljödomstol (19 kap. 1 § miljöbalken). Kommunala nämnders beslut i särskilda fall får överklagas hos länsstyrelsen. Beslut om miljöstraffavgifter överklagas till mark- och miljödomstol (30 kap. 7 § miljöbalken).

6.18 Radioutrustning

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/53/EU av den 16 april 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av radioutrustning och om upphävande av direktiv 1999/5/EG (se bilaga I punkt 56 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom radioutrustningslagen (2016:392) och radioutrustningsförordningen (2016:394). Post- och telestyrelsen har gett ut föreskrifter på området.³⁰

³⁰ PTSFS 2016:5 Post- och telestyrelsens föreskrifter om krav m.m. på radioutrustning.

Bestämmelser om marknadskontroll

Kapitel V i direktiv 2014/53/EU innehåller bestämmelser om marknadskontroll. I artikel 39 anges att artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 ska tillämpas på radioutrustning. Enligt artikel 40 måste medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter vidta åtgärder när de har tillräckliga skäl att anta att radioutrustning som omfattas av direktivet utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet eller andra aspekter av skydd i allmänhetens intresse. Om marknadskontrollmyndigheten konstaterar att radioutrustningen inte uppfyller kraven i direktivet ska den utan dröjsmål ålägga den berörda ekonomiska aktören att vidta alla lämpliga korrigerande åtgärder, dra tillbaka utrustningen från marknaden eller återkalla den. Om den ekonomiska aktören inte vidtar lämpliga korrigerande åtgärder ska i stället marknadskontrollmyndigheten vidta åtgärder för att förbjuda eller begränsa tillhandahållandet av radioutrustningen, dra tillbaka eller återkalla den. Även för radioutrustning som uppfyller kraven i direktivet men som utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet eller skydd av andra samhällsintressen, ska den ekonomiska aktören åläggas skyldighet att vidta åtgärder (artikel 42). Om en medlemsstat konstaterar en formell bristande överensstämmelse ska den ålägga den ekonomiska aktören att åtgärda den bristande överensstämmelsen eller, om den fortsätter, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av motsvarande radioutrustning på marknaden eller se till att den återkallas eller dras tillbaka från marknaden (artikel 43).

I 11 § radioutrustningslagen hänvisas till artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 för bestämmelser om marknadskontroll. Enligt 10 § radioutrustningsförordningen ska marknadskontrollmyndigheterna inom sitt ansvarsområde tillämpa förordning (EG) nr 765/2008 genom att

1. inrätta lämpliga förfaranden enligt artikel 18.2,
2. utföra de uppgifter som följer av artiklarna 20–22 och 23.2, och
3. samarbeta med andra enligt artikel 24.4.

Enligt samma bestämmelse får en marknadskontrollmyndighet förstöra eller på annat sätt göra radioutrustning obrukbar enligt artikel 29.4 i förordning (EG) nr 765/2008. När det gäller bestämmelser

om information och samarbete mellan myndigheter avseende marknadskontroll hänvisas till förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

Marknadskontrollmyndigheter

Post- och telestyrelsen utövar marknadskontroll enligt radioutrustningslagen och är marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 i fråga om radioutrustning som omfattas av radioutrustningslagen (9 § radioutrustningsförordningen). När det gäller radioutrustnings egenskaper som avser elsäkerhet är det dock Elsäkerhetsverket som är marknadskontrollmyndighet.

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till bland annat artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 i radioutrustningslagen framgår att marknadskontrollmyndigheten får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Myndigheten får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om de anser att det är en nödvändig åtgärd. Av marknadskontrollmyndighetens skyldighet att utföra uppgifter i bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheten har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Marknadskontrollmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av den och direkt tillämpliga rättsakter som har meddelats med stöd av direktiv 2014/53/EU ska följas (12 § radioutrustningslagen). När det gäller radioutrustning som uppfyller föreskrivna krav men

som ändå utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet eller för andra intressen som de väsentliga kraven avser att skydda, får marknadskontrollmyndigheten meddela förelägganden och förbud som begränsar eller förbjuder tillhandahållande av utrustningen på marknaden eller som avser att utrustning ska dras tillbaka eller återkallas från marknaden. På begäran av marknadskontrollmyndigheten ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs i samband med åtgärder enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 (14 § radioutrustningslagen).

Sanktionsmöjligheter

De sanktionsmöjligheter som finns enligt radioutrustningslagen är vite och sanktionsavgift. Ett föreläggande eller förbud ska förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövligt (13 §). Om en ekonomisk aktör eller någon som handlar på den ekonomiska aktörens vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot säkerhetskrav för radioutrustning ska den ekonomiska aktören åläggas att betala en sanktionsavgift. Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller en underlåtelse att följa ett föreläggande som har förenats med vite. Genom hänvisning till 37 § andra stycket och 39–43 §§ produktsäkerhetslagen framgår vidare att sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 5 000 000 kronor, att avgiften inte får överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning, att hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser, att någon avgift inte ska dömas ut i ringa fall samt att avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. Avgiften tillfaller staten och prövas av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan av myndigheten.

Övrigt

Marknadskontrollmyndigheten får bestämma att dess beslut om föreläggande eller förbud enligt 12 § radioutrustningslagen eller enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla omedelbart (13 § radioutrustningslagen).

I 15 § radioutrustningslagen finns bestämmelser om avgifter och ersättning. För att täcka kostnaderna för en marknadskontrollmyndighets uppgifter enligt lagen ska den som är anmäld enligt 2 kap. 1 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation eller som har tillstånd enligt 3 kap. 1 § samma lag betala en avgift. Avgiften ska betalas enligt grunder som leder till att kostnaderna med skälig andel fördelas på dem som bedriver anmäld verksamhet eller har tillstånd. När det gäller ersättning för sådan utrustning som tillhandahålls en marknadskontrollmyndighet för kontroll anges i 8 kap. 1 § PTSFS 2016:5 att ersättning ska utgå. Ersättningen utgår endast om utrustningen har försämrats genom kontrollen och om utrustningen vid kontrollen uppfyller gällande krav. Ersättningen ska bestämmas till inköpspriset eller, om utrustningen endast försämrats i mindre mån, till ett skäligt belopp.

Marknadskontrollmyndighetens beslut enligt radioutrustningslagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (17 §).

6.19 Reglerad mätteknik och färdigförpackningar

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Rådets direktiv 75/107/EEG av den 19 december 1974 om flaskor som tjänar som mätbehållare (se bilaga I punkt 3 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Rådets direktiv 76/211/EEG av den 20 januari 1976 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om färdigförpackning av vissa varor efter vikt eller volym (se bilaga I punkt 5 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Rådets direktiv 80/181/EEG av den 20 december 1979 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning för måttenheter och om upphävande av direktiv 71/354/EEG (se bilaga I punkt 6 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/45/EG av den 5 september 2007 om fastställande av bestämmelser för färdigförpackade varors nominella mängder, om upphävande av rådets direktiv 75/106/EEG och 80/232/EEG samt om ändring av rådets direk-

tiv 76/211/EEG (se bilaga I punkt 24 i EU:s marknadskontrollförordning),

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/34/EG av den 23 april 2009 om gemensamma föreskrifter för både mätdon och metrologiska kontrollmetoder (se bilaga I punkt 28 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/31/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av icke-automatiska vågar (se bilaga I punkt 50 i EU:s marknadskontrollförordning), och
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/32/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av mätinstrument (se bilaga I punkt 51 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktiven har genomförts i svensk rätt genom lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätdon och förordningen (1993:1066) om måttenheter, mätningar och mätdon. Nämnade författningar har karaktären av ramlagstiftning och innehåller inte några närmare bestämmelser om krav på eller kontroll av färdigförpackningar eller mätdon. Sådana föreskrifter har i stället meddelats av Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) efter bemyndigande. Bemyndigande för Swedac finns dels i förordningen om måttenheter, mätningar och mätdon, dels i flera förordningar som rör specifika typer av mätdon.³¹ Swedac har meddelat ett stort antal föreskrifter på området.³²

³¹ Se exempelvis 18 § naturgasförordningen (2006:1043), 7 § förordningen (1994:99) om vatten- och värmemätare och 14 § avgasreningsförordningen (2011:345).

³² Se exempelvis STAFS 2014:3 föreskrifter om ändring i STAFS 2007:2 om återkommande kontroll av vatten- och värmemätare STAFS 2016:1 om mätinstrument, STAFS 2016:2 föreskrifter om vattenmätare, STAFS 2016:3 föreskrifter och allmänna råd om gasmätare och volymomvandlare, STAFS 2016:4 föreskrifter om mätare för aktiv elenergi, STAFS 2016:7 om automatiska vågar, STAFS 2016:8 föreskrifter om taxametrar, STAFS 2016:9 föreskrifter om längdmått och volymmått för utskänkning, STAFS 2016:10 föreskrifter om dimensionsmätinstrument, STAFS 2016:11 föreskrifter om avgasmätare, STAFS 2016:12 om icke-automatiska vågar, STAFS 2017:1 föreskrifter om färdigförpackade varor, STAFS 2018:5 föreskrifter om ändring i föreskrifter och allmänna råd (STAFS 2016:12) om icke-automatiska vågar, STAFS 2017:15 föreskrifter om tillsynsavgifter för vatten- och värmemätare, STAFS 2017:16 föreskrifter om tillsynsavgifter för mätare av aktiv energi, STAFS 2018:4 föreskrifter om ändring i föreskrifter (STAFS 2016:7) om automatiska vågar, STAFS 2018:5 föreskrifter om ändring i föreskrifter och allmänna råd (STAFS 2016:12) om icke-automatiska vågar.

Bestämmelser om marknadskontroll

Direktiven 75/107/EEG, 76/211/EEG, 80/181/EEG, 2007/45/EG och 2009/34/EG innehåller inte några bestämmelser om hur marknadskontroll av de produkter som omfattas av direktiven ska utföras.

Direktiven 2014/31/EU och 2014/32/EU innehåller liknande bestämmelser om marknadskontroll. I båda direktiven åläggs medlemsstaterna en generell skyldighet att säkerställa att endast produkter som uppfyller direktivens krav tillhandahålls på marknaden eller tas i bruk (artikel 3 respektive artikel 7). Direktiven hänvisar till artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 för bestämmelser om marknadskontroll. Medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter ska agera om de har tillräckliga skäl att anta att en produkt som omfattas av direktiven utgör en risk för aspekter av skydd i allmänhetens intresse (artikel 37 respektive artikel 42). Om marknadskontrollmyndigheterna kan konstatera att produkten inte uppfyller kraven i direktivet ska de ålägga den ekonomiska aktören att vidta alla lämpliga korrigerande åtgärder för att produkten ska uppfylla kraven, dra tillbaka den från marknaden eller återkalla den. Även när det gäller produkter som uppfyller kraven men utgör en risk ska medlemsstaten agera genom att ålägga den ekonomiska aktören att vidta åtgärder (artikel 39 respektive artikel 44). Om en medlemsstat konstaterar en formell bristande överensstämmelse ska den ålägga den ekonomiska aktören att åtgärda den bristande överensstämmelsen eller, om den kvarstår, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av produkten på marknaden eller se till att den återkallas eller dras tillbaka från marknaden (artikel 40 respektive artikel 45).

I lagen om måttenheter, mätningar och mätdon regleras tillsyn över efterlevnaden av lagen och föreskrifter meddelade med stöd av den. I förordningen om måttenheter, mätningar och mätdon finns en hänvisning till förordning (EG) nr 765/2008 (7 a–7 b §§). Svenska, när det gäller icke-automatiska vågar och mätinstrument som omfattas av direktiven 2014/31/EU och 2014/32/EU³³ tillämpa förordning (EG) nr 765/2008 och

³³ Exempelvis vattenmätare, gasmätare, volymomvandlare, aktiva elenergi-mätare, värmeenergi-mätare, mätsystem för kontinuerlig och dynamisk mätning av mängder av andra vätskor än vatten, automatiska vågar, taxametrar, längdmått, dimensionsmätinstrument och avgasmätare.

1. inrätta lämpliga förfaranden enligt artikel 18.2,
2. utföra de uppgifter som följer av artiklarna 20–22 och 23.2, och
3. samarbeta med andra enligt artikel 24.2 och 24.4.

Marknadskontrollmyndighet

Swedac är utpekad både som tillsynsmyndighet över lagen om måttenheter, mätningar och mätdon samt föreskrifter meddelade med stöd av lagen och marknadskontrollmyndighet över icke-automatiska vågar och mätinstrument som omfattas av direktiven 2014/31/EU och 2014/32/EU (7 och 7 a §§ förordningen om måttenheter, mätningar och mätdon). När det gäller tillsyn över lagen om måttenheter, mätningar och mätdon undantas tillsyn över föreskrifter om färdigförpackade livsmedel från Swedacs ansvar. Det ansvaret ligger i stället på Livsmedelsverket och den kommunala nämnd som utövar offentlig kontroll.

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom att Swedac pekas ut som marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 i förordningen om måttenheter, mätningar och mätdon har Swedac tilldelats de befogenheter som framgår ibland annat artikel 19 och 29 i förordning (EG) nr 765/2008. Swedac får därmed kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Myndigheten får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om den anser att det är en nödvändig åtgärd. Myndigheten får även förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

I egenskap av tillsynsmyndighet enligt lagen om måttenheter, mätningar och mätdon har Swedac befogenhet att meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lag eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen efterlevs (6 §). Swedac har vidare rätt att få till-

träde till områden och lokaler där mätdon finns eller varor förpackas, förvaras eller säljs. Den hos vilken kontroll eller tillsyn sker är skyldig att underlätta tillsynsmyndighetens arbete. Om det behövs har tillsynsmyndigheten då rätt till handräckning av Kronofogdemyndigheten (5 §).

Sanktionsmöjligheter

De sanktionsmöjligheter som finns enligt lagen om måttenheter, mätningar och mätdon är vite och sanktionsavgift.

Tillsynsmyndigheten får förena de förelägganden och förbud som den meddelar med vite (6 § andra stycket). En tillverkare, en tillverkares representant, en importör eller en distributör ska åläggas att betala en sanktionsavgift, om en sådan ekonomisk aktör eller någon som handlar på aktörens vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot föreskrifter som har meddelats om krav på mätningar och mättekniska metoder samt krav på kontroll av mätdon (6 a §). Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller en underlåtelse att följa ett föreläggande som har förenats med vite. Genom hänvisning till 37 § andra stycket och 39–43 §§ produkt säkerhetslagen framgår vidare att sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 5 000 000 kronor, att avgiften inte får överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning, att hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser, att någon avgift inte ska dömas ut i ringa fall samt att avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. Avgiften tillfaller staten och prövas av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan av myndigheten.

Övrigt

Swedac får besluta om avgifter för kontroll av mätdon och färdigförpackade varor som omfattas av tillsynen. Avgifterna ska bestämmas så att de täcker kostnaderna för denna tillsyn (8 § förordningen om måttenheter, mätningar och mätdon). Föreskrifter om sådana avgifter meddelas av styrelsen efter samråd med Ekonomistyrningsverket.

Beslut enligt lagen om måttenheter, mätningar och mätton eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (7 §).

6.20 Skor

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 94/11/EG av den 23 mars 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande märkning av material som används i huvudbeståndsdelarna av skodon som saluförs i detaljistledet (se bilaga I punkt 8 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (1995:669) och förordningen (1995:670) om märkning av skor. Konsumentverket har gett ut föreskrifter på området.³⁴

Bestämmelser om marknads kontroll

Enligt direktiv 94/11/EG ska medlemsstaterna vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att alla de skodon som släpps ut på marknaden uppfyller märkningskraven i direktivet. När skodon som inte uppfyller bestämmelserna om märkning släpps ut på marknaden, ska medlemsstaten vidta lämpliga åtgärder enligt sin nationella lagstiftning (artikel 2). I direktivet förutsätts att medlemsstaterna aktivt övervakar att de skor som finns på marknaden uppfyller direktivets krav.

Lagen om märkning av skor innehåller bestämmelser om tillsyn av skor som i näringsverksamhet säljs till konsumenterna.

³⁴ KOVFS 1995:2 om märkning av skor.

Marknadskontrollmyndighet

Konsumentverket är utpekad tillsynsmyndighet och ska se till att de föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen om märkning av skor följs (6 § förordningen om märkning av skor).

Befogenheter vid marknadskontroll

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att föreskrifter som meddelas med stöd av lagen om märkning av skor följs (4 § lagen om märkning av skor). Regeringen har bemyndigats att meddela föreskrifter om att en näringsidkare bland annat är skyldig att lämna upplysningar, handlingar, varuprover och liknande till tillsynsmyndigheten (5 §). Sådana föreskrifter finns i förordningen om märkning av skor. Där anges att en leverantör eller återförsäljare som tillhandahåller skor som är avsedda för konsumenter är skyldig att på begäran lämna Konsumentverket sådana upplysningar, handlingar, varuprover och liknande som behövs för tillsynen (7 §).

Sanktionsmöjligheter

Den enda sanktionsmöjlighet som finns enligt lagen om märkning av skor är vite. Konsumentverket får att förena föreläggande och förbud med vite (4 § lagen om märkning av skor).

Övrigt

Leverantörer är skyldiga att betala Konsumentverkets kostnader för provtagning och undersökning av skor, om skorna vid en kontroll inte visar sig uppfylla kraven på märkning (8 § förordningen om märkning av skor).

Konsumentverkets beslut i enskilda fall enligt lagen om märkning av skor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (6 § lagen om märkning av skor).

6.21 Sjöfartssektorn

6.21.1 Fritidsbåtar och vattenskotrar

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/53/EU av den 20 november 2013 om fritidsbåtar och vattenskotrar och om upphävande av direktiv 94/25/EG (se bilaga I punkt 46 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (2016:96) och förordningen (2016:98) om fritidsbåtar och vattenskotrar. Transportstyrelsen har gett ut föreskrifter på området.³⁵

Bestämmelser om marknadskontroll

I direktiv 2013/53/EU används uttrycket marknadsövervakning i stället för marknadskontroll i den svenska språkversionen. Direktivet ålägger medlemsstaterna en generell skyldighet att se till att produkter som omfattas av direktivet inte tillhandahålls på marknaden eller tas i bruk, om de inte uppfyller kraven i direktivet (artikel 4). I artikel 43 anges att artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 ska tillämpas för produkter som omfattas av direktivet. Medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter ska agera om de har tillräckliga skäl att anta att en produkt som omfattas av direktivet utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet, för egendom eller för miljön (artikel 44). Om marknadskontrollmyndigheten kan konstatera att produkten inte uppfyller kraven i direktivet ska den, om det gäller en ekonomisk aktör, utan dröjsmål ålägga denne att vidta alla lämpliga korrigerande åtgärder för att produkten ska uppfylla kraven, dra tillbaka den från marknaden eller återkalla den. Om det gäller en privatimportör ska denne utan dröjsmål underrättas om vilken lämplig korrigerande åtgärd som ska vidtas för att produkten ska uppfylla kraven eller för att avbryta produkten ibruktagande eller användning, i proportion till riskens art. Om en medlemsstat konstaterar en formell bristande överensstämmelse ska den ålägga den

³⁵ TSFS 2016:5 Transportstyrelsens föreskrifter om fritidsbåtar och vattenskotrar.

ekonomiska aktören att åtgärda den bristande överensstämelsen eller, om den fortsätter, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av produkten på marknaden eller se till att den återkallas eller dras tillbaka från marknaden eller, om det gäller en produkt som har importerats av en privatimportör för eget bruk, att användningen av produkten förbjuds eller beläggs med restriktioner (artikel 46).

I lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar finns en hänvisning till artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 avseende bestämmelser om marknadskontroll (26 §). I förordningen om fritidsbåtar och vattenskotrar anges att Transportstyrelsen som marknadskontrollmyndighet ska utföra de uppgifter som följer av artiklarna 18.2, 20–22, 23.2 och 24.4 i förordning (EG) nr 765/2008 samt att Transportstyrelsen får förstöra eller på annat sätt göra produkter som omfattas av lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar obrukbara enligt artikel 29.4 i samma förordning (12 §). När det gäller information och samarbete mellan myndigheter hänvisas till förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

Marknadskontrollmyndighet

Transportstyrelsen utövar marknadskontroll enligt lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar och ska vara marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 avseende produkter som omfattas av lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar (12 § förordningen om fritidsbåtar och vattenskotrar).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till bland annat artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 i lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar framgår att marknadskontrollmyndigheten får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Den får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om de anser att det är en nödvändig åtgärd. Av marknadskontrollmyndig-

hetens skyldighet att utföra uppgifter i bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheterna har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Enligt lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar får marknadskontrollmyndigheten i vissa fall begära hjälp av Polismyndigheten när den vidtar åtgärder enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 (27 §). Marknadskontrollmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen, föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen och direkt tillämpliga rättsakter som har meddelats med stöd av direktiv 2013/53/EU ska efterlevas (28 §).

Sanktionsmöjligheter

De sanktionsmöjligheter som finns enligt lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar är vite och sanktionsavgift. Ett föreläggande eller förbud eller ett beslut om åtgärd enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt (28 §). Vid uppsåtliga eller oaktsamma brott mot bestämmelser om olika aktörers skyldigheter enligt lagen eller mot föreskrifter, ska tillverkare, tillverkares representanter, importörer, distributörer eller privatimportörer åläggas att betala en sanktionsavgift (30 §). För privatimportörer gäller att sanktionsavgift bara får åläggas om det finns synnerliga skäl. Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller en underlåtelse att följa ett föreläggande som har förenats med vite. Genom hänvisning till 37 § andra stycket och 39–43 §§ produktsäkerhetslagen framgår vidare att sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 5 000 000 kronor, att avgiften inte får överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning, att hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser, att någon avgift inte ska dömas ut i ringa fall samt att avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. Avgiften tillfaller

staten och prövas av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan av myndigheten.

Övrigt

Marknadskontrollmyndigheten får bestämma att dess beslut om förbud eller föreläggande samt beslut enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla omedelbart (28 § lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar).

Transportstyrelsen har bemyndigats att meddela föreskrifter om avgifter för marknadskontroll. Avgifterna får tas ut av de aktörer som ansvarar för att produkten uppfyller föreskrivna krav när produkten tillhandahålls eller släpps ut på marknaden eller när den tas i bruk. Avgifterna får bestämmas upp till full kostnadstäckning (15 § förordningen om fritidsbåtar och vattenskotrar).

Marknadskontrollmyndighetens beslut om förelägganden och förbud får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (31 § lagen om fritidsbåtar och vattenskotrar). Även Transportstyrelsens beslut enligt föreskrifter om avgifter får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (16 § förordningen om fritidsbåtar och vattenskotrar). Övriga beslut av marknadskontrollmyndigheten får inte överklagas.

6.21.2 Marin utrustning

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/90/EU av den 23 juli 2014 om marin utrustning och om upphävande av rådets direktiv 96/98/EG (se bilaga I punkt 58 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (2016:768) och förordningen (2016:770) om marin utrustning. Transportstyrelsen har gett ut föreskrifter på området.³⁶

Fartygssäkerhetslagen (2003:364) innehåller bestämmelser om tillsyn avseende bland annat utrustning ombord på fartyg. Lagen tillämpas

³⁶ TSFS 2016:81 Transportstyrelsens föreskrifter om marin utrustning.

i förhållande till fartyg och redare, alltså andra aktörer än direktiv 2014/90/EU i huvudsak gäller. Direktivets krav är främst riktade mot tillverkare och andra ekonomiska aktörer. Eftersom marknadskontroll enligt artikel 25.3 i direktiv 2014/90/EU även gäller utrustning placerad ombord på fartyg, är även fartygssäkerhetslagens bestämmelser tillämpliga i vissa fall.

Bestämmelser om marknadskontroll

I direktiv 2014/90/EU anges att medlemsstaterna, när de godkänner eller förnyar certifikat för fartyg med medlemsstaternas flagg, ska säkerställa att den marina utrustningen ombord på fartygen uppfyller direktivets krav. Medlemsstaterna ska vidare vidta nödvändiga åtgärder för att se till att den marina utrustningen ombord på fartyg som för deras flagg uppfyller kraven i internationella instrument som är tillämpliga på utrustning som redan placerats ombord (artikel 5). Medlemsstaterna ska kontrollera den marina utrustningens faktiska tillstånd på fartyg som inte är EU-fartyg och som ska överföras till en medlemsstats flagg (artikel 7). Medlemsstaterna ska genomföra marknadskontroll i enlighet med EU:s rambestämmelser i kapitel III i förordning (EG) nr 765/2008 med vissa förbehåll (artikel 25). Enligt förbehållen ska hänsyn tas till särdragen i sektorn för marin utrustning och flaggstaternas ansvarsområden enligt internationella konventioner. Marknadskontrollen kan omfatta dokumentkontroll samt kontroll av marin utrustning försedd med rattmärket, oavsett om utrustningen har placerats ombord på ett fartyg eller inte. Kontroll av marin utrustning som är placerad ombord ska begränsas till undersökningar som kan utföras samtidigt som den berörda utrustningen förblir fullt fungerande ombord. Om marknadskontrollmyndigheten avser att utföra stickprov får den i vissa fall begära att tillverkaren gör de nödvändiga stickproven tillgängliga eller på egen bekostnad ser till att stickproven finns tillgängliga på plats. Medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter ska agera om de har tillräckliga skäl att anta att marin utrustning som omfattas av direktivet utgör en risk för sjösäkerheten, hälsan eller miljön (artikel 26). Om marknadskontrollmyndigheten kan konstatera att den marina utrustningen inte uppfyller kraven i direktivet ska den utan dröjsmål ålägga den berörde ekonomiska aktören att vidta alla lämpliga korrigerande

åtgärder för att den marina utrustningen ska uppfylla kraven, dra tillbaka utrustningen från marknaden eller återkalla den. Om den berörda ekonomiska aktören underlåter att fullgöra sina skyldigheter ska marknadskontrollmyndigheten vidta alla lämpliga tillfälliga åtgärder för att förbjuda eller begränsa tillhandahållandet av den marina utrustningen eller placeringen av den ombord på ett fartyg som för medlemsstatens flagg, dra tillbaka produkten från marknaden eller återkalla den. Även i de fall en medlemsstat kan konstatera att viss marin utrustning uppfyller direktivets krav men ändå utgör en risk för sjösäkerheten, hälsan eller miljön, ska den berörda ekonomiska aktören åläggas att vidta åtgärder (artikel 28). Om en medlemsstat konstaterar en formell bristande överensstämmelse ska den ålägga den ekonomiska aktören att åtgärda den bristande överensstämmelsen eller, om den kvarstår, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av den marina utrustningen på marknaden eller se till att den återkallas eller dras tillbaka från marknaden (artikel 29).

I lagen om marin utrustning hänvisas till artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008 avseende bestämmelser om marknadskontroll (17 §). I förordningen om marin utrustning anges att Transportstyrelsen ska tillämpa förordning (EG) nr 765/2008 genom att

1. inrätta lämpliga förfaranden enligt artikel 18.2,
2. utföra de uppgifter som följer av artiklarna 20–22 och 23.2, och
3. samarbeta med andra enligt artikel 24.2.

Transportstyrelsen får vidare förstöra eller på annat sätt göra marin utrustning obrukbar enligt artikel 29.4 i samma förordning. När det gäller information och samarbete mellan myndigheter hänvisas till förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn (17 §).

Marknadskontrollmyndighet

Transportstyrelsen utövar marknadskontroll och övrig tillsyn enligt lagen om marin utrustning och ska vara marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 i fråga om marin utrustning (3 § förordningen om marin utrustning).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till bland annat artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 i lagen om marin utrustning framgår att marknadskontrollmyndigheten får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Den får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om de anser att det är en nödvändig åtgärd. Av marknadskontrollmyndighetens skyldighet att utföra uppgifter i bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheterna har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Enligt artikel 25.4 i direktiv 2014/90/EU får marknadskontrollmyndigheten, när det är rimligt och praktiskt möjligt, begära att en tillverkare gör nödvändiga stickprov tillgängliga eller på egen bekostnad ser till att stickproven finns tillgängliga på plats.

Enligt lagen om marin utrustning får marknadskontrollmyndigheten i vissa fall begära hjälp av Polismyndigheten när den vidtar åtgärder enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 (18 §). Den myndighet som utför marknadskontroll och övrig tillsyn får meddela de förelägganden och förbud som behövs och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att lagen, föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen och direkt tillämpliga rättsakter som har meddelats med stöd av direktiv 2014/90/EU ska efterlevas, samt om marin utrustning som uppfyller kraven ändå utgör en risk för sjösäkerheten, hälsan eller miljön (19 §).

För kontroller ombord på fartyg kan bestämmelserna i fartygs-säkerhetslagen tillämpas. Tillsyn enligt den lagen utövas vid tillsynsförrättningar. Inspektioner kan göras när en tillsynsmyndighet anser att det är motiverat (5 kap. 4 §). Fartygs-säkerhetslagen ger därmed stöd för myndigheten att utföra kontroller på eget initiativ.

Sanktionsmöjligheter

De sanktionsmöjligheter som finns enligt lagen om marin utrustning är vite och sanktionsavgift. Ett föreläggande eller förbud eller ett beslut om åtgärd enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt (20 §). En ekonomisk aktör ska åläggas att betala en sanktionsavgift om den ekonomiska aktören eller någon som handlat på dennes vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot bestämmelser om bland annat överensstämmelse (23 §). Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller en underlåtelse att följa ett föreläggande som har förenats med vite. Genom hänvisning till 37 § andra stycket och 39–43 §§ produktsäkerhetslagen framgår vidare att sanktionsavgiften ska fastställas till lägst 5 000 kronor och högst 5 000 000 kronor, att avgiften inte får överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning, att hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser, att någon avgift inte ska dömas ut i ringa fall samt att avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. Avgiften tillfaller staten och prövas av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan av myndigheten.

Övrigt

Den myndighet som utför marknadskontroll eller övrig tillsyn får bestämma att dess beslut om förbud, föreläggande eller andra åtgärder samt ett beslut om åtgärd enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla omedelbart (21 § lagen om marin utrustning).

Transportstyrelsen har bemyndigats att meddela föreskrifter om avgifter för marknadskontroll. Avgifterna får bestämmas upp till full kostnadstäckning (17 § förordningen om marin utrustning).

För den som har tagit befattning med ett ärende som gäller marknadskontroll eller övrig tillsyn enligt lagen om marin utrustning råder tystnadsplikt (24 § lagen om marin utrustning). När det gäller det allmännas verksamhet hänvisas i stället till offentlighets- och sekretesslagen.

Beslut enligt lagen om marin utrustning eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (25 § lagen om marin utrustning).

6.22 Textilier

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1007/2011 av den 27 september 2011 om benämningar på textilfibrer och därtill hörande etikettering och märkning av fibersammansättningen i textilprodukter och om upphävande av rådets direktiv 73/44/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 96/73/EG och 2008/121/EG (EU:s textilmärkningsförordning) (se bilaga I punkt 40 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordningen har kompletterats i svensk rätt genom lagen (2014:534) med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning och förordningen (2014:535) om marknadskontroll av textilprodukter.

Bestämmelser om marknadskontroll

I förordning (EU) nr 1007/2011 anges att marknadskontrollmyndigheterna ska kontrollera att textilprodukternas fibersammansättning överensstämmer med den information som lämnas om produkternas fibersammansättning i enlighet med förordningen.

Lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning hänvisar till artiklarna 15–29 i förordning (EG) nr 765/2008 för bestämmelser om marknadskontroll.

Marknadskontrollmyndighet

Konsumentverket utövar marknadskontroll enligt förordning (EU) nr 1007/2011 och enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning (1 § förordningen om marknadskontroll av textilprodukter).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom hänvisning till bland annat artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning framgår att marknadskontrollmyndigheten får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheten anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. Den får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om de anser att det är en nödvändig åtgärd. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning får marknadskontrollmyndigheten meddela de förelägganden och förbud som behövs för att EU:s textilmärkningsförordning ska följas (3 §).

Sanktionsmöjligheter

Marknadskontrollmyndigheten ska förena ett föreläggande, förbud eller beslut om åtgärd enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövligt (4 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning).

Övrigt

Marknadskontrollmyndigheten får bestämma att beslut om förelägganden och förbud eller åtgärder enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 ska gälla omedelbart (5 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning).

En ekonomisk aktör ska ersätta marknadskontrollmyndigheten för kostnader för provtagning och undersökning av prov, om det vid undersökningen visar sig att en lämnad uppgift om fibersammansättningen är oriktig i något väsentligt avseende. Finns det särskilda skäl

ska marknadskontrollmyndigheten ersätta en ekonomisk aktör för varuprover och liknande (6 §).

Den som har befattat sig med ett ärende som gäller marknadskontroll enligt EU:s textilmärkningsförordning får inte obehörigen röja eller utnyttja det som han eller hon då har fått veta om någons affärs- eller driftsförhållanden (7 §). I det allmännas verksamhet tillämpas i stället offentlighets- och sekretesslagen.

Marknadskontrollmyndighetens beslut om förelägganden, förbud och ekonomisk ersättning får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (8 §).

6.23 Tobak och liknande produkter

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU av den 3 april 2014 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG (se bilaga I punkt 55 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (2018:2088) och förordningen (2019:223) om tobak och liknande produkter. I fråga om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare anges i 1 kap. 4 § lagen om tobak och liknande produkter att även produktsäkerhetslagen ska tillämpas. Folkhälsomyndigheten har gett ut föreskrifter på området.³⁷

³⁷ HSLF-FS 2016:42 Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om karakteristisk smak i cigaretter, rulltobak och dess delar samt tillsatser i vissa tobaksvaror (ändrade genom HSLF-FS 2016:96), HSLF-FS 2016:45 Folkhälsomyndighetens föreskrifter om rapportering av ingredienser i tobaksvaror, årlig rapportering om marknadsundersökningar m.m. och utökad rapporteringsskyldighet samt anmälan och rapportering av nya tobaksvaror (ändrade genom HSLF-FS 2016:97), HSLF-FS 2016:46 Folkhälsomyndighetens föreskrifter om utformning av hälsovarningar och hälsovarningars placering på förpackning av tobaksvaror (ändrade genom HSLF-FS 2016:77), HSLF-FS 2019:4 Folkhälsomyndighetens föreskrifter om säkerhetsmärkning på styckförpackningar med tobaksvaror, HSLF-FS 2019:20 Folkhälsomyndighetens föreskrifter om egenkontrollprogram vid försäljning av tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

Bestämmelser om marknadskontroll

Artikel 23 i direktiv 2014/40/EU innehåller bestämmelser om hur direktivet ska genomföras. Medlemsstaterna åläggs en generell skyldighet att se till att tobaksvaror och relaterade produkter som inte uppfyller kraven i direktivet, inklusive genomförandeakter och delegerade akter, inte släpps ut på marknaden. Med att släppa ut på marknaden avses att produkten tillhandahålls till konsumenter i EU, även genom distansförsäljning (artikel 2.40). Likaså ska medlemsstaterna se till att tobaksvaror eller relaterade produkter inte släpps ut på marknaden om de rapporteringsskyldigheter som anges i direktivet inte är uppfyllda. Medlemsstaterna ska vidare se till att tillverkare och importörer av tobaksvaror och relaterade produkter förser behöriga myndigheter med fullständiga och riktiga uppgifter som krävs enligt direktivet. Skyldigheten att tillhandahålla uppgifter faller i första hand på tillverkaren om denne är etablerad i EU. Om tillverkaren är etablerad i tredje land och importören är etablerad i EU, är det importören som ska vara skyldig att tillhandahålla uppgifter. Medlemsstaterna får ta ut proportionella avgifter av tillverkare och importörer av tobaksvaror för vissa typer av kontroller. Det gäller exempelvis verifikation av mätningar av utsläpp av vissa ämnen (artikel 4.6) och kontroll av om förbjudna tillsatser eller smakämnen används (artikel 7.13).

Lagen om tobak och liknande produkter hänvisar till artiklarna 15.3 och 16–29 i förordning (EG) nr 765/2008 avseende bestämmelser om marknadskontroll (7 kap. 16 §). Bestämmelsen om marknadskontroll omfattar dock enbart elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. För övriga tobaksprodukter saknas bestämmelser om marknadskontroll. Lagen innehåller utöver de specifika bestämmelserna om marknadskontroll, även reglering av tillsynen över lagen och anslutande föreskrifter.

Marknadskontrollmyndigheter

Folkhälsomyndigheten ska utöva marknadskontroll i fråga om krav på innehåll och utformning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (7 kap. 16 § lagen om tobak och liknande produkter). För övriga produkter som omfattas av direktiv 2014/40/EU saknas utpekad marknadskontrollmyndighet.

I 7 kap. lagen om tobak och liknande produkter regleras tillsyn över lagen och anslutande föreskrifter. Folkhälsomyndigheten utövar tillsammans med Länsstyrelsen, kommunen och Polismyndigheten tillsyn över att lagen om tobak och liknande produkter följs i olika avseenden. Även Arbetsmiljöverket och Konsumentverket ansvarar för vissa aspekter av tillsynen, men den omfattar inte marknadskontroll. Folkhälsomyndigheten och kommunerna har tillsynsansvar över samma produkter och delvis över samma tillsynsområde. Det som skiljer är tillsynsobjekten, det vill säga hos vilken aktör som kontrollerna utförs. Enligt uppgift från Folkhälsomyndigheten ansvarar Folkhälsomyndigheten för tillverkare, importörer och partihandel medan kommunen har tillsynsansvar över detaljhandel. När det gäller till exempel hälsovarningar (3 kap. 1 och 2 §§) och identitets- och säkerhetsmärkning av tobaksvaror (3 kap. 7 §) har kommunen tillsynsansvar på försäljningsställen och Folkhälsomyndigheten har tillsynsansvar i övriga fall. Samma gäller innehåll och utformning av elektroniska cigaretter (2 kap. 8 §). Däremot när det gäller andra produktkrav och rapporteringsskyldighet för tobaks och örtprodukter (2 kap. 1, 2 och 4–6 §§) har bara Folkhälsomyndigheten tillsynsansvar.

Det kan noteras att Folkhälsomyndigheten till utredningen har uppgett att de inte anser att kommunernas tillsynsansvar utgör marknadskontroll eftersom deras tillsynsansvar i förhållande till produktkraven begränsar sig till tillhandahållandeförbudet på försäljningsställen. Enligt Folkhälsomyndigheten innebär det att kommuner inte ansvarar för att bedöma om produkter är i överensstämmelse med lagens produktkrav utan enbart att kontrollera att försäljning av produkter inte sker i strid med förbud som meddelats av Folkhälsomyndigheten. Folkhälsomyndigheten har vidare lyft fram att en kommun endast kan rikta ett föreläggande mot en specifik butik eller detaljhandlare, som inte kan rätta till eventuell felmärkning eller åtgärda en produkt så att den uppfyller produktkraven. Utredningen gör bedömningen att kommuners tillsynsansvar enligt lagen om tobak och liknande produkter omfattar uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Kommuners tillsynsansvar enligt 7 kap. 3 § nämnda lag omfattar harmoniserade krav på tobaksprodukter som ska vara uppfyllda för att produkterna ska få tillhandahållas konsumenter. Kommunernas tillsyn utövas mot ekonomiska aktörer. Däremot har kommuner begränsade befogenheter

på så sätt att de endast kan meddela förbud gentemot en specifik butik eller detaljhandlare. Vilka befogenheter kommunerna har tilldelats för sin tillsyn påverkar enligt utredningens uppfattning inte bedömningen av om kommunernas ansvar omfattar uppgifter utgör marknadskontroll.

Befogenheter vid marknadskontroll

När det gäller marknadskontroll avseende elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare får Folkhälsomyndigheten, genom hänvisningen till bland annat artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008, kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheterna anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga provexemplar av produkterna. De får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om de anser att det är en nödvändig åtgärd. Genom hänvisning till artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer vidare att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

För tillsyn enligt lagen om tobak och liknande produkter avseende elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, får en tillsynsmyndighet i sin tillsynsverksamhet meddela de förelägganden och förbud som behövs för att bestämmelserna i lagen om tobak och liknande produkter och anslutande föreskrifter ska följas (7 kap. 12 § lagen om tobak och liknande produkter). En kommun får vid allvarliga eller upprepade överträdelser av lagen om tobak och liknande produkter förbjuda den som bedriver detaljhandel med elektroniska cigaretter att fortsätta försäljningen eller meddela varning (7 kap. 13 §). Kommunens beslut gäller omedelbart om inte något annat anges i beslutet. Om Folkhälsomyndigheten konstaterar eller har rimliga skäl att anta att elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare kan utgöra en allvarlig risk för människors hälsa, trots att produkten uppfyller lagens krav, får myndigheten förbjuda att produkterna tillhandahålls konsumenterna på marknaden (7 kap. 14 §). Om sådana produkter redan har tillhandahållits konsumenterna på mark-

naden, får Folkhälsomyndigheten förelägga tillverkaren, importören eller distributören av produkterna att dra tillbaka eller återkalla dessa.

För tillsyn avseende tobaksvaror och örtprodukter för rökning får tillsynsmyndigheten meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen om tobak och liknande produkter och anslutande föreskrifter ska följas (7 kap. 9 §). En kommun får vid allvarliga eller upprepade överträdelser av lagen meddela den som innehar försäljningstillstånd en varning (7 kap. 11 § andra stycket). Om varningen inte leder till att missförhållandena rättas till får kommunen återkalla utfärdat försäljningstillstånd (7 kap. 10 §).

Tillsynsmyndigheten har för samtliga produkter som omfattas av lagen om tobak och liknande produkter rätt att på begäran få de upplysningar, handlingar, varuprover och liknande som behövs för myndighetens tillsyn (7 kap. 17 §). Tillsynsmyndigheten har vidare rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som berörs av lagen om tobak och liknande produkter eller anslutande föreskrifter och får där göra undersökningar och ta prover (7 kap. 18 §). För uttagna prover betalas inte ersättning. Polismyndigheten ska på begäran av en annan tillsynsmyndighet lämna den hjälp som behövs för tillträde och provtagning (7 kap. 19 §).

Sanktionsmöjligheter

Sanktionsmöjligheterna enligt lagen om tobak och liknande produkter är vite och straffansvar. Beslut om förelägganden och förbud får förenas med vite (7 kap. 9 och 15 §§). Vitet får inte omvandlas till fängelse. I 10 kap. finns straffbestämmelser för brott mot vissa bestämmelser i lagen. Exempelvis döms den som uppsåtligen tillhandahåller tobaksvaror som saknar föreskrivna hälsovarningar till böter eller fängelse i högst sex månader (10 kap. 2 §). Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt lagen för den eller de gärningar som omfattas av föreläggandet eller förbudet. När det gäller olovlig in- och utförsel av tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare hänvisas till lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Övrigt

Folkhälsomyndigheten får ta ut avgifter för sin tillsyn över att tillverkare och importörer följer bestämmelserna om tobaksvarors produktkrav (8 kap. 3 § lagen om tobak och liknande produkter). Avgifterna specificeras i 7 kap. 1–4 §§ förordningen om tobak och liknande produkter. En kommun får ta ut avgifter för sin tillsyn av den som bedriver tillståndspliktig försäljning av tobaksvaror och anmälningspliktig försäljning av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare (8 kap. 2 § lagen om tobak och liknande produkter).

Den som har tagit befattning med något ärende enligt lagen om tobak och liknande produkter får inte obehörigen röja eller på annat sätt utnyttja vad han eller hon då har fått veta om yrkeshemligheter eller affärsförhållanden (7 kap. 24 §). När det gäller det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen.

Beslut enligt lagen om tobak och liknande produkter eller anslutande föreskrifter överklagas till allmän förvaltningsdomstol (9 kap. 1 §).

6.24 Transportabla tryckbärande anordningar

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/35/EU av den 16 juni 2010 om transportabla tryckbärande anordningar och om upphävande av rådets direktiv 76/767/EEG, 84/525/EEG, 84/526/EEG, 84/527/EEG och 1999/36/EG (se bilaga I punkt 37 i EU:s marknadskontrollförordning).

Direktivet är införlivat i svensk rätt genom lagen (2006:263) och förordningen (2006:311) om transport av farligt gods. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har gett ut föreskrifter på området.³⁸

³⁸ MSBFS 2011:3 föreskrifter om transportabla tryckbärande anordningar.

Bestämmelser om marknadskontroll

I direktiv 2010/35/EU definieras marknadskontroll som de aktiviteter som utförs och de åtgärder som vidtas av offentliga myndigheter för att se till att transportabla tryckbärande anordningar under sina livscyklar uppfyller kraven i direktiv 2008/68/EG³⁹ och direktiv 2010/35/EU och inte äventyrar hälsa, säkerhet eller andra aspekter av skydd i allmänhetens intresse (artikel 2.26). Många av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning ålägger skyldigheter för bland annat tillverkare, importörer och distributörer. Direktiv 2010/35/EU ålägger därutöver skyldigheter för ägare och operatörer av transportabla tryckbärande anordningar (artikel 8 och 9).

Artikel 30 i direktiv 2010/35/EU innehåller bestämmelser om förfarande för att hantera transportabla tryckbärande anordningar som utgör en risk på nationell nivå. Enligt artikeln ska medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter vidta åtgärder när de har tillräckliga skäl att anta att transportabla tryckbärande anordningar utgör en risk för människors hälsa eller säkerhet eller andra aspekter av skydd i allmänhetens intresse. Om en marknadskontrollmyndighet kan konstatera att de transportabla tryckbärande anordningarna inte uppfyller kraven i direktivet eller bilagorna till direktiv 2008/68/EG ska den ålägga den ekonomiska aktören att vidta alla lämpliga korrigerande åtgärder för att de transportabla tryckbärande anordningarna ska uppfylla kraven, dra tillbaka dem från marknaden eller återkalla dem. Om den berörda ekonomiska aktören inte vidtar lämpliga korrigerande åtgärder i tid ska marknadskontrollmyndigheten vidta lämpliga tillfälliga åtgärder för att förbjuda eller begränsa tillhandahållandet av de transportabla tryckbärande anordningarna, dra tillbaka dem eller återkalla dem. Även när det gäller de transportabla tryckbärande anordningarna som uppfyller kraven men utgör en risk ska medlemsstaten agera genom att ålägga den ekonomiska aktören att vidta åtgärder (artikel 32). Om en medlemsstat konstaterar en formell bristande överensstämmelse ska den ålägga den ekonomiska aktören att åtgärda den bristande överensstämmelsen eller, om den bristande överensstämmelsen fortsätter, vidta lämpliga åtgärder för att begränsa eller förbjuda tillhandahållandet av de transportabla tryck-

³⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/68/EG av den 24 september 2008 om transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar.

bärande anordningarna på marknaden eller se till att de återkallas eller dras tillbaka från marknaden (artikel 33).

Lagen om transport av farligt gods innehåller inte några bestämmelser som specifikt rör marknadskontroll men reglerar tillsyn över att lagen, liksom de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, följs.

Marknadskontrollmyndighet

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ha tillsyn över att lagen om transport av farligt gods och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen följs när det gäller transportabla tryckbärande anordningar (10 § förordningen om transport av farligt gods).

Befogenheter vid marknadskontroll

Tillsynsmyndigheten har rätt till tillträde till sådana områden, lokaler och andra utrymmen som används inför och i samband med transporter eller till transportmedel, förpackningar och andra transportanordningar, oavsett om de är märkta eller inte (13 § lagen om transport av farligt gods). Tillsynsmyndigheten har vidare rätt att få de upplysningar, handlingar och prov som behövs för tillsynen. För uttagna prov betalas inte ersättning. Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för tillsynen. Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska följas (14 §). Om någon inte gör det som han eller hon är skyldig till enligt tillsynsmyndighetens föreläggande, får myndigheten vidta åtgärden på hans eller hennes bekostnad.

Sanktionsmöjligheter

En tillsynsmyndighet får förena sina beslut om förelägganden eller förbud med vite (14 § andra stycket lagen om transport av farligt gods). Uppsåtliga eller grovt oaktsamma brott mot skyddsbestämmelser avseende transport av farligt gods är straffsanktionerade (16 §). Ansvar döms inte ut om gärningen är belagd med strängare straff i

brottsbalken eller 29 kap. 1 eller 2 § miljöbalken eller om gärningen utgör överträdelse av ett föreläggande eller förbud som förenats med vite.

Övrigt

En myndighet får bestämma att dess beslut enligt lagen om transport av farligt gods eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska gälla även om beslutet överklagas (18 §).

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har bemyndigats att meddela föreskrifter om avgifter för den verksamhet som myndigheten utövar, vilket även kan inbegripa marknadskontroll (15 § förordningen om transport av farligt gods).

Den som på grund av bestämmelser i lagen om transport av farligt gods eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen har fått kännedom om någons affärs- eller driftförhållanden eller transportskydd, får inte obehörigen röja eller utnyttja uppgifterna (19 §). För det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen.

Beslut av myndigheten för samhällsskydd och beredskap enligt lagen om transport av farligt gods eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (17 §).

6.25 Vägtrafik

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på ett stort antal unionsrättsakter som rör vägtrafiksektorn. Det finns tre ramförordningar⁴⁰ på området inom vars ram alla enskilda fordonsegenskaper regleras genom så kallat särdirektiv eller direkt gällande EU-förordningar. Ett stort antal av de aktuella unionsrättsakterna reglerar typgodkännande. Typgodkännande innebär att en medlemsstat intygar att en typ av fordon, system, komponenter eller separata tekniska enheter uppfyller kraven i ramförordningen och i de tillämpliga särdirektiven och förordningarna. Fordonstillverkare kan få ett typgodkännande för en fordonstyp och utfärdar sedan ett så kallat intyg om

⁴⁰ Förordning (EU) 2018/858 avseende bilar och släpvagnar, förordning (EU) 167/2013 avseende jordbruks- och skogsbruksfordon samt förordning (EU) 168/2013 avseende två- och trehjuliga fordon och fyrhjulingar.

överensstämmelse för varje enskilt fordon som har tillverkats i överensstämmelse med den godkända typen. När det gäller komponenter och separata tekniska enheter till fordon utfärdas inte några intyg om överensstämmelse. Sådana produkter ska i stället vara märkta på ett visst sätt. En fordonstillverkare som vill ha en fordonstyp eller en komponent EU-typgodkänd vänder sig till en typgodkännandemyndighet i någon av EU:s medlemsländer. Godkännandemyndigheten prövar om fordonstypen uppfyller samtliga de tekniska krav som ställs på den enligt unionsrättsakter. Godkännandemyndigheten ska även kontrollera att tillverkarens rutiner för produktionsöverensstämmelse är tillräckliga, det vill säga att alla tillverkade fordon av samma typ kommer att uppfylla samtliga krav. Om det skulle visa sig att fordon för vilka det utfärdats intyg om överensstämmelse inte stämmer överens med den godkända typen, kan godkännandemyndigheten vidta åtgärder. Om det finns skäl får typgodkännandet återkallas. I Sverige är Transportstyrelsen såväl godkännandemyndighet som marknadskontrollmyndighet när det gäller fordon som inte är lekfordon. Det är dock viktigt att hålla isär den kontroll som sker inom respektive område samt de bestämmelser som reglerar myndigheternas befogenheter och skyldigheter i egenskap av godkännandemyndighet respektive marknadskontrollmyndighet. Den fortlöpande kontroll⁴¹ som godkännandemyndigheten i dag ansvarar för överensstämmer till viss del med de skyldigheter marknadskontrollmyndigheten har enligt förordning (EU) 2018/858. I den förordningen uppställs krav på medlemsstaterna att inrätta godkännande- och marknadskontrollmyndigheter som ska bedriva sin verksamhet oberoende av varandra (artikel 6.1).

Aktuell reglering

EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig på

- Rådets direktiv 70/157/EEG av den 6 februari 1970 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om tillåten ljudnivå och avgassystemet för motorfordon (se bilaga I punkt 2 i EU:s marknadskontrollförordning),

⁴¹ Se 3 kap. 31 § fordonsförordningen (2009:211).

- Europaparlamentets och rådets direktiv 98/70/EG av den 13 oktober 1998 om kvaliteten på bensin och dieselbränslen och om ändring av rådets direktiv 93/12/EEG (se bilaga I punkt 10 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/64/EG av den 26 oktober 2005 om typgodkännande av motorfordon med avseende på återanvändning, materialåtervinning och återvinning samt om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG (se bilaga I punkt 18 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/40/EG av den 17 maj 2006 om utsläpp från luftkonditioneringsystem i motorfordon och om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG (se bilaga I punkt 20 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2007 av den 20 juni 2007 om typgodkännande av motorfordon med avseende på utsläpp från lätta personbilar och lätta nyttofordon (Euro 5 och Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon (se bilaga I punkt 23 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 78/2009 av den 14 januari 2009 om typgodkännande av motorfordon med avseende på skydd av fotgängare och andra oskyddade trafikanter, om ändring av direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiven 2003/102/EG och 2005/66/EG (se bilaga I punkt 26 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 79/2009 av den 14 januari 2009 om typgodkännande av vätagdrivna motorfordon och om ändring av direktiv 2007/46/EG (se bilaga I punkt 27 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 595/2009 av den 18 juni 2009 om typgodkännande av motorfordon och motorer vad gäller utsläpp från tunga fordon (Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon samt om ändring av förordning (EG) nr 715/2007 och direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiven 80/1269/EEG, 2005/55/EG

och 2005/78/EG (se bilaga I punkt 30 i EU:s marknadskontrollförordning),

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 661/2009 av den 13 juli 2009 om krav för typgodkännande av allmän säkerhet hos motorfordon och deras släpvagnar samt av de system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för dem (se bilaga I punkt 31 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013 av den 5 februari 2013 om godkännande och marknadskontroll av jordbruks- och skogsbruksfordon (se bilaga I punkt 43 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013 av den 15 januari 2013 om godkännande av och marknadskontroll för två- och trehjuliga fordon och fyrhjulingar (se bilaga I punkt 44 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 540/2014 av den 16 april 2014 om motorfordons ljudnivå och om utbytesljud-dämpningssystem och om ändring av direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiv 70/157/EEG (se bilaga I punkt 60 i EU:s marknadskontrollförordning),
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1628 av den 14 september 2016 om krav för utsläppsgränser vad gäller gas- och partikelformiga föroreningar samt typgodkännande av förbränningsmotorer för mobila maskiner som inte är avsedda att användas för transporter på väg, om ändring av förordningarna (EU) nr 1024/2012 och (EU) nr 167/2013 samt om ändring och upphävande av direktiv 97/68/EG (se bilaga I punkt 64 i EU:s marknadskontrollförordning), och
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/858 av den 30 maj 2018 om godkännande av och marknadskontroll över motorfordon och släpfordon till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2007 och (EG) nr 595/2009 samt om upphävande av direktiv 2007/46/EG (se bilaga I punkt 69 i EU:s marknadskontrollförordning).

Förordning (EU) 2018/858 ska tillämpas från och med 1 september 2020 och ersätter då Europaparlamentet och rådets direktiv 2007/46/EG av den 5 september 2007 om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon. Infrastrukturdepartementet har i prop. 2019/20:139 *Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om godkännande av marknads kontroll över motorfordon* föreslagit vissa lagändringar med anledning av den nya förordningen. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2020.

Unionsrättsakterna har kompletterats eller genomförts i svensk rätt främst genom fordonslagen (2002:574), avgasreningslagen (2011:318), fordonsförordningen (2009:211) och avgasreningsförordningen (2011:345). Direktiv 20006/40/EG har även genomförts genom förordningen (2016:1128) om fluorerade växthusgaser⁴². Förordning (EU) 2016/1628 har utöver avgasreningslagen och avgasreningsförordningen kompletterats genom lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner samt förordningen om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner. När det gäller direktiv 98/70/EG har det genomförts i svensk rätt genom drivmedelslagen (2011:319) och drivmedelsförordningen (2011:346). Unionsrättsakterna har medfört mindre justeringar även i annan svensk lagstiftning, till exempel lagen (1972:435) om överlastavgift, lagen (2001:559) om vägtrafikdefinitioner och lagen om fordons registrering och användning (2019:370). Dessa lagar innehåller dock inte några bestämmelser om marknads kontroll eller någon reglering avseende tillsyn och berörs därför inte ytterligare. Transportstyrelsen och Vägverket har gett ut föreskrifter på området.⁴³

⁴² Direktiv 2006/40/EG implementerades ursprungligen genom förordningen (2007:846) om fluorerade växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen. Den förordningen har ersatts av förordningen (2016:1128) om fluorerade växthusgaser. Förordningen om fluorerade växthusgaser tar främst sikte på förordning (EU) nr 517/2014 och hänvisar till 26 kap. miljöbalken och miljötillsynsförordningen avseende bestämmelser om tillsyn.

⁴³ VVFS 2003:23 Vägverkets föreskrifter om motorcyklar och släpvagnar som dras av motorcyklar, TSFS 2015:63 Transportstyrelsens föreskrifter om registrering av fordon m.m. i vägtrafikregistret, TSFS 2016:22 Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bilar och släpvagnar som dras av bilar och som tas i bruk den 1 juli 2010 eller senare, TSFS 2013:63 Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bilar och släpvagnar som dras av bilar, TSFS 2019:132 Transportstyrelsens föreskrifter om mopeder som tagits i bruk och släpvagnar till dessa samt TSFS 2019:133 om godkännande av mopeder

Bestämmelser om marknadskontroll

Förordning (EU) 2018/858 innehåller specifika bestämmelser avseende marknadskontroll. I artikel 6 åläggs medlemsstaterna att organisera och utföra marknadskontroll och kontroller av fordon, system, komponenter och separata tekniska enheter som förs in på marknaden i enlighet med förordningen och kapitel III i förordning (EG) nr 765/2008. Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att se till att marknadskontrollmyndigheterna har rätt att gå in i de ekonomiska aktörernas lokaler och ta nödvändiga stickprov av fordon, system, komponenter och separata tekniska enheter för överensstämmelseprovning (artikel 6.7). Medlemsstaterna ska minst vart fjärde år se över och bedöma hur deras marknadskontroll fungerar (artikel 6.9). I artikel 8 åläggs marknadskontrollmyndigheterna att regelbundet genomföra kontroller av att fordon, system, komponenter och separata tekniska enheter överensstämmer med tillämpliga krav. Kontrollerna ska ske utifrån vedertagna principer för riskbedömning, motiverade klagomål och annan relevant information (artikel 8.1). Det fastställs en lägstanivå för antal provningar i varje medlemsstat, 1 per 40 000 nya fordon dock minst fem provningar (artikel 8.2). Marknadskontrollmyndigheterna ska kräva att de ekonomiska aktörerna ger tillgång till dokumentation, upplysningar och tekniska specifikationer, inbegripet programvara och algoritmer, som är nödvändiga för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna utöva marknadskontroll (artikel 8.8). Marknadskontrollmyndigheterna ska utföra sina åligganden oberoende och opartiskt samt iaktta konfidentialitet för att skydda affärshemligheter (artikel 8.12). Även kommissionen ska organisera och genomföra provningar och inspektioner av fordon, system, komponenter och separata tekniska enheter (artikel 9). Om medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter har tillräckliga skäl att anta att ett fordon, ett system, en komponent eller en separat teknisk enhet utgör en allvarlig risk för människors hälsa eller säkerhet eller inte uppfyller kraven i förordningen, måste myndigheterna agera (artikel 51). Om marknadskontrollmyndigheten kan konstatera att produkten utgör en allvarlig risk ska den ålägga den ekonomiska aktören att utan dröjsmål vidta alla lämpliga korrigerande åtgärder för att säkerställa att produkten vid utsläppande på marknaden, registrering eller ibruktagande inte längre utgör en sådan risk (artikel 52.1). Det gäller även om marknadskontrollmyndigheten kan konstatera

att produkten inte överensstämmer med förordningens krav men inte utgör en allvarlig risk (artikel 52.2). Om den ekonomiska aktören inte vidtar lämpliga korrigerande åtgärder, eller om risken kräver snabba åtgärder, ska de nationella myndigheterna vidta alla lämpliga provisoriska begränsande åtgärder för att förbjuda eller begränsa tillhandahållande på marknaden, registrering eller ibruktagande av berörda produkter, dra tillbaka dem från marknaden eller återkalla dem (artikel 52.3). Enligt artikel 84 ska medlemsstaterna fastställa regler om sanktioner vid överträdelse av förordningen. I förordningen specificeras ett antal överträdelser som medlemsstaterna åtminstone ska belägga med sanktioner, bland annat förfalskning av provningsresultat för marknadskontroll och vägran att ge tillgång till information. Även kommissionen ges möjlighet att sanktionera beslut om korrigerande eller begränsande åtgärder genom administrativa sanktionsavgifter på upp till 30 000 EUR per icke-överensstämmande fordon, system, komponent eller separat teknisk enhet (artikel 85). Kommissionens sanktionsavgifter får inte läggas till de sanktioner som medlemsstaterna påför för samma överträdelse.

I förordningarna (EU) nr 167/2013 och (EU) nr 168/2013 åläggs medlemsstaterna att organisera och utöva marknadskontroll över och kontroller av fordon, system, komponenter och separata tekniska enheter som förs in på marknaden i enlighet med kapitel III i förordning (EG) nr 765/2008 (artikel 5 respektive artikel 6). Marknadskontrollmyndigheterna ska utföra dokumentkontroll för typgodkända fordon, system, komponenter och separata tekniska enheter. Marknadskontrollmyndigheterna får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheterna anser sig behöva för att utföra sin verksamhet (artikel 7 respektive artikel 8). Om medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter har tillräckliga skäl att anta att ett fordon, ett system, en komponent eller en separat teknisk enhet utgör en allvarlig risk för människors hälsa eller säkerhet eller inte uppfyller kraven i förordningen, ska den godkännandemyndighet som beviljat godkännande utvärdera produkten. Om godkännandemyndigheten kan konstatera att produkten inte uppfyller kraven i förordningen ska den utan dröjsmål ålägga den berörda ekonomiska aktören att vidta alla lämpliga korrigerande åtgärder för att produkten ska uppfylla kraven eller dra tillbaka den från marknaden eller återkalla den (artikel 41.1 respektive artikel 46.1). Om den ekonomiska aktören inte vidtar lämpliga

korrigering åtgärder i tid, ska de nationella myndigheterna vidta lämpliga åtgärder för att förbjuda eller begränsa tillhandahållande på marknaden, registrering eller ibruktagande av berörda produkter, dra tillbaka dem från marknaden eller återkalla dem (artikel 41.1 respektive artikel 46.4). Om en medlemsstat konstaterar att en produkt, trots att den uppfyller tillämpliga krav eller har korrekt märkning, utgör en allvarlig säkerhetsrisk eller kan skada miljön eller folkhälsan allvarligt, ska medlemsstaten ålägga den berörda ekonomiska aktören att vidta åtgärder (artikel 43.1 respektive 48.1). Enligt artikel 72 respektive artikel 76 ska medlemsstaterna fastställa regler om sanktioner vid överträdelse av förordningen. I förordningen specificeras ett antal överträdelser som medlemsstaterna bland annat ska belägga med sanktioner, till exempel vägran att lämna ut uppgifter.

Genom förordning (EU) nr 540/2014 upphävs direktiv 70/157/EG från och med den 1 juli 2027. I den nya förordningen anges i skäl (12) att kapitel III i förordning (EG) nr 765/2008 är tillämpligt på de produkter som omfattas av förordningen.

I skäl (41) till förordning (EU) 2016/1628 anges att det i förordningen bör fastställas skyldigheter för nationella myndigheter som är mer specifika än motsvarande skyldigheter enligt förordning (EG) nr 765/2008. Medlemsstaterna åläggs i förordningen att organisera och genomföra marknadskontroll och kontroll av motorer på marknaden i enlighet med kapitel III i förordning (EG) nr 765/2008 (artikel 5). Marknadskontrollmyndigheterna ska, i lämplig omfattning och på grundval av en ändamålsenlig andel urval, göra dokumentkontroller, fysiska kontroller och laboratoriekontroller av motorer (artikel 7.1). Marknadskontrollmyndigheterna får kräva att de ekonomiska aktörerna ska tillhandahålla tillgänglig dokumentation och information som dessa myndigheter anser sig behöva för att utföra sin verksamhet (artikel 7.2).

Övriga aktuella unionsrättsakter⁴⁴ på området innehåller inte några bestämmelser som avser specifikt marknadskontroll.

Varken fordonslagen, avgasreningsslagen eller avgasreningssförordningen innehåller några bestämmelser som specifikt tar sikte på marknadskontroll. I fordonslagen anges att lagen innehåller kompletterande bestämmelser till förordningarna (EU) nr 167/2013 och (EU)

⁴⁴ Direktiv 70/157/EEG, direktiv 98/70/EG, direktiv 2005/64/EG, direktiv 2006/40/EG, förordning (EG) nr 78/2009, förordning (EG) nr 79/2009, förordning (EG) nr 715/2007, förordning (EG) nr 595/2009 och förordning (EG) nr 661/2009.

nr 168/2013. Det anges vidare att kontroll om ett fordon är tillförlitligt från säkerhetssynpunkt och i övrigt lämpligt för trafik får ske genom de kontrollformer som anges i kapitel 2 (typgodkännande, enskilt godkännande, registreringsbesiktning, mopedbesiktning, lämplighetsbesiktning, kontrollbesiktning, flygande inspektion, annan kontroll genom polisman, kontroll av fordons last samt vissa vägkontroller). I avgasreningsslagen hänvisas specifikt till förordningarna (EG) nr 715/2007 och (EG) nr 595/2009 för bestämmelser avseende bland annat typgodkännande och krav i fråga om utsläpp. Såväl fordonslagen som avgasreningsslagen innehåller bestämmelser om tillsyn över efterlevnaden av lagarna och, när det gäller avgasreningsslagen, över efterlevnaden av förordningarna (EG) nr 715/2007 och (EG) nr 595/2009.

I fordonsförordningen anges att Transportstyrelsen, i egenskap av marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008, ska tillämpa den förordningen genom att

1. inrätta lämpliga förfaranden enligt artikel 18.2,
2. utföra de uppgifter som följer av artiklarna 20–22 och 23.2, och
3. samarbeta med andra enligt artikel 24.4.

Transportstyrelsen får vidare förstöra eller på annat sätt göra fordon som inte är lekfordon obrukbara enligt artikel 29.4 i (EG) nr 765/2008 (1 kap. 10 § fordonsförordningen).

Marknadskontrollmyndigheter

Transportstyrelsen är marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 när det gäller fordon som inte är lekfordon (1 kap. 10 § fordonsförordningen). Marknadskontrollansvaret är kopplat till bestämmelserna i förordning (EG) nr 765/2008. Därutöver har Transportstyrelsen specifikt utsetts till marknadskontrollmyndighet enligt tre EU-förordningar. Det gäller förordningarna (EU) nr 167/2013 och (EU) nr 168/2013 (1 kap. 9 § fordonsförordningen) och förordning (EU) 2016/1628 (7 § förordningen om avgaskrav för vissa förbränningsdrivna mobila maskiner).

Förordningen om avgaskrav för vissa förbränningsdrivna mobila maskiner innehåller bestämmelser som kompletterar förordning (EU)

167/2013 och förordning (EU) 2016/1628. Utöver att Transportstyrelsen utpekas som marknadskontrollmyndighet för den senare förordningen, pekas myndigheten även ut som tillsynsansvarig tillsammans med de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet (8 §). De kommunala nämnderna ska utöva den lokala tillsynen i varje kommun och vid behov samarbeta i tillsynsarbetet med Transportstyrelsen. Enligt uppgift från Transportstyrelsen utövar de tillsyn hos tillverkare, importörer och försäljningsorganisationer som verkar centralt eller nationellt medan kommunerna ansvarar för tillsyn av lokala försäljningsställen. De flesta produktkrav kontrolleras av Transportstyrelsen men kommunerna kontrollerar bland annat märkning.

Transportstyrelsen delar tillsynsansvaret över drivmedelslagen med Energimyndigheten (14 § drivmedelsförordningen). Transportstyrelsen har det huvudsakliga tillsynsansvaret medan Energimyndigheten ansvarar i fråga om drivmedelsleverantörernas åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser, utsläppsrapporter och miljöinformation om drivmedel. Enligt utredningens bedömning innebär Energimyndighetens tillsynsansvar inte ansvar för uppgifter som innebär marknadskontroll. Det kan diskuteras om Transportstyrelsens generella ansvar för marknadskontroll för fordon som inte är lekfordon även omfattar drivmedel. I samband med att förordningarna (EU) nr 167/2013 och (EU) nr 168/2013 skulle tillämpas i svensk rätt konstaterade regeringen att det inte fanns någon utpekad marknadskontrollmyndighet på motorfordonsområdet. Regeringen ansåg att en sådan myndighet borde utses och att det kunde ske på förordningsnivå. Några närmare överväganden eller ställningstaganden kring omfattningen av marknadskontrollmyndighetens ansvarsområde framgår inte av förarbetena (prop. 2015/16:31 *Godkännande och marknadskontroll av fordon*, s. 84 f.).

Befogenheter vid marknadskontroll

Genom att Transportstyrelsen har utsetts till marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 får myndigheten anses ha de befogenheter som framgår av förordningen. Av artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 framgår att marknadskontrollmyndigheten får kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan

dokumentation och information som myndigheterna anser sig behöva för att utföra sin verksamhet, inbegripet tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler och rätt att ta nödvändiga prov-exemplar av produkterna. Myndigheten får vidare förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk obrukbara, om den anser att det är en nödvändig åtgärd. Av marknadskontrollmyndighetens skyldighet att utföra uppgifter i bland annat artikel 20 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheten har befogenhet att återkalla, dra tillbaka eller förbjuda tillhandahållandet av en produkt som utgör en allvarlig risk, även en allvarlig risk utan omedelbar effekt. Av artikel 29 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att myndigheten har befogenhet att förstöra eller på annat sätt göra produkter som utgör en allvarlig risk och som ska föras in i landet men som ännu inte har släppts ut på den nationella marknaden obrukbara.

Transportstyrelsen är även tillsynsmyndighet enligt fordonslagen. I den egenskapen har Transportstyrelsen befogenhet att från den som saluför fordon, system, komponenter, separata tekniska enheter, fordonsdelar eller annan utrustning till fordon få

- tillträde till fordon, slutna utrymmen i fordon, lokaler eller liknande, och till områden i anslutning till dessa där fordon står uppställda, samt
- de upplysningar och de handlingar, varuprover och liknande som behövs för tillsynen.

Transportstyrelsen får vidare meddela de förelägganden som behövs för att lagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska efterlevas (5 kap. 3 b §).

Transportstyrelsens befogenheter i egenskap av tillsynsmyndighet enligt avgasreningslagen överensstämmer med befogenheterna enligt fordonslagen (36 och 37 §§ avgasreningslagen).

Transportstyrelsen har något vidare befogenheter vid tillsyn av efterlevnaden av förordning (EU) 2016/1628, vilket framgår av lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner. Transportstyrelsen får förelägga den som tillverkar, importerar eller saluför mobila maskiner eller motorer till dessa att utan ersättning till myndigheten lämna de upplysningar och handlingar, tillhandahålla de mobila maskiner, motorer och motordelar och utföra de under-

sökningar som behövs för tillsynen. Transportstyrelsen har vidare rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder, hos dem som tillverkar, importerar eller saluför mobila maskiner eller motorer till dessa, och får där utföra undersökningar och provningar. Polismyndigheten ska lämna det biträde som behövs för tillsynen (9 §). Transportstyrelsen får meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att lagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska efterlevas (8 §).

När det gäller efterlevnaden av direktiv 98/70/EG framgår Transportstyrelsens befogenheter av drivmedelslagen. Transportstyrelsen har rätt att få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Myndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att lagen och föreskrifter meddelade i anslutning till lagen ska följas (24 §).

Sanktionsmöjligheter

Transportstyrelsen får förena myndighetens förelägganden enligt fordonslagen, avgasreninglagen, lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner och drivmedelslagen med vite (5 kap. 3 b § fordonslagen, 37 § avgasreninglagen, 10 § lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner och 24 § drivmedelslagen).

I fordonslagen finns en generell straffbestämmelse som anger att böter kan dömas ut enligt föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer (5 kap. 1 § andra stycket fordonslagen). Sådana straffbestämmelser finns i 8 kap. 5–12 §§ fordonsförordningen. Ansvarsbestämmelserna i fordonslagen är subsidiära till brottsbalken och lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Enligt avgasreninglagen är visst undanhållande av information eller manipulering av avgassystem straffsanktionerade vid uppsåtligt eller oaktsamt agerande (38 § avgasreninglagen). Den som inte har följt ett vitesföreläggande från Transportstyrelsen får inte dömas till ansvar enligt avgasreninglagen för en gärning som omfattas av föreläggandet (39 § samma lag).

Enligt lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet yrkesmässigt saluför mobila maskiner eller motorer till dessa i strid med vissa

föreskrifter till böter eller fängelse i högst sex månader. Likaså är det straffbelagt att felaktigt förse en motor till en mobil maskin med ett märke om att den överensstämmer med ett EU-typgodkännande samt att ändra eller göra ingrepp i utrustning som reglerar avgaser på ett sådant sätt att motorn inte längre uppfyller kraven för ett typgodkänt utförande (13–15 §§ lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner).

Den som med uppsåt eller av oaktsamhet saluför bensin och dieselbränsle som inte uppfyller vissa miljöklasskrav döms till böter eller fängelse i högst två år (33 § drivmedelslagen). Den som inte har följt ett vitesföreläggande får inte dömas till ansvar för en gärning som omfattas av föreläggandet (34 § samma lag).

Övrigt

Beslut enligt fordonslagen eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen gäller omedelbart om inte något annat anges i beslutet (5 kap. 7 § fordonslagen). Transportstyrelsen får bestämma att ett beslut om betalning enligt förordningen om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner ska gälla omedelbart även om det överklagas. Beslutet får då verkställas enligt utsökningsbalken (10 § förordningen om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner).

Transportstyrelsen har bemyndigats att meddela föreskrifter om avgifter för myndighetens tillsyn enligt fordonslagen och tillsyn enligt förordningarna (EU) nr 167/2013 och (EU) nr 167/2013 (8 kap. 16 § fordonsförordningen). Likaså har Transportstyrelsen bemyndigats att meddela föreskrifter om avgifter för tillsyn enligt lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner och drivmedelslagen (9 § förordningen om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner och 12 § drivmedelsförordningen).⁴⁵

Behörig domstol för överklagande av Transportstyrelsens beslut är allmän förvaltningsdomstol (5 kap. 4 § fordonslagen, 40 § avgasreningslagen, 16 § lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner, 35 § drivmedelslagen).

⁴⁵ Transportstyrelsen har gett ut särskilda föreskrifter om myndighetens avgifter, TSFS 2016:105 Transportstyrelsens föreskrifter om avgifter. Se bland annat 29 kap. i föreskrifterna för avgifter vid tillsyn inom vägtrafikområdet.

7 Överväganden om nationell reglering

7.1 Inledning

Bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning utgör ett ramverk som kompletterar och stärker befintliga bestämmelser i harmoniserad unionslagstiftning på produktområdet. Förordningen är endast tillämplig i den mån det inte finns några specifika bestämmelser med samma syfte, karaktär eller verkan i annan unionslagstiftning. Förordningen gäller för produkter som omfattas av den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga I till förordningen. För att kunna bedöma vilka bestämmelser i EU:s marknadskontrollförordning som behöver kompletteras av bestämmelser i svensk rätt har utredningen gjort en översyn av den svenska sektorslagstiftning som kompletterar eller genomför den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga I till förordningen. Översynen presenteras i kapitel 6.

I de följande avsnitten redovisar utredningen, utifrån resultatet av översynen och regleringen i EU:s marknadskontrollförordning, sina överväganden i fråga om utrymmet för och behovet av kompletterande nationell lagstiftning.

7.2 Utrymme för nationell reglering

Utredningens bedömning: EU:s marknadskontrollförordning är en förordning av delvis blandad karaktär. Det innebär att utrymmet för nationell reglering är något större än vad som vanligtvis är fallet vid EU-förordningar och att förordningen förutsätter viss nationell reglering för att den ska kunna tillämpas effektivt i Sverige.

Unionsrättslig lagstiftningsmetodik och utrymmet för nationell reglering

Utgångspunkten för utredningens arbete är EU:s marknadskontrollförordning. EU-förordningar är, i enlighet med artikel 288 andra stycket i Fördraget om EU:s funktionssätt (FEUF), till alla delar bindande och direkt tillämpliga i alla medlemsstater. En förordning ska tillämpas av domstolar och myndigheter som direkt gällande rätt och kan grunda rättigheter och skyldigheter för enskilda. Förordningar får inte omvandlas till nationell lagstiftning, men rättsakterna kan behöva kompletterande nationella författningsbestämmelser. EU:s marknadskontrollförordning är alltså bindande och direkt tillämplig i Sverige. Det framgår också i artikel 44 i förordningen.

En EU-förordning får inte införlivas i eller transformeras till nationell rätt och medlemsstaterna får inte införa bestämmelser i sådana frågor som regleras i förordningen. Det är därför nödvändigt att göra ändringar i nationell rätt om den strider mot eller omfattar sådant som regleras i förordningen. Detta hindrar dock inte att en medlemsstat inför regler av verkställande karaktär. Vissa bestämmelser i förordningar kan rikta sig till medlemsstaterna som rättssubjekt och då behövs kompletterande nationella bestämmelser för att förordningarna ska kunna tillämpas och få genomslag på nationell nivå. Exempelvis kan det behövas nationella regler om vilken myndighet som ska ansvara för tillämpningen av EU-förordningens bestämmelser.¹ Medlemsstaterna är vidare skyldiga att se till att det finns bestämmelser som gör att en EU-förordning kan tillämpas i praktiken och få ett effektivt genomslag.

Utöver förordningar används direktiv för att harmonisera medlemsstaternas nationella lagstiftning på olika områden. Till skillnad från förordningar riktar sig direktiv till medlemsstaterna och måste genomföras i den nationella lagstiftningen. Ett direktiv är bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås, men det överläts åt medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet (artikel 288 tredje stycket i FEUF).

Utredningen kan konstatera att användningen av EU-förordningar har ökat och att förordningar nu finns på politikområden där de inte har förekommit tidigare. Det är därför särskilt viktigt att

¹ Jfr exempelvis artikel 10 i EU:s marknadskontrollförordning enligt vilken varje medlemsstat ska utse en eller flera marknadskontrollmyndigheter samt tillsätta ett centralt samordningskontor.

medlemsstaterna anpassar nationell rätt till de direktverkande förordningarna för att reglerna ska kunna fungera i samklang med varandra. Den ökande användningen av förordningar som regleringsmodell har lett till en utveckling där det beslutas förordningar som i vissa delar överlämnar frågor att regleras i den nationella rätten.

Enligt utredningen kan EU:s marknadskontrollförordning ses som en rättsakt av delvis blandad karaktär i den meningen att utgångspunkten visserligen är att förordningen är direkt tillämplig men det finns artiklar i den som är utformade närmast som artiklar i direktiv och förutsätter nationellt genomförande för att de ska kunna tillämpas. För detta talar exempelvis formuleringen artikel 14 att medlemsstaterna ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter vissa befogenheter. Befogenheterna följer alltså inte direkt av förordningen utan förutsätter en reglering i nationell rätt. Även medlemsstaternas valmöjlighet när det gäller hur marknadskontrollmyndigheterna ska få utöva befogenheterna, det vill säga inom ramen för egen myndighetsutövning, med hjälp av andra myndigheter eller efter ansökan till domstol, förutsätter en reglering i nationell rätt. Flera av förordningens bestämmelser är dessutom allmänt hållna och formulerade på ett sätt som påminner om regleringen i direktiv. Dessa förordningsbestämmelser förutsätter ett nationellt genomförande som konkretiserar förordningen och möjliggör dess praktiska tillämpning av nationella myndigheter.² Enligt utredningens bedömning är förordningen i dessa delar inte så konkret och tydlig att myndigheter till exempel skulle kunna utöva angivna befogenheter enbart med stöd i förordningen. Vidare anges i skälen (42) till förordningen vad som ska gälla inte bara vid utövandet av befogenheterna utan även vid genomförandet av dessa. Det är ett uttryckssätt som vanligtvis används i direktiv och inte i en förordning. Beträffande genomförandet framhålls också att detta ska vara förenligt med nationell rätt, inklusive med tillämpliga rättssäkerhetsgarantier. Avsikten är alltså att reglerna i EU-förordningen ska anpassas till de förutsättningar som nationell rätt ger.

Utredningen kan konstatera att det inte bara finns möjlighet att reglera och komplettera EU:s marknadskontrollförordning nationellt, utan att förordningen i flera avseenden förutsätter sådan nationell kompletterande reglering för att den ska kunna tillämpas. Utredningen måste i dessa delar ta ställning till vilket utrymme som

² Se bland annat artiklarna 8, 10, 14 och 15.

finns för anpassning av bestämmelserna i förhållande till nationell rätt och i detta förhålla sig till de begränsningar en förordning innebär i detta avseende jämfört med ett direktiv. Att EU:s marknadskontrollförordning måste uppfattas som en förordning av delvis blandad karaktär skapar i detta avseende en viss osäkerhet kring medlemsstaternas handlingsutrymme. Det gäller särskilt i förhållande till artiklarna 14 och 15.

7.3 Behov av nationell reglering

Utredningens bedömning: Det behövs inte några åtgärder för att EU:s marknadskontrollförordning ska bli direkt tillämplig i Sverige. Flera artiklar i förordningen förutsätter dock nationell reglering för att kunna tillämpas av myndigheterna. Artiklarna 10, 14, 15, 25 och 41 i förordningen behöver kompletteras med nationella bestämmelser för att dessa ska kunna tillämpas på ett effektivt sätt.

Den sektorslagstiftning som kompletterar eller genomför unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning behöver anpassas i varierande omfattning. De bestämmelser i den svenska regleringen som innebär en otillåten dubbelreglering i förhållande till EU:s marknadskontrollförordning bör upphävas eller ändras. Utöver detta behöver utredningen överväga ändringar i förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn, lagen med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn, tullagen, tullförordningen och offentlighets- och sekretessförordningen.

7.3.1 Förordningens krav på nationell komplettering

Som konstateras ovan förutsätter flera av artiklarna i EU:s marknadskontrollförordning nationella bestämmelser för att de ska kunna tillämpas på ett effektivt sätt. Av artikel 10 följer att medlemsstaterna ska utse en eller flera marknadskontrollmyndigheter i sina territorier samt ett centralt samordningskontor. Medlemsstaterna ska även säkerställa att det finns möjligheter för marknadskontroll-

myndigheterna att bedriva ett nära samarbete. Enligt artikel 14 ska medlemsstaterna tilldela sina marknadskontrollmyndigheter de befogenheter för marknadskontroll, utredning och tillsyn (jfr fördrags-texten på engelska där ordet ”enforcement” används) som behövs för att tillämpa förordningen och harmoniserad unionslagstiftning. Av artikel 15 följer att medlemsstaterna får ge sina marknadskontrollmyndigheter rätt att återkräva kostnader för sin verksamhet avseende fall av bristande överensstämmelse. Av artikel 41 framgår att medlemsstaterna ska fastställa regler om sanktioner för överträdelser av bestämmelserna i förordningen och viss harmoniserad unionslagstiftning som framgår av bilaga II till förordningen. Enligt artikel 25 ska medlemsstaterna utse tullmyndigheter, en eller flera marknadskontrollmyndigheter eller annan myndighet med ansvar för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden.

7.3.2 Behov av ändringar i svensk sektorslagstiftning

Utifrån de kompletteringar som behövs enligt de ovan nämnda artiklarna i EU:s marknadskontrollförordning aktualiseras också följdändringar i svensk sektorslagstiftning. Följande behov har identifierats genom utredningens översyn i kapitel 6.

Utpekade marknadskontrollmyndigheter (artikel 10)

Det saknas i några fall en utpekad marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av en viss unionsrättsakt i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. I de fall marknadskontrollansvaret anges utifrån specifika produkter eller egenskaper i stället för samtliga produkter som omfattas av en unionsrättsakt finns också en risk för att marknadskontrollansvaret inte är heltäckande i förhållande till bilagan. Det finns därför behov av att utse marknadskontrollmyndigheter och förtydliga ansvarsfördelningen i vissa fall. Utredningens överväganden om fördelningen av marknadskontrollansvaret finns i kapitel 8 avsnitt 8.2.2.

Marknadskontrollmyndigheternas befogenheter (artikel 14)

De minimibefogenheter som anges i artikel 14.4 i EU:s marknads-kontrollförordning uppfylls inte fullt ut i någon svensk sektorslagstiftning. Det behövs alltså justeringar avseende all sektorslagstiftning för att nå upp till miniminivån. I vissa fall rör det sig enbart om för snäva begränsningar i svensk sektorslagstiftning, till exempel avseende vilka aktörer en marknadskontrollmyndighet får begära information av eller till vilka lokaler myndigheten har rätt att begära tillträde. I andra fall saknas lagstöd för att marknadskontrollmyndigheten ska få utöva en viss befogenhet, till exempel att köpa produkter utan att uppge sin rätta identitet eller att begära ändring av innehållet på en webbsida. Utredningens överväganden om marknadskontrollmyndigheternas befogenheter finns i kapitel 9.

Det finns i enstaka fall befogenheter i sektorslagstiftningen som går utöver minimibefogenheterna i EU:s marknadskontrollförordning. Till exempel har marknadskontrollmyndigheterna i några fall rätt att begära upplysningar av vilken aktör som helst, det vill säga utan begränsningen att myndigheten enbart får vända sig till ekonomiska aktörer. Det finns inget hinder i EU:s marknadskontrollförordning mot att ge marknadskontrollmyndigheterna befogenheter som går utöver den miniminivå som anges i artikel 14.4. Det finns därför inte behov av någon lagändring i dessa fall. Däremot krävs överväganden avseende formen för den svenska regleringen för att säkerställa att det tydligt framgår vilka befogenheter marknadskontrollmyndigheterna har.

Det kan konstateras att det i ett stort antal svenska sektors-specifika lagar eller förordningar finns en hänvisning till förordning (EG) nr 765/2008. Bestämmelserna om marknadskontroll i den förordningen upphävs genom EU:s marknadskontrollförordning. I den mån sektorslagstiftningen innehåller hänvisningar till bestämmelser om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008 finns därför anledning att justera dessa hänvisningar. Det ska dock noteras att förordning (EG) nr 765/2008 alltså kommer att innehålla bestämmelser om ackreditering och CE-märkning, vilket innebär att hänvisningar till förordningens artiklar i dessa delar fortsatt ska finnas i svensk sektorslagstiftning.

Återkrav av kostnader för marknadskontrollmyndigheternas verksamhet (artikel 15)

I svensk sektorslagstiftning finns i de flesta fall ett bemyndigande för regeringen eller utsedd myndighet att meddela föreskrifter angående avgift för myndighetens marknadskontroll eller annan tillsyn. Regleringen när det gäller om avgift för tillsynen får begäras endast om produkten inte uppfyller gällande krav eller om avgift alltid får tas ut varierar.

I artikel 15 i EU:s marknadskontrollförordning ges medlemsstaterna möjlighet att välja att ge marknadskontrollmyndigheter rätt att återkräva kostnaden för sin verksamhet vid bristande överensstämmelse. När det gäller denna bestämmelse finns det enligt utredningens bedömning inte utrymme för nationella bestämmelser som ger myndigheterna större befogenheter än vad som anges i förordningen. Enligt artikel 2.1 i EU:s marknadskontrollförordning går särskilda bestämmelser med samma syfte i harmoniserad unionslagstiftning som på ett mer specifikt sätt reglerar särskilda aspekter av marknadskontroll före förordningen (*lex specialis*). Några av unionsrättsakterna i bilaga I till förordningen innehåller sådana specifika bestämmelser som ger marknadskontrollmyndigheter rätt att ta ut avgifter i andra fall än vid bristande överensstämmelse.³ I de fall svensk sektorslagstiftning ger rätt att begära ersättning för marknadskontrollverksamhet även när produkten uppfyller gällande krav, utan att sådana specifika bestämmelser finns i relevant harmoniserad unionslagstiftning, krävs justeringar av den svenska sektorslagstiftningen. Regleringen strider då mot EU:s marknadskontrollförordning. Utgångspunkten är att marknadskontroll ska vara statligt finansierad och den möjlighet till undantag som finns gäller enbart vid bristande överensstämmelse. Utredningens överväganden om möjligheten att begära ersättning för marknadskontroll finns i kapitel 9 avsnitt 9.9.

³ Se exempelvis artikel 7.13 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU av den 3 april 2014 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG.

Sanktioner (artikel 41)

All berörd sektorslagstiftning ger marknadskontrollmyndigheterna möjlighet att förena förelägganden med vite. Viteslagen tillämpas och myndigheten får ansöka om att vitet ska dömas ut hos domstol. I många fall finns även möjlighet att ålägga ekonomiska aktörer sanktionsavgifter och i vissa fall kan överträdelser leda till straff. Svensk sektorslagstiftning uppfyller således det grundläggande kravet på att det ska finnas regler om sanktioner för överträdelser av den unionslagstiftning som anges i bilaga II till EU:s marknadskontrollförordning. Det har från marknadskontrollmyndigheter lyfts fram att sanktionsavgifter är mer effektiva sanktionsverktyg än straffbestämmelser. I de fall det saknas möjlighet att påföra den ekonomiska aktören sanktionsavgift krävs det därför överväganden i fråga om de svenska sanktionsbestämmelserna fullt ut uppfyller kravet på att de ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

När det finns möjlighet till både vitesförelägganden och straffansvar eller sanktionsavgift finns i de allra flesta fall en uttrycklig bestämmelse om att ansvar respektive avgift inte döms eller tas ut om gärningen utgör en överträdelse av ett vitesföreläggande. I ett enstaka fall saknas dock sådant dubbelbestraffningsförbud och justering i den svenska lagen är nödvändig.⁴

Utredningens överväganden om sanktioner och förbudet mot dubbelbestraffning finns i kapitel 10.

Produkter som inte omfattas av EU:s marknadskontrollförordning

Som framgår av utredningens översyn i kapitel 6 har svensk sektorslagstiftning i många fall ett bredare tillämpningsområde än de unionsrättsakter som den kompletterar eller genomför. Sektorslagstiftningens bestämmelser om tillsyn och marknadskontroll enligt den svenska definitionen, som är vidare än den unionsrättsliga definitionen, gäller i vissa fall även produkter som faller utanför de unionsrättsakter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning (se bilaga I till förordningen). Det finns såväl produkter vars säkerhetskrav enbart regleras i nationell rätt som produkter som omfattas av harmonise-

⁴ Lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner.

rad lagstiftning som av olika anledningar har undantagits från tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning.⁵

I Sverige sker marknadskontroll även av produkter som faller utanför tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning. Det finns därför ett visst behov av nationella bestämmelser som reglerar samma saker som EU-förordningen. För att de svenska reglerna ska vara heltäckande kan därför inte samtliga bestämmelser om marknadskontroll i sektorslagstiftningen upphävas. För sådana bestämmelser som innebär en otillåten dubbelreglering bör dock ändringar övervägas.

7.3.3 Behov av ändringar i övrig lagstiftning

Förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn

Förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn innehåller bestämmelser som rör marknadskontroll, ömsesidigt erkännande av varor samt den fria rörligheten av varor inom EU. Bestämmelserna om marknadskontroll rör främst Marknadskontrollrådet. Det finns anledning att överväga ändringar av Marknadskontrollrådets uppgifter mot bakgrund av att vissa av uppgifterna sammanfaller med det centrala samordningskontorets uppgifter enligt artikel 10.4 i EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen behöver även överväga om bestämmelserna som rör Marknadskontrollrådet bör flyttas till annan författning för att samla bestämmelser om marknadskontroll i syfte att förenkla och förtydliga regelverket. Utredningens närmare överväganden finns i kapitel 8 avsnitt 8.3.3.

Lagen med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn

Lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn innehåller ett normgivningsbemyndigande enligt vilket regeringen får med-

⁵ Som exempel kan nämnas stickproppar och uttag för allmänbruk, arbetsställningar samt stegar och arbetsbockar.

delat föreskrifter om vissa skyldigheter för kommuner när de kontrollerar varor och deras överensstämmelse med gällande krav. Skyldigheterna följer av förordning (EG) nr 765/2008 och av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/515 av den 19 mars 2019 om ömsesidigt erkännande av varor som är lagligen saluförda i en annan medlemsstat och om upphävande av förordning (EG) nr 764/2008. EU:s marknadskontrollförordning medför vissa förändringar i förhållande till förordning (EG) nr 765/2008, men utredningen gör bedömningen att det inte finns anledning att ändra omfattningen av normgivningsbemyndigandet.

Tullagen och tullförordningen

Medlemsstaterna ska enligt artikel 25 i EU:s marknadskontrollförordning utse ansvariga myndigheter för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden. Myndigheterna ska ha de befogenheter och resurser som krävs för ett korrekt utförande av sina uppgifter. I tullförordningen (2016:287) anges att Tullverket ska utföra vissa uppgifter enligt förordning (EG) nr 765/2008. Med utgångspunkten att Tullverket även fortsättningsvis ska vara ansvarig myndighet för kontroll vid gränsen i Sverige finns det anledning att överväga behovet av justeringar i tullförordningen. Tullagen (2016:253) innehåller en bestämmelse om uppgiftsskyldighet mellan Tullverket och vissa angivna myndigheter (1 kap. 4 §). Det finns anledning att se över om möjligheten för Tullverket att lämna sekretessbelagda uppgifter bör gälla gentemot alla myndigheter med marknadskontrollansvar för produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. Utredningens närmare överväganden i dessa delar finns i kapitel 12.

Offentlighets- och sekretessförordningen

EU:s marknadskontrollförordning ställer krav på att marknadskontrollmyndigheterna ska kunna hemlighålla viss information de får inom ramen för sin marknadskontrollverksamhet (artikel 17). Enligt 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess i fråga om tillsyn över näringslivet i den utsträckning regeringen meddelar föreskrifter om det. Föreskrifterna, som framgår av

en bilaga till offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641), kan ha olika innebörd för olika marknadskontrollmyndigheter. För att säkerställa ett heltäckande sekretesskydd, oavsett vilken myndighet som förfogar över uppgiften, bör ändringar i offentlighets- och sekretessförordningen övervägas.

Svenska bestämmelser om sekretess mellan myndigheter kan i vissa fall utgöra ett hinder för eller försvåra samarbete mellan marknadskontrollmyndigheterna. Bestämmelserna kan dessutom medföra en ökad administrativ belastning för de ekonomiska aktörerna som kan behöva kommunicera med flera myndigheter i fråga om kontroll av en och samma produkt. Det finns därför skäl att överväga behovet av sekretessbrytande bestämmelser som möjliggör för myndigheterna att kunna förmedla uppgifter av betydelse för marknadskontrollen mellan varandra samt med marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsstater.

Utredningens närmare överväganden kring behovet av sekretessbestämmelser finns i kapitel 8 avsnitt 8.5.

Myndigheternas instruktioner

För några statliga marknadskontrollmyndigheter finns marknadskontrollansvaret angivet i deras myndighetsinstruktioner.⁶ Det kan därför finnas anledning att se över myndigheternas instruktioner i de fall där marknadskontrollansvaret lyfts fram.

7.3.4 Övriga ändringar

Genom översynen i kapitel 6 har utredningen identifierat vissa generella behov av anpassningar av den svenska regleringen av marknadskontroll för att EU:s marknadskontrollförordning ska kunna tillämpas effektivt.

Nuvarande reglering av marknadskontroll är av flera skäl svår att överblicka, bland annat för att termen marknadskontroll inte används i äldre lagstiftning och det därför kan vara svårt att hitta tillämpliga

⁶ Se 2 § 3 förordning (2007:913) med instruktion för Arbetsmiljöverket, 6 § förordning (2013:1020) med instruktion för Folkhälsomyndigheten, 4 § 13 förordning (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen, 3 § 16 förordning (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet och 2 § 4 och 5 förordning (2009:895) med instruktion för Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll.

bestämmelser avseende myndigheternas marknadskontrollverksamhet. Till detta kommer att myndigheternas marknadskontroll styrs av en rad olika regelverk, både unionsrättsliga och nationella samt såväl övergripande som sektorsspecifika. Regelverken skiljer sig åt i fråga om befogenheter och sanktionsmöjligheter, inte bara mellan olika myndigheter men också mellan olika produktslag som kontrolleras av samma myndighet. Det förekommer också att myndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter regleras på olika nivåer, det vill säga att sådana regler kan finnas i lag, förordning eller i myndigheternas föreskrifter.

För en effektiv marknadskontroll, ur såväl marknadskontrollmyndigheternas som de ekonomiska aktörernas perspektiv, vore det önskvärt med en mer enhetlig reglering. Det skulle underlätta marknadskontrollmyndigheternas tillämpning av bestämmelserna och samarbetet dem emellan, bidra till bättre förutsebarhet samt vara lättare för de ekonomiska aktörerna att förhålla sig till.

Utredningen kan utifrån vad som anförs i kapitel 5 och av vad som framkommer i översynen i kapitel 6 konstatera att det finns goda skäl att, där det är möjligt, tydliggöra när myndigheternas tillsyn utgör marknadskontroll och att tillämpa en mer konsekvent begreppsanvändning i lagstiftningen. Genom en mer enhetlig begreppsanvändning ges både myndigheter och ekonomiska aktörer bättre förutsättningar att tillämpa och förhålla sig till gällande regler. Termen marknadskontroll bör endast användas i berörda lagar när det är kontroll av att produkter som omfattas av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning och som tillhandahålls på unionsmarknaden uppfyller gällande krav som avses.

7.4 Val av reglering

7.4.1 Alternativa sätt att reglera i lag

Möjligheten att införa eller behålla nationella bestämmelser om marknadskontroll begränsas av omständigheten att den för utredningen aktuella unionsrättsakten om marknadskontroll är en förordning och inte ett direktiv. Som konstateras ovan både medger och förutsätter EU:s marknadskontrollförordning vissa nationella bestämmelser som kompletterar förordningens reglering. Det första som utredningen har att ta ställning till är om kompletteringar och änd-

ringar ska göras i varje relevant sektorsspecifik lag, genom en övergripande horisontell lag eller på annat sätt. En utgångspunkt för överväganden i dessa delar bör vara att samtliga inblandade aktörer gynnas av att regleringen av marknadskontroll i Sverige förenklas och förtydligas i så stor utsträckning som möjligt.

Därefter måste utredningen överväga vilken lagstiftningsteknik som bör användas för att införa de nödvändiga kompletteringarna.

Reglering genom ändringar i berörd sektorslagstiftning

En metod för att reglera de kompletteringar och ändringar som behövs är att göra justeringar i det svenska regelverk som omfattas av EU:s marknadskontrollförordnings tillämpningsområde, närmare bestämt den berörda sektorslagstiftning som framgår i kapitel 6, samt i förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. Lagtekniskt genomförs EU:s marknadskontrollförordning då inte genom en särskild lag som hänvisar till förordningens bestämmelser utan genom integrering av vissa bestämmelser i relevanta lagar på området.

Denna metod kan beskrivas som den minst ingripande och den som innebär minst förändring jämfört med dagens reglering. Den kräver enbart justeringar i den mån aktuell sektorslagstiftning inte innehåller tillräcklig reglering för en effektiv tillämpning av EU:s marknadskontrollförordning. I viss sektorslagstiftning kan det räcka med att marknadskontrollmyndigheterna tilldelas ytterligare någon eller några befogenheter enligt artikel 14.4 i EU:s marknadskontrollförordning och att hänvisningar till förordning (EG) nr 765/2008 byts ut mot den nya marknadskontrollförordningen.

En fördel med metoden är att behovet av sektorsspecifik särreglering kan beaktas i hög utsträckning. Vidare kan all reglering för en viss produkttyp, till exempel byggprodukter, samlas i samma lag, oavsett om samtliga produkter omfattas av EU:s marknadskontrollförordning eller inte. Metoden underlättar för eventuella anpassningar som kan krävas när flera myndigheter ska tillämpa bestämmelserna i förhållande till flera olika regelverk. För att skapa enhetlighet i lagstiftningen bör det dock eftersträvas att i möjligaste mån använda likartade rubriceringar och formuleringar i varje berörd sektorsspecifik lag vid användning av denna metod.

En nackdel med denna regleringsmetod är att ett redan spretigt och svåröverskådligt regelverk riskerar att bli ännu spretigare och än svårare att överblicka och förstå när ytterligare bestämmelser tillförs i ett mycket stort antal nationella författningar. En sådan reglering riskerar att resultera i att det uppstår oavsiktliga skillnader i myndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter vid tillämpningen av EU-förordningen. Lagstiftaren behöver också vid varje framtida ändring överväga och göra följdändringar i samtliga sektorsspecifika författningar. Det innebär ofta ett omfattande och tidskrävande arbete. Om denna metod används uppnås varken förbättrad överskådlighet av regelverket eller en tydligare reglering av marknadskontrollen i Sverige. Liknande tillvägagångssätt har också kritiserats av Lagrådet som uttryckt att läsbarheten och förståelsen för reglernas sammanhang i hög grad försvåras när unionslagstiftning regleras på olika sätt i sektorslagstiftningen utifrån de nationella regelverkens ursprungliga utformning.⁷ Metoden lämpar sig enligt utredningens bedömning framför allt när det är ett färre antal författningar som påverkas av regleringen och där färre myndigheter ska tillämpa bestämmelserna.

En horisontell lag

En annan lagstiftningsmetod är att införa en övergripande horisontell lag som reglerar all marknadskontroll i Sverige, vilket föreslogs redan av den förra marknadskontrollutredningen i betänkandet *Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter* (SOU 2017:69). Förslaget med en horisontell lag välkomnades av flertalet remissinstanser.

Utredningen delar den bedömning som gjordes av den förra utredningen i fråga om fördelarna med en horisontell lag. För att fylla sitt syfte bör en horisontell lag om marknadskontroll dock ha ett brett tillämpningsområde och gälla för så många produkter som möjligt. Det bör även övervägas om inte bestämmelser om CE-märkning också skulle kunna inrymmas i en sådan lag.

En horisontell lag skulle medföra att bestämmelser med verktyg för att utföra marknadskontroll separeras från regler som rör produktkrav. Med hänsyn till den stora variation som finns av olika slags

⁷ Prop. 2015/16:116 *Det omarbetade direktivet om elektromagnetisk kompatibilitet*, s. 58 f.

produkter måste regler som innehåller krav på produkter och de ekonomiska aktörernas skyldigheter fortsatt ligga i sektorsspecifik lagstiftning. Regler som ger marknadskontrollmyndigheterna verktyg för att utföra marknadskontroll, inklusive befogenheter och sanktionsmöjligheter, kan dock med fördel utformas mer enhetligt och samlas i en gemensam lag. Att samla dessa bestämmelser i en gemensam lag skulle innebära att reglerna blir mer överskådliga och enhetligare. Det skulle underlätta för såväl myndigheter som för ekonomiska aktörer jämfört med att reglerna är uppdelade i olika sektorsspecifika lagar. En sådan lag skulle också förenkla lagstiftningsarbetet vid införandet av nya unionsrättsakter på produktområdet eftersom överväganden avseende exempelvis befogenheter och sanktioner redan gjorts i samband med införandet av den horisontella lagen. Även risken för att myndigheter ges olika befogenheter eller sanktionsmöjligheter vid genomförandet av olika EU-direktiv eller vid tillämpningen av EU-förordningar skulle minska. De minimibefogenheter som EU:s marknadskontrollförordning föreskriver skulle dessutom få fullt genomslag i Sverige och parallella regleringar undvikas i förhållande till de områden som inte omfattas av förordningen. En horisontell lag skulle också kunna bidra till en mer enhetlig myndighets- och domstolspraxis på området.

En svårighet som en horisontell lag medför är att utrymmet för sektorsspecifik särreglering minskar. Marknadskontroll omfattar ett mycket stort antal produkter av vitt skilda slag och en marknadskontrollmyndighet kan på grund av särskilda karakteristika hos vissa produktslag ha behov av specifika befogenheter. Vidare finns skäl att behålla de olika forumreglerna för överklaganden inom vissa områden, till exempel inom miljösektorn. Nu nämnda förhållanden riskerar att medföra svåra gränsdragningar vid införandet av en horisontell lag. Ett alternativ för att möjliggöra särreglering i större omfattning vore att göra den horisontella lagen subsidiär i förhållande till sektorslagstiftning som på ett mer specifikt sätt reglerar särskilda aspekter av marknadskontrollen. Det skulle dock undergräva själva syftet med en horisontell lag och försvåra tillämpningen eftersom det öppnar upp för oklarheter kring vilka bestämmelser som ska gälla.

En horisontell lag bör enligt utredningen omfatta produkter inom såväl det harmoniserade området och som omfattas av bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning som produkter som endast regle-

ras nationellt. En sådan reglering skulle emellertid fordra ett omfattande utredningsarbete, bland annat en fullständig översyn av all sektorslagstiftning som berör produkter, något som inte ryms inom utredningens uppdrag.

En kompletterande lag till EU:s marknadskontrollförordning

Ytterligare ett lagstiftningsalternativ är att samla de regler som gäller marknadskontroll av produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning i en gemensam lag som kompletterar förordningen. En sådan lag är horisontell i den betydelsen att den är sektorsövergripande men med ett snävare tillämpningsområde än exempelvis förslaget till horisontell lag som lämnades av den förra marknadskontrollutredningen i ovan redovisade betänkande SOU 2017:69.

En kompletterande lag skulle precis som en horisontell lag innebära en uppdelning mellan sektorsspecifika regler som rör produktkrav och gemensamma regler som rör metoden för marknadskontroll. En sådan lag skulle medföra flera av fördelarna med en horisontell lag, till exempel överskådliga regler, gemensamma befogenheter och sanktionsbestämmelser samt en enhetlig myndighets- och domstolspraxis. Den skulle dock, i vart fall inledningsvis, enbart vara tillämplig på de produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. Det skulle därmed alltså finnas parallella regelverk i förhållande till andra produkter. Enligt utredningen finns det dock möjlighet att i ett senare skede införa hänvisningar till en kompletterande lag även i annan svensk produktlagstiftning. Vid kommande ändringar av unionsrättsakter, eller när nya sådana införs på produktområdet, skulle den kompletterande lagen kunna användas.

En kompletterande lag skulle i nuläget inte kunna ersätta den sektorslagstiftning som omfattas av utredningens översyn i kapitel 6. Detta på grund av att flera av de berörda sektorsspecifika lagarna är tillämpliga även på produkter som faller utanför tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning. Vissa författningar som kompletterar enskilda EU-förordningar skulle dock kunna ersättas.⁸

⁸ Exempelvis lagen (2014:534) med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning, lagen (2018:125) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning och lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning.

Som beskrivs ovan kan det i vissa specifika sektorer finnas behov av särreglering. Det kan gälla vissa marknadskontrollmyndigheters behov av befogenheter som går utöver de gemensamma befogenheterna eller särskilda processuella förfaranden. Precis som en heltäckande horisontell lag kan en kompletterande lag vara subsidiär i förhållande till sektorslagstiftningen. Som redogörs för ovan riskerar då syftet med en övergripande lag med gemensamma bestämmelser att gå förlorat.

Mot bakgrund av ovanstående skulle en kompletterande lag inte innebära någon förenkling av regelverket om man ser till antalet författningar att förhålla sig till som ett mått på detta, få författningar skulle tas bort och i stället skulle en ny tillkomma. En kompletterande lag skulle dock utgöra den huvudsakliga nationella regleringen när det gäller marknadskontroll på det harmoniserade området och därigenom skapa förutsättningar för en tydligare och mer överskådlig reglering. Den skulle också underlätta för en mer enhetlig begrepps-användning och på sikt kunna ligga till grund för en horisontell heltäckande reglering.

7.4.2 Lagstiftningsteknik

När kompletteringar av EU:s marknadskontrollförordning införs i svensk rätt måste det, utöver valet av reglering ovan, övervägas vilken lagstiftningsteknik som bör användas. Detta gäller särskilt avseende de kompletteringar där det finns utrymme för medlemsstaterna att anpassa EU-förordningen till nationell rätt eller på annat sätt välja i vilken omfattning förordningen ska genomföras, till exempel när det gäller marknadskontrollmyndigheternas befogenheter enligt artikel 14.4. Ett alternativ är att endast göra sådana preciseringar som är nödvändiga för att en myndighet ska kunna utöva en viss befogenhet och i övrigt hänvisa till EU-förordningen. Ett annat alternativ är att, i den mån förordningen medger det, i svensk rätt ta in bestämmelser som fullständigt reglerar befogenheterna både i materiellt och processuellt hänseende.

Fördelen med att välja en fullständig reglering av exempelvis marknadskontrollmyndigheternas befogenheter är att den svenska

regleringen blir tydlig och lättöverskådlig.⁹ Det underlättar för såväl myndigheter som andra aktörer vid tillämpning av lagen. Samtidigt måste bestämmelserna utformas så nära förordningstexten som möjligt för att inte riskera att nödvändiga tolkningar leder till att den svenska lagtexten inte stämmer överens med unionslagstiftarens intentioner eller med eventuella framtida tolkningar i EU-domstolen.

Om komplettering i stället huvudsakligen sker genom hänvisning till EU:s marknadskontrollförordning undviks stegvisa anpassningar av fördragstexten som kan leda bort från syftet med förordningen. Det minskar även risken för dubbelreglering. Dock innebär det att den svenska lagen i alla avseenden måste läsas parallellt med EU-förordningen.

7.4.3 Sektorsövergripande lag som kompletterar EU:s marknadskontrollförordning

Utredningens bedömning: Merparten av de kompletterande bestämmelser som behövs för tillämpningen av EU:s marknadskontrollförordning är av generell karaktär, i betydelsen att de rör flertalet myndigheter och inte enbart en viss sektor. Den typen av generella bestämmelser bör samlas i en ny sektorsövergripande lag om marknadskontroll.

Den sektorsövergripande lagen bör reglera all marknadskontroll som faller inom tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning. Det bör inte förekomma särreglering av marknadskontroll på vissa områden. Däremot kan det finnas behov att viss särskild reglering inom någon sektor, till exempel att behålla särskilda forum för överklagande inom miljösektorn. I en lag med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning finns utrymme för sådan särskild reglering.

Det finns fortsatt behov av bestämmelser i sektorslagstiftningen om kontroll av produkter som faller utanför tillämpnings-

⁹ Denna metod valde Utredningen om EU:s förordning om konsumentskyddssamarbete i betänkandet *Nya befogenheter på konsumentskyddsområdet* (SOU 2019:12). Flera remissinstanser, till exempel Svea hovrätt (Patent- och marknadsöverdomstolen), Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen) och Stockholms Universitet, lyfte dock fram vissa risker med en sådan lagstiftningsteknik. I prop. 2019/20:120 *Ny befogenheter på konsumentskyddsområdet*, valde regeringen att i likhet med betänkandet föreslå en fullständig reglering av myndigheternas befogenheter för att uppnå ett effektivt genomslag för den aktuella EU-förordningen, se s. 36 i nämnda proposition.

området för EU:s marknadskontrollförordning. Sådan kontroll bör benämnas *tillsyn* eftersom den inte omfattas av definitionen av marknadskontroll i EU:s marknadskontrollförordning.

Utredningens förslag: En ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska införas.

Bestämmelserna i den föreslagna lagen ska ersätta de bestämmelser i sektorslagstiftningen som rör marknadskontroll av produkter som omfattas av unionslagstiftningen i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. I sektorslagstiftning vars bestämmelser även rör produkter som faller utanför tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning eller som reglerar annan tillsyn än marknadskontroll, införs en hänvisning till den föreslagna lagen.

Definitionen av marknadskontroll i förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn ska inte längre gälla.

De beslut som en marknadskontrollmyndighet fattar med stöd av den föreslagna lagen ska kunna överklagas till domstol. Överklagande ska ske till allmän förvaltningsdomstol eller, när beslutet rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde, till mark- och miljödomstol.

Reglering för en enhetlig och effektiv tillämpning

Merparten av de kompletterande bestämmelser som behövs eller som utredningen bedömer är lämpliga för en effektiv tillämpning av EU:s marknadskontrollförordning är av generell karaktär, i betydelsen att de rör flertalet marknadskontrollmyndigheter och inte bara en viss sektor. De passar därför väl i en sektorsövergripande lag om marknadskontroll. Det skulle enligt utredningens mening av flera skäl vara eftersträvansvärt att genom en heltäckande horisontell lag reglera all nationell marknadskontroll i en och samma lag. Utredningen saknar dock både uppdrag och tidsutrymme att överväga och ta fram ett sådant genomgripande författningsförslag. Med hänsyn till att ett stort antal nationella författningar berörs av de kompletteringar som behövs, till exempel avseende marknadskontrollmyndigheternas befogenheter, lämpar sig alternativet att genomföra kom-

pletteringar i respektive sektorsspecifik lag inte särskilt väl. I stället bör de kompletterande bestämmelser som utredningen föreslår samlas i en ny sektorsövergripande, dock inte heltäckande, lag om marknadskontroll. Genom att samla bestämmelserna i en sektorsövergripande lag blir reglerna enhetligare och mer lättöverskådliga både för myndigheter och för ekonomiska aktörer. Utredningen anser att det skapar bäst förutsättningar för att få den tydlighet i regleringen som en enhetlig och effektiv tillämpning kräver.

Utredningen har övervägt benämningen av den nya lag som utredningen föreslår. Ett alternativ är att benämna den *lagen om marknadskontroll*. Med hänsyn till att det finns annan nationell marknadskontroll som inte kommer att omfattas av lagen och att den kompletterar EU:s marknadskontrollförordning har utredningen bedömt att det inte är en passande benämning. För att betona att den lag som utredningen föreslår endast utgör ett komplement till EU-förordningen bör den i stället benämnas *lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning*.

Den föreslagna lagen ska innehålla allmänna bestämmelser om åtgärder i samband med marknadskontroll så som marknadskontrollmyndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter. Även bestämmelser om tystnadsplikt och möjligheten att återkräva kostnader för utförd marknadskontrollverksamhet ska regleras i lagen. Bestämmelser som rör produktkrav ska alltjämt finnas i sektorslagstiftningen.

De bestämmelser som utredningen föreslår ska gälla tillsammans med bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning. Exempelvis måste de befogenheter som Sverige tilldelar sina marknadskontrollmyndigheter utövas i enlighet med vad som anges i artikel 14.2. Förbudet mot dubbelreglering i nationell rätt i förhållande till EU-förordningar innebär att den föreslagna lagen måste läsas tillsammans med EU:s marknadskontrollförordning. Det är därför både praktiskt möjligt och lämpligt att i så stor utsträckning som möjligt hänvisa till förordningen i den föreslagna kompletterande lagen. När det gäller marknadskontrollmyndigheternas befogenheter föreslår utredningen i några fall att de ska gå utöver miniminivån i artikel 14.4. Det finns då behov av att ange vad marknadskontrollmyndigheterna, i tillägg till minimibefogenheterna i förordningen, får göra. Det samma gäller för reglering av hur marknadskontrollmyndigheterna ska utöva sina befogenheter. När det gäller sanktioner krävs en full-

ständig reglering eftersom EU:s marknadskontrollförordning inte innehåller några sådana bestämmelser.

Begreppsanvändning

Eftersom den föreslagna lagen kompletterar EU:s marknadskontrollförordning bör de termer och uttryck som används i lagen ha samma betydelse som i EU-förordningen och utgå ifrån definitionerna i förordningen (artikel 3). Lagen bör därför upplysningsvis innehålla en hänvisning till EU:s marknadskontrollförordning för betydelsen av de termer och uttryck som används i lagen. I EU:s marknadskontrollförordning definieras bland annat begreppet marknadskontroll (artikel 3.3). Andra gällande definitioner av begreppet marknadskontroll bör undvikas i svensk lagstiftning. Till följd av det bör definitionen av marknadskontroll i förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn tas bort. Att definitionen av marknadskontroll ändras medför ett behov vissa följdändringar i sektorslagstiftningen. Det gäller bland annat när den kontroll som avses i sektorslagstiftningen inte stämmer överens med definitionen av marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning, till exempel för att kontrollen avser produkter som endast regleras nationellt och därmed inte omfattas av harmoniserad produktlagstiftning. Enligt utredningen bör begreppet tillsyn då användas i stället för marknadskontroll.

Tillämpningsområde

För att EU:s marknadskontrollförordning ska få ett effektivt genomslag och i syfte att skapa bästa förutsättningar för en konsekvent tillämpning, bör den kompletterande lagen ges ett så brett tillämpningsområde som möjligt. EU:s marknadskontrollförordning syftar bland annat till att skapa en kraftfull och enhetlig marknadskontroll i samtliga medlemsstater. För att bidra till detta, bör även den svenska regleringen vara enhetlig och särreglering undvikas i största möjliga utsträckning. En kompletterande lag bör därför omfatta så många produktslag om möjligt. Det kan leda till att bestämmelserna inom en specifik sektor inte blir lika sammanhängande som om bestämmelserna om marknadskontroll togs in i den berörda sektorslagstift-

ningen. Enligt utredningens uppfattning får dock värdet av en enhetlig reglering av marknads kontroll anses väga tyngre. Lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning bör därför vara tillämplig på marknads kontroll av samtliga produkter som omfattas av förordningen. Som utredningen återkommer till i kapitel 11, kan det dock finnas skäl att reglera vissa uppgifter som ska utföras av kommuner i berörd sektorslagstiftning.

I prop. 2019/20:137 *Förbättrad tillsyn på miljöområdet* föreslås nya och ändrade bestämmelser i miljöbalken som syftar till att anpassa balken till den nya EU-förordningen om offentlig kontroll¹⁰ och förordning (EG) nr 765/2008. I propositionen föreslås att både bestämmelser om offentlig kontroll och kontroll enligt förordning (EG) nr 765/2008, det vill säga marknads kontroll, ska regleras i miljöbalken. Mot bakgrund av detta har utredningen övervägt om det finns skäl att särreglera marknads kontroll inom miljöbalkens område. Något konkret behov av särreglering avseende marknads kontrollmyndigheternas befogenheter inom den berörda sektorslagstiftningen har utredningen inte kunnat identifiera. Däremot finns unionslagstiftning avseende straff för miljöbrott som medför att medlemsstaterna inte själva fullt ut kan välja sanktionsbestämmelser för överträdelser av produktkrav inom miljöbalkens område. Det gäller dock enbart straffbestämmelser och det finns inga hinder mot att tillämpa gemensamma bestämmelser om vite och sanktionsavgifter vid överträdelser av produktrelaterade krav. Bedömningar av överensstämmelse med produktkrav inom miljösektorn kan ställa krav på sådan specialistkompetens som finns vid mark- och miljödomstolarna. Det är dock möjligt att, inom ramen för en kompletterande lag, reglera detta genom olika forum för överklagande. Utredningen återkommer nedan till frågor om överklagande. Ytterligare några aspekter avseende regleringen av unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde berörs i avsnitt 7.5. Utredningen anser sammantaget

¹⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll).

att de krav på särskild reglering som finns inom miljösektorn kan hanteras inom ramen för den föreslagna kompletterande lagen jämte vissa förtydliganden i miljöbalken. Marknadskontroll inom miljöområdet bör därför inte undantas från den sektorsövergripande regleringen.

Förhållandet mellan den föreslagna kompletterande lagen och sektorslagstiftningen

Av artikel 2.1 i EU:s marknadskontrollförordning följer att om det finns särskilda bestämmelser med samma syfte i den harmoniserade produktlagstiftningen som på ett mer specifikt sätt reglerar marknadskontrollverksamhet, gäller dessa före EU:s marknadskontrollförordning. Det innebär att i de fall det finns sådana särskilda bestämmelser om marknadskontroll i berörd sektorslagstiftning och dessa har stöd i harmoniserad unionslagstiftning, ska dessa som speciallag tillämpas i stället för den föreslagna kompletterande lagen. De bestämmelser som utgör speciallag reglerar detaljer avseende skilda produktområden och bör därför inte flyttas över till den sektorsövergripande föreslagna lagen. Att i den föreslagna lagen ange i vilka fall sådana bestämmelser finns låter sig heller inte göras. Att bestämmelser som utgör speciallag i förhållande till EU:s marknadskontrollförordning kommer att finnas kvar i sektorslagstiftningen medför att den kompletterande lagen inte uttömmande kommer att reglera marknadskontroll av produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. Det innebär dock inte att den föreslagna lagen är subsidiär i förhållande till sektorslagstiftningen.

Bestämmelser i berörd sektorslagstiftning som inte utgör speciallag utan endast reglerar marknadskontroll av produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning kan upphävas när den föreslagna kompletterande lagen träder i kraft. Detsamma gäller sanktionsbestämmelser som enbart träffar överträdelse av produktkrav i den harmoniserade produktlagstiftningen i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning, jämför utredningens överväganden i kapitel 10, avsnitt 10.5.1. De sektorsspecifika lagar som enbart innehåller sådana bestämmelser kan upphävas helt när den föreslagna lagen börjar tillämpas eftersom de inte längre fyller någon funktion när EU:s marknadskontrollförordning börjar tillämpas och lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning

träder i kraft.¹¹ En stor del av sektorslagstiftningen innehåller dock även bestämmelser om annan typ av tillsyn än marknadskontroll samt i vissa fall bestämmelser om marknadskontroll av produkter som faller utanför tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning. Eftersom den föreslagna lagen endast omfattar marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning, finns det behov av att i sektorslagstiftningen ha kvar sådana bestämmelser som reglerar annan tillsyn eller kontroll av produkter som faller utanför unionsrättsakterna i bilaga I till förordningen. När tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i EU:s marknadskontrollförordning (artikel 3.3), ska dock den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning tillämpas i stället för sektorslagstiftningens tillsynsbestämmelser. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som förtecknas i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Det bör därför införas en hänvisning till den föreslagna lagen i all sektorslagstiftning som fortsatt innehåller bestämmelser som reglerar annan tillsyn än marknadskontroll, kontroll av produkter som faller utanför unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning eller sanktioner för överträdelser av produktrelaterade krav.

Överklagandebestämmelser

I likhet med vad som gäller i dag bör en marknadskontrollmyndighets beslut kunna överklagas till domstol. Det saknas enligt utredningen anledning att begränsa vilka beslut som ska kunna överklagas utan den möjligheten bör gälla alla beslut som en marknadskontrollmyndighet fattar med stöd av den föreslagna lagen.

Enligt bestämmelser i gällande sektorslagstiftning får marknadskontrollmyndigheternas beslut i de allra flesta fall överklagas till allmän förvaltningsdomstol. När besluten rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde eller byggprodukter enligt plan-

¹¹ Det gäller lagen (1992:1684) om EG-gödselmedel, lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning, lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning, lagen (2018:550) med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning, lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning och lagen (2018:1178) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar.

och bygglagen (2010:900) får överklagande i stället göras till mark- och miljödomstol.

Den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning innehåller nya långtgående befogenheter för marknadskontrollmyndigheterna. Det är viktigt att det skapas förutsättningar för en enhetlig domstolspraxis kring tillämpningen av dessa. Mot bakgrund av detta anser utredningen att det vore mest lämpligt om alla beslut enligt den föreslagna lagen överklagades till samma domstolsslag. För att bäst motsvara regleringen av forum för överklagande i den övervägande delen av nu gällande sektorslagstiftning bör överklagande ske till allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande av förvaltningsdomstolens avgöranden i den här typen av mål krävs det vanligtvis prövningstillstånd i kammarrätten. Utredningen ser ingen anledning att göra någon annan bedömning. Ett sådant krav måste vara särskilt föreskrivet (34 a § förvaltningsprocesslagen [1971:291]).

Vid marknadskontroll enligt plan- och bygglagen sker överklagande till mark- och miljödomstol (13 kap. 6 § plan- och bygglagen). Vid marknadskontroll av byggprodukter som är avsedda för konsumenter tillämpas i vissa fall produktsäkerhetslagen (2004:451) och enligt 44 § i den lagen är det allmän förvaltningsdomstol som är forum för överklagande. Även om de beslut som Boverket fattar som huvudregel får överklagas till mark- och miljödomstol, är allmän förvaltningsdomstol därmed inte ett helt främmande forum för myndigheten. Enligt utredningens mening finns det skäl att även i samband med marknadskontroll av byggprodukter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning tillämpa allmän förvaltningsdomstol som forum för överklagande. Det innebär att olika forum kommer att gälla för byggprodukter på det harmoniserade respektive icke harmoniserade området. Att en marknadskontrollmyndighet behöver processa i skilda domstolar är dock inte unikt utan gäller även för exempelvis Kemikalieinspektionen.¹² För de ekonomiska aktörerna bör det vara en fördel att överklagande i större utsträckning sker till allmän förvaltningsdomstol eftersom det minskar risken för processer i skilda domstolar. Det gäller exempelvis de ekonomiska aktörer som hanterar produkter som kan utgöra både byggprodukter och

¹² Vid marknadskontroll enligt lagen (2011:579) om leksakers säkerhet sker överklagande till allmän förvaltningsdomstol medan överklagande enligt miljöbalken sker till mark- och miljödomstol.

maskiner, eftersom det enligt nuvarande reglering är olika forum för överklagande beroende på om det är Arbetsmiljöverket eller Boverket som utför marknadskontrollen.

Bedömningar inom miljöbalkens tillämpningsområde av om produktrelaterade krav är uppfyllda ställer många gånger krav på naturvetenskaplig kompetens. Sådan kompetens behövs även vid överprövning av marknadskontrollåtgärder eftersom exempelvis proportionaliteten i flera fall beror på vilka risker en överträdelse av ett produktrelaterat krav medför. På mark- och miljödomstolarna finns genom dess sammansättning av lagfarna domare och tekniska råd den kunskap som behövs på de aktuella områdena. Det motiverar att beslut som fattas med stöd av den föreslagna lagen och som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde undantas från huvudregeln att överklagande ska ske till allmän förvaltningsdomstol. I stället bör sådana beslut få överklagas till mark- och miljödomstol. Vid överklagande av mark- och miljödomstolens avgörande krävs alltid prövningstillstånd (5 kap. 1 § lagen [2010:921] om mark- och miljödomstolar med hänvisning till lagen [1996:242] om domstolsärenden). Någon särskild föreskrift om detta behövs därmed inte.

När det gäller rättegångskostnader är huvudregeln att var och en står sin rättegångskostnad i mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna och i de mål som kan bli aktuella i mark- och miljödomstol. Detta innebär att vid mål om överklagande av en marknadskontrollmyndighets föreläggande eller förbud, kommer parterna som huvudregel att stå sina egna rättegångskostnader. Med beaktande av att marknadskontrollmyndigheternas förelägganden i vissa fall ska kunna riktas även mot en tredje part, kan det på goda grunder hävdas att det bör finnas rätt till ersättning för rättegångskostnader i exempelvis mål om begränsning av onlinegränssnitt. Frågan om rättegångskostnader har dock även andra följder och enligt utredningens bedömning är det inte tillräckligt motiverat att just för mål om begränsning av onlinegränssnitt frångå den allmänna principen om att var och en står sin rättegångskostnad.

7.4.4 Förordning med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknads kontroll i övrigt

Utredningens förslag: En ny förordning med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska införas.

Vissa av de bestämmelser som behövs för att komplettera EU:s marknadskontrollförordning kan regeringen besluta om inom ramen för sin restkompetens. Det gäller exempelvis att utse marknadskontrollmyndigheter och fördela ansvaret dem emellan samt att bemyndiga dem att meddela föreskrifter om avgifter för marknadskontrollen. Sådana bestämmelser kan lämpligen införas på förordningsnivå. Det bör därför införas en ny förordning med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Som anges ovan finns ett värde i att samla regleringen av marknads kontroll i största möjliga mån i en och samma författning. Bestämmelser om Marknadskontrollrådet finns i dag i förordningen om marknads kontroll av varor och annan närliggande tillsyn. I syfte att nå en sammanhållen reglering av marknads kontroll bör bestämmelserna om rådet flyttas till den föreslagna förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen återkommer till detta i kapitel 8, avsnitt 8.3.3. För att tydliggöra att förordningen även innehåller bestämmelser som inte avser att komplettera EU:s marknadskontrollförordning bör den benämnas *förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknads kontroll i övrigt*.

7.5 Särskilt om unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde

7.5.1 Marknadskontroll och de allmänna hänsynsreglerna

Utredningens bedömning: De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och kraven på verksamhetsutövare att utföra egenkontroll enligt bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken gäller som utgångspunkt parallellt med unionslagstiftningen på miljöområdet. Marknadskontrollmyndigheter som även är tillsynsmyndigheter enligt 26 kap. miljöbalken är därför fortsatt skyldiga att bedriva tillsyn av dessa krav i enlighet med miljöbalken. De ska även bedriva tillsynsverksamhet som består i främjande och förebyggande arbete riktat mot enskilda.

Den aktsamhetsstandard som gäller inom miljöområdet påverkas inte av att kontrollen av harmoniserade produktregler i EU:s miljölagstiftning sker med stöd av bestämmelserna i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Tillämpningsområdet för de allmänna hänsynsreglerna

I 2 kap. miljöbalken behandlas de allmänna hänsynsreglerna. Reglerna är allmänt hållna och kan till övervägande del betecknas som rättsliga standards som är avsedda att ge miljöhänsynen ökad tyngd vid olika bedömningar av verksamheter och åtgärder. Hänsynsreglerna ska verka så att miljöbalkens mål i praktiken får genomslag för verksamheter som regleras enligt balkens bestämmelser och på så sätt skapa förutsättningar för en enhetlig tillämpning tvärs över olika sektorer.

Hänsynsreglerna ska tillämpas på all verksamhet och alla åtgärder som riskerar att orsaka olägenhet eller skada för människors hälsa eller miljön även om verksamheten regleras i annan lag (prop. 1997/98:45 *Miljöbalk*, Del 1, s. 206). Avgörande för om en åtgärd ska omfattas av hänsynsreglernas tillämpningsområde eller inte är således åtgärdens effekt på människors hälsa och miljön. Det innebär att verksamheter som riskerar att orsaka olägenhet eller skada för människors hälsa och miljön, och som inte är av försumbar betydelse, i princip omfattas av hänsynsreglernas tillämpningsområde

även om verksamheterna regleras i unionslagstiftning och kontrolleras med stöd av EU:s marknadskontrollförordning och bestämmelserna i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. När verksamheten eller åtgärden regleras i harmoniserad unionslagstiftning gäller dock att hänsynsreglerna bara kan tillämpas i den mån de inte strider mot unionsrätten.

Den unionslagstiftning på miljöområdet som ska kontrolleras enligt EU:s marknadskontrollförordning reglerar tillhandahållande på marknaden av ämnen, blandningar och varor. Reglerna innehåller begränsningar i fråga om utsläppande på marknaden av vissa farliga ämnen, antingen som sådana eller i blandningar eller varor, samt krav på märkning. Unionsrättsakterna på miljöområdet är, med något undantag, inte så kallade nya metoden-direktiv (jfr kapitel 3 avsnitt 3.2.3). Bestämmelserna är utformade så att det är den som tillhandahåller produkterna på marknaden som är skyldig att se till att ämnen, blandningar eller varor uppfyller gällande krav i lagstiftningen men det finns inget krav på att utarbeta dokumentation som visar att kraven följs.

Vid kontroll av att harmoniserade produktregler följs på miljöområdet är kunskapskravet i 2 kap. 2 § miljöbalken av särskilt intresse. Kunskapskravet innebär att den som ska påbörja en verksamhet eller vidta en åtgärd, innan detta sker, ska skaffa sig den kunskap som behövs för att avgöra i vilken mån åtgärden eller verksamheten medför risker för påverkan på människors hälsa eller miljön. Med risker för hälsa och miljö avses här, liksom i miljöbalken i övrigt, risker beträffande allt som omfattas av miljöbalkens mål. Kunskapskravet modifieras i viss utsträckning av skälighetsregeln i 2 kap. 7 § miljöbalken. De krav som ställs får inte vara orimliga. Kunskapskravet hänger nära samman med kravet på verksamhetsutövaren att utföra egenkontroll (26 kap. 19 § miljöbalken). Egenkontrollen innebär att den som bedriver en verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön, fortlöpande ska planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar.

Utredningens förslag innebär att de statliga myndigheternas marknadskontroll av harmoniserade produktregler i EU:s miljölagstiftning ska utföras med stöd av bestämmelserna i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Hänsynsreglerna och kraven på verksamhetsutövarens egenkontroll är dock natio-

nella krav som kompletterar unionslagstiftningen på miljöområdet. Kontroll av att dessa krav följs ingår inte i marknadskontrollen. I den mån kraven är förenliga med EU:s miljölagstiftning bör de även fortsättningsvis kontrolleras med stöd av bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken. Följaktligen kommer marknadskontrollmyndigheterna att behöva tillämpa bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken parallellt med EU:s marknadskontrollförordning och den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till förordningen.

Vid tillsyn enligt 26 kap. miljöbalken ingår ett omfattande arbete med främjande och förebyggande åtgärder i förhållande till enskilda. Det kan exempelvis handla om information om gällande regler eller råd om hur en aktör metodiskt kan gå tillväga för att själv komma fram till vilka åtgärder som är lämpliga att vidta för att åstadkomma regelefterlevnad. Sådant främjande och förebyggande arbete ingår i viss mån även i marknadskontrollmyndigheternas uppgifter enligt EU:s marknadskontrollförordning (artikel 9). Att statliga myndigheter ska bedriva kontroll av unionslagstiftning på miljöområdet enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelse till EU:s marknadskontrollförordning fråntar inte myndigheterna ansvaret för att bedriva sådan tillsyn enligt 26 kap. miljöbalken som inte är marknadskontroll. Det innebär att marknadskontrollmyndigheter som även är tillsynsmyndigheter enligt 26 kap. miljöbalken fortsatt kommer att ansvara för att utföra bland annat verksamhet som består i förebyggande och främjande åtgärder som avser efterlevnaden av EU:s miljölagstiftning.

Hänsynsreglernas betydelse vid straffrättsliga bedömningar

I 29 kap. miljöbalken finns straffbestämmelser som bland annat träffar överträdelse av sådan miljölagstiftning som ska kontrolleras i enlighet med bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning och lagen med kompletterande bestämmelser till förordningen. Enligt dessa straffbestämmelser är det för straffansvar i allmänhet tillräckligt med oaktsamhet av normalgraden. När det gäller brott enligt miljöbalken framgår det av praxis att miljöbalkens allmänna hänsynsregler vägs in i bedömningen av vad som är ett oaktsamt handlande. Vid bedömningen av om ett handlande är att anse som oaktsamt har därför även kravet på verksamhetsutövarens egenkontroll betyd-

else. Eftersom hänsynsreglerna i miljöbalken gäller oavsett om verksamheten eller åtgärden regleras i en annan lagstiftning bör de även fortsättningsvis kunna vägas in i bedömningen av vad som är att anse som ett oaktsamt handlande vid straffrättsliga bedömningar av överträdelser av produktrelaterade krav.

7.5.2 Århuskonventionen

Utredningens förslag: I lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska införas en bestämmelse som ger miljöorganisationer möjlighet att överklaga beslut som kan strida mot EU:s miljölagstiftning.

Tillgång till rättslig prövning enligt Århuskonventionen

I miljöbalken genomförs ett antal internationella konventioner på miljöområdet. Av intresse i detta sammanhang är FN:s konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen). Enligt konventionen ska konventionsstaterna se till att allmänheten har rätt till rättslig prövning i miljöfrågor.

Enligt artikel 9.3 i Århuskonventionen ska den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ha rätt att få handlingar och underlåtenheter, av enskilda och myndigheter, som strider mot nationell miljölagstiftning prövade av domstol eller i administrativ ordning. Bestämmelsen medför en generell rätt att klaga på handlingar och underlåtenheter som är i strid med nationell lagstiftning relaterad till miljön. Den lagstiftning som avses i artikeln är inte begränsad till lagstiftning som enligt sin rubrik behandlar miljöfrågor. Det avgörande är i stället om den aktuella bestämmelsen är relaterad till miljön i den mening som avses i konventionen. Det krävs inte heller att det är fastslaget att det föreligger en lagstridighet, utan det räcker med ett påstående om förekomsten av en handling eller underlåtenhet som strider mot nationell lagstiftning med koppling till miljön. Prövningen enligt artikel 9.3 ska göras av domstol eller i administrativ ordning.

Både EU och EU:s medlemsstater är parter till Århuskonventionen. När det gäller Århuskonventionens bestämmelser om tillgång till rättslig prövning finns inte någon övergripande unionsrättsakt som genomför konventionens bestämmelser. Så länge det inte har fattats något bindande beslut inom EU har medlemsstaterna, som parter till konventionen, ett eget ansvar att genomföra konventionen.

EU-domstolen har i mål C-240/09¹³ ("den slovakiska brunbjörnen"), tolkat artikel 9.3 i Århuskonventionen. I avgörandet uttalade EU-domstolen att artikel 9.3 inte har direkt effekt då den inte föreskriver någon klar och tydlig skyldighet och då fullgörande av verkningarna av artikeln är beroende av någon ytterligare rättsakt. Enligt EU-domstolen ankommer det dock på den nationella domstolen att i den utsträckning det är möjligt tolka den nationella rätten i enlighet med de mål som ställs upp i artikel 9.3 för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av EU:s miljölagstiftning. En miljöorganisation ska därför, enligt avgörandet, ges möjlighet att väcka talan vid domstol mot ett beslut fattat efter ett administrativt förfarande som kan strida mot EU:s miljölagstiftning.

Sverige har genomfört Århuskonventionens krav på tillgång till rättslig prövning bland annat genom bestämmelser i miljöbalken. I miljöbalken fastställs dels kriterier för vilka organisationer som har rätt att överklaga, dels vilka typer av beslut som organisationerna kan överklaga. Enligt 16 kap. 13 § miljöbalken omfattar klagorätten överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt miljöbalken, beslut om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. miljöbalken eller beslut om tillsyn enligt 10 kap. miljöbalken eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken. När det gäller tillsynsbeslut enligt 10 kap. miljöbalken omfattar överklagandemöjligheten även fall när tillsynsmyndigheten inte ingriper i ett ärende (så kallade nollbeslut).¹⁴ Rätt för miljöorganisationer att klaga på vissa tillståndsbeslut finns även i viss speciallagstiftning.¹⁵

¹³ EU-domstolens dom den 8 mars 2011, *Lesoochránárske zoskupenie VLK mot Republiken Slovakien* miljöministerium, C-240/09, ECLI:EU:C:2011:125.

¹⁴ Se författningskommentaren till 16 kap. 13 § miljöbalken i prop. 2006/07:95 *Ett utvidgat miljöansvar*, s. 136.

¹⁵ Se exempelvis 13 kap. 12 och 13 §§ plan- och bygglagen och 2 § lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut.

I rättspraxis har miljöorganisationer i flera fall getts klagorätt i andra situationer än de som särskilt räknas upp i 16 kap. 13 § miljöbalken. Detta med hänvisning till Århuskonventionen och unionsrätten. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2012 s. 921 uttalat att tillämpningen av 16 kap. 13 § miljöbalken ska vara generös och ske med beaktande av Århuskonventionen och bestämmelsens bakomliggande syfte, det vill säga att ge miljöorganisationer en omfattande och lättillgänglig möjlighet att överklaga. Mark- och miljööverdomstolen har konstaterat att det, när det gäller frågor som regleras i unionsrätten, inte bara finns en förpliktelse som härrör från Århuskonventionens bestämmelser om klagorätt utan även en materiell unionsrättslig förpliktelse vars effektiva domstolsskydd, i enlighet med EU-domstolens dom i mål C-240/09, ska säkerställas (MÖD 2012:48). Vidare har Mark- och miljööverdomstolen uttalat att även beslut att inte vidta några åtgärder, så kallade nollbeslut, i princip är överklagbara och omfattas av artikel 9.3 i Århuskonventionen och att de även i tillsynsärenden kan ses som ett beslut om tillstånd och därmed omfattas av klagorätten (MÖD 2014:30). Av rättspraxis framgår således att uppräknningen av överklagbara beslut i 16 kap. 13 § miljöbalken inte är uttömmande och att tillsynsbeslut, inklusive nollbeslut, i princip är överklagbara.

Klagorätt för miljöorganisationer i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning

Århuskonventionen är en del av EU:s rättsordning och innebär bland annat en skyldighet för medlemsstaterna att ge allmänheten en rätt att få handlingar och underlåtenheter som strider mot miljölagstiftningen prövade av domstol. Beslut som fattas med stöd av den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning kommer i vissa fall att röra EU:s miljölagstiftning. För att säkerställa ett effektivt domstolsskydd av rättigheter som följer av EU:s miljölagstiftning bör det införas en bestämmelse som ger miljöorganisationer möjlighet att väcka talan vid domstol mot beslut som kan strida mot EU:s miljölagstiftning. Bestämmelsen bör på samma sätt som i 2 § lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut hänvisa till 16 kap. 13 § miljöbalken för att närmare ange vilka organisationer som har klagorätt. Överklagbara beslut bör vara beslut som fattas i enlighet med den föreslagna lagen

med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning och som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde. För att nollbeslut i praktiken ska vara överklagbara behöver det tydliggöras i miljöbalken att det finns en skyldighet för marknadskontrollmyndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning att agera efter en anmälan från allmänheten som rör brister i förhållande till miljölagstiftningen, se utredningens förslag i kapitel 9, avsnitt 9.5.

8 Organisation och samordning av marknads kontroll

8.1 Inledning

Utredningen ger i kapitel 5 en översiktlig redovisning av hur marknads kontrollen i Sverige är organiserad i dag. Av sektorsöversynen i kapitel 6 framgår närmare detaljer kring vilka myndigheter som ansvarar för marknads kontroll avseende produkter i berörda unionsrättsakter.

Utredningen ska enligt kommittédirektivet föreslå vilka myndigheter som ska utöva marknads kontroll enligt EU:s marknads kontrollförordning och fastställa ansvars fördelningen mellan dem. Utredningen har också i uppdrag att analysera hur bestämmelserna om ett centralt samordningskontor i EU:s marknads kontrollförordning kan kompletteras i svensk rätt, bland annat för att tillgodose en effektiv samordning mellan berörda myndigheter. Detta ska göras med utgångspunkt i att Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) ska behålla sin samordnande roll för marknads kontroll i Sverige. Utöver detta har utredningen i uppdrag att ta ställning till om ändringar eller kompletteringar behöver göras i den svenska offentlighets- och sekretesslagstiftningen till följd av förordningens bestämmelser och för att informationsutbytet mellan myndigheter ska fungera effektivt.

I detta kapitel redovisas utredningens överväganden när det gäller fördelningen av ansvaret för marknads kontroll i Sverige, reglering kring det centrala samordningskontoret samt bestämmelser om sekretess mellan marknads kontrollmyndigheter.

8.2 Marknadskontrollmyndigheter

8.2.1 Utpekade marknadskontrollmyndigheter

Utredningens bedömning: Ett mer centraliserat system för marknadskontroll med färre marknadskontrollmyndigheter bör eftersträvas. Utifrån utredningens uppdrag och begränsade tidsram saknas det dock utrymme för utredningen att lägga fram ett förslag med endast en eller ett fåtal marknadskontrollmyndigheter. Nuvarande fördelning av marknadskontrollansvar bör dock justeras något för att begränsa antalet marknadskontrollmyndigheter och effektivisera organisationen för marknadskontroll.

Utredningens förslag: Regeringen ska utse marknadskontrollmyndigheter. Endast statliga myndigheter ska pekas ut som marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning.

Utredningen föreslår att följande 13 myndigheter ska vara utpekade marknadskontrollmyndigheter: Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Läkemedelsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Swedac samt Transportstyrelsen.

Det marknadskontrollansvar som Livsmedelsverket har i dag för produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning ska fördelas mellan Kemikalieinspektionen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Marknadskontrollansvaret för EG-gödsel, som Jordbruksverket i dag har tillsynsansvar för, ska läggas på Kemikalieinspektionen. Konsumentverket ska i stället för Miljömärkning Sverige Aktieförbund ansvara för marknadskontroll avseende EU-miljömärket.

Regeringen utser marknadskontrollmyndigheter

Enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning ska varje medlemsstat utse en eller flera marknadskontrollmyndigheter i sina territorier. Varje medlemsstat ska underrätta kommissionen och

övriga medlemsstater vilka marknadskontrollmyndigheterna är samt deras behörighetsområden.

I dag utser regeringen svenska marknadskontrollmyndigheter. I förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn jämte bilaga, framgår vilka 17 statliga marknadskontrollmyndigheter som ingår i Marknadskontrollrådet. Det finns dock ytterligare några statliga myndigheter som utför marknadskontroll som inte är förtecknade i förordningen. Därutöver ansvarar även kommuner för viss marknadskontroll och för EU-miljömärket ligger ansvaret på ett aktiebolag. Fördelningen av marknadskontrollansvaret framgår på flera andra håll i lagstiftningen, bland annat i sektorsspecifika författningar och i vissa förordningar med instruktioner för myndigheter. Det medför att det kan vara omständligt för att inte säga svårt, inte minst för ekonomiska aktörer, att hitta information om vilken myndighet som ansvarar för marknadskontroll avseende en viss produkt.

Det bör även fortsättningsvis ankomma på regeringen att utse marknadskontrollmyndigheter. I syfte att tydliggöra vilka myndigheter som är utpekade marknadskontrollmyndigheter för de produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning bör myndigheterna och deras respektive ansvarsområden framgå av den förordning med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning som utredningen föreslår. Berörd sektorslagstiftning bör ändras i motsvarande delar. I sektorslagstiftningen kommer det även fortsättningsvis att finnas bestämmelser om marknadskontroll av produkter som inte omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. Här vill utredningen uppmärksamma behovet av en fortsatt översyn för att den svenska regleringen av all slags marknadskontroll ska bli effektivare, tydligare och mer ändamålsenlig. Det ska i sammanhanget nämnas att Myndigheten för press, radio och tv har framfört synpunkter om myndighetens marknadskontrollansvar till utredningen. Eftersom de produkter myndigheten är ansvarig för inte omfattas av den harmoniserade unionslagstiftningen i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning, har utredningen inte gjort några överväganden kring Myndigheten för press, radio och tv:s marknadskontrollansvar. Utredningen har inte heller i uppdrag att se över regleringen för produkter som faller utanför förordningens tillämpningsområde. Ett exempel på en sådan produkt är kassaregister, för vilken Skatteverket har påtalat att det

är angeläget att ansvarig marknadskontrollmyndighet utses. Utredningen har inte gjort några överväganden om sådana kassaregister.

Färre marknadskontrollmyndigheter bör eftersträvas

Marknadskontrollverksamhet innebär ofta komplicerade bedömningar och det är främst för att tillgodose behovet av produktkunskap och teknisk kompetens hos ansvarig myndighet som Sverige har delat upp marknadskontrollansvaret på många marknadskontrollmyndigheter. Enligt kommittédirektivet ska dagens decentraliserade system som utgångspunkt behållas. I betänkandet *Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter* (SOU 2017:69) gjordes bedömningen att marknadskontrollansvaret borde fördelas på färre myndigheter för att effektivisera marknadskontrollen.¹ I remissvaren mottogs det förslaget positivt av flera kommuner och branschorganisationer. Många statliga marknadskontrollmyndigheter anförde dock att dagens system med ett relativt stort antal marknadskontrollmyndigheter fungerar väl i praktiken, att samarbetet genom Marknadskontrollrådet har utvecklats i en positiv riktning samt att specialistkunskapen på myndigheterna bidrar till ett högt förtroende för deras verksamhet. De statliga marknadskontrollmyndigheterna var därför generellt negativt inställda till att fördela marknadskontrollansvaret på färre myndigheter.

Utredningen delar den bedömning som gjordes i det förra betänkandet i denna fråga, särskilt med beaktande av de krav EU:s marknadskontrollförordning ställer på resurser för marknadskontroll och ambitionen att strömlinjeforma marknadskontrollen inom EU. Marknadskontroll omfattar en enorm mängd produkter inom vitt skilda sektorer. Genom teknisk utveckling blir såväl produkterna som leveranskedjorna och försäljningsmetoderna mer och mer komplicerade. Mot bakgrund av denna utveckling finns behov av att utveckla effektivare metoder för marknadskontroll. Färre marknadskontrollmyndigheter skulle förenkla arbetet med sådan metodutveckling. Samtidigt ska framhållas att god produktkunskap är viktig både för att genomföra relevanta riskbedömningar av vilka produkter som bör kontrolleras och för de konkreta tester som utförs. En organisation med färre marknadskontrollmyndigheter ställer därför krav på

¹ SOU 2017:69 s. 269 f.

nya arbetsmetoder och utökad utbyte mellan myndigheter. Marknadskontrollmyndigheternas arbete skulle då ha fokus på att lokalisera produkter som behöver kontrolleras, att vidta åtgärder för att få bristande överensstämmelse att upphöra samt att sanktionera konstaterade överträdelser. Fysiska kontroller eller produkttester skulle kunna utföras genom inhyrd kompetens, både från föreskrivande myndigheter och från externa konsulter. Det finns flera områden där en central tillsynsmyndighet har ett övergripande tillsynsansvar och där den produktspecifika kompetensen införskaffas på annat sätt, till exempel Konkurrensverkets tillsyn över konkurrensreglerna och Swedacs ackrediteringsverksamhet. En liknande ordning bör även kunna tillämpas inom marknadskontrollverksamhet.

EU:s marknadskontrollförordning ställer krav på medlemsstaterna att säkerställa att marknadskontrollmyndigheterna har de resurser som krävs för en effektiv marknadskontroll i alla distributionskanaler. Det innebär att Sverige har en skyldighet att se till att alla marknadskontrollmyndigheter har ekonomiska och personella förutsättningar att bedriva marknadskontroll på den höga ambitionsnivå som förordningen förutsätter. I takt med den tekniska utvecklingen och en ökad digitalisering, kan det bli svårt att upprätthålla en tillräcklig expertis i den typen av frågor med ett så stort antal marknadskontrollmyndigheter som finns i Sverige. Det kan också vara svårt för mindre myndigheter att uppfylla de konkreta krav som kan komma att ställas genom kommissionens genomförandeakter på exempelvis villkor för kontroller och hur ofta kontroller ska utföras (artikel 11.4). Marknadskontroll utgör ofta en mindre del av verksamheten vid marknadskontrollmyndigheterna. Flera myndigheter har för utredningen påtalat att marknadskontrollverksamheten inte prioriteras inom organisationen. Med anledning av den viktiga funktion marknadskontroll fyller ur ett säkerhets- och konkurrensperspektiv samt den höjda ambitionsnivån från EU:s sida, måste Sverige se till att marknadskontroll blir en mer prioriterad uppgift inom myndigheterna. En centraliserad organisation där ett fåtal myndigheter får ett större ansvar skulle kunna höja såväl kompetensen på området som prioriteringen av marknadskontroll inom organisationerna. Ett alternativ är att lyfta bort marknadskontrollansvaret i vart fall från de myndigheter som i dag endast har ett begränsat ansvarsområde. I de fallen skulle omfördelningen av ansvaret

inte få någon större påverkan på myndigheternas verksamhet eftersom det gäller en uppgift som i dag tilldelas små resurser.

EU:s marknadskontrollförordning ställer vidare krav på att medlemsstaterna ska säkerställa att det finns förutsättningar för marknadskontrollmyndigheterna att bedriva ett nära samarbete. I dag sker samarbete såväl mellan enskilda myndigheter som genom Marknadskontrollrådet. Det har för utredningen påtalats att dialogen mellan myndigheterna är god, men att det kan finnas svårigheter att nå samsyn och agera gemensamt eftersom myndigheterna har olika arbets sätt och följer olika regelverk. Ett nära samarbete skulle underlättas om färre myndigheter var involverade och om de arbetade med marknadskontroll utifrån samma metoder.

En förändring som EU:s marknadskontrollförordning medför för svenska marknadskontrollmyndigheter är de nya befogenheter som myndigheterna ska tilldelas. Befogenheterna behandlas närmare i kapitel 9. Det gäller exempelvis befogenheten att göra inspektioner i bostäder, att införskaffa produkter anonymt och att begära ändring av innehåll på onlinegränssnitt. Detta är ingripande befogenheter som, för en rättssäker handläggning, ställer höga krav på mer än produktspecifik kompetens hos marknadskontrollmyndigheterna. Utredningen kan konstatera att miniminivån för befogenheter enligt EU:s marknadskontrollförordning tillämpad på det nuvarande svenska decentraliserade systemet, leder till att ett stort antal myndigheter får långtgående befogenheter, varav vissa hittills förbehållits främst brottsbeivrande verksamhet. För att uppfylla förordningens krav på effektiva och avskräckande sanktioner föreslår utredningen att marknadskontrollmyndigheterna själva ska få besluta om sanktionsavgifter. Det innebär en skärpning av sanktionsmöjligheterna för flera av marknadskontrollmyndigheterna. De ingripande befogenheter och långtgående sanktionsmöjligheter som följer med ansvaret som marknadskontrollmyndighet motiverar att endast en eller ett begränsat antal myndigheter bör utses till marknadskontrollmyndigheter.

Till ovanstående ska läggas de skäl det förra betänkandet lade fram för sitt förslag om att minska antalet marknadskontrollmyndigheter. I betänkandet lyftes bland annat fram att en koncentrerings av marknadskontrollansvaret skulle bidra till en bättre överblick för ekonomiska aktörer i fråga om vilka myndigheter som har ansvar för kontroll av en viss produkt. Det är vanligt att produkter faller in under flera marknadskontrollmyndigheters ansvarsområde och de

ekonomiska aktörerna kan både ha svårt att veta vilken myndighet de ska vända sig till och tvingas till fler myndighetskontakter än nödvändigt. Det vore mer resurseffektivt både för de ekonomiska aktörerna och marknadskontrollmyndigheterna om marknadskontrollen kunde samordnas på ett enklare och tydligare sätt. Färre marknadskontrollmyndigheter skulle även kunna leda till en mer enhetlig tillämpning av regelverken.

Sammantaget anser utredningen att de krav som ställs på medlemsstaterna och deras marknadskontrollmyndigheter genom EU:s marknadskontrollförordning, motiverar att ett mer centraliserat system med en eller ett fåtal marknadskontrollmyndigheter bör eftersträvas. Det skulle också vara ett system som är mer anpassat till de övriga medlemsstaternas och till arbetssättet kring marknadskontrollfrågor inom EU.

I förlängningen skulle nog en marknadskontrollorganisation med en enda marknadskontrollmyndighet med övergripande ansvar skapa bäst förutsättningar för att åstadkomma en kompetent och effektiv tillsyn av att produkter på unionsmarknaden uppfyller gällande krav. Om en sådan myndighet skulle inrättas kan det finnas anledning att överväga om det finns skäl att separera ansvaret för stödfunktion och ansvar för tillsyn. Lagstiftaren har inom andra områden, till exempel inom upphandlingsområdet, varit tydlig med att en sådan uppdelning kan vara lämplig. Den uppdelning som har gjorts där innebär att Upphandlingsmyndigheten har ansvar för stödfunktionen och Konkurrensverket har ansvar för tillsyn och sanktionen upphandlingsskadeavgift. En ordning med en central marknadskontrollmyndighet skulle också medföra behov av reglering kring hur ett nära samarbete med de myndigheter som utövar tillsyn inom olika sektorer av marknaden skulle fungera.

Utifrån utredningens uppdrag och begränsade tidsram saknas det emellertid utrymme att lägga fram ett sådant långtgående förslag eller att på ett mer genomgripande sätt begränsa marknadskontrollen till ett fåtal myndigheter. I syfte att ändå inom ramen för uppdraget ta fram ett något mer effektivt system än det nuvarande, föreslås dock en viss begränsning av antalet marknadskontrollmyndigheter genom justeringar i dels nuvarande fördelning av marknadskontrollansvaret, dels kommunernas ansvar för marknadskontroll. För överväganden kring kommunernas medverkan vid marknadskontroll, se kapitel 11. Skulle lagstiftaren välja att centralisera marknadskontroll-

len ytterligare framöver så bedömer utredningen att det kan ske med utgångspunkt i, och vidarebearbetning av, de förslag som nu lämnas och som utgår från att marknadskontrollen regleras i en sektorsövergripande lag som kompletterar EU:s marknadskontrollförordning.

Föreslagna marknadskontrollmyndigheter

Några myndigheter har enligt nuvarande ansvarsfördelning endast marknadskontrollansvar för produkter som omfattas av en eller ett fåtal unionsrättsakter. För dessa myndigheter skulle ansvaret kunna tilldelas andra marknadskontrollmyndigheter med större ansvarsområden i syfte att effektivisera marknadskontrollen. Det gäller särskilt Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Livsmedelsverket ansvarar för marknadskontroll av olika produkter som kan komma i kontakt med livsmedel. Myndigheten har inte självständigt marknadskontrollansvar för någon unionsrättsakt i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen föreslår att marknadskontrollansvaret fullt ut bör ligga på den myndighet som har huvudansvaret för marknadskontroll av berörda produkter och att Livsmedelsverkets ansvar på så sätt renodlas till att utföra offentlig kontroll enligt annan lagstiftning. Det innebär att Kemikalieinspektionen tar över Livsmedelsverkets nuvarande ansvar för produkter som omfattas av förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier och direktiv 2011/65/EU om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning, samt att Myndighetens för samhällsskydd och beredskap tar över Livsmedelsverkets nuvarande ansvar för produkter som omfattas av förordning (EU) 2016/426 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen. Jordbruksverket är i dag tillsynsmyndighet för EU:s förordning om EG-gödsel. Förordningen upphör att gälla den 16 juli 2022 och ersätts då av en ny förordning om EU-gödsel² som omfattar fler produkter än den tidigare förordningen. Marknadskontrollansvaret för dessa produkter kan lämpligen läggas på Kemikalieinspektionen.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1009 om fastställande av bestämmelser om tillhandahållande på marknaden av EU-gödselprodukter och om ändring av förordningarna (EG) nr 1069/2009 och (EG) nr 1107/2009 samt om upphävande av förordning (EG) nr 2003/2003.

Även Folkhälsomyndigheten³ och Post- och telestyrelsen⁴ har i dag ett begränsat marknadskontrollansvar för produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. Enligt utredningen kan det därför finnas skäl att framöver överväga en omfördelning även av dessa myndigheters ansvar. Utredningen föreslår emellertid inte någon sådan ändring. Post- och telestyrelsen har till utredningen uppgett att det i dagsläget finns ett antal synergieffekter mellan deras regulatoriska verksamhet och den operativa marknadskontrollen, men att en uppdelning av dessa ändå skulle kunna vara möjlig om det medför positiva effekter ur ett helhetsperspektiv. Redan i dag använder myndigheten extern kompetens för att genomföra alla tekniska tester av radioutrustning. Det skulle även en annan marknadskontrollmyndighet som tar över ansvaret för marknadskontrollen kunna göra.

För produkter som omfattas av förordning (EG) nr 66/2010 om ett EU-miljömärke är Miljömärkning Sverige Aktiebolag utsett till behörigt organ och ansvarigt för marknadskontroll. Utredningen föreslår att det ansvaret i stället ska ligga på Konsumentverket.

Utifrån ovanstående omfördelning föreslår utredningen att regeringen ska utse 13 statliga myndigheter som marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning, nämligen Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Läkemedelsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Swedac samt Transportstyrelsen. Utredningens förslag framgår närmare i bilaga 1 till den föreslagna förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Utredningen har inte övervägt några ändringar avseende marknadskontrollansvaret för de myndigheter eller produkter som inte berörs av EU:s marknadskontrollförordning. I den mån det blir aktuellt i ett annat sammanhang bör dock skälen ovan för att minska antalet marknadskontrollmyndigheter beaktas.

³ Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

⁴ Radioutrustning som omfattas av radioutrustningslagen med undantag för radioutrustningsegenskaper när det gäller elsäkerhet.

8.2.2 Fördelning av ansvaret för marknadskontroll

Utredningens bedömning: Fördelningen av ansvaret för marknadskontroll bör utgå ifrån respektive unionsrättsakt i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. I de fall det saknas ansvarig myndighet för en produkt som omfattas av en unionsrättsakt i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning behöver sådan utses. Det finns också behov av bestämmelser om samordning mellan marknadskontrollmyndigheter som delar ansvar för en produkt eller produkttyp. I syfte att förtydliga och förenkla ansvarsfördelningen bör utpekade marknadskontrollmyndigheter och deras respektive ansvar framgå av samma författning.

Utredningens förslag: Ansvarsfördelningen mellan marknadskontrollmyndigheter med ansvar för produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning ska framgå i den föreslagna förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Det ska införas en bestämmelse om att marknadskontrollmyndigheterna, i de fall flera myndigheter ansvarar för marknadskontroll avseende produkter som omfattas av samma unionsrättsakt, ska samordna sina åtgärder avseende samma produkt eller samma ekonomiska aktör.

Ansvarsfördelning utifrån respektive unionsrättsakt

Som framgår av kapitel 5 utförs marknadskontroll i Sverige av ett stort antal statliga myndigheter som har olika ansvarsområden enligt sektorsspecifika författningar. Därtill utför även landets 290 kommuner uppgifter som innebär marknadskontroll. I de fall marknadskontrollansvaret för produkter som omfattas av en viss harmoniserad unionsrättsakt är fördelat på flera marknadskontrollmyndigheter, förekommer det att ansvaret framgår i olika förordningar. Som tidigare nämnts medför detta att det kan vara problematiskt att hitta rätt ansvarig myndighet. Dagens reglering är svår att överblicka och det kan skapa en omotiverad osäkerhet kring ansvarsfördelningen.

Ett minskat antal marknadskontrollmyndigheter skulle bidra till en tydligare ansvarsfördelning. Ytterligare ett sätt att göra regelverket både tydligare och enklare för såväl myndigheter som andra aktörer är att låta ansvarsfördelningen framgå i en och samma författning. Utredningen föreslår därför att det i en förordning uttryckligen bör framgå såväl vilka myndigheter som är marknadskontrollmyndigheter som deras respektive ansvarsområde.

Eftersom det svenska marknadskontrollansvaret fördelas utifrån produkttyp eller produkttegenskaper snarare än utifrån den unionsrättsakt där produktkraven harmoniserats, ser utredningen en risk för att nuvarande marknadskontrollansvar för produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning inte är heltäckande. Det kan också leda till situationer där det är oklart vilken marknadskontrollmyndighet som ansvarar för att kontrollera en viss produkt. För att säkerställa att det finns en ansvarig marknadskontrollmyndighet för samtliga produkter som omfattas av tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning, anser utredningen att ansvarsfördelningen bör utgå ifrån respektive unionsrättsakt som förtecknas i bilaga I till förordningen. Detta skulle också förenkla arbetet i förhållande till kommissionen och andra medlemsstater, eftersom det arbetet i regel utgår från respektive unionsrättsakt. För produkter som omfattas av flera unionsrättsakter innebär detta att flera marknadskontrollmyndigheter kan bli ansvariga för en och samma produkt.⁵ Som redovisas nedan finns vissa nackdelar med ett sådant dubbelt ansvar, men betydelsen av att säkerställa ett heltäckande marknadskontrollansvar för produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning väger tyngre.

Som utredningen tidigare redovisat är det många gånger fler än en marknadskontrollmyndighet som delar på ansvaret för marknadskontroll av samma produkttyp. Några marknadskontrollmyndigheter och Tullverket har fört fram att detta kan medföra en risk för oklarheter avseende marknadskontrollansvaret. Det kan exempelvis bero på att några modeller av en viss produkttyp omfattas av en myndighets kontrollansvar, medan andra modeller av samma produkttyp som har andra egenskaper i stället omfattas av en annan myndighets ansvar. Det finns en risk för att en otydlig ansvarsfördelning leder

⁵ Ett exempel är motordrivna portar som både är en maskin och en byggprodukt och därför omfattas av både direktiv 2006/42/EG om maskiner och förordning (EU) nr 305/2011 om byggprodukter.

till att vissa produkttyper faller mellan stolarna när det gäller kontroller. Likaså kan gränsdragningsproblem vara betungande för ekonomiska aktörer som inte vet vilken myndighet som är ansvarig och som därför kan behöva ha kontakt mer fler myndigheter än nödvändigt. Det är något som lyftes fram av flera representanter för näringslivet i remissvaren till ovan redovisade betänkande SOU 2017:69.

Enligt utredningen finns flera fördelar med att tilldela marknadskontrollansvaret för en produkt enbart till en marknadskontrollmyndighet. Framför alltskulle ansvaret bli tydligare och risken för dubbelarbete eller att en produkt faller mellan stolarna skulle minska. Vid en sådan ordning skulle produktkunskapen behöva hanteras inom ramen för samarbete mellan myndigheter eller genom att kompetensen köps in. Mot detta måste värdet av att bibehålla dagens höga nivå av specialistkompetens på de enskilda marknadskontrollmyndigheterna ställas. Den stora kunskapen bidrar till ett högt förtroende för de kontroller som marknadskontrollmyndigheterna utför. Behovet av produktkunskap för att utföra adekvata riskbedömningar och effektiva kontroller kommer också att kvarstå. Dessutom kan kontroller av produkter antas blir mer heltäckande om flera myndigheter med skilda expertområden, så som strålning, elektriska egenskaper och brännbarhet, ansvarar för samma produkt. Om ansvaret läggs på en myndighet finns det risk för att vissa produkttegenskaper kan komma att kontrolleras i mindre utsträckning, särskilt om de inte utgör en direkt fara för användaren. Med beaktande av ovanstående anser utredningen att det inte utan ytterligare utredning är motiverat att ta bort ett delat ansvar till förmån för ett tydligt ensamansvar. Av samma skäl anser utredningen inte heller att det överlappande ansvar som kan bli en effekt av att fördelning sker utifrån unionsrättsakt i stället för produkttyp eller produkttegenskap innebär ett problem. Ett delat eller överlappande marknadskontrollansvar ställer dock höga krav på myndighetsövervakande samordning, både för att använda begränsade myndighetsresurser så effektivt som möjligt och för att underlätta för de ekonomiska aktörerna. I viss sektorslagstiftning finns bestämmelser som ålägger marknadskontrollmyndigheter som delar ansvar för samma produktslag att samordna sina åtgärder när de avser samma produkt eller riktar sig mot samma ekonomiska aktör.⁶ En liknande bestämmelse som ställer krav på samordning mellan marknads-

⁶ Se exempelvis 16 § förordningen (2011:703) om leksakers säkerhet.

kontrollmyndigheter bör införas i den förordning där utredningen föreslår att marknadskontrollansvaret fördelas.

Utredningen vill i sammanhanget även betona vikten av att myndigheternas marknadskontrollansvar synliggörs såväl inom myndigheterna som utåt. I dag omnämns, med få undantag, inte marknadskontrolluppdraget i regeringens förordningar med instruktioner för marknadskontrollmyndigheterna. Genom att lyfta fram det viktiga uppdraget som ansvarig marknadskontrollmyndighet i dessa myndighetsinstruktioner skulle myndighetens ansvar tydliggöras inom organisationen. Det är viktigt för att myndigheten bättre ska kunna förmedla ansvaret utåt.

Unionsrättsakter som saknar utpekad marknadskontrollmyndighet

Av sektorsöversynen framgår att det i några fall saknas utpekad marknadskontrollmyndighet i förhållande till en viss unionsrättsakt. De fall som utredningen har identifierat är:

- direktiv 75/324/EEG om aerosolbehållare i de delar som gäller aerosolbehållare vars innehåll inte är brandfarligt,
- direktiv 92/42/EEG om värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle,
- direktiv 2000/53/EG om uttjänta fordon,
- förordning (EG) nr 66/2010 om ett EU-miljömärke, för vilken det finns ett bolag som utför marknadsövervakning och kontrollerar användningen av märket men ingen myndighet, och
- direktiv 2014/40/EU om tobaksvaror och relaterade produkter i de delar som gäller annat än elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

I samtliga ovanstående fall finns ett behov av att tilldela en myndighet ansvaret för marknadskontrollen. Utredningens förslag framgår i ovan nämnda bilaga till förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

8.3 Sveriges centrala samordningskontor

8.3.1 Svensk samordning i marknadskontrollfrågor

En effektiv samordning i frågor om marknadskontroll är viktigt för att kunna bedriva ett väl fungerande samarbete inom EU. Mot bakgrund av hur marknadskontrollen är organiserad i Sverige, finns det även behov av sådan samordning mellan de nationella marknadskontrollmyndigheterna. I dag ansvarar Swedac för samordningen av marknadskontroll i Sverige och den sker genom Marknadskontrollrådet. Som redovisas i kapitel 5 regleras Marknadskontrollrådet och Swedacs uppgifter avseende samordning av marknadskontroll i förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

Marknadskontrollrådet fungerar som ett nationellt samordningsorgan i frågor om marknadskontroll och ska främja samverkan och effektivitet i kontrollen och organisera kontinuerligt erfarenhetsutbyte. Rådet ansvarar för spridning av allmän information om marknadskontroll och ska underlätta allmänhetens och näringslivets kontakter med marknadskontrollmyndigheterna. Det ska även främja samarbete med marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsstater samt årligen utarbeta och genomföra en nationell handlingsplan för marknadskontroll (7 §). I den nationella handlingsplanen ger rådet en lägesbeskrivning och tar fram ett antal åtgärder och aktiviteter som ska genomföras under året gällande marknadskontroll. I arbetet ingår förutom att upprätta handlingsplanen även att genomföra och följa upp den.

Marknadskontrollrådet ska enligt sin arbetsordning ha ordinarie sammanträde minst fyra gånger per år. Marknadskontrollrådet tillsetter arbetsgrupper för aktuella frågor som berör samordningen. Flertalet arbetsgrupper är av temporär karaktär. En permanent arbetsgrupp är Tullforum, där frågor om samarbetet mellan Tullverket och marknadskontrollmyndigheterna behandlas. Representanter från Regeringskansliets samordnande departement i marknadskontrollfrågor, Utrikesdepartementet och Finansdepartementet, deltar vid ordinarie sammanträden i Marknadskontrollrådet. Representanter från arbetstagarorganisationer erbjuds att delta vid vartannat ordinarie möte. Företrädare för näringslivs- och konsumentorganisationer deltar regelbundet.

Marknadskontrollrådet finns vid Swedac (5 §). Swedac ansvarar för sekretariatsfunktionen och myndighetens generaldirektör innehar ordförandeposten i rådet. Sekretariatet för Marknadskontrollrådet arbetar som en särskild del av Swedac och utför de uppgifter som har ålagts Swedac avseende Marknadskontrollrådet. För närvarande arbetar tre personer heltid för sekretariatet.

Av Swedacs myndighetsinstruktion⁷ framgår att myndigheten särskilt ska ansvara för bland annat samordning av marknadskontroll, inbegripet att tillsammans med andra myndigheter verka för en effektiv och behovsanpassad marknadskontroll nationellt och inom EU, bland annat genom Marknadskontrollrådet och genom tillämpning av förordning (EG) nr 765/2008 (2 § 4). Swedacs arbete med Marknadskontrollrådet utgör endast en liten del av myndighetens verksamhet. Det största verksamhetsområdet är ackreditering och teknisk kontroll. Myndigheten är även föreskrivande myndighet och tillsynsmyndighet för bland annat reglerad mätteknik. Det är inom detta område som Swedac har marknadskontrollansvar.

Swedac bistår regeringen med underlag i marknadskontrollfrågor, exempelvis inför förhandlingar i EU och vid remissförfaranden från regeringen eller kommissionen. Det sker bland annat genom att Swedac samlar in synpunkter från myndigheterna i Marknadskontrollrådet.

Swedac deltar även för Sveriges del i kommissionens expertarbetsgrupper för marknadskontrollfrågor, IMP-MSG (Internal Market for Products-Market Surveillance Group) och IMP-ICSMS (Internal Market for Products-Information and Communication System for Market Surveillance). Swedac och Kommerskollegium deltar också i FN:s ekonomiska kommission för Europa, bland annat i arbetsgruppen för marknadskontroll (UNECE MARS). I dessa grupper har Swedac till uppgift att bereda frågor samt inhämta synpunkter från övriga myndigheter i Marknadskontrollrådet.

ICSMS (Information and Communication System for Market Surveillance) är ett informations- och kommunikationssystem för marknadskontroll inom EU där avsikten är att alla kontroller av produkter ska dokumenteras. Swedac har till uppgift att vara kontaktpunkt mot kommissionen och framföra synpunkter från marknadskontrollmyndigheterna för utveckling av systemet men också att vara nationell administratör. Det innebär administration av användare

⁷ Förordning (2009:895) med instruktion för Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll.

och behörigheter i systemet, utbildning i systemet samt att bevaka svenska ärenden i systemet (10 § tredje stycket förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn).

Ansvar för att lämna information till kommissionen i systemet för snabbt informationsutbyte (tidigare RAPEX), ligger i dag på Konsumentverket (10 § första stycket förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn). Konsumentverket samordnar information från enskilda marknadskontrollmyndigheter om produkter som utgör en allvarlig risk och förmedlar den vidare till kommissionen. Enligt EU:s marknadskontrollförordning ska varje marknadskontrollmyndighet informera kommissionen om den vidtar, eller avser att vidta, en åtgärd avseende en produkt som utgör en allvarlig risk och åtgärdens orsaker eller konsekvenser når utanför medlemsstatens gränser (artikel 20). Eftersom Sverige har ett stort antal marknadskontrollmyndigheter finns ett fortsatt behov av att samordna den information som ska lämnas till kommissionen. Konsumentverkets samordnande ansvar bör därför kvarstå.

8.3.2 Det centrala samordningskontorets uppdrag

Enligt artikel 10.3 i EU:s marknadskontrollförordning ska varje medlemsstat tillsätta ett centralt samordningskontor. Det centrala samordningskontoret har enligt artikel 10.4 åtminstone ansvar för att representera en samordnad ståndpunkt från de nationella marknadskontrollmyndigheterna och tullmyndigheten samt för att meddela (jfr fördragstexten på engelska där ordet ”communicating” används) nationella strategier enligt artikel 13. Det centrala samordningskontoret ska också bistå i samarbetet mellan marknadskontrollmyndigheterna i olika medlemsstater (gränsöverskridande ömsesidig assistans). Ytterligare en uppgift för det centrala samordningskontoret är att delta i unionsnätverket enligt artikel 30.

Den övergripande nationella strategin ska upprättas åtminstone vart fjärde år. Den ska främja ett konsekvent, övergripande och samlat tillvägagångssätt för marknadskontroll och för tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning inom medlemsstatens territorium. Vid utarbetande av den nationella strategin ska hänsyn tas till alla sektorer som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning och samtliga led i leverantörskedjan, inbegripet import och digitala leverans-

kedjor. Strategin ska även innehålla uppgift om vilka områden som identifieras som prioriterade och vilken tillsynsverksamhet som planeras för att minska den bristande överensstämmelsen på dessa områden.

Det centrala samordningskontorets uppgift vad gäller gränsöverskridande ömsesidig assistans är att bistå i samarbetet mellan marknadskontrollmyndigheter i olika medlemsstater. Förfarandet för ömsesidig assistans ska ske via informations- och kommunikationssystemet ICSMS där det centrala samordningskontoret ska kunna ge stöd utifrån informationen i systemet (artikel 24.7). Kommunikationen mellan marknadskontrollmyndigheter i olika medlemsstater kan också komma att gå via det centrala samordningskontoret (artikel 24.4).

Utöver ovanstående uppgifter ska det centrala samordningskontoret delta i det unionsnätverk som inrättas enligt artikel 29. Unionsnätverket ska fungera som en plattform för strukturerad samordning och strukturerat samarbete mellan myndigheterna och kommissionen och göra marknadskontrollen mer enhetlig inom EU. Unionsnätverket ska sammanträda regelbundet och får inrätta arbetsgrupper för att få bättre samordning och harmonisering mellan medlemsstaternas rutiner för marknadskontroll. Unionsnätverkets roll och uppgifter framgår av artikel 31. Enligt artikeln har unionsnätverket 16 huvudsakliga uppgifter att arbeta med. Nätverket ska bland annat medverka till gemensamma prioriteringar för marknadskontroll, organisera gemensamma marknadskontroller och provningsprojekt, organisera utbildningsprogram och utbyten av personal samt främja samarbete mellan marknadskontrollmyndigheter och tullmyndigheter. Unionsnätverket ska bestå av representanter från kommissionen, ordförandena för Adco-grupper (grupper för administrativt samarbete) och två representanter från varje medlemsstat, en från det centrala samordningskontoret och en valfri nationell expert. Den nationella experten kan variera beroende på vad som ska diskuteras vid respektive tillfälle. Bestämmelserna om unionsnätverket ska börja tillämpas den 1 januari 2021. Regeringen har därför gett Swedac i uppdrag att från och med den 1 januari 2021 till och med den 15 juli 2021 vara centralt samordningskontor enligt EU:s marknadskontrollförordning.⁸

⁸ Regeringens beslut den 7 maj 2020, dnr UD2020/06788/HI.

8.3.3 Ett centralt samordningskontor utses

Utredningens bedömning: Swedac ska utgöra Sveriges centrala samordningskontor. Swedac bör som centralt samordningskontor ges i uppdrag att administrera Marknadskontrollrådet och dess sekretariat. Det centrala samordningskontoret ska i samråd med berörda myndigheter ta fram förslag till nationell strategi och bistå Regeringskansliet med underlag i marknadskontrollfrågor. Det bör tydligt framgå vad som åligger övriga marknadskontrollmyndigheter för att Swedac ska kunna fullgöra sitt uppdrag som centralt samordningskontor.

Utredningens förslag: I den föreslagna förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt ska Swedac pekas ut som centralt samordningskontor enligt artikel 10.3 i EU:s marknadskontrollförordning. I samma förordning ska också närmare bestämmelser om hur det centrala samordningskontoret ska utföra sina uppgifter enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Det centrala samordningskontoret ska ta över ansvaret för sekretariat och ordförandeskap av Marknadskontrollrådet från Swedac. Utpekade marknadskontrollmyndigheter ska bistå det centrala samordningskontoret med underlag till nationella samordnade ståndpunkter, den nationella strategin och uppföljning av den.

Bestämmelser om Marknadskontrollrådet i förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn ska anpassas och i stället framgå av den föreslagna förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Swedac utses till centralt samordningskontor

Som framgår av beskrivningen av Swedacs och Marknadskontrollrådets uppgifter, är det tydligt att Swedac och sekretariatet för Marknadskontrollrådet redan i dag utför uppgifter som till stor del motsvarar de uppgifter som kommer att åligga det centrala samordningskontoret. När det gäller uppgiften att representera en samord-

nad ståndpunkt utför Swedac redan liknande uppgifter genom att i olika frågor, från till exempel departement eller kommissionen, samla in synpunkter från marknadskontrollmyndigheter och förmedla dessa i olika forum. Vidare administrerar Swedac ICSMS och deltar i flera internationella arbetsgrupper för marknadskontrollfrågor. Därtill är det personal på Swedac som utför arbetet med Marknadskontrollrådets årliga handlingsplan.

Utifrån ovanstående är det naturligt att Swedac utses till Sveriges centrala samordningskontor. Det följer också av kommittédirektivet att utgångspunkten för utredningen är att Swedac ska behålla sin samordnande roll för marknadskontroll i Sverige och utses till centralt samordningskontor i den mening som avses i EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen föreslår därför att Swedac utses till Sveriges centrala samordningskontor enligt artikel 10.3 i EU:s marknadskontrollförordning.

Uppdraget som centralt samordningskontor innebär inte i sig att Swedac ska besluta om en samordnad ståndpunkt eller en nationell strategi för marknadskontroll i Sverige. Däremot bör det centrala samordningskontoret ges i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter ta fram underlag och förslag till samordnad ståndpunkt och nationell strategi åt Regeringskansliet. Den nationella strategin blir ett medel för regeringen att styra inriktningen på marknadskontroll i Sverige och se till att den når upp till kraven i EU:s marknadskontrollförordning. För att få genomslag bör den kopplas till beslut om budget och bör därför beslutas av regeringen. Den nationella strategin bör följas upp och resultaten från genomförda insatser kopplade till strategins prioriteringar analyseras. Detta bör vara en uppgift för det centrala samordningskontoret. Hur underlaget för detta tas fram bör överlätas åt Swedac att bestämma. Marknadskontrollrådet bör vara ett lämpligt forum för såväl inhämtande av underlag som samråd. Det ska dock framhållas att inte alla myndigheter som ingår i Marknadskontrollrådet berörs av det centrala samordningskontorets uppdrag.

När det gäller uppgiften att utse nationell expert till unionsnätverket hänvisar utredningen till den ordning som redan finns etablerad inom Regeringskansliet när det gäller nationella experter. Den nationella experten bör därmed utses av Regeringskansliet i enlighet med 20 § 2 förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet.

Utökade uppgifter för Swedac

Som framgår ovan kommer Swedacs uppgifter som centralt samordningskontor till viss del att överlappa myndighetens nuvarande uppgifter enligt förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. Att Swedac i stor utsträckning redan utför uppgifter som kommer att åligga det centrala samordningskontoret talar för att det nya uppdraget i praktiken inte kommer innebära några större förändringar för myndigheten. Det ska dock framhållas att det utgör ytterligare ett uppdrag för Swedac och att det kommer att medföra en ökad arbetsbörda för myndigheten.

De uppgifter som främst skiljer sig i förhållande till nuvarande uppgifter, är representationen i unionsnätverket och utarbetande av förslag till nationell strategi. Unionsnätverkets uppgifter enligt förordningen är mer omfattande än de som nu hanteras i expertarbetsgruppen IMP-MSG. IMP-MSG ska avvecklas under slutet av 2020 och ersätts från och med 1 januari 2021 av unionsnätverket. Medlemsstaterna förväntas delta aktivt i unionsnätverkets arbete och då en representant från det centrala samordningskontoret ska delta i nätverket, kan Swedacs arbete i denna del förväntas öka. Den nationella strategin ställer krav på en långsiktig samordnad syn på marknadskontroll. För att ta fram ett förslag till strategi behövs en djupare analys av marknaden för att se marknadstrender och identifiera områden som ska prioriteras för marknadskontroll. En sådan prioritering förutsätter ett betydande samarbete med marknadskontrollmyndigheterna och en dialog med övriga aktörer på marknaden. Även uppföljningen av den nationella strategin innebär ett mer omfattande arbete än dagens uppföljning av Marknadskontrollrådets årliga nationella handlingsplan. Enligt utredningens bedömning fyller den nationella handlingsplanen ett annat syfte än den nationella strategi som Sverige framöver måste upprätta. Det syftet bör kunna uppnås genom att en mindre omfattande plan för gemensamma åtgärder utarbetas inom Marknadskontrollrådet. Den nationella strategin bör vara ett nationellt styrdokument för svensk marknadskontroll på ett övergripande plan. Det är viktigt att den nationella strategin inte blir för detaljerad utan ger utrymme för vissa anpassningar till enskilda verksamheter och specifika förhållanden. För att få genomslag behöver strategidokumentet både följas upp årligen och kunna utgöra underlag för verksamhetsplanering när det gäller marknadskontroll

inom berörda myndigheter. Det bör även ha påverkan på budgetarbetet inom Regeringskansliet och berörda myndigheter.

Det centrala samordningskontoret och Marknadskontrollrådet

Ansvarsområdena för Swedacs uppdrag enligt förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn och uppdraget som centralt samordningskontor skiljer sig åt till viss del. Swedacs uppdrag att samordna marknadskontrollen i Sverige omfattar all nationell marknadskontroll. Uppdraget som centralt samordningskontor begränsas däremot av tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning. Det innebär att det centrala samordningskontoret inte kan ersätta Swedacs arbete med samordning inom ramen för Marknadskontrollrådet eftersom rådet har ett vidare ansvarsområde. I rådet deltar några myndigheter⁹ som saknar marknadskontrollansvar för produkter som omfattas av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Det ska vidare uppmärksammas att Tullverket berörs direkt av EU:s marknadskontrollförordning, något som däremot inte gäller för Kommerskollegium.¹⁰ Detta får beaktas av Swedac i myndighetens praktiska arbete. Utredningen föreslår inte några ändringar avseende Marknadskontrollrådets sammansättning med hänsyn till att det får anses ligga utanför utredningens uppdrag.

Om det centrala samordningskontoret och Marknadskontrollrådet har olika ansvarsområden riskerar det att leda till att samordningen av svensk marknadskontroll uppfattas som otydlig, både för inblandade myndigheter och för ekonomiska aktörer. För att undvika det anser utredningen att det centrala samordningskontoret bör ges ett större ansvar för samordning av marknadskontroll än vad som följer av EU:s marknadskontrollförordning. Det bör ankomma på regeringen att precisera det centrala samordningskontorets uppdrag i den föreslagna förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt. Det centrala samordningskontorets

⁹ Myndigheten för press, radio och TV, Socialstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten.

¹⁰ Kommerskollegium berörs dock av informations- och kommunikationssystemet ICSMS. Kommerskollegium ansvarar enligt förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn för informationsutbyte mellan myndigheter och kommissionen genom ICSMS när det gäller beslut om marknadstillträde för varor (11 och 12 §§).

obligatoriska uppgifter framgår av EU:s marknadskontrollförordning så som de redogjorts för ovan. Regeringen har möjlighet att utöver det tilldela det centrala samordningskontoret de uppgifter som anses lämpliga. Utredningen föreslår att det i uppdraget bör ingå att ansvara för sekretariat och ordförandeskap av Marknadskontrollrådet, vilket i huvudsak stämmer överens med nuvarande ordning. Det ger en tydligare struktur för den svenska samordningen av marknadskontroll. Den ger också Swedac möjlighet att planera och anpassa sina uppgifter med utgångspunkt i berörd nationell marknadskontroll och inte enbart den som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. Det bör ankomma på Swedac att bestämma formerna för sitt arbete inom detta område.

För att det centrala samordningskontoret ska kunna fullgöra sitt uppdrag och bistå Regeringskansliet med underlag för en samordnad ståndpunkt, utarbeta förslag till nationell strategi samt följa upp den, behöver det tydliggöras att det är en skyldighet för de marknadskontrollmyndigheter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning att bidra med information och synpunkter. Denna skyldighet bör framgå i förordning. I syfte att stärka svensk marknadskontroll borde skyldigheten omfatta samtliga marknadskontrollmyndigheter i Marknadskontrollrådet men utredningen har inte tittat närmare på den frågan. Utredningen föreslår därför att det i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt ska införas en bestämmelse om att de myndigheter som pekas ut som marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning ska bistå det centrala samordningskontoret med underlag till nationella samordnade ståndpunkter, den nationella strategin och uppföljning av den.

Initialt kan det uppkomma behov av stöd för enskilda marknadskontrollmyndigheter när det gäller tolkning och tillämpning av EU:s marknadskontrollförordning och övriga författningsändringar på området. Särskilt för myndigheter där marknadskontroll utgör en mindre del av verksamheten eller där ansvaret utökas. Här bör, enligt utredningen, den samlade kompetensen inom Marknadskontrollrådet och de övriga forum som finns kunna utnyttjas utan att detta behöver regleras särskilt.

Marknadskontrollrådets uppgifter

När EU:s marknadskontrollförordning börjar tillämpas och det centrala samordningskontoret införs finns det möjlighet för Sverige att fritt reglera Marknadskontrollrådets uppgifter. Rådets uppgifter enligt förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn utgår från artikel 18 i förordning (EG) nr 765/2008. Den artikeln ersätts till stora delar av nya artiklar i EU:s marknadskontrollförordning där ansvaret åläggs enskilda marknadskontrollmyndigheter eller det centrala samordningskontoret. Det finns därför utrymme att ändra Marknadskontrollrådets uppgifter enligt 7 § förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

Marknadskontrollrådets uppgifter i 7 § 1–5, att fungera som ett nationellt samordningsorgan i frågor om marknadskontroll, främja samverkan och effektivitet i kontrollen, organisera kontinuerligt erfarenhetsutbyte, ansvara för spridning av allmän information om marknadskontroll samt underlätta allmänhetens och näringslivets kontakter med marknadskontrollmyndigheterna, fyller emellertid fortsatt en viktig funktion och bör därför inte ändras.

Uppgiften i 7 § 6 att främja samarbete med marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsstater kan enligt utredningens bedömning utgå eftersom den uppgiften framöver kommer att åligga det centrala samordningskontoret.

Enligt 7 § 7 ska Marknadskontrollrådet årligen utarbeta och genomföra en nationell handlingsplan för marknadskontroll. Den uppgiften skulle kunna utgå eftersom det inte längre finns något unionsrättsligt krav på att sådana nationella handlingsplaner ska tas fram. En handlingsplan fyller dock en viktig funktion för gemensamma marknadskontrollaktiviteter och för att samlat kunna redogöra för svenska marknadskontrollmyndigheters arbete. Om uppgiften tas bort skulle det felaktigt kunna uppfattas som att ambitionsnivån vad gäller gemensamma åtgärder sänks. Utredningen föreslår därför att Marknadskontrollrådet ska ha i uppgift att årligen utarbeta och genomföra en plan över gemensamma åtgärder för att uppfylla rådets övriga uppgifter.

Reglering i författning

Eftersom det centrala samordningskontorets uppdrag utgår i från EU:s marknadskontrollförordning är det naturligt att de kompletteringar som behövs i nationell rätt införs i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning och förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt. Enligt utredningens förslag ska Marknadskontrollrådet knytas till det centrala samordningskontoret i stället för till Swedac. Regleringen av Marknadskontrollrådet bör därför flyttas från förordningen om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn, till den föreslagna förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

8.4 Finansiering

Utredningens bedömning: Särskilda medel bör avsättas för de delar av Swedacs verksamhet som rör samordning av marknadskontroll.

I artikel 10.5 i EU:s marknadskontrollförordning anges att medlemsstaterna ska säkerställa att deras marknadskontrollmyndigheter och det centrala samordningskontoret har de resurser som krävs, inbegripet tillräckliga ekonomiska och andra resurser, såsom tillräckligt med kvalificerad personal, sakkunskap, förfaranden och andra arrangemang för att ordentligt kunna utföra sina uppgifter.

I EU:s marknadskontrollförordning är utgångspunkten att marknadskontroll ska finansieras genom offentliga medel och inte genom avgifter, se skäl (49). Enligt artikel 15 finns möjlighet att komplettera den offentliga finansieringen genom att återkräva kostnader från berörda ekonomiska aktörer vid fall av bristande överensstämmelse. Rätten att kräva ersättning för marknadskontroll beskrivs närmare i kapitel 9, avsnitt 9.9.

Marknadskontrollmyndigheterna

Finansieringen av marknadskontroll ser olika ut bland svenska marknadskontrollmyndigheter när det gäller fördelningen mellan statliga anslag och avgiftsuttag. Det ligger utanför utredningens uppdrag att närmare gå in på finansieringen vid respektive myndighet. I de fall marknadskontrollverksamheten är finansierad genom avgifter utöver fall som gäller bristande överensstämmelse behöver dock andra möjligheter övervägas. De myndigheter som har bemyndigats att föreskriva om avgifter har då ett ansvar att ändra i sina föreskrifter och säkerställa att avgifter endast får tas ut då kontrollen leder till konstaterade brister.

Det framstår som viktigt att frågan om marknadskontroll lyfts fram i myndigheternas arbete och att det finns adekvat finansiering som inte bygger på avgifter. Det är också en förutsättning för att Sverige ska leva upp till de krav som ställs i EU:s marknadskontrollförordning.

Det centrala samordningskontoret

Som konstateras ovan får Swedac genom att utses till centralt samordningskontor ytterligare ett uppdrag. Det är utredningens bedömning att det nya uppdraget i praktiken inte kommer att innebära några större skillnader jämfört med de uppgifter som Swedac redan utför gällande samordningen av svensk marknadskontroll. Som redogörs för ovan bedömer utredningen att uppdraget kommer att medföra en större arbetsbörda för myndigheten och innebära behov av ytterligare resurser.

Swedac avsätter i dag medel ur myndighetens budget för arbetet med samordning av marknadskontroll genom Marknadskontrollrådet och sekretariatet. Några riktade medel för den verksamheten ges inte i myndighetens anslag. Därmed finns en risk för att arbetet med samordning av den nationella marknadskontrollen blir beroende av det finansiella läget och generella prioriteringar vid Swedac. För att uppfylla kravet i EU:s marknadskontrollförordning på att säkerställa tillräckliga resurser för det centrala samordningskontoret, anser utredningen att Swedac bör tilldelas ett särskilt anslag för sitt uppdrag som centralt samordningskontor.

Enligt utredningens förslag ska Swedac genom det centrala samordningskontoret ansvara för Marknadskontrollrådet och dess sekretariat. Det bör därför övervägas om ett riktat anslag även bör omfatta arbetet med Marknadskontrollrådet, både sekretariatet och de aktiviteter som anordnas genom rådet. I dagsläget bekostas aktiviteter i Marknadskontrollrådet av de myndigheter som är medlemmar i rådet men någon skyldighet för myndigheterna att bidra finns inte. Utredningen uppfattar att EU:s marknadskontrollförordning innebär en ökad ambition vad gäller marknadskontroll inom EU. För detta krävs ytterligare resurser för exempelvis utbildningsinsatser, information och annat som kan ge ökad effektivitet för marknadskontrollmyndigheterna men även ökad kunskap hos relevanta aktörer och inte minst konsumenter. Genom att centralisera finansieringen och rikta anslaget till Swedacs samordnande verksamhet, skapas förutsättningar för en effektivare och mer handlingskraftig marknadskontroll. Att kostnader för Swedacs samordnande arbete inte belastar myndighetens övriga verksamhet skulle bidra till en tydligare gräns mellan Swedacs roller som marknadskontrollmyndighet och samordnare. Det skulle samtidigt bidra till att Sverige kan uppfylla förordningens krav på tillräckliga resurser för det centrala samordningskontoret.

När det gäller vilka närmare ekonomiska konsekvenser EU:s marknadskontrollförordning kan få för Swedac och övriga marknadskontrollmyndigheter återkommer utredningen till dessa i kapitel 14.

8.5 Sekretess och tystnadsplikt

8.5.1 Konfidentialitet i EU:s marknadskontrollförordning

Av artikel 17 i EU:s marknadskontrollförordning framgår att marknadskontrollmyndigheterna ska utföra sin verksamhet med en hög grad av öppenhet och ska för allmänheten göra all information tillgänglig som de anser vara relevant för att skydda slutanvändarnas intressen. Marknadskontrollmyndigheterna ska samtidigt respektera principen om konfidentialitet samt om yrkes- och affärshemligheter och ska skydda personuppgifter i enlighet med unionsrätten och nationell rätt. Enligt artikeln ska det finnas möjlighet för marknadskontrollmyndigheterna att hemlighålla vissa uppgifter som de får tillgång till i sin verksamhet. Samtidigt ska det finnas utrymme att väga

allmänhetens intresse av information mot de ekonomiska aktörernas intresse av konfidentialitet.

EU:s marknadskontrollförordning innehåller även flera bestämmelser som förutsätter informationsutbyte mellan myndigheter. Enligt artikel 10.6 ska varje medlemsstat som har mer än en marknadskontrollmyndighet säkerställa att det inrättas lämpliga kommunikations- och samordningsmekanismer för att myndigheterna ska kunna bedriva ett nära samarbete och fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt. Enligt artikel 22 ska samarbetet och informationsutbytet även gälla gentemot marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsstater, kommissionen och EU:s berörda byråer. Med stöd av bestämmelserna om ömsesidig assistans kan en utländsk myndighet komma att rikta en begäran mot en svensk marknadskontrollmyndighet om att få tillgång till uppgifter och vice versa. I skälen (46) till förordningen anges att utbyte av information mellan marknadskontrollmyndigheter bör hanteras i enlighet med tillämplig nationell lagstiftning, i syfte att säkerställa att utredningarna inte äventyras och de ekonomiska aktörernas rykte inte skadas.

Bestämmelserna om informationsutbyte förutsätter att svenska marknadskontrollmyndigheter kan lämna efterfrågade eller annars nödvändiga uppgifter till andra myndigheter utan hinder av sekretess. Det gäller både nationellt och inom EU. Vidare är det nödvändigt att känsliga uppgifter som en svensk marknadskontrollmyndighet tar emot från en annan myndighet blir sekretessbelagda hos den mottagande myndigheten.

8.5.2 Sekretessbestämmelser för vissa uppgifter inom marknadskontrollverksamhet

Utredningens bedömning: Det finns sekretessbestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen som omfattar uppgifter om enskildas affärs- och driftsförhållanden i marknadskontrollverksamhet. Omfattningen av sekretesskyddet varierar mellan olika myndigheter och bestämmelserna bör kompletteras med en bestämmelse i offentlighets- och sekretessförordningen som gäller all marknadskontrollverksamhet enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Utredningens förslag: Det ska införas en bestämmelse i bilagan till offentlighets- och sekretessförordningen som medför att sekretess enligt 9 § offentlighets- och sekretessförordningen gäller verksamhet som består i marknadskontroll enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Bestämmelsen ersätter punkterna 120, 148, 151 och 152 i bilagan som därmed upphävs.

Relevanta sekretessbestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen

Utgångspunkten i svensk lagstiftning är att alla allmänna handlingar är offentliga och att var och en har rätt att ta del av dem. Den rätten får begränsas med hänsyn till vissa särskilt angivna intressen (2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen). Begränsning får dock endast ske genom noga angivande i lag. För det allmännas verksamhet finns sådana begränsningar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen innebär ett förbud att röja eller utnyttja en uppgift, vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av allmän handling eller på något annat sätt. Sekretessen innebär alltså såväl handlingssekretess som tystnadsplikt. Till den del sekretessbestämmelserna innebär tystnadsplikt medför de en begränsning av yttrandefriheten enligt regeringsformen. Förbudet mot att röja eller utnyttja en uppgift gäller för myndigheter och personer som fått kännedom om uppgiften genom att för det allmännas räkning delta i en myndighets verksamhet på grund av anställning, uppdrag, tjänsteplikt eller liknande grund (2 kap. 1 §). Sekretessen gäller gentemot både enskilda och andra myndigheter, även utländska (8 kap. 1–3 §§).

Sekretess kan gälla till skydd för allmänna intressen eller för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. I 30 kap. offentlighets- och sekretesslagen finns bestämmelser om sekretess till skydd för enskild i verksamhet som avser tillsyn med mera i fråga om näringslivet. Kapitlet innehåller både sekretessbestämmelser som tar sikte på särskilda sektorer och generella bestämmelser. Sekretess gäller, i den utsträckning regeringen meddelar föreskrifter om det, i en statlig myndighets verksamhet som består i bland annat utredning, tillståndsgivning, tillsyn eller stödverksamhet med avseende på produktion, handel, transportverksamhet eller näringslivet i övrigt

för uppgift om bland annat en enskilds affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs (23 §). En liknande sekretessbestämmelse finns även för kommunala myndigheter (27 §). Bestämmelserna ger inte i sig själva upphov till någon sekretess utan förutsätter att regeringen föreskriver om sekretess. Sådana föreskrifter finns i 9 § offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641). I bilaga till den förordningen anges närmare detaljer angående sekretessen i viss specificerad verksamhet. Omfattningen av sekretessen ser olika ut hos olika myndigheter och i förhållande till olika författningar.

Enligt 30 kap. 24 § offentlighets- och sekretesslagen gäller sekretess hos en statlig myndighet i verksamhet som avses i 23 § för en sådan uppgift om en enskilds ekonomiska eller personliga förhållanden som myndigheten förfogar över på grund av ett internationellt avtal. I begreppet avtal ingår exempelvis förordningar och direktiv som utfärdats av EU:s institutioner. Bestämmelsen ger ett starkt sekretesskydd för de angivna uppgifterna eftersom det inte finns något krav på att den enskilde ska lida skada om uppgifterna lämnas ut, det råder så kallad absolut sekretess. För att bestämmelsen ska vara tillämplig krävs att avtalet eller rättsakten innehåller en klausul om att uppgifterna inte får lämnas vidare i det aktuella fallet. Artikel 17 i EU:s marknadskontrollförordning om konfidentialitet får anses utgöra en sådan sekretessklausul. Sekretess gäller alltså för uppgifter om exempelvis ekonomiska aktörers affärs- och driftsförhållanden som statliga myndigheter i sin marknadskontrollverksamhet förfogar över på grund av EU:s marknadskontrollförordning och som inte får lämnas ut enligt förordningen.

Offentlighets- och sekretesslagens uppbyggnad innebär att en myndighet kan få beakta flera olika sekretessbestämmelser i ett och samma ärende. Av förarbetena till lagen framgår att vid konkurrens mellan flera olika tillämpliga sekretessbestämmelser är det den bestämmelse som ger det starkaste skyddet för uppgiften som får fälla utslaget (prop. 2008/09:150 *Offentlighets- och sekretesslag*, s. 286, jfr prop. 1979/80:2 Del A s. 70). Regeringsrätten, nu Högsta förvaltningsdomstolen, tillämpade principen i rättsfallet RÅ 2007 ref. 45. Domstolen uttalade där att när en uppgift omfattas av både 30 kap. 23 och 24 §§ så har den senare paragrafen företräde eftersom den ger ett starkare sekretesskydd.

När en myndighet överlämnar en uppgift som omfattas av sekretess följer inte sekretesskyddet automatiskt med till en mottagande myndighet. Sekretess gäller för uppgiften hos den mottagande myndigheten endast om det följer av en primär sekretessbestämmelse som är tillämplig hos den mottagande myndigheten eller av en bestämmelse om överföring av sekretess (7 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen). De bestämmelser om överföring av sekretess som finns i 11 kap. är inte tillämpliga vid marknadskontrollverksamhet.

Behov av kompletterande sekretessbestämmelser

För att uppfylla kraven på konfidentialitet i EU:s marknadskontrollförordning behöver information om enskildas affärs- eller driftsförhållanden omfattas av sekretess hos samtliga marknadskontrollmyndigheter. Som framgår ovan måste sådana begränsningar i offentlighetsprincipen framgå i offentlighets- och sekretesslagen eller, om det anses lämpligare i ett visst fall, i en lag till vilken offentlighets- och sekretesslagen hänvisar. Utgångspunkten är således att det av offentlighets- och sekretesslagen ska framgå alla fall då allmänna handlingar är hemliga. De krav på sekretess som ställs i unionsrättsakter kan i huvudsak tillgodoses genom en tillämpning av offentlighets- och sekretesslagen. Om sekretessbehovet täcks av befintliga sekretessbestämmelser ska dessa som utgångspunkt användas och några nya bestämmelser inte införas.

Enligt nuvarande reglering omfattas sådana uppgifter som en statlig myndighet får i sin marknadskontrollverksamhet från andra myndigheter på grund av EU:s marknadskontrollförordning, eller som myndigheten själv samlar in med stöd av förordningen, av absolut sekretess (30 kap. 24 §). I andra fall kan 23 § samma kapitel tillämpas och sekretess gäller då enligt 9 § offentlighets- och sekretessförordningen jämte bilaga till förordningen. Skyddet enligt bilagan varierar mellan olika myndigheter och beroende på vilken svensk författning som tillämpas. För att tillförsäkra ett fullgott och enhetligt sekretessskydd bör bilagan kompletteras med en bestämmelse som rör all marknadskontrollverksamhet enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Allmänhetens intresse av att få ta del av marknadskontrollmyndigheternas beslut är dock så starkt att besluten bör undantas från sekre-

tesskyddet. Vidare bör uppgifter om förhållanden som rör människors hälsa och säkerhet, miljön eller redligheten i handeln lämnas ut om intresset av allmän kännedom har sådan vikt att de bör lämnas ut. Den föreslagna kompletteringen av bilagan kan ersätta de punkter som avser marknadskontrollverksamhet inom specifika sektorer.¹¹

Eftersom bestämmelserna om överföring av sekretess i 11 kap. offentlighets- och sekretesslagen inte är tillämpliga vid marknadskontrollverksamhet, måste det finnas en primär sekretessbestämmelse för att sekretess ska gälla hos en marknadskontrollmyndighet som tar emot sekretessbelagda uppgifter. En sådan finns redan eftersom uppgifter som överlämnas enligt bestämmelser i EU:s marknadskontrollförordning omfattas av sekretess enligt 30 kap. 24 § när den mottagande myndigheten förfogar över uppgiften på grund av EU-förordningen. I övriga fall gäller sekretess enligt den föreslagna kompletterande bestämmelsen i 9 § offentlighets- och sekretessförordningen jämte bilaga. En sådan bestämmelse säkerställer att känsliga uppgifter även efter överlämnande skyddas av sekretess i tillräcklig utsträckning. Det finns därför inte behov av några nya bestämmelser om överföring av sekretess.

8.5.3 Sekretessbrytande bestämmelser

Utredningens bedömning: Det behövs inte några nya bestämmelser för att en svensk myndighet ska kunna lämna begärd information till en utländsk marknadskontrollmyndighet i ett ärende om ömsesidig assistans. För att svenska marknadskontrollmyndigheter ska kunna lämna uppgifter till varandra utan hinder av sekretess behöver dock en bestämmelse om uppgiftsskyldighet införas.

¹¹ Se punkten 120 marknadskontroll enligt lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar, punkten 148 om marknadskontroll enligt lagen (2016:768) om marin utrustning, punkten 151 om marknadskontroll hos Arbetsmiljöverket enligt Europaparlamentet och rådets förordning (EU) nr 016/425 av den 9 mars 2016 om personlig skyddsutrustning och om upphävande av rådets direktiv 89/686/EEG, lagen (2018:125) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning och förordningen (2018:127) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning, samt punkten 152 om marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/426 av den 9 mars 2016 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen och om upphävande av direktiv 2009/142/EG, lagen (2018:1178) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar och förordningen (2018:1179) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar.

Utredningens förslag: En bestämmelse om att en marknadskontrollmyndighet till en annan marknadskontrollmyndighet ska lämna de uppgifter som behövs för att den ska kunna utföra sin marknadskontroll ska införas i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Sekretessbrytande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen

Som anges ovan gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen och offentlighets- och sekretessförordningen som huvudregel i förhållande till andra myndigheter. 10 kap. offentlighets- och sekretesslagen innehåller dock flera sekretessbrytande bestämmelser. Om inte annat anges kan de sekretessbrytande bestämmelserna även tillämpas när det råder så kallad absolut sekretess, det vill säga när det inte uppställs krav på skada för att en uppgift ska omfattas av sekretess. Först och främst finns inget hinder mot att överlämna uppgifter eller handlingar vid samtycke från den enskilde (1 §). Sekretess hindrar inte heller att en enskild eller en myndighet som har rätt till insyn i handläggningen hos en domstol eller annan myndighet på grund av sin partsställning i ett mål eller ärende, tar del av en handling eller annat material i målet eller ärendet (3 §). Vidare anges i den så kallade generalklausulen i 27 § att uppgifter kan lämnas mellan myndigheter om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det inte är något villkor att en uttrycklig begäran från annan myndighet föreligger för att sekretessen ska brytas. En myndighet kan med stöd av bestämmelsen på eget initiativ lämna sekretessbelagda uppgifter till en annan myndighet (se prop. 1979/80:2 med förslag till sekretesslag m.m., Del A s. 327).

Ytterligare en sekretessbrytande bestämmelse finns i 10 kap. 28 §. Enligt bestämmelsen hindrar sekretess inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av annan lag än offentlighets- och sekretesslagen eller av förordning. Med lag likställs i dessa sammanhang EU-förordningar. För att en sådan föreskrift ska beaktas måste den uppfylla vissa krav på konkretion. Föreskriften kan antingen ta sikte på utlämnande av uppgifter av speciellt

slag, gälla viss myndighets rätt att få del av uppgifter i allmänhet eller avse skyldighet för viss myndighet att lämna andra myndigheter information. En bestämmelse som mera generellt föreskriver samarbete eller samverkan mellan myndigheter är däremot inte av det slag att den kan anses ålägga en uppgiftsskyldighet i den mening som avses i paragrafen.

Den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 28 § är inte tillämplig i förhållande till en utländsk myndighet. I ett sådant fall tillämpas i stället 8 kap. 3 §. Enligt den bestämmelsen får uppgift lämnas om det sker med stöd i särskild lag eller förordning. I begreppet inkluderar även EU-förordningar. När sekretessbestämmelsen i 30 kap. 24 § är tillämplig får de sekretessbrytande bestämmelserna i 10 kap. 27 och 28 §§ inte tillämpas i strid mot det aktuella internationella avtalet.

Behov av kompletterande sekretessbrytande bestämmelser

Bestämmelserna om informationsutbyte i EU:s marknadskontrollförordning ställer krav på att en svensk marknadskontrollmyndighet ska kunna lämna relevant information till andra myndigheter utan hinder av sekretess. Detta kan också underlätta för de ekonomiska aktörerna som kan undgå att behöva lämna in samma uppgifter till flera olika myndigheter. Som anges ovan är utgångspunkten att reglering av sekretess ska ske genom offentlighets- och sekretesslagen och att sådana bestämmelser bara förs in i annan lagstiftning om det kan anses lämpligare. Det bör därför först övervägas om behovet av informationsutbyte utan hinder av sekretess tillgodoses genom de sekretessbrytande bestämmelser som finns i offentlighets- och sekretesslagen.

I förhållande till utländska myndigheter innebär bestämmelsen i 8 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen en möjlighet för en marknadskontrollmyndighet att lämna ut handlingar och uppgifter med stöd av EU-förordningens bestämmelser om ömsesidig assistans. Det behöver därför inte införas några särskilda bestämmelser om som möjliggör informationsutbyte med utländska myndigheter.

Eftersom marknadskontrollansvaret i Sverige är uppdelat på många myndigheter och deras ansvarsområden i vissa fall är överlappande, måste de ges möjlighet att samarbeta på ett fullgott sätt.

Det kan till exempel handla om att det, sedan ett marknadskontrollärende påbörjats hos en myndighet, visar sig att produkten tillhör en annan myndighets marknadskontrollansvar. Det kan också inträffa att en myndighet får in uppgifter som visar sig vara av stor betydelse för en annan marknadskontrollmyndighets verksamhet. Under förutsättning att sådana uppgifter inte omfattas av sekretess får myndigheterna på begäran lämna handlingar och uppgifter sinsemellan (6 kap. 5 §). När en sekretessbestämmelse är tillämplig ger generalklausulen visst utrymme för överlämnande av sekretessbelagda uppgifter mellan marknadskontrollmyndigheter (10 kap. 27 §). Bestämelsen fordrar dock en tämligen noggrann prövning innan utlämnande sker och ska inte tillämpas i tveksamma fall. Enligt utredningens bedömning är generalklausulen inte tillräcklig för att en marknadskontrollmyndighet ska kunna lämna den information som krävs till en annan myndighet för ett effektivt samarbete.

Det finns därför behov av att införa en sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen eller i lag eller förordning som offentlighets- och sekretesslagen hänvisar till (8 kap. 1 §). Någon hänvisning till den lag eller förordning som innehåller en sekretessbrytande bestämmelse behöver dock inte tas in i offentlighets- och sekretesslagen, om bestämmelsen i fråga utformas som en *uppgiftsskyldighet* (10 kap. 28 §). Sådan uppgiftsskyldighet kan följa redan av en EU-förordning. Bestämmelsen om samarbete mellan marknadskontrollmyndigheter i artikel 10.6 EU:s marknadskontrollförordning är dock inte tillräckligt konkretiserad för den ska anses medföra en sådan uppgiftsskyldighet som avses i 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen. För att förordningen ska kunna tillämpas effektivt bör det därför införas en bestämmelse om uppgiftsskyldighet mellan marknadskontrollmyndigheter. En sådan bestämmelse kan införas antingen i lag eller i förordning. I likhet med hur regleringen ser ut i sektorslagstiftningen i dag, föreslår utredningen att uppgiftsskyldigheten ska införas på förordningsnivå. Uppgiftsskyldigheten bör därför införas i den föreslagna förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.¹²

¹² Liknande bestämmelser finns redan i viss sektorslagstiftning, jfr exempelvis 4 och 5 §§ förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning som gäller uppgiftsskyldighet mellan Arbetsmiljöverket och Konsumentverket, samt 8 § förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar

För att täcka in alla situationer då en marknadskontrollmyndighet kan ha anledning att lämna information till en annan myndighet bör bestämmelsen ges en generell utformning. Den bör täcka in både situationer då en mottagande marknadskontrollmyndighet begär viss information och då en marknadskontrollmyndighet på eget initiativ lämnar över uppgifter.

När uppgifter överlämnas gäller, enligt utredningens förslag ovan, sekretess hos den mottagande myndigheten enligt 9 § offentlighets- och sekretessförordningen.

8.5.4 Tystnadsplikt

Utredningens bedömning: I berörd sektorslagstiftning saknas i vissa fall bestämmelser om tystnadsplikt. Det bör därför införas en sådan bestämmelse för aktörer utanför den offentliga sektorn som utför marknadskontroll. För att förenkla och få en mer enhetlig reglering bör en gemensam bestämmelse om tystnadsplikt införas.

Utredningens förslag: Det ska införas en bestämmelse om tystnadsplikt i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning med innebörden att den som utför marknadskontroll inte obehörigen får röja eller utnyttja det som den har fått kännedom om under det att uppgifterna utfördes.

I det allmännas verksamhet ska i stället offentlighets- och sekretesslagen tillämpas.

Det ska även införas en bestämmelse som upplyser om att den som bryter mot tystnadsplikten kan dömas för brott mot tystnadsplikten enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Sekretessbestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen innebär att det gäller tystnadsplikt för personer som fått kännedom om sekretesskyddade uppgifter genom att för det allmännas räkning delta i en myndighets verksamhet på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheten, på grund av tjänsteplikt eller på annan liknande

som gäller uppgiftsskyldighet mellan Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Elsäkerhetsverket och Livsmedelsverket.

grund (2 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen). Detta omfattar i många fall även konsulter eller andra organ utanför den offentliga sektorn som marknadskontrollmyndigheterna anlitar för att utföra vissa kontroller eller andra uppgifter inom marknadskontrollverksamheten. Vid marknadskontroll uppstår dock inte sällan situationer när uppgifter som kommer fram behöver hanteras av en vidare krets av personer än de som omfattas av denna reglering. För att uppfylla kraven på konfidentialitet i EU:s marknadskontrollförordning i dessa fall krävs därför en särskild bestämmelse om tystnadsplikt.

Av sektorsöversynen i kapitel 6 framgår att det i ungefär hälften av den berörda sektorslagstiftningen finns sådana särskilda bestämmelser om tystnadsplikt.¹³ För den sektorslagstiftning som saknar bestämmelser om tystnadsplikt finns däremot ett behov av komplettering. Det bör därför införas en bestämmelse om tystnadsplikt för de privata aktörer (konsulter) och andra organ utanför den offentliga verksamheten som utför uppgifter åt marknadskontrollmyndigheter eller på deras uppdrag utför marknadskontrollverksamhet. I nuvarande sektorslagstiftning skiljer sig bestämmelserna åt i sin utformning. Det saknas enligt utredningens mening skäl för detta och det bör i stället införas en gemensam bestämmelse i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Bestämmelsen bör formuleras så att det anges att den som tagit befattning med ett ärende som gäller marknadskontroll inte obehörigen får röja eller utnyttja det som han eller hon har fått kännedom om vid utförandet av sina uppgifter.

I berörd sektorslagstiftning finns flera bestämmelser om tystnadsplikt där obehörighetsrekvisitet används. Den praxis som finns rörande dessa bestämmelser bör i fråga om rekvisitets innebörd alltjämt kunna tjäna som ledning även vid tolkningen och tillämpningen av den nu föreslagna bestämmelsen.

Det ska i sammanhanget nämnas att brott mot tystnadsplikt är förenat med straffansvar i 20 kap. 3 § brottsbalken. Straffansvaret gäller var och en som har skyldighet att hemlighålla en uppgift enligt lag eller annan författning, förutsatt att straffansvaret inte har reglerats särskilt. Utredningens förslag innebär därmed att fler uppgifter kommer att omfattas av straffsanktionerade regler. Det bör i lagen

¹³ Se exempelvis 8 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning, 11 kap. 65 § plan- och bygglagen (2010:900) och 26 kap. 27 § miljöbalken.

med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning införs en upplysning om att den som bryter mot tystnadsplikten kan dömas för brott.

8.5.5 Behandling av personuppgifter

Utredningens bedömning: I EU:s dataskyddsförordning finns rättslig grund för marknadskontrollmyndigheternas personuppgiftsbehandling inom ramen för deras marknadskontrollverksamhet. Utredningen förutsätter att myndigheterna ser över sina respektive regleringar avseende behandling av personuppgifter för att säkerställa att de täcker in sådan personuppgiftsbehandling som kan komma att aktualiseras med anledning av EU:s marknadskontrollförordning och den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

EU:s dataskyddsförordning

För att myndigheter ska kunna utbyta information med varandra krävs både att informationen inte är sekretessbelagd eller att sekretessen kan brytas, och att bestämmelser om behandling av personuppgifter hos myndigheterna ger stöd för att uppgifterna får behandlas. Dataskyddsregleringen innebär vissa begränsningar av informationsutbyte i de fall personuppgifter berörs. I skäl (47) till EU:s marknadskontrollförordning anges att all behandling av personuppgifter enligt förordningen omfattas av förordning (EU) 2016/679¹⁴ (EU:s dataskyddsförordning). I artikel 17 i EU:s marknadskontrollförordning ställs också krav på att marknadskontrollmyndigheterna ska skydda personuppgifter i enlighet med unionsrätten och nationell rätt.

EU:s dataskyddsförordning utgör grunden för generell personuppgiftsbehandling inom EU. I svensk rätt kompletteras förordningen av lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning samt i sektorspecifika registerförfattningar som i stor utsträckning reglerar svenska myndigheters personuppgiftsbehandling.

¹⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

EU:s dataskyddsförordning gäller i princip för all automatiserad behandling, samt i vissa fall manuell behandling, av personuppgifter. Personuppgifter är varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person. Typiska personuppgifter är personnummer, namn och adress. Ett bolagsnummer är ofta inte en personuppgift men kan vara det om det handlar om ett enmansföretag. Personuppgiftsbehandling innefattar alla former av åtgärder med personuppgifter, exempelvis insamling, användning, utlämnande, spridning eller förstöring. Förordningen hindrar dock inte myndigheter att lämna ut allmänna handlingar enligt offentlighetsprincipen. En myndighet är inte skyldig att lämna ut allmänna handlingar på elektronisk väg men om det sker gäller dataskyddsförordningen för sådant utlämnande.

Den som behandlar personuppgifter är antingen personuppgiftsansvarig eller personuppgiftsbiträde. Personuppgiftsansvarig är den som bestämmer för vilka ändamål uppgifterna ska behandlas och hur behandlingen ska gå till. Personuppgiftsbiträde är den som behandlar personuppgifter för den personuppgiftsansvariges räkning. När uppgifter behandlas av ett personuppgiftsbiträde ska hanteringen regleras genom avtal (artikel 28.3 i EU:s dataskyddsförordning).

För att en myndighets behandling av personuppgifter ska vara laglig måste det finnas en rättslig grund för behandlingen. Personuppgifter får endast behandlas om minst ett av de villkor som anges i artikel 6.1 a)–f) i EU:s dataskyddsförordning är uppfyllt. Dessa villkor utgör den rättsliga grunden för personuppgiftsbehandlingen. Uppräknningen av vad som kan utgöra rättslig grund för behandling av personuppgifter i artikel 6.1 är uttömmande. Av intresse för myndigheters verksamhet är artikel 6.1 e) som gäller när behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. I förarbetena till dataskyddslagen uttalar regeringen att alla uppgifter som riksdag eller regering gett i uppdrag åt statliga myndigheter att utföra är av allmänt intresse.¹⁵

¹⁵ Prop. 2017/18:105 *Ny dataskyddslag*, s. 56 f.

Personuppgifter i marknadskontrollverksamhet

Marknadskontrollmyndigheter kan komma att behandla personuppgifter, till exempel organisationsnummer för enskild näringsverksamhet eller namn på fysiska företrädare, inom ramen för sin marknadskontrollverksamhet. EU:s dataskyddsförordning ställer då krav på att myndigheten har rättslig grund för behandling av uppgifterna. Genom utpekandet som marknadskontrollmyndighet i den föreslagna förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt, ges marknadskontrollmyndigheterna i uppdrag att utföra uppgifter som är av allmänt intresse. Det innebär att den rättsliga grunden i artikel 6.1 e) i EU:s dataskyddsförordning för behandling av personuppgifter kommer att vara tillämplig.

Som redogörs för i avsnitt 8.5.4 hanteras uppgifter som samlas in i marknadskontrollverksamhet ibland av andra än marknadskontrollmyndigheterna själva, till exempel konsulter. Om det ingår behandling av personuppgifter i hanteringen är bestämmelserna om personuppgiftsbiträden tillämpliga och personuppgiftsbiträdesavtal ska upprättas.

Enligt vad utredningen har kunnat eftersöka, har marknadskontrollmyndigheterna inte någon särskild lagreglering avseende personuppgiftsbehandling. Myndigheternas hantering av personuppgifter sker med stöd av EU:s dataskyddsförordning. Utredningen bedömer att det finns stöd för den behandling av personuppgifter som utredningens förslag kan medföra i det generella dataskyddsregelverket. Utredningens förslag med mer långtgående befogenheter kan dock leda till att personuppgifter kommer att hanteras i större utsträckning. Utredningen förutsätter därför att marknadskontrollmyndigheterna ser över sin hantering av personuppgifter för att säkerställa att den täcker in den personuppgiftsbehandling som kan aktualiseras med anledning av EU:s marknadskontrollförordning och den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

9 Befogenheter

9.1 Inledning

Som framgår av kapitel 7 medför EU:s marknadskontrollförordning en skyldighet för Sverige att anta nationella bestämmelser när det gäller marknadskontrollmyndigheternas befogenheter vid marknadskontroll.

I artikel 14.1 i EU:s marknadskontrollförordning anges att medlemsstaterna ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter de befogenheter för marknadskontroll, utredning och tillsyn¹ som behövs för att tillämpa förordningen och för tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning. Artikel 14.4 räknar upp de befogenheter som medlemsstaterna åtminstone ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter. I denna del behövs kompletterande svenska bestämmelser för att reglera de närmare materiella förutsättningarna för marknadskontrollmyndigheternas befogenheter vid marknadskontroll.

Utredningen har i uppdrag att föreslå vilka befogenheter marknadskontrollmyndigheter ska ha och ta ställning till hur dessa ska tilldelas och utövas.

9.2 Reglering av befogenheter

Utredningens bedömning: En tydlig reglering av marknadskontrollmyndigheternas befogenheter bör eftersträvas. För att undvika risken för tolkning eller omformulering av minimibefogenheterna i EU:s marknadskontrollförordning bör dessa befogenheter anges genom hänvisning till EU:s marknadskontrollförordning i stället för att uttryckligen anges i den svenska lagen.

¹ Jfr fördragstexten på engelska där ordet "enforcement" används.

Att marknadskontrollmyndigheterna ska utöva sina befogenheter med beaktande av proportionalitetsprincipen följer såväl av artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning som av 5 § förvaltningslagen och det behöver därför inte anges särskilt i den föreslagna kompletterande lagen.

Det saknas skäl att ändra nu gällande ordning där marknadskontrollmyndigheterna får utöva sina befogenheter efter eget beslut inom ramen för sin egen myndighetsutövning.

Utgångspunkter för tilldelning av befogenheter

I de inledande styckena av artikel 14 i EU:s marknadskontrollförordning läggs grunden för omfattningen av marknadskontrollmyndigheternas tilldelade befogenheter. Myndigheterna ska ges de befogenheter som behövs för att tillämpa förordningen och den harmoniserade unionslagstiftningen i bilaga I. Eftersom de 70 unionsrättsakter som ingår i bilaga I täcker ett stort spann av produkter och produktenskaper, skiljer sig behovet av marknadskontrollåtgärder naturligen åt.

När medlemsstaterna tilldelar marknadskontrollmyndigheterna befogenheter ska de beakta bland annat nationella principer om yttrandefrihet och mediers frihet och mångfald samt rättssäkerhetsgarantier och EU:s bestämmelser om dataskydd. I skäl (68) till förordningen anges att den ska tolkas och tillämpas i enlighet med de rättigheter och principer som följer av EU:s rättighetsstadga och mediernas frihet och mångfald lyfts fram särskilt. Frågor om yttrandefrihet och inskränkningar i densamma får särskild relevans i förhållande till befogenheten att begränsa innehållet på onlinegränssnitt, vilken utredningen återkommer till i avsnitt 9.7.

I artikel 14.4 i) framgår att marknadskontrollmyndigheterna ska tilldelas befogenhet att fastställa påföljder. Den artikeln behandlas i kapitel 10 där utredningen redovisar sina överväganden avseende marknadskontrollmyndigheternas sanktionsmöjligheter vid överträdelser av EU:s marknadskontrollförordning och harmoniserad produktlagstiftning.

Tydligt lagstöd för samtliga befogenheter

Marknadskontrollmyndigheternas åtgärder vid marknadskontroll utgör myndighetsutövning och kräver enligt legalitetsprincipen stöd i lag. Principen kommer bland annat till uttryck i 5 § förvaltningslagen (2017:900). Bestämmelsen innebär att det måste finnas någon form av förankring i en norm för all maktutövning från myndigheternas sida. Legalitetsprincipen ska tillämpas parallellt med det förutsägbarhetskrav som följer av den unionsrättsliga rättssäkerhetsprincipen. Den principen syftar till att säkerställa en tillräcklig grad av rättslig förutsebarhet i situationer som omfattas av unionsrätten. Principen innebär bland annat att en rättslig reglering ska vara klar och precis samt att tillämpningen av densamma ska vara förutsebar. Det gäller i synnerhet om regleringen kan få negativa konsekvenser för enskilda och företag.²

Ovan nämnda principer ställer krav dels på att det ska finnas författningsstöd för myndigheternas befogenheter, dels att bestämmelserna ska vara tillräckligt tydliga för att det inte ska finnas några oklarheter för de enskilda som berörs om vad de innebär.

Det finns exempel på situationer då en myndighets beslut upphävts av domstol med hänvisning till att det nödvändiga författningsstödet för åtgärden saknats. Ett exempel är rättsfallet HFD 2018 ref. 71 där Högsta förvaltningsdomstolen undanröjde ett beslut av Konkurrensverket eftersom domstolen fann att myndigheten hade agerat utanför sin kompetens. I det överklagade beslutet hade Konkurrensverket förbjudit ett antal kommuner att köpa vissa tjänster. Domstolen konstaterade att det inte fanns någon rättslig grund för Konkurrensverket att tvinga en upphandlande myndighet att vidta eller underlåta en viss åtgärd efter en konstaterad regelöverträdelse. Domstolen uttalade att Konkurrensverket, till följd av att det saknades rättslig grund, saknade befogenhet för åtgärden och beslutet undanröjdes.³ Det är därför viktigt att utforma befogenheterna för en marknadskontrollmyndighet på ett tydligt och förutsebart sätt.

Så som marknadskontrollen är organiserad i Sverige i dag är det ett stort antal myndigheter som utövar marknadskontroll. Det medför en risk för att marknadskontrollmyndigheternas befogenheter

² Se exempelvis EU-domstolens dom av den 20 december 2017, *Global Starnet Ltd mot Ministero dell'Economia e delle Finanze och Amministrazione Autonoma Monopoli di Stato*, C-322/16, ECLI:EU:C:2017:985, p. 46.

³ Jfr även rättsfallet HFD 2018 ref. 65.

tolkas och tillämpas på olika sätt av dessa myndigheter. Med hänsyn även till denna utgångspunkt anser utredningen att det är särskilt viktigt att marknadskontrollmyndigheternas befogenheter regleras tydligt. Ett sätt att åstadkomma detta är att i en sektorsövergripande lag uttryckligen ange vad samtliga marknadskontrollmyndigheter har befogenhet att göra. Det ska dock ställas mot förbudet för den svenska lagstiftaren att omformulera eller tolka EU-förordningar. Det är en uppgift för EU-domstolen. Mot denna bakgrund har utredningen valt att, i den mån det är möjligt, hänvisa till bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning i stället för att uttryckligen ange exempelvis minimibefogenheterna i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning, se kapitel 7 avsnitt 7.4.3.

Tillräckliga befogenheter

EU:s marknadskontrollförordning anger miniminivån för de befogenheter medlemsstaterna ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter. Utredningen anser att dessa i huvudsak är väl övervägda och i de allra flesta fall tillräckliga. I några fall anser utredningen att det finns skäl att överväga att ge de svenska marknadskontrollmyndigheterna befogenheter som går utöver miniminivån. Det gäller bland annat i vilka utrymmen inspektioner på plats ska få ske. Minimibefogenheterna i artikel 14.4 omfattar ekonomiska aktörer enligt definitionen i artikel 3.13. Endast befogenheten att kräva begränsning av åtkomsten till onlinegränssnitt, artikel 14.4 k) ii), kan utövas mot tredje part. Flera marknadskontrollmyndigheter har för utredningen påtalat behovet av att kunna utöva befogenheter mot andra än ekonomiska aktörer för att kunna utföra effektiva kontroller av produkter på marknaden. Utredningen återkommer till dessa frågor i samband med överväganden om respektive befogenhet. Utredningen kan inte utesluta att det kan finnas eller uppstå behov av andra mer långtgående befogenheter än de som utredningen har identifierat. Det bör därför lämnas utrymme för att beakta detta i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Proportionalitetsprincipen

Av artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning följer att marknadskontrollmyndigheterna ska utöva samtliga befogenheter med beaktande av proportionalitetsprincipen. Av skäl (42) framgår att marknadskontrollmyndigheternas utövande av sina befogenheter ska stå i proportion till och vara lämpligt i förhållande till arten av överträdelse och dess övergripande faktiska och potentiella skada. Vidare anges i 5 § förvaltningslagen att en myndighet inte får vidta åtgärder som är mer långtgående än vad som behövs och endast om det avsedda resultatet med åtgärderna står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot. Mot bakgrund av dessa bestämmelser saknas det anledning att uttryckligen ange att proportionalitetsprincipen ska beaktas i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Befogenheter får utövas inom ramen för den egna myndighetsutövningen

I artikel 14.3 i EU:s marknadskontrollförordning anges att medlemsstaterna får föreskriva att marknadskontrollmyndigheterna ska utöva sina befogenheter antingen själva inom ramen för sin egen myndighetsutövning, med hjälp av andra myndigheter eller efter ansökan till behöriga domstolar.

I enlighet med berörd sektorslagstiftning utövar marknadskontrollmyndigheterna i dag sina befogenheter vid marknadskontroll efter egna beslut inom ramen för den egna myndighetsutövningen. Denna ordning möjliggör snabba ingripanden och effektiva kontrollåtgärder. En ordning där marknadskontrollmyndigheterna i stället först ska vända sig till domstol för prövning av en viss åtgärd, skulle kunna medföra fördelen av mer enhetlig rättspraxis kring tolkning och tillämpning av befogenheterna. I förhållande till vissa mer långtgående befogenheter, till exempel oanmälda inspektioner, skulle ett beslut från domstol även kunna ses som en garant för rättssäkerhetsaspekter som inte kan säkerställas genom ett överklagande i efterhand då åtgärden redan har genomförts. I de flesta fall kan dock en marknadskontrollmyndighets beslut överklagas och domstolen har då möjlighet att besluta om uppskjuten verkställighet, så kallad inhibition (28 § förvaltningsprocesslagen [1971:291] samt 5 kap. 1 §

lagen [2010:921] om mark- och miljödomstol med hänvisning till 26 § andra stycket lagen [1996:242] om domstolsärenden). Risken för att ekonomiska aktörer skulle lida skada är därmed i de flesta fall liten. Förhandsprövning vid domstol skulle innebära ökat arbete för såväl marknadskontrollmyndigheter som domstolar jämfört med nuvarande ordning och det skulle göra marknadskontrollen mindre effektiv. En förhandsprövning kan även förväntas bli mer kostsamt för såväl parterna som samhället i stort. Med hänsyn till de risker som osäkra produkter kan innebära för människors liv, hälsa och säkerhet samt för miljön, väger värdet av en snabb och effektiv marknadskontroll tungt. Det motiverar att marknadskontrollmyndigheterna ska få fatta egna beslut om vilka åtgärder de ska vidta när de utför marknadskontroll.

Utredningen anser därför att marknadskontrollmyndigheterna även fortsättningsvis själva bör få besluta om vilka åtgärder de ska vidta inom ramen för de tilldelade befogenheterna. När det gäller befogenheter som i högre utsträckning skiljer sig från de som marknadskontrollmyndigheterna har i dag, särskilt delar av inspektionsrätten och begränsning av onlinegränssnitt, återkommer utredningen nedan till frågan om hur dessa mot den ekonomiska aktören särskilt ingripande befogenheter bör få utövas, se avsnitt 9.4 och 9.7.

9.3 Information och handlingar

Utredningens bedömning: Tillgången till den information och de handlingar som anges i artikel 14.4 a)–c) i EU:s marknadskontrollförordning är tillräcklig för att svenska marknadskontrollmyndigheter ska kunna tillämpa förordningen och harmoniserad unionslagstiftning. Det är tillräckligt att marknadskontrollmyndigheterna kan begära informationen och handlingarna av ekonomiska aktörer. Bestämmelserna är så konkreta att de kan tillämpas direkt av en marknadskontrollmyndighet. En hänvisning till artikel 14.4 a)–c) i EU:s marknadskontrollförordning kan därför göras i den föreslagna kompletterande lagen.

Utredningens förslag: En marknadskontrollmyndighet ska ha de befogenheter som anges i artikel 14.4 a)–c) i EU:s marknadskontrollförordning.

Information och handlingar enligt EU:s marknadskontrollförordning

I artikel 14.4 a)–c) anges vilken information som medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter ska ha befogenhet att kräva av ekonomiska aktörer. I a) anges att de ekonomiska aktörerna ska tillhandahålla relevanta handlingar, tekniska specifikationer, data eller uppgifter om överensstämmelse och produktens tekniska specifikationer, däribland tillgång till programvara, i alla former och format och oberoende av lagringsmedium eller var handlingar, tekniska specifikationer, data eller uppgifter lagras, och att göra eller erhålla kopior av dessa. I b) anges att de ekonomiska aktörerna ska tillhandahålla relevanta uppgifter om leveranskedjan, om distributionsnätets utformning, om antalet produkter på marknaden och om andra produktmodeller som har samma tekniska egenskaper som den berörda produkten. Slutligen anges i c) att de ekonomiska aktörerna ska tillhandahålla relevanta uppgifter för bedömningen av äganderätten till webbplatser.

Enligt skäl (37) till förordningen bör marknadskontrollmyndigheterna ha tillgång till alla nödvändiga bevis, data och uppgifter som rör föremålet för en utredning i syfte att avgöra om tillämplig harmoniserad unionslagstiftning har överträtts, och framför allt för att identifiera den ansvariga ekonomiska aktören. Det ska inte spela någon roll vilken ekonomisk aktör som innehar informationen, var den finns eller i vilket format den är lagrad.

Den grundläggande förutsättningen för att det ska föreligga en skyldighet att tillhandahålla information av olika slag är att informationen ska vara relevant för bedömning av produktens överensstämmelse med gällande krav enligt tillämplig harmoniserad unionslagstiftning. När det gäller befogenheten att begära uppgifter för bedömning av äganderätten till webbplatser anges dock enbart att uppgifterna i fråga ska ha samband med föremålet för undersökningen.

Information och handlingar enligt gällande rätt

Enligt artikel 19.1 i förordning (EG) nr 765/2008 får marknadskontrollmyndigheterna kräva att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller sådan dokumentation och information som myndigheterna anser sig behöva för att utföra sin verksamhet. I den berörda sektorslagstiftningen får myndigheterna i samtliga fall begära information

om de produkter de utövar tillsyn över. Det är vanligt förekommande att det i svensk lag anges att myndigheterna får begära de upplysningar och handlingar *som behövs* för tillsynen. I vissa fall finns en begränsning av vilka aktörer en sådan begäran kan riktas mot, exempelvis anges enbart tillverkare, importörer och saluförare eller endast leverantörer av en viss typ av produkt.⁴

Information och handlingar som ska tillhandahållas

I EU:s marknadskontrollförordning har den information och de handlingar som marknadskontrollmyndigheterna ska få begära angetts detaljerat och i viss mån överlappande. Av skälen till förordningen kan det konstateras att avsikten är att befogenheten ska omfatta all slags information som marknadskontrollmyndigheten behöver för sin utredning. Syftet med den detaljerade exemplifieringen får förutsättas vara att regleringen ska vara heltäckande och att ingenting ska falla utanför. Vilken information eller vilka handlingar som marknadskontrollmyndigheten kan kräva begränsas endast genom att den eller de ska vara relevanta för bedömning av produktens överensstämmelse med gällande krav enligt tillämplig harmoniserad unionslagstiftning samt av proportionalitetsprincipen. Mot denna bakgrund ser utredningen inte något behov av att gå utöver miniminivån i artikel 14.4 a)–c) och ge svenska marknadskontrollmyndigheter möjlighet att begära ytterligare information eller andra handlingar än vad som följer av artikeln. Det är därför tillräckligt att hänvisa till befogenheterna så som de anges i artikel 14.4 a)–c) för att ge marknadskontrollmyndigheterna befogenhet att begära den information och de handlingar som behövs för marknadskontrollen.

Marknadskontrollmyndigheternas utredningsbefogenheter enligt EU:s marknadskontrollförordning ska utövas i överensstämmelse med nationell rätt. Det finns därför utrymme att beakta nationella regler om till exempel anonymitetsskydd och efterforskningsförbud. Skyldigheten att tillhandahålla en marknadskontrollmyndighet information begränsas således av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Eftersom det följer redan av principen att grundlag har företrädare framför vanlig lag, behöver detta inte anges särskilt.

⁴ Se exempelvis 9 § lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner och 7 § förordningen (1995:670) om märkning av skor.

Bedömningen av vilken information och vilka handlingar som är relevanta är många gånger svår att göra på förhand. Det är först när en marknadskontrollmyndighet tar del av materialet som myndigheten kan göra en sådan bedömning. Även för innehavaren av materialet kan det vara oklart vilken betydelse det har för bedömningen av produktens överensstämmelse med gällande krav. Marknadskontrollmyndigheterna har såväl erfarenhet av bedömningar av överensstämmelse som god kännedom om aktuella regelverk, och får anses vara väl lämpade att avgöra vilken information och vilka handlingar som kan antas vara relevanta för deras bedömning. En marknadskontrollmyndighet bör därför, utifrån förutsättningarna i varje enskilt ärende, själv få avgöra vilken information som behövs. Likaså bör marknadskontrollmyndigheterna få avgöra i vilken utsträckning de behöver få kopior av handlingar, specifikationer eller liknande som de begär för sin kontroll.

Skyldighet för en ekonomisk aktör att tillhandahålla information och handlingar

Enligt EU:s marknadskontrollförordning ska marknadskontrollmyndigheterna kunna begära information och handlingar av ekonomiska aktörer. Som framhålls i skälen till förordningen är avsikten att marknadskontrollmyndigheterna ska kunna få tillgång till all nödvändig information oavsett vem som innehar den.

Definitionen av ekonomisk aktör i EU:s marknadskontrollförordning är vidare än motsvarande definition i förordning (EG) nr 765/2008. Anledningen är att definitionen i den nya förordningen är avsedd att omfatta hela leveranskedjan och vara anpassad till moderna komplexa distributionskanaler.⁵ Omfattningen av de aktörer som marknadskontrollmyndigheterna enligt EU:s marknadskontrollförordning kan rikta sina krav på information och handlingar mot är dock snävare än vad som gäller enligt viss svensk sektorslagstiftning. I exempelvis arbetsmiljölagen (1977:1160) finns ingen begränsning över huvud taget avseende vem myndigheten kan begära upplysningar och handlingar av (7 kap. 3 §).

Den givna definitionen av ekonomisk aktör i EU:s marknadskontrollförordning skiljer sig även i förhållande till vissa av de unions-

⁵ Se skäl (14) för en exemplifiering av ekonomiska aktörer som direkt berörs av harmoniserad unionslagstiftning i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

rättsakter som anges i bilaga I till förordningen. I exempelvis direktiv 2010/35/EU om transportabla tryckbärande anordningar omfattar definitionen av ekonomisk aktör tillverkaren, tillverkarens representant, importören, distributören, ägaren eller operatören som agerar i samband med en kommersiell eller allmännyttig verksamhet, mot betalning eller gratis (artikel 2.14). De avvikande aktörerna i detta fall, ägare och operatörer, utgör ekonomiska aktörer enligt EU:s marknadskontrollförordning i de fall de har skyldigheter avseende tillverkning, tillhandahållande eller ibruktagande av produkter som omfattas av direktivet. Eftersom ägare enligt artikel 8 i direktivet har skyldigheter avseende exempelvis tillhandahållande på marknaden, omfattas de av definitionen av ekonomisk aktör i EU:s marknadskontrollförordning och marknadskontrollmyndigheter kan begära information och handlingar från dem. Likaså skiljer sig definitionen av ekonomisk aktör i direktiv 2014/28/EU om explosiva varor för civilt bruk från definitionen i EU:s marknadskontrollförordning. Enligt direktivet omfattas även slutanvändare av definitionen av ekonomisk aktör ("varje fysisk eller juridisk person som förvarar, använder, överför, importerar, exporterar eller bedriver handel med explosiva varor" artikel 2.13). Eftersom direktivet ställer krav på ekonomiska aktörer, inklusive slutanvändare, kan även de omfattas av definitionen i EU:s marknadskontrollförordning då de har skyldigheter avseende ibruktagande av produkter som omfattas av direktivet.

I vissa unionsrättsakter åläggs aktörer som faller utanför den unionsrättsaktens definition av ekonomisk aktör skyldigheter avseende tillverkning, tillhandahållande eller ibruktagande av produkter. På grund av dessa skyldigheter omfattas de dock av definitionen av ekonomisk aktör i EU:s marknadskontrollförordning och kan bli föremål för marknadskontrollåtgärder. Det gäller exempelvis privatimportörer enligt direktiv 2013/53/EU om fritidsbåtar och vattenskotrar som enligt artikel 12 i direktivet har skyldigheter i samband med ibruktagande av relevanta produkter.

Enligt utredningen omfattar definitionen av ekonomisk aktör i EU:s marknadskontrollförordning i de allra flesta fall samtliga de aktörer som kan antas inneha sådan information som marknadskontrollmyndigheterna behöver för sin kontroll av överensstämmelse. Utredningen anser därför att det är tillräckligt att befogenheten att begära information och handlingar ska gälla i förhållande till eko-

nomiska aktörer enligt definitionen i EU:s marknadskontrollförordning. Det är därför tillräckligt att tilldela svenska marknadskontrollmyndigheter befogenhet att begära information och handlingar på det sätt som anges i artikel 14.4 a)–c) i EU:s marknadskontrollförordning.

9.4 Inspektionsrätt

Utredningens bedömning: Omfattningen av befogenheten att begära tillträde i samband med inspektioner så som den följer av artikel 14.4 e) i EU:s marknadskontrollförordning täcker de flesta utrymmen som behövs för att marknadskontrollmyndigheter ska kunna bedriva en effektiv marknadskontrollverksamhet. Det finns skäl att uttryckligen låta befogenheten omfatta även utrymmen i bostäder som används i samband med en ekonomisk aktörs verksamhet.

För att uppfylla Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga behövs en tydlig reglering för beslut om inspektioner på plats samt möjligheten att överklaga sådana beslut.

Tillträdesrätten enligt EU:s marknadskontrollförordning gäller både anmälda och oanmälda inspektioner på plats. Det framgår inte av förordningen hur lång tid i förväg en ekonomisk aktör ska underrättas om en inspektion på plats för att den ska anses vara anmäld. En sådan uttrycklig tidsgräns bör inte heller införas i svensk lag. Hur lång tid i förväg en underrättelse ska ske för att en inspektion ska anses vara anmäld får avgöras i det enskilda fallet. Som utgångspunkt bör en ekonomisk aktör underrättas om beslutet om inspektion så lång tid i förväg att aktören har en reell möjlighet att agera utifrån beslutet om inspektion och, om aktören motsätter sig inspektionen, begära en prövning av beslutet i domstol. Med oanmäld inspektion avses således en inspektion som sker utan föregående underrättelse till den ekonomiska aktören eller när underrättelse sker så kort tid i förväg att den ekonomiska aktören inte har haft möjlighet att i vart fall under någon eller några dagar begära en domstolsprövning av ett yrkande om inhibition av beslutet.

Ett beslut om inspektion behöver inte delges den ekonomiska aktören.

Det finns inte behov av att införa regler om försegling av material som omhändertas vid inspektioner på plats.

Beslut om inspektioner på plats, även sådana som redan har ägt rum, bör liksom övriga beslut av marknadskontrollmyndigheter kunna överklagas till domstol.

Utredningens förslag: En marknadskontrollmyndighet ska ha de befogenheter som anges i artikel 14.4 d) och e) i EU:s marknadskontrollförordning. Befogenheten att begära tillträde till lokaler ska uttryckligen omfatta bostäder.

En marknadskontrollmyndighet ska själv få besluta om en inspektion på plats. Sådana beslut får överklagas till domstol.

Inspektioner i utrymmen som är tillgängliga för allmänheten samt anmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten ska få genomföras utan begränsningar. Oanmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten ska endast få genomföras om det kan befaras att en produkt utgör en sådan allvarlig risk att det inte är möjligt att avvakta en anmäld inspektion eller att inspektionen annars skulle förlora i betydelse.

I samband med en inspektion får en marknadskontrollmyndighet utöva sina befogenheter enligt artikel 14.4 a)–c) och j) i EU:s marknadskontrollförordning. En marknadskontrollmyndighet ska vid inspektionen få omhänderta sådana handlingar och varuprover som omfattas av befogenheterna i artikel 14.4 a)–c) och j) i EU:s marknadskontrollförordning, om det kan befaras att en produkt utgör en allvarlig risk och den ekonomiska aktören inte följer ett föreläggande om att omedelbart lämna ut handlingar eller varuprover, eller att den ekonomiska aktören kommer att undanhålla, förvanska eller förstöra handlingar eller varuprover. En marknadskontrollmyndighet ska få begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att omhänderta handlingarna eller varuproverna. En sådan begäran ska vara avgiftsfri.

Av ett beslut om en inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska det tydligt framgå föremålet för inspektionen, när inspektionen ska ske, vilka befogenheter marknadskontrollmyndigheten har vid inspektionen samt att det går att överklaga beslutet till domstol.

När en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten inleds ska en marknadskontrollmyndighet överlämna ett exemplar av inspektionsbeslutet till den som inspektionen ska genomföras hos. Om det inte är möjligt ska den ekonomiska aktören underrättas om beslutet så snart det kan ske i efterhand.

En marknadskontrollmyndighet ska få begära att Polismyndigheten lämnar den hjälp som behövs för att tillträde i samband med en inspektion ska kunna ske.

Inspektionsrätt enligt EU:s marknadskontrollförordning

Enligt artikel 14.4 d) EU:s marknadskontrollförordning ska en marknadskontrollmyndighet ha befogenhet att utföra oanmälda inspektioner på plats och fysiska kontroller av produkter. Enligt artikel 14.4 e) ska en marknadskontrollmyndighet vidare ha befogenhet att få tillträde till lokaler, mark eller transportmedel som den berörda ekonomiska aktören använder för ändamål som har samband med den ekonomiska aktörens näringsverksamhet, affärsverksamhet, hantverk eller yrke, i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis.

Av skäl (39) till EU:s marknadskontrollförordning framgår att marknadskontrollmyndigheterna bör kunna kräva att en representant för eller en relevant anställd vid den berörda ekonomiska aktören lämnar förklaringar eller tillhandahåller fakta, uppgifter eller handlingar som rör föremålet för inspektionen och kunna protokollföra svaren.

Inspektionsrätt enligt gällande rätt

Enligt artikel 19.1 i förordning (EG) nr 765/2008 får marknadskontrollmyndigheter, när det är nödvändigt och motiverat, kräva tillträde till de ekonomiska aktörernas lokaler.

Enligt berörd sektorslagstiftning får marknadskontrollmyndigheterna i stort sett alltid begära tillträde till lokaler. Det uppställs inte några krav för när tillträde ska få ske utan befogenheten gäller både vid rutinmässiga stickprovskontroller och när det finns en misstanke om brister i överensstämmelse. Det finns emellertid olika

typer av begränsningar avseende vilka lokaler tillträdesrätten omfattar. Exempelvis anges i arbetsmiljölagen att rätten till tillträde gäller för arbetsställen (7 kap. 5 §) och i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor att rätten till tillträde gäller områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor (24 §). I de flesta fall undantas bostäder från de lokaler som myndigheterna kan begära tillträde till. För tillsyn inom miljösektorn finns en generell befogenhet att få tillträde till fastigheter, byggnader, andra anläggningar och transportmedel och att där utföra undersökningar och andra åtgärder (28 kap. 1 § miljöbalken). Befogenheten begränsas genom att tillträde till bostäder endast får ske i den utsträckning det behövs för att förebygga eller undanröja olägenheter för människors hälsa (28 kap. 6 § miljöbalken).

I den berörda sektorslagstiftningen anges det inte uttryckligen att marknadskontrollmyndigheter får utföra oanmälda inspektioner.⁶ Enligt vad som framkommit till utredningen så har i vart fall Arbetsmiljöverket, Kemikalieinspektionen och Elsäkerhetsverket tolkat bestämmelserna så att oanmälda inspektioner är tillåtna under förutsättning att inget annat anges.

Anmälda och oanmälda inspektioner

En marknadskontrollmyndighet ska enligt EU:s marknadskontrollförordning bedriva sin verksamhet för att säkerställa en effektiv marknadskontroll av produkter som omfattas av den harmoniserade produktlagstiftningen i bilaga I och som görs tillgängliga på och utanför internet. För att utföra detta har myndigheten behov av att få tillträde till lokaler eller andra utrymmen som en ekonomisk aktör använder i sin verksamhet. Enligt EU:s marknadskontrollförordning ska en marknadskontrollmyndighet ha befogenhet att utföra oanmälda inspektioner på plats och få tillträde till vissa angivna utrymmen som har samband med den ekonomiska aktörens verksamhet. Förordningen ska inte tolkas så att enbart oanmälda inspektioner

⁶ Jfr exempelvis 42 kap. 10 § skatteförfarandelagen (2011:1244) där det uttryckligen anges att den som ska kontrolleras inte behöver underrättas om beslutet innan tillsyn eller kontrollbesök sker. Ett exempel där det finns ett uttryckligt hinder mot oanmälda inspektioner är 44 § marknadsföringslagen (2008:486), se prop. 2019/20:120 *Nya befogenheter på konsumentskyddsområdet*, s. 56 och 105. Marknadsföringslagen är tillämplig vid marknadskontroll av kristallglas.

ska få genomföras. Det förutsätts att inspektioner på plats även får ske efter kontakter mellan en marknadskontrollmyndighet och en berörd ekonomisk aktör.

Inspektioner på plats utgör ofta en rutinmässig verksamhet för marknadskontrollmyndigheter och utförs som en del av det viktiga proaktiva arbetet.⁷ Proaktiv marknadskontroll sker som huvudregel genom stickprovskontroll efter en riskbedömning avseende vilka produkter som är mest angelägna att kontrollera. Sådana stickprovskontroller utgör ett grundläggande inslag i kontrollen av produkter enligt den nya metoden (se kapitel 3 avsnitt 3.2.3). Inspektioner på plats sker även reaktivt, det vill säga efter exempelvis rapporterade olyckor, klagomål från allmänheten eller varningar från svenska eller utländska myndigheter. I dag sker inspektioner på plats ofta efter en skriftlig eller muntlig förfrågan till den berörda ekonomiska aktören eller genom besök i en butik.

Med en oanmäld inspektion enligt artikel 14.4 d) i EU:s marknadskontrollförordning avses en inspektion på plats i en lokal eller liknande som används för ändamål som har samband med en ekonomisk aktörs verksamhet, som sker i syfte att identifiera bristande överensstämmelser och erhålla bevis och som utförs utan att den ekonomiska aktören informerats om inspektionen i förväg. En anmäld inspektion får ske i samma utrymme och i samma syfte, dock med skillnaden att den ekonomiska aktören underrättas i förväg. Det följer av legalitets- och rättssäkerhetsprincipen att befogenheten att få utföra en oanmäld inspektion på plats måste regleras tydligt i lag, jfr avsnitt 9.2. Genom att hänvisa till artikel 14.4 d) i EU:s marknadskontrollförordning uppfylls kravet på tydligt lagstöd för befogenheten.

Som utredningen återkommer till nedan finns det anledning att skilja mellan anmälda och oanmälda inspektioner på plats. EU:s marknadskontrollförordning anger inte någon gräns för hur lång tid i förväg en ekonomisk aktör ska underrättas om en inspektion för att den ska anses vara anmäld. Det finns inte heller någon definition av en oanmäld inspektion enligt artikel 14.4 d) i EU:s marknadskontrollförordning och därför inte heller någon definition av när en inspektion sker utan att den ekonomiska aktören informerats om den i förväg. Utredningen har övervägt om det i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning bör in-

⁷ Begreppen proaktiv och reaktiv marknadskontroll beskrivs i kapitel 5 avsnitt 5.2.1.

föras en tydlig tidsfrist som anger när en underrättelse om ett beslut om inspektion på plats ska ske för att inspektionen ska anses vara anmäld. Mot bakgrund av att den svenska lagstiftaren inte får tolka EU-förordningar anser dock utredningen att en sådan lagreglering bör undvikas. En närmare precisering av hur lång tid i förväg en underrättelse ska ske för att en inspektion ska anses vara anmäld bör därför lämpligast ske genom rättspraxis.

Det är en rimlig utgångspunkt att underrättelse om ett beslut om inspektion på plats måste ske viss tid innan beslutet verkställs för att inspektionen ska anses vara anmäld. Hur lång tid tidsfristen bör vara får avgöras i varje enskilt fall. Som en jämförelse avseende vilken tidsram som skulle kunna vara rimlig för att en inspektion ska anses anmäld kan nämnas artikel 18 i EU:s marknadskontrollförordning. Enligt artikeln ska en ekonomisk aktör som huvudregel underrättas minst tio arbetsdagar innan en marknadskontrollmyndighet fattar ett beslut eller vidtar en åtgärd. Avsteg från tiodagarsfristen får göras om beslutet eller åtgärden är brådskande på grund av hälso- eller säkerhetskrav eller andra skäl som rör de allmänintressen som omfattas av den berörda harmoniserade lagstiftningen. I 25 § förvaltningslagen finns en liknande bestämmelse om tid för den som är part i ett ärende att yttra sig innan en myndighet fattar beslut i ärendet. Tiden kan variera, bland annat beroende på ärendetyp och omfattningen av det material som ska kommuniceras, men ska bestämmas så att parten får skäligt rådrum för sina överväganden.⁸ Gränsen för tidsfristen ska bedömas så att kommunikationen blir meningsfull. I förarbeten till den ursprungliga förvaltningslagen förekommer uppgiften ”fem dagar anges ofta som minimitid”, oberoende av ärendets art.⁹ Riksdagens ombudsmän, JO, har avseende brådskande ärenden angett att en svarsfrist om två dagar är för kort men att en frist på nio dagar med hänsyn till omständigheterna kunde vara godtagbar. Om parten behöver anlita biträde eller ombud behövs i de flesta fall en längre tid (se JO:s beslut dnr 645-1999).

Till skillnad från ovanstående exempel behöver en ekonomisk aktör inte ges tillfälle att yttra sig innan en marknadskontrollmyndighet fattar beslut om en inspektion på plats. I stället handlar det om kommunikering av ett redan fattat beslut som den ekonomiska aktören kan motsätta sig och vilja överklaga. Avgörande för när en

⁸ Se prop. 2016/17:180 *En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag*, s. 170.

⁹ SOU 1968:27 *Förvaltningslag*, s. 163.

inspektion ska anses som anmäld bör därför vara att den ekonomiska aktören har en reell möjlighet att agera utifrån beslutet om inspektion och, om aktören motsätter sig inspektionen, begära en prövning av beslutet i domstol innan det verkställs. Ett beslut av förvaltningsdomstol bör normalt kunna meddelas inom något eller några dygn.¹⁰ Lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid ska beaktas på så sätt att helgdagar räknas bort från de antal dagar som en domstol ska ha till förfogande för att fatta ett beslut. Om tiden för underrättelse är så kort att inte ens en begäran om inhibition av beslutet hinner handläggas av underrätt, bör inspektionen följaktligen betraktas som oanmäld.

Utan att införa en tidsfrist i lag är det svårt att ange ett exakt antal dagar som en ekonomisk aktör ska ha på sig att begära en rättslig prövning för att inspektionen ska anses vara anmäld. Normalt bör dock en anmäld inspektion kunna anses föreligga om underrättelsen om inspektionen skett i så god tid att den ekonomiska aktören har haft möjlighet att under någon eller några dagar begära en domstolsprövning i första instans av ett yrkande om inhibition av inspectionsbeslutet. Det är emellertid den marknadskontrollmyndighet som fattar beslut om en inspektion som står risken för att en domstol i efterhand gör bedömningen att underrättelse skett så kort tid i förväg att inspektionen ska anses vara oanmäld. Som framgår nedan föreslår utredningen att en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten bara ska få genomföras under vissa förutsättningar. Om en domstol skulle komma fram till att inspektionen skett oanmält och förutsättningarna för en oanmäld inspektion inte har varit uppfyllda, innebär det att beslutet om inspektion inte har varit lagligen grundat.

Tillträdesrätt hos en ekonomisk aktör

Enligt ordalydelsen i EU:s marknadskontrollförordning är tillträdesrätten för inspektioner på plats omfattande. Det är tillräckligt att lokalerna, marken eller transportmedlen används för ändamål som har samband med en ekonomisk aktörs verksamhet. De utrymmen som tillträdesrätten omfattar enligt artikel 14.4 e) i EU:s marknadskontrollförordning kan utgöra en stor mängd olika slags utrymmen.

¹⁰ Jfr prop. 2010/11:165 *Skatteförfarandet del 2*, s. 898.

Det kan handla om exempelvis en butik, en frisörsalong, ett kontor eller ett lager. Förordningen skiljer inte mellan utrymmen som är tillgängliga för allmänheten och sådana som inte är det. Minimibefogenheten enligt EU:s marknadskontrollförordning omfattar således även utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten, till exempel kontorslokaler, lager, personalutrymmen och liknande. Utredningen utvecklar detta nedan under rubriken *Skilnad mellan utrymmen som är tillgängliga för allmänheten och sådana som inte är det*.

Som beskrivs i avsnitt 9.3 har begreppet ekonomisk aktör ett brett omfång och omfattar alla aktörer som enligt harmoniserad unionslagstiftning har skyldigheter avseende tillverkning, tillhandahållande eller ibrukttagande av produkter. Det finns inte något krav på att den ekonomiska aktören ska äga eller hyra lokalen där en inspektion ska ske, utan även utrymmen som den ekonomiska aktören nyttjar hos relevant tredje part omfattas. Däremot utesluts inspektioner hos en tredje part när en produkt har överlämnats från den ekonomiska aktören till slutanvändaren eftersom produkten då inte längre tillhandahålls på marknaden. Med slutanvändare avses en fysisk eller juridisk person som är bosatt eller etablerad i EU, till vilken en produkt har tillhandahållits antingen som konsument utan egen handels-, företags-, hantverks- eller yrkesverksamhet eller som professionell slutanvändare i sin industriella eller yrkesmässiga verksamhet (artikel 3.21 i EU:s marknadskontrollförordning). Som redogörs för i avsnitt 9.3 kan dock slutanvändare i vissa fall omfattas av definitionen av ekonomisk aktör i EU:s marknadskontrollförordning.¹¹ I några av de unionsrättsakter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning finns emellertid bestämmelser som ger marknadskontrollmyndigheterna befogenhet att utföra inspektioner även hos slutanvändare. Det gäller exempelvis förordningarna (EU) 2017/745 och (EU) 2017/746 om medicintekniska produkter och medicintekniska produkter för *in vitro*-diagnostik. I nämnda förordningar anges att de behöriga myndigheterna ska utföra inspektioner av lokaler tillhörande ekonomiska aktörer samt vid behov yrkesmässiga användares anläggningar (artikel 93.3 respektive 88.3).

¹¹ Se exempelvis direktiv 2010/35/EU om transportabla tryckbärande anordningar och direktiv 2014/28/EU om explosiva varor för civilt bruk. I den mån en slutanvändare har skyldigheter avseende tillverkning, tillhandahållande eller ibrukttagande av produkter som omfattas av direktiven omfattas de även av definitionen av ekonomisk aktör i EU:s marknadskontrollförordning och därmed kan en marknadskontrollmyndighet begära tillträde även till deras lokaler, mark eller transportmedel.

Eftersom dessa bestämmelser på ett mer specifikt sätt reglerar denna särskilda aspekt av marknadskontrollen, gäller de framför EU:s marknadskontrollförordning (artikel. 2.1). Detsamma gäller marin utrustning som enligt artikel 25.3 i direktiv 2014/90/EU ska kunna kontrolleras även efter att den har placerats ombord på fartyg, det vill säga hos slutanvändaren.

Det finns emellertid fler exempel på produkter där marknadskontroll kan ske först efter att produkten har monterats eller installerats, till exempel en hiss eller elinstallationer som utförs direkt hos kund. Fler marknadskontrollmyndigheter kan därför ha behov av att kunna utföra inspektioner även hos slutanvändare för att marknadskontrollen av vissa produkter inte ska begränsas till enbart dokumentationskontroll. Slut användare omfattar såväl näringsidkare som konsumenter. De saknar i de flesta fall helt skyldigheter när det gäller produktöverensstämmelse. Möjlighet att utföra inspektioner även hos konsumenter skulle innebära en mycket långtgående befogenhet för marknadskontrollmyndigheterna. Utan ytterligare utredning om behovet av en sådan befogenhet, anser utredningen inte att ett sådant förslag kan motiveras ställt mot den integritetskränkning en sådan inspektion skulle innebära för den enskilde. Utredningen föreslår därför att befogenheten att utföra inspektioner på plats i enlighet med EU:s marknadskontrollförordning endast ska omfatta ekonomiska aktörer i förordningens mening. Om det inte finns bestämmelser i harmoniserad unionslagstiftning som på ett mer specifikt sätt reglerar inspektionsrätten, får inspektioner hos andra än ekonomiska aktörer, till exempel slutanvändare, därmed endast genomföras efter överenskommelse med den som inspektionen utförs hos. Det ska i sammanhanget framhållas att sådan myndighetsutövning måste ske med försiktighet. Utgångspunkten är att grundlagsskyddet mot husrannsakan och liknande intrång i 2 kap. 6 § regeringsformen endast avser påtvingade ingrepp. Om den enskilde frivilligt går med på en sådan åtgärd är det inte fråga om något intrång. JO har i flera beslut uttalat att för att ett samtycke ska kunna åberopas krävs att det är fråga om en verklig frivillighet, det vill säga det får inte vara fråga om ett samtycke som den enskilde av olika skäl känner sig tvungen att lämna. Om den enskilde uppfattar att han eller hon befinner sig i ett underläge gentemot myndigheten rör det sig inte säkert om någon egentlig frivillighet (se exempelvis JO:s beslut dnr 3655-2016, dnr 2744-2017 och dnr 7179-2016).

Tillträdesrätten bör även omfatta bostäder

Av särskilt intresse är frågan om tillträdesrätten i EU:s marknadskontrollförordning också omfattar bostäder. Enligt ordalydelsen i artikel 14.4 e) finns inget som talar för att bostäder skulle vara undantagna. Vid en jämförelse med fördragstexten på engelska och franska framgår att det där betonas, till skillnad från i den svenska översättningen, att befogenheten att göra inspektioner ska omfatta *alla* lokaler m.m. som används för ändamål som har samband med den ekonomiska aktörens verksamhet (på engelska "the power to enter any premises" och på franska "le pouvoir d'accéder à tous les locaux", utredningens kursivering).

Det förekommer att ekonomiska aktörer helt eller delvis bedriver verksamhet från sin bostad. Det gäller särskilt i mindre företag. I remissvaren till betänkandet *Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter* (SOU 2017:69) har flera remissinstanser lyft fram att det, särskilt med hänsyn till den ökade användningen av e-handel, är vanligt att bostäder används för till exempel lagerhållning.¹² Det är i dag enkelt för en distributör att beställa hem partier av små produkter, till exempel smycken, mobilladdare och kosmetika, och sedan sälja dessa vidare över internet. Undersökningar av sådana produkter har visat omfattande brister i fråga om överensstämmelse.¹³ I de fall en ekonomisk aktör använder sin bostad eller delar av den för exempelvis lagerhållning eller distribution så finns ett sådant samband med den ekonomiska aktörens verksamhet att det kan finnas anledning att utföra en inspektion på plats. Det bör därför inte per automatik vara förbjudet att utföra en inspektion i en bostad, om det i bostaden bedrivs en verksamhet som skulle ha kunnat kontrolleras om den hade bedrivits i en annan lokal. Tvärtom bör marknadskontrollmyndigheterna ges möjlighet att begära tillträde till en bostad, under förutsättning att den används för ändamål som har samband med den ekonomiska aktörens näringsverksamhet, affärsverksamhet, hantverk eller yrke.

Av artikel 10.5 i EU:s marknadskontrollförordning följer att medlemsstaterna ska säkerställa att deras marknadskontrollmyndigheter har de resurser som krävs för att bedriva marknadskontroll av produkter som görs tillgängliga på och utanför internet med samma

¹² Se exempelvis remissvaren från Kemikalieinspektionen, Sveriges konsumenter och Malmö stad.

¹³ Se till exempel Kemikalieinspektionens rapport *Kontroll av smycken 2016* och Elsäkerhetsverkets granskning av USB-laddare – 2017, Dnr 17EV378.

effektivitet för alla distributionskanaler. Om bostäder undantas från inspektionsrätten skulle det vara allt för enkelt för ekonomiska aktörer som vill undvika marknadskontroll av produkter att bedriva verksamheten i den från tillträdesrätten undantagna bostaden. Marknadskontrollen skulle då riskera att förlora i effektivitet med hänsyn till att vissa verksamheter bedrivs helt eller delvis i bostäder. Syftet med det som anges i förordningen kan inte heller anses vara att freda bostäder som används för att bedriva verksamhet.

Frågan om myndigheters tillträdesrätt till bostäder har diskuterats även i andra sammanhang. Tidigare fanns i marknadsföringslagen (2008:486) ett undantag för bostäder när det gäller de lokaler Konsumentombudsmannen kunde utföra inspektioner i. Genom nyligen genomförda ändringar av marknadsföringslagen har undantaget för bostäder tagits bort (prop. 2019/20:120 *Nya befogenheter på konsumentskyddsområdet* s. 55 f.) Ändringen har genomförts med anledning av EU:s nya konsumentskyddsförordning¹⁴ (CPC-förordningen). Till skillnad från CPC-förordningen, som tar sikte på skyddet för konsumenters ekonomiska intressen, syftar EU:s marknadskontrollförordning till att säkerställa ett högt skydd för människors hälsa och säkerhet samt skydd för miljön. Skyddet för hälsa och säkerhet samt miljön får, i förhållande till skyddet för konsumenters ekonomiska intressen, anses väga tyngre vid en jämförelse med andra intressen. Det kan därmed motivera mer ingripande befogenheter även i den personliga sfären. Marknadskontrollmyndigheterna bör därför ges i vart fall lika långtgående befogenheter vid sina inspektioner som Konsumentombudsmannen har.

Produkter som inte uppfyller gällande krav kan innebära stora risker för människors liv och hälsa samt för miljön. Den ökade handeln över internet medför att fler och fler produkter släpps ut på marknaden på andra sätt än genom traditionell butiksförsäljning och att bostäder används i större utsträckning i leveranskedjan. Således finns ett behov av befogenhet att kunna göra inspektioner i bostäder för att säkerställa att produkter på marknaden är säkra för både människor och miljön. Enligt utredningen bör bostäder därför ingå de lokaler som marknadskontrollmyndigheter får begära tillträde till. En sådan befogenhet utgör en inskränkning av vars och ens grund-

¹⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2394 av den 12 december 2017 om samarbete mellan de nationella myndigheter som har tillsynsansvar för konsumentskyddslagstiftningen och om upphävande av förordning (EG) nr 2006/2004.

lagsstadgade rätt till skydd mot husrannsakan och skydd för privatlivet (2 kap. 6 § regeringsformen). Skyddet får dock begränsas genom lag om det motiveras av ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle, (2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen). Syftet med marknadskontroll är enligt EU:s marknadskontrollförordning bland annat att skydda människors hälsa och säkerhet samt miljön. Det är sådana godtagbara syften som avses i 2 kap. 20 § regeringsformen och det finns därmed grund för att begränsa rätten till skydd mot husrannsakan och skydd för privatlivet. Begränsningen är också nödvändig med hänsyn till ändamålet.

Eftersom förordningstexten i artikel 14.4 e) inte tydligt anger att bostäder omfattas av befogenheten att få tillträde, anser utredningen att det med hänsyn till legalitetsprincipen bör anges uttryckligen i lagen där marknadskontrollmyndigheterna tilldelas befogenheten. Liksom vid all myndighetsutövning ska marknadskontrollmyndigheterna besluta om inspektioner utifrån proportionalitetsprincipen och väga syftet och den förväntade effekten av inspektionen mot intrånget i den enskildes intressen. Vid en sådan bedömning bör särskilt beaktas att inspektioner i bostäder även kan beröra andra än företrädare för den ekonomiska aktören, till exempel andra som bor eller uppehåller sig i bostaden. Genom proportionalitetsprincipen säkerställs att inspektioner i bostäder inte utförs i högre utsträckning än vad som är rimligt, utifrån vad som står att vinna med inspektionen i förhållande till det intrång som åtgärden innebär för den som berörs av inspektionen.

Skillnad mellan utrymmen som är tillgängliga för allmänheten och sådana som inte är det

Inspektioner i ett företags lokaler, till exempel på plats hos en ekonomisk aktör, kan vara en ingripande åtgärd och utgöra ett intrång i den rätt till skydd för privatlivet och korrespondens som följer av artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen) och artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga).

Det gäller inte bara inspektioner som utförs i bostäder utan även i ett företags verksamhetslokaler.¹⁵

Befogenheterna att begära tillträde för inspektion på plats och att göra oanmälda inspektioner ska enligt artikel 14.2 tilldelas och utövas i enlighet med bland annat EU:s rättighetsstadga. Vidare anges i skäl (42) att det bör stå medlemsstaterna fritt att i nationell rätt fastställa villkor och begränsningar för utövandet av befogenheterna att fullgöra uppgifterna. Det finns mot denna bakgrund anledning att överväga om befogenheterna bör begränsas i någon mån för att inte riskera att strida mot Europakonventionen eller EU:s rättighetsstadga.

Som anges ovan omfattar befogenheten att begära tillträde för inspektion på plats enligt artikel 14.4 e) i EU:s marknadskontrollförordning såväl utrymmen som är tillgängliga för allmänheten som utrymmen som inte är det. Detsamma gäller för oanmälda inspektioner på plats. I detta sammanhang kan en jämförelse göras med svensk reglering av husrannsakan, där utrymmen som är tillgängliga för allmänheten särskiljs från sådana som inte är det och där lägre krav ställs för att få genomföra en husrannsakan i den första kategorin (28 kap. 3 § rättegångsbalken). Ett utrymme som är tillgängligt för allmänheten anses i regel inte lika skyddsvärt som exempelvis en bostad, en kontorslokal eller ett annat utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten. Enligt förarbetena till bestämmelsen i rättegångsbalken omfattar begreppet ”utrymme som är tillgängligt för allmänheten” exempelvis butiker, restauranger, kaféer, teater- och biograflokaler. Det är dock endast i den del av lokalen som är tillgänglig för allmänheten som de lägre kraven för husrannsakan gäller (se *Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk*, II, SOU 1938:44 s. 329, NJA II 1943 s. 370 samt JO:s beslut dnr 3012-1986 m.fl.). Med biograflokaler bör kunna likställas andra områden som visserligen kräver entrébiljett men som var och en som betalar avgiften får tillträde till. Däremot omfattas inte sådana utrymmen när endast en viss krets av inbjudna personer får delta vid arrangemanget.

Utredningen anser att det finns skäl att göra en liknande åtskillnad mellan utrymmen som är tillgängliga för allmänheten och sådana

¹⁵ Se till exempel Europadomstolens avgöranden *Niemitz mot Tyskland*, nr 13710/88, dom meddelad den 16 december 1992 och *Société Colas Est m.fl. mot Frankrike*, nr 37971/97, dom meddelad den 16 april 2002.

som inte är det, även när det gäller en inspektion på plats som utförs av en marknadskontrollmyndighet.

I butiker, frisörsalonger, restauranger och andra utrymmen som är tillgängliga för allmänheten kan en företrädare för en marknadskontrollmyndighet i likhet med en kund titta på och okulärt undersöka produkter samt kontrollera märkning. En sådan inspektion utgör en frekvent del i marknadskontrollmyndigheternas verksamhet och bör underlättas i den mån det är möjligt. Det bör därför inte uppställas några krav för att inspektioner, oavsett om de är anmälda eller oanmälda, ska få genomföras till exempel i butiker, på marknader eller i andra utrymmen som är tillgängliga för allmänheten.

En inspektion på plats i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten utgör emellertid ett större intrång i den enskildes rätt till skydd för privat- och familjeliv som följer av artikel 8 i Europakonventionen och artikel 7 i EU:s rättighetsstadga. Vid anmälda inspektioner har en ekonomisk aktör möjlighet att överklaga beslutet och begära inhibition, se ovan under rubriken *Anmälda och oanmälda inspektioner* om vad som anses utgöra en anmäld inspektion. Den ekonomiska aktören har genom detta möjlighet att få marknadskontrollmyndighetens beslut om inspektion prövat i sak och undanröjt innan åtgärden verkställts. Mot denna bakgrund och med beaktande av att förordningen anger att marknadskontrollmyndigheter ska ha befogenhet att utföra marknadskontroll även i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten, anser utredningen att det inte finns skäl att ställa upp några särskilda begränsningar för att en marknadskontrollmyndighet ska få besluta om anmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten.

När en inspektion sker oanmält saknas emellertid möjlighet för den ekonomiska aktören att få marknadskontrollmyndighetens beslut prövat av domstol innan inspektionen har genomförts. En oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten innebär även ett avsteg från grundläggande principer för svensk myndighetsutövning, som bygger på att åtgärder ska vidtas öppet och på ett för den enskilde förutsebart sätt. En sådan inspektion kan också innebära praktiska bekymmer för den ekonomiska aktör som är föremål för inspektionen. Enligt utredningen bör oanmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten därför bara få utföras när det finns ett särskilt behov av det. Eftersom alla inspektioner, även oanmälda, kan ske proaktivt,

bör det inte uppställas något krav på misstanke om att den produkt som ska kontrolleras brister i överensstämmelse med gällande krav. Även en oanmäld inspektion kan således vara en stickprovskontroll.

Som redogörs för under rubriken *Anmälda och oanmälda inspektioner* ska en ekonomisk aktör underrättas om ett beslut om inspektion på plats så lång tid i förväg att aktören har möjlighet att begära prövning av beslutet i domstol innan det verkställs. Den tiden kan vara relativt kort och ger utrymme för en marknadskontrollmyndighet att i brådskande fall kunna utföra en anmäld inspektion på plats om den ekonomiska aktören underrättas om beslutet några dagar i förväg men i sådan tid att aktören har haft en reell möjlighet att få en domstolsprövning av ett inhibitionsyrkande avseende inspektionsbeslutet. När inte ens denna kortare tid kan avvaktas är det fråga om en oanmäld inspektion. I vissa fall kan den risk en produkt innebär vara så överhängande att en marknadskontrollmyndighet inte kan avvakta med en inspektion ens en eller ett par dagar. I en sådan situation behöver myndigheten ha befogenhet att omgående göra oanmälda inspektioner även i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten. En produkt kan utgöra en risk i fråga om exempelvis personers hälsa och säkerhet, konsumentskydd, miljöskydd eller allmänhetens trygghet (artikel 3.19 i EU:s marknadskontrollförordning). Inte varje sådan överhängande risk motiverar befogenhet att omgående göra en oanmäld inspektion på plats. För att en marknadskontrollmyndighet omgående ska få göra en inspektion bör risken vara allvarlig enligt definitionen i artikel 3.20 i EU:s marknadskontrollförordning, det vill säga sannolikheten för att en farlig situation uppkommer och skadans allvar ska tillsammans kräva ett snabbt ingripande från marknadskontrollmyndigheten. Oanmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten bör därför tillåtas när det kan befaras att en produkt utgör en sådan allvarlig risk att det inte är möjligt att avvakta en anmäld inspektion.

För att en inspektion på plats ska fylla sitt syfte och ge marknadskontrollmyndigheten tillgång till relevant information, är det i många fall nödvändigt att en behörig företrädare för den ekonomiska aktören finns tillgänglig vid inspektionen. Det ligger därför ofta i marknadskontrollmyndighetens intresse att kontakta berörda aktörer på förhand för att försäkra sig om att det finns personer på plats som kan svara på frågor och vara behjälpliga vid inspektionen. I vissa fall kan det dock finnas en risk för att en berörd aktör i syfte att undvika

kontroll förflyttar eller undanskaffar produkter eller dokumentation, eller på annat sätt försvårar en kontroll, om denne på förhand skulle få information om att myndigheten avser att utföra en inspektion, det vill säga en sabotagerisk. I dessa fall skulle syftet med inspektionen inte kunna uppnås om den anmäldes i förväg. Det finns därför skäl att även tillåta oanmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten när det kan befaras att inspektionen annars skulle förlora i betydelse.

Befogenheter vid en inspektion på plats

Enligt artikel 14.4 d) i EU:s marknadskontrollförordning ska en marknadskontrollmyndighet få utföra inspektioner på plats och fysiska kontroller av produkter. Syftet med en sådan inspektion är att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis. Några närmare bestämmelser om vilka åtgärder marknadskontrollmyndigheten ska få vidta i samband med en inspektion finns inte.

En fysisk kontroll får enligt ordalydelsen anses omfatta såväl en visuell kontroll som en praktisk funktionskontroll. Befogenheten omfattar däremot inte att montera isär produkten eller utföra kemiska tester. Om myndigheten behöver genomföra sådana tester för att kontrollera överensstämmelse, får myndigheten införskaffa ett varuprover enligt befogenheten i artikel 14.4 j), se avsnitt 9.6.

För att kunna identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis behöver marknadskontrollmyndigheten kunna få fram och ta del av utredningsmaterial vid en inspektion på plats. För att uppfylla förordningens krav kan det knappast vara nödvändigt att marknadskontrollmyndigheterna på egen hand ska kunna eftersöka dokument eller liknande och tvångsomhänderta dem. Marknadskontrollmyndigheternas behov av handlingar är dessutom sällan så brådskande att det krävs omedelbar tillgång till dem. Förordningens krav får anses tillgodosedda genom att marknadskontrollmyndigheten kan begära att den ekonomiska aktören tillhandahåller utredningsmaterialet på plats eller i efterhand. Marknadskontrollmyndigheten kan då använda sina befogenheter i artikel 14.4 a)–c) för att kräva att ekonomiska aktörer tillhandahåller bland annat relevanta handlingar och tekniska specifikationer. Enligt artikel 14.4 a) ingår då befogenhet att göra eller erhålla kopior av materialet. Även befogenheten att införskaffa varuprover i artikel 14.4 j) kan användas vid en inspektion på plats.

Enligt utredningens förslag ska en marknadskontrollmyndighet även kunna begära kostnadsfria varuprover, se avsnitt 9.6. Marknadskontrollmyndigheten kan förelägga en ekonomisk aktör att lämna ut begärt material eller varuprov vid vite och ett sådant beslut kan gälla omedelbart, se avsnitt 9.8 samt kapitel 10 avsnitt 10.4.

I vissa situationer kan en marknadskontrollmyndighets behov av handlingar eller varuprover vara så brådskande att det inte är lämpligt att avvakta att den ekonomiska aktören följer ett utfärdat föreläggande. Om den ekonomiska aktören inte överlämnar begärda handlingar eller varuprover vid inspektionen, kan det finnas behov för marknadskontrollmyndigheten att omedelbart kunna omhänderta dokument eller varuprover. I likhet med vad som anges ovan när det gäller begränsningar för att få genomföra oanmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten, bör inte varje risk en produkt kan innebära medföra befogenhet att omhänderta handlingar. För att en marknadskontrollmyndighet ska få omhänderta handlingar eller varuprover bör det krävas en allvarlig risk enligt definitionen i artikel 3.20 i EU:s marknadskontrollförordning samtidigt som det ska kunna befaras att den ekonomiska aktören inte följer ett föreläggande om att omedelbart lämna ut handlingen eller varuprovet. Enligt definitionen av allvarlig risk omfattas endast risker som kräver ett snabbt ingripande från marknadskontrollmyndigheterna. I andra fall kan det befaras att en ekonomisk aktör försöker förhindra eller försvåra en kontroll av marknadskontrollmyndigheten, till exempel genom att undanhålla, förvanska eller förstöra handlingar och liknande eller produkter. När det föreligger en sådan sabotagerisk kan det antas att den ekonomiska aktören inte skulle följa ett föreläggande om att exempelvis lämna över dokument eller varuprover. För att den ekonomiska aktören inte ska få möjlighet att undanskaffa relevant information eller varuprover kan en marknadskontrollmyndighet behöva omhänderta dokument eller produkter direkt i samband med inspektionen. Det finns därför anledning att ge marknadskontrollmyndigheter befogenhet att fatta beslut om att omhänderta handlingar och liknande samt varuprover på plats vid en inspektion om det kan befaras att en produkt utgör en allvarlig risk och den ekonomiska aktören inte följer ett föreläggande om att omedelbart lämna ut handlingen eller varuprovet, eller att den ekonomiska aktören kommer att undanhålla, förvanska eller förstöra handlingar eller varuprover.

En marknadskontrollmyndighet kan inte på egen hand tvångsvis få tillgång till en handling eller en produkt (jfr rättsfallet NJA 2018 s. 936). För att omhänderta en handling eller en produkt som den ekonomiska aktören inte vill överlämna till marknadskontrollmyndigheten får handräckning begäras av Kronofogdemyndigheten. Vid en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten är det inte säkert att en marknadskontrollmyndighet på egen hand kan bereda sig tillträde. Även i de situationerna bör en marknadskontrollmyndighet kunna begära handräckning av Kronofogdemyndigheten.

För Kronofogdemyndigheten ska bestämmelserna i 2 kap. 17 § utsökningsbalken gälla, dock med undantaget att Kronofogdemyndigheten inte ska underrätta den som inspektionen ska genomföras hos innan verkställighet sker. En ekonomisk aktör som är missnöjd med att eventuella handlingar eller varuprover omhändertas genom Kronofogdemyndighetens åtgärd, har möjlighet att överklaga Kronofogdemyndighetens beslut om verkställighet till allmän domstol. Verkställigheten regleras av bestämmelserna i 16 kap. 11–12 a §§ utsökningsbalken. I likhet med vad som gäller när Finansinspektionen och Konkurrensverket begär handräckning vid platsundersökningar, bör marknadskontrollmyndigheter omfattas av avgiftsbefrielse enligt förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten.

Utredningen har övervägt behovet av att införa en bestämmelse om möjlighet att förseгла material som omhändertas vid inspektioner på plats (jfr 4 kap. 10 § lagen [2016:1306] med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning). Med hänsyn till att kontrollen avser ett begränsat material kopplat till en viss produkt, bedömer utredningen att en sådan bestämmelse inte är nödvändig utan att det är tillräckligt att den ekonomiska aktören kan överklaga marknadskontrollmyndighetens beslut om omhändertagande och Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning.

Krav på rättslig prövning i Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga

I skäl (68) till EU:s marknadskontrollförordning anges att förordningen är förenlig med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns i EU:s rättighetsstadga samt att förordningen ska tolkas och tillämpas i enlighet med dem. För att uppfylla förordningens krav

måste Sverige tilldela sina marknadskontrollmyndigheter befogenhet att utföra inspektioner på plats, även oanmälda sådana, både i utrymmen som är tillgängliga för allmänheten och sådana som inte är det. Det står dock Sverige fritt att besluta hur en marknadskontrollmyndighet ska få utöva befogenheten. Medlemsstaterna får föreskriva att befogenheten ska kunna utövas antingen direkt av en marknadskontrollmyndighet, med hjälp av andra myndigheter eller först efter ansökan till domstol (artikel 14.3). När villkoren för utövandet av befogenheten fastställs finns anledning att särskilt beakta Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

Som anges ovan kan en inspektion på plats hos en ekonomisk aktör utgöra ett intrång i den rätt till skydd för privatlivet som följer av artikel 8 i Europakonventionen och artikel 7 i EU:s rättighetsstadga. Det gäller särskilt i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten. Av Europadomstolens rättspraxis framgår att beslut om inspektioner på plats måste kringgärdas av processuella rättssäkerhetsgarantier för att förhindra missbruk och skönsmässighet. Ett beslut om inspektion på plats ska därför vara väl avgränsat, den som inspektionen utförs hos ska ha rätt till juridiskt biträde och vid genomförandet av inspektionen ha insyn i vilka handlingar som myndigheten avser att omhänderta.¹⁶ Även EU-domstolen har uttalat sig angående artikel 7 i EU:s rättighetsstadga jämförd med artikel 8 i Europakonventionen.¹⁷ Jämför även Högsta domstolens avgörande NJA 2018 s. 936 om regleringen av platsundersökningar enligt konkurrenslagen (2008:579), Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

Vidare framgår av Europadomstolens rättspraxis att rätten till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen jämförd med artikel 8 i Europakonventionen medför att den som berörs av en inspektion på plats har rätt till rättslig prövning av såväl beslutet som medger undersökningen som av de åtgärder som vidtas med stöd av beslutet.¹⁸ Den svenska lagstiftaren har uttalat sig om denna

¹⁶ Se till exempel Europadomstolens avgöranden *Robathin mot Österrike*, nr 30457/06, dom meddelad den 3 juli 2012, *Bernh Larsen Holding AS m.fl. mot Norge*, nr 24117/08, dom meddelad den 14 mars 2013 och *Vinci Construction och GTM Génie Civil et Services mot Frankrike*, nr 63629/10 och 60567/10, dom meddelad den 2 april 2015.

¹⁷ Se domstolens dom av den 18 juni 2015, *Deutsche Bahn AG m.fl. mot Europeiska kommissionen*, C-583/13 P, ECLI:EU:C:2015:404.

¹⁸ Se Europadomstolens avgöranden *Société Canal Plus m.fl. mot Frankrike*, nr 29408/08, dom meddelad den 21 december 2010 och *Compagnie des gaz de pétrole Primagaz mot Frankrike*, nr 29613/08, dom meddelad den 21 december 2010.

rätt till prövning när det gäller Konkurrensverkets respektive Finansinspektionens platsundersökningar i prop. 2014/15:96 *Säkring av bevis vid Konkurrensverkets platsundersökningar*, s. 13 f. och prop. 2016/17:22 *Effektiv bekämpning av marknadsmissbruk*, s. 158 f.

När det gäller den rättsliga prövningen av själva beslutet om inspektion på plats följer av Europadomstolens rättspraxis att en rättslig prövning av domstol kan ske antingen på förhand och således innan inspektionen genomförs eller i efterhand när den har genomförts.¹⁹ Även om en domstol på förhand har godkänt en myndighets tvångsåtgärd kan en kränkning av en enskilds rättigheter enligt Europakonventionen föreligga om domstolens prövning inte är en reell prövning av de förhållanden som tvångsåtgärden innebär.²⁰

Rättslig prövning av beslut om inspektion

Som utredningen redogör för ovan bör inspektioner i utrymmen som är tillgängliga för allmänheten få ske utan några begränsningar. En inspektion i exempelvis en butik innebär visserligen att den ekonomiska aktören utsätts för en kontroll, eventuellt oannonserad, av en myndighet. Inspektionen kan dock inte anses särskilt ingripande och leder endast till några följder för den ekonomiska aktören om myndigheten upptäcker brister vid sin kontroll. I de fallen har aktören möjlighet att överklaga eventuella förelägganden, förbud eller andra åtgärder av marknadskontrollmyndigheten. Det finns därför inte något behov av att inspektioner i utrymmen som är tillgängliga för allmänheten föregås av ett överklagbart beslut av marknadskontrollmyndigheten. För många marknadskontrollmyndigheter utgör inspektioner i exempelvis butiker frekventa inslag i verksamheten. Att ställa krav på ett formellt beslut om inspektion i sådana utrymmen skulle vara ineffektivt för marknadskontrollmyndigheterna och ge upphov till onödiga pappersexercis för de ekonomiska aktörerna. Utredningen föreslår därför att inspektioner i utrymmen som är tillgängliga för allmänheten, både anmälda och oanmälda, ska få genomföras enbart med stöd av interna beslut vid marknadskontrollmyndig-

¹⁹ Europadomstolens avgörande *Harju mot Finland*, nr 56716/09, dom meddelad den 15 februari, som gällde husrannsakan och beslag, p. 44.

²⁰ Europadomstolens avgörande *Iliya Stefanov mot Bulgarien*, nr 65755/01, dom meddelad den 22 maj 2008.

heterna. Det finns dock inget som hindrar en marknadskontrollmyndighet från att meddela ett formellt beslut.

Inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten innefattar moment som påminner om en husrannsakan enligt rättegångsbalken. Åtgärden innebär ett från myndighets sida påtvingat intrång i den enskildes privata sfär, som skyddas av artikel 8 i Europakonventionen och artikel 7 i EU:s rättighetsstadga. I de fallen måste ett formellt beslut om inspektion fattas som den ekonomiska aktören har möjlighet att begära en rättslig prövning av, antingen i förväg eller i efterhand. Vid en jämförelse med hur Sverige har valt att reglera villkoren för utövandet av liknande befogenheter framgår att beslut om undersökningar på plats i företagslokaler i flera fall fattas av domstol på ansökan av en myndighet. Skatteverket har möjlighet till bevissäkring i verksamhetslokaler efter beslut av förvaltningsrätt (45 kap. 13 § skatteförfarandelagen [2011:1244]). Finansinspektionen har möjlighet till undersökningar i verksamhetslokaler för beslag av data och dokument efter beslut av Stockholms tingsrätt (4 kap. 1 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning). Även Konkurrensverket har befogenhet att göra oanmälda inspektioner hos företag, så kallade gryningsräder, efter beslut av Patent- och marknadsdomstolen (5 kap. 3 § konkurrenslagen). Vid bevissäkring enligt skatteförfarandelagen finns möjlighet för en granskningsledare vid Skatteverket att själv besluta om åtgärden om det finns en påtaglig risk för sabotage innan förvaltningsrätten kan fatta beslut, samt under förutsättning att åtgärden ska genomföras i en verksamhetslokal. Om granskningsledaren själv fattat beslut om bevissäkringen, ska denne så snart som möjligt och senast inom fem dagar, ansöka om bevissäkring hos förvaltningsrätten (45 kap. 14 § skatteförfarandelagen). Vid den typ av platsundersökningar som Skatteverket, Finansinspektionen och Konkurrensverket genomför har myndigheterna befogenhet att själva eftersöka dokument och annat och omhänderta dem.

De inspektioner på plats hos en ekonomisk aktör som en marknadskontrollmyndighet ska få utföra skiljer sig till viss del från ovan nämnda myndigheters platsundersökningar. Marknadskontrollmyndigheterna har mer begränsade befogenheter på plats eftersom de inte själva får eftersöka dokument och endast får omhänderta handlingar eller varuprover under vissa förutsättningar. Det ska även framhållas att marknadskontrollmyndigheternas kontroller syftar till

att underlätta för de ekonomiska aktörerna att släppa ut produkter på marknaden. I stället för administrativt betungande förhandsprövningar intygar tillverkarna genom dokumentation och märkning att relevanta produkter överensstämmer med gällande krav, vilket marknadskontrollmyndigheterna senare kontrollerar genom stickprov. När exempelvis en tillverkare genom CE-märkning intygar att en produkt överensstämmer med gällande produktkrav, får denne samtidigt anses godta att marknadskontrollmyndigheterna utför kontroller i efterhand, även på plats i aktörens verksamhetslokaler.

Även om marknadskontrollmyndigheternas inspektioner på plats till viss del skiljer sig från de platsundersökningar Skatteverket, Finansinspektionen och Konkurrensverket genomför, har utredningen övervägt om en liknande reglering med förhandsprövning i domstol av beslut om inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten bör införas för att uppfylla Europakonventionens och EU:s rättighetsstadgas krav på rättslig prövning och effektiva rättsmedel. Utredningen bedömer dock att vid inspektioner på plats som anmäls i förväg uppfylls kravet på rätt till rättslig prövning genom möjligheten att överklaga en marknadskontrollmyndighets beslut om inspektion innan det verkställs. I samband med överklagandet kan den ekonomiska aktören begära inhibition och har på så sätt en reell möjlighet att få till stånd en ändring i sak innan åtgärden verkställs. Vid prövning av inhibitionsfrågan gör domstolen en preliminär bedömning av om förutsättningarna för att genomföra en inspektion har förelegat. Domstolen kan komma att pröva om det aktuella utrymmet har sådant samband med den ekonomiska aktörens verksamhet att tillträdesrätten gäller. Domstolen kan även komma att pröva om åtgärden står i rimligt förhållande till de olägenheter som vid beslutet kunnat antas uppstå för den som åtgärden riktas mot, det vill säga göra en proportionalitetsbedömning. Om domstolen finner att det finns viss sannolikhet för att beslutet kommer att ändras i sak, får domstolen besluta att inspektionen inte får verkställas innan domstolen slutligt avgjort målet.

Vid en oanmäld inspektion saknas det faktisk möjlighet för en ekonomisk aktör att begära en förhandsprövning i domstol av ett beslut av en marknadskontrollmyndighet. Däremot är det möjligt att överklaga ett sådant beslut i efterhand och få en prövning som kan leda till att en rättighetsöverträdelse konstateras. Det är i praktiken inte möjligt för en ekonomisk aktör att genom ett överklagande till

domstol i efterhand få effekterna av beslutet undanröjda eller lindrade, det vill säga att få reparerat följderna av ingreppet. Utredningen har därför övervägt att införa en skyldighet för en marknadskontrollmyndighet att på förhand begära domstolsprövning av en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten på motsvarande sätt som Skatteverket får ansöka hos förvaltningsrätt om ett beslut om bevissäkring. För att säkerställa en effektiv marknadskontroll ställer en ordning med förhandsprövning i domstol av beslut om oanmälda inspektioner på plats dock krav på att en marknadskontrollmyndighet själv ska kunna fatta beslut i brådskande fall och då begära prövning av beslutet i domstol i efterhand (jfr 45 kap. 14 § skatteförfarandelagen). Enligt utredningens förslag ska oanmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten få äga rum antingen när en allvarlig risk kan befaras och åtgärden är så brådskande att den inte kan vänta ens några dagar, eller om det kan befaras att inspektionen annars skulle förlora i betydelse, det vill säga när det finns en risk för sabotage. I det första fallet är det inte möjligt att avvakta domstolens prövning. Även vid befarad sabotagerisk kan det förutsättas att beslut i många fall måste fattas snabbt och att domstolens beslut inte heller då kan avvaktas. Det innebär att beslut om oanmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten i praktiken i de flesta fall ändå skulle komma att fattas av marknadskontrollmyndigheten själv. Den rättsliga prövningen skulle då i många fall ske först i efterhand. Mot bakgrund av detta och i syfte att åstadkomma en så effektiv marknadskontroll som möjligt, anser utredningen att möjligheten att överklaga beslut om inspektioner i efterhand är tillräcklig för att uppfylla Europakonventionens och EU:s rättighetsstadgas krav på rättslig prövning. Utredningen föreslår därför att även beslut om oanmälda inspektioner på plats i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten bör få fattas av marknadskontrollmyndigheten själv utan förhandsprövning av domstol.

Mot bakgrund av den rättspraxis som gäller vid bevissäkring enligt skatteförfarandelagen är det möjligt att ett överklagande av en marknadskontrollmyndighets beslut om en inspektion på plats, i avsaknad av uttrycklig reglering om det, inte skulle komma att sakprövas av domstol om inspektionen redan har verkställts, se Högsta förvaltningsdomstolens avgöranden RÅ 2007 ref. 80 och HFD 2020 ref. 26. Om inte ens underrätt, det vill säga förvaltningsrätt eller

mark- och miljödomstol, skulle pröva en marknadskontrollmyndighets beslut om inspektion sedan inspektionen har verkställts bör den ekonomiska aktören visserligen kunna utnyttja möjligheten till skadestånd som ett kompensatoriskt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen.

Utgångspunkten i Europadomstolens rättspraxis är att tillgången till rättsmedel bör finnas i eller i anslutning till det förfarande där en överträdelse har inträffat.²¹ Eftersom ett beslut om en oanmäld inspektion inte kommer att förhandsprövas av en domstol, skulle en domstolsprövning av inspektionsbeslutet i efterhand kunna anses motiverad även om följderna av inspektionen inte kan repareras genom en sådan prövning utan det endast kan konstateras att ett fel har begåtts. Utredningen har därför övervägt att uttryckligen i lag ange att domstol, i vart fall i underrätt, efter överklagande ska sakpröva förutsättningarna för ett beslut om inspektion på plats, även om åtgärden redan har verkställts. På så vis skulle det av författningsregleringen framgå att tillämpligt rättsmedel i första hand är en efterhandsprövning av inspektionsbeslutet i domstol. Utredningen har emellertid funnit att det är tillräckligt att inspektionsbeslut, oavsett om de redan är genomförda eller inte, formellt sett är överklagbara till domstol. Som framgår i kapitel 7 avsnitt 7.4.3 kan alla beslut som fattas av en marknadskontrollmyndighet med stöd av den föreslagna lagen överklagas till domstol, det vill säga även beslut om inspektioner på plats. Författningsregleringen bör utformas med tillräcklig flexibilitet för att svensk domstolspraxis ska kunna följa med i Europadomstolens och EU-domstolens dynamiska rättsutveckling. Utredningen överlämnar därför åt rättspraxis att fylla ut det föreslagna regelverket vad gäller frågan om det effektivaste och mest ändamålsenliga rättsmedlet för en ekonomisk aktör är att få lagligheten av ett redan verkställt beslut om en oanmäld inspektion prövat i efterhand av domstol eller om gottgörelse i stället lämpligast bör ske i form av skadestånd eller om flera rättsmedel ska finnas tillgängliga.

Även om en efterhandsprövning av inspektionsbeslutet kommer att ske i underrätt, det vill säga i förvaltningsrätt eller mark- och miljödomstol, är det möjligt att prövningen i andra instans är begränsad. Rättspraxis får utvisa om Högsta förvaltningsdomstolens avgöranden RÅ 2007 ref. 80 samt HFD 2020 ref. 26 angående bevis-

²¹ Prop. 2017/18:7Skadestånd och Europakonventionen, s. 12.

säkring i skattemål kommer att tillämpas vid prövning i andra instans, det vill säga i kammarrätten respektive mark- och miljööverdomstolen, av ett överklagande av lägre rätts avgörande angående en oanmäld inspektion efter det att inspektionen har genomförts. Som framgår av nämnda avgöranden ska en sakprövning som utgångspunkt inte ske i andra instans när inspektionen redan har genomförts, om inte den klagande har ett beaktansvärt intresse av att få tillstånd en sådan prövning.²²

Kravet på att en ekonomisk aktör ska ha rätt till en rättslig prövning av de åtgärder som vidtas med stöd av ett beslut om inspektion på plats uppfylls genom möjligheten att överklaga såväl marknadskontrollmyndighetens beslut om omhändertagande av handlingar eller varuprover som Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning.

Inspektionsbeslutets innehåll

För att uppfylla Europakonventionens och EU:s rättighetsstadgas krav på processuella rättssäkerhetsgarantier bör det i den föreslagna lagen anges vad ett beslut om en inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska innehålla. Utredningen föreslår att det likt regleringen av Finansinspektionens undersökningar för beslag av data och dokument (4 kap. 4 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning), ska införas en bestämmelse som anger att beslut om inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten ska innehålla uppgift om vilken eller vilka ekonomiska aktörer som inspektionen avser, vilken eller vilka produkter eller produkttyper som ska kontrolleras samt i vilken eller vilka lokaler och när inspektionen ska ske. Vidare bör det i beslutet anges vilka befogenheter marknadskontrollmyndigheten har vid inspektionen samt information om att beslutet kan överklagas till domstol.

Ett beslut om inspektion behöver inte delges den ekonomiska aktören på förhand. I stället är det tillräckligt att beslutet i efterhand skickas till den ekonomiska aktörens registrerade adress eller den senast använda adressen i myndighetens ärenden.

²² Jfr Patent- och marknadsöverdomstolens avgörande i PMÖD 2016:2. Patent- och marknadsöverdomstolen sakprövade där ett överklagande av Patent- och marknadsdomstolens beslut om undersökning på plats hos ett företag enligt 5 kap. 3 § konkurrenslagen även efter det att åtgärden redan genomförts.

När det gäller beslut om en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten bör det lämnas till den ekonomiska aktören i samband med att inspektionen inleds (jfr 4 kap. 3 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning och 5 kap. 7 § konkurrenslagen). Om den ekonomiska aktör som inspektionen avser finns på plats vid inspektionen kan beslutet överlämnas direkt till en företrädare för den ekonomiska aktören. Om det inte är möjligt behöver underrättelse om beslutet i stället ske så snart det är möjligt i efterhand (jfr 28 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken). Underrättelse får då ske genom att beslutet skickas till den ekonomiska aktörens registrerade adress. Om inspektionen av någon anledning inte kan genomföras skulle möjligheten att uppnå syftet med en oanmäld inspektion vid ett senare tillfälle försämrats om den ekonomiska aktören informerades om det första beslutet. Därför bör en marknadskontrollmyndighet bara vara skyldig att underrätta berörd ekonomisk aktör om ett beslut om en oanmäld inspektion i samband med att inspektionen genomförs.

Hjälp av Polismyndigheten

I berörd sektorslagstiftning finns det i flera fall möjlighet för marknadskontrollmyndigheterna att begära hjälp av Polismyndigheten vid utövande av vissa befogenheter. I vilken omfattning och under vilka förutsättningar Polismyndigheten ska hjälpa till skiljer sig dock åt.²³ En polisman får, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd om polismannen har att biträda någon i myndighetsutövning med att bereda sig tillträde till byggnad, rum eller område (10 § 6 polislagen [1984:387]). Enligt utredningen är det lämpligt att marknadskontrollmyndigheterna, i likhet med vad som i dag gäller enligt flera sektorsspecifika lagar, får begära att Polis-

²³ Se exempelvis 24 § lagen om brandfarliga och explosiva varor enligt vilken Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för tillsyn, 11 kap. 9 § plan- och bygglagen (2010:900) enligt vilken Polismyndigheten ska lämna det biträde som behövs för tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen samt 25 § lagen (2011:579) om leksakers säkerhet enligt vilken Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs när marknadskontrollmyndigheten vidtar åtgärder enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 om 1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismanns särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller 2. det annars finns synnerliga skäl.

myndigheten lämnar den hjälp som behövs för att tillträde i samband med en inspektion ska kunna ske.

9.5 Undersökningar på marknadskontrollmyndighetens initiativ

Utredningens bedömning: För att skapa en tydlig reglering bör det anges i lag att marknadskontrollmyndigheter har befogenhet att inleda undersökningar på eget initiativ. Det behöver inte anges att undersökningar även får inledas efter anmälan.

Utredningens förslag: En marknadskontrollmyndighet ska ha den befogenhet att inleda undersökningar som anges i artikel 14.4 f) i EU:s marknadskontrollförordning. I miljöbalken ska förtydligas att skyldigheten att i nödvändig utsträckning inleda undersökningar efter anmälan av allmänheten även gäller i samband med marknadskontroll av produkter inom miljöbalkens tillämpningsområde.

Möjlighet att på eget initiativ inleda undersökningar enligt EU:s marknadskontrollförordning

Enligt artikel 14.4 f) i EU:s marknadskontrollförordning ska en marknadskontrollmyndighet ha befogenhet att inleda undersökningar på eget initiativ i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och se till att den upphör.

Möjlighet att inleda undersökningar enligt gällande rätt

Möjligheten för marknadskontrollmyndigheter att på eget initiativ inleda undersökningar finns sällan uttryckligen reglerad i svensk författning. Dock anges i 26 kap. 1 § miljöbalken att tillsynsmyndigheter på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning ska kontrollera att miljöbalken följs. I övriga fall när det inte anges uttryckligen får den befogenheten dock anses ingå underförstått i myndigheternas uppdrag att säkerställa att produkter på marknaden uppfyller gällande krav. Detsamma bör även gälla enligt förordning (EG) nr 765/2008.

*Befogenhet att inleda undersökningar på eget initiativ
ska anges uttryckligen*

I marknadskontrollmyndigheternas uppgifter enligt artikel 11.3 i EU:s marknadskontrollförordning ingår bland annat att utföra kontroller av produkter baserat på ett adekvat urval. För att följa den riskbaserade metod som föreskrivs i artikeln är det en förutsättning att undersökningar kan inledas på marknadskontrollmyndighetens eget initiativ och inte bara efter anmälan. Det är också en självklarhet för att proaktiv marknadskontroll ska kunna utföras.

Utgångspunkten är att all myndighetsutövning ska ske med stöd av lag i öppna och för medborgarna iakttagbara former. Även om befogenheten att inleda undersökningar på eget initiativ underförstått framgår av marknadskontrollmyndigheternas uppdrag, finns det skäl att ange den uttryckligen i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Det tydliggör också för marknadskontrollmyndigheterna att de har ett sådant ansvar, vilket kan bidra till en ökad proaktiv marknadskontroll och i förlängningen säkrare produkter på marknaden och bättre konkurrensvillkor för företag. Det är tillräckligt att en hänvisning sker till artikel 14.4 f) i EU:s marknadskontrollförordning. Att undersökningar uttryckligen får inledas på marknadskontrollmyndigheternas eget initiativ innebär inte någon begränsning av befogenheten att inleda undersökningar efter anmälan. Att så får ske behöver dock inte uttryckligen anges i lagen. En marknadskontrollmyndighet har således även befogenhet att inleda undersökningar efter anmälan av exempelvis en annan ekonomisk aktör, en slutanvändare eller en annan myndighet.

Som utredningen redogör för i kapitel 7 avsnitt 7.5.2, har myndigheter i vissa fall en skyldighet att inleda undersökningar efter anmälan från allmänheten. Det gäller enligt 26 kap. 1 § miljöbalken i nödvändig utsträckning i samband med kontroll av efterlevnaden av miljölagstiftning. För att uppfylla Sveriges åtaganden enligt Århuskonventionen bör det i miljöbalken tydliggöras att skyldigheten i 26 kap. 1 § även gäller för marknadskontrollmyndigheter som tillämpar EU:s marknadskontrollförordning.

9.6 Varuprover

Utredningens bedömning: Befogenheten i artikel 14.4 j) omfattar både möjlighet att införskaffa varuprover med angivande av sin rätta identitet, köp utan att ange identitet och köp med angivande av fingerade identitetsuppgifter. Befogenheten bör kompletteras med en uttrycklig möjlighet för marknadskontrollmyndigheterna att begära kostnadsfria varuprover. Det bör införas bestämmelser som reglerar när befogenheten att införskaffa varuprover anonymt ska få utövas.

Utredningens förslag: En marknadskontrollmyndighet ska ha de befogenheter som anges i artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning.

En marknadskontrollmyndighet ska få förelägga en ekonomisk aktör att tillhandahålla kostnadsfria varuprover.

Köp under dold eller fingerad identitet (anonymt köp) ska endast få ske om det är nödvändigt för att uppnå syftet med kontrollen. Efter att en marknadskontrollmyndighet har genomfört ett anonymt köp ska den ekonomiska aktören informeras om köpet så snart det kan ske utan att åtgärden förlorar i betydelse.

Varuprover enligt EU:s marknadskontrollförordning

I artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning regleras rätten till varuprover. Enligt bestämmelsen ska marknadskontrollmyndigheter ha befogenhet att införskaffa²⁴ varuprover, inbegripet köp under fingerad identitet, att inspektera varuproverna och att demontera dem i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis.

I skäl (40) till förordningen anges att marknadskontrollmyndigheterna bör kunna kontrollera att produkter som ska göras tillgängliga på marknaden överensstämmer med harmoniserad unionslagstiftning och kunna inhämta bevis för bristande överensstämmelse. De bör därför ha befogenhet att införskaffa²⁵ produkter och, när bevis

²⁴ Ordet "införskaffa" har ersatt ordet "köpa" i den ursprungliga lydelsen av artikel 14.4 j), se rättelse publicerad i Europeiska unionens officiella tidning L 37 av den 10 februari 2020.

²⁵ Ordet "införskaffa" har ersatt ordet "köpa" i den ursprungliga lydelsen av skäl (40), se rättelse publicerad i Europeiska unionens officiella tidning L 37 av den 10 februari 2020.

inte kan inhämtas på annat sätt, köpa in produkter under fingerad identitet.

Varuprover enligt gällande rätt

Av artikel 19.1 i förordning (EG) nr 765/2008 följer att marknadskontrollmyndigheterna har befogenhet att ta nödvändiga provexemplar av produkter från ekonomiska aktörer när det är nödvändigt och motiverat.

Enligt berörd sektorslagstiftning får marknadskontrollmyndigheterna i de flesta fall meddela de förelägganden som behövs för sin marknadskontroll. Ett sådant föreläggande kan bland annat avse att den ekonomiska aktören ska tillhandahålla ett varuprov till myndigheten. Utöver denna generella befogenhet anges i vissa fall uttryckligen att myndigheterna får begära kostnadsfria varuprover för kontroll av produkter. Exempelvis anges i arbetsmiljölagen att myndigheten har rätt att efter anfordran erhålla de prov som behövs för tillsynen (7 kap. 3 §). Inom elsektorn får Elsäkerhetsverket ta ut provexemplar av elektrisk utrustning från tillverkare, tillverkarens representant, importörer och distributörer (39 § elsäkerhetslagen [2016:732]). Ersättning för utrustningen betalas enligt myndighetens föreskrifter motsvarande inköpspris. Om utrustningen inte uppfyller gällande krav ska dock den ekonomiska aktören ersätta myndigheten för dess kostnader för köp av utrustningen.

Genom nyligen genomförda ändringar av marknadsföringslagen har Konsumentombudsmannen getts befogenhet att köpa produkter under dold identitet (44 a § marknadsföringslagen). Det får ske om det är nödvändigt för tillsynen enligt marknadsföringslagen och kallas för *testköp*. Även vid tillsyn på miljöbalkens tillämpningsområde har en liknande befogenhet nyligen införts. Om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön, får tillsynsmyndigheterna köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (26 kap. 28 § miljöbalken). Enligt såväl marknadsföringslagen som miljöbalken gäller att näringsidkaren ska underrättas om testköpet så snart det kan ske utan att köpet förlorar i betydelse. Enligt miljöbalken ska underrättelsen även innehålla information om

resultatet. Lagändringarna är genomförda efter nya bestämmelser i två EU-förordningar.²⁶

Som en jämförelse kan i sammanhanget nämnas några andra myndigheter som har möjlighet att genomföra köp utan att ange vem som står bakom köpet. Enligt skatteförfarandelagen får Skatteverket genomföra kontrollköp för att bland annat kontrollera att samtliga försäljningar registreras i kassaregister. Kontrollköp förekommer även beträffande vissa varor eller tjänster i syfte att se om näringsidkaren fullgör sin skyldighet att förvissa sig om att köparen uppnått den åldersgräns som gäller för försäljning, se till exempel alkohollagen (2010:1622), lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel och spelagen (2018:1138). Polismyndigheten får, på uppdrag av Folkhälsomyndigheten eller Läkemedelsverket, med hjälp av fingerade uppgifter köpa varor som kan behöva regleras enligt 11 a § lagen (1992:860) om kontroll av narkotika.²⁷

Möjlighet att införskaffa varuprover

Artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning reglerar marknadskontrollmyndigheternas befogenhet att införskaffa varuprover med angivande av sin rätta identitet, köp utan att ange identitet och köp med angivande av fingerade identitetsuppgifter. Utredningen har valt att benämna köp där marknadskontrollmyndigheten inte uppger sin identitet, det vill säga ett dolt köp, eller inte uppger sin rätta identitet, det vill säga använder fingerade uppgifter, för *anonymt köp*. I såväl marknadsföringslagen som miljöbalken benämns liknande köp ”testköp”. Eftersom avsikten med köpet är densamma oavsett om det sker i marknadskontrollmyndighetens namn eller anonymt, och

²⁶ Se artikel 9.3 i CPC-förordningen samt skäl (49) jämte artikel 36 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll).

²⁷ Motsvarande bestämmelse finns även i 3 e § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

då båda åtgärderna leder till ett fullbordat köp, anser utredningen att begreppet anonymt köp är mer rättvisande. Utredningen återkommer nedan till överväganden kring hur anonyma köp ska kunna genomföras i praktiken och lyfter där särskilt fram frågan om hur fingerade identitetsuppgifter kan användas.

Marknadskontrollmyndigheter får, precis som andra rättssubjekt, köpa produkter utan att det behöver anges i lag. Marknadskontrollmyndigheter får även i likhet med andra köpare förfoga över varan så som ägare efter köpet, till exempel genom att inspektera varan eller demontera den. Det finns därför inte något behov av att uttryckligen ange detta i lag. När det gäller marknadskontrollmyndigheternas anonyma köp, som utgör en form av dold myndighetsutövning, krävs dock stöd i lag, jfr JO:s beslut dnr 2972-2009. I beslutet uttalade JO att anonyma köp (i ärendet benämnt provköp) inte bör användas om det inte har stöd i lag eftersom grundregeln är att all myndighetsutövning ska bygga på fast rättslig grund. Vidare angav JO att så länge inga oriktiga uppgifter lämnas och åtgärden riktar sig mot näringsidkare eller personer i yrkesutövning kan den i och för sig inte anses som särskilt ingripande. Däremot kan all dold myndighetsutövning ifrågasättas från rättssäkerhetssynpunkt genom den avskärmning från insyn och kontroll som uppkommer. Dessutom kan de enskilda som utsätts för åtgärden känna obehag inför den integritetskränkning som en sådan så kallad smygkontroll utförd av en myndighet typiskt sett utgör.

I dag har de flesta marknadskontrollmyndigheter möjlighet att begära kostnadsfria varuprover från ekonomiska aktörer. En sådan möjlighet bör även finnas framöver. I annat fall finns det en risk för att kostnaden blir styrande vid valet av vilka produkter som kontrolleras. Att begära kostnadsfria varuprover kan anses ingå i begreppet införskaffa i artikel 14.4 j). För att det ska finnas tydligt lagstöd för befogenheten bör det dock uttryckligen anges i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning att en marknadskontrollmyndighet får förelägga en ekonomisk aktör att tillhandahålla kostnadsfria varuprover. En marknadskontrollmyndighet bör själv få avgöra när den väljer att köpa en produkt och när den förelägger en ekonomisk aktör att tillhandahålla ett kostnadsfritt varuprov.

Proportionalitetsprincipen ska beaktas genom att marknadskontrollmyndigheten ska överväga andra mindre ingripande alternativ

för den ekonomiska aktören. I vissa fall kan alternativa kontrollmetoder, exempelvis dokumentationskontroll eller fysisk kontroll på plats, inte uppnå samma syfte som en provning som förstör produkten, till exempel ett brandtest. Marknadskontrollmyndigheten får då avgöra om produkten ska köpas in eller begäras kostnadsfritt.

Anonymt köp

Befogenheten att göra ett anonymt köp, det vill säga utan att uppge sin identitet eller med angivande av fingerade identitetsuppgifter, är en minimibefogenhet enligt EU:s marknadskontrollförordning. Förordningen ger inte utrymme för några undantag i denna del och för att uppfylla förordningens krav bör det införas en bestämmelse som ger marknadskontrollmyndigheter sådan befogenhet.

En given utgångspunkt för utredningens överväganden är att myndighetsutövning ska ske med stöd av lag i öppna och för medborgarna iakttagbara former. Myndighetsutövningen ska också stå i proportion till det behov som finns och inte provocera fram handlingar som annars inte hade ägt rum. Det utesluter inte att det finns vissa former av myndighetsverksamhet som för att vara effektiva måste innefatta dolda moment. För att en lagstiftningsåtgärd som möjliggör ett dolt beteende av en myndighet ska kunna godtas måste den dock motiveras av ett angeläget ändamål som kan antas bli effektivt uppfyllt genom åtgärden. Befogenheten att göra ett anonymt köp motiveras ytterst av att skydda människors liv eller hälsa samt miljön. Produkter som inte uppfyller gällande krav kan vara förenade med risker av varierande grad som i de allvarligaste fallen kan innebära fara för enskildas liv och hälsa. Det är till exempel viktigt att de leksaker som släpps ut på marknaden inte innehåller farliga halter av giftiga ämnen och att maskiner är konstruerade på ett sätt som inte innebär onödiga risker. I dessa fall är det angeläget att de produkter som marknadskontrollmyndigheterna får från aktörerna för kontroll är samma produkter som säljs i handeln. Det kan dock inte uteslutas att en aktör vid förfrågan från en marknadskontrollmyndighet förser myndigheten med en produkt som uppfyller gällande krav, ett så kallat golden sample, medan den produkt som tillhandahålls på marknaden under samma beteckning inte har egenskaper som uppfyller alla krav. Det har för utredningen även lyfts fram exempel från marknads-

kontrollmyndigheter på att de får meddelande om att en beställd produkt är restnoterad när produkten beställs till myndigheten medan leverans sker när produkten i stället beställs till en privat adress.

I EU:s marknadskontrollförordning uppställs inga särskilda krav för när ett anonymt köp ska få genomföras. Ett anonymt köp innebär att en myndighetsföreträdare döljer sitt ärende och skymmer den bakomliggande myndighetsutövningen. Det utgör ett avsteg från principen om att myndighetsutövning ska ske öppet. Sådana avsteg får inte vara mer långtgående än vad syftet med åtgärden kräver. Det står Sverige fritt att fastställa begränsningar för utövandet av befogenheten (skäl 42). Utredningen föreslår därför att ett anonymt köp bara ska få ske om det är nödvändigt för att uppnå syftet med kontrollen. En marknadskontrollmyndighet som ska införskaffa ett varuprover bör först överväga om det är möjligt att genomföra ett öppet köp där myndigheten anges som köpare. Först om det inte bedöms möjligt att nå det avsedda resultatet genom ett öppet köp, alltså att myndigheten inte får den produkt som har beställts, bör ett anonymt köp genomföras. Marknadskontrollmyndigheten kan även väga in andra möjliga befogenheter och bedöma vilket alternativ som blir minst ingripande för den ekonomiska aktören. Mot det anonyma köpet får ställas till exempel möjligheten att genomföra en inspektion, även en oanmäld sådan.

Enligt utredningen saknas det anledning att uppställa krav på att ett anonymt köp endast ska få genomföras om det till exempel finns en misstanke om att en produkt inte uppfyller gällande krav. Proaktiv marknadskontroll sker som huvudregel genom stickprov efter en riskbedömning. Riskbedömningen innebär att kontrollen inriktas mot de produkter som anses mest angelägna att granska. En marknadskontrollmyndighet kan emellertid inte på förhand göra någon bedömning av huruvida produkten uppfyller gällande krav eller inte. Någon särskild begränsning i fråga om vilka produkter eller i vilka sammanhang ett anonymt köp ska få genomföras bör därför inte ställas upp.

Varuprover som införskaffas med stöd av befogenheten i artikel 14.4 j) kan leda till att en marknadskontrollmyndighet identifierar en bristande överensstämmelse och erhåller bevis för densamma. Till skillnad från till exempel kontrollköp av alkohol, tobak etc. blir följden av ett köp av en marknadskontrollmyndighet att resultatet kan ligga till grund för ingripanden mot den ekonomiska aktören.

En myndighet får aldrig förmå eller provocera någon att göra något som han eller hon annars inte skulle ha gjort i syfte att vidta åtgärder mot personen i fråga. Vid ett anonymt köp ska marknadskontrollmyndigheten dock uppträda som vilken köpare som helst och ska inte försöka förmå säljaren att leverera en annan produkt än han eller hon normalt skulle ha gjort. Syftet med det anonyma inslaget i köpet är alltså bara att marknadskontrollmyndigheten ska behandlas som vilken kund som helst.

Det kan i vissa fall utgöra en brottslig handling att tillhandahålla en produkt som inte uppfyller gällande krav. Ett anonymt köp av en produkt som erbjuds till försäljning kan dock inte utgöra en brottsprovokation eftersom den brottsliga gärningen i dessa fall sker redan när produkten tillhandahålls på marknaden, till exempel när den erbjuds till försäljning i en annons.²⁸ Det gäller även om produkten inte har tillverkats innan beställning sker, under förutsättning att produkten har erbjudits för distribution, förbrukning eller användning inom EU före beställningen. Den brottsliga gärningen begås alltså redan innan marknadskontrollmyndigheten beställer eller köper in produkten.

Hur ett anonymt köp praktiskt ska genomföras

Vanliga köp i fysiska butiker innebär sällan några praktiska problem när det gäller att dölja syftet med köpet eller att skydda anonymiteten hos den som gör själva köpet. Genom att myndighetstjänstemannen inte uppger för vems räkning ett köp genomförs, kan han eller hon enkelt genomföra ett dolt köp. Bortsett från vid köp av vissa produkter, som till exempel en del elektronik, får kunden sällan frågor om namn eller andra kontaktuppgifter. Möjligheten att göra ett anonymt köp får därför störst praktisk betydelse vid köp över internet eller annan distansförsäljning där både beställarens namn och i vissa fall personnummer kan efterfrågas samt vid köp av komplexa eller kundanpassade produkter. I de fallen är det inte tillräck-

²⁸ Jfr definitionen av *tillhandahållande på marknaden* i artikel 3.1 i EU:s marknadskontrollförordning och avsnitt 2.2 i 2016 års *blåbok om genomförandet av EU:s produktbestämmelser*. En produkt tillhandahålls på marknaden när den levereras för distribution, förbrukning eller användning på unionsmarknaden i samband med kommersiell verksamhet, mot betalning eller gratis. Leveranser omfattar alla erbjudanden om distribution, förbrukning eller användning på unionsmarknaden som kan leda till en faktisk leverans, till exempel köperbjudanden eller reklamkampanjer.

ligt att myndighetstjänstemannen avstår från att uppge att han eller hon genomför köpet för en marknadskontrollmyndighets räkning. För att marknadskontrollmyndigheter i praktiken ska kunna köpa in produkter anonymt i dessa fall måste tjänstemannen ange en fingerad identitet.

Enligt utredningens bedömning bör det vid köp över internet eller vid annan distansförsäljning i de allra flesta fall räcka med att myndigheten använder påhittade namn och neutrala kontaktuppgifter. En beställning kan exempelvis ske med leverans till en boxadress eller ett centrallager. I det senare fallet kan marknadskontrollmyndigheten sedan göra en separat beställning från centrallagret till myndighetens egen adress och på så sätt undvika att tillverkaren eller distributören får kännedom om vart produkten slutligen levereras. Större problem uppstår vid köp som kräver att personnummer anges. Det är i realiteten inte möjligt för myndigheten att konstruera ett påhittat personnummer som kan användas vid ett köp. I stället skulle det krävas att myndigheten använder ett på särskilt sätt framtaget fingerat personnummer. Skatteverket, som genomför provköp inom ramen för sina utredningar, har till utredningen uppgett att en majoritet av köpen över internet går att genomföra utan att personnummer behöver anges. Enligt myndighetens erfarenhet har dock krav på till exempel BankID blivit vanligare, likaså att ange personnummer i beställningsprocessen. Om en produkt ska levereras via ett postombud ställs dessutom krav på identifiering i samband med utlämnande av paket.

Det vanligaste vid köp över internet eller annan distanskommunikation där inte bara beställarens namn utan även personnummer efterfrågas är förmodligen när beställaren väljer att betala mot faktura. Marknadskontrollmyndigheten bör kunna undvika ett sådant scenario genom att välja direktbetalning. Vid sådan betalning kan det räcka med att tjänstemannen har tillgång till ett betalkort i tjänsten och att kortinnehavarens namn samt kortnummer uppges. Ett annat alternativ är att använda betaltjänster som exempelvis PayPal där en neutral e-postadress kan användas för att genomföra en betalning.

En marknadskontrollmyndighet kan inte med stöd av gällande rätt genomföra köp som kräver att fingerade personnummer används. Möjligheten att använda fingerade personuppgifter är i dag starkt begränsad i Sverige. En person kan under vissa förutsättningar registreras i folkbokföringen med fingerade personuppgifter om denne

riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet (se lagen [1991:483] om fingerade personuppgifter). Det finns även en begränsad möjlighet för tjänstemän inom polisen och Försvarsmaktens försvarsunderrättelsetjänst att verka under så kallad kvalificerad skyddsidentitet (se lagen [2006:939] om kvalificerade skyddsidentiteter).

I de fall ett köp bara kan genomföras om fullständiga fingerade personuppgifter anges, skulle ett alternativ kunna vara att använda samma konstruktion som vid köp av nya psykoaktiva substanser, det vill säga att Polismyndigheten får i uppdrag att genomföra köpet med hjälp av fingerade uppgifter. I den situationen avser köpet substanser som kan komma att klassificeras som narkotika. Uppgiften att köpa in vitt skilda typer av produkter i syfte att bedöma överensstämmelse med gällande produktreglering skulle därför framstå som verksamhetsfrämmande hos Polismyndigheten. Utredningen lämnar därför inte något sådant förslag.

En annan möjlig lösning skulle kunna vara att varje marknadskontrollmyndighet tilldelas en uppsättning fingerade personuppgifter, även personnummer, för inköpsändamål som sedan byts ut med jämna mellanrum, exempelvis en gång per år. Ett särskilt system för att ta fram fingerade personuppgifter skulle då behöva inrättas. Utredningen har i kontakt med Skatteverkets folk- och fastighetsavdelning fått information om att det finns flera praktiskt möjliga sätt att registrera fingerade personnummer som skulle kunna användas av myndigheter. Det är möjligt att tilldela myndigheterna enbart personnummer som inte finns registrerade i SPAR, Statens personadressregister, som myndigheten sedan kan använda tillsammans med påhittade namn och kontaktuppgifter. Likaså går det att tilldela myndigheterna personnummer som är registrerade med fiktiva namn och godkända i SPAR, eller personnummer som är registrerade på fiktiva personer fullt ut i folkbokföringen. I dag saknas det dock lagstöd för samtliga alternativ.

Även om det är praktiskt möjligt att tilldela myndigheter fingerade personnummer kräver en sådan konstruktion noggranna överväganden ur juridisk synvinkel. Utredningen kan konstatera att behovet av fingerade personuppgifter aktualiseras på ett flertal områden utöver marknadskontroll, unionslagstiftning på både konsumentskyddsområdet och inom den offentliga kontrollen ställer krav på möjlighet att genomföra olika typer av anonyma köp. Det kan därför finnas skäl att gemensamt utreda hur och i vilken utsträckning fingerade

personuppgifter ska kunna tas fram för detta ändamål och tilldelas myndigheter. Eftersom det ännu är oklart vilket behov som finns av att kunna använda den typen av uppgifter, anser utredningen att det finns anledning att avvakta med en sådan utredning tills effekten av den nu föreslagna regleringen kan utvärderas.

EU:s marknadskontrollförordning ställer krav på att marknadskontrollmyndigheterna ska få införskaffa varuprover under fingerad identitet. För att kunna utföra alla typer av köp under fingerad identitet behöver det skapas en ny praktisk ordning för att tilldela myndigheter fingerade personnummer. Eftersom många köp kan genomföras utan att personnummer uppges, är det dock inte nödvändigt för att uppfylla förordningens krav. Det är i stället tillräckligt att hänvisa till befogenheten så som den anges i artikel 14.4 j) för att ge marknadskontrollmyndigheterna befogenhet att använda fingerade personuppgifter vid köp. Marknadskontrollmyndigheterna får då själva avgöra i vilken utsträckning de ska använda påhittade namn samt vilken betalnings- och leveransmetod de ska använda för att genomföra köp. Med stöd av en sådan bestämmelse kan marknadskontrollmyndigheterna dessutom framöver utnyttja befogenheten fullt ut om det på sikt skapas möjlighet för dem att använda fingerade personnummer.

En ekonomisk aktör ska informeras efter köpet

I det förhållandet att ett köp av varuprover sker dolt ligger naturligtvis att myndigheten inte ger sig till känna vid själva genomförandet. Mot bakgrund av principen om öppenhet vid myndighetsutövning bör marknadskontrollmyndigheten vara skyldig att underrätta den ekonomiska aktören när det anonyma köpet väl har ägt rum, oavsett om produkten uppvisat brister i överensstämmelse eller inte. Det bör inte finns några formkrav för hur en sådan underrättelse ska ske. Vid ett köp som sker dolt i butik bör en underrättelse kunna ske så snart köpet har fullbordats, det vill säga när köparen har erlagt full betalning och mottagit produkten. Vid ett köp som har skett under fingerad identitet skulle en skyldighet att omedelbart underrätta den ekonomiska aktören efter köpet kunna medföra att eventuella fingerade uppgifter enkelt kan identifieras eller att marknadskontrollen på annat sätt försvåras. Den ekonomiska aktören bör därför under-

rättas om det anonyma köpet så snart det kan ske utan att åtgärden förlorar i betydelse. Underrättelsen bidrar då till att göra det dolda inslaget mindre påtagligt genom att den ekonomiska aktören får vetskap om detta i efterhand. Dessutom ska uppgifter om att kontroll har skett av en produkt, även när den uppfyller gällande krav, registreras i informations- och kommunikationssystemet ICSMS (artikel 34 i EU:s marknadskontrollförordning). De berörda ekonomiska aktörerna bör i vart fall få motsvarande information som registreras i ICSMS.

9.7 Begränsning av onlinegränssnitt

Utredningens bedömning: För att inte strida mot svensk grundlag, bör de befogenheter som anges i artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning begränsas i förhållande till onlinegränssnitt som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens skydd.

En marknadskontrollmyndighet bör vid tillämpningen av artikel 14.4 k) (i) själv få avgöra om en ekonomisk aktör ska åläggas att från ett onlinegränssnitt avlägsna innehåll som hänvisar till en viss produkt eller om det är tillräckligt att ett varningsmeddelande visas för slutanvändarna. Vid tillämpningen av artikel 14.4 k) (ii) kan värdtjänstleverantörer, innehållsleverantörer och internetleverantörer vara relevanta aktörer för att begränsa åtkomsten till onlinegränssnitt. En marknadskontrollmyndighet bör själv få avgöra vilken aktör ett krav på begränsning av åtkomst ska riktas mot.

Utredningens förslag: En marknadskontrollmyndighet ska ha de befogenheter som anges i artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning. Befogenheterna ska inte gälla för de onlinegränssnitt som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens skydd.

En marknadskontrollmyndighet ska själv få besluta om begränsning av onlinegränssnitt. När ändrade förhållanden föranleder det, ska en marknadskontrollmyndighet kunna besluta att en skyldighet att vidta en åtgärd enligt artikel 14.4 k) inte längre ska gälla.

Begränsning av onlinegränssnitt enligt EU:s marknadskontrollförordning

Enligt artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning ska marknadskontrollmyndigheter ha befogenhet att, när inga andra effektiva medel står till buds för att eliminera en allvarlig risk,

- i) kräva att innehåll som hänvisar till de relaterade produkterna avlägsnas från ett onlinegränssnitt, eller att kräva tydlig visning av en varning till slutanvändarna när de använder ett onlinegränssnitt, eller
- ii) om en begäran i enlighet med led i) inte har iakttagits, kräva att leverantörer av informationssamhällets tjänster begränsar åtkomsten till onlinegränssnittet, inbegripet genom att begära att en relevant tredje part genomför sådana åtgärder.

I skäl (41) till förordningen anges att marknadskontrollmyndigheterna i framför allt den digitala miljön bör ha möjlighet att få fall av bristande överensstämmelse att upphöra snabbt och effektivt, särskilt om den ekonomiska aktör som säljer produkten döljer sin identitet eller flyttar inom EU eller till ett tredje land för att undvika tillsyn. I fall där det finns en risk för allvarlig och irreparabel skada för slutanvändarna till följd av bristande överensstämmelse, bör marknadskontrollmyndigheterna ha möjlighet att vidta åtgärder och kräva att innehåll avlägsnas från onlinegränssnitt eller att en varning visas. När en sådan begäran inte följs bör den berörda myndigheten ha befogenhet att kräva att en leverantör av informationssamhällets tjänster begränsar åtkomsten till onlinegränssnittet.

I skäl (16) anges att det inte bör åläggas någon allmän skyldighet för leverantörer av informationssamhällets tjänster att övervaka den information de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet. Inte heller bör värdtjänstleverantörer hållas ansvariga såvida de inte har faktisk kännedom om olaglig verksamhet eller information eller är medvetna om de fakta eller omständigheter som gör förekomsten av den olagliga verksamheten eller den olagliga informationen uppenbar.

I artikel 3.15 i EU:s marknadskontrollförordning definieras termen *onlinegränssnitt* som programvara, inbegripet en webbplats, en del av en webbplats eller en applikation, som drivs av en ekonomisk aktör eller för dennes räkning och som tjänar till att ge slutanvändarna till-

gång till den ekonomiska aktörens produkter. I artikel 3.14 hänvisas till direktiv (EU) 2015/1535²⁹ för en definition av *leverantör av informationssamhällets tjänster*. I det direktivet framgår att termen avser en leverantör av alla informationssamhällets tjänster, det vill säga tjänster som vanligtvis utförs mot ersättning på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare. Som exempel på sådana tjänster kan nämnas marknadsföring och försäljning av varor och tjänster, nättidningar, finansiella tjänster och så kallad video på beställning, allt under förutsättning att det sker online. I begreppet leverantör av informationssamhällets tjänster inbegrips till exempel internetleverantörer, sökmotorer, serverägare och näringsidkare som erbjuder varor och tjänster online.

Utgångspunkter för överväganden om begränsning av onlinegränssnitt

Utvecklingen av e-handeln medför stora utmaningar för marknadskontrollmyndigheterna i deras praktiska kontrollverksamhet. Hur produkter som säljs på nätet ska kontrolleras är en av de stora frågorna i dag. Fler och fler e-handelsföretag säljer produkter direkt från tredje land till konsument, vilket skapar nya utmaningar när det gäller bland annat spårning av tillverkare och den praktiska tillämpningen av myndigheternas befogenheter. Befogenheten att kräva ändringar och begränsning av onlinegränssnitt är den åtgärd i EU:s marknadskontrollförordning som framför allt syftar till att ge marknadskontrollmyndigheterna ett verktyg vid kontroll av produkter som säljs över internet. Termen onlinegränssnitt används sällan i ordinärt språkbruk och finns än så länge, så vitt utredningen känner till, inte i svensk lagstiftning. Termen används i några andra unionsrättsakter.³⁰ I ordinärt språkbruk är det vanligare att använda begreppen webbplats och applikation.

²⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

³⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/302 av den 28 februari 2018 om åtgärder mot omotiverad geoblockering och andra former av diskriminering på grund av kunders nationalitet, bosättningsort eller etableringsort på den inre marknaden och om ändring av förordningarna (EG) nr 2006/2004 och (EU) 2017/2394 samt direktiv 2009/22/EG och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2394 av den 12 december 2017 om samarbete mellan de nationella myndigheter som har tillsynsansvar för konsumentskyddslagstiftningen och om upphävande av förordning (EG) nr 2006/2004.

Vid överväganden om myndigheters möjligheter att ändra eller begränsa innehållet på samt tillgången till onlinegränssnitt väcks frågor om inskränkningar i vissa grundläggande fri- och rättigheter. EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas fullt ut som svensk lag från och med den 16 juli 2021 och Sverige har en skyldighet att tilldela sina marknadskontrollmyndigheter befogenhet att kräva vissa ändringar av information på onlinegränssnitt, även av tredje man. Det följer dock av artikel 14.2 att befogenheten ska tilldelas och utövas i enlighet med unionsrätten och nationell rätt, bland annat i enlighet med principerna i nationell rätt om yttrandefrihet och mediernas frihet och mångfald. I skäl (42) anges att det bör stå medlemsstaterna fritt att i nationell rätt fastställa villkor och begränsningar för utövandet av befogenheterna att fullgöra uppgifterna. Vidare anges i skäl (68) att förordningen är förenlig med de grundläggande rättigheter och de principer som återfinns i bland annat medlemsstaternas konstitutionella traditioner. Förordningen bör således tolkas och tillämpas i enlighet med dessa rättigheter och principer, inbegripet de som rör mediernas frihet och mångfald.

Relevanta bestämmelser om yttrande-, informations- och tryckfrihet

I regeringsformen finns bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter. Bland de så kallade positiva opinionsfriheterna, som var och en är tillförsäkrad gentemot det allmänna, ingår yttrandefriheten, det vill säga friheten att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor, och informationsfriheten, det vill säga friheten att inhämta och ta emot upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden (2 kap. 1 § regeringsformen). Yttrandefriheten och informationsfriheten får begränsas genom lag (2 kap. 20 § första stycket 1 regeringsformen). Begränsningen får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Den får inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen och får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning (2 kap. 21 § regeringsformen). Begränsningar av yttrande- och informationsfriheten får göras med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enenskilds anseende, privatlivets helgd

eller förebyggande och beivrande av brott (2 kap. 23 § regeringsformen). Vidare får friheten att yttra sig i näringsverksamhet begränsas. I övrigt får begränsningar bara göras om särskilt viktiga skäl föranleder det.

Europakonventionen innehåller bestämmelser om yttrandefrihet i artikel 10. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser (artikel 10.1). Yttrandefriheten enligt Europakonventionen omfattar alla medier och den innefattar även kommersiell reklam. Yttrandefriheten i Europakonventionen kan begränsas genom lag. En förutsättning är att begränsningarna i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till statens säkerhet, till den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller för annans goda namn och rykte eller rättigheter, för att förhindra att förtroliga underrättelser sprids eller för att upprätthålla domstolars auktoritet och opartiskhet (artikel 10.2). När det gäller reklam och uttalanden som ingår i marknadsföring är det tillåtet med mera långtgående inskränkningar i syfte att skydda konsumenter och konkurrenter mot falska eller vilseledande påståenden och mot etiskt tvivelaktiga marknadsföringsmetoder. Konventionsstaterna har getts möjlighet att göra skönsmässiga bedömningar beträffande vilka begränsningar som är nödvändiga i kommersiella förhållanden.³¹ Även EU:s rättighetsstadga innehåller en liknande bestämmelse om rätt till yttrandefrihet för var och en, se artikel 11.

Yttrandefriheten regleras i svensk rätt särskilt i yttrandefrihetsgrundlagen. Var och en har rätt att i radio, TV och vissa liknande överföringar, offentliga uppspelningar ur en databas, samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst (1 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen). Syftet är att säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. Det finns ett extra starkt grundlagsskydd för vissa webbplatser som drivs av massmedieföretag och för andra som beviljats utgivningsbevis för sin verksamhet (1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen). Det är relativt ovanligt

³¹ Se Europadomstolens avgörande *Markt Intern Verlag GmbH och Klaus Beermann mot Tyskland*, nr 10572/83, dom meddelad den 20 november 1989.

att webbplatser omfattas av ett grundlagsskydd på grund av utgivningsbevis.³² Grundlagsskyddet innebär bland annat att det råder ensamansvar, det vill säga att en på förhand utpekad utgivare ansvarar ensam för innehållet i de grundlagsskyddade medieformerna. Det innebär att exempelvis journalister och andra som skriver på en webbplats inte ansvarar för det publicerade. En förutsättning för att ensamansvaret för utgivaren ska kunna upprätthållas är att utgivaren har befogenhet att själv bestämma vad som ska publiceras. Den befogenheten framgår i 4 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen där det anges att varje inskränkning av utgivarens bestämmanderätt ska vara utan verkan. Grundlagsskyddet medför även att straffbestämmelserna i bland annat brottsbalken inte är tillämpliga utan att den ansvarige utgivaren endast kan dömas för ett fåtal angivna brott, till exempel hets mot folkgrupp. Grundlagsskyddet innefattar även förbud mot censur och mot andra hindrande åtgärder.

I tryckfrihetsförordningen finns bestämmelser som skyddar tryckt skrift som tidningar, tidskrifter och böcker. Eftersom befogenheterna i EU:s marknadskontrollförordning rör åtgärder på onlinegränssnitt, är tryckfrihetsförordningen inte direkt tillämplig.

Möjligheten att begränsa onlinegränssnitt enligt gällande rätt

I dag har inte någon marknadskontrollmyndighet lagreglerad befogenhet att begära att visst innehåll avlägsnas från ett onlinegränssnitt eller att åtkomsten till onlinegränssnittet begränsas. Däremot finns det i något fall en skyldighet för ekonomiska aktörer att, i fall av bristande överensstämmelse, annonsera eller på annat sätt informera berörda användare om fel som framkommit.³³ Sådan annonsering kan lämpligen ske på den ekonomiska aktörens webbplats men marknadskontrollmyndigheten kan inte ställa krav på det.

I marknadsföringslagen har nyligen införts en möjlighet för Konsumentombudsmannen att förelägga näringsidkare, en värdtjänstleverantör eller en internetleverantör att upprätta ett varningsmeddelande som tydligt visas i samband med besök på en webbplats

³² I mars 2016 fanns det nästan 1,4 miljoner aktiva och unika webbplatser under huvuddomänen se. Vid samma tidpunkt fanns knappt 1 000 frivilliga utgivningsbevis registrerade (se Funcke, *Internetguide #2 Yttrandefrihet på nätet*, IIS internetguide, version 2.0, 2016 s. 31).

³³ Se exempelvis 11 § lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner.

(41 a § marknadsföringslagen).³⁴ Det får ske om näringsidkarens marknadsföring på internet är otillbörlig och inga andra effektiva medel är tillgängliga. Webbplatser som omfattas av tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens skydd undantas. Varningsmeddelandet ska ange i vilket avseende marknadsföringen är otillbörlig och vara utformat på ändamålsenligt sätt. Konsumentombudsmannens föreläggande om varningsmeddelande ska förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövligt. Konsumentombudsmannen ska besluta att skyldigheten att upprätta varningsmeddelande inte längre ska gälla när ändrade förhållanden föranleder det (41 b § marknadsföringslagen).

Även Spelmyndigheten har befogenhet att förelägga en internetleverantör att upprätta ett varningsmeddelande som tydligt visas i samband med besök på en webbplats som tillhandahåller spel utan nödvändig licens enligt spellagen (18 kap. 28 § spellagen). Meddelandet ska informera besökaren om att den som tillhandahåller spelet saknar licens i Sverige och inte står under svensk tillsyn samt att vinster är skattepliktiga för spelaren. En förutsättning för Spelmyndighetens befogenhet är att det finns särskilda skäl för varningsmeddelandet.

I sammanhanget ska nämnas att flera större internetbaserade marknadsplatser redan frivilligt avlägsnar innehåll som avser farliga konsumentprodukter som säljs på deras webbplatser för att förbättra produktsäkerheten på internet. Under år 2018 undertecknade de stora e-handelsplattformarna Alibaba Group, Amazon, eBay GmbH och Rakuten France ett produktsäkerhetslöfte enligt vilket de åtagit sig att bland annat svara på anmälningar om farliga produkter från medlemsstaternas myndigheter inom två arbetsdagar och att hantera anmälningar från privatpersoner inom fem arbetsdagar. Företagen ska även ha interna mekanismer för att avlägsna farliga produkter och ska agera mot aktörer som upprepat tillhandahåller farliga produkter. Vidare ska företagen tillhandahålla ett tydligt sätt för kunder att anmäla farliga produkter. I januari 2020 undertecknade ytterligare två e-handelsplattformar, Allegro och Cdiscount, samma löfte.

³⁴ Jfr artikel 9.4 g i CPC-förordningen.

Krav på begränsning av onlinegränssnitt

Befogenheten att begära begränsning av onlinegränssnitt är en minimireglering enligt EU:s marknadskontrollförordning. Det följer därför av Sveriges internationella åtaganden att en möjlighet för svenska marknadskontrollmyndigheter att kräva sådana begränsningar måste införas.

Minimibefogenheten i artikel 14.4 k) är omgärdad av begränsningar för dess tillämpning. Till att börja med ska befogenheten utövas i enlighet med proportionalitetsprincipen med beaktande av syftet med åtgärden och karaktären av den faktiska eller potentiella skada som följer av bristande överensstämmelse (artikel 14.2). Vidare får befogenheten användas först när inga andra effektiva medel står till buds samt endast när det rör sig om en allvarlig risk (artikel 14.4 k). Marknadskontrollmyndigheterna ska alltså först ha använt möjligheten att kräva åtgärder från de ekonomiska aktörerna eller att själv vidta åtgärder, till exempel att förbjuda eller återkalla en produkt, enligt artikel 14.4 g) och artikel 16. För att en produkt ska anses utgöra en allvarlig risk ska sannolikheten för att en farlig situation uppkommer och skadans allvar tillsammans kräva ett snabbt ingripande från marknadskontrollmyndigheterna (artikel 3.20).

Det framstår för utredningen som en rimlig utgångspunkt att en ekonomisk aktör som samarbetar med marknadskontrollmyndigheterna och vars produkt förbjuds eller återkallas, självant avlägsnar produkten från de webbplatser eller liknande där varan funnits till försäljning. Däremot i de fall det inte går att nå den ekonomiska aktören eller denne väljer att inte hörsamma marknadskontrollmyndigheternas krav, kan det antas att befogenheten att kräva begränsning av onlinegränssnitt kommer att aktualiseras.

Det finns inte något utrymme att avstå från att tilldela marknadskontrollmyndigheter befogenhet att begära vissa begränsningar av onlinegränssnitt. Däremot står det Sverige fritt att fastställa villkor för utövandet av befogenheten. Samtidigt ska beaktas att ett grundläggande syfte med EU:s marknadskontrollförordning är att skapa en enhetlig och effektiv marknadskontroll inom hela EU. Befogenheterna i artikel 14.4 ska vara tillräckligt robusta för att hantera utmaningar även inom e-handel och den digitala miljön. De villkor som Sverige överväger får därför inte förta befogenheten möjligheten att nå den avsedda effekten.

Befogenheten i artikel 14.4 k) innebär en inskränkning av de ekonomiska aktörernas yttrandefrihet och slutanvändarnas informationsfrihet. Dessa friheter är dock möjliga att begränsa genom lag och motiveras i detta fall av ett angeläget syfte, nämligen att skydda människors hälsa och säkerhet samt miljön från allvarliga risker. De begränsningar som gäller vid tillämpning av befogenheten enligt EU:s marknadskontrollförordning får enligt utredningen anses tillräckliga för att säkerställa att nyttjandet av befogenheten inte inskränker yttrande- och informationsfriheten mer än nödvändigt.

När det gäller onlinegränssnitt som omfattas av det särskilda grundlagsskyddet i yttrandefrihetsgrundlagen finns det dock skäl att göra undantag. Enligt yttrandefrihetsgrundlagen är varje inskränkning av utgivarens rätt att bestämma över innehållet på den aktuella framställningen utan verkan. Det är därför inte möjligt att ge en myndighet befogenhet att kräva att exempelvis en näringsidkare visar ett varningsmeddelande på en webbplats som omfattas av grundlagsskydd utan att det strider mot grundlagen. Genom artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning ges medlemsstaterna utrymme att beakta nationella principer om yttrandefrihet och mediernas frihet och mångfald när marknadskontrollmyndigheternas befogenheter tilldelas. Genom detta finns utrymme för att i svensk rätt undanta onlinegränssnitt som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens skydd från marknadskontrollmyndigheternas befogenhet att kräva ändring av innehållet på onlinegränssnitt.

Praktisk tillämpning av befogenheten

Som framgår ovan är befogenheten i artikel 14.4 k) uppdelad i två led. Det första ledet avser begränsning av innehållet på internet, det vill säga att viss information tas bort från internet, alternativt visning av varningsmeddelanden för slutanvändarna. Att avlägsna information från internet är den enda möjliga åtgärden för att helt säkerställa att innehållet inte längre går att nå eller konsumera. Det andra ledet i befogenheten avser begränsning av åtkomsten till innehåll på internet, det vill säga ett sätt att försvåra för användare att hitta eller ta del av viss information på internet. Det finns flera sätt att blockera innehåll på internet som involverar olika aktörer. Gemensamt för samtliga är dock att den aktuella informationen fortfarande finns

tillgänglig på internet och att blockeringen även riskerar att beröra annan information än den avsedda.

Enligt förordningstexten ska en marknadskontrollmyndighet i det första ledet rikta sig mot en ekonomisk aktör. I det andra ledet, som förutsätter att det första ledet har nyttjats men inte hörtsammats, ska marknadskontrollmyndigheten ges befogenhet att kräva att leverantörer av informationssamhällets tjänster begränsar åtkomsten till onlinegränssnittet. Leverantörer av informationssamhällets tjänster omfattas i vissa fall av definitionen av ekonomisk aktör i artikel 3.13 i EU:s marknadskontrollförordning. I led två anges dock uttryckligen att en marknadskontrollmyndighet även ska få begära att tredje part, i detta fall relevanta leverantörer av informationssamhällets tjänster, utför åtgärden. Genom Internetstiftelsen har utredningen fått information om olika aktörer på internet för att kunna bedöma vilka leverantörer av informationssamhällets tjänster som kan vara relevanta att vända sig mot.

När ett krav riktas mot den ekonomiska aktören i det första ledet är det den ekonomiska aktörens ansvar att se till att all information som hänvisar till en specifik produkt avlägsnas från samtliga onlinegränssnitt där produkten marknadsförs eller tillhandahålls, alternativt att ett varningsmeddelande visas i samband med marknadsföring eller tillhandahållande av produkten. För att innehåll ska kunna avlägsnas från ett onlinegränssnitt behöver det raderas från den utrustning där det lagras, vilket kräver att aktören i någon mån har möjlighet att förfoga över innehållet eller utrustningen. Den part som normalt sett kan avlägsna innehåll är författaren och den som har publicerat innehållet. Även den värdtjänstleverantör som tillhandahåller servrar för lagringen av informationen har teknisk möjlighet att avlägsna innehåll från servern där det lagras. En värdtjänstleverantör utgör dock inte en ekonomisk aktör enligt definitionen i EU:s marknadskontrollförordning och aktualiseras därför inte i det första ledet. Detsamma gäller för innehållsleverantörer som exempelvis Tradera eller eBay. De tillåter användare att lägga upp innehåll på den plattform de tillhandahåller, till exempel annonser, och har tekniska möjligheter att radera innehållet men utgör inte ekonomiska aktörer i förordningens mening.

Det är samma aktörer som nämns i avsnittet ovan som har teknisk möjlighet att införa varningsmeddelanden på onlinegränssnitt i nära anslutning till själva innehållet. Detta beror på att själva innehållet

behöver påverkas för att varningsmeddelandet ska kunna visas. Den som i första hand kan införa ett varningsmeddelande på ett onlinegränssnitt är därför författaren. Det finns även andra aktörer som har olika tekniska möjligheter att införa varningsmeddelanden, främst innehållsleverantörer men i teorin även värdtjänstleverantörer, internetleverantörer och företag som tillhandahåller webbläsare. Dessa aktörer kan dock inte åläggas detta enligt första ledet eftersom de inte är ekonomiska aktörer.

Det kan konstateras att marknadskontrollmyndigheter enligt befogenheten i det första ledet har att vända sig mot ekonomiska aktörer som är författare till, har publicerat innehåll på eller på annat sätt förfogar över innehåll på ett onlinegränssnitt. Information om vem som ligger bakom exempelvis en webbplats finns i flera fall på själva webbplatsen. Författaren kan även vara samma person eller företag som den som innehar domännamnet. I de fall information saknas på webbplatsen kan marknadskontrollmyndigheten vända sig till den *registrar* som domännamnet är registrerat hos eller det *registry* som administrerar toppdomänen, för att begära ut information om och kontaktuppgifter till den som innehar själva domännamnet. En marknadskontrollmyndighet har också genom befogenheten i artikel 14.4 c) möjlighet att av ekonomiska aktörer begära uppgifter för bedömning av äganderätten till webbplatser. Det i sin tur ger marknadskontrollmyndigheten möjlighet att rikta krav enligt befogenheten i artikel 14.4 k) i) mot den mest relevanta ekonomiska aktören.

En marknadskontrollmyndighet bör själv, med beaktande av proportionalitetsprincipen och hur allvarlig den risk som ska elimineras är, få avgöra om den ekonomiska aktören ska åläggas att avlägsna det innehåll som hänvisar till en viss produkt eller om det är tillräckligt att ett varningsmeddelande visas för slutanvändarna. När det gäller innehållet i ett sådant varningsmeddelande bör utgångspunkten vara att den som beslutar om varningsmeddelandet även ansvarar för utformningen av det.

När det gäller den praktiska tillämpningen av led två uppkommer frågor angående både mot vem begäran ska riktas och hur åtkomsten till ett onlinegränssnitt ska begränsas. I bestämmelsen anges uttryckligen att den ska tillämpas på leverantörer av informationssamhällets tjänster och andra relevanta tredje parter. Bestämmelsen tar således sikte på någon annan än författaren bakom onlinegränssnittet. Flera

aktörer kan förekomma i diskussionen om begränsad åtkomst till onlinegränssnitt.

Värdtjänstleverantören är den som lagrar visst innehåll och också kan radera innehållet. Värdtjänstleverantörer kan också blockera åtkomsten till innehåll som lagras på deras servrar, utan att innehållet tas bort, till exempel genom att servern där innehållet lagras kopplas bort från internet eller att åtkomsten till innehållet begränsas genom tjänstekonfiguration, till exempel konfiguration av en webbserver. Att koppla bort en server från internet kan dock få konsekvenser även för annat innehåll eftersom värdtjänstleverantörer ofta lagrar innehåll från olika klienter på samma fysiska enhet.

En innehållsleverantör som tillhandahåller plattformar där en användare kan lägga upp information, kan radera innehåll på sin plattform. Innehållsleverantören kan även begränsa åtkomsten till innehållet utan att avlägsna innehållet från internet. Innehållet kommer då fortfarande vara lagrat hos innehållsleverantören men kommer inte att finnas publicerat för användare.

Internetleverantörers nätverk och infrastruktur gör det möjligt för internetanvändare att få internetuppkoppling och nå innehåll på internet. Internetleverantörer transporterar innehåll på internet mellan exempelvis en värdtjänstleverantörs server och en internetanvändares router, så att olika enheter kan kommunicera med varandra. Internetleverantören lagrar inget innehåll och har inte någon teknisk möjlighet att avlägsna innehåll från onlinegränssnitt. Internetleverantörer kan åläggas att vidta blockeringsåtgärder för att spärra viss trafik på internet. I dag används olika metoder för blockering av information på internet. DNS-blockering är vanligt förekommande vid upphovsrättsmål och innebär att internetleverantören blockerar tillgängligheten till ett visst domännamn för dess internetanvändare och att trafiken kopplas om till en blockeringssida. Blockering kan ske oberoende av toppdomän men är bara effektiv i förhållande till internetleverantörens egna kunder och kan enkelt kringgås. En annan metod är så kallad IP-blockering, vilken innebär att trafiken till en viss IP-adress, vanligtvis IP-adressen till den server där innehållet lagras, blockeras. IP-blockering anses generellt vara mer ingripande eftersom det kan leda till överblockering då ett IP-nummer kan rymma många olika tjänster och webbplatser. En tredje modell är innehållsblockering (*Deep packet inspection*), vilket innebär att man analyserar innehållet och blockerar viss information. Denna modell

är resurskrävande och innebär ingrepp i den enskilde användarens kommunikation. Metoden fungerar inte om internettrafiken är krypterad. När det gäller de närmare tekniska omständigheterna kring blockering och för- och nackdelar med olika metoder hänvisas till betänkandet *En omreglerad spelmarknad* (SOU 2017:30).³⁵

Det kan konstateras att både värdtjänstleverantörer, innehållsleverantörer och internetleverantörer kan vara relevanta aktörer för att begränsa åtkomsten till onlinegränssnitt. En marknadskontrollmyndighet bör själv få avgöra mot vilken aktör ett krav på begränsning av åtkomsten ska riktas mot. Om den aktuella informationen finns på en plattform som exempelvis Facebook Marketplace eller eBay, framstår det som mest effektivt att vända sig till innehållsleverantören och begära att denne begränsar åtkomsten till innehållet. För övriga relevanta aktörer gäller att åtgärderna har begränsad effekt eller lätt kan kringgås, samt att de ofta medför att mer än det innehåll som skulle behöva avlägsnas enligt bestämmelsens första led blockeras. Det senare kan därmed innebära en större inskränkning av yttrandefriheten än nödvändigt. Under förutsättning av att led i) har tillämpats men inte hör sammats får åtgärden dock anses proportionerlig eftersom det gäller en åtgärd som ska vidtas när inga andra medel står till buds och som krävs för att eliminera en allvarlig risk.

I sammanhanget ska uppmärksammas att det i skäl (16) till EU:s marknadskontrollförordning påpekas att åtgärder enligt artikel 14.4 k) inte bör påverka tillämpningen av reglerna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG om elektronisk handel.³⁶ I synnerhet bör inte någon allmän skyldighet åläggas leverantörer av informations-samhällets tjänster att övervaka den information de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet. Det följer av både skäl (47) till nämnda direktiv och EU-domstolens rättspraxis³⁷ att det generella övervakningsförbudet inte gäller ”i ett speciellt fall”. Direktiv 2000/31/EG om elektronisk handel innebär således inte något hinder mot att kräva att en leverantör av informationssamhällets tjänster blockerar åtkomsten till specifikt angiven information.

³⁵ Se SOU 2017:30 *En omreglerad spelmarknad*, del 2 s. 132–136.

³⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden.

³⁷ Se EU-domstolens dom av den 3 oktober 2019, Eva Glawischnig-Piesczek mot Facebook Ireland Limited, C-18/18, ECLI:EU:C:2019:821 p. 34.

Beslut om begränsning av onlinegränssnitt

Det står medlemsstaterna fritt att välja om marknadskontrollmyndigheterna ska kunna utöva befogenheterna i artikel 14.4 k) inom ramen för sin egen myndighetsutövning, med hjälp av andra myndigheter eller först efter ansökan till domstol (artikel 14.3).

Om en marknadskontrollmyndighet ges befogenhet att inom ramen för sin egen myndighetsutövning förelägga en ekonomisk aktör att avlägsna visst innehåll från ett onlinegränssnitt eller att visa ett varningsmeddelande för slutanvändare kan den aktör som inte vill följa föreläggandet vända sig till domstol. Domstolen kan sedan besluta om uppskjuten verkställighet, så kallad inhibition. Om domstolen beslutar om inhibition förhindras marknadskontrollmyndigheten från att begära begränsad åtkomst till onlinegränssnittet enligt led två till dess att domstolen slutligt har avgjort frågan.

Alternativet är att en marknadskontrollmyndighet ansöker hos domstol om att den ekonomiska aktören ska åläggas att avlägsna visst innehåll från ett onlinegränssnitt eller att visa varningsmeddelanden för slutanvändare. Då sker en domstolsprövning med överväganden kring den aktuella inskränkningen av yttrande- och informationsfriheten innan krav ställs på den enskilde aktören. Om en domstol finner att ändamålet med åläggandet innebär en godtagbar inskränkning av yttrande- och informationsfriheten men den relevanta aktören ändå inte iakttar åläggandet, bör marknadskontrollmyndigheten dock själv kunna kräva att åtkomsten till onlinegränssnittet begränsas enligt led två.

Eftersom befogenheten endast får användas för att eliminera allvarliga risker, blir det enligt definitionen av allvarlig risk (artikel 3.20) bara aktuellt att utnyttja den när det krävs ett snabbt ingripande. Information om produkter som finns tillgängliga på internet når ett stort antal slutanvändare dygnet runt och när en produkt anses utgöra en allvarlig risk är det därför angeläget att information som hänvisar till produkten avlägsnas, eller att åtkomsten till det aktuella onlinegränssnittet begränsas, omedelbart. Om åtgärden får vidtas först efter ansökan till domstol tar det längre tid innan effekten, det vill säga att slutanvändare förhindras från att köpa den farliga produkten, uppnås. En sådan ytterligare tidsåtgång är svår att motivera med hänsyn till att det rör sig om produkter som utgör en allvarlig risk och att det redan ska ha gjorts försök att eliminera risken. Ut-

över att ett förfarande med domstolsprövning tar längre tid, blir det även mer kostsamt för samtliga berörda aktörer.

Starka skäl talar därför för att marknadskontrollmyndigheterna bör få utöva befogenheterna enligt artikel 14.4 k) inom ramen för sin egen myndighetsutövning. Det skulle även överensstämma med Konsumentombudsmannens befogenhet att själv få förelägga näringsidkare, värdtjänstleverantörer och internetleverantörer att ta in varningsmeddelanden som visas i samband med besök på en webbplats. Utredningen föreslår därför att marknadskontrollmyndigheterna själva ska få besluta om begränsning av onlinegränssnitt.

Ett beslut om begränsning av onlinegränssnitt är inte begränsat i tid. Beslutet bör gälla så länge förutsättningarna för åtgärden i artikel 14.4 k) föreligger. Den som har förelagts att avlägsna innehåll som hänvisar till en eller flera relevanta produkter men återigen publicerar sådant innehåller eller som tar bort ett varningsmeddelande trots att produkterna fortfarande innebär en allvarlig risk, kan drabbas av sanktioner genom att exempelvis ett förelagt vite döms ut.

Om en ekonomisk aktör som förelagts att visa ett varningsmeddelande avlägsnar allt innehåll som rör den produkt som föreläggandet avser, eller om den produkt som avses har korrigerats så att den inte längre innebär en allvarlig risk, föreligger inte längre förutsättningar för åtgärden enligt artikel 14.4 k). En ekonomisk aktör kan under sådana förhållanden själv ta bort ett varningsmeddelande eller återigen publicera innehåll som hänvisar till produkten, men riskerar då en sanktion om det senare visar sig att allt innehåll som hänvisar till produkten inte avlägsnats eller att produkten inte korrigerats i tillräcklig grad.

Av rättssäkerhetsskäl bör en ekonomisk aktör eller en leverantör av informationssamhällets tjänster på ett enkelt och smidigt sätt kunna få ett beslut om att skyldigheten att vidta en åtgärd enligt artikel 14.4 k) inte längre gäller. Om en marknadskontrollmyndighet själv har fattat beslut om åtgärden kan myndigheten med stöd av 37 § förvaltningslagen ändra sitt beslut på grund av nya omständigheter. Om en domstol efter överklagande av en aktör har fastställt en marknadskontrollmyndighets beslut om åtgärd avseende onlinegränssnitt, har marknadskontrollmyndigheten inte någon allmän befogenhet att ändra sitt tidigare beslut i sak. Det bör därför införas en reglering som möjliggör för marknadskontrollmyndigheten att

besluta att skyldigheten att vidta en åtgärd inte längre gäller (jfr exempelvis 41 b § marknadsföringslagen).

9.8 Åtgärder för regelefterlevnad

Utredningens bedömning: För att kunna tillämpa befogenheten att kräva åtgärder av ekonomiska aktörer i artikel 14.4 g) behöver en marknadskontrollmyndighet kunna meddela förelägganden och förbud mot ekonomiska aktörer. En marknadskontrollmyndighet bör även få meddela de förelägganden och förbud som krävs för att den ska kunna bedriva sin kontrollverksamhet. Sådana förelägganden och förbud bör kunna riktas mot både ekonomiska aktörer och i vissa fall tredje part. Förelägganden och förbud behöver inte delges.

Befogenheten för en marknadskontrollmyndighet att själv vidta åtgärder i artikel 14.4 h) bör utsträckas till att även gälla i de fall det inte går att nå den relevanta ekonomiska aktören för att meddela ett föreläggande eller förbud.

Utredningens förslag: En marknadskontrollmyndighet ska få meddela de förelägganden och förbud som behövs för att harmoniserad produktlagstiftning, EU:s marknadskontrollförordning, lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning eller föreskrifter som meddelas med stöd av lagen ska följas. Förelägganden och förbud kan riktas mot en eller flera berörda aktörer.

Om en ekonomisk aktör underlåter att följa ett föreläggande eller förbud, eller om den relevanta ekonomiska aktören inte går att nå, ska en marknadskontrollmyndighet själv få vidta lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk.

En marknadskontrollmyndighet ska få bestämma att dess beslut om förelägganden och förbud ska gälla omedelbart.

Möjlighet att kräva eller vidta åtgärder enligt EU:s marknadskontrollförordning

Enligt artikel 14.4 g) i EU:s marknadskontrollförordning ska marknadskontrollmyndigheter ha befogenhet att kräva att ekonomiska aktörer vidtar lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk. I artikel 14.4 h) anges att marknadskontrollmyndigheterna ska ha befogenhet att vidta lämpliga åtgärder om en ekonomisk aktör underlåter att vidta lämpliga korrigerande åtgärder eller om den bristande överensstämmelsen eller risken består, inbegripet befogenheter att förbjuda eller inskränka tillhandahållandet av en produkt på marknaden eller att besluta att en produkt dras in eller återkallas. Av artikel 16 följer att marknadskontrollmyndigheternas skyldighet att vidta åtgärder gäller när en produkt som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning används för sitt avsedda syfte, eller under omständigheter som rimligen kan förutses, och den är korrekt installerad och underhållen och produkten kan äventyra användarnas hälsa eller säkerhet eller om produkten inte stämmer överens med tillämplig harmoniserad unionslagstiftning. I artikel 16.3 ges en exemplifierande uppräknning av de åtgärder som marknadskontrollmyndigheterna kan kräva av de ekonomiska aktörerna, till exempel att aktören ska korrigera en formell bristande överensstämmelse, att aktören ska säkerställa att en produkt inte längre utgör en risk eller att aktören omedelbart ska dra tillbaka eller återkalla produkten.

Av artikel 19 följer att marknadskontrollmyndigheterna ska säkerställa att produkter som utgör en allvarlig risk dras tillbaka eller återkallas när det inte finns några andra effektiva medel att tillgå för att eliminera risken, och att tillhandahållandet av dem på marknaden förbjuds. För att avgöra om en produkt utgör en allvarlig risk ska både sannolikheten för att en farlig situation kan uppkomma och skadans allvar beaktas och dessa faktorer tillsammans ska kräva ett snabbt ingripande från marknadskontrollmyndigheterna (artikel 3.20).

Möjlighet att kräva eller vidta åtgärder enligt gällande rätt

Det finns inte något uttryckligt stöd i förordning (EG) nr 765/2008 för marknadskontrollmyndigheterna att kräva åtgärder av de ekonomiska aktörerna. De får däremot själva förstöra eller på annat sätt

göra obrukbara produkter som utgör en allvarlig risk, om de anser det vara en nödvändig åtgärd (artikel 19.1). När det gäller produkter som utgör en allvarlig risk, även utan omedelbar effekt, och som kräver snabbt ingripande ska medlemsstaterna säkerställa att de återkallas, dras tillbaka eller att tillhandahållandet på deras marknad förbjuds (artikel 20.1).

I berörd svensk sektorslagstiftning har myndigheterna i de allra flesta fall befogenhet att meddela förelägganden och förbud för att tillämpliga regler ska efterlevas. Det är vanligt förekommande att det i svensk lag anges att myndigheten får meddela de förelägganden och förbud *som behövs* för att lagen eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen ska följas. I några fall har marknadskontrollmyndigheterna befogenhet att besluta om rättelse på den felandes bekostnad om aktörerna inte följer meddelade förelägganden eller förbud.³⁸

Krav på åtgärder av berörda aktörer

Om det vid marknadskontroll kan konstateras att det finns brister i överensstämmelse med gällande produktkrav bör en marknadskontrollmyndighet ha möjlighet till effektiva ingripanden. Ekonomiska aktörer som har anledning att anta att en produkt brister i överensstämmelse är i många fall skyldiga att agera för att korrigerande åtgärder vidtas eller att produkten dras tillbaka från marknaden. Det följer av bestämmelser i den harmoniserade produktlagstiftningen. Redan när en marknadskontrollmyndighet upptäcker en bristande överensstämmelse och informerar den ekonomiska aktören aktualiseras den ekonomiska aktörens ansvar. Om den ekonomiska aktören trots detta inte agerar ska en marknadskontrollmyndighet, i likhet med vad som gäller i dag, ha befogenhet att kräva att en ekonomisk aktör vidtar åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller för att eliminera en risk. Detta regleras lämpligen genom möjlighet för en marknadskontrollmyndighet att meddela förelägganden eller förbud. Genom detta får en marknadskontrollmyndighet befogenhet att kräva sådana åtgärder som anges i artikel 14.4 g). En marknadskontrollmyndighet bör ges utrymme att själv, med beaktande av proportionalitetsprincipen, avgöra innehållet i

³⁸ Se exempelvis 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen, 25 § lagen om brandfarliga och explosiva varor samt 26 kap. 18 § miljöbalken.

föreläggandet, till exempel att åtgärda en specifik brist eller att återkalla en produkt. Den exemplifierande uppräkningsen i artikel 16.3 i EU:s marknadskontrollförordning kan tjäna som vägledning. Enligt minimibefogenheten i artikel 14.4 g) i EU:s marknadskontrollförordning ska en marknadskontrollmyndighet kunna rikta krav på åtgärder mot ekonomiska aktörer. När det gäller vilka aktörer som omfattas av definitionen av ekonomisk aktör hänvisas till vad som redovisas ovan i avsnitt 9.3.

För att säkerställa en effektiv marknadskontroll bör marknadskontrollmyndigheterna även ha möjlighet att meddela de förelägganden och förbud som krävs för att de ska kunna bedriva sin kontrollverksamhet. Om exempelvis en aktör som är föremål för en kontroll inte lämnar den information som begärts av marknadskontrollmyndigheten bör det finnas en möjlighet för myndigheten att förelägga aktören att inkomma med den efterfrågade informationen. För detta behöver en marknadskontrollmyndighet befogenhet att meddela förelägganden och förbud som tar sikte på marknadskontrollåtgärder. Förelägganden som meddelas för att marknadskontrollmyndigheterna ska kunna utöva sina befogenheter kan i vissa fall behöva riktas mot tredje part. Det gäller exempelvis när en marknadskontrollmyndighet begär begränsning av åtkomsten till ett onlinegränssnitt, se avsnitt 9.7. Befogenheten att meddela förelägganden och förbud bör därför inte gälla enbart gentemot ekonomiska aktörer. Det bör även vara möjligt att rikta förelägganden och förbud mot fler än en berörd aktör. När en produkt har tillhandahållits i flera säljled finns enligt artikel 14.4 g) utrymme att kräva åtgärder från flera ekonomiska aktörer samtidigt, till exempel både tillverkare, importörer och distributörer. Även när det gäller förelägganden mot andra aktörer kan det vara aktuellt att de riktas mot mer än en part, till exempel flera internetleverantörer vid begäran om begränsning av åtkomsten till ett onlinegränssnitt. Det kan därtill vara aktuellt att rikta ett föreläggande eller förbud mot flera ekonomiska aktörer samtidigt när verksamheten bedrivs i flera bolag inom en koncern. För att täcka in alla relevanta åtgärder föreslår utredningen att en marknadskontrollmyndighet ska få meddela de förelägganden och förbud som behövs för att harmoniserad produktlagstiftning, EU:s marknadskontrollförordning, lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen ska följas, och att sådana förelägganden och förbud ska få riktas

mot en eller flera berörda aktörer. Förelägganden och förbud behöver inte delges.

Innan en marknadskontrollmyndighet meddelar ett föreläggande eller förbud mot en ekonomisk aktör ska dennes processuella rättigheter i artikel 18 i EU:s marknadskontrollförordning beaktas. Det innebär bland annat att den berörda ekonomiska aktören som huvudregel ska ges tillfälle att yttra sig innan ett föreläggande med krav på åtgärd meddelas. En skrivelse som ger den ekonomiska aktören möjlighet att yttra sig behöver inte delges.

Det kan uppstå praktiska svårigheter när krav ska riktas mot utländska aktörer. För en stor del av de produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning ställer artikel 4 i förordningen krav på att det ska finnas en ekonomisk aktör etablerad i EU för att produkterna ska få släppas ut på marknaden. Genom detta möjliggörs för marknadskontrollmyndigheterna att i de allra flesta fall kunna rikta förelägganden och förbud mot ekonomiska aktörer etablerade i EU.

Åtgärder som får vidtas av en marknadskontrollmyndighet

Befogenheten i artikel 14.4 h) gäller åtgärder från en marknadskontrollmyndighets sida med anledning av att en produkt brister i överensstämmelse med gällande krav eller utgör en risk. Sådan bristande överensstämmelse eller risk kan endast ekonomiska aktörer hållas ansvariga för. Marknadskontrollmyndigheternas befogenhet i denna del kan därför inte användas när en tredje part brister i att efterkomma ett föreläggande. I de fallen får i stället vite användas (se kapitel 10 avsnitt 10.4).

En marknadskontrollmyndighet är enligt artikel 19 skyldig att säkerställa att produkter som utgör en allvarlig risk dras tillbaka eller återkallas när det inte finns andra effektiva medel att tillgå för att eliminera den allvarliga risken, och att tillhandahållandet av dem på marknaden förbjuds. Befogenheten för en marknadskontrollmyndighet att själva vidta åtgärder i artikel 14.4 h) gäller inte enbart produkter som utgör en allvarlig risk utan vid alla typer av bristande överensstämmelse och korresponderar med en skyldighet för en marknadskontrollmyndighet att vidta åtgärder enligt artikel 16.5.

Befogenheten för en marknadskontrollmyndighet att själv vidta åtgärder är subsidiär i förhållande till de ekonomiska aktörernas

skyldighet att på begäran av en marknadskontrollmyndighet vidta åtgärder. I de allra flesta fall när det finns en känd ekonomisk aktör kan det förutsättas att aktören själv är mån om att följa gällande regelverk och därför vidtar åtgärder enligt en marknadskontrollmyndighets uppmaningar eller förelägganden. Denna ordning speglar en av grundtankarna bakom produktreglering enligt den nya metoden, nämligen att ansvaret för säkra produkter i första hand ligger på de ekonomiska aktörerna själva och inte på förhandskontrollerande myndigheter. En marknadskontrollmyndighet agerar nämligen enbart i den mån de ekonomiska aktörerna brister i sina skyldigheter.

Det kan dock finnas situationer när de åtgärder som en ekonomisk aktör vidtar inte är tillräckliga för att eliminera en risk. I de fallen, liksom när den ekonomiska aktören underlåter att vidta åtgärder över huvud taget, ska en marknadskontrollmyndighet enligt EU:s marknadskontrollförordning ha befogenhet att själv vidta lämpliga åtgärder. De kostnader en marknadskontrollmyndighet har för vidtagna åtgärder kan myndigheten begära ersättning för enligt artikel 15 i EU:s marknadskontrollförordning, se avsnitt 9.9.

Det har för utredningen lyfts fram att det blir allt vanligare att det inte finns någon känd ekonomisk aktör för marknadskontrollmyndigheten att vända sig mot. Genom de nya reglerna i artikel 4 i EU:s marknadskontrollförordning som ställer krav på att det ska finnas en ansvarig ekonomisk aktör etablerad i EU för att vissa produkter ska få släppas ut på marknaden, är förhoppningen att antalet fall där det inte går att nå en relevant ekonomisk aktör framöver ska minska. Det kan dock finnas fall när de angivna kontaktuppgifterna är felaktiga eller saknas helt. När det saknas information om vem som är den relevanta ekonomiska aktören eller när det saknas kontaktuppgifter till denne, har marknadskontrollmyndigheterna inte någon motpart att rikta ett föreläggande eller förbud mot. Som alla åtgärder vid marknadskontroll är syftet att skydda konsumenter och andra användare från produkter som kan vara potentiellt farliga eller som kan medföra risker för människors liv och hälsa eller för miljön. Med hänsyn till vikten av att sådana produkter inte tillhandahålls på marknaden finns det enligt utredningen skäl att utsträcka marknadskontrollmyndigheternas befogenhet att själva vidta åtgärder även till situationer när det inte går att nå den relevanta ekonomiska aktören.

Som anges ovan ska åtgärder från marknadskontrollmyndighetens sida vidtas först i andra hand. Kommunikation med de berörda eko-

nomiska aktörerna och möjligheter till frivilliga rättelser eller åtgärder för att eliminera risker ska alltid ske i första hand. Det kan därför förutsättas att det är i enstaka fall som marknadskontrollmyndigheterna själva behöver vidta åtgärder för att till exempel återkalla produkter. Med den föreslagna regleringen kommer det med största sannolikhet främst gälla de fall där det inte går att nå en relevant ekonomisk aktör för att skicka förelägganden eller förbud. I de fallen är det dock av säkerhetsskäl viktigt att marknadskontrollmyndigheterna ges befogenhet att agera, inte bara i de fall det rör sig om produkter som utgör en allvarlig risk enligt artikel 19.

Beslut ska få gälla omedelbart

Om en marknadskontrollmyndighet har konstaterat att det finns förutsättningar att meddela beslut om ett föreläggande eller förbud, finns det ofta ett behov av att beslutet gäller omedelbart. Så är särskilt fallet om produkten medför en risk för skada. Även vid annan bristande överensstämmelse är det angeläget att förhindra att produkter fortsätter att tillhandahållas även efter ett beslut om försäljningsförbud. Verkställigheten av en marknadskontrollmyndighets beslut bör därför inte kunna förhalas i avvaktan på prövningen av ett överklagande. Även i andra fall än bristande överensstämmelse kan myndigheterna behöva fatta beslut som är omedelbart verkställbara. Det kan gälla ett föreläggande om att lämna tillträde till en lokal eller att lämna vissa upplysningar. I dessa fall är det viktigt att handläggningen inte fördröjs genom att myndigheten blir tvungen att invänta behandlingen av ett överklagande. I likhet med vad som gäller för de flesta marknadskontrollmyndigheter i dag³⁹, bör de därför ha möjlighet att fatta beslut om omedelbar verkställighet.

Ett omedelbart verkställbart beslut om exempelvis återkallelse av en produkt är en ingripande åtgärd för den enskilde. Beslutet kan få stora ekonomiska konsekvenser för en ekonomisk aktör som inte alltid kan kompenseras i efterhand även om en högre instans upphäver beslutet. Risken för att en ekonomisk aktör drabbas av skada minskas dock av möjligheten att begära att en domstol ska besluta att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla, så kallad inhibition.

³⁹ Se exempelvis 29 § lagen om leksakers säkerhet, 9 kap. 5 § arbetsmiljölagen och 5 kap. 7 § fordonslagen (2002:574).

I kapitel 10 finns utredningens överväganden om sanktioner vid överträdelse av EU:s marknadskontrollförordning och harmoniserad unionslagstiftning. Utredningen föreslår där att marknadskontrollmyndigheterna ska få besluta om sanktionsavgifter vid vissa överträdelse. Eftersom sanktionsavgifter har karaktären av straff talar rättssäkerhetsaspekter för att en skyldighet att betala sanktionsavgift inte bör uppkomma innan ett beslut eller, om beslutet överklagas, en dom vunnit laga kraft. Möjligheten för marknadskontrollmyndigheter att besluta om omedelbar verkställighet bör därför enbart gälla beslut om förelägganden och förbud.

9.9 Ersättning för kostnader

Utredningens bedömning: Enligt EU:s marknadskontrollförordning är det inte möjligt att begära ersättning för marknadskontrollåtgärder från ekonomiska aktörer i de fall den kontrollerade produkten uppfyller gällande krav. Det finns därför behov av ändring i de fall svenska myndigheters marknadskontroll är avgiftsfinansierad utan beaktande av utfallet av kontrollen.

Utredningens förslag: En marknadskontrollmyndighet ska av en relevant ekonomisk aktör få återkräva alla kostnader för utförd marknadskontroll, om det vid kontrollen visar sig att en produkt inte överensstämmer med gällande krav.

Marknadskontrollmyndigheter ska bemyndigas att meddela föreskrifter om ersättning för utförd marknadskontroll.

Möjlighet att begära kostnadsersättning enligt EU:s marknadskontrollförordning

I artikel 15 i EU:s marknadskontrollförordning anges att medlemsstaterna får ge sina marknadskontrollmyndigheter rätt att från den relevanta ekonomiska aktören återkräva alla kostnader för sin verksamhet vid fall av bristande överenskommelse. I artikel 15.2 anges att kostnaderna får inkludera kostnader för provning, kostnader för att vidta vissa åtgärder vid vägrad övergång till fri omsättning, kostnader för lagring och kostnader för verksamhet avseende produkter

som inte överensstämmer med gällande krav och som undergår korrigerande åtgärder innan de övergår till fri omsättning eller släpps ut på marknaden.

Av skäl (49) till förordningen framgår att utgångspunkten är att marknads kontroll ska finansieras genom offentliga medel och att bestämmelsen i artikel 15 ska ses som en möjlighet att komplettera den offentliga finansieringen.

Möjlighet att begära kostnadsersättning enligt gällande rätt

I den svenska sektorslagstiftningen finns i de flesta fall ett bemyndigande för regeringen eller utsedd myndighet att genom föreskrifter besluta om ersättning för marknads kontrollmyndigheternas verksamhet. I många fall får en marknads kontrollmyndighet begära ersättning efter utförd kontroll om det visar sig att den aktuella produkten inte uppfyller gällande krav. I några fall har myndigheter möjlighet att begära ersättning oavsett resultatet av kontrollen. Som exempel kan nämnas arbetsmiljösektorn, där den vars verksamhet varit föremål för tillsyn ska ersätta Arbetsmiljöverket för sådana kostnader för undersökning och prov som varit skäligen påkallade (22 § arbetsmiljöförordningen [1977:1166]). Likaså saknas begränsning i förhållande till utfallet av kontrollen inom miljösektorn, där myndigheternas kostnader för provtagning och undersökning ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser (8 kap. 2 och 3 §§ förordningen [1998:940] om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken). I 15 § radioutrustningslagen (2016:392) föreskrivs en generell avgift för den som tillhandahåller allmänna kommunikationsnät och den som har tillstånd att använda radiosändare, för att täcka marknads kontrollmyndighetens uppgifter. När det gäller marknads kontroll av EU-miljömärket saknas helt möjlighet att begära ersättning.

Kostnadsersättning vid bristande överensstämmelse

God finansiering är en förutsättning för att marknads kontrollverksamhet ska kunna bedrivas på ett sätt som får genomslag på marknaden och bidrar till säkrare produkter och rättvis konkurrens. Utgångspunkten enligt EU:s marknads kontrollförordning är att finans-

ieringen ska ske genom statliga medel. I de fall en produkt inte uppfyller gällande krav är det dock enligt utredningen rimligt att den ekonomiska aktören är med och betalar för kontrollen. En sådan ordning får bland annat ses som ett gott incitament för aktörer att sträva efter överensstämmelse. De aktörer som noggrant följer produktrelaterade krav gynnas på så sätt genom att marknadskontrollen bidrar till konkurrens på lika villkor utan att de behöver bekosta verksamheten. Redan i dag finns i flertalet sektorsspecifika lagar möjlighet för marknadskontrollmyndigheter att besluta att de ekonomiska aktörerna ska ersätta kostnader för provning och undersökning. Det bör framöver gälla även i de sektorer där sådan möjlighet i dag saknas.

Enligt EU:s marknadskontrollförordning får medlemsstaterna ge sina marknadskontrollmyndigheter befogenhet att återkräva alla kostnader för sin verksamhet vid bristande överensstämmelse. Det finns enligt utredningens bedömning inte utrymme för nationella bestämmelser som ger myndigheterna större befogenheter än vad som anges i förordningen i denna del. Det är därför inte möjligt att ålägga de ekonomiska aktörerna ersättningskyldighet för kostnader för kontroll av produkter som uppfyller gällande krav. Om det finns särskilda bestämmelser med samma syfte i den harmoniserade produktlagstiftningen som på ett mer specifikt sätt reglerar möjligheten att ta ut avgifter för marknadskontrollverksamhet, gäller dock dessa före EU:s marknadskontrollförordning (artikel 2.1). Några unionsrättsakter i bilaga I till förordningen innehåller sådana specifika bestämmelser som ger medlemsstaterna rätt att ta ut avgifter i andra fall än vid bristande överensstämmelse.⁴⁰

Enligt artikel 15 får ersättningen avse alla kostnader för verksamheten avseende fall av bristande överensstämmelse, till exempel kostnader för att utföra provning. I sådan kostnad bör ingå kostnader för köp, frakt för att skicka en produkt på provning, laboratoriekostnader, nedlagd arbetstid och liknande. Ersättningen kan också vara avse kostnader för lagring, särskilt i de fall när produkter ska föras in på unionsmarknaden och vägras övergång till fri omsättning. Kostnaderna bör endast återkrävas för den del av en undersökning eller provning för vilken den bristande överensstämmelsen konstaterats. En sådan uppdelning av kostnaderna kan innebära svårigheter för marknadskontrollmyndigheterna såväl när det gäller beräkningar

⁴⁰ Se exempelvis artikel 7.13 i direktiv 2014/40/EU om tobaksvaror och relaterade och artikel 25.4 i direktiv 2014/90/EU om marin utrustning.

som gränsdragningar. Utredningen bedömer att en uppdelning ändå är nödvändig utifrån ordalydelsen i artikel 15 och att den i vissa fall får ske utifrån en skälighetsbedömning i det enskilda fallet. Marknadskontrollmyndigheterna bör bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om ersättningen för utförd marknadskontroll.

Det anges inte i förordningen mot vilken ekonomisk aktör som en marknadskontrollmyndighet ska vända sig med sitt kostnadskrav. I de flesta fall bör kravet riktas mot den ekonomiska aktör där kontrollen har utförts. Det kan även finnas situationer när det finns anledning att rikta kravet mot en ekonomisk aktör högre upp i distributionsledet. Det bör därför lämnas åt marknadskontrollmyndigheten att avgöra vilken ekonomisk aktör som ska anses vara relevant i det enskilda fallet.

I förhållande till nuvarande reglering påverkar begränsningen av möjligheten att begära kostnadsersättning avgiftsbestämmelser inom flera sektorer, bland annat på arbetsmiljö-, läkemedels-, radioutrustnings- och miljöområdet. I de fall sektorslagstiftningens bestämmelser om ersättning för kostnader bara omfattar marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning, kan de upphävas helt när den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning börjar tillämpas. I andra fall innebär de hänvisningar till den föreslagna lagen som utredningen föreslår i kapitel 7 avsnitt 7.4.3, att den föreslagna lagens bestämmelse om ersättning för kostnader ska tillämpas i stället för avgiftsbestämmelserna i sektorslagstiftningen vid sådan tillsyn som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

När det gäller tillsyn på miljöbalkens tillämpningsområde kommer begränsningen av möjligheten att ta ut avgifter att få betydelse bland annat för kommuner som i dag utför uppgifter som innebär marknadskontroll. Kommunernas verksamhet i dessa delar är i dag avgiftsfinansierad oavsett resultatet av den kontrollerade produkten. Utredningen återkommer till kommunernas uppgifter att kontrollera produkter och finansieringen av dessa i kapitel 11.

10 Sanktioner

10.1 Inledning

I skäl (65) till EU:s marknadskontrollförordning lyfts den stora variationen av de sanktioner som tillämpas i EU fram som en av de främsta orsakerna till att marknadskontrollen inte ger ett tillräckligt skydd. Samtidigt konstateras att regler för fastställande av sanktioner är en fråga som faller under nationell behörighet och därför bör fastställas i nationell lagstiftning. I artikel 41 anges därför att medlemsstaterna ska fastställa regler om sanktioner för överträdelse av förordningen och av viss harmoniserad unionslagstiftning. Medlemsstaterna ska vidare vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att sanktionerna tillämpas i enlighet med nationell rätt. Sanktionerna ska vara *effektiva, proportionella* och *avskräckande*. Några närmare riktlinjer kring sanktionernas utformning anges inte.¹

Utredningen har i uppdrag att analysera vilka sanktionsbestämmelser som behöver införas för att följa kravet på sanktioner vid överträdelse av EU:s marknadskontrollförordning och den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga II till förordningen.

I detta kapitel redovisas utredningens överväganden kring de svenska sanktionsmöjligheterna när det gäller marknadskontroll. Utredningen berör också avslutningsvis förbudet mot dubbelbestraffning.

¹ Jfr artikel 41 i förordning (EG) nr 765/2008 där det anges att det får införas straffrättsliga sanktioner för allvarliga överträdelse och att sanktionerna får skärpas om den ekonomiska aktören tidigare har begått en liknande överträdelse.

10.2 Allmänt om straff och administrativa sanktioner

De sanktionsverktyg som normalt står till buds för staten är straff, vitesförelägganden, vitesförbud, sanktionsavgifter och återkallelse av tillstånd. Samtliga nämnda sanktioner återfinns i olika utsträckning i berörd sektorslagstiftning.

Straff är den mest ingripande metoden som staten kan använda för att styra samhällsmedborgarnas beteenden. Vanliga exempel på straff är böter och fängelse. Genom att belägga ett visst beteende med straff, så kallad kriminalisering, markerar lagstiftaren både att beteendet inte är önskvärt från samhällets synpunkt och att det är så klandervärt att det är befogat att staten tillgriper sitt yttersta maktmedel mot den som inte avhåller sig från beteendet. Kriminaliseringen innebär en grund för polis, åklagare och domstol att inom ramen för sina respektive funktioner i rättsväsendet verka för att en påföljd fastställs för den som har gjort sig skyldig till den kriminaliserade gärningen. Det finns inte några bestämmelser som anger vilka beteenden som ska kriminaliseras. Åklagarutredningen har tidigare inventerat skäl för kriminalisering i sitt betänkande *Ett reformerat åklagarväsende* (SOU 1992:61). För att en kriminalisering ska framstå som befogad anförs i betänkandet bland annat att alternativa sanktioner inte ska stå till buds, inte vara rationella eller skulle kräva oproportionerligt höga kostnader. Lagstiftaren har i allt väsentligt ställt sig bakom dessa kriterier. Regeringen har i flera sammanhang uttalat att kriminalisering som en metod för att söka hindra en överträdelse av olika normer i samhället bör användas med försiktighet.² År 2013 presenterade Straffrättsanvändningsutredningen sitt betänkande *Vad bör straffas?* (SOU 2013:38) där utredningen, med samma utgångspunkter som i åklagarutredningens tidigare betänkande, lämnade förslag på kriterier som ska vara uppfyllda för att kriminalisering ska övervägas.³

Som alternativ till straff kan administrativa sanktioner så som vite och administrativa sanktionsavgifter användas. Användningen av administrativa sanktioner motiveras bland annat av att de skapar förutsättningar för ett effektivare sanktionssystem, bättre utnyttjande av rättsväsendets resurser och ger möjlighet till kännbara ekonomiska sanktioner mot juridiska personer. Kriminalisering och straff avser i

² Prop. 1994/95:23 *Ett effektivare brottmålsförfarande*, s. 52 ff., bet. 1994/95:JuU2, rskr. 1994/95:40. Se även prop. 2016/17:22 *Effektiv bekämpning av marknadsmissbruk*, s. 106.

³ SOU 2013:38, *Vad bör straffas?* Del 2, s. 480 ff. Betänkandet har inte åtföljts av någon proposition.

Sverige endast fysiska personer. Sanktionsavgifter är i likhet med straff en tillbakaverkande sanktion, den aktualiseras som en följd av ett inte önskvärt beteende. Viten syftar däremot till att tvinga fram ett önskat agerande och har därför en helt annan konstruktion. Först om den vitesskyldige inte uppfyller en skyldighet som en behörig myndighet har specificerat döms vitet ut. Vitet är således ett mer konstruktivt handlingsdirigerande styrmedel än till exempel sanktionsavgift och straff och kan dömas ut för såväl juridiska som fysiska personer.

Frågan om när sanktionsavgifter bör användas har behandlats bland annat i förarbetena till bestämmelsen om förverkande i 36 kap. 4 § brottsbalken.⁴ Regeringen angav i det sammanhanget att sanktionsavgifter kan vara ändamålsenliga i fall där regelöverträdelser är särskilt frekventa eller där det föreligger speciella svårigheter att beräkna storleken på den vinst eller besparing som uppnås i det särskilda fallet. Vidare uttalade regeringen att sanktionsavgifter bara bör förekomma inom speciella och klart avgränsade rättsområden där det är relativt lätt att fastställa om en överträdelse skett eller inte. Enligt förarbetsuttalandena kan det i vissa fall vara lämpligt att avgiftsskyldigheten bygger på strikt ansvar medan det i andra fall bör krävas uppsåt eller oaktsamhet. För att använda strikt ansvar bör det dock närmast kunna presumeras att överträdelser bara kan förekomma som en följd av uppsåt eller oaktsamhet. Administrativa myndigheter bör enligt regeringen själva kunna ålägga sanktionsavgift när avgiftsskyldigheten bygger på strikt ansvar medan prövningen bör överlämnas till domstolar när reglerna är utformade på ett sådant sätt att det finns utrymme för betydande skönsmässiga bedömningar. De riktlinjer som regeringen uppställde i propositionen har behandlats av justitieutskottet och godtagits av riksdagen. Lagstiftaren har hänvisat till dessa i senare lagstiftningsärenden.⁵

⁴ Prop. 1981/82:142 om ändring i brottsbalken (ekonomiska sanktioner vid brott i näringsverksamhet), s. 21 ff., bet. JuU 1981/82:53, rskr. 1981/82:328.

⁵ Se exempelvis prop. 2003/04:121 *Ny produktssäkerhetslag*, s. 154, bet. 2003/04:LU29, rskr. 2003/04:241, prop. 2017/18:165 *Effektiva sanktioner i livsmedelskedjan*, s. 24, bet. 2017/18:MJU20, rskr. 2017/18:313.

10.3 Behov av sanktionsbestämmelser

Utredningens bedömning: Det behöver införas regler om sanktioner för överträdelser av vissa bestämmelser i EU:s marknadskontrollförordning och i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Det finns nationella bestämmelser om sanktioner för överträdelser av all harmoniserad produktlagstiftning som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. För att bestämmelserna ska uppfylla kravet på effektivitet, proportionalitet och avskräckande effekt bör de i vissa fall skärpas och göras enhetliga.

10.3.1 Överträdelser av EU:s marknadskontrollförordning

EU:s marknadskontrollförordning utgör ett ramverk med bestämmelser om marknadskontrollåtgärder och innehåller endast ett fåtal bestämmelser med produktkrav. Bestämmelserna riktar sig till största delen mot medlemsstaterna och de nationellt utsedda marknadskontrollmyndigheterna. I dessa delar saknas behov av sanktionsbestämmelser. Det finns dock några bestämmelser som riktar sig direkt mot, samt ställer krav på, enskilda ekonomiska aktörer, se artiklarna 4, 5 och 7. Artiklarna 14 och 16 rör skyldigheter för ekonomiska aktörer men artiklarna i sig ålägger inte de ekonomiska aktörerna några skyldigheter utan är riktade mot medlemsstaterna respektive marknadskontrollmyndigheterna.

I de delar förordningen ställer krav på de ekonomiska aktörerna och dessa krav är tillräckligt konkreta för att en överträdelse ska kunna konstateras bör sådana överträdelser kunna leda till en sanktion. Artikel 4 är ett exempel på en sådan bestämmelse. Enligt artikeln krävs en ansvarig ekonomisk aktör som är etablerad inom EU för att vissa angivna produkter ska få släppas ut på unionsmarknaden. Om en produkt släpps ut på marknaden utan att det finns en sådan ansvarig ekonomisk aktör eller om aktören inte fullgör sina uppgifter, bör det kunna leda till att den relevanta aktören åläggs en sanktion. På motsvarande sätt bör tillverkaren eller tillverkarens representant kunna åläggas en sanktion om de inte uppfyller sina skyldigheter enligt artikel 5.

Artikel 7 innehåller ett allmänt krav på ekonomiska aktörer och leverantörer av informationssamhällets tjänster att samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna. Bestämmelsen är så allmänt hållen att det inte är möjligt att konstatera när en eventuell överträdelse ska ha skett. Det går därför inte att förena den med någon sanktion. I stället får brister i samarbetet konstateras och sanktioneras i samband med att marknadskontrollmyndigheterna utövar sina tilldelade befogenheter enligt artikel 14. Befogenheterna tilldelas av medlemsstaterna och utövas med stöd av den nationella rätten. Befogenheterna ger marknadskontrollmyndigheterna möjlighet att både övervaka marknaden och ingripa vid brister i överensstämmelse med gällande produktkrav. I den mån berörda aktörer inte samarbetar med marknadskontrollmyndigheterna på frivillig väg utövas befogenheterna i praktiken ofta genom förelägganden och förbud. För att befogenheterna ska kunna utövas effektivt och få avsedd effekt bör underlåtelse att följa förelägganden samt överträdelse av förbud som marknadskontrollmyndigheterna meddelar med stöd av den föreslagna lagen kunna leda till en sanktion, se avsnitt 10.4. Det finns därför behov av sanktionsbestämmelser kopplade till vissa bestämmelser i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Artikel 16 innehåller en uppräknning av korrigerande åtgärder som kan krävas av ekonomiska aktörer om en produkt kan äventyra användarnas säkerhet eller hälsa eller inte stämmer överens med tillämplig harmoniserad unionslagstiftning. Artikeln knyter an till befogenheten för marknadskontrollmyndigheter att kräva åtgärder enligt artikel 14.4 g) och fordrar därför inte särskilda sanktioner.

10.3.2 Överträdelser av harmoniserad produktlagstiftning

Enligt artikel 41 i EU:s marknadskontrollförordning är medlemsstaterna skyldiga att fastställa regler om sanktioner för överträdelser av 19 unionsrättsakter som inför skyldigheter för ekonomiska aktörer och förtecknas i bilaga II till förordningen. Övriga unionsrättsakter som omfattas av förordningen innehåller bestämmelser som ålägger medlemsstaterna sådan skyldighet för överträdelser av de enskilda unionsrättsakterna.

Av sektorsöversynen i kapitel 6 framgår att det redan finns någon form av sanktionsmöjlighet i förhållande till samtliga unionsrättsakter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. Sverige uppfyller därmed det grundläggande kravet på att fastställa regler om sanktioner för överträdelser av de unionsrättsakter som förtecknas i bilaga II till förordningen. Det finns därför inte något krav på att införa ytterligare regler om sanktioner vid sådana överträdelser.

Av sektorsöversynen framgår vidare att det finns en stor variation när det gäller val av sanktioner och utformning av sanktionsregler i den sektorsspecifika lagstiftningen. Som exempel kan nämnas att det i vissa fall endast finns möjlighet till vite medan överträdelser i andra fall även kan föranleda sanktionsavgift eller straff samt att det i vissa fall krävs uppsåt, oaktsamhet eller synnerliga skäl för sanktionsavgift medan det i andra fall gäller strikt ansvar. Enligt utredningen är skillnaderna i vilka sanktionsmöjligheter som finns mellan olika typer av produkter inte motiverade. Den stora variationen av sanktionsbestämmelser ger anledning att överväga om kravet på effektivitet, proportionalitet och avskräckande effekt är uppfyllt. Vidare har flera marknadskontrollmyndigheter efterfrågat möjligheten att använda sanktionsavgifter vid regelöverträdelser som i dag är straffsanktionerade. Myndigheterna har anfört att straffsanktionerade regelöverträdelser inte är effektiva ur marknadskontrollsynpunkt då anmälan sällan leder till åtal eller fällande dom och då själva hanteringen av en anmälan tenderar att ta lång tid.⁶

Flera marknadskontrollmyndigheter tillämpar i dag olika sektorspecifika lagar i sin verksamhet. Dessutom kan flera lagar vara tillämpliga på en och samma produkt genom att olika egenskaper hos produkten regleras i skilda författningar. Att sanktionsbestämmelserna varierar mellan olika lagar innebär dels att marknadskontrollmyndigheterna måste tillämpa olika bestämmelser beroende på vilken produkt de kontrollerar, dels att överträdelser av säkerhetskrav för samma produkt kan leda till olika sanktioner. Som exempel kan nämnas produkter som omfattas av direktiv 2014/34/EU om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer. För produkter som omfattas av direktivet tillämpas i vissa fall arbetsmiljölagen (1977:1160) och i andra fall elsäkerhetslagen (2016:732). Överträdelser enligt arbetsmiljölagen kan bland

⁶ Se kartläggningen av marknadskontrollmyndigheter i SOU 2017:69 *Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter*, avsnitt 5.3.

annat leda till sanktionsavgift utan att det krävs uppsåt eller oaktsamhet. Vid överträdelser enligt elsäkerhetslagen saknas möjlighet att påföra sanktionsavgift överhuvudtaget. Förutom att denna inkonsekvens gör reglerna otydliga för de ekonomiska aktörerna, kan det förutsättas att variationerna försvårar samarbetet mellan marknadskontrollmyndigheterna.⁷

Mot denna bakgrund finns det anledning att föreslå enhetliga sanktionsmöjligheter vid överträdelser av all harmoniserad produktlagstiftning i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

10.4 Sanktioner i samband med marknadskontrollåtgärder

Utredningens förslag: En bestämmelse om att en marknadskontrollmyndighet ska få förena förelägganden och förbud med vite ska införas i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

För frågor om utdömning av vite ska lagen om viten tillämpas. Frågor om utdömning av vite i förelägganden och förbud som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde ska dock prövas av mark- och miljödomstol.

Förelägganden och förbud får förenas med vite

För att marknadskontrollmyndigheter ska kunna utöva sina befogenheter och deras åtgärder ska få ett effektivt genomslag finns behov av sanktioner kopplade till marknadskontrollåtgärder. Med marknadskontrollåtgärd avses en marknadskontrollmyndighets utövande av tilldelade befogenheter inom ramen för sin marknadskontrollverksamhet. Det kan till exempel gälla en inspektion i en affärslokal, en begäran att få ta del av handlingar eller ett krav på att en ekonomisk aktör ska vidta åtgärder för rättelse av en produkt som brister i över-

⁷ Detta uppmärksammas även i Sveriges nationella marknadskontrollplan för år 2019, s. 10, som hänvisar till en utvärdering av den svenska marknadskontrollen under perioderna 2010–2013 och 2014–2016 i enlighet med art. 18.6 i förordning (EG) nr 765/2008. I planen anges att samarbetsmöjligheterna mellan myndigheter försvåras av att deras befogenheter och sanktionsmöjligheter varierar mellan sektorer och myndigheter, samt att dessa faktorer får konsekvenser för myndigheternas förutsättningar att bedriva en effektiv marknadskontroll.

ensstämmelse. När det saknas möjlighet att genomföra marknadskontrollåtgärder eller komma till rätta med överträdelser i samförstånd, utövar marknadskontrollmyndigheterna i praktiken sina befogenheter genom att använda förelägganden och förbud. För att förelägganden och förbud ska kunna få avsedd effekt bör de alltid kunna förenas med vite.

Enligt utredningens förslag ska marknadskontrollmyndigheternas befogenheter anges i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Det är därför naturligt att sanktioner kopplade till utövandet av dessa befogenheter regleras i samma författning. En bestämmelse om att marknadskontrollmyndigheter ska få förena förelägganden och förbud med vite bör därför införas i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Som redogörs för i avsnitt 10.2 är avsikten med vitessanktionen att åstadkomma en framåtriktad och handlingsdirigerande effekt. Vite lämpar sig därför väl vid förelägganden och förbud eftersom sådana åtgärder endast gäller från och med den tidpunkt då de meddelas. Genom befogenheten att förena förelägganden och förbud med vite genomförs artikel 14.4 i) i EU:s marknadskontrollförordning, av vilken det följer att medlemsstaterna ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter befogenhet att fastställa påföljder enligt artikel 41. Vissa marknadskontrollmyndigheter har gett uttryck för att förelägganden utan vite helt saknar effekt, medan andra anser att förelägganden kombinerade med vite ger sämre förutsättningar för ett gott samarbete med de ekonomiska aktörerna. Det bör därför vara upp till varje marknadskontrollmyndighet att själv avgöra i vilken utsträckning förelägganden och förbud ska förenas med vite. Samtliga marknadskontrollmyndigheter har i dag möjlighet att tillämpa vite och får förutsättas ha utarbetat en väl fungerande och etablerad praxis kring såväl storleken på vitet samt förutsättningarna för när det utnyttjas. Det har inte framkommit något som ger anledning att ändra detta. De principer som i dag gäller för exempelvis fastställande av vitesbelopp bör alltså alltså alltså kunna tillämpas.

Energimyndigheten har för utredningen påtalat att förfarandet med viten, där ansökan om utdömande av vitet görs hos domstol, upplevs som ineffektivt och att det därför är önskvärt att myndigheten får använda sanktionsavgifter i större utsträckning. Enligt utredningen finns det inte anledning att frånga den ordning som gäller

i dag där sanktionsavgifter i de flesta fall är förbehållna överträdelser av produktrelaterade krav medan viten används i samband med marknadskontrollåtgärder från myndigheternas sida. När det gäller sådana åtgärder är dessa kopplade till handläggningen av marknadskontrollärenden, för vilket sanktionsavgifter inte är direkt avsedda att användas. Utredningen anser det därför tillräckligt att marknadskontrollmyndigheterna ges möjlighet att förena förelägganden och förbud med vite för att de ska kunna utöva sina befogenheter enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Förfarande vid ansökan om utdömande av vite

För viten i allmänhet gäller lagen (1985:206) om viten. Enligt 6 § prövas frågor om utdömande av vite av förvaltningsrätt på ansökan av den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet. Rätt forum är den förvaltningsdomstol inom vars domkrets ansökande myndighet ligger. Enligt utredningens förslag ska marknadskontrollmyndigheternas beslut, när besluten rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde, överklagas till mark- och miljödomstol. Det innebär att ett föreläggande eller förbud som rör produktlagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde får överklagas till mark- och miljödomstol. Frågor om utdömande av vite i ett sådant föreläggande eller förbud bör prövas i samma domstolsslag. Det behövs därför en särskild bestämmelse som anger att frågor om utdömande av vite i förelägganden och förbud som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde ska prövas av mark- och miljödomstol. Forum för mål om utdömande av vite enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning bör, likt vad som gäller enligt lagen om viten, vara den mark- och miljödomstol inom vars område den myndighet som ansöker om utdömande av viten ligger. Det ska framgå i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. Det behövs inte någon hänvisning till lagen om viten för att forumbestämmelserna där ska gälla i övriga fall.

10.5 Sanktioner vid överträdelser av produktrelaterade krav

10.5.1 Gemensamma sanktionsbestämmelser i sektorsövergripande lag

Utredningens bedömning: Gemensamma sanktionsbestämmelser för överträdelser av produktrelaterade krav i EU:s marknadskontrollförordning och i den harmoniserade produktlagstiftningen i bilaga I till förordningen bör införas i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. I berörd sektorslagstiftning finns i många fall alltjämt behov av sanktionsbestämmelser för andra överträdelser. Det finns därför skäl att i huvudsak låta nu gällande sanktionsbestämmelser finnas kvar i sektorslagstiftningen och där hänvisa till sanktionsbestämmelser i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Hänvisningen bör gälla för alla överträdelser av produktrelaterade krav eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som förtecknas i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Utredningens förslag: Det ska införas gemensamma bestämmelser om sanktioner för överträdelser av bestämmelser i EU:s marknadskontrollförordning och den harmoniserade produktlagstiftningen i bilaga I till förordningen. Sanktionsbestämmelserna ska införas i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. De ska tillämpas i stället för de sanktionsbestämmelser som finns i sektorslagstiftningen när överträdelsen avser produktrelaterade krav i den harmoniserade lagstiftning som förtecknas i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. I sektorslagstiftningen införs en hänvisning till den kompletterande lagens bestämmelser om sanktioner.

För att åstadkomma en effektiv marknadskontroll är det inte tillräckligt att marknadskontrollmyndigheterna genom förelägganden och förbud kan begära att de ekonomiska aktörerna ska agera på ett visst sätt. Det är även viktigt att marknadskontrollmyndigheterna har möjlighet att ingripa mot redan begångna överträdelser av produktrelaterade krav. Det kan till exempel handla om att en produkt

på marknaden inte uppfyller vissa säkerhetsföreskrifter, att en produkt inte är märkt på ett korrekt sätt eller att en ekonomisk aktör inte uppfyller sina skyldigheter vid misstanke om bristande överensstämmelse. I dessa fall behövs en tillbakaverkande sanktion som straff eller sanktionsavgift. Det gäller både för produktrelaterade krav i den harmoniserade lagstiftningen i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning och krav i EU:s marknadskontrollförordning.

EU:s marknadskontrollförordning innehåller endast ett fåtal produktrelaterade krav. Det gäller krav på att det ska finnas en ansvarig ekonomisk aktör etablerad i EU för att vissa produkter ska få släppas ut på unionsmarknaden (artikel 4.1) samt att vissa uppgifter ska anges på eller i anslutning till produkten (artikel 4.4). Eftersom dessa krav endast finns i EU:s marknadskontrollförordning och inte i harmoniserad produktlagstiftning, behöver sanktionsbestämmelser relaterade till kraven införas i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Produktrelaterade krav i den harmoniserade produktlagstiftningen finns till största delen i den sektorsspecifika lagstiftningen. Där finns även sanktionsbestämmelser för överträdelser av kraven. Det finns här anledning att överväga om sanktionsbestämmelserna för överträdelser av produktrelaterade krav i harmoniserad produktlagstiftning fortsatt bör vara reglerade, på sätt som gäller i dag, i den berörda sektorslagstiftningen eller om nya enhetliga bestämmelser bör införas i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Av praktiska skäl är det naturligt att reglera sanktioner för överträdelser av produktrelaterade krav i samma författning som kraven i sig finns. Det skulle vara mer överskådligt för ekonomiska aktörer, och därmed på sikt också mer förutsägbart och därmed också rättsäkert, om samtliga regler om marknadskontroll som rör aktörens verksamhet framgår av en och samma författning. Med en sådan reglering skulle den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i huvudsak kunna rikta sig mot marknadskontrollmyndigheter medan de ekonomiska aktörerna skulle kunna fokusera på den sektorsspecifika produktlagstiftningen. Som konstateras ovan behöver dock vissa sanktionsbestämmelser införas i den föreslagna lagen och uppdelningen skulle därför inte kunna bli fullständig. Möjligheten att variera sanktionsmöjligheterna mellan olika produkttyper är större om sanktionsbestäm-

melseorna behålls i sektorslagstiftningen. Då finns dock risk för att de tolkas och tillämpas olika utifrån sitt sammanhang, även om bestämmelserna utformas på samma sätt i de olika författningarna. Att införa sanktionsbestämmelserna i en sektorsövergripande lag skapar därför bättre förutsättningar för en enhetlig tillämpning av dem.

I sektorslagstiftningen finns sanktionsbestämmelser som tillämpas både vid överträdelser av produktrelaterade krav i harmoniserad produktlagstiftning och vid andra typer av överträdelser som myndigheterna upptäcker vid sin tillsyn. Det kommer alltså finnas behov av sanktionsbestämmelser för den senare typen av överträdelser i sektorslagstiftningen. Nu gällande sanktionsbestämmelser som omfattar sådana överträdelser lämnas därför oförändrade enligt utredningens förslag.

De gemensamma sanktionsbestämmelser som utredningen föreslår för överträdelser av produktrelaterade krav, skiljer sig i flera fall från nu gällande sanktionsbestämmelser. Eftersom nu gällande sanktionsbestämmelser föreslås finnas kvar i sektorslagstiftningen, skulle det leda till parallella sanktionsbestämmelser i en och samma lag om också de gemensamma sanktionsbestämmelser som utredningen föreslår skulle införas i sektorslagstiftningen. För att undvika den otydlighet detta skulle medföra bör sanktioner för överträdelser av produktrelaterade krav i den harmoniserade produktlagstiftningen i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning regleras i annan författning än i sektorslagstiftningen.

Enligt utredningens bedömning bör sanktioner för överträdelser av produktrelaterade krav införas i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Lagen kommer då på ett mer heltäckande sätt reglera marknads kontroll, vilket bidrar till ett tydligare regelverk på området. I berörd sektorslagstiftning bör en hänvisning införas till den föreslagna lagens bestämmelser om sanktioner för alla överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

10.5.2 Straff eller sanktionsavgift

Utredningens bedömning: Administrativa sanktionsavgifter uppfyller i högre utsträckning än straff kravet i EU:s marknadskontrollförordning på att sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Det är därför mer ändamålsenligt att använda sanktionsavgifter än straff vid överträdelser av bestämmelser med produktrelaterade krav.

Utredningens förslag: Överträdelser av bestämmelser i harmoniserad produktlagstiftning eller av bestämmelser i EU:s marknadskontrollförordning, som ställer krav på en produkt som tillhandahålls eller som medför skyldigheter för en ekonomisk aktör, ska kunna föranleda sanktionsavgift.

Det finns skäl att fortsatt låta miljöbalkens särskilda straffbestämmelser i 29 kap. gälla vid sidan av de nya bestämmelserna om sanktionsavgift i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Val av sanktion

Som framgår av översynen av berörd sektorslagstiftning i kapitel 6 finns det för flera marknadskontrollmyndigheter möjlighet att själva påföra eller ansöka vid domstol om påförande av sanktionsavgift vid vissa närmare angivna överträdelser. Möjligheten att använda sanktionsavgift finns inte i all sektorslagstiftning. I vissa fall finns i stället straffbestämmelser, och i andra fall saknas helt tillbakaverkande sanktioner som straff och sanktionsavgift.

Överträdelser av produktrelaterade krav i den harmoniserade produktlagstiftningen är av den arten att de i första hand upptäcks av marknadskontrollmyndigheter, som i allmänhet har bättre förutsättningar att utreda dem än polis och åklagare. När den myndighet som upptäcker och utreder ett oönskat beteende också får sanktionera detsamma kan hanteringen förväntas bli enklare, billigare och snabbare än om det straffrättsliga systemet används. Att reaktionen på beteendet kommer snabbare än när polis, åklagare och domstol också är involverade ökar sannolikt sanktionens styrförmåga. Det har från marknadskontrollmyndigheternas håll lyfts fram att anmälan om

överträdelser av produktkrav sällan leder till åtal eller fällande dom och att själva hanteringen av en anmälan tenderar att ta lång tid. I denna del har utredningen endast tagit del av ett mycket begränsat underlag, men bilden är densamma.⁸ Det nu redovisade riskerar att undergräva syftet med en straffrättslig reglering och kan minska incitamentet för en myndighet att anmäla en misstänkt överträdelse. Det kan också få till följd att sanktionerna upplevs uddlösa, slumpmässiga och därmed orättvisa. Att i stället använda sanktionsavgifter kan däremot få till följd att oönskade beteenden i större utsträckning faktiskt föranleder en sanktion.

Vid överväganden om vilken sanktion som bör användas vid överträdelser av produktrelaterade krav ska också beaktas att en sanktionsavgift många gånger kan antas vara ett mer effektivt styrmedel mot överträdelser som begås inom ramen för en juridisk persons verksamhet än straff. Juridiska personer kan enligt svensk rätt inte begå brott, men brott kan begås inom en juridisk persons verksamhet. Verksamhetens straffrättsliga ansvar måste i stället läggas på fysiska personer. Det är ofta svårt att peka ut en fysisk person som uppfyller de objektiva och subjektiva rekvisiten för brott. Det kan därför saknas möjlighet att ställa någon till ansvar för den begångna överträdelsen. Mot oönskade beteenden som i stor utsträckning begås i näringsverksamhet kan det därför vara betydligt effektivare att använda sanktionsavgifter än straff. Då krävs det inte att en fysisk person pekas ut som ansvarig, eftersom en sanktionsavgift kan påföras den juridiska personen. Flera marknadskontrollmyndigheter har också av just effektivitetsskäl efterfrågat möjligheten att använda sanktionsavgifter i stället för att vara hänvisade till åtalsanmälan vid regelöverträdelser som i dag är straffsanktionerade.

Om gemensamma straffbestämmelser införs för överträdelser av harmoniserad produktlagstiftning skulle det i många fall innebära en nykriminalisering. Som redovisas ovan kan sanktionsavgifter i många fall antas vara minst lika, om inte mer, effektiva än straffbestämmel-

⁸ Från år 1999 fram till och med 2014 upprättade Kemikalieinspektionen 683 åtalsanmälningar. I majoriteten av dessa fall (67 procent), resulterade anmälningarna i att förundersökningen inte inleddes eller lades ned. Endast 16 procent av anmälningarna resulterade i någon form av påföljd, se Kemikalieinspektionens PM *Effektivare sanktioner på kemikalieområdet*, Dnr 5.4.1.i-H15-04175. I betänkandet *En bättre arbetsmiljö genom effektivare sanktioner* (SOU 2011:57), redovisas erfarenheter från Arbetsmiljöömrådet. Där anges att endast en fjärdedel av de anmälda brotten under åren 2000 till och med 2010 ledde till lagföring, s. 101 f. Sedan en lagändring den 1 juli 2014 upprättar Arbetsmiljöverket inte längre åtalsanmälan för överträdelser vid misstanke om brott mot arbetsmiljölagen.

ser och därför utgöra ett ändamålsenligt alternativ till straffrättslig påföljd. Mot bakgrund av att kriminalisering bör användas med försiktighet, se redovisningen ovan i avsnitt 10.2, är det därför tveksamt om gemensamma straffbestämmelser kan motiveras framför gemensamma bestämmelser om sanktionsavgifter.

I de fall en överträdelse har lett till eller riskerar att leda till allvarliga skador kan det övervägas om det bör finnas utrymme att, i stället för sanktionsavgift, utnyttja det straffrättsliga systemet för att sanktionera en överträdelse. Vid en jämförelse med annan lagstiftning, till exempel på immaterialrättens område, skulle det kunna framstå som stötande om allvarliga överträdelser av säkerhetskrav enbart kan leda till monetära sanktioner.⁹ Å andra sidan saknas sådana straffbestämmelser i produktsäkerhetslagen (2004:451). Här ska dock framhållas att det i brottsbalken finns flera bestämmelser som kan vara tillämpliga på allvarliga överträdelser av produkt-säkerhetskrav. När det gäller överträdelser som har effekter på människors liv eller hälsa kan tredje kapitlet i brottsbalken aktualiseras. Förutom de uppsåtliga misshandelsbrotten i 5 och 6 §§ straffbeläggs i 7–9 §§ oaktsamhetsbrotten vållande till annans död, vållande till kroppsskada eller sjukdom och framkallande av fara för annan. Vidare kan brotten skadegörelse och ringa skadegörelse i 12 kap. 1 och 2 §§ bli aktuella. För dessa brott krävs uppsåt. I 13 kap. 7 § finns brottet spridande av gift eller smitta och i 8 § finns brottet förgöring. Dessa är brott med krav på uppsåt, men i 9 § kriminaliseras också sådana oaktsamma förfaranden som avses i de paragraferna och rubriceras då som vårdslöshet med gift eller smittämne.

De skäl som talar för att sanktionsavgifter utgör ett effektivare styrmedel än straff tyder också på att sanktionsavgifter har en mer avskräckande effekt än straff. Dessutom kan sanktionsavgifter uppgå till betydligt högre belopp än ett bötesstraff. I allvarliga fall kan mycket höga sanktionsavgifter påföras. Även detta kan antas ha en avskräckande verkan. Vidare kan sanktionsavgifter utformas på ett sätt som drabbar såväl större som mindre aktörer proportionerligt. De kan till exempel fastställas utifrån ett företags omsättning eller utifrån den vinst företaget gjort på den aktuella produkten.

⁹ Jfr exempelvis 7 kap. 53 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, enligt vilken uppsåtliga eller grovt oaktsamma intrång i upphovsrätten till litterära och konstnärliga verk straffas med böter eller fängelse i högst två år.

Sanktionsavgifter uppfyller således i högre utsträckning än straff kravet i EU:s marknadskontrollförordning på att sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Mycket talar därmed för att det är mer ändamålsenligt att använda sanktionsavgifter i stället för straff vid överträdelser av bestämmelser i harmoniserad produktlagstiftning. Det går dessutom i linje med den utveckling som skett inom produktlagstiftningen på senare tid där förslag om sanktionsväxling, det vill säga att ersätta ett straff med en administrativ sanktion, lämnats på flera områden såsom radioutrustning (prop. 2015/16:93 *Genomförande av radioutrustningsdirektivet*), livsmedel (prop. 2017/18:165 *Effektivare sanktioner i livsmedelskedjan*) och gasanordningar (prop. 2017/18:178 *Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar*). Mot bakgrund av detta anser utredningen att överträdelser av produktrelaterade krav i den harmoniserade produktlagstiftning som förtecknas i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning, endast bör kunna föranleda sanktionsavgift. I de allvarligaste fallen kan dock en tillämpning av brottsbalkens bestämmelser medföra att även straff blir aktuellt.

Vid överträdelser av produktkrav i harmoniserad produktlagstiftning inom miljöbalkens område måste dock hänsyn tas till Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/99/EG av den 19 november 2008 om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser (miljöbrottsdirektivet). Syftet med direktivet är att uppnå ett effektivare miljöskydd genom tillgång till straffrättsliga påföljder. Enligt direktivet krävs straffrättsliga påföljder för vissa överträdelser, bland annat för tillverkning, import, export, utsläppande på marknaden eller användning av ozonnedbrytande ämnen (artikel 3 i). Mot denna bakgrund måste straffbestämmelserna i 29 kap. miljöbalken tillämpas vid sidan av bestämmelserna om sanktionsavgifter i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Även skyldigheten att vid misstanke om brott anmäla överträdelser till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten i 26 kap. 2 § miljöbalken bör fortsatt gälla för marknadskontrollmyndigheterna.

Sanktionsavgifter och Europakonventionen

Sanktionsavgift är en administrativ sanktion och anses inte ingå i det straffrättsliga systemet. Det finns därför inte några krav på att regler om sanktionsavgifter ska utformas enligt allmänna straffrättsliga principer. Sanktionsavgifter är dock att betrakta som straff enligt Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen). Sanktionsavgifter omfattas således av artikel 6 i Europakonventionen och reglerna ska utformas på ett sådant sätt att de rättssäkerhetsgarantier som följer av artikeln uppfylls. Det innebär bland annat att den enskilde ska underrättas om vilken gärning som läggs honom eller henne till last, ha rätt att inte vara verksam i förfarandet till egen nackdel, ha rätt att vara tyst och ges tillfälle att yttra sig över anklagelsen. Det finns därmed inte någon möjlighet att tvinga en ekonomisk aktör att delta i utredningen av förutsättningarna för att påföra en sanktionsavgift. Oskyldighetspresumtionen ska också beaktas. Den medför det är marknadskontrollmyndighetens ansvar att visa att det finns förutsättningar för att besluta om en sanktionsavgift. Principen innebär även att tveksamma omständigheter ska tolkas till den enskildes fördel och att beviskraven som sådana är högt satta. Det är inte den som riskerar att påföras en sanktionsavgift som ska bevisa sin oskuld utan tvärtom. Den enskilde ska även ha möjlighet att inom rimlig tid få sin sak prövad av domstol.

I artikel 4 i Europakonventionens 7:e tilläggsprotokoll regleras rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger (*ne bis in idem*). Förbudet mot dubbelbestraffning behandlas nedan i avsnitt 10.7.

Även Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga) innehåller en artikel med oskyldighetspresumtion (artikel 48) och förbud mot dubbelbestraffning (artikel 50).

10.5.3 Närmare bestämmelser om sanktionsavgift

Utredningens förslag: En marknadskontrollmyndighet ska själv få besluta om sanktionsavgift. Sanktionsavgift ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. I ringa fall ska någon sanktionsavgift inte beslutas. Sanktionsavgiften ska få sättas ned helt eller delvis om det finns särskilda

skäl eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut avgiften.

Sanktionsavgiftens storlek ska framgå av föreskrifter som regeringen eller den marknadskontrollmyndighet regeringen bestämmer får meddela. Avgiften ska vara lägst 15 000 kronor och högst 15 000 000 kronor. När avgiftens storlek bestäms ska en helhetsbedömning göras. Hänsyn ska tas till överträdelsens allvar, betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser och om samma aktör tidigare har ålagts en sanktionsavgift enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Beslut om sanktionsavgift ska delges den som anspråket riktas mot. Sanktionsavgiften ska betalas inom 30 dagar från delgivning, eller den längre tidsfrist som marknadskontrollmyndigheten bestämmer. Efter betalningsfristens utgång ska avgiftsbeslutet kunna verkställas även om det inte vunnit laga kraft.

För sanktionsavgifter ska gälla en preskriptionstid om fem år. Den som anspråket riktas mot ska ha getts tillfälle att yttra sig inom fem år från det att överträdelsen upphörde för att sanktionsavgift ska få beslutas. I reglerna ska också fastställas en preskriptionsfrist för tiden efter att beslut fattats. Om ett beslut om sanktionsavgift inte har verkställts inom tio år från det att beslutet vann laga kraft, ska betalningsskyldigheten falla bort.

Förutsättningar för påförande av sanktionsavgift

Den sektorslagstiftning som i dag ger vissa marknadskontrollmyndigheter möjlighet att använda sig av sanktionsavgifter skiljer sig åt i sin utformning. Enligt produktsäkerhetslagen, som flera sektors-specifika lagar¹⁰ hänvisar till i fråga om sanktionsavgifter, krävs det uppsåt eller oaktsamhet hos den ekonomiska aktören för att sanktionsavgifter ska kunna påföras vid regelöverträdelse. Enligt regelverk som är utformade på detta sätt är det förvaltningsdomstol som

¹⁰ Se lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätdon, lagen (2011:579) om leksakers säkerhet, lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar, radioutrustningslagen (2016:392), lagen (2016:768) om marin utrustning, lagen (2018:125) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning samt lagen (2018:1178) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gasanordningar.

beslutar om en sanktionsavgift efter ansökan av en marknadskontrollmyndighet. I andra fall¹¹ bygger bestämmelserna om sanktionsavgifter på så kallat strikt ansvar, vilket innebär att betalningsskyldighet åläggs när en regelöverträdelse objektivt kan konstateras. I de fall avgiftsskyldighet baseras på strikt ansvar kan myndigheten påföra avgiften utan att behöva vända sig till domstol. Ett beslut om påförande av avgift kan dock överklagas till domstol.

I förarbetena till produktsäkerhetslagen uttalades att bedömningen av överträdelser av olika bestämmelser i lagen kan komma att göras på grundval av flera omständigheter av högst varierande karaktär. Av detta skäl ansåg lagstiftaren det inte möjligt att schablonmässigt ange hur hög sanktionsavgiften för olika överträdelser skulle vara. Av rättssäkerhetsskäl framstod därför en lösning med strikt ansvar inte som lämplig vid överträdelser av lagens bestämmelser. I samma riktning talade också de situationer då en näringsidkare objektivt sett bryter mot lagens bestämmelser trots att denne vidtagit alla skadeförebyggande åtgärder som vid en angiven tidpunkt skäligen kunde begäras, det vill säga någon vårdslöshet förekom inte när varan tillhandahölls. Det framstod inte som rimligt att näringsidkaren i en sådan situation skulle drabbas av en sanktionsavgift. Lagstiftaren ansåg mot denna bakgrund att sanktionsavgift skulle dömas ut endast vid uppsåt eller oaktsamhet.¹²

Samma skäl kan tala för alternativet att det bör krävas uppsåt eller oaktsamhet vid påförande av sanktionsavgift i all produktlagstiftning. Dessutom kan det uppkomma situationer då det finns behov av att kunna meddela sanktionsavgifter även för regler som innehåller mera komplicerade bedömningsmoment. Att denna bedömning görs av domstol innan en ekonomisk aktör påförs en sanktionsavgift skulle tillgodose krav på en rättssäker prövning.

För det andra alternativet, att avgiftsskyldighet ska bygga på strikt ansvar, talar å andra sidan effektivitetshänsyn och ambitionen att inte belasta rättsväsendet med sådant som har ringa eller inget straffvärde. Det allmännas resurser för brottsbekämpning bör i stället koncentreras på sådana förfaranden som kan föranleda påtaglig skada eller fara och som inte kan bemötas på annat sätt. Dessa hänsyn stämmer väl överens med kravet i EU:s marknadskontrollförordning på effektiva och avskräckande sanktioner.

¹¹ Se arbetsmiljölagen, plan- och bygglagen (2010:900) och miljöbalken.

¹² Prop. 2003/04:121 *Ny produktsäkerhetslag*, s. 157 f., bet. 2003/04:LU29, rskr. 2003/04:241.

En avgiftsskyldighet som bygger på strikt ansvar bör förutsätta att regelöverträdelser inte kan aktualiseras annat än som en följd av uppsåt eller oaktsamhet. Det innebär att de som riskerar att bli avgiftsskyldiga ska kunna förväntas ha god kännedom om gällande regelverk och dessutom ha en särskild anledning att se till att dessa regler följs. Vid marknadskontroll är det ekonomiska aktörer som är föremål för kontrollen och som kan bli avgiftsskyldiga vid konstaterade regelöverträdelser. Dessa har särskild anledning att väl känna till och följa de regelverk som omgärdar den produkt som de tillverkar eller hanterar i sin verksamhet. Att tillverka, distribuera eller på annat sätt hantera en produkt som bryter mot regler som aktören kan förutsättas känna till eller förväntas sätta sig in i, bör därför i normalfallet kunna betraktas som i vart fall oaktsamt. Det får därför anses ändamålsenligt att basera sanktionsavgifter inom produkt-säkerhetsområdet på ett strikt ansvar.

En avgiftsskyldighet som bygger på ett strikt ansvar bidrar vidare till att förenkla och effektivisera sanktionssystemet. Marknads-kontrollmyndigheten ska då endast kontrollera att en överträdelse har förekommit och fastställa avgiften enligt en fastställd beräkningsgrund i stället för att ansöka om påförande av avgift hos domstol, ett förfarande som kan medföra tidsutdräkt och således minska den önskade effektiviteten. Dessutom innebär ett strikt ansvar att bevis-svårigheter undviks för marknadskontrollmyndigheterna, eftersom det inte krävs bevisning för subjektiva rekvisit så som uppsåt eller oaktsamhet. Ett tydligt och effektivt sanktionssystem innebär även en förbättring för de ekonomiska aktörerna. Detta eftersom de kan förvänta sig snabbare beslut i de ärenden där de själva är inblandade, men även för att det leder till att konkurrenter som inte följer gällande krav i praktiken åläggs sanktioner. Det kan i förlängningen förväntas leda till en sundare konkurrens på marknaden, vilket gynnar alla aktörer som följer regelverken.

Som anförs ovan finns flera lagar på produktområdet där det inte uppställs något krav på uppsåt eller oaktsamhet hos regelöverträdaren för att sanktionsavgift ska utgå. Även på vissa andra områden är administrativa sanktioner konstruerade utifrån strikt ansvar. Som exempel kan nämnas upphandlingsskadeavgift i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling samt sanktionsavgift i lagen (2016:1306) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruks-förordning. I förarbetena till bestämmelserna om upphandlingsskade-

avgift lyfts effektivitetshänsyn och en förenkling av sanktionssystemet fram som skäl för ett strikt ansvar. Vidare anges att bedömningsinslaget blir betydligt mindre än om det för ansvar skulle krävas oaktsamhet eller uppsåt.¹³

Enligt EU:s marknadskontrollförordning är en ekonomisk aktör i vissa fall skyldig att informera marknadskontrollmyndigheterna om aktören har skäl att tro att en produkt utgör en risk (artikel 4.3 c). En reglering av sanktionsavgifter med strikt ansvar kan påverka de ekonomiska aktörernas benägenhet att lämna sådan information om risker som de själva har identifierat. Det bör därför beaktas att ett strikt ansvar kan leda till minskad effektivitet när det gäller upptäckten av produkter som utgör en risk. Som framgår ovan gäller strikt ansvar redan inom flera produktområden. Risken för att ekonomiska aktörer inte fullgör sina skyldigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning finns därmed redan och måste ställas mot de vinster i effektivitet vid sanktionering av överträdelse som ett strikt ansvar förväntas medföra.

Mot bakgrund av det redovisade anser utredningen att det inte bör uppställas något krav på uppsåt eller oaktsamhet för att en sanktionsavgift ska kunna påföras en ekonomisk aktör. Det är då inte nödvändigt med en domstolsprövning för bedömning av avgiftsskyldigheten, utan marknadskontrollmyndigheterna kan själva kontrollera om de objektiva förutsättningarna föreligger och besluta om sanktionsavgift. En sådan konstruktion överensstämmer med vad som gäller för bland annat miljöstraffavgifter och byggsanktionsavgifter. Med hänsyn till att skälen för en konstruktion med strikt ansvar till stor del bygger på en strävan efter effektivisering ska dock framhållas vikten av att bestämmelserna, ur rättssäkerhetssynpunkt, utformas med höga krav på förutsägbarhet. Genom befogenheten att besluta om sanktionsavgift genomförs artikel 14.4 i) i EU:s marknadskontrollförordning, av vilken det följer att medlemsstaterna ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter befogenhet att fastställa påföljder enligt artikel 41.

¹³ Prop. 2009/10:180 *Nya rättsmedel på upphandlingsområdet*, s. 192 f.

Befrielse från sanktionsavgift

För att ett strikt ansvar inte ska strida mot oskyldighetspresumtionen i Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga följer av praxis att det måste finnas möjlighet för en marknadskontrollmyndighet att befria någon från sanktionsavgift, när det framstår som oskäligt att ta ut avgift. I den sektorslagstiftning där det i dag gäller strikt ansvar för påförande av sanktionsavgift anges vissa omständigheter som kan föranleda befrielse från sanktionsavgiften.¹⁴ Det gäller exempelvis när överträdelsen är ringa eller om överträdelsen berott på omständigheter som den avgiftsskyldige inte kunnat påverka. Enligt utredningen medför sådana undantag från avgiftsskyldighet både att rättighetskonventionernas krav uppfylls och att det strikta ansvaret mjukas upp i sådan mån att det kan anses väl motiverat ur effektivitetshänsyn. En bestämmelse om sanktionsavgift i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning bör därför utformas med sådana undantag.

Regleringen av sanktionsavgifter är avsedd att vara generell och en avgiftsbestämmelse kan därför komma att träffa ett stort antal situationer av mycket skiftande karaktär. Det finns då en risk för att en avgiftsbestämmelse i ett enskilt fall kan medföra en oskäligt hög avgift. Det kan också finnas situationer där en överträdelse på grund av särskilda förhållanden framstår som mindre allvarlig. I ett sådant fall skulle det kunna vara oskäligt att ta ut en avgift med fullt belopp. Det bör därför finnas en möjlighet att sätta ned en avgift i ett sådant enskilt fall där avgiften inte kan sägas stå i rimlig proportion till den aktuella överträdelsen. Det kan även gälla i situationer när en annan marknadskontrollmyndighet har beslutat om sanktionsavgift avseende samma ekonomiska aktör. På grund av att Sverige har ett decentraliserat system med ett stort antal marknadskontrollmyndigheter, kan flera myndigheter komma att utföra kontroller av samma produkt men avseende olika egenskaper. Fördelningen av marknadskontrollansvaret ska inte leda till att en ekonomisk aktör drabbas av högre sammanlagda sanktionsavgifter för att två eller flera marknadskontrollmyndigheter finner brister i överensstämmelse avseende samma produkt. Vid bedömningen av om sanktionsavgiften ska sättas ned, bör marknadskontrollmyndigheterna därför kunna beakta

¹⁴ Se 8 kap. 6 § arbetsmiljölagen, 30 kap. 2 § miljöbalken och 11 kap. 53 § plan- och bygglagen.

storleken på andra myndigheters sanktionsavgifter avseende samma produkt.

När avgiftsskyldighet med strikt ansvar regleras i lag anges normalt att en avgift *ska* tas ut om förutsättningarna för avgiftsskyldighet är uppfyllda. Det medför att det inte är valfritt för en marknadskontrollmyndighet att besluta om sanktionsavgift om bristande överensstämmelse har konstaterats. Det kan dock finnas situationer då en marknadskontrollmyndighet kan förutse att det finns förutsättningar att sätta ned sanktionsavgiften helt. I sådana fall bör marknadskontrollmyndigheten ha möjlighet att avstå från att besluta om avgift. Det bör komma till uttryck genom att sanktionsavgift inte ska beslutas i ringa fall. En överträdelse kan anses som ringa när den vid en samlad bedömning framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom föreskriften. Där utöver ska marknadskontrollmyndigheten ha möjlighet att besluta om nedsättning av sanktionsavgiften. Utredningen föreslår en skrivning som ger marknadskontrollmyndigheterna en vid möjlighet att ta hänsyn till olika omständigheter vid bedömningen av om en sanktionsavgift ska sättas ned helt eller delvis. Det bör alltså vara möjligt att låta bli att ta ut en avgift eller ta ut en lägre avgift när det finns särskilda skäl eller om det på grund av andra omständigheter skulle vara oskäligt att ta ut sanktionsavgiften. Även ett sådant beslut bör en marknadskontrollmyndighet själv få fatta.

Sanktionsavgiftens storlek

En produkt som inte uppfyller gällande krav kan i värsta fall innebära stora risker för människors liv och hälsa, och även för miljön, vilket kan få allvarliga konsekvenser. Detta bör betonas i samband med överväganden kring sanktionsavgiftens storlek. Avgiftsnivåerna ska vara sådana att de utgör en effektiv, proportionerlig och avskräckande sanktion för att motsvara kraven i EU:s marknadskontrollförordning.

Eftersom sanktionsavgifter ligger nära det straffrättsliga området är rättssäkerhetsaspekter mycket viktiga. Proportionalitetsprincipen är en central princip i Europakonventionen och innebär att en åtgärd endast kan godtas om den står i rimlig relation till det intresse som den är avsedd att tillgodose. Är åtgärden mer långtgående än vad som

är rimligt, kan det vara ett brott mot konventionen. Om en sanktionsavgift ska tas ut oavsett om överträdelsen begåtts med uppsåt eller genom oaktsamhet, måste marknadskontrollmyndigheten i varje enskilt fall bedöma om avgiften kan anses vara proportionerlig i förhållande till den förseelse som den avgiftsskyldige har gjort sig skyldig till. Vid den bedömningen måste en helhetsbedömning göras där samtliga omständigheter vägs in. Det innebär att det måste finnas ett visst utrymme för subjektiva bedömningar, anpassade till det enskilda fallet. Det är således omständigheterna i det enskilda fallet och då främst den aktuella överträdelsens svårhetsgrad som bör vara avgörande när storleken på sanktionsavgifter bestäms.

Vid bedömning av avgiftens storlek är det rimligt att allvarigare regelöverträdelser motiverar en högre avgift än mindre allvarliga brister. Även mindre allvarliga brister som sker vid upprepade tillfällen kan dock motivera högre avgifter. Att marknadskontrollmyndigheten ska beakta flera omständigheter vid bedömningen av avgiftens storlek bör framgå i lag genom en exemplifierande, men inte uttömmande, uppräknning av vilka omständigheter som ska beaktas. Det bör därför anges i lagen att hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är, betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser och om samma aktör tidigare har ålagts en sanktionsavgift för en liknande överträdelse. Med "hur allvarlig överträdelsen är" avses de objektiva och subjektiva omständigheterna i det enskilda fallet. Sådana omständigheter kan vara skaderiskernas karaktär och omfattning, liksom den ekonomiska aktörens avsikter och förutsättningar samt den ekonomiska vinning som uppstått. Även vilken grupp av användare som varan riktar sig till, till exempel barn, bör ha betydelse. Har den ekonomiska aktören vidtagit aktiva åtgärder för att eliminera risker eller skada bör detta kunna leda till att avgiften bestäms till ett lägre belopp än vad som annars skulle skett. "Betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser" tar sikte på det intresse som respektive bestämmelse är avsedd att skydda. Den avgiftsskyldiges tidigare regelefterlevnad bör beaktas på så sätt att återkommande överträdelser leder till högre avgifter. Detta för att uppmuntra ekonomiska aktörer efter en första överträdelse att vidta rättelse och anstränga sig för att inte riskera högre sanktioner om aktören skulle ertappas med en överträdelse igen. Vid denna bedömning bör hänsyn kunna tas även till överträdelser avseende andra produkttyper än den som sanktionsavgiften i det specifika fallet avser.

Eftersom marknads kontroll i Sverige utförs av ett stort antal myndigheter, kan sådana överträdelser ha upptäckts och sanktionerats av en annan marknads kontrollmyndighet än den som ska besluta om sanktionsavgiften i det aktuella fallet. Ekonomiska aktörer som inte följer regelverken ska inte gynnas av Sveriges decentraliserade system genom att de åläggs mindre ingripande sanktioner för att flera myndigheter utför kontrollerna. Marknads kontrollmyndigheterna bör därför kunna beakta tidigare beslutade sanktionsavgifter, oavsett vilken marknads kontrollmyndighet som fattat beslut om dem. För att detta ska vara möjligt behöver marknads kontrollmyndigheterna informera andra marknads kontrollmyndigheter som också har möjlighet att rikta sanktioner mot samma ekonomiska aktör när ett beslut om sanktionsavgift har fattats. En liknande informations skyldighet finns redan i dag för vissa marknads kontrollmyndigheter, exempelvis i 28 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll. Eftersom marknads kontrollmyndigheter som delar ansvar för kontroll avseende samma produkttyp redan i dag har ett nära samarbete och då samtliga marknads kontrollmyndigheter har tillgång till informations- och kommunikationssystemet ICSMS, ser utredningen inte skäl för att särskilt reglera en sådan informations skyldighet i författning. Tidigare sanktionsavgifter bör bara beaktas om de avser liknande överträdelser, det vill säga överträdelser av produktrelaterade krav i den harmoniserade produktlagstiftningen. Det bör därför framgå i lagen att enbart sanktionsavgifter enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknads kontrollförordning får beaktas. Även vid denna bedömning ska proportionalitetsprincipen tillämpas, vilket bland annat kan återspeglas i en begränsning av hur lång tid som får ha förflutit från ett tidigare beslut om sanktionsavgift för att det ska få betydelse för sanktionsavgiftens storlek.

Sanktionssystemet måste också vara förutsebart. Det kan åstadkommas om det är relativt enkelt att avgöra vilket belopp som gäller vid varje enskilt tillfälle. Det är dock inte lämpligt att reglera avgiftsnivåer för olika regelöverträdelser i lag, utan detta bör ske på förordnings- eller föreskriftsnivå. I lagen bör dock den lägsta respektive högsta nivån för avgiften framgå. I nu gällande sektorslagstiftning varierar det högst angivna beloppet från 1 000 000 kronor till

5 000 000 kronor.¹⁵ I några fall finns även en begränsning i förhållande till näringsidkarens årsomsättning. Som en jämförelse kan även nämnas marknadsföringslagens (2008:486) bestämmelser om marknadsstörningsavgift, som ska fastställas till lägst 10 000 kronor och högst 10 000 000 kronor (31 § marknadsföringslagen). Eftersom brister i överensstämmelse med produktrelaterade krav kan leda till allvarliga risker för människors liv och hälsa, bör nivån på sanktionsavgifterna vara högre än för brott mot marknadsföringslagen. De överträdelser som enligt utredningens förslag kommer att omfattas av sanktionsavgifter kan variera från mindre allvarliga till mycket allvarliga. Utredningen anser därför att det är motiverat med ett stort spann mellan max- och minimibelopp. För att betona det allvarliga i bristande överensstämmelse gentemot gällande produktkrav bör det lägsta beloppet anges till 15 000 kronor och det högsta beloppet till 15 000 000 kronor.

Utredningen föreslår att utpekade marknadskontrollmyndigheter ska få meddela föreskrifter om sanktionsavgifternas storlek, inom ovan angivna intervall. Med utgångspunkt i de belopp som anges i föreskrifterna avseende specifika överträdelser, kan marknadskontrollmyndigheten sedan göra avvikelser med hänsyn till försvårande och förmildrande omständigheter i det enskilda fallet. Mot bakgrund av Sveriges decentraliserade marknadskontrollorganisation med ett stort antal marknadskontrollmyndigheter, är det särskilt viktigt att myndigheterna tar hänsyn till varandras arbete med att fastställa föreskrifter om sanktionsavgifternas storlek. Annars finns det en risk för att avgiftsnivåerna kan variera i stor utsträckning beroende på vilken myndighet som utför marknadskontrollen. Genom samverkan mellan marknadskontrollmyndigheterna, exempelvis i Marknadskontrollrådet, skapas dock förutsättningar för förutsebara sanktionsavgifter och enhetlig praxis på området.

I vissa fall kan begränsningar i förhållande till den ekonomiska aktörens årsomsättning framstå som ett lämpligt sätt att göra bestämmelsen proportionell i förhållande till såväl större som mindre aktörer. För överträdelser av produktrelaterade krav måste dock beaktas att det även för ett stort företag kan handla om en billig produkt såld i få exemplar som inte korrelerar med företagets totala års-

¹⁵ Det lägre beloppet finns bland annat i arbetsmiljölagen och miljöbalken medan det högre beloppet finns i förordningen (2016:363) om elektromagnetisk kompatibilitet och produktsäkerhetslagen. I den sistnämnda lagen anges samtidigt att avgiften inte får överstiga 10 procent av näringsidkarens årsomsättning.

omsättning. För att nå proportionalitet framstår det därför som mer ändamålsenligt att koppla en eventuell begränsning av den högsta sanktionsavgiften till den vinst som företaget har gjort som ett resultat av att den produkt som brister i överensstämmelse har släppts på marknaden. Detta skulle dock ge upphov till komplicerade bedömningar som inte lämpar sig vid ett system baserat på strikt ansvar. Utredningen föreslår därför inte någon begränsning för högsta möjliga sanktionsavgift i förhållande till den aktuella aktörens ekonomiska förutsättningar. Detta kan i stället beaktas inom ramen för marknadskontrollmyndighetens skälighetsbedömning vid beslut om avgiften ska sättas ned helt eller delvis.

Förfarandefrågor

Enligt utredningens förslag ska sanktionsavgiften bygga på strikt ansvar och marknadskontrollmyndigheter ska själva få besluta om avgiften. Motsvarande reglering återfinns i både miljöbalken och plan- och bygglagen (2010:900). Utredningen föreslår därför att även övriga förfarandefrågor regleras i likhet med vad som gäller för miljö- respektive byggsanktionsavgifter.

Beslut om sanktionsavgift är ingripande för den avgiftsskyldige och är att betrakta som straff i Europakonventionens mening. För att säkerställa de rättssäkerhetsgarantier som följer av artikel 6 i Europakonventionen, ska den som riskerar att påföras en sanktionsavgift, utan undantag, få möjlighet att yttra sig över myndighetens utredning innan beslut fattas. De ekonomiska aktörernas processuella rättigheter enligt artikel 18 i EU:s marknadskontrollförordning ska särskilt beaktas. Även förvaltningslagens (2017:900) bestämmelser om kommunikation är tillämpliga (25 §). Marknadskontrollmyndighetens beslut kan enligt utredningens förslag överklagas till allmän förvaltningsdomstol och i vissa fall mark- och miljödomstol. Utredningens överväganden i dessa delar framgår i kapitel 7 avsnitt 7.4.3.

Beslutet om sanktionsavgift bör delges den som enligt beslutet är avgiftsskyldig. Delgivning ska ske i enlighet med bestämmelserna i delgivningslagen (2010:1932).

För att sanktionsavgifter ska vara en effektiv reaktion på begångna regelöverträdelser behöver en snabb verkställighet vara möjlig. För att förhindra att ett beslut om sanktionsavgift överklagas

bara för att skjuta upp betalningen, bör beslutet kunna verkställas omedelbart även om det överklagas. Denna ordning innebär att beslut om sanktionsavgift kan verkställas utan att frågan har prövats av domstol. Däremot kan den domstol som ska pröva det överklagade beslutet hindra en omedelbar verkställighet genom att besluta om så kallad inhibition. Enligt utredningen bör ett beslut om sanktionsavgift kunna verkställas efter den sista betalningsdagen såsom ett beslut som vunnit laga kraft enligt utsökningsbalken. Betalningsfristen bör vara 30 dagar från det att beslutet har delgetts den avgiftsskyldige. Marknadskontrollmyndigheten bör dock ges möjlighet att i beslutet bestämma en senare betalningsdag, till exempel om avgiften på grund av dess storlek kan medföra risk för att den avgiftsskyldige försätts i konkurs om betalning ska göras inom fristen.

Sanktionsavgifter tillfaller normalt staten och betalas till Kammarkollegiet. Det bör även gälla i detta fall. Om ett beslut om avgiftsskyldighet ändras efter prövning i domstol bör sanktionsavgiften återbetalas jämte ränta. Bestämmelserna i räntelagen bör tillämpas. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 och 11 §§ regeringsformen meddela närmare föreskrifter om i vilken ordning sanktionsavgifter ska betalas. Något bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om detta behövs därför inte i lagen.

Preskription

Det bör finnas en bortre tidsgräns efter vilken sanktionsavgift inte får beslutas för en överträdelse. I berörd sektorslagstiftning finns i de flesta fall en preskriptionstid om fem år. Det har inte framkommit anledning att göra en annan bedömning i detta fall. Innan beslut fattas ska den ekonomiska aktören ges tillfälle att yttra sig. Det är då rimligt att preskriptionsfristen kopplas till när den ekonomiska aktören ges tillfälle att yttra sig. En sanktionsavgift bör därför inte få beslutas, om den som anspråket riktas mot inte har getts tillfälle att yttra sig inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om en produkt tillhandahålls utan exempelvis tillhörande dokumentation får överträdelsen anses pågå tills det sista bristfälliga exemplaret har tillhandahållits, först därefter har överträdelsen upphört och preskriptionstiden kan börja löpa. En skrivelse som ger den ekonomiska aktören tillfälle att yttra sig behöver inte delges.

I reglerna bör också fastställas en preskriptionsfrist för tiden efter att beslut fattats. Om ett beslut om sanktionsavgift inte har verkställts inom tio år från det att beslutet vann laga kraft, bör betalningsskyldigheten falla bort.

10.6 Dubbelbestraffning

Utredningens förslag: Det ska inte beslutas om en sanktionsavgift enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning för en överträdelse som har föranlett straff eller som omfattas av ett föreläggande eller förbud vid vite och samma överträdelse ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

I lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner införs en bestämmelse som stadgar att straff inte får dömas ut för en överträdelse omfattas av ett föreläggande eller förbud om vite och överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Sanktionsavgifter enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska omfattas av åtalsprövningsregeln i 29 kap. 11 § fjärde stycket miljöbalken.

I övrig berörd sektorslagstiftning ska det införas en bestämmelse om att en överträdelse som kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning, inte ska medföra straffansvar enligt straffbestämmelser i den sektorsspecifika lagen.

Förbud mot dubbelbestraffning

I artikel 4 i Europakonventionens 7:e tilläggsprotokoll föreskrivs att ingen får lagföras eller straffas på nytt för ett brott för vilket han redan har blivit slutligt frikänd eller dömd (*ne bis in idem*). Även EU:s rättighetsstadga innehåller en liknande bestämmelse (artikel 50). Denna rätt att inte bli lagförd eller straffad två gånger brukar benämnas dubbelbestraffningsförbudet. Förbudet hindrar emellertid inte bara ett andra straff utan även en andra prövning av samma

gärning.¹⁶ Förbudet kan vara tillämpligt även när något av de två förfarandena, eller båda, avser åtgärder eller sanktioner som inte betecknas som straff enligt den nationella rätten, till exempel administrativa sanktioner. Att påföra både ett vite och en sanktionsavgift för samma överträdelse kan alltså strida mot dubbelbestraffningsförbudet. Om det finns ett tillräckligt nära materiellt och tidsmässigt samband mellan två förfaranden kan de emellertid anses utgöra ett straff. Ett exempel är att en person kan bli straffad enligt lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott för till exempel rattfylleri och få indraget körkort för samma gärning utan att detta är att betrakta som två straff för samma gärning, eftersom de båda förfarandena anses vara en del av samma straff.

Vid överträdelser av produktrelaterade krav bör varje överträdelse som självständigt kan leda till en sanktion anses utgöra en enskild överträdelse. En ekonomisk aktör som hanterar en produkt som brister i överensstämmelse i förhållande till flera produktrelaterade krav kan alltså begå flera olika överträdelser. Att då ålägga den ekonomiska aktören en sanktionsavgift för varje överträdelse kan inte anses innebära dubbelbestraffning. Avgörande för om två brister utgör samma överträdelse är alltså om bristerna var för sig skulle kunna leda till en sanktion.

Det är de beslutsfattande myndigheterna som i slutändan har att beakta dubbelbestraffningsförbudet och inte på nytt straffa någon för en överträdelse som denne redan har blivit straffad för. Lagstiftningen bör dock utformas så att risken för dubbelbestraffning undviks.

Förelägganden eller förbud får enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning förenas med vite. Det finns i princip inte något hinder mot att förena ett föreläggande eller förbud med vite trots att underlåtenhet att vidta den åtgärd som avses med föreläggandet också kan föranleda någon annan sanktion, till exempel sanktionsavgift. Detta gör att en handling eller underlåtenhet att agera kan komma att omfattas av såväl ett vitesföreläggande eller vitesförbud som en bestämmelse om sanktionsavgift. För att undvika den dubbla sanktion det skulle innebära att gentemot samma rättssubjekt både döma ut vite och

¹⁶ Se bland annat Europadomstolens avgörande *Muslija mot Bosnien-Hercegovina*, nr 32042/11, dom meddelad den 14 januari 2014.

påföra sanktionsavgift finns i sektorslagstiftningen bestämmelser om att avgift inte får påföras för åtgärder som omfattas av ett föreläggande eller ett förbud som har meddelats vid vite.¹⁷ I plan- och bygglagen är förbudet kopplat till att vitet har dömts ut.¹⁸ En bestämmelse som på motsvarande sätt förhindrar risken för dubbelbestraffning bör införas i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Som redogörs för ovan innebär dubbelbestraffningsförbudet i Europakonventionen ett hinder mot en andra prövning av samma gärning. Enligt Högsta domstolens avgörande i rättsfallet NJA 2013 s. 502 är det inte endast ett slutligt avgörande som innebär ett hinder mot en andra prövning utan även en pågående prövning. Det innebär att det som avgör när ett hinder mot ett andra förfarande för samma gärning eller överträdelse uppkommer får anses vara den tidpunkt när det inleds en domstolsprocess om utdömande om vite. Utredningen kan konstatera att det då inte är tillräckligt att ange att en sanktionsavgift inte får tas ut om överträdelsen har medfört att ett vite har dömts ut. Ett förbud mot dubbelbestraffning bör i stället utformas på så sätt att sanktionsavgift inte ska kunna påföras en ekonomisk aktör, om överträdelsen har föranlett straff eller om överträdelsen omfattas av ett föreläggande eller förbud med vite och samma överträdelse ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet. Det finns exempel på sådan reglering i 5 kap. 13 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning och 30 § livsmedelslagen. Bestämmelsen i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning bör utformas på motsvarande sätt. Det kan finnas skäl att se över liknande reglering i annan lagstiftning, till exempel plan- och bygglagen, men det är en fråga som ligger utanför utredningens uppdrag. I lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner saknas en bestämmelse som syftar till att förhindra risken för dubbelbestraffning. Utredningen föreslår därför att det i den lagen införs en bestämmelse som stadgar att straff inte får dömas ut om en överträdelse omfattas av ett föreläggande eller förbud om vite och överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

¹⁷ Se exempelvis 32 § lagen om leksakers säkerhet och 16 § radioutrustningslagen.

¹⁸ Se 11 kap. 55 § plan- och bygglagen.

Situationer då en ansökan om utdömande av vite inges mot en juridisk person och åtal väcks mot en fysisk person avseende samma överträdelse kan uppkomma. Det innebär i normalfallet inte att förbudet mot dubbelbestraffning överträds eftersom sanktionerna avser skilda rättssubjekt. Om den fysiska personen i egenskap av företrädare för den juridiska personen däremot genom rättsligt förfarande har krävts på betalning för vitet, föreligger dock hinder mot att väcka åtal.

Förhållandet till straffbestämmelser i sektorslagstiftningen

Enligt utredningens förslag ska överträdelser av produktrelaterade krav kunna leda till sanktionsavgift samt, i de allvarligaste fallen, straff enligt brottsbalkens bestämmelser. För vissa överträdelser av harmoniserade bestämmelser inom miljöbalkens område ska även straffbestämmelserna i 29 kap. miljöbalken tillämpas. För att få en tydlig skiljelinje mellan å ena sidan straff och å andra sidan sanktionsavgifter är det lämpligt att avkriminalisera de överträdelser som ingår i sanktionsavgiftssystemet. En sådan ordning innebär också en god förutsebarhet för den enskilde. Som redogörs för ovan är det, på grund av miljöbrottsdirektivet, inte möjligt på miljöbalkens område. Det innebär en risk för dubbelbestraffning på området. För situationer när en överträdelse som kan föranleda en miljöstraffavgift också faller in under en straffbestämmelse i 29 kap. miljöbalken, finns en åtalsprövningsregel. Den anger att när miljöstraffavgift kan tas ut och gärningen inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas endast om det är påkallat från allmän synpunkt (29 kap. 11 § fjärde stycket miljöbalken). Utredningen föreslår att även sanktionsavgift enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska omfattas av åtalsprövningsregeln.

I övrigt berörd sektorslagstiftning finns i vissa fall straffbestämmelser för överträdelser som enligt utredningens förslag i stället ska sanktioneras genom en administrativ sanktionsavgift. Straffbestämmelserna träffar i vissa fall även andra överträdelser och kan därför inte utan närmare överväganden upphävas. Det ryms inte inom utredningens tidsram att i tillräcklig utsträckning utreda vilka gärningar som kan avkriminaliseras utan risk för att även träffa gärningar som

faller utanför tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning. Utredningen föreslår därför i stället en bestämmelse i berörd sektorslagstiftning som reglerar förhållandet mellan straff och sanktionsavgifter på så sätt att det stadgas att det inte ska dömas till ansvar enligt straffbestämmelserna om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. En liknande reglering finns i 30 § tredje stycket livsmedelslagen (2006:804).

11 Kommuners uppgifter att kontrollera produkter

11.1 Inledning

Huvuddelen av den svenska marknadskontrollen bedrivs av statliga myndigheter men även kommuner bedriver och medverkar i verksamhet som innebär marknadskontroll. Kommunernas medverkan regleras i den sektorsspecifika lagstiftningen som också utgör grunden för kommunernas åligganden i detta avseende.

Enligt kommittédirektivet ska utredningen analysera vilka befogenheter och sanktionsmöjligheter som kommuner ska ha i sådan verksamhet som innebär kontroll av produkter och i övrigt bedöma hur kommuner påverkas av bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning.

I detta kapitel redovisas utredningens överväganden kring kommuners ansvar för och deltagande i verksamhet som innebär kontroll av produkter inom de områden som berörs av EU:s marknadskontrollförordning. Avslutningsvis berörs finansieringen av kommunernas uppgifter i dessa delar.

11.2 Kommuners nuvarande ansvar för kontroll av produkter

11.2.1 Ansvarsfördelning

Allmänt om ansvarsfördelningen

Kommuners medverkan i marknadskontrollen regleras i den sektorspecifika lagstiftningen. Av utredningens sektorsöversyn i kapitel 6 framgår att kommuners tillsynsansvar omfattar uppgifter som innebär marknadskontroll avseende kemiska produkter och varor, kos-

metiska produkter, vissa mobila maskiner samt tobak och liknande produkter. Kommuner har även visst tillsynsansvar för brandfarliga och explosiva varor men i de delarna innefattar deras uppgifter inte någon kontroll av produktkrav och utgör därmed inte marknads-kontroll.

Kommunala nämnder ansvarar vidare för tillsyn när det gäller den lokala avfallshanteringen. Några av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning gäller avfall och producentansvar.¹ Naturvårdsverket har tillsynsansvar avseende dem (2 kap. 24 § miljö-tillsynsförordningen [2011:13]). Även kommuner har i vissa fall ett tillsynsansvar för produkter som omfattas av samma unionsrätts-akter, men med stöd av andra bestämmelser (2 kap. 31 § 5 miljö-tillsynsförordningen). Det finns inte några bestämmelser som tydligt ger kommuner ansvar för att kontrollera produktkrav i samband med avfallshandling. Enligt utredningens bedömning omfattar kom-muners tillsynsansvar avseende avfall i dagsläget inte några uppgifter som utgör marknadskontroll. Däremot kan kemiska produkter och varor, för vilka kommuner utför marknadskontrolluppgifter, om-fattas av särskilda bestämmelser när det gäller avfallshandling och ansvarsområdena hänger därför nära samman.

Utredningen konstaterar att det inte är enkelt att utreda varken vilka konkreta uppgifter inom den kommunala tillsynen som utgör marknadskontroll eller hur stor del av tillsynen som utgör marknads-kontroll. Likaså är gränsdragningen mellan statliga myndigheters och kommuners ansvar inte entydig. Att det finns behov av förtydligan-den och klargöranden när det gäller ansvarsfördelning har också på-talats för utredningen av miljöförvaltningarna i Malmö och Stockholm. Utredningen redogör nedan för ansvarsfördelningen avseende respek-tive produkttyp som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning.

Det är värt att lyfta fram att regleringen av kommunernas ansvar ser likadan ut för alla kommuner men förutsättningarna för att ut-föra marknadskontroll skiljer sig åt eftersom kommuner ser väldigt olika ut, bland annat till storlek och invånarantal. Av det följer att kommunernas ekonomiska resurser kan variera stort. Vidare finns stora skillnader när det gäller vilka ekonomiska aktörer som finns etablerade inom kommunernas gränser. Varje kommun bestämmer

¹ Direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall, direktiv 2006/66/EG om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer samt direktiv 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE).

i dag själv hur och med vilken frekvens kontroller ska utföras och vilken avgift som tas ut för kontrollbesöken. Allvarliga brister som upptäcks vid kontroll ska i flera fall rapporteras till den statliga myndighet som ansvaret delas med.

Miljösektorn

När det gäller kemiska produkter och varor samt kosmetiska produkter framgår ansvarsfördelningen mellan ansvariga statliga myndigheter och kommunerna i miljötillsynsförordningen.²

På kemikalieområdet ansvarar kommuner för tillsyn i fråga om hantering av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som hanteras av återförsäljare inom Sverige och för detaljhandeledet när produkterna är köpta från svenska leverantörer. Kommunernas ansvarsområde skiljer sig från Kemikalieinspektionens genom att de utövar tillsyn över olika aktörer. Ansvarsfördelningen mellan kommunerna och Kemikalieinspektionen är densamma oavsett om försäljning sker i fysiska butiker eller över internet. Det innebär att en kommun är ansvarig för tillsynen av exempelvis kemiska produkter hos en aktör med säte i kommunen som över internet vidareförsäljer produkter som har tillverkats av någon annan i Sverige eller som tidigare har importerats till Sverige av någon annan. Den del av tillsynen som utgör marknadskontroll innefattar främst kontroller av klassificering, innehåll av förbjudna ämnen samt märkning av produkter. Både Kemikalieinspektionen och en kommun kan i olika avseenden fatta beslut om hur kemikalier ska hanteras eller förbjuda saluföring av en produkt.

För kosmetiska produkter är både Läkemedelsverket och kommuner tillsynsmyndigheter. Läkemedelsverket ansvarar för tillsyn i fråga om kosmetiska produkter enligt förordning (EG) nr 1223/2009 om kosmetiska produkter och är utpekad behörig myndighet enligt förordningen (2 kap. 23 § miljötillsynsförordningen samt 9 § förordningen [2013:413] om kosmetiska produkter). Kommunerna har inte tilldelats något uttryckligt tillsynsansvar men ska utföra de uppgifter som enligt vissa angivna artiklar i förordning (EG) nr 1223/2009 ska skötas av behörig myndighet (2 kap. 34 § miljötillsyns-

² Se 2 kap. 21, 31, 32 och 35 §§ avseende kemikalieområdet och 2 kap. 23, 34–35 §§ avseende kosmetiska produkter.

förordningen). Läkemedelsverkets tillsyn riktar sig mot tillverkare och importörer inklusive analyser av produkter och biverkningar medan kommunerna bedriver tillsyn i efterföljande led. Ett exempel på tillsyn i efterföljande led som utgör marknadskontroll är kontroll av innehåll av farliga ämnen samt produktmärkning vid besök i butiker och hos yrkesmässiga verksamheter, exempelvis frisörer. Såväl Läkemedelsverket som kommunerna kan med stöd av miljöbalken fatta beslut om att kräva korrigerande åtgärder av en kosmetikaverksamhet eller förbjuda saluföring av en produkt som inte uppfyller kraven.

Kommuner ansvarar även för tillsyn i fråga om utrustning i fordon, flyg och tåg som innehåller kontrollerade ämnen enligt förordning (EU) nr 517/2014 om fluorerade växthusgaser och förordning (EG) nr 1005/2009 om ämnen som bryter ner ozonskiktet (2 kap. 31 § miljötillsynsförordningen). Det kan handla om exempelvis kyl-, luftkonditionerings- och värmepumpsutrustning.

De myndigheter som utövar tillsyn enligt miljötillsynsförordningen ska utföra de uppgifter som ankommer på en marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008 när bestämmelserna om marknadskontroll i angiven förordning är tillämpliga (1 kap. 5 § miljötillsynsförordningen). I bestämmelsen anges att myndigheter inte får vidta tillsynsåtgärder som strider mot förordning (EG) nr 765/2008. Det innebär att kommuner som i sin tillsyn enligt miljötillsynsförordningen vidtar åtgärder för att se till att produkter som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning överensstämmer med fastställda krav, ska göra lämpliga kontroller i tillräcklig omfattning av produkters egenskaper, vidta åtgärder för att informera användare om faror som upptäckts i samband med produkter och samarbeta med ekonomiska aktörer beträffande åtgärder som kan förhindra eller minska risker orsakade av de ekonomiska aktörernas produkter enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008.

Mobila maskiner

Transportstyrelsen ansvarar för den centrala tillsynen när det gäller buller från viss utomhusutrustning och avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner. För samma produkter utövar den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom

miljö- och hälsoskyddsområdet den lokala tillsynen i varje kommun (9 § förordningen [2001:1084] om buller från viss utomhusutrustning och 8 § förordningen [1998:1709] om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner). Tillsynen utövas inom två områden, dels gentemot tillverkare och importörer, dels gentemot försäljningsställen. Den centrala tillsynen omfattar det förstnämnda samt säljorganisationer som verkar centralt eller nationellt. Kommunerna ansvarar för lokala försäljningsställen. Produktkrav kontrolleras främst centralt men kommunernas tillsyn omfattar bland annat märkning av produkter. Således utför även kommuner uppgifter som innebär marknadskontroll.

Tobakssektorn

Folkhälsomyndigheten och kommuner har inom tobakssektorn tillsynsansvar över samma produkter och delvis över samma tillsynsområde. Det som skiljer är tillsynsobjekten. Enligt uppgift från Folkhälsomyndigheten ansvarar myndigheten för tillsyn över tillverkare, importörer och partihandel medan kommunerna har tillsynsansvar över detaljhandel. För vissa produktkrav har bara Folkhälsomyndigheten tillsynsansvar. Det gäller smaker, gränsvärden samt rapportering av ingredienser och marknadsföringskostnader (2 kap. 1, 2 och 4–6 §§ lagen [2018:2088] om tobak och liknande produkter). Kommunerna ansvarar bland annat för att kontrollera att tobaksprodukter som tillhandahålls konsumenterna i butiker är försedda med korrekt märkning, till exempel hälsovarningar samt identitets- och säkerhetsmärkning. Enligt utredningens bedömning utför således även kommuner uppgifter som innebär marknadskontroll.³

Andra exempel

Kommuner deltar i kontrollverksamhet inom flera produktområden som inte omfattas av bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning, såsom läkemedel och livsmedel. På dessa områden har staten valt att fördela ansvaret mellan statliga myndigheter och kommuner på olika sätt.

³ Folkhälsomyndigheten gör enligt uppgift till utredningen en annan bedömning av kommunernas tillsyn, se resonemang i kapitel 6, avsnitt 6.23.

För kontroll av vissa receptfria läkemedel har Läkemedelsverket det fulla tillsynsansvaret medan den kommun där detaljhandeln bedrivs ska kontrollera efterlevnaden av regelverket. Kommunen har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen och har rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med detaljhandeln och hanteringen i övrigt av läkemedel. Kommunen är skyldig att rapportera brister i efterlevnaden av regelverket till Läkemedelsverket men saknar helt sanktionsmöjligheter (20 och 21 §§ lagen [2009:730] om handel med vissa receptfria läkemedel.).

På livsmedelsområdet är ansvaret för den offentliga kontrollen uppdelat mellan kommuner, länsstyrelserna och Livsmedelsverket utifrån vilken aktör eller typ av livsmedelsanläggning kontrollen gäller. Kommuner kontrollerar exempelvis butiker, restauranger, skolkök och dricksvattenproducenter medan Livsmedelsverket kontrollerar bland annat större mejerier, fiskanläggningar och slakterier. Kommunerna har i sin offentliga kontroll av livsmedel samma befogenheter och sanktionsmöjligheter som Livsmedelsverket (11, 20, 22 och 23 §§ livsmedelslagen [2006:804]). Den närmare ansvarsfördelningen mellan myndigheterna anges i huvudsak i livsmedelsförordningen (2006:813). Kommunerna har anmälningsskyldighet till Livsmedelsverket vid upptäckt av livsmedel som kan innebära allvarlig direkt eller indirekt risk för människors hälsa (38 § livsmedelsförordningen).

Kommuner deltar även i kontroller av bland annat leksaker enligt samverkansavtal med Konsumentverket. Kommunerna tillhandahåller personal som utför uppgifter som inte innebär myndighetsutövning, till exempel att köpa produkter som ska kontrolleras. Till skillnad från Konsumentverket kan kommunerna i dessa fall inte begära varu-
prover eftersom det utgör myndighetsutövning. Samarbetet sker med de kommuner som bedriver konsumentvägledning. Samarbetet är frivilligt för kommunerna och sker därför endast med de kommuner som har möjlighet och resurser att utföra uppgifterna.

11.2.2 Befogenheter och sanktioner

Miljösektorn

När kommuner utövar tillsyn avseende kemiska produkter och varor samt kosmetiska produkter har de enligt 26 kap. miljöbalken befogenhet att besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalkens bestämmelser ska följas. Kommuner får även förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som det finns bestämmelser om i miljöbalken att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen. Kommuner får förena beslut om förelägganden eller förbud med vite. Om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön får kommuner köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp). Kommuner har rätt till tillträde till exempelvis fastigheter och byggnader för att utföra undersökningar och andra åtgärder (28 kap. miljöbalken). Tillträde till bostäder får dock bara ske i den utsträckning det behövs för att förebygga eller undanröja olägenheter för människors hälsa. Kommuner får begära hjälp av Polismyndigheten för att få tillträde. Kommuner har inom miljöbalkens tillämpningsområde samma möjligheter som statliga tillsynsmyndigheter att ta ut miljöstraffavgifter när en aktör åsidosätter bestämmelser i miljöbalken, förordningar meddelade med stöd av balken eller bestämmelser i EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde (30 kap. miljöbalken). Vidare ska kommuner anmäla överträdelse av bestämmelserna till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten, om det finns misstanke om brott (26 kap. 2 § miljöbalken).

Mobila maskiner

Enligt lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner får kommuner meddela de förelägganden eller förbud som behövs i ett enskilt fall, även vid vite. Kommuner får vidare genom föreläggande begära upplysningar, handlingar, produktprover samt utföra de undersökningar som behövs för tillsynen. Kommuner har rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder, hos den som tillverkar, importerar eller saluför mobila maskiner eller motorer till dessa. På plats får kommuner utföra

undersökningar och provningar. Polismyndigheten ska lämna det bi-träde som behövs för tillsynen. Om det vid tillsynen framkommer ett fel som bör åtgärdas får kommuner besluta att den som är ansvarig ska annonsera eller på annat lämpligt sätt informera berörda användare om felet. Brott mot vissa bestämmelser i lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner är straffsanktionerade. Några andra sanktionsmöjligheter vid överträdelse finns inte.

Tobakssektorn

När det gäller tillsyn avseende tobak och liknande produkter framgår kommunernas befogenheter av 7 kap. lagen om tobak och liknande produkter. Kommuner får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen om tobak och liknande produkter ska följas, även förenat med vite. Gällande tobaksvaror och örtprodukter för rökning får en kommun i vissa fall återkalla ett försäljningstillstånd. Kommuner får vid allvarliga eller upprepade överträdelse av lagen förbjuda den som bedriver detaljhandel med elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare att fortsätta försäljningen eller meddela en varning. Kommuner har rätt att begära de upplysningar, handlingar, varuprover och liknande som behövs för tillsynen, rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som berörs av lagen samt rätt att begära hjälp av Polismyndigheten. Brott mot vissa bestämmelser i lagen om tobak och liknande produkter är straffsanktionerade (10 kap.). Några andra sanktionsmöjligheter vid överträdelse finns inte.

11.3 EU:s marknadskontrollförordning och kommunal kontroll av produkter

11.3.1 Kommuners uppgifter som innebär marknadskontroll

Utredningens bedömning: Kommuner bör inte utses till marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning. De statliga marknadskontrollmyndigheter som i dag delar ansvar med kommuner kommer därmed att få ett större ansvar. Kommunernas roll när det gäller kontroll av produkter bör dock endast ändras i begränsad omfattning. De bör

fortsatt utföra sådana uppgifter som utgör marknadskontroll inom ramen för sitt nuvarande tillsynsansvar, men det måste då ske utifrån regleringen i EU:s marknadskontrollförordning. Det är därför viktigt att kunna hålla isär kommunernas uppgifter som innebär marknadskontroll från deras övriga tillsyn.

Utredningens förslag: Kommuner ska inom ramen för sitt tillsynsansvar enligt miljötillsynsförordningen, förordningen om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner, förordningen om buller från viss utomhusutrustning samt lagen om tobak och liknande produkter, utföra vissa uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Kommunernas uppgifter bör begränsas till praktisk kontroll av produkters överensstämmelse samt att kräva vissa korrigerande åtgärder från de ekonomiska aktörerna enligt artikel 11.1 a) och b) samt 11.3 i EU:s marknadskontrollförordning. De bör även tillämpa artiklarna 11.2, 17 och 18 i förordningen. Vid kontroll av att kemiska produkter och varor samt kosmetiska produkter uppfyller gällande krav, bör kommuner även tillämpa artikel 11.1 c). Uppgifterna ska framgå av respektive författning.

Kommunerna ska ha samma befogenheter och sanktionsmöjligheter när de utför uppgifter som innebär marknadskontroll som vid övrig tillsyn enligt miljöbalken, lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner respektive lagen om tobak och liknande produkter.

Kommunerna ska vara skyldiga att rapportera resultatet av de kontroller som de utför till ansvarig marknadskontrollmyndighet, för att den myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt EU:s marknadskontrollförordning. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska bemyndigas att meddela föreskrifter om hur uppgiftsskyldigheten ska fullgöras.

Kommuner ska inte vara marknadskontrollmyndigheter

Enligt den svenska definitionen av marknadskontroll i förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn framgår att såväl statliga myndigheter som kommuner kan

ansvara för att utföra marknadskontroll. Enligt förordningen kan även en kommun vara marknadskontrollmyndighet.

Med marknadskontrollmyndighet enligt EU:s marknadskontrollförordning avses en myndighet som en medlemsstat enligt artikel 10.2 utser till ansvarig för att utföra marknadskontroll inom medlemsstatens territorium. Enligt artikel 14.3 kan medlemsstaterna föreskriva att marknadskontrollmyndigheterna ska utöva sina befogenheter med hjälp av andra myndigheter, vilka exempelvis kan vara kommunala nämnder.

De marknadskontrollmyndigheter som utses enligt artikel 10.2 ska tilldelas åtminstone de befogenheter som framgår av artikel 14.4. Minimibefogenheterna innebär att svenska marknadskontrollmyndigheter kommer att få relativt långtgående befogenheter. Dessa befogenheter är betydligt större än de som kommuner har enligt nuvarande reglering i den verksamhet som innebär kontroll av produkter. Med utökande befogenheter följer också ett större ansvar att utöva marknadskontroll. De stora skillnader som finns mellan kommuner medför att deras möjligheter att hantera olika uppgifter och ansvar varierar. En större kommun har ofta resurser och organisation att hantera mer ansvar medan en mindre kommun kan ha svårare att leva upp till kraven. Även andra aspekter än kommunernas storlek kan påverka deras möjligheter och ekonomiska resurser. Förutsättningarna för att bedriva marknadskontroll varierar således stort mellan Sveriges 290 kommuner, och det kan ifrågasättas om det är lämpligt att ålägga samtliga kommuner ett sådant omfattande ansvar som marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning har. Vidare gäller att kommuners myndighetsutövning är begränsad till den egna kommunen och de kan därför inte meddela beslut som gäller nationellt. Vid överträdelse av produktkrav som upptäcks vid marknadskontroll kan det krävas beslut med förbud mot försäljning av de aktuella produkterna. För att vara effektiva behöver sådana förbud i vissa fall gälla inom hela landet. Det finns även en risk för att kommunernas bedömning avseende samma produkt som tillhandahålls av flera ekonomiska aktörer med säte i olika kommuner skiljer sig åt. Till detta kan läggas att EU:s marknadskontrollförordning förutsätter en god och effektiv samordning mellan marknadskontrollmyndigheter såväl nationellt som inom EU, vilket talar för att begränsa antalet marknadskontrollmyndigheter. Utredningens bedömning i fråga om antalet mark-

nadskontrollmyndigheter finns i kapitel 8. I kapitel 8 föreslår utredningen också vilka statliga myndigheter som ska utses till marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning. Förslaget täcker samtliga produkter som omfattas av bilaga I till förordningen. Det saknas därför behov av att tilldela kommuner ett sådant ansvar.

Mot denna bakgrund bedömer utredningen att det är mest lämpligt att endast statliga myndigheter utses till marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning. Det medför att de statliga myndigheter som i dag har ett delat tillsynsansvar med kommuner får ett något större ansvar framöver genom att deras ansvar kommer omfatta all marknadskontroll av relevanta produkter och inte enbart i förhållande till vissa ekonomiska aktörer.

Kommuner ska utföra uppgifter som innebär marknadskontroll

Utredningens förslag innebär att statliga myndigheter ska ansvara för marknadskontroll av samtliga produkter som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. För att möjliggöra en faktisk och bred kontroll av dessa produkter är det nödvändigt att kontroller sker på lokal nivå. För att åstadkomma en effektiv marknadskontroll över hela landet, finns således ett behov av att kommuner även fortsättningsvis utför vissa uppgifter som innebär marknadskontroll. Att kommunerna ska utföra uppgifter som innebär kontroll av produkter är också utgångspunkten enligt kommittédirektivet.

Kommunernas nuvarande tillsynsansvar innebär att det i de flesta kommuner finns en fungerande organisation kring tillsynen av kemiska produkter och varor, kosmetiska produkter, mobila maskiner samt tobak och liknande produkter, vilka är de områden som i detta avseende berörs av EU:s marknadskontrollförordning. Genom att utnyttja detta uppkommer samordnings fördelar och kostnaderna för kontroller kan hållas nere. En kommunal medverkan skapar också, som nämns ovan, förutsättningar för att fler kontroller utförs och att de sker över hela landet. Alternativet att statliga myndigheter ska utföra alla kontroller leder sannolikt till en mycket begränsad marknadskontroll eller ett behov av kraftigt ökade personalresurser och högre kostnader, vilket varken framstår som motiverat eller rimligt när kontrollerna kan utföras på motsvarande sätt som sker i dag, av

kommuner. Kommunernas medverkan är därför alltså viktig för en effektiv marknadskontroll i Sverige.

Utredningen har varken i uppdrag eller för avsikt att ändra på kommunernas nuvarande tillsynsansvar. Det finns inte heller utrymme för utredningen att se över regleringen av tillsynsansvaret för att åstadkomma en tydligare uppdelning mellan kommuner och statliga myndigheter. Utgångspunkten är därför att kommunerna även fortsättningsvis ska ansvara för viss tillsyn avseende kemiska produkter och varor, kosmetiska produkter, mobila maskiner samt tobak och liknande produkter. Som redogörs för ovan i avsnitt 11.2.1 ingår uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning i denna tillsyn. För att bibehålla kommunernas medverkan vid marknadskontroll, bör dessa uppgifter ligga kvar på kommunerna. Uppgifterna omfattas dock av regleringen i EU:s marknadskontrollförordning och måste därför särskiljas från den övriga tillsynen. Hur uppgifterna rent praktiskt ska särskiljas är en fråga av stor betydelse som inte är okomplicerad och därför mer noggrant behöver ses över framöver.

Även om kommunerna inte utses till marknadskontrollmyndigheter, måste de emellertid följa bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning när de kontrollerar om produkter som omfattas av förordningens tillämpningsområde överensstämmer med gällande krav i harmoniserad produktlagstiftning. I förordningen åläggs utpekade marknadskontrollmyndigheter skyldighet att utföra ett flertal olika uppgifter. Utöver den praktiska kontrollverksamheten som framgår av artikel 11 ingår bland annat uppgift att delta i grupper för administrativt samarbete, bistå med ömsesidig assistans gentemot marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsstater, tillhandahålla information till Tullverket och föra in information i informations- och kommunikationssystemet ICSMS. Denna typ av uppgifter bör inte åligga kommuner. Kommunernas uppgifter bör begränsas till praktisk kontroll av produkters överensstämmelse samt att kräva vissa korrigerande åtgärder från de ekonomiska aktörerna enligt artikel 11.1 a) och b) samt 11.3 i EU:s marknadskontrollförordning. De bör även tillämpa artiklarna 11.2, 17 och 18 i förordningen. Inom miljöbalkens område får kommuner i sin tillsynsverksamhet besluta om miljöstraffavgifter. Som framgår nedan bör det även gälla när de konstaterar överträdelser av produktkrav enligt harmoniserad produktlagstiftning. Vid kontroll av att kemiska produkter och varor

samt kosmetiska produkter uppfyller gällande krav, bör kommunerna därför även utföra de uppgifter som åligger marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 11.1 c).

Miljöförvaltningarna i Malmö och Stockholm har gemensamt påtalat för utredningen att de anser att uppdraget för kommunerna bör begränsas till kontroll av märkning, information, spårbarhet och sådan förekomst av förbjudna beståndsdelar som kan konstateras utifrån redovisat produktinnehåll, samt möjlighet att utföra uppföljande kontroller vid bristande överensstämmelse. De har framfört att det huvudsakliga ansvaret för att utföra provtagning och analys bör ligga på marknadskontrollmyndigheterna. Enligt utredningen är det inte möjligt att utifrån EU:s marknadskontrollförordning begränsa vilken typ av kontroll kommuner ska utföra när de genomför uppgifter som innebär marknadskontroll enligt förordningen. Avgörande för det valet är vad som är lämpligt i förhållande till den aktuella produkten.

För att marknadskontrollmyndigheterna ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning finns behov av att kommunerna rapporterar sina kontroller, resultatet av dem samt vilka åtgärder som vidtagits med anledning av kontrollen till ansvarig marknadskontrollmyndighet.

Utredningens förslag hindrar inte kommuner från att utföra uppgifter som innebär marknadskontroll även på andra områden genom exempelvis avtalad samverkan med marknadskontrollmyndigheter. Avsikten är enbart att kommuner, inom miljöbalkens tillämpningsområde samt avseende vissa mobila maskiner och tobak och liknande produkter, ska vara skyldiga att utföra vissa uppgifter som innebär marknadskontroll, utan att åläggas det omfattande ansvar som följer av ett utpekande som marknadskontrollmyndighet. Det utesluter inte att kommuner kan utföra ytterligare kontroller av produkter på samma eller andra områden.

Befogenheter och sanktionsmöjligheter

Enligt utredningens förslag ska kommuner fortsatt utföra uppgifter som innebär marknadskontroll och kontrollera om vissa produkter eller produkttyper uppfyller gällande krav avseende exempelvis innehåll av förbjudna ämnen eller märkning. För att kunna utföra sådana

uppgifter behöver kommunerna ha befogenhet att begära relevant information och handlingar av ekonomiska aktörer samt att få tillträde till lokaler, mark eller transportmedel som används för en ekonomisk aktörs näringsverksamhet. Dessa befogenheter har kommunerna i sin ordinarie tillsynsverksamhet enligt 26 kap. miljöbalken, lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner och 7 kap. lagen om tobak och liknande produkter.

Utredningen ser inte skäl att ge kommuner samma omfattande befogenheter som Sverige har skyldighet att tilldela utpekade marknadskontrollmyndigheter. Att tilldela kommunerna vidare befogenheter när de utför uppgifter som innebär marknadskontroll än vid övrig tillsyn skulle också skapa otydlighet vid tillämpningen, eftersom marknadskontrolluppgifterna i regel utförs samtidigt som övrig tillsyn. Enligt utredningens bedömning är det tillräckligt att kommunerna kan använda de befogenheter de har vid sin övriga tillsyn även när de utför uppgifter som innebär marknadskontroll. Eventuella kontroller som kommunerna inte kan genomföra på grund av avsaknad av viss befogenhet får i stället rapporteras till och överlämnas åt ansvarig marknadskontrollmyndighet. Kommunernas befogenheter anges i regel i den författning de utövar tillsyn över efterlevnaden av. Det finns därför behov av bestämmelser som anger att befogenheterna även gäller när kommunerna utför uppgifter som innebär marknadskontroll eftersom sådan tillsyn sker enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Miljöförvaltningarna i Malmö och Stockholm har gemensamt för utredningen påtalat att de anser att kommunernas nuvarande befogenheter i vissa fall är otillräckliga. Det gäller framför allt avsaknad av möjlighet att beslagta eller i förekommande fall destruera produkter med allvarliga brister. Utredningen kan konstatera att inte heller utpekade marknadskontrollmyndigheter ges sådana befogenheter, mer än möjligheten att i vissa fall omhänderta varuprover vid inspektioner på plats. Möjligheten att beslagta hela partier av produkter och destruera desamma omfattas inte av minimibefogenheterna i EU:s marknadskontrollförordning och utredningen har inte övervägt om en sådan långtgående befogenhet bör införas.

I de fall kommunerna upptäcker brister i överensstämmelse i samband med sina kontroller, bör de ha möjlighet att vidta åtgärder i förhållande till relevanta aktörer. Om enbart marknadskontrollmyndigheterna skulle ha befogenhet att till exempel meddela före-

lägganden eller förbud, finns det en risk för att de kontroller kommunerna utför inte skulle få någon effekt på marknaden. I likhet med vad som anges ovan om befogenheter, är det lämpligt att kommunerna har samma möjligheter att ingripa vid konstaterade överträdelser oavsett om det gäller produktkrav eller andra krav som omfattas av deras tillsyn, till exempel avseende tillstånd. Utredningen bedömer att de ingripandebefogenheter som kommunerna har i sin övriga tillsyn är tillräckliga för att de ska kunna vidta relevanta åtgärder. Kommunerna har då möjlighet att rikta förelägganden och förbud mot ekonomiska aktörer samt förena dessa med vite. I de fall det krävs ett nationellt förbud bör kommunen kunna vända sig till ansvarig marknadskontrollmyndighet som har befogenhet att utfärda exempelvis försäljningsförbud som gäller i hela landet. Inom ramen för sin tillsyn enligt miljöbalken har kommuner i dag också möjlighet att besluta om miljöstraffavgifter. Det saknas skäl att frånta kommuner den straffmöjligheten i de fall en konstaterad överträdelse avser ett produktkrav enligt harmoniserad produktlagstiftning. Möjlighet att besluta om straffavgifter finns varken i lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner eller i lagen om tobak och liknande produkter. Enligt utredningens förslag i kapitel 10 ska marknadskontrollmyndigheter ha möjlighet att besluta om straffavgifter vid överträdelser av produktkrav eller skyldigheter för ekonomiska aktörer när det gäller produkter som omfattas av nämnda lagar. För att underlätta tillämpningen för kommunerna bör de dock endast tillämpa de straff som gäller vid deras övriga tillsyn avseende nämnda lagar.

Utredningens förslag när det gäller kommunernas befogenheter och straffmöjligheter medför att olika myndigheter ges skilda befogenheter och straffmöjligheter när de i praktiken utför samma typ av kontroller. Det kan leda till osäkerhet för de ekonomiska aktörerna kring vad myndigheten får göra, eftersom det beror på vem som utför kontrollen. Är det en marknadskontrollmyndighet som utför kontrollen aktualiseras vissa befogenheter och straff, är det en kommun aktualiseras andra. Alternativet som utredningen ser det är att tilldela kommunerna vissa befogenheter när de utför uppgifter som innebär marknadskontroll och andra när det gäller den övriga tillsynen. Detsamma skulle gälla för straff. En sådan reglering skulle innebära stora svårigheter för kommunerna då uppgifter som utgör marknadskontroll och övriga tillsynsuppgifter ofta

utförs vid ett och samma tillsynsbesök. Utredningen bedömer därför att det är mer lämpligt att kommuner och marknadskontrollmyndigheter har olika verktyg för sina kontroller jämfört med att kommunerna skulle behöva tillämpa olika befogenheter och sanktioner vid ett och samma tillsynstillfälle. Genom utredningens förslag får kommunerna ett enhetligt regelverk att förhålla sig till vid sin tillsyn.

Enligt utredningens förslag ska kommuner få besluta om miljö-sanktionsavgifter enligt 30 kap. miljöbalken vid överträdelser av produktkrav i harmoniserad produktlagstiftning. Marknadskontrollmyndigheter tillämpar i stället bestämmelserna om sanktionsavgifter i den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Dessa bestämmelser ger möjlighet att ta ut högre sanktionsavgifter än enligt miljöbalken. Det innebär att samma ekonomiska aktör riskerar olika nivåer på sanktionsavgiften beroende på om det är en kommun eller en marknadskontrollmyndighet som beslutar om avgiften. Eftersom kommuner i regel kontrollerar aktörer längre ner i distributionskedjan, medan marknadskontrollmyndigheter framför allt kontrollerar tillverkare och importörer, kan olika nivåer på sanktionsavgifterna visserligen motiveras. För de aktörer som omfattas av både en kommuns och en marknadskontrollmyndighets ansvarsområde innebär förslaget dock en brist när det gäller förutsebarheten för den enskilde. Utredningen har ovan redogjort för varför det inte skulle vara lämpligt att ge kommuner samma sanktionsmöjligheter som marknadskontrollmyndigheter eftersom de då skulle behöva tillämpa olika sanktionsnivåer vid ett och samma tillsynstillfälle. Ett alternativ skulle kunna vara att kommuner inte ges befogenhet att besluta om miljö-sanktionsavgifter vid överträdelser av produktrelaterade krav.⁴ Det skulle dock kraftigt minska effektiviteten i marknadskontrollen, vilket går tvärt emot syftet med EU:s marknadskontrollförordning. En reglering med olika nivåer på sanktionsavgifterna för kommuner och marknadskontrollmyndigheter är enligt utredningen därför det mest lämpliga alternativet.

⁴ Jfr den tillsyn och marknadskontroll som sker enligt lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner samt lagen om tobak och liknande produkter där möjligheten att besluta om sanktionsavgift endast gäller för marknadskontrollmyndigheter.

Reglering av kommuners uppgift att kontrollera produkter

Det har under utredningens gång visat sig att den nuvarande reglering av kommunal medverkan vid marknadskontroll, särskilt avseende omfattningen av den och avgränsningar i förhållande till de statliga myndigheternas uppgifter, har vissa brister när det gäller tydlighet. Vid överväganden om hur kommunernas uppgifter som innebär marknadskontroll ska regleras, bör en ökad tydlighet därför eftersträvas, samtidigt som regleringen behöver vara anpassad utifrån nuvarande bestämmelser om kommunernas tillsynsansvar.

Grunderna för kommunernas befogenheter och åligganden ska meddelas genom lag (8 kap. 2 § 3 regeringsformen). Ett sätt att reglera kommunernas uppgifter som innebär marknadskontroll är att ange dem direkt i lagtext. Det medför en tydlig reglering som underlättar tillämpningen för landets kommuner. En sådan reglering medför också förutsebarhet för kommunerna vilket skapar goda förutsättningar för att planera den kommunala verksamheten. Ett alternativ är att bemyndiga marknadskontrollmyndigheter att delegera vissa uppgifter som innebär marknadskontroll till kommunerna. Det ger större möjligheter att anpassa kommunernas uppgifter utifrån marknadskontrollmyndigheternas behov och produktregleringen på respektive produktområde. En sådan reglering skulle dock inte vara lika förutsebar för kommunerna i fråga om vilka uppgifter som skulle kunna åläggas dem. Det är också en regleringsmodell som är främmande inom svensk rätt. Utredningen föreslår därför en reglering i lag.

Den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning berör främst statliga myndigheter med ansvar för marknadskontroll. Bestämmelser om kommuners uppgifter som innebär marknadskontroll bör därför framgå på annan plats i lagstiftningen. Eftersom kommunal medverkan är aktuell avseende några olika produktslag anser utredningen det lämpligast att regleringen framgår i berörd sektorslagstiftning. Det finns då möjlighet att anpassa kommunernas uppgifter vid kontroll av produkter utifrån den specifika regleringen.

Det har inte framkommit något behov av kommunal medverkan vid kontroll av produkter på andra områden än där kommunerna enligt gällande rätt utför uppgifter som innebär marknadskontroll. Den kommunala medverkan vid kontroll av produkter bör därför begränsas till produkter som omfattas av harmoniserad produkt-

lagstiftning inom miljöbalkens område, lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner och lagen om tobak och liknande produkter. Ansvarig marknadskontrollmyndighet bör i dessa fall ge stöd och vägledning åt kommunerna inom respektive ansvarsområde.

När det gäller kommunernas tillsynsansvar enligt miljöbalken framgår det av 26 kap. 3 och 31 §§ att regeringen har bemyndigats att meddela föreskrifter om kommunernas uppgifter. Sådana föreskrifter om kommunernas tillsynsansvar finns i 2 kap. miljötillsynsförordningen. Kommunernas skyldighet att utföra vissa uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning bör framgå av samma författning.

Kommunernas tillsynsansvar för mobila maskiner framgår av förordningen om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner och förordningen om buller från viss utomhusutrustning. Även i detta fall bör kommunernas uppgifter som innebär marknadskontroll framgå i samma författningar. Lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner bör därför kompletteras med ett förordnande för regeringen att meddela föreskrifter om kommunernas tillsynsansvar.

Avseende tobak och liknande produkter framgår kommunernas tillsynsansvar av 7 kap. lagen om tobak och liknande produkter. Detta kapitel bör kompletteras med de uppgifter kommunerna ska utföra om utgör marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Kommuners skyldighet att lämna uppgifter till marknadskontrollmyndigheter

De myndigheter som är utpekade som marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning har skyldigheter enligt artiklarna 16, 19, 20 och 34 i förordningen. För att ansvarig marknadskontrollmyndighet ska kunna fullgöra sitt ansvar krävs att kommunerna rapporterar resultatet av sina kontroller till ansvarig marknadskontrollmyndighet. Det gäller bland annat information om produkter som vid en kontroll visar sig kunna äventyra användarnas hälsa eller säkerhet eller som inte stämmer överens med tillämplig harmoniserad unionslagstiftning (artikel 16) och produkter som utgör en allvarlig risk (artikel 19). För att marknadskontrollmyndigheten ska kunna sköta bland annat rapportering ICSMS

behövs information om samtliga produkter för vilka det gjorts en ingående kontroll av att kraven är uppfyllda, även om produkterna uppfyller gällande krav (artikel 34). Det kan medföra ett något ökat administrativt arbete för kommunerna jämfört med i dag då kommunerna endast behöver rapportera allvarligare brister. En sådan uppgiftsskyldighet bör framgå i samma författning där uppgiften att kontrollera produkter regleras.

På miljöbalkens område och för mobila maskiner framgår kommunernas tillsynsansvar och uppgifter av förordningar. I dessa fall behöver regeringen bemyndigas i lag att meddela föreskrifter om kommunernas skyldighet att lämna uppgifter till ansvarig marknadskontrollmyndighet. Regeringen har enligt lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att i verksamhet som kommunen bedriver för att kontrollera varor lämna viss information till andra myndigheter. Bemyndigandet täcker dock inte all den information som marknadskontrollmyndigheterna behöver från kommunerna när de utför uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Det bör därför införas ett särskilt bemyndigande i miljöbalken respektive lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner för regeringen att meddela föreskrifter om kommuners uppgiftsskyldighet.

För att marknadskontrollmyndigheterna ska få den information de behöver och för att kommunerna ska veta vilken information samt när och hur den ska lämnas, behöver den praktiska tillämpningen av uppgiftsskyldigheten beskrivas. Eftersom skyldigheten gäller för olika slags produkter samt gentemot olika marknadskontrollmyndigheter är det inte möjligt för utredningen att närmare ange hur uppgiftsskyldigheten ska fullgöras. Sådan reglering bör i stället lämpligen ske genom myndighetsföreskrifter. Föreskrifterna kan bland annat avse förfaranden för mottagande av rapporter om utförda kontroller, resultatet av dessa samt uppföljning av dem. Bemyndigandet för regeringen att meddela föreskrifter om kommunernas uppgiftsskyldighet bör därför utsträckas att även gälla den myndighet regeringen bestämmer.

Genom att kommunerna åläggs uppgiftsskyldighet i lag respektive förordning, blir den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) tillämplig. Det

innebär att kommunerna kan lämna även uppgifter som omfattas av sekretess till ansvariga marknadskontrollmyndigheter.

11.3.2 Finansiering

Utredningens bedömning: Finansieringen för den del av den kommunala tillsynen som utgör marknadskontroll behöver ses över och ändras.

Det bör säkerställas att kommunerna, genom statliga bidrag, får kostnadstäckning för de uppgifter de utför som innebär marknadskontroll och att det därigenom skapas förutsättningar för att en effektiv marknadskontroll kan bedrivas.

Utredningens förslag: Kommuner ska endast få ta ut avgift för den tillsyn som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning i de fall kontrollen visar att produkten inte uppfyller gällande krav enligt harmoniserad unionslagstiftning.

Kostnadsersättning för uppgifter som innebär marknadskontroll

I dag är det i många fall möjligt för kommunerna att besluta om avgifter för sin tillsyn. Det gäller bland annat tillsyn enligt miljöbalken och lagen om tobak och liknande produkter. Enligt 27 kap. 1 § miljöbalken får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om avgift för myndigheters kostnader för provning och tillsyn enligt miljöbalken samt för provning och tillsyn med anledning av EU-förordningar inom miljöbalkens tillämpningsområde. Kommunfullmäktige får meddela föreskrifter om sådana avgifter när det gäller en kommunal myndighets verksamhet. Varje kommun beslutar således själv sin taxa och bestämmer hur handlägningskostnaden per timme ska beräknas. Avsikten är att avgifterna ska beräknas så att de helt täcker verksamhetens kostnader (full kostnadstäckning). Vid tillsyn enligt lagen om tobak och liknande produkter får kommunerna ta ut avgift för sin tillsyn av den som bedriver tillståndspliktig försäljning av tobaksvaror och anmälningspliktig försäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (8 kap. 2 § lagen om tobak och liknande produkter). I lagen

om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om avgifter för bland annat tillsyn.

I EU:s marknadskontrollförordning är utgångspunkten att marknadskontroll ska finansieras genom offentliga medel och inte avgifter, se artikel 10.5 jämte skäl (49). I artikel 15 ges möjlighet att komplettera den offentliga finansieringen genom att återkräva kostnader från berörda ekonomiska aktörer vid fall av bristande överensstämmelse, se kapitel 9 avsnitt 9.9 angående utredningens överväganden om vilka kostnader som ersättning kan begäras för. Regleringen i EU:s marknadskontrollförordning innebär att det inte längre kommer att vara möjligt för en kommun att genom en generell tillsynsavgift finansiera den del av tillsynen som utgör marknadskontroll enligt förordningen. Med hänsyn till bland annat detta kommer det att vara viktigt att kunna särskilja kommuners uppgifter som innebär marknadskontroll från övrig tillsyn. En uppdelning av tillsynsverksamheten är dock inte helt främmande för kommunerna utan återfinns i dag i den lagstiftning som rör offentlig kontroll av livsmedel där medlemsstaterna i viss mån kan välja om livsmedelskontrollen ska finansieras med avgifter eller med offentliga medel. Till skillnad från vad som gäller vid tillsyn av livsmedel, innebär utredningens förslag att uppgifter som utförs vid samma tillsynstillfälle måste särskiljas beroende på om uppgiften utgör marknadskontroll eller annan tillsyn. En sådan uppdelning kan innebära svårigheter för kommunerna när det gäller både gränsdragningar och beräkningar. Utredningen bedömer att en uppdelning ändå är nödvändig utifrån ordalydelsen i artikel 15 och att den i vissa fall får ske utifrån en skälighetsbedömning i det enskilda fallet.

Finansieringsprincipen

Ett grundläggande statligt styrmedel för de ekonomiska relationerna mellan staten och kommunsektorn, är den kommunala finansieringsprincipen. Avsikten med finansieringsprincipen är bland annat att tydliggöra gränsen mellan det statliga och kommunala ansvaret, och att skapa likvärdiga förutsättningar för kommunerna. Finansieringsprincipen har tillämpats sedan år 1993 och innebär att staten inte ska ålägga kommuner och regioner nya uppgifter utan att ge dem ade-

kvat finansiering. Staten måste anvisa medel när den fattar beslut som innebär ökade insatser eller nya verksamheter för kommuner och regioner. Principens innebörd är att kommuner och regioner inte ska behöva höja skatten eller prioritera om annan verksamhet för att finansiera nya statliga uppgifter utan att det ska finnas stabila planeringsförutsättningar. Finansieringsprincipen omfattar statligt beslutade obligatoriska åtgärder som direkt tar sikte på kommunal verksamhet.

EU:s marknadskontrollförordning begränsar kommunernas möjligheter att ta ut avgifter till fall då den kontrollerade produkten inte överensstämmer med gällande krav. Regleringen utesluter därmed en finansiering av marknadskontroll genom en generell timtaxa vid tillsynsbesök som i dag tillämpas av kommunerna inom exempelvis miljöbalkens tillämpningsområde. De bestämmelser som ger kommuner möjlighet att ta ut avgift för sin tillsyn måste ändras då att en generell avgift inte får tas ut vid tillsyn som utgör marknadskontroll. Det kan diskuteras om det med hänsyn till att marknadskontroll utgör en mindre del av kommunernas totala tillsynsverksamhet vore enklast för kommunerna att inte ta ut avgift alls för sådan tillsyn som innebär marknadskontroll. Risker med en sådan reglering är att kontroller inte kommer att ske i samma utsträckning när det finns en misstanke om bristande överensstämmelse, eftersom det leder till merarbete som kommunerna kanske inte anser sig ha resurser för när de inte längre kan begära ersättning av berörd aktör. Ett alternativ kan vara att kommuner, i likhet med marknadskontrollmyndigheter, får möjlighet att ta ut avgift vid bristande överensstämmelse, till exempel i form av avgift per timme. Det skulle kunna bidra till en mer aktiv kontroll från kommunernas sida. Då kan avgiften även täcka eventuellt merarbete i de fall kommunerna behöver ställa krav på åtgärder eller besluta om sanktioner mot de ekonomiska aktörerna. Oavsett vilket alternativ som väljs, ställer finansieringsprincipen krav på att staten anvisar medel för sådan kommunal verksamhet som innebär marknadskontroll. Om kommunerna får ta ut avgift när kontrollen visar på brister i överensstämmelse, kan det visserligen innebära svårigheter när det gäller att beräkna den kostnad som behöver täckas av statliga medel eftersom den beror på utfallet av varje enskild kontroll. För att undvika risken för att uppgifter som utgör marknadskontroll prioriteras bort för att de inte ens delvis kan finansieras med avgifter, anser utredningen likväl att

kommunerna ska ges möjlighet att ta ut avgift i de fall kontrollen visar att produkten inte uppfyller gällande krav.

Finansiering av kommunernas kontroll av produkter

Enligt utredningens förslag ska kommunerna inte längre vara marknadskontrollmyndigheter men fortsatt utföra den del av tillsynen som utgör marknadskontroll enligt särskild reglering i sektorslagstiftningen. Kommunerna ska också vara skyldiga att rapportera kontrollen till ansvarig marknadskontrollmyndighet. EU:s marknadskontrollförordning medför att det inte längre är möjligt för kommunerna att finansiera den del av tillsynen som utgör marknadskontroll genom avgifter på samma sätt som i dag. När kommunerna utför uppgifter som utgör marknadskontroll kommer möjligheten att ta ut avgift vara begränsad till de tillfällen då kontrollen visar på brister i överensstämmelse. En sådan ordning där kommunerna inte kan ta ut avgift för all sin tillsynsverksamhet förutsätter finansiering genom statliga bidrag till kommunerna, vilket också överensstämmer med hur marknadskontroll som utgångspunkt ska finansieras enligt EU:s marknadskontrollförordning. De statliga bidragen bör täcka kostnaderna för både de kontroller som kommunerna ska utföra som innebär marknadskontroll där produkten visar sig överensstämma med gällande krav, och det ytterligare administrativa arbete som uppgiftsskyldigheten till ansvariga marknadskontrollmyndigheter kommer att medföra. Utredningen återkommer till de finansiella konsekvenserna för kommunernas kontroll av produkter i kapitel 14.

12 Kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden

12.1 Inledning

Syftet med marknadskontroll inom EU är att säkerställa en hög skyddsnivå för allmänna intressen som hälsa och säkerhet i allmänhet och på arbetsplatsen, konsumentskydd och miljöskydd. Det målet ska uppfyllas för alla produkter som tillhandahålls på EU:s marknad, oavsett om de har tillverkats i EU eller i ett tredje land. EU:s marknadskontrollförordning innehåller därför en ram för kontroll av produkter från tredje land. Ett effektivt sätt att säkerställa att osäkra produkter, eller produkter som inte uppfyller gällande krav, tillverkade utanför EU inte släpps ut på unionsmarknaden är att upptäcka produkterna innan de får tullstatus som unionsvaror. Detta kräver kontroller av produkter som passerar EU:s yttre gräns. Medlemsstaterna är därför skyldiga att utse ansvariga myndigheter för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden och se till att de har de befogenheter och resurser som krävs för att kunna utföra sina uppgifter (artikel 25.1 och 2).

Utredningen har i uppdrag att föreslå vilken eller vilka svenska myndigheter som ska vara ansvariga för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden.

12.2 Reglering kring kontroll av produkter vid gränsen

EU:s marknadskontrollförordning

I EU:s marknadskontrollförordning regleras kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden i artiklarna 25–28. Artiklarna är tillämpliga på alla produkter som omfattas av unionsrätten, det vill

säga inte enbart produkter som omfattas av unionsrättsakterna i bilaga I. Bestämmelserna är dock subsidiära i förhållande till specifika bestämmelser om hur kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden ska organiseras i annan unionsrätt (artikel 2.2). Med produkter som förs in på unionsmarknaden avses produkter från tredje land, vare sig de är avsedda att släppas ut på unionsmarknaden eller för privat användning eller konsumtion, och de hänförs till tullförfarandet för *övergång till fri omsättning* (artikel 3.26).

Medlemsstaterna får själva utse den myndighet eller de myndigheter som ska ansvara för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden, till exempel tullmyndighet, marknadskontrollmyndighet eller annan myndighet. Ansvarig myndighet ska kontrollera produkter som omfattas av unionsrätten och som ska hänföras till tullförfarandet för *övergång till fri omsättning* (artikel 25.3). Med övergång till fri omsättning avses det tullförfarande där icke-unionsvaror får tullstatus som unionsvaror och kan släppas ut på den inre marknaden. Förfarandet innebär att handelspolitiska åtgärder tillämpas, att formaliteter som föreskrivs för import av varorna fullgörs samt att tillämpliga importtullar tas ut.¹ Det innebär att produkter som är i transitering, fria zoner eller i tillfällig lagring inte kontrolleras i detta skede. Om tullmyndigheterna på införselplatsen har skäl att tro att sådana produkter inte överensstämmer med tillämplig unionsrätt eller utgör en risk ska de dock informera det behöriga tullkontoret i bestämmelsemedlemsstaten, det vill säga det land där produkten ska övergå till fri omsättning (artikel 25.4).

Kontroller av produkter som hänförs till tullförfarandet för övergång till fri omsättning ska ske på grundval av riskanalyser enligt EU:s tullkodex och, i förekommande fall, den riskbaserade metod som anges i EU:s marknadskontrollförordning. Kommissionen har enligt EU:s marknadskontrollförordning befogenhet att anta genomförandakter där riktmärken och tekniker för kontroller baserade på en gemensam riskanalys på unionsnivå fastställs (artikel 25.8). Ansvarig myndighet ska dessutom få information från marknadskontrollmyndigheterna om produktkategorier eller ekonomiska aktörer för vilka en högre risk för bristande överensstämmelse har konstaterats (artikel 25.5).

¹ Se mer om övergång till fri omsättning i artikel 201 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen (omarbetning).

Ansvarig myndighet ska skjuta upp övergången till fri omsättning om det vid kontroll konstateras brister i dokumentationen eller i märkningen, om det saknas kontaktuppgifter till ansvarig ekonomisk aktör enligt artikel 4 eller om det av andra skäl finns anledning att tro att produkten inte överensstämmer med unionsrätten eller att den utgör en allvarlig risk för hälsa, säkerhet, miljö eller annat allmänintresse (artikel 26.1). Om övergången till fri omsättning skjuts upp ska ansvarig myndighet omedelbart underrätta marknadskontrollmyndigheterna (artikel 26.2). Övergången till fri omsättning kan även skjutas upp på begäran av en marknadskontrollmyndighet (artikel 26.3). För en sådan begäran krävs att marknadskontrollmyndigheten har rimliga skäl att tro att en produkt inte överensstämmer med tillämplig unionsrätt eller att den utgör en allvarlig risk. Detta skiljer sig från nuvarande reglering och innebär ett avsteg från principen om riskbaserat arbetssätt vid tullkontroller. Sedan ansvarig myndighet har fattat beslut om uppskjuten övergång till fri omsättning är det marknadskontrollmyndigheten som beslutar om produkten ska få släppas ut på marknaden eller inte. Det är alltså marknadskontrollmyndighetens beslut som blir avgörande för vad som ska hända med produkten.

Om en produkts övergång till fri omsättning skjuts upp frigörs produkten antingen om marknadskontrollmyndigheten inte inom fyra arbetsdagar, i stället för nuvarande tre, bett att uppskjutandet ska kvarstå, eller om marknadskontrollmyndigheten meddelar att produkten har godkänts för övergång till fri omsättning (artikel 27). Övergången till fri omsättning ska dock inte anses vara bevis för överensstämmelse med unionsrätten. Om marknadskontrollmyndigheten kommer fram till att en produkt utgör en allvarlig risk eller att den inte överensstämmer med tillämplig unionsrätt, ska marknadskontrollmyndigheten vidta åtgärder för att förbjuda att produkten släpps ut på marknaden. Marknadskontrollmyndigheten ska kräva att ansvarig myndighet inte låter produkten övergå till fri omsättning och att meddelande om det förs in i tullmyndigheternas databehandlingssystem (artikel 28).

Om en produkt utgör en risk för slutanvändarnas hälsa och säkerhet och det bedöms nödvändigt och proportionellt, får ansvarig myndighet destruera eller göra en produkt obrukbar. Kostnaden för en sådan åtgärd ska betalas av den fysiska eller juridiska person som deklarerar produkten för övergång till fri omsättning (artikel 28.4).

Bestämmelserna om uppskjutande av övergång till fri omsättning aktualiserar frågor om kommunikering med den ekonomiska aktören. Svenska myndigheter ska, om det inte är uppenbart obehövt, kommunicera betydelsefullt material med berörd part samt ge denne tillfälle att yttra sig innan myndigheten fattar beslut i ett ärende (25 § förvaltningslagen [2017:900]). Myndigheten får dock avstå från sådan kommunikation i vissa fall, bland annat om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart (3 p i nämnda lagrum). Syftet med kommunikationskravet är att parten ska få möjlighet att påverka beslutet genom att yttra sig över eller lämna synpunkter på materialet som kommer läggas till grund för beslutet. När det gäller den ansvariga myndighetens beslut om uppskjutande av övergång till fri omsättning (artikel 26) bör kommunikering inte vara nödvändig eftersom de uppgifter som ligger till grund för myndighetens beslut har lämnats av parten själv och det därför kan bedömas vara uppenbart obehövt att kommunicera dem. I vart fall bör undantagsregeln i 3 punkten vara tillämplig eftersom ett väsentligt allmänt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart. Efter ett beslut om uppskjutande av övergång till fri omsättning har marknadskontrollmyndigheterna möjlighet att inom fyra arbetsdagar be ansvarig myndighet att låta uppskjutandet kvarstå (artikel 27). En begäran om att låta uppskjutandet kvarstå får rättsverkningar som kan vara till nackdel för den aktör vars produkter blir föremål för uppskjuten övergång till fri omsättning. Marknadskontrollmyndighetens begäran bör därför ses som ett beslut i förvaltningslagens mening och kommunicering som huvudregel ske med aktören. Även i detta fall bör dock undantagsregeln i 3 punkten kunna tillämpas. Om en marknadskontrollmyndighet genom beslut godkänner övergång till fri omsättning behöver materialet inte kommuniceras eftersom det endast finns en part i ärendet och denne får fullt bifall till sin ansökan. Innan en marknadskontrollmyndighet fattar beslut om vägrad övergång till fri omsättning (artikel 28) ska kommunicering ske och hänsyn ska tas till den ekonomiska aktörens processuella rättigheter i artikel 18 i EU:s marknadskontrollförordning.

EU:s tullkodex

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen (omarbetning) fastställer de allmänna regler och förfaranden som ska tillämpas på varor som förs in i eller ut ur EU:s tullområde.

Ramarna för tullmyndigheternas kontrollverksamhet vid yttre gräns finns huvudsakligen i artiklarna 46–48. I artikel 46.1 anges att tullmyndigheterna får genomföra alla tullkontroller som de anser nödvändiga. Kontrollerna kan särskilt bestå i att undersöka varor, utföra provtagning, kontrollera att de uppgifter som lämnas i en deklaration eller en anmälan är riktiga och fullständiga, kontrollera att dokument finns och är äkta, riktiga och giltiga, granska ekonomiska aktörers räkenskaper och annan bokföring eller undersöka transportmedel, bagage och varor som personer för med sig eller bär på sig samt utföra officiella undersökningar och andra liknande handlingar. Andra kontroller än slumpvisa kontroller ska främst baseras på riskanalys som görs med hjälp av elektronisk databehandlingsteknik i syfte att identifiera och bedöma risker och utarbeta nödvändiga motåtgärder (artikel 46.2).

Tullagen

I tullagen (2016:253) finns bestämmelser som kompletterar EU:s tullkodex gällande övervaknings- och kontrollverksamheten. I 1 kap. 4 § tullagen anges ett antal myndigheter som Tullverket ska lämna uppgifter till angående import eller export av varor. Listan innehåller de flesta statliga myndigheter som har marknadskontrollansvar men inte samtliga.²

I 4 kap. finns bestämmelser om Tullverkets befogenheter. För kontroll av att deklara-tions- och uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen har fullgjorts får myndigheten undersöka bland annat transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras samt bagage, handväskor och liknande som medförs av en resande (16 §). Tullverket har vidare befogenhet att undersöka postförsändelser, såsom paket, brev och liknande försändelser samt motsvarande försändelser förmedlade av kurirföretag. En försändelse får

² I jämförelse med medlemmarna i Marknadskontrollrådet saknas Folkhälsomyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg samt Socialstyrelsen.

öppnas om den finns hos Tullverket, på ett utväxlingspostkontor eller vid ett kurirföretags första sorteringsterminal och det finns anledning att anta att försändelsen innehåller en vara för vilken deklara-tions- eller uppgiftsskyldigheten inte har fullgjorts (19 §). Tull-verket får förelägga den som är eller kan antas vara deklara-tions- eller uppgiftsskyldig enligt tullagstiftningen att lämna uppgift som verket behöver för kontroll av att deklara-tions- eller uppgiftsskyldigheten har fullgjorts (24 §). Det gäller även den för vars räkning en vara importerats eller exporterats. Tullverket får förelägga den som be-driver verksamhet i vilken uppgift av betydelse för kontrollen av en annan persons deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet enligt tullagstift-ningen kan hämtas ur handlingar som rör verksamheten, att lämna uppgift om en rättshandling med någon annan (25 §).

Tullagen kompletteras av bestämmelser i tullförordningen (2016:287). I tullförordningen hänvisas till förordning (EG) nr 765/2008 avseende marknadskontroll och där anges att Tullverket ska ut-föra de uppgifter som ankommer på de myndigheter som ansvarar för yttre gränskontroll enligt nämnda EG-förordning (4 kap. 19 §).

12.3 Tullverkets ansvar för kontroll av produkter

Utredningens bedömning: Tullverket bör även fortsättningsvis ansvara för kontroll av produkter som förs in på unionsmarkna-den. De befogenheter tullmyndigheten har enligt EU:s tullkodex och tullagen är tillräckliga för att myndigheten ska kunna utföra sina uppgifter enligt EU:s marknadskontrollförordning. För att uppfylla kraven på samverkan och informationsutbyte i EU:s marknadskontrollförordning bör listan i 1 kap. 4 § tullagen på myn-digheter som Tullverket ska tillhandahålla uppgifter till innehålla samtliga utpekade marknadskontrollmyndigheter.

Utredningens förslag: Tullverket ska ansvara för kontroll av pro-dukter som förs in på unionsmarknaden. Bestämmelser i 4 kap. tullförordningen bör justeras för att Tullverkets uppgifter ska mot-svara vad som anges i EU:s marknadskontrollförordning. Folk-hälsomyndigheten bör läggas till listan över myndigheter som Tullverket ska tillhandahålla uppgifter till i 1 kap. 4 § tullagen.

Tullverket ska ansvara för kontroll av produkter vid gränsen

I dag ansvarar Tullverket för yttre gränskontroll enligt artikel 27 i förordning (EG) nr 765/2008.³ Ingreppanden handläggs av klareringspersonalen inom ramen för den ordinarie importkontrollverksamheten. Det är klareringspersonalen som sköter kontakten med marknadskontrollmyndigheterna och importörer. Inom Tullverkets analys- och underrättelsearbete görs även analyser av importflöden som kan misstänkas innehålla varor som inte uppfyller gällande produktsäkerhetskrav. Tullverket samarbetar i dag med de andra tullmyndigheterna inom EU och deltar i internationella samarbeten genom ASEM, EU:s samarbete med asiatiska länder om produktsäkerhet. Tullverket ingår även i det nationella nätverket mot piratkopiering där bland annat Konsumentverket, Läkemedelsverket och Patent- och registreringsverket deltar. Nätverket arbetar med frågor om piratkopiering, dels utifrån produktsäkerhetsaspekter, dels utifrån frågor om skydd för rättighetsinnehavaren.

Enligt EU:s marknadskontrollförordning ska Tullverket ansvara för kontroll av produkter vid gränsen omfattar både produkter som är avsedda att släppas ut på unionsmarknaden och produkter som är avsedda för privat användning eller konsumtion och gäller alla produkter som omfattas av unionslagstiftning. Bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning om kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden överensstämmer till stor del med vad som gäller enligt förordning (EG) nr 765/2008. Det finns vissa skillnader, i huvudsak dock på detaljnivå. Det gäller bland annat att marknadskontrollmyndigheterna enligt den nya förordningen får ytterligare en arbetsdag på sig att återkoppla till ansvarig myndighet vid gränsen innan en vara övergår till fri omsättning (artikel 27 a) och att även brister avseende namn och kontaktuppgifter enligt artikel 4 ska leda till att övergången till fri omsättning skjuts upp (artikel 26.1 d). Enligt den nya regleringen ska fler brister leda till att produkter förbjuds att släppas ut på marknaden (artikel 28.2), tidigare gällde det som utgångspunkt bara för produkter som utgjorde en allvarlig risk. Därutöver är bestämmelserna om att marknadskontrollmyndigheter ska tillhandahålla information om produktkategorier eller ekonomiska aktörer för vilka det kunnat konstateras en högre risk för bristande överensstämmelse (artikel 25.5) och att de får begära att ansvarig

³ 4 kap. 19 § tullförordningen.

myndighet vid gränsen skjuter upp förfarandet för en produkts övergång till fri omsättning (artikel 26.3) nya. Även kostnadsansvaret för den som deklarerar en produkt för övergång till fri omsättning i de fall produkten destrueras eller på annat sätt görs obrukbar, är nytt (artikel 28.4). Slutligen ska nämnas kommissionens bemyndigande att anta genomförandeakter avseende riktmärken och tekniker baserade på en gemensam riskanalys (artikel 25.8).

Tullverket har såväl ett inarbetat arbetssätt som utarbetade riskanalyser för kontroll av produkter vid gränsen. I förhållande till dagens arbete innebär EU:s marknadskontrollförordning inga omfattande skillnader. Det kan emellertid tänkas att kommissionens befogenhet att anta genomförandeakter kan komma att påverka arbetet, om den gemensamma riskanalysen på unionsnivå skiljer sig åt jämfört med Tullverkets nuvarande riskanalyser. Med hänsyn till detta är det både naturligt och ändamålsenligt att Tullverket alltså ska ansvara för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden vid Sveriges gränser. Tullverkets uppgifter framgår i 4 kap. 19–21 §§ tullförordningen. Bestämmelserna bör justeras på så sätt att hänvisningarna till förordning (EG) nr 765/2008 byts ut mot relevanta artiklar i EU:s marknadskontrollförordning.

Befogenheter

Tullverkets befogenheter utgår i dag huvudsakligen från EU:s tullkodex och tullagen. Genom den regleringen ges Tullverket vida möjligheter att utföra kontroller, både av produkter och dokumentation. I utredningens kontakter med Tullverket har inte framkommit någonting som tyder på att myndigheten skulle behöva ytterligare befogenheter för att kunna utföra sitt uppdrag. Enligt utredningens bedömning har Tullverket med nuvarande reglering de befogenheter som krävs för ett korrekt utförande av sina uppgifter avseende kontroll av produkter vid gränsen.

Enligt EU:s marknadskontrollförordning ska Tullverket ha de resurser som krävs för att kunna kontrollera produkter som förs in på unionsmarknaden. Utredningen kan konstatera att det kommer ett mycket stort antal försändelser med produkter till Sverige varje

dag.⁴ EU:s marknadskontrollförordning ställer inte några krav avseende omfattningen av Tullverkets kontroller och med väl utförda riskanalyser kan även ett mindre antal kontroller ge god effekt. Det bör dock uppmärksammas att kommissionens genomförandeakter kan inriktas mot exempelvis hur ofta och på vilket sätt kontroller ska genomföras, något som framgår av skäl (66) till förordningen. Syftet med genomförandeakterna är bland annat att stärka kontrollen av produkter som förs in på unionsmarknaden och att säkerställa en enhetlig nivå på sådana kontroller.

Samarbete med marknadskontrollmyndigheterna

Bestämmelserna om kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden ställer krav på samverkan och informationsutbyte mellan Tullverket och marknadskontrollmyndigheterna. Samverkan sker i dag genom Marknadskontrollrådet och rådets arbetsgrupp Tullforum.

När Tullverket skjuter upp övergången till fri omsättning måste de snabbt kontakta ansvarig marknadskontrollmyndighet och överlämna information om den aktuella produkten. För detta ändamål har Tullverket tillsammans med myndigheterna i Marknadskontrollrådet tagit fram en samverkansmodell med flödesschema för kommunikation mellan Tullverket och de olika marknadskontrollmyndigheterna. Denna samverkansmodell fungerar enligt uppgifter till utredningen väl men det har från Tullverkets sida lyfts fram att det kan vara svårt att veta vilken marknadskontrollmyndighet som är ansvarig för en specifik produkt. Utredningen föreslår i kapitel 8 att ansvarsfördelningen mellan svenska marknadskontrollmyndigheter ska förtydligas, dels genom att antalet myndigheter minskas, dels genom att ansvaret fördelas utifrån berörda unionsrättsakter och anges samlat i en förordning. Detta kan bidra till att öka tydligheten kring vilken myndighet Tullverket ska vända sig till.

⁴ Varje år kommer ca 800 000 containers till Göteborgs hamn, vilket är hamnen med det största importflödet till Sverige.

Sekretessfrågor

Vid Tullverket gäller sekretess för uppgifter om enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men (27 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). Tullagen innehåller dock en bestämmelse om att Tullverket är skyldig att på begäran lämna uppgifter som rör import och export till ett antal angivna myndigheter (1 kap. 4 §). Sådan lagstadgad uppgiftsskyldighet innebär att Tullverket får lämna även sekretessbelagda uppgifter till angivna myndigheter (10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen). För att uppfylla kraven i EU:s marknadskontrollförordning på samverkan och informationsutbyte med marknadskontrollmyndigheter, bör möjligheten att lämna sekretessbelagd information omfatta alla myndigheter med marknadskontrollansvar för produkter som omfattas av förordningen. I jämförelse med utredningens förslag till utpekade marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning saknas Folkhälsomyndigheten i listan. Listan bör därför kompletteras med Folkhälsomyndigheten. Om ytterligare marknadskontrollmyndigheter utses, bör listan kompletteras på motsvarande sätt. Utredningen noterar att vissa medlemmar i Marknadskontrollrådet, Inspektionen för vård och omsorg samt Socialstyrelsen, inte finns med på listan.

EU:s marknadskontrollförordning ställer även krav på att marknadskontrollmyndigheterna ska lämna viss information till Tullverket, bland annat om ekonomiska aktörer för vilka en högre risk för bristande överenskommelse har konstaterats. Som redogörs för i kapitel 8 avsnitt 8.5.3, omfattar den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen även uppgiftsskyldighet enligt EU-förordningar. Det innebär att i de fall det finns en konkret uppgiftsskyldighet enligt EU:s marknadskontrollförordning, exempelvis i artikel 25.5, kan marknadskontrollmyndigheter lämna angivna uppgifter utan hinder av sekretess.

Tullverket ska enligt artikel 34.6 i EU:s marknadskontrollförordning extrahera viss information från det nationella tullsystemet till informations- och kommunikationssystemet ICSMS. Den informationen blir därefter tillgänglig både för nationella marknadskontrollmyndigheter och sådana myndigheter i andra medlemsstater. I befintliga bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen finns

stöd för att även sekretessbelagda uppgifter lämnas ut på det sättet. I förhållande till en utländsk myndighet tillämpas 8 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen som anger att sekretessbelagda uppgifter får röjas för en utländsk myndighet om utlämnande sker enligt föreskrift i exempelvis en EU-förordning. I förhållande till nationella marknadskontrollmyndigheter tillämpas 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen eftersom det rör sig om uppgiftsskyldighet som följer av en EU-förordning.

13 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utredningens bedömning: Utredningens författningsförslag bör börja tillämpas samtidigt som huvuddelen av EU:s marknadskontrollförordning ska börja tillämpas.

I sektorslagstiftningen behövs bestämmelser som anger att nu gällande sanktionsbestämmelser i de sektorsspecifika lagarna ska tillämpas för överträdelser som har skett innan de nya bestämmelserna har trätt ikraft. Det finns inte behov av några övergångsbestämmelser i övrigt.

Utredningens förslag: Den nya lagen, förordningen och övriga författningsändringar som föreslås i betänkandet ska träda i kraft den 16 juli 2021.

Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Ikraftträdande

De förslag som lämnas i betänkandet är föranledda av EU:s marknadskontrollförordning. Bestämmelserna i förordningen har börjat gälla och ska i huvudsak börja tillämpas från och med den 16 juli 2021. Några artiklar ska emellertid tillämpas från och med den 1 januari 2021. Dessa artiklar berörs dock inte av utredningens förslag. Förordningen innehåller inte några övergångsbestämmelser. Utredningen föreslår därför att den föreslagna lagen, förordningen och övriga författningsändringar ska träda i kraft den 16 juli 2021.

Övergångsbestämmelser

Utredningens förslag innebär bland annat att vissa överträdelser ska överföras från det straffrättsliga området till ett system med administrativa sanktionsavgifter. Vid bedömningen av behovet av att meddela övergångsbestämmelser som ska gälla för de överträdelser som har begåtts men inte hunnit beivras vid tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande måste bestämmelserna i 2 kap. 10 § regeringsformen och 5 § andra stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken beaktas.

I regeringsformen finns ett förbud mot retroaktiv strafflagstiftning (2 kap. 10 §). Förbudet omfattar formellt inte administrativa sanktioner som är av straffliknande natur. Enligt förarbetena skulle det emellertid innebära ett kringgående av förbudet att ge retroaktiv verkan åt administrativa sanktioner av uppenbart repressiv, straffliknande karaktär (prop. 1975/76:209 om *ändring i regeringsformen*, s. 125). I 5 § andra stycket lagen om införande av brottsbalken framgår att straff ska bestämmas enligt den lag som gällde när gärningen företogs. Detta är dock inte fallet om annan lag gäller när dom meddelas, om den nya lagen leder till frihet från straff eller till lindrigare straff. Denna bestämmelse har enligt förarbetena generell räckvidd, det vill säga även utanför brottsbalkens område (prop. 1964:10 med *förslag till lag om införande av brottsbalken m.m.*, s. 99). Bestämmelsen ger uttryck för den lindrigaste lagens princip.

De sanktionsavgifter som utredningen föreslår ska ersätta vissa straffpåföljder är formellt att anse som lindrigare än straffpåföljderna. Detta bör normalt gälla retroaktivt i enlighet med 5 § andra stycket lagen om införande av brottsbalken. Skälet till att överföra vissa överträdelser från det straffrättsliga området till ett system med sanktionsavgifter är inte att synen på överträdelserna i sig har förändrats eller att överträdelserna bedöms lindrigare. Syftet med att i första hand välja administrativa sanktionsavgifter är snarare att effektivisera sanktionssystemet. Den lindrigaste lagens princip gör sig därför inte särskilt starkt gällande vid införandet av de sanktionsavgifter som utredningen föreslår. Utredningen bedömer att det är mest ändamålsenligt att inte ge bestämmelserna om sanktionsavgift retroaktiv verkan. Annars skulle en ekonomisk aktör kunna åläggas en högre sanktionsavgift än vad som var möjligt att ålägga aktören när överträdelsen begicks och överträdelser som inte tidigare kunnat

göras till föremål för sanktionsavgift kunna sanktioneras retroaktivt. Äldre bestämmelser bör därför tillämpas på överträdelser som skett före den nya lagens ikraftträdande.¹ En övergångsbestämmelse bör därför införas i den sektorslagstiftning som innehåller straffbestämmelser som ersätts när den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning träder ikraft.

I de fall utredningens förslag innebär att bestämmelser om sanktionsavgift i sektorslagstiftningen upphävs, bör det för tydlighets skull anges att de upphävda bestämmelserna gäller för överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

När det gäller perdurerande, det vill säga pågående, överträdelser ska de nya bestämmelserna tillämpas på överträdelser som pågår efter att de nya bestämmelserna har trätt i kraft även om överträdelsen påbörjades före ikraftträdandet.

Enligt utredningens bedömning saknas det behov av övergångsbestämmelser i några andra avseenden.

¹ Se till exempel prop. 2017/18:165 *Effektivare sanktioner i livsmedelskedjan*, s. 77 angående övergångsbestämmelser till sanktionsavgiftssystemet i livsmedelslagen.

14 Konsekvensanalys

14.1 Inledning

I utredningens uppdrag ingår att analysera konsekvenserna av lämnade förslag i enlighet med 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474). Eftersom utredningen lämnar författningsförslag ska konsekvensanalysen också göras i enlighet med 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning (15 a § kommittéförordningen).

Enligt kommittédirektivet ska utredningen bedöma vilka konsekvenser eventuella förslag kan ha för enskilda personer, företag, kommuner och det allmänna samt bedöma ekonomiska och andra konsekvenser för berörda myndigheter. I de fall förslagen leder till ökade kostnader ska utredningen föreslå finansiering. Utredningen ska vidare analysera eventuella konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

I detta kapitel redovisas utredningens bedömning av konsekvenserna av de förslag utredningen lämnar. Förslagen syftar framför allt till att anpassa svensk lagstiftning till bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning och säkerställa att unionsrätten får avsedd effekt. EU:s marknadskontrollförordning är direkt tillämplig i medlemsstaterna. Det ska därför inledningsvis konstateras att de konsekvenser som uppstår för samhället och de aktörer som berörs huvudsakligen är en direkt följd av den bakomliggande EU-förordningen och inte av utredningens förslag. De konsekvenser som följer av de direkt tillämpliga bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning redovisas inte. I vissa delar går utredningens förslag längre än vad som krävs enligt förordningen eller uppställer särskilda krav för tillämpningen av bestämmelser i förordningen. Utredningens bedömning av konsekvenserna av de förslagen redovisas nedan.

Följande områden berörs inte av förslagen (15 § kommittéförordningen):

- brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet,
- sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet,
- jämställdheten mellan kvinnor och män, eller
- möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

14.2 Vilka berörs av förslagen

Utredningens förslag berör framför allt de 13 statliga myndigheter som enligt förslaget ska utses till marknadskontrollmyndigheter. Vid marknadskontroll av kemiska produkter och varor, kosmetiska produkter, vissa mobila maskiner samt tobak och liknande produkter berör förslagen även Sveriges kommuner.

Förslaget som avser kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden berör även Tullverket.

Förslagen om marknadskontrollmyndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter berör också ekonomiska aktörer, det vill säga tillverkare, tillverkares representanter, importörer, distributörer, leverantörer av distributionstjänster och andra fysiska eller juridiska personer som omfattas av skyldigheter avseende tillverkning av produkter, tillhandahållande av dem på marknaden eller ibruktagande av dem i enlighet med relevant harmoniserad unionslagstiftning. Det är inte möjligt att uppskatta hur många fysiska eller juridiska personer som berörs av förslagen i egenskap av ekonomiska aktörer.

Samtliga förslag syftar till att skapa en bättre och effektivare marknadskontroll för att säkerställa en hög skyddsnivå för produkter och skapa förutsättningar för en sundare konkurrens på unionsmarknaden. Förslagen kan därför i förlängningen ha en positiv påverkan för konsumenter och företag som inte omfattas direkt av förslagen.

Förslagen berör även domstolarna, Polismyndigheten och Kronofogdemyndigheten.

14.3 Konsekvenser för marknadskontrollmyndigheter

Allmänt

Det ska framhållas att det är svårt att överblicka vad EU:s marknadskontrollförordning kommer innebära rent praktiskt och vilka närmare konsekvenser den kommer medföra för utpekade marknadskontrollmyndigheter. Enligt utredningen är det dock klart att förordningen innebär en höjd ambitionsnivå för medlemsstaternas marknadskontroll. Förordningen innehåller bland annat krav på en utvidgad rapporteringsskyldighet i informations- och kommunikationssystemet ICSMS och kan framöver förväntas medföra högre krav på marknadskontrollmyndigheternas aktivitet i fråga om exempelvis antal utförda kontroller.

De ekonomiska konsekvenserna för marknadskontrollmyndigheterna följer till största delen direkt av förordningen och inte av utredningens förslag. De förändringar som utredningens förslag för med sig i kostnadsavseende kan antas vara marginella. Utredningen bedömer att de myndigheter som pekas ut som marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning kommer att ha behov av ökade anslag för att kunna uppfylla sitt ansvar enligt förordningen. Det följer också av att utgångspunkten i förordningen är att marknadskontrollverksamhet ska finansieras med statliga medel och inte av avgifter. Utöver detta ska nämnas, som framgår i avsnitt 5.3.4, att utredningen inte haft någon enhetlig statistik att tillgå avseende omfattningen av svensk marknadskontroll, vilket påverkar möjligheten att sätta författningsförslagen i relation till faktiska siffror. Eftersom det rör en kompletteringslagstiftning till EU:s marknadskontrollförordning har det inte heller någon avgörande betydelse för utredningens förslag. Slutligen är det, med hänsyn till att det är ett stort antal marknadskontrollmyndigheter som berörs och att deras marknadskontrollverksamhet skiljer sig åt beroende på vilken typ av produkter de kontrollerar, svårt att utan ett omfattande arbete närmare utreda de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag isolerat. Utredningen har i stället vid utformningen av förslagen tagit särskild hänsyn till de alternativ som kan förväntas vara mest kostnadseffektiva.

Konsekvenser av ändrad ansvarsfördelning

I enlighet med kommittédirektivet föreslår utredningen en fortsatt decentraliserad organisering av marknadskontrollen i Sverige. Utredningen föreslår inte att några nya myndigheter ska pekats ut som marknadskontrollmyndigheter men däremot en viss omfördelning av nuvarande marknadskontrollansvar. För några marknadskontrollmyndigheter innebär förslaget ett utökat ansvar. Kemikalieinspektionen tar över visst marknadskontrollansvar från Livsmedelsverket och får ansvar för ett nytt produktslag, EU-gödsel. Även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får ett utökat ansvar genom att ta över visst ansvar från Livsmedelsverket. Likaså får Konsumentverket ett utökat ansvar genom att de får ansvar för marknadskontroll avseende EU-miljömärket.

Kemikalieinspektionen får vidare ett utvidgat ansvar för marknadskontroll av kemiska produkter och varor eftersom ansvaret inte längre föreslås delas upp mellan myndigheten och kommunerna. Av samma skäl får även Folkhälsomyndigheten, Läkemedelsverket och Transportstyrelsen ett utökat marknadskontrollansvar. Även om dessa myndigheter får det fullständiga ansvaret för marknadskontroll av berörda produkter ska kommunerna fortsatt utföra vissa uppgifter som innebär marknadskontroll. För att marknadskontrollmyndigheterna ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning ska kommunerna lämna uppgifter om sina kontroller till ansvarig marknadskontrollmyndighet. Krav på rapportering i informations- och kommunikationssystemet ICSMS följer direkt av EU:s marknadskontrollförordning. Den föreslagna förändringen kommer innebära ett ökat administrativt arbete och därtill hörande kostnader för de fyra nämnda marknadskontrollmyndigheterna.

Förslaget om ändrad ansvarsfördelning syftar till att skapa förutsättningar för en effektivare marknadskontroll genom en tydligare fördelning av ansvaret och något färre marknadskontrollmyndigheter. Det förväntas på sikt underlätta för både marknadskontrollmyndigheterna, de ekonomiska aktörerna och Tullverket. Förslaget innebär mindre skillnader jämfört med dagens ansvarsfördelning, och förväntas därför endast ge begränsade kostnadsökningar för de myndigheter som får ett större ansvar. Som en följd av förslaget, så väl som av att myndigheterna tilldelas nya befogenheter och utökade

sanktionsmöjligheter, kan marknadskontrollmyndigheterna behöva ändra vissa arbetsformer och initialt utbilda sin personal. Även kostnaderna för detta kan antas vara små och begränsade till en inledande period.

Utredningen föreslår vidare att när fler än en marknadskontrollmyndighet delar marknadskontrollansvaret för produkter som omfattas av samma unionsrättsakt, ska myndigheterna samordna sina åtgärder om kontrollen avser samma produkt eller om åtgärderna riktar sig mot samma ekonomiska aktör. I dag sker samordning dels genom Marknadskontrollrådet, dels mellan enskilda myndigheter enligt särskild lagreglering eller i myndighetsöverskridande projekt. Den föreslagna regleringen syftar främst till att underlätta för ekonomiska aktörer och begränsa antalet myndighetskontakter. Förslaget om samverkan kan på sikt även underlätta marknadskontrollmyndigheternas arbete eftersom information och handlingar kan bli mer lättillgängliga för dem. Utredningen bedömer att förslaget inte får några ekonomiska effekter för myndigheterna.

Konsekvenser av ändrade befogenheter

Utredningens förslag om vilka befogenheter marknadskontrollmyndigheterna ska tilldelas överensstämmer i huvudsak med minimibefogenheterna i artikel 14.4 i EU:s marknadskontrollförordning. Sverige kan inte avstå från att tilldela marknadskontrollmyndigheterna befogenheterna i artikel 14.4. Däremot finns det möjlighet att välja på vilket sätt marknadskontrollmyndigheterna ska få utöva sina befogenheter och i viss mån under vilka förutsättningar.

Förslaget att marknadskontrollmyndigheterna ska få förelägga en ekonomisk aktör att tillhandahålla kostnadsfria varuprover går utöver vad som krävs enligt EU:s marknadskontrollförordning. Förslaget motsvarar i stor utsträckning vad som gäller för flera marknadskontrollmyndigheter i dag och antas därför inte få någon särskild påverkan på marknadskontrollmyndigheternas kostnader.

Utredningen föreslår att det av lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning uttryckligen ska framgå att rätten till tillträde vid inspektion även gäller bostäder. Inte heller det förslaget förväntas få någon särskild kostnadspåverkan. När det gäller övriga befogenheter, kan ett tydligare regelverk förväntas

leda till att marknadskontrollmyndigheterna utnyttjar sina tilldelade befogenheter i större utsträckning, vilket leder till en effektivare marknadskontroll som i sin tur ger effekter i form av säkrare produkter och mer rättvisa konkurrensvillkor.

Utredningen föreslår att marknadskontrollmyndigheterna ska få fatta beslut om och utöva sina befogenheter inom ramen för sin egen myndighetsutövning. Alternativet att marknadskontrollmyndigheterna i stället skulle vända sig till domstol eller en annan myndighet för att besluta om eller verkställa marknadskontrollåtgärder skulle sannolikt medföra större kostnader för både myndigheterna och för samhället då det skulle innebära ytterligare arbete för myndigheterna och långsammare handläggning av marknadskontrollärenden. Genom möjligheten att överklaga marknadskontrollmyndigheternas beslut bedömer utredningen att ett fullgott skydd för enskildas rättigheter säkerställs.

Konsekvenser av ändrade sanktionsbestämmelser

För att marknadskontrollmyndigheterna ska kunna beivra regelöverträdelser innehåller den föreslagna lagen bestämmelser om möjlighet att påföra en ekonomisk aktör sanktionsavgift vid överträdelser. Förslaget innebär att avgift ska kunna beslutas oavsett om överträdelserna har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet, det vill säga att avgiftsskyldigheten baseras på strikt ansvar.

För flera marknadskontrollmyndigheter innebär förslaget om sanktionsavgift en ny sanktionsmöjlighet. Förslaget medför att dessa marknadskontrollmyndigheter behöver arbeta med att ta fram föreskrifter om sanktionsavgifternas storlek. Även de marknadskontrollmyndigheter som i dag får besluta om eller meddela föreskrifter om sanktionsavgifter, behöver se över storleken på avgifterna eftersom utredningen föreslår en höjning av såväl minimi- som maximibeloppet. När det initiala arbetet är klart bör de föreslagna gemensamma bestämmelserna om sanktionsavgifter underlätta marknadskontrollmyndigheternas arbete eftersom de skapar förutsättningar för en enhetlig praxis på området vilket på sikt förenklar marknadskontrollmyndigheternas tillämpning. Genom att marknadskontrollmyndigheterna själva får besluta om sanktionsavgift kan förslaget vidare antas leda till ett effektivare och enklare sanktionsförfarande.

Kostnader kan antas tillkomma för delgivning av beslut om sanktionsavgift. Sammantaget bedöms förslaget ha positiva effekter för marknadskontrollmyndigheterna utan att påverka kostnaderna i någon större utsträckning.

Konsekvenser av begränsad möjlighet att begära ersättning

Utgångspunkten enligt EU:s marknadskontrollförordning är att marknadskontroll ska finansieras genom statliga medel. I enlighet med vad som anges i artikel 15 föreslår utredningen att marknadskontrollmyndigheterna ska ges möjlighet att begära ersättning för kostnaderna för utförd marknadskontroll från ekonomiska aktörer, när kontrollen visar på brister gentemot gällande krav.

För de myndigheter som i dag har möjlighet att ta ut avgift för sin marknadskontrollverksamhet oberoende av resultatet av utförda kontroller, kan EU:s marknadskontrollförordning leda till ökade kostnader för staten eftersom ersättning inte längre kan begäras från de ekonomiska aktörerna. Utredningens förslag om att kostnader för kontrollen ska ersättas av en ekonomisk aktör vid bristande överensstämmelse avser både att väga upp för sådant intäktsbortfall och att motivera till bättre regelefterlevnad hos de ekonomiska aktörerna. Förslaget överensstämmer med vad som redan gäller för merparten av marknadskontrollmyndigheterna och bedöms inte få någon större påverkan på marknadskontrollmyndigheternas ekonomiska förutsättningar.

Konsekvenser av ett centralt samordningskontor

Utredningen föreslår i enlighet med kommittédirektivet att Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) ska utses till centralt samordningskontor i Sverige. Förslaget bedöms framför allt påverka Swedacs arbetsbelastning och ställa krav på ökade resurser för den samordnande verksamheten. Uppgifterna som centralt samordningskontor bedöms i stor utsträckning motsvara de uppgifter som myndigheten i dag utför.

Swedac har i sitt budgetunderlag för åren 2021–2023 redovisat att uppdraget som centralt samordningskontor beräknas innebära ökade kostnader med ungefär 1 500 000 kronor per år, initialt något högre.

Konsekvenser av nya sekretessbestämmelser

Utredningen föreslår att det ska införas en uppgiftsskyldighet mellan marknadskontrollmyndigheter för att möjliggöra överlämnande av sekretessbelagda uppgifter mellan myndigheterna. Vidare föreslås en enhetlig sekretessbestämmelse i offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) för att samma typ av uppgifter ska omfattas av sekretesskydd hos samtliga marknadskontrollmyndigheter.

Förslagen främjar samarbetet mellan marknadskontrollmyndigheter och förväntas bidra till en effektivare marknadskontroll. Det förväntas inte medföra några kostnadsökningar.

14.4 Konsekvenser för ekonomiska aktörer

Allmänt

EU:s marknadskontrollförordning omfattar en enorm mängd produkter på marknaden och det har därför inte varit möjligt att uppskatta hur många branscher eller företag som berörs av utredningens förslag. Det har inte heller varit möjligt att göra någon närmare bedömning av förslagets effekter på företagandet i Sverige. De föreslagna bestämmelserna förväntas på sikt ha regelförenklande effekter och leda till en bättre fungerande marknadskontroll och inre marknad, vilket i förlängningen är till fördel för ekonomiska aktörer. En effektiv marknadskontroll ökar förutsättningarna för att företagare ska kunna konkurrera på lika villkor. Förslagen tydliggör också de ekonomiska aktörernas rättigheter och får antas ha positiva effekter i det avseendet.

Konsekvenser av ändrad ansvarsfördelning

Förslaget om ändrad ansvarsfördelning mellan marknadskontrollmyndigheterna innebär att ansvaret fördelas på något färre myndigheter jämfört med nuvarande fördelning. Förslaget förväntas både förenkla de ekonomiska aktörernas kontakter med myndigheterna och minska antalet sådana kontakter. För några ekonomiska aktörer kommer förslaget till leda till att en annan myndighet kontrollerar aktörens produkter.

Förslaget om att marknadskontrollmyndigheterna så långt det är möjligt ska samordna sina verksamheter när de berör samma produkt och samma ekonomiska aktör förväntas ha positiva effekter för de ekonomiska aktörerna. De ekonomiska aktörerna gynnas av att marknadskontrollmyndigheterna i större utsträckning kan lämna information mellan sig och samverka runt kontroller. Det kan antas vara särskilt positivt för mindre företag som inte har samma resurser att lägga på den administrativa delen av verksamheten som större aktörer.

Konsekvenser av ändrade befogenheter för marknadskontrollmyndigheterna

De förslag utredningen lämnar innehåller inte några ändringar av de produktkrav som i dag gäller för olika produkter. Förslagen innebär inte att några ytterligare skyldigheter läggs på ekonomiska aktörer som uppfyller de krav som ställs enligt harmoniserad produktlagstiftning som är förtecknad i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Däremot kan marknadskontrollmyndigheternas utökade befogenheter leda till att marknadskontrollen bedrivs på ett annorlunda sätt, vilket i sin tur kan ställa krav på en större medverkan av de ekonomiska aktörerna. Det beror dock på hur marknadskontrollmyndigheterna väljer att utnyttja tilldelade befogenheter.

Förslaget om att det uttryckligen ska anges att befogenheten att begära tillträde för inspektion omfattar bostäder kan antas få effekter för de ekonomiska aktörer som bedriver verksamhet i hemmet. Några marknadskontrollmyndigheter har redan sådan befogenhet men den föreslagna regleringen kan väntas medföra en viss ökning av tillämpningen. Förslaget förväntas dock inte innebära några ökade kostnader för de ekonomiska aktörerna.

Förslaget att marknadskontrollmyndigheterna ska få begära kostnadsfria varuprover går utöver vad som krävs enligt EU:s marknadskontrollförordning. Redan i dag finns den möjligheten för många marknadskontrollmyndigheter. Förslaget förväntas därför inte medföra några större kostnadsökningar för de ekonomiska aktörerna.

Konsekvenser av ändrade sanktionsbestämmelser

Utredningens förslag om gemensamma sanktionsbestämmelser medför sannolikt att marknadskontrollmyndigheterna i större utsträckning än i dag kommer att besluta om sanktionsavgifter. För ekonomiska aktörer som följer gällande produktkrav leder förslaget inte till några ökade kostnader. För de aktörer som inte följer gällande produktkrav innebär förslaget en skärpning av konsekvenserna och kan medföra ökade kostnader eftersom sanktionsavgifter ska kunna tas ut utan krav på uppsåt eller oaktsamhet samt eftersom nivån på sanktionsavgifterna höjs. Enligt viss produktlagstiftning finns en begränsning av storleken på sanktionsavgifterna i förhållande till den ekonomiska aktörens årsomsättning. Någon sådan begränsning finns inte i utredningens förslag, vilket kan leda till att särskilt mindre aktörer riskerar högre avgifter än i dag. Förslaget om gemensamma bestämmelser om sanktionsavgift tydliggör för ekonomiska aktörer vilka sanktioner som kan bli aktuella vid produktöverträdelser och under vilka förutsättningar avgift kan beslutas. Eftersom en sanktionsavgift kan uppgå till höga belopp beroende på bland annat överträdelsens allvar kan förslaget även förväntas leda till en bättre regel efterlevnad. Detta stärker på sikt företagets konkurrenskraft och skapar bättre och mer rättvisa spelregler för företagandet.

Konsekvenser av begränsad skyldighet att ersätta kostnader

Utredningens förslag om begränsade möjligheter för marknadskontrollmyndigheter att begära ersättning medför att ekonomiska aktörer vars produkter uppfyller gällande krav över huvud taget inte kan bli ersättningskyldiga för marknadskontrollmyndigheternas kostnader. Förslaget skiljer sig i den delen från vad som gäller enligt viss sektorslagstiftning där marknadskontrollmyndigheterna kan ta ut årsavgifter eller begära ersättning för kostnader för all marknadskontroll. För ekonomiska aktörer som hanterar produkter som inte uppfyller kraven i den harmoniserade produktlagstiftningen, innebär utredningens förslag att de kan få ersätta marknadskontrollmyndigheterna för deras marknadskontrollverksamhet. De faktiska kostnaderna är svåra att uppskatta eftersom de beror på vilken typ av produkt det gäller, om marknadskontrollmyndigheten kan utföra kontrollen själv eller om den behöver skickas för provtagning på

exempelvis ett laboratorium. Vissa ekonomiska aktörer är i dag inte ersättningsskyldiga för sådana kostnader, oavsett om kontrollerade produkter uppfyller gällande krav eller inte. För dessa aktörer innebär förslaget således ökade kostnader om produkterna inte uppfyller gällande krav. Sammantaget bedöms förslaget medföra minskade kostnader för flertalet ekonomiska aktörer. Förslaget uppmuntrar till bättre regelefterlevnad, vilket i sin tur leder till en sundare konkurrens bland aktörerna.

14.5 Konsekvenser för kommuner

Konsekvenser av ändrad ansvarsfördelning

Utredningens förslag innebär att kommuner inte längre ska vara marknadskontrollmyndigheter. I stället ska kommuner inom ramen för sitt tillsynsansvar enligt miljötillsynsförordningen (2011:13), förordningen (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner, förordningen (2001:1084) om buller från viss utomhusutrustning samt lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, utföra vissa uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Vidare åläggs kommunerna skyldighet att lämna uppgifter om sina kontroller till ansvarig marknadskontrollmyndighet, för att dessa ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Utredningens förslag utgår ifrån att endast statliga myndigheter ska vara marknadskontrollmyndigheter och ha ansvar för marknadskontroll. Kommuner ska dock även framöver utföra vissa uppgifter som utgör marknadskontroll. Dessa uppgifter utförs redan i dag och skillnaden blir framför allt på vilken rättslig grund de utförs. Kommuner är dock precis som övriga myndigheter bundna av unionsrätten och måste därför följa regleringen i EU:s marknadskontrollförordning när de utför sådana uppgifter som innebär marknadskontroll enligt förordningen.

Den föreslagna uppgiftsskyldigheten medför en ny administrativ uppgift för kommunerna. En sådan reglering om rapportering från kommunerna behövs för att marknadskontrollmyndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter i enlighet med kraven i EU:s marknadskontrollförordning. Att kommunerna själva ska föra in informationen direkt i informations- och kommunikationssystemet ICSMS be-

döms innebära än mer arbete för kommunerna och framstår som ett sämre alternativ. Den nya administrativa uppgiften förväntas innebära viss kostnadsökning för kommunerna.

Konsekvenser av begränsad möjlighet att begära ersättning

I dag tillämpas i huvudsak ett system med avgifter för kommunernas tillsyn. För den del av tillsynen som innebär marknadskontroll kan kommunerna framöver, med hänsyn till bestämmelser i EU:s marknadskontrollförordning, bara ta ut avgift vid konstaterad bristande överensstämmelse. Det leder till att kommunerna, som fortfarande ska utföra samma uppgifter som i dag, kommer att få lägre intäkter från avgifter. Den del av verksamheten som inte längre kan avgiftsfinansieras behöver i stället finansieras genom statliga medel.

Av den information som utredningen har fått från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) framgår att de uppgifter som innebär marknadskontroll i många fall utgör en mindre del av kommunernas totala tillsynsverksamhet. Intäktsbortfallet med anledning av utredningens förslag förväntas därför inte bli särskilt omfattande. Utredningen har haft kontakt med SKR för närmare beräkningar av hur stort behovet av statlig finansiering kommer bli. SKR har med anledning av covid-19 virusets påverkan inte haft utrymme att bidra med sådana beräkningar. Miljöförvaltningarna i Stockholm och Malmö har dock gemensamt inkommit med några sammanfattande synpunkter och betonar vikten av att tillräckliga statliga medel skjuts till för den tillsyn som inte kan finansieras genom avgiftsuttag. Utredningen har övervägt att be ett urval kommuner om underlag för att göra beräkningar av kommunernas ökade behov av statlig finansiering. Med hänsyn till att det ändå skulle vara svårt att dra några slutsatser ifrån ett sådant begränsat underlag, eftersom det finns så stora skillnader mellan Sveriges 290 kommuner i fråga om omfattningen av deras tillsyn som innebär marknadskontroll, har utredningen inte begärt in något sådant underlag.

Konsekvenser för det kommunala självstyret

Att staten ger kommunerna i uppdrag att utföra vissa uppgifter innebär inte i sig någon inskränkning av det kommunala självstyret eftersom det fortfarande finns utrymme att hantera uppgifterna i enlighet med vad den enskilda kommunen finner bäst. Det kommunala självstyret ska möjliggöra en lokal anpassning av olika verksamheter vad gäller till exempel prioritering, praktiskt utförande och resurser. Utredningens förslag innebär inte någon begränsning för kommunernas del i detta avseende och bedöms därför inte få några direkta effekter på det kommunala självstyret.

14.6 Konsekvenser för övriga

Tullverket

Tullverket föreslås fortsatt ansvara för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden. Jämfört med de uppgifter Tullverket utför i dag skiljer sig ansvaret enligt EU:s marknadskontrollförordning åt endast i mindre omfattning. Förändringarna följer direkt av förordningen och beror inte på utredningens förslag.

Kronofogdemyndigheten

En sanktionsväxling från straffbestämmelser till sanktionsavgifter kan komma att öka antalet ärenden hos Kronofogdemyndigheten något. Även förslaget om att marknadskontrollmyndigheterna ska få vända sig till Kronofogdemyndigheten och begära handräckning på plats vid vissa inspektioner kan leda till att Kronofogdemyndighetens hjälp behövs vid ett större antal tillfällen jämfört med i dag. Ökningen bedöms dock inte bli särskilt stor och förväntas inte påverka Kronofogdemyndighetens verksamhet mer än att konsekvenserna kan hanteras inom befintliga anslag för myndigheten.

Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten

Polismyndigheten ska i dag enligt ett stort antal sektorsspecifika lagar lämna biträde åt marknadskontrollmyndigheter, främst för att få tillträde till lokaler och liknande i samband med inspektioner. Marknadskontrollmyndigheterna har uppgett att möjligheten att begära Polismyndighetens hjälp sällan eller aldrig används. Utredningens förslag att Polismyndigheten ska lämna sådan hjälp åt samtliga marknadskontrollmyndigheter bedöms därför inte medföra några ekonomiska konsekvenser för myndighetens verksamhet.

Förslaget att överträdelse av harmoniserad produktlagstiftning i första hand ska leda till administrativa sanktionsavgifter i stället för straff, kan leda till att antalet anmälningar till Polismyndigheten minskar. Det leder även till en minskning av Åklagarmyndighetens ärenden. Utredningens förslag i dessa delar bedöms därmed ha en positiv ekonomisk effekt för såväl Polismyndigheten som Åklagarmyndigheten. Effekten bedöms dock bli marginell.

Domstolarna

Utredningens förslag om forum för överklagande av marknadskontrollmyndigheternas beslut motsvarar, med något undantag, nuvarande reglering.

De befogenheter som följer av EU:s marknadskontrollförordning innebär att marknadskontrollmyndigheterna ska besluta om åtgärder utifrån nya befogenheter, som i vissa fall är mer ingripande för enskilda än de befogenheter som tillämpas i dag. De beslut som en marknadskontrollmyndighet fattar med stöd av lagen, exempelvis beslut om oanmälda inspektioner, förelägganden eller förbud, beslut om återkrav av kostnader för marknadskontroll och beslut om begränsning av onlinegränssnitt kan överklagas. Det kan förväntas leda till ett ökat antal överklaganden av marknadskontrollmyndigheternas beslut, i vart fall innan vägledande praxis etableras på området. En viss ökad måltillströmning till såväl allmän förvaltningsdomstol som mark- och miljödomstol kan därför väntas. Omfattningen av ökningen är svår att uppskatta närmare.

Även antalet mål gällande sanktionsavgifter kan förväntas öka eftersom fler myndigheter än i dag föreslås få besluta om sanktionsavgift. I dag prövar allmänna förvaltningsdomstolar ansökningar om

sanktionsavgift enligt flertalet av berörda sektorsspecifika lagar. Utredningens förslag innebär att den initiala prövningen av om sanktionsavgift ska utgå i stället ska göras av den enskilda marknadskontrollmyndigheten. Det är rimligt att anta att antalet överklagade beslut om sanktionsavgift kommer att medföra en viss ökad måltillströmning till domstolarna. Den ökade måltillströmningen kommer dock begränsas i någon mån genom att de mål där marknadskontrollmyndigheterna i dag ansöker om påförande av sanktionsavgift kommer att ersättas av mål om överklagande av marknadskontrollmyndigheternas beslut. Enligt utredningens förslag ska beslut om sanktionsavgifter för vissa överträdelser inom byggsektorn överklagas till allmän förvaltningsdomstol i stället för som i dag till mark- och miljödomstol. Det förväntas leda till en viss ökning av måltillströmningen hos de allmänna förvaltningsdomstolarna och motsvarande minskning vid mark- och miljödomstolarna. För beslut om sanktionsavgifter inom miljöbalkens område innebär förslaget inte någon förändring eftersom marknadskontrollmyndigheterna redan beslutar om sanktionsavgifter själva.

Utredningens förslag innebär att sanktionsavgifter ska användas i stället för straffbestämmelser i sektorslagstiftningen vid överträdelser av krav i harmoniserad produktlagstiftning, förutom inom miljöbalkens område. Förslaget kan antas innebära en viss lättnad för de allmänna domstolarna eftersom målhanteringen överförs till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Av den begränsade statistik som utredningen har tagit del av framgår dock att det väcks få åtal avseende denna typ av överträdelser, och förslaget bedöms därför få marginella konsekvenser för de allmänna domstolarna.

Sammantaget bedöms utredningens förslag totalt sett innebära en något ökad måltillströmning såväl i de allmänna förvaltningsdomstolarna som i mark- och miljödomstolarna och därigenom något ökade kostnader. Kostnadsökningen bör finansieras genom ökade anslag i den mån den inte ryms inom de befintliga.

15 Författningskommentar

15.1 Förslaget till lag (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning

Lagens tillämpningsområde

1 §

Denna lag kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011, här benämnd EU:s marknadskontrollförordning.

Termer och uttryck i lagen har samma betydelse som i EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen reglerar lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3. Hänvisningarna i lagen till EU:s marknadskontrollförordning är utformade på så sätt att de avser förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen, så kallad dynamisk hänvisning. Lagen kompletteras av förordningen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Första stycket anger att lagen kompletterar EU:s marknadskontrollförordning.

Andra stycket upplyser om att termer och uttryck i lagen har samma betydelse som i EU:s marknadskontrollförordning. Exempel på sådana termer och uttryck finns i artikel 3 i EU:s marknadskontrollförordning som innehåller gemensamma definitioner.

Marknadskontrollmyndigheter

2 §

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka myndigheter som är marknadskontrollmyndigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen upplyser om att regeringen ska bestämma vilka myndigheter som ska utöva marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.1.

I bilaga 1 till förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt framgår vilka myndigheter som är marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning och deras respektive ansvarsområden.

Undersökningar

3 §

En marknadskontrollmyndighet har den befogenhet att inleda undersökningar som anges i artikel 14.4 f) i EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen innehåller en hänvisning till artikel 14.4 f) i EU:s marknadskontrollförordning. Artikel 14.4 f) reglerar marknadskontrollmyndigheternas befogenhet att inleda undersökningar på eget initiativ. Övervägandena finns i avsnitt 9.5.

En marknadskontrollmyndighet är enligt artikel 11.3 i EU:s marknadskontrollförordning skyldig att utföra lämpliga kontroller av produkters egenskaper baserat på ett adekvat urval. Sådana kontroller ska utföras både proaktivt, det vill säga genom informationsinsatser eller planerade kontroller, och reaktivt, det vill säga efter exempelvis rapporterade olyckor, klagomål från allmänheten eller varningar från myndigheter i andra länder. Hänvisningen till befogenheten i artikel 14.4 f) tydliggör författningsstödet för en marknadskontrollmyndighet att på eget initiativ inleda undersökningar oavsett om det sker proaktivt eller reaktivt. En marknadskontrollmyndighet får även inleda undersökningar efter anmälan av exempelvis en annan ekonomisk aktör, en slutanvändare eller en myndighet.

Befogenheten gäller för alla undersökningar av brister i överensstämmelse med tillämplig harmoniserad unionslagstiftning. Utöver produktkrav kan det exempelvis avse krav på systematiskt säkerhetsarbete.

Information och handlingar

4 §

En marknadskontrollmyndighet har de befogenheter som anges i artikel 14.4 a)–c) i EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen innehåller en hänvisning till artikel 14.4 a)–c) i EU:s marknadskontrollförordning. Artikeln reglerar upplysningsskyldighet och tillhandahållande av handlingar vid marknadskontroll. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Av paragrafen följer att en marknadskontrollmyndighet har rätt att från en ekonomisk aktör få de upplysningar eller handlingar som är relevanta för bedömning av en produkts överensstämmelse med gällande krav enligt tillämplig harmoniserad unionslagstiftning. Det kan till exempel vara fråga om upplysningar om olika sakförhållanden som myndigheten behöver för sin marknadskontroll. Vidare kan det vara fråga om handlingar som den ekonomiska aktören har i sin besittning såsom konstruktionsritningar eller dokument som avser produktens överensstämmelse med gällande regelverk. Regleringen är avsedd att vara heltäckande och omfatta alla typer av handlingar eller dokument en marknadskontrollmyndighet bedömer som relevanta för bedömning av överensstämmelse. Skyldigheten att tillhandahålla marknadskontrollmyndigheten information begränsas dock av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Befogenheten kan endast riktas mot ekonomiska aktörer. Enligt definitionen i artikel 3.13 i EU:s marknadskontrollförordning, som 1 § andra stycket i denna lag hänvisar till, omfattar det tillverkaren, tillverkarens representant, importören eller distributören, leverantören av distributionstjänster eller en annan fysisk eller juridisk person som omfattas av skyldigheter avseende tillverkning av produkter, tillhandahållande av dem på marknaden eller ibruktagande av dem i enlighet med relevant harmoniserad unionslagstiftning. En marknadskontrollmyndighet bör rikta ett krav på information eller

handlingar mot den ekonomiska aktör som kan antas ha bäst tillgång till den, till exempel får en tillverkare antas ha bättre kännedom om antalet produkter på marknaden och om andra produktmodeller än exempelvis en distributör.

Enligt artikel 14.4 a) gäller marknadskontrollmyndighetens befogenhet att få tillgång till handlingar och information oavsett lagringsmedium. Det gäller även för myndighetens befogenhet att få eller göra kopior. En marknadskontrollmyndighet har alltså befogenhet att göra eller erhålla kopior även av material som enbart finns i exempelvis digitala format. Att en marknadskontrollmyndighet får använda alla uppgifter och handlingar som inhämtats i dess utredningar som bevis framgår av artikel 14.5 i EU:s marknadskontrollförordning.

Vid utövandet av befogenheten ska en proportionalitetsbedömning göras. Det följer både av artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning och av 5 § förvaltningslagen (2017:900). Skyldigheten att tillhandahålla handlingar får inte göras mer långtgående än vad som behövs för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna bedöma överensstämmelse med gällande krav. Dessutom krävs det att det som marknadskontrollmyndigheten vill uppnå med att få tillgång till informationen eller handlingen står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som ska tillhandahålla informationen eller handlingen. Marknadskontrollmyndigheten ska vid bedömningen även beakta de olägenheter som ett tillhandahållande kan innebära för tredje man.

Efterfrågade handlingar kan innehålla personuppgifter som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). Behandlingen av personuppgifter i samband med att handlingar efterfrågas förutsätts följa detta regelverk, se artikel 17 i EU:s marknadskontrollförordning. Överväganden avseende behandling av personuppgifter finns i avsnitt 8.5.5.

Inspektionsrätt

5 §

En marknadskontrollmyndighet har de befogenheter som anges i artikel 14.4 d) och e) i EU:s marknadskontrollförordning.

Befogenheten i artikel 14.4 e) omfattar även bostäder.

Paragrafen innehåller en hänvisning till artikel 14.4 d) och e) i EU:s marknadskontrollförordning som reglerar marknadskontrollmyndigheternas rätt till tillträde för att utföra inspektioner hos ekonomiska aktörer. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

Enligt *första stycket* har en marknadskontrollmyndighet, genom hänvisningen till artikel 14.4 d) i EU:s marknadskontrollförordning, befogenhet att utföra oanmälda inspektioner på plats och fysiska kontroller av produkter.

Vid användandet av befogenheten ska en proportionalitetsbedömning göras. Det följer både av artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning och av 5 § förvaltningslagen. Lokalens karaktär kan ha betydelse vid proportionalitetsbedömningen.

Med stöd av bestämmelsen kan en företrädare för en marknadskontrollmyndighet utföra inspektioner på plats i bland annat butiker utan krav på ett formellt beslut som meddelas den berörda ekonomiska aktören i förväg. I utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten får dock inspektioner på plats bara ske oanmält om förutsättningarna i 6 § är uppfyllda.

Med oanmäld inspektion enligt artikel 14.4 d) i EU:s marknadskontrollförordning avses en inspektion på plats i en lokal eller liknande som används för ändamål som har samband med en ekonomisk aktörs verksamhet, som sker i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis och som utförs utan att den ekonomiska aktören informerats om inspektionen i förväg. En oanmäld inspektion är således en inspektion som sker utan föregående anmälan till den berörda ekonomiska aktören.

För att en marknadskontrollmyndighet ska kunna bedriva marknadskontrollverksamhet förutsätts att den ska få genomföra inspektioner efter kontakter mellan myndigheten och en berörd ekonomisk aktör. En marknadskontrollmyndighet kan alltså få tillträde till relevanta lokaler eller utrymmen på frivillig och informell väg, till exempel genom en skriftlig eller muntlig förfrågan i förväg. Paragrafen ger

lagstöd för att en marknadskontrollmyndighet dessutom har befogenhet att utföra oanmälda inspektioner på plats, det vill säga utan att underrätta den ekonomiska aktören i förväg. En marknadskontrollmyndighet gör ofta stickprovskontroller och det krävs ingen misstanke om bristande överensstämmelse för att en inspektion ska få genomföras.

Om det inte finns reglering i harmoniserad unionslagstiftning som på ett mer specifikt sätt reglerar inspektionsrätten, får inspektioner hos andra än ekonomiska aktörer endast genomföras efter överenskommelse med den som inspektionen ska utföras hos.

Vid en inspektion har en marknadskontrollmyndighet genom hänvisningen till artikel 14.4 e) i EU:s marknadskontrollförordning rätt till tillträde till lokaler, mark eller transportmedel som den berörda ekonomiska aktören använder för ändamål som har samband med den ekonomiska aktörens näringsverksamhet, affärsverksamhet, hantverk eller yrke, i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis.

Befogenheten enligt artikel 14.4 e) i EU:s marknadskontrollförordning skiljer inte mellan utrymmen som är tillgängliga för allmänheten och sådana som inte är det. Tillträdesrätten omfattar således även utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten.

I utrymmen som är tillgängliga för allmänheten kan en företrädare för en marknadskontrollmyndighet i likhet med en kund titta på och okulärt undersöka en produkt, ställa frågor till personalen eller kontrollera märkning på en produkt. I utrymmen som är tillgängliga för allmänheten får inspektioner ske utan begränsning och utan att marknadskontrollmyndigheten fattar ett formellt beslut om inspektionen. Befogenheten att genomföra inspektioner på plats i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten begränsas av 6 §. Innan en sådan inspektion genomförs ska en marknadskontrollmyndighet alltid fatta ett formellt beslut om inspektionen. En marknadskontrollmyndighet får alltid genomföra en inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten om den ekonomiska aktören underrättas om beslutet i förväg, det vill säga när det är fråga om en anmäld inspektion. En förutsättning för att en inspektion på plats ska anses vara anmäld är att den ekonomiska aktören har underrättats om inspektionen inom rimlig tid innan den verkställs, se kommentaren till 6 §.

Avgränsningen mellan utrymmen som är tillgängliga för allmänheten och de som inte är det får göras i varje given situation. Med ett utrymme som är tillgängligt för allmänheten avses exempelvis butiker under deras öppettider, tillfälliga marknadsplatser, restauranger, kaféer och frisörsalonger (jfr *Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk*, II, SOU 1938:44 s. 329 i fråga om regler för husrannsakan). Likaså omfattas områden som visserligen kräver entrébiljett men som var och en som betalar avgiften får tillträde till, exempelvis en mässa. Däremot omfattas inte utrymmen dit endast en viss krets inbjudna personer har tillträde. Sådana områden utgör i stället utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten. Det sistnämnda begreppet omfattar enligt svensk begreppsanvändning exempelvis personalutrymmen, kontor eller lager samt butikslokaler efter stängningstid. En bostad utgör normalt ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten. Befogenheten att begära tillträde till en bostad har särreglerats i andra stycket för att tydliggöra att inspektionsrätten även omfattar bostäder när de används för ändamål som har samband med en ekonomisk aktörs näringsverksamhet, affärsverksamhet, hantverk eller yrke.

Tillträdesrätten vid en inspektion är omfattande eftersom det är tillräckligt att det finns ett samband mellan en ekonomisk aktörs verksamhet och användningen av lokalen, marken eller transportmedlet. Det finns inget krav på att den ekonomiska aktören ska äga lokalen eller utrymmet. Även hyrda lokaler, inklusive bostäder, eller utrymmen som på annan rättslig grund nyttjas av en ekonomisk aktör omfattas därför av inspektionsrätten. Inspektionsrätten omfattar emellertid inte utrymmen hos en tredje part när en produkt har överlämnats från den ekonomiska aktören till slutanvändaren eftersom produkten då inte längre tillhandahålls på marknaden.

En marknadskontrollmyndighet ska vid en inspektion både kunna identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis för detta. Tillträdesrätten till en lokal eller ett utrymme omfattar därför en rätt för marknadskontrollmyndigheten att undersöka de inventarier eller andra föremål som finns på plats i lokalen eller utrymmet. Om det krävs exempelvis att en maskin stängs av för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna kontrollera den, ingår befogenheten att begära att maskinen stängs av. En proportionalitetsbedömning ska göras. När det gäller större maskiner eller annan utrustning som är central

för den ekonomiska aktörens drift bör först samråd ske med den ekonomiska aktören.

Genom hänvisningen till artikel 14.4 d) i EU:s marknadskontrollförordning har en marknadskontrollmyndighet befogenhet att göra fysiska kontroller av produkter på plats vid en inspektion. Fysiska kontroller av produkter enligt artikel 14.4 d) omfattar såväl en visuell kontroll som en praktisk funktionskontroll. Befogenheten omfattar däremot inte att montera isär produkten eller utföra kemiska tester. Vid behov av sådana kontroller bör marknadskontrollmyndigheten i stället använda sig av befogenheten att införskaffa varuprover enligt 12 §.

I 7 § regleras vilka uppgifter som ett beslut om inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska innehålla.

För att kunna erhålla bevis i samband med en inspektion får en marknadskontrollmyndighet utöva befogenheterna enligt 4 och 12 §§, vilka paragrafer hänvisar till artikel 14.4 a)–c) och j) i EU:s marknadskontrollförordning. En marknadskontrollmyndighet kan då på plats begära bland annat information, handlingar och varuprover. Det kan exempelvis ske genom frågor till personal eller kontroll av dokumentation. De dokument och uppgifter som marknadskontrollmyndigheten tar del av får dokumenteras genom anteckningar, kopiering av handlingar eller fotografering. I samband med detta kan bestämmelser i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) aktualiseras och en myndighet ska bland annat avstå ifrån att fotografera sådant som rör personuppgifter utan att samtycke finns.

Det är syftet med inspektionen, det vill säga att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis, som styr befogenhetens omfattning. När tillträde sker med stöd av artikel 14.4 e) kan en marknadskontrollmyndighet inte kontrollera annat än överensstämmelse med harmoniserad produktlagstiftning. Det hindrar inte att marknadskontrollmyndigheten, med stöd av andra bestämmelser om tillträde i relevant sektorslagstiftning, vid samma inspektionstillfälle utför även annan typ av tillsyn.

En marknadskontrollmyndighets beslut om inspektion på plats kan överklagas enligt 28 §. Det gäller både för en inspektion som

anmäls på förhand (anmäld inspektion) och för en oanmäld inspektion. En marknadskontrollmyndighet behöver inte fatta något formellt beslut för att genomföra en inspektion i ett utrymme som är tillgängligt för allmänheten. Om ett beslut har fattats, kan det liksom ett beslut om inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten, överklagas. Om en inspektion i ett utrymme som är tillgängligt för allmänheten genomförs utan ett formellt beslut, har den berörda ekonomiska aktören alltid möjlighet att överklaga eventuella åtgärder som marknadskontrollmyndigheten vidtar till följd av inspektionen, till exempel beslut om förelägganden enligt 15 § eller omhändertagande av handlingar eller varuprover enligt 9 §.

I *andra stycket* framgår att rätten till tillträde även gäller för bostäder, under förutsättning att bostaden har ett sådant samband med den ekonomiska aktörens verksamhet som anges i artikel 14.4 e). Att så är fallet kan exempelvis framgå av att verksamheten är registrerad på samma adress som en privatbostad. En omständighet som vid proportionalitetsbedömningen bör beaktas vid tillträde till en bostad är om det finns andra personer än företrädare för den ekonomiska aktören som bor eller annars uppehåller sig i bostaden.

6 §

En oanmäld inspektion enligt artikel 14.4 d) i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten får endast genomföras om det kan befaras att

- 1. en produkt utgör en sådan allvarlig risk att det inte är möjligt att avvakta en anmäld inspektion, eller*
- 2. inspektionen annars skulle förlora i betydelse.*

Paragrafen reglerar kraven för att en marknadskontrollmyndighet ska få genomföra en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten. Paragrafen ansluter till artikel 14.4 d) och e) i EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

Paragrafen begränsar endast befogenheten att utföra en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten. I 5 § regleras alla inspektioner i utrymmen som är tillgängliga för allmänheten och anmälda inspektioner i utrymmen som inte är tillgäng-

liga för allmänheten. Vid en oanmäld inspektion saknas möjlighet för en ekonomisk aktör att påkalla en rättslig prövning av marknadskontrollmyndighetens beslut innan åtgärden vidtas av det skälet att den oanmälda inspektionen sker utan föregående underrättelse till den ekonomiska aktören. Lagligheten i en oanmäld inspektion kan därför endast prövas rättsligt i efterhand enligt 28 §.

När paragrafen tillämpas ska en proportionalitetsbedömning göras. Det följer såväl av artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning som av 5 § förvaltningslagen.

I 7 § regleras vilka uppgifter som ett beslut om inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska innehålla.

Som framgår av kommentaren till 5 § avses med oanmäld inspektion enligt artikel 14.4 d) i EU:s marknadskontrollförordning en inspektion på plats i en lokal eller liknande som används för ändamål som har samband med en ekonomisk aktörs verksamhet, som sker i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis och som utförs utan att den ekonomiska aktören informerats om inspektionen i förväg. En förutsättning för att en inspektion på plats ska anses vara anmäld är att den ekonomiska aktören har underrättats om inspektionen inom rimlig tid innan den verkställs. Tiden ska vara så lång att den ekonomiska aktören har en reell möjlighet att agera utifrån beslutet om inspektion och, om aktören motsätter sig inspektionen, begära en prövning av beslutet i domstol. För att inspektionen ska kunna betraktas som anmäld förutsätts att den ekonomiska aktören har möjlighet att överklaga beslutet hos domstol i vart fall i första instans och där begära inhibition av marknadskontrollmyndighetens beslut. Det förutsätter i sin tur att inspektionen anmäls minst en eller ett par dagar i förväg. Lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid ska beaktas. Om inte den nyss angivna minsta tiden kan avvaktas för att genomföra en anmäld inspektion är inspektionen att betrakta som en oanmäld inspektion.

En oanmäld inspektion enligt paragrafen får ske i alla utrymmen som en inspektion enligt 5 § får ske i, det vill säga även i bostäder och andra utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten.

Begreppet ”utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten” omfattar exempelvis personalutrymmen, kontor, lager, butikslokaler efter stängningstid samt bostäder. Även utrymmen dit ett stort antal personer har tillträde, så som en mässalokaler, kan omfattas, exempelvis när endast särskilt inbjudna personer ges tillträde.

I kommentaren till 5 § framgår vidare att inspektioner får ske utan begränsning i utrymmen som är tillgängliga för allmänheten, även oanmält. I utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten utgör en inspektion ett större intrång i den enskildes rätt till skydd för privatlivet som följer av artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen) och artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga). I ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten får en oanmäld inspektion därför endast genomföras om någon av de två förutsättningarna i paragrafen är uppfyllda.

Enligt den första förutsättningen (punkten 1) får en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten genomföras om det kan befaras att en produkt utgör en sådan allvarlig risk att det inte är möjligt att avvakta en anmäld inspektion. Om den befarade risken är så överhängande att marknadskontrollmyndigheten inte kan avvakta med att genomföra inspektionen under den minsta tid, om en eller ett par dagar, som gäller för att inspektionen ska anses som anmäld kan inspektionen ske oanmäld. För att en produkt ska anses utgöra en allvarlig risk ska sannolikheten för att en farlig situation uppkommer och skadans allvar tillsammans kräva ett snabbt ingripande från en marknadskontrollmyndighet (artikel 3.20 i EU:s marknadskontrollförordning). Risken kan avse exempelvis negativ inverkan på personers hälsa och säkerhet eller miljön (artikel 3.19 i EU:s marknadskontrollförordning).

Den andra och alternativa förutsättningen (punkten 2) för att en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska få genomföras är att det kan befaras att inspektionen annars skulle förlora i betydelse. Med det avses att det ska befaras finnas en risk för att den ekonomiska aktören för att undvika kontroll förflyttar eller undanskaffar produkter eller dokumentation eller på annat sätt försvårar en kontroll, om denne skulle på förhand informeras om att myndigheten avser utföra en inspektion, det vill säga en sabotagerisk. I likhet med vad som gäller för inspektioner enligt 5 § krävs inte någon misstanke om att den ekonomiska aktören hanterar produkter som inte uppfyller gällande krav utan oanmälda inspektioner kan även avse stickprovskontroller. Den ovan redovisade sabotagerisken måste dock befaras föreligga även vid en stickprovskontroll i form av en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten.

7 §

Ett beslut om en inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska innehålla uppgifter om

- 1. föremålet för inspektionen,*
- 2. tidpunkten när inspektionen ska börja,*
- 3. marknadskontrollmyndighetens befogenheter enligt 4, 5, 9 och 12 §§, och*
- 4. möjligheten att överklaga beslutet enligt 28 §.*

Paragrafen reglerar vad ett beslut om en inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

En marknadskontrollmyndighet ska fatta ett formellt beslut om inspektion när den avses utföras i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten. Se kommentaren till 5 § angående vad som avses med begreppet ”utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten”.

Med ”föremålet för inspektionen” avses vilken eller vilka ekonomiska aktörer som inspektionen avser, vilken eller vilka produkter eller produkttyper som ska kontrolleras samt i vilken eller vilka lokaler inspektionen avses äga rum. Eftersom en oanmäld inspektion på plats kan avse en stickprovskontroll, är det inte alltid möjligt att på förhand ange en specifik produkt som avses kontrolleras. Det är därför tillräckligt att en eller flera produkttyper anges. Det är den ekonomiska aktör som använder de lokaler som tillträde begärs till som är den relevanta ekonomiska aktören. Vidare ska ett beslut innehålla information om när inspektionen ska ske, vilka befogenheter marknadskontrollmyndigheten har enligt 4, 5, 9 och 12 §§ samt information om att beslutet kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol alternativt till mark- och miljödomstol enligt 28 §.

8 §

När en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten inleds, ska en marknadskontrollmyndighet överlämna ett exemplar av beslutet om inspektion till den som inspektionen ska genomföras hos, eller om det inte är möjligt underrätta den ekonomiska aktören om beslutet så snart det kan ske i efterhand.

Paragrafen reglerar hur en ekonomisk aktör ska underrättas om ett beslut om en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

Som framgår av kommentaren till 6 § sker en inspektion oanmält om den ekonomiska aktören inte informeras om åtgärden senast en eller ett par dagar i förväg. En marknadskontrollmyndighet ska när en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten inleds överlämna beslutet om inspektionen till den som inspektionen ska genomföras hos. Om det inte är möjligt att överlämna beslutet direkt till en företrädare för den ekonomiska aktör som inspektionen avser, exempelvis om ingen företrädare är på plats vid inspektionen, ska aktören underrättas om beslutet så snart som möjligt i efterhand. Det kan exempelvis ske genom att beslutet skickas till aktörens registrerade adress. Om en inspektion av något skäl inte kommer till stånd, behöver beslutet inte lämnas till den ekonomiska aktören.

9 §

En marknadskontrollmyndighet får vid en inspektion på plats omhänderta sådana handlingar och liknande som avses i artikel 14.4 a–c) samt sådana varuprover som avses i artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning om det kan befaras att

- 1. en produkt utgör en allvarlig risk och den ekonomiska aktören inte följer ett föreläggande om att omedelbart lämna ut handlingen eller varuprovet, eller*
- 2. den ekonomiska aktören kommer att undanhålla, förvanska eller förstöra handlingar eller varuprover.*

Paragrafen reglerar en marknadskontrollmyndighets befogenhet att omhänderta handlingar och liknande samt varuprover vid en inspektion på plats. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

En marknadskontrollmyndighet får i samband med en inspektion på plats utöva de befogenheter som framgår av 4, 5 och 12 §§. Befogenheterna kan utövas genom förelägganden som enligt 16 § kan gälla omedelbart.

En marknadskontrollmyndighet får dessutom besluta att omhänderta handlingar och liknande samt varuprover på plats vid en inspek-

tion om en av två förutsättningar i paragrafen är uppfyllda. En marknadskontrollmyndighet kan inte på egen hand tvångsvis få tillgång till handlingar eller varuprover. För att omhänderta handlingar eller varuprover som den ekonomiska aktören inte vill överlämna till marknadskontrollmyndigheten får myndigheten begära handräckning av Kronofogdemyndigheten enligt 10 §.

Enligt den första förutsättningen (punkten 1) får omhändertagande ske om det kan befaras att en produkt utgör en allvarlig risk och den ekonomiska aktören inte följer ett föreläggande om att omedelbart lämna ut handlingen eller varuprovet. För att en produkt ska anses utgöra en allvarlig risk ska sannolikheten för att en farlig situation uppkommer och skadans allvar tillsammans kräva ett snabbt ingripande från en marknadskontrollmyndighet (artikel 3.20 i EU:s marknadskontrollförordning). Risken kan avse exempelvis negativ inverkan på personers hälsa och säkerhet eller miljön (artikel 3.19 i EU:s marknadskontrollförordning).

Den andra och alternativa förutsättningen (punkten 2) för att omhändertagande ska få ske är att det kan befaras att den ekonomiska aktören kommer att undanhålla, förvanska eller förstöra handlingar eller varuprover. Risken för sådana åtgärder från den ekonomiska aktören utgör en sabotagerisk som kan medföra att marknadskontrollmyndighetens kontroll förlorar i betydelse. Om sådan sabotagerisk kan befaras, finns anledning att utgå ifrån att den ekonomiska aktören inte kommer att följa ett föreläggande om att exempelvis lämna över handlingar eller varuprover. För att den ekonomiska aktören inte ska få möjlighet att undanskaffa relevant dokumentation eller produkter kan en marknadskontrollmyndighet då behöva omhänderta handlingar eller liknande samt varuprover på plats vid inspektionen.

10 §

En marknadskontrollmyndighet får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som anges i 9 § samt för att tillträde vid en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten ska kunna ske.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller

avbysning. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den som inspektionen ska genomföras hos innan verkställighet sker.

Paragrafen innehåller bestämmelser om Kronofogdemyndighetens biträde i samband med inspektioner på plats. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

I *första stycket* framgår att Kronofogdemyndighetens handräckning får begäras om det behövs för att en marknadskontrollmyndighet ska kunna omhänderta dokument eller liknande samt varuprover. Om en ekonomisk aktör inte anser att en omhändertagen handling eller ett varuprov är nödvändig för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis, kan den ekonomiska aktören överklaga dels marknadskontrollmyndighetens beslut om omhändertagande enligt 9 §, dels verkställigheten av beslutet genom att överklaga Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning. Kronofogdemyndighetens verkställighet regleras av bestämmelserna i 16 kap. 11–12 a §§ utsökningsbalken. Kronofogdemyndighetens beslut kan överklagas till allmän domstol (se 18 kap. utsökningsbalken).

Kronofogdemyndighetens handräckning kan även begäras för att en marknadskontrollmyndighet ska få tillträde till ett utrymme där en inspektion ska utföras.

I *andra stycket* finns en upplysning om vilka bestämmelser i utsökningsbalken som gäller vid handräckning, se 2 kap. 17 § utsökningsbalken. För att inte syftet med åtgärden ska gå förlorat anges också att Kronofogdemyndigheten inte i förväg ska kommunicera med den som inspektionen ska genomföras hos.

Kronofogdemyndigheten får i sin tur begära biträde av polismyndighet för att genomföra de åtgärder som avses i första stycket. Det följer av 3 kap. 3 § utsökningsförordningen (1981:981).

11 §

En marknadskontrollmyndighet får begära att Polismyndigheten lämnar den hjälp som behövs för att tillträde i samband med en inspektion ska kunna ske.

Paragrafen reglerar en marknadskontrollmyndighets möjlighet att begära hjälp av Polismyndigheten i samband med en inspektion på plats. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

Hjälp av Polismyndigheten får begäras om sådana omständigheter finns som gör att det kan befaras att inspektionen inte kan utföras utan att polismans särskilda befogenheter att använda våld enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas. En marknadskontrollmyndighet kan till exempel begära hjälp av Polismyndigheten när en ekonomisk aktör vägrar tillträde till de lokaler där en inspektion på plats ska ske. Paragrafen är tillämplig vid alla inspektioner som sker på plats, inte enbart vid oanmälda eller i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten. Det är den begärande marknadskontrollmyndigheten som ska pröva om förutsättningar finns att begära hjälp.

Varuprover

12 §

En marknadskontrollmyndighet har de befogenheter som anges i artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning.

Köp under dold eller fingerad identitet (anonymt köp) enligt artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning får endast ske om det är nödvändigt för att uppnå syftet med kontrollen.

Efter att en marknadskontrollmyndighet har genomfört ett anonymt köp enligt andra stycket, ska myndigheten underrätta den ekonomiska aktören om det, så snart det kan ske utan att åtgärden förlorar i betydelse.

Paragrafen innehåller en hänvisning till artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning som reglerar marknadskontrollmyndigheternas befogenhet att införskaffa varuprover. Paragrafen innehåller även en reglering av en marknadskontrollmyndighets befogenhet att genomföra ett anonymt köp. Övervägandena finns i avsnitt 9.6.

Enligt första stycket har en marknadskontrollmyndighet, genom hänvisningen till artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning, en lagreglerad rätt att införskaffa varuprover, inspektera varuprover och demontera dem i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis.

Syftet med införskaffandet ska enligt artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning vara att kontrollera att produkten uppfyller

gällande krav enligt tillämplig harmoniserad unions-lagstiftning. Befogenheten kan tillämpas både vid köp i fysiska butiker och på distans, även på internet.

Införskaffandet kan ske genom köp där myndigheten agerar i eget namn, köp under dold eller fingerad identitet (anonymt köp) eller på annat sätt än genom köp. En marknadskontrollmyndighets möjlighet att begära kostnadsfria varuprover regleras i 13 §.

För anonyma köp gäller rent allmänt följande. Köp i butik kan ske anonymt genom att myndighetsföreträdaren inte klargör att köpet utförs för myndighetens räkning. Myndighetsföreträdaren uppträder som en ordinär kund och berättar inte att köpet görs inom ramen för en marknadskontrollmyndighets verksamhet. Vid köp i butik behöver myndighetsföreträdaren normalt sett inte lämna några uppgifter om sin identitet. Det kan däremot vara fallet vid köp av exempelvis elektronik eller specialbeställda produkter. Vid köp av produkter på internet eller över telefon är det för leverans och betalning normalt nödvändigt att köparen lämnar vissa uppgifter om sig själv, i form av namn och andra kontaktuppgifter. För att myndigheten ska undgå att avslöja att köpet utförs för myndighetens räkning kan det i denna situation vara nödvändigt att myndigheten använder sig av fingerade uppgifter. Myndigheten kan till exempel uppges ett fingerat namn och en neutral adress vid beställningen. I ett sådant sammanhang bör myndigheten använda ett vanligt förekommande namn som inte direkt kan förknippas med en enskild person. I dag saknas dock författningsstöd för att göra inköp med fingerat personnummer. I de fall ett inköp kräver att personnummer anges kan det således finnas hinder av praktisk eller teknisk natur för att genomföra ett sådant köp anonymt.

Om en produkt som har köpts anonymt inte uppfyller de gällande produktkraven kan ingripanden eller sanktioner från myndighetens sida aktualiseras. Ett anonymt köp innebär inte en brottsprovokation eftersom en överträdelse av gällande regler har skett redan genom tillhandahållandet på marknaden av en produkt som inte överensstämmer med gällande krav. Det finns inget hinder mot att använda den information som framkommit genom ett anonymt köp som underlag för beslut om exempelvis sanktionsavgift.

Även om en marknadskontrollmyndighet vid ett anonymt köp uppträder som en vanlig kund, är myndigheten ingen konsument i egentlig mening. Marknadskontrollmyndigheten kan inte göra gäll-

ande de civilrättsliga rättigheter som tillkommer en konsument, till exempel möjligheten att utöva ångerrätt. Marknadskontrollmyndigheten betalar som en vanlig kund vid ett anonymt köp. Om det efter köpet visar sig att produkten brister i överensstämmelse kan marknadskontrollmyndigheten enligt 17 § begära ersättning för kostnaden för inköpet av produkten.

Av *andra stycket* följer att en marknadskontrollmyndighet får göra ett anonymt köp endast om det är nödvändigt för att uppnå syftet med kontrollen. Ett anonymt köp sker när myndighetsföreträdaren döljer sin identitet. Det gäller såväl vid köp rent allmänt under dold identitet som när fingerade uppgifter används. Då döljer myndighetsföreträdaren sitt ärende och skymmer den bakomliggande myndighetsutövningen. Köpet utgör ett led i marknadskontrollmyndighetens kontroll av den ekonomiska aktören och sådan myndighetsutövning ska som huvudregel ske i öppna och för medborgarna iakttagbara former. Eftersom befogenheten att genomföra anonyma köp utgör ett avsteg från den huvudregeln ska befogenheten användas med restriktivitet. Vidare ska de inom förvaltningen generellt gällande principerna om behov och proportionalitet iakttas. Proportionalitetsprincipen följer både av artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning och av 5 § förvaltningslagen. Ett anonymt köp får därmed endast genomföras om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den ekonomiska aktören. Vid denna bedömning ska bland annat beaktas arten, omfattningen och den potentiella risken för skada som en eventuell bristande överträdelse innebär.

Eftersom ett anonymt köp endast får genomföras om det är nödvändigt för att uppnå syftet med kontrollen är utgångspunkten att befogenheten endast ska användas när andra utredningsvägar inte är tillräckliga. Det innebär att marknadskontrollmyndigheten i första hand ska överväga de öppna arbetsformer som är tillgängliga för att kontrollera att regler följs, till exempel beställningar av produkter i myndighetens namn, dokumentkontroll och inspektioner. Möjligheten att agera dolt vid köpet ska vara en grundläggande förutsättning för att marknadskontrollen ska vara effektiv. Så kan vara fallet om marknadskontrollmyndigheten bedömer att ett köp inte kommer att komma till stånd om det görs öppet för myndighetens räkning. I andra situationer kan myndigheten misstänka att den ekonomiska aktören inte kommer att leverera samma produkt som konsumenter

eller andra kunder får tillgång till. Det kan då krävas att marknadskontrollmyndigheten agerar under dold identitet för att förvissa sig om att få tillgång till samma produkt som tillhandahålls andra kunder.

Enligt *tredje stycket* ska den ekonomiska aktören underrättas om att ett anonymt köp har genomförts så snart det kan göras utan att åtgärden förlorar i betydelse. Underrättelseskyldigheten inträder när myndigheten har genomfört ett fullbordat anonymt köp. Det finns inte några formkrav för hur en sådan underrättelse ska ske. Underrättelse bör ske på lämpligt sätt, vilket innebär att den kan ske muntligen. I vissa fall kan det finnas skäl att skjuta upp underrättelsen en tid, till exempel till dess att en beställd produkt har levererats eller om flera köp ska göras från samma ekonomiska aktör. Även vid köp som har skett under fingerad identitet kan det finnas anledning att avvakta en kortare tid med underrättelsen för att de fingerade uppgifterna inte ska kunna identifieras. Underrättelse ska ske både när marknadskontrollmyndigheten har uppmärksammat brister i efterlevnaden av produktlagstiftningen och när den ekonomiska aktören har följt regelverket.

13 §

En marknadskontrollmyndighet får förelägga en ekonomisk aktör att tillhandahålla kostnadsfria varuprover.

Paragrafen reglerar en marknadskontrollmyndighets möjlighet att begära kostnadsfria varuprover. Paragrafen ansluter till artikel 14.4 j) i EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 9.6.

Bestämmelsen överensstämmer med vad som gäller i merparten av sektorslagstiftningen på produktsäkerhetens område, att ekonomiska aktörer är skyldiga att tillhandahålla varuprover kostnadsfritt, till exempel 26 § produktsäkerhetslagen (2004:451), 24 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, 7 kap. 18 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Den syftar framför allt till att säkerställa att urvalet inte begränsas med hänsyn till kostnaden för inköp av en produkt.

En marknadskontrollmyndighet får själv avgöra när den väljer att köpa en produkt eller när den förelägger en ekonomisk aktör att

tillhandahålla ett varuprov kostnadsfritt. När befogenheten utövas ska en proportionalitetsbedömning göras. En marknadskontrollmyndighet får inte begära in fler varuprover än som behövs för att myndigheten ska kunna bedöma överensstämmelse med gällande krav. Dessutom ska behovet av ett kostnadsfritt varuprov stå i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den ekonomiska aktören. Om en produkt är särskilt dyrbar kan andra alternativ, så som dokumentationskontroll eller fysisk kontroll på plats i den ekonomiska aktörens lokaler, antas vara mindre ingripande för den ekonomiska aktören och ska då väljas i den mån det är möjligt för att uppnå syftet med kontrollen. Det finns inget hinder mot att en marknadskontrollmyndighet efter överenskommelse med den ekonomiska aktören lämnar tillbaka ett varuprov efter utförd kontroll.

Begränsning av onlinegränssnitt

14 §

En marknadskontrollmyndighet har de befogenheter som anges i artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning.

Befogenheterna enligt första stycket gäller inte för de onlinegränssnitt som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens skydd.

När ändrade förhållanden föranleder det ska en marknadskontrollmyndighet besluta att en skyldighet att vidta en åtgärd enligt artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning inte längre ska gälla.

Paragrafen innehåller en hänvisning till artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning som reglerar marknadskontrollmyndigheternas befogenhet att begära begränsning av onlinegränssnitt. Övervägandena finns i avsnitt 9.7.

I *första stycket* framgår, genom hänvisningen till artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning, att en marknadskontrollmyndighet har befogenhet att i) kräva vissa ändringar av innehållet på ett onlinegränssnitt eller kräva att varningsmeddelanden visas för slutanvändare vid användning av ett onlinegränssnitt eller ii) kräva begränsad åtkomst till ett onlinegränssnitt.

Med onlinegränssnitt avses enligt definitionen i artikel 3.15 i EU:s marknadskontrollförordning programvara, inbegripet en webbplats, en del av en webbplats eller en applikation, som drivs av en

ekonomisk aktör eller för dennas räkning och som tjänar till att ge slutanvändarna tillgång till den ekonomiska aktörens produkter.

Befogenheten får endast utövas när inga andra åtgärder är möjliga för att eliminera en allvarlig risk. För att en produkt ska anses utgöra en allvarlig risk ska sannolikheten för att en farlig situation uppkommer och skadans allvar tillsammans kräva ett snabbt ingripande från en marknadskontrollmyndighet (artikel 3.20 i EU:s marknadskontrollförordning). En grundförutsättning för att befogenheten ska kunna tillämpas är alltså att myndighetens ingripande är brådskande. Frågan om när några andra åtgärder är möjliga för att eliminera risken får avgöras efter en helhetsbedömning i det enskilda fallet. Det finns inget som hindrar att en marknadskontrollmyndighet direkt ålägger en ekonomisk aktör att avlägsna innehåll från ett onlinegränssnitt eller ta in ett varningsmeddelande som visas för slutanvändare när de använder onlinegränssnittet. Finns det grundad anledning att utgå ifrån att en ekonomisk aktör inte kommer att följa ett föreläggande eller förbud, och ett ingripande brådskar, kan det motivera att en marknadskontrollmyndighet tillämpar befogenheten i artikel 14.4 k) i) utan att andra åtgärder först har vidtagits.

Befogenheten enligt artikel 14.4 k) i) kan endast utövas mot ekonomiska aktörer. En marknadskontrollmyndighet har genom befogenheten i artikel 14.4 c) möjlighet att begära uppgifter av en ekonomisk aktör för bedömning av äganderätten till webbplatser. Det i sin tur ger marknadskontrollmyndigheten möjlighet att rikta krav enligt befogenheten i artikel 14.4 k) i) mot den mest relevanta ekonomiska aktören.

En marknadskontrollmyndighet avgör själv, med beaktande av proportionalitetsprincipen och hur allvarlig den risk som ska elimineras är, om den ekonomiska aktören ska åläggas att avlägsna det innehåll som hänvisar till en viss produkt eller om det är tillräckligt att ett varningsmeddelande visas för slutanvändarna. Ett föreläggande med begäran om att ett varningsmeddelande ska visas i samband med slutanvändares användning av ett onlinegränssnitt ska ange det närmare innehållet i varningsmeddelandet. Meddelandet ska utformas som en varning och på ett för slutanvändarna klart sätt informera om risken med den aktuella produkten. Samtidigt ska meddelandet inte vara längre eller större än vad som är nödvändigt för informationen. Den som beslutar om meddelandet bestämmer på vilket språk som varningen ska upprättas. Normalt bör samma språk som i övrigt används

på onlinegränssnittet användas i varningsmeddelandet. Varningsmeddelandet ska tas in tydligt på onlinegränssnittet.

Ett föreläggande med krav på att information ska avlägsnas eller att ett varningsmeddelande ska visas kan meddelas vid vite. Kravet bör gälla så länge de relevanta produkterna innebär en allvarlig risk. Om en ekonomisk aktör återigen publicerar innehåll som hänvisar till de relevanta produkterna eller tar bort ett varningsmeddelande och de relevanta produkterna fortfarande innebär en allvarlig risk, kan vitet dömas ut.

Befogenheten enligt artikel 14.4 k) ii) är subsidiär i förhållande till led i). En marknadskontrollmyndighet måste därför ha vidtagit någon åtgärd enligt led i) innan myndigheten begär begränsning av åtkomsten till ett onlinegränssnitt. En sådan begäran ska riktas mot leverantörer av informationssamhällets tjänster. Enligt definitionen i artikel 3.14 i EU:s marknadskontrollförordning omfattar det leverantörer av alla informationssamhällets tjänster, det vill säga tjänster som vanligtvis utförs mot ersättning på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare. Begäran kan riktas mot en ekonomisk aktör eller en relevant tredje part. Både värdtjänstleverantörer, innehållsleverantörer och internetleverantörer kan vara relevanta aktörer för att begränsa åtkomsten till onlinegränssnitt. En marknadskontrollmyndighet avgör själv vilken aktör ett krav på begränsning av åtkomsten ska riktas mot. Innebär en begränsning av åtkomsten till ett onlinegränssnitt att mer innehåll blockeras än vad som skulle behöva avlägsnas från ett onlinegränssnitt ska det beaktas vid den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt både artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning och 5 § förvaltningslagen.

Enligt *andra stycket* är det en förutsättning för att befogenheten ska få utövas att onlinegränssnittet inte omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens skydd.

I *tredje stycket* framgår att en marknadskontrollmyndighet kan besluta att en skyldighet att vidta en åtgärd enligt artikel 14.4 k) i EU:s marknadskontrollförordning inte längre ska gälla. Det gäller även om beslutet om åtgärden har överklagats till domstol. När en ekonomisk aktör eller en leverantör av informationssamhällets tjänster önskar en prövning av om förutsättningarna enligt artikel 14.4 k) fortfarande föreligger, kan aktören vända sig till den marknadskontrollmyndighet som fattat det ursprungliga beslutet med krav på åtgärd enligt artikeln. En marknadskontrollmyndighet kan även göra

en sådan prövning på eget initiativ. Vid prövningen ska marknadskontrollmyndigheten bedöma om rekvisiten enligt artikel 14.4 k) fortfarande är uppfyllda. Om de inte längre är det, till exempel för att produkten inte längre utgör en allvarlig risk, ska marknadskontrollmyndigheten besluta att skyldigheten att vidta åtgärden inte längre ska bestå.

Förelägganden och förbud

15 §

En marknadskontrollmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att harmoniserad produktlagstiftning, EU:s marknadskontrollförordning, denna lag och föreskrifter meddelade med stöd av lagen ska följas. Ett sådant föreläggande eller förbud kan riktas mot en eller flera berörda aktörer.

Om en ekonomisk aktör underlåter att följa ett föreläggande eller förbud enligt första stycket, eller om den relevanta ekonomiska aktören inte går att nå, får en marknadskontrollmyndighet själv vidta lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk.

Paragrafen ger en marknadskontrollmyndighet befogenhet att besluta om förelägganden och förbud eller själv vidta åtgärder när det behövs för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller eliminera en risk. Övervägandena finns i avsnitt 9.8.

Vid användandet av befogenheten ska en proportionalitetsbedömning göras. Det följer av artikel 14.2 i EU:s marknadskontrollförordning och av 5 § förvaltningslagen. En myndighet ska aldrig tillgripa mer omfattande tvångsåtgärder än som behövs i varje enskilt fall.

I *första stycket* framgår att en marknadskontrollmyndighet har befogenhet att meddela de förelägganden och förbud som behövs för att säkerställa att produkter som omfattas av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning och som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav. Genom att meddela förelägganden och förbud kan en marknadskontrollmyndighet kräva att en ekonomisk aktör vidtar lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk enligt artikel 14.4 g) i EU:s marknadskontrollförordning. Produktkraven åter-

finns i unionsrättsakterna eller i den sektorsspecifika reglering som införlivar unionsrättsakterna. Förelägganden och förbud kan även meddelas för att en marknadskontrollmyndighet ska kunna bedriva en effektiv kontrollverksamhet, till exempel för att myndigheten ska kunna utöva sina befogenheter enligt denna lag.

Befogenheten korresponderar med artikel 16 i EU:s marknadskontrollförordning. I artikel 16.3 finns en exemplifierande uppräkningslista av åtgärder som en ekonomisk aktör kan åläggas att vidta. Enligt artikel 16 ska en marknadskontrollmyndighet också ange en tidsfrist för när åtgärden ska vara vidtagen. Det ska observeras att de exempel som anges i 16.3 e)–g) är tillämpliga endast om produkten riskerar att medföra en risk under vissa omständigheter eller endast för vissa slutanvändare. När en marknadskontrollmyndighet beslutar om åtgärder av en ekonomisk aktör ska dennes processuella rättigheter i artikel 18 beaktas. Även förvaltningslagens bestämmelser om kommunikation i 25 § är tillämpliga.

En marknadskontrollmyndighet kan rikta ett föreläggande eller förbud mot både en ekonomisk aktör och en tredje part. Det kan riktas mot flera aktörer samtidigt, men myndigheten bör rikta det mot den aktör som kan antas ha bäst förutsättningar att vidta åtgärden och där föreläggandet eller förbudet kan förväntas ge störst effekt. Förelägganden och förbud mot en tredje part kan exempelvis bli aktuellt när en marknadskontrollmyndighet ska utöva befogenheten enligt artikel 14.4 k) ii) och begära att en leverantör av informationssamhällets tjänster begränsar åtkomsten till ett onlinegränssnitt. Det finns inget krav på att ett föreläggande eller förbud ska delges.

Andra stycket korresponderar med artikel 14.4 h) i EU:s marknadskontrollförordning. En marknadskontrollmyndighet får enligt artikeln på egen hand vidta vissa åtgärder om en ekonomisk aktör inte agerar i enlighet med myndighetens begäran. Ingripande bör i första hand ske genom förelägganden eller förbud. Först om ett föreläggande eller förbud inte följs, eller om det inte går att nå en ekonomisk aktör för att meddela ett sådant, får marknadskontrollmyndigheten själv vidta åtgärder. Befogenheten kan inte användas mot en tredje part. Åtgärderna ska syfta till att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk. Befogenheten korresponderar även med skyldigheten att vidta åtgärder enligt artikel 16.5 i EU:s marknadskontrollförordning. Enligt den artikeln ska

en marknadskontrollmyndighet, om en ekonomisk aktör inte vidtar tillräckliga korrigerande åtgärder, säkerställa att en produkt dras tillbaka eller återkallas eller att dess tillhandahållande på marknaden förbjuds eller inskränks samt att allmänheten, kommissionen och övriga medlemsstater informeras om detta. När en produkt utgör en *allvarlig* risk följer det dessutom av artikel 19 i EU:s marknadskontrollförordning att en marknadskontrollmyndighet är skyldig att på egen hand vidta åtgärder.

Omedelbar verkställighet

16 §

En marknadskontrollmyndighet får bestämma att dess beslut enligt 15 § ska gälla omedelbart.

Paragrafen reglerar omedelbar verkställighet av en marknadskontrollmyndighets beslut. Övervägandena finns i avsnitt 9.8.

Om en marknadskontrollmyndighet konstaterar att det finns förutsättningar för ett föreläggande eller förbud, är det ofta viktigt att beslutet gäller omedelbart. Så kan exempelvis vara fallet när det finns risk för att en produkt kan äventyra användarnas hälsa eller säkerhet eller när en produkt inte stämmer överens med tillämplig harmoniserad unionslagstiftning och därför inte får tillhandahållas på marknaden. Det kan även gälla i andra fall än vid bristande överensstämmelse, till exempel för förelägganden som ställer krav på en aktör att tillhandahålla vissa handlingar eller lämna tillträde till en lokal. Verkställigheten av en marknadskontrollmyndighets beslut ska inte kunna fördröjas i avvaktan på prövningen av ett överklagande.

För en ekonomisk aktör finns möjlighet att begära inhibition i domstol i samband med ett överklagande av beslutet, se 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) i allmän förvaltningsdomstol och 26 § andra stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden i mark- och miljödomstol.

*Ersättning för kostnader**17 §*

En marknadskontrollmyndighet får återkräva alla kostnader för utförd marknadskontroll av en relevant ekonomisk aktör, om det vid kontrollen visar sig att produkten inte överensstämmer med gällande krav enligt tillämplig harmoniserad unionslagstiftning.

Regeringen eller den marknadskontrollmyndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättning för kostnader enligt första stycket.

I paragrafen finns bestämmelser om ekonomisk ersättning för utförd marknadskontroll. Paragrafen ansluter till artikel 15 i EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 9.9.

Enligt *första stycket* har en marknadskontrollmyndighet befogenhet att begära att en ekonomisk aktör ska ersätta marknadskontrollmyndighetens kostnader för utförd marknadskontroll, om det vid en kontroll framkommer att en produkt inte uppfyller gällande krav. Det kan exempelvis vara kostnader för provning och undersökning av prov. I sådan kostnad bör ingå kostnader för köp, frakt för att skicka en produkt på provning, laboratoriekostnader och liknande. Myndighetens kostnader för nedlagd arbetstid bör också kunna ingå. Även kostnader för åtgärder i samband med vägrad övergång till fri omsättning så som kostnader för lagring kan omfattas. Likaså kan ersättning begäras för kostnader som uppkommer i samband med att en marknadskontrollmyndighet själv har behövt vidta åtgärder enligt 15 § andra stycket.

I de flesta fall bör kravet riktas mot den ekonomiska aktör där kontrollen har utförts. Det kan dock finnas situationer som ger anledning att även, eller i stället, rikta kravet mot en ekonomisk aktör högre upp i distributionsledet. Det är marknadskontrollmyndigheten som beslutar om vilken aktör den ska vända sig mot med sitt krav.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den marknadskontrollmyndighet som utses att meddela föreskrifter som närmare reglerar ersättning för kostnader. Bemyndigande för utpekade marknadskontrollmyndigheter att meddela föreskrifter om ersättning för kostnader för utförd marknadskontroll finns i 20 § förord-

ningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Tystnadsplikt

18 §

Den som utför marknadskontroll får inte obehörigen röja eller utnyttja det som han eller hon har fått kännedom om under det att uppgifterna utfördes.

I det allmännas verksamhet tillämpas offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) i stället för första stycket.

Paragrafen behandlar tystnadsplikt för den som befattat sig med ett ärende som gäller marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning och den nu föreslagna lagen. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.4.

Det kan förekomma att uppgifter i ett ärende om marknadskontroll hanteras av personer utanför det allmännas verksamhet som inte omfattas av regleringen i offentlighets- och sekretesslagen. En marknadskontrollmyndighet kan exempelvis behöva anlita tekniska experter som är verksamma vid externa laboratorier som drivs i privat regi.

Enligt *första stycket* innebär tystnadsplikten att de som omfattas inte får avslöja eller utnyttja vad de har fått veta om någons affärs- eller driftförhållanden i samband med att de utfört marknadskontrolluppgifter. Tystnadsplikten gäller såväl under som efter någons deltagande i ett marknadskontrollärende. Den som bryter mot tystnadsplikten kan dömas för brott mot tystnadsplikten enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

I *andra stycket* finns en upplysning om att offentlighets- och sekretesslagen tillämpas i stället för första styckets regler om tystnadsplikt när det gäller den verksamhet som en marknadskontrollmyndighet bedriver.

Vite

19 §

Ett föreläggande eller förbud enligt 15 § får förenas med vite.

Frågor om utdömande av vite i förelägganden och förbud som meddelats enligt första stycket och som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde prövas av mark- och miljödomstol.

Paragrafen reglerar möjligheten att förena ett beslut om föreläggande eller förbud med vite. Paragrafen reglerar även forum för vissa frågor om utdömande av vite. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

För att förelägganden och förbud ska kunna få avsedd effekt kan de enligt *första stycket* förenas med vite. En marknadskontrollmyndighet avgör själv i vilken utsträckning förelägganden och förbud ska förenas med vite. De principer som i dag gäller för exempelvis fastställande av vitesbelopp bör tillämpas. För viten i allmänhet gäller lagen (1985:206) om viten. Av den lagen framgår att forum för frågor om utdömande av vite som huvudregel är den förvaltningsrätt inom vars domkrets den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet eller vitesförbudet är belägen.

I *andra stycket* framgår att frågor om utdömande av vite i förelägganden eller förbud som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde prövas av mark- och miljödomstol. Bestämmelsen utgör en särreglering i förhållande till första stycket. I 3 kap. 1 § fjärde stycket lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar framgår att behörig domstol i sådana mål är den mark- och miljödomstol inom vars område den ansökande myndigheten ligger.

Sanktionsavgift

20 §

En marknadskontrollmyndighet ska ålägga en ekonomisk aktör att betala en sanktionsavgift om aktören har överträtt en bestämmelse i harmoniserad produktlagstiftning eller i EU:s marknadskontrollförordning som ställer krav på den produkt som aktören tillhandahåller eller som medför skyldigheter för den ekonomiska aktören.

Sanktionsavgift ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet.

I ringa fall ska någon sanktionsavgift inte beslutas. Sanktionsavgiften får sättas ned helt eller delvis om det finns särskilda skäl eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut avgiften.

I paragrafen behandlas de närmare förutsättningarna för när sanktionsavgift ska tas ut och när en marknadskontrollmyndighet kan befria en ekonomisk aktör från sådan avgift. Paragrafen genomför, tillsammans med regleringen i 19 § och vissa straffbestämmelser i 29 kap. miljöbalken, artikel 41 i EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.3.

Av *första stycket* följer att det är en marknadskontrollmyndighet som själv beslutar om sanktionsavgift ska påföras en ekonomisk aktör. Sanktionsavgift ska tas ut för överträdelser av både produktrelaterade krav och krav på den ekonomiska aktören som framgår i harmoniserad produktlagstiftning eller i EU:s marknadskontrollförordning. Sådana krav finns i artikel 4 och 5 i EU:s marknadskontrollförordning.

I *andra stycket* anges att en sanktionsavgift ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet, det vill säga strikt ansvar gäller.

I *tredje stycket* framgår de omständigheter som kan föranleda befrielse från avgiftsskyldighet eller nedsättning av avgiftens storlek. Sanktionsavgift ska inte beslutas alls i ringa fall. En överträdelse kan anses som ringa när den vid en samlad bedömning framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom föreskriften. Sanktionsavgiften får sättas ned om det finns särskilda skäl. Ett exempel på det är när överträdelsen beror på omständigheter som den ekonomiska aktören inte kunnat påverka eller om den av andra skäl är ursäktlig. Att en annan ekonomisk aktör, till exempel en tillverkare, inte har uppfyllt sina skyldigheter kan dock inte frånta en aktör längre ner i leveranskedjan dennes ansvar. En importör eller distributör kan exempelvis inte påverka om en produkt är försedd med korrekt märkning men kan likväl ansvara för att inte hantera produkter som saknar sådan märkning.

Sanktionsavgiften kan också sättas ned om det skulle vara oskäligt att ta ut en avgift med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, till exempel om den inte står i rimlig proportion till överträdelsen. Både objektiva och subjektiva omständigheter i det enskilda

fallet ska beaktas vid denna prövning. Sådana omständigheter kan vara skaderiskens karaktär och omfattning, så som att produkten endast har tillhandahållits under en kortare tid och haft begränsad spridning. Har den ekonomiska aktören sedan överträdelsen skett vidtagit åtgärder för att eliminera risker eller skada bör detta kunna leda till att avgiften bestäms till ett lägre belopp än vad som annars skulle ha varit fallet. Däremot utgör inte den avgiftsskyldiges ekonomiska situation, okunskap om gällande regler, tidsbrist eller att verksamheten är nystartad skäl att sätta ned sanktionsavgiften.

21 §

Regeringen eller den marknadskontrollmyndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sanktionsavgiftens storlek. Sanktionsavgiften ska uppgå till lägst 15 000 kronor och högst 15 000 000 kronor.

När sanktionsavgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är, betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser och om samma ekonomiska aktör tidigare har ålagts en sanktionsavgift enligt denna lag.

Sanktionsavgiften ska tillfalla staten.

Paragrafen reglerar minimi- och maximibelopp för sanktionsavgift samt omständigheter som ska beaktas när avgiftens storlek bestäms. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.3.

Av första stycket följer att avgiftens storlek ska framgå av regeringens eller utsedd marknadskontrollmyndighets föreskrifter. Avgiften ska uppgå till minst 15 000 kronor och högst 15 000 000 kronor. Bemyndigande för utpekade marknadskontrollmyndigheter att meddela föreskrifter om sanktionsavgifter finns i 19 § förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av andra stycket följer att när avgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är och till betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser samt till om den ekonomiska aktören tidigare ålagts sanktionsavgift enligt denna lag. Överträdelser av produktkrav kan vara av högst varierande art och karaktär. Med överträdelsens allvar avses dess omfattning, hur länge den har pågått och den typiska faran som överträdelsen medför. Även den över-

trädde bestämmelsen som sådan och dess skyddsintresse ska vägas in vid bedömningen. Det ska även beaktas om den som har begått överträdelsen tidigare har ålagts en sanktionsavgift enligt denna lag. Sanktionsavgiften bör i sådana fall sättas högre, särskilt om överträdelserna är likartade. Om det har gått lång tid mellan de olika överträdelserna bör det kunna beaktas i det enskilda fallet enligt 20 § tredje stycket.

I tredje stycket framgår att sanktionsavgiften tillfaller staten. I 18 § förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknads kontroll i övrigt framgår att sanktionsavgiften ska betalas till Kammarkollegiet.

22 §

Innan en marknadskontrollmyndighet beslutar om sanktionsavgift ska den som anspråket riktas mot ges tillfälle att yttra sig. En sanktionsavgift får inte beslutas, om den som anspråket riktas mot inte har getts tillfälle att yttra sig inom fem år från det att överträdelsen upphörde.

I paragrafen anges att innan en sanktionsavgift beslutas ska den som anspråket riktas mot ha getts tillfälle att yttra sig. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.3.

Av första meningen följer att den som anspråket riktas mot ska ges tillfälle att yttra sig över marknadskontrollmyndighetens utredning innan beslut om sanktionsavgift fattas. Möjligheten att göra undantag från kommunikationsskyldigheten enligt 25 § förvaltningslagen gäller därmed inte vid beslut om en sanktionsavgift. I övrigt gäller dock förvaltningslagens bestämmelser om kommunikation, såsom vilket material som ska kommuniceras och hur kommunikationen ska genomföras. En skrivelse som ger den ekonomiska aktören tillfälle att yttra sig behöver inte delges. Bevisbördan för att kommunikation har skett ligger på marknadskontrollmyndigheten.

Paragrafen syftar till att ge den avgiftsskyldige möjlighet att påtala eventuella felaktigheter och omständigheter i utredningsmaterialet som kan utgöra skäl för befrielse från avgift innan beslut fattas. Om den som anspråket riktas mot vidtar rättelse i detta skede, innebär det inte att möjligheten att påföra sanktionsavgift bortfaller. Så snart

förutsättningarna enligt 20 § har uppkommit kan sanktionsavgift påföras även om omständigheterna ändras innan beslut meddelas.

I *andra meningen* föreskrivs en preskriptionstid. Där anges att någon sanktionsavgift inte får beslutas om den som anspråket riktas mot inte har getts tillfälle att yttra sig inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Perdurerande, det vill säga pågående, överträdelser anses pågå till dess de helt upphör. Om en produkt tillhandahålls utan exempelvis tillhörande dokumentation anses överträdelsen pågå till dess det sista bristfälliga exemplaret har tillhandahållits. Först därefter börjar preskriptionstiden löpa.

23 §

Ett beslut om att ta ut en sanktionsavgift ska delges den avgiftsskyldige.

En sanktionsavgift ska betalas inom 30 dagar efter det att beslutet om att ta ut avgiften har delgetts den avgiftsskyldige, eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Beslutet om sanktionsavgift får efter sista betalningsdag verkställas enligt utsökningsbalken som ett beslut som vunnit laga kraft.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandefrågor avseende sanktionsavgift. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.3.

I *första stycket* framgår att ett beslut om att påföra sanktionsavgift ska delges den avgiftsskyldige. Delgivning ska utföras enligt bestämmelserna i delgivningslagen (2010:1932).

I *andra stycket* framgår att sanktionsavgiften ska betalas inom 30 dagar från det att den avgiftsskyldige har delgetts beslutet, under förutsättning att marknadskontrollmyndigheten inte har bestämt en senare betalningsdag. Möjligheten för myndigheten att besluta om en längre betalningsfrist än 30 dagar kan till exempel aktualiseras om en beslutad avgift med hänsyn till sin storlek, den avgiftsskyldiges likviditetsförhållanden eller liknande kan medföra att den avgiftsskyldige riskerar att försättas i konkurs om avgiften tas ut inom 30-dagarsperioden. Med beaktande av nämnda omständigheter kan myndigheten också besluta att avgiften ska betalas genom delbetalningar.

I *tredje stycket* framgår att ett beslut om sanktionsavgift får verkställas som ett beslut som har vunnit laga kraft efter att den sista

betalningsdagen har inträffat. Sanktionsavgiften kan alltså tas ut även om beslutet har överklagats.

24 §

Om ett beslut om sanktionsavgift inte har verkställts inom tio år från det att beslutet vann laga kraft, behöver avgiften inte betalas.

I paragrafen anges en preskriptionstid för betalning av sanktionsavgift. En beslutad sanktionsavgift behöver inte betalas om beslutet inte har verkställts inom tio år från det att beslutet vunnit laga kraft. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.3.

25 §

En marknadskontrollmyndighet får inte besluta om sanktionsavgift för en överträdelse som har föranlett straff eller som omfattas av ett föreläggande eller förbud vid vite och samma överträdelse ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Paragrafen reglerar förhållandet mellan sanktionsavgift och straff respektive vite. Paragrafen syftar till att motverka att dubbla sanktioner förekommer för en och samma överträdelse. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Sanktionsavgift ska inte beslutas om den överträdelse som avgiften avser har lett till straff enligt bestämmelser i annan lag. Beslut om sanktionsavgift får inte heller fattas för en överträdelse som omfattas av ett föreläggande eller förbud vid vite om överträdelsen ligger till grund för en domstolsprocess om utdömande av vitet.

Vid överträdelser av produktrelaterade krav bör varje överträdelse som självständigt kan leda till en sanktion utgöra en enskild överträdelse. En ekonomisk aktör som hanterar en produkt som brister i överensstämmelse i förhållande till flera produktrelaterade krav kan alltså begå flera olika överträdelser. Att då ålägga den ekonomiska aktören en sanktionsavgift för varje överträdelse innebär inte dubbelbestraffning. Avgörande för om två brister utgör samma överträdelse är alltså om bristerna var för sig skulle kunna leda till en sanktion.

Förbudet mot dubbelbestraffning kan även aktualiseras i situationer när en annan marknadskontrollmyndighet har beslutat om sanktionsavgift avseende samma ekonomiska aktör och produkt. Eftersom flera myndigheter kan komma att utföra kontroller hos samma aktör av samma produkt men avseende olika egenskaper måste en marknadskontrollmyndighet beakta eventuella sanktionsavgifter eller domstolsprocesser om utdömning av vite av andra marknadskontrollmyndigheter som ansvarar för marknadskontroll av produkter som omfattas av samma unionsrättsakt i EU:s marknadskontrollförordning. Att samordning mellan myndigheterna ska ske följer av 3 § förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Straffbestämmelser

26 §

Om ansvar för den som överträder 18 § finns bestämmelser i 20 kap. 3 § brottsbalken.

Paragrafen innehåller en upplysning om att den som bryter mot tystnadsplikten kan dömas för brott mot tystnadsplikten enligt 20 kap. 3 § brottsbalken. Den behandlas i avsnitt 8.5.4.

27 §

För överträdelser av unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde gäller straffbestämmelser i 29 kap. miljöbalken.

Paragrafen innehåller en upplysning om att straffbestämmelserna i 29 kap. miljöbalken är tillämpliga vid överträdelser av produktkrav i harmoniserad produktlagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.2.

I 26 kap. 30 a § andra stycket miljöbalken framgår att en marknadskontrollmyndighet är skyldig att vid misstanke om brott anmäla överträdelser till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten enligt 26 kap. 2 § miljöbalken.

Överklagande

28 §

En marknadskontrollmyndighets beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut som fattas med stöd av lagen och som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde får överklagas till mark- och miljödomstol.

Paragrafen innehåller bestämmelser om forum för överklagande av en marknadskontrollmyndighets beslut. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3.

I första stycket framgår att en marknadskontrollmyndighets beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det finns inte någon begränsning avseende vilka beslut som får överklagas utan det gäller alla beslut en marknadskontrollmyndighet fattar med stöd av lagen, exempelvis beslut om oanmäld inspektion enligt 6 §, beslut att omhänderta handlingar eller varuprover enligt 9 §, förelägganden eller förbud enligt 15 §, beslut om återkrav av kostnader för marknadskontroll enligt 17 § och beslut om sanktionsavgift enligt 20 §. I andra meningen framgår att det krävs prövningstillstånd i kammarrätten. Bestämmelsen är en sådan särskild föreskrift om prövningstillstånd som avses i 34 a § förvaltningsprocesslagen.

Vid överklagande av ett beslut om en inspektion på plats kan domstolen komma att pröva föremålet för inspektionen, det vill säga frågan om det aktuella utrymmet har sådant samband med den ekonomiska aktörens verksamhet att tillträdesrätten gäller. Domstolen kan även ha anledning att pröva om åtgärden står i rimligt förhållande till de olägenheter som vid beslutet kunnat antas uppstå för den som åtgärden riktas mot, det vill säga göra en proportionalitetsbedömning. När det gäller beslut om en oanmäld inspektion i ett utrymme som inte är tillgängligt för allmänheten enligt 6 § kan domstolen dessutom komma att pröva om någon av förutsättningarna i 6 § punkten 1 eller punkten 2 förelegat när marknadskontrollmyndigheten beslutade att genomföra inspektionen. Frågor rörande effektivt och lämpligt rättsmedel för beslut om inspektioner i utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten behandlas i avsnitt 9.4.

För beslut som gäller marknadskontroll av produkter och som tidigare överklagades enligt plan- och bygglagen (2010:900) till mark- och miljödomstol innebär bestämmelsen en ny ordning vid överklagande. Sådana beslut som har överklagats till mark- och miljödomstol innan bestämmelsen trädde i kraft men som ännu inte har avgjorts av domstolen ska enligt huvudregeln överlämnas till allmän förvaltningsdomstol.

I *andra stycket* framgår att beslut som fattas med stöd av lagen och som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde ska överklagas till mark- och miljödomstol. Bestämmelsen utgör en särreglering i förhållande till första stycket. Av 5 kap. 1 § lagen om mark- och miljödomstolar med hänvisning till lagen om domstolsärenden följer att det alltid krävs prövningstillstånd vid överklagande av mark- och miljödomstolens avgöranden. Någon särskild reglering om detta behövs därför inte.

29 §

En miljöorganisation som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken har rätt att överklaga en marknadskontrollmyndighets beslut enligt denna lag som rör unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om miljöorganisationers möjlighet att väcka talan vid domstol mot beslut som kan strida mot EU:s miljölagstiftning. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.2.

Genom paragrafen genomförs Sveriges förpliktelser enligt FN:s konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen). I 16 kap. 13 § miljöbalken framgår vem som har talarätt. Talarätten gäller beslut som fattas av en marknadskontrollmyndighet enligt denna lag och som kan strida mot EU:s miljölagstiftning.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

I bestämmelsen anges att lagen träder i kraft den 16 juli 2021. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.2 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

26 kap. Tillsyn

EU-förordningar om kontroll

30 §

I följande EU-förordningar finns bestämmelser om kontroll av att vissa EU-förordningar och vissa bestämmelser som genomför EU-direktiv inom balkens tillämpningsområde följs:

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG, och

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) 305/2011.

I förordningen (EU) 2017/625 finns även bestämmelser om annan offentlig verksamhet som syftar till att säkerställa att vissa EU-förordningar och vissa bestämmelser som genomför EU-direktiv inom balkens tillämpningsområde följs.

Den nuvarande första punkten ändras med anledning av att bestämmelser om marknadskontroll i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 har upphävts och ersatts av bestämmelser EU:s marknadskontrollförordning. Ändringen innebär att en hänvisning görs till EU:s marknadskontrollförordning i stället för till för-

ordning (EG) nr 765/2008. Punkten byter också förteckning till *andra punkten*.

Den nuvarande andra punkten byter beteckning till *första punkten*.

30 a §

I fråga om statliga myndigheters kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

Det som anges om skyldighet att utföra kontroll efter anmälan i nödvändig utsträckning i 1 §, åtalsanmälan i 2 § och tillsynsvägledning i 3 a § ska gälla även i fråga om statliga myndigheter som utövar kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 9.5.

Första stycket innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning för statliga myndigheters kontroll. Begreppet kontroll används i stället för marknadskontroll för att bättre stämma överens med övrig reglering i miljöbalken, se författningskommentaren till 26 kap. 30 § i prop. 2019/20:137, *Förbättrad tillsyn på miljöområdet*, s. 91.

I andra stycket framgår att vissa bestämmelser i 26 kap. miljöbalken ska gälla när statliga myndigheter utövar kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Hänvisningen till 1 § tydliggör att det finns en skyldighet för statliga myndigheter som utför kontroll i enlighet med EU:s marknadskontrollförordning att agera efter en anmälan från allmänheten som rör brister i förhållande till miljölagstiftningen. En sådan anmälan ska läggas upp som ett ärende och avslutas med någon form av beslut. Genom hänvisningen till 2 § åläggs de statliga myndigheterna en skyldighet att anmäla överträdelser av bestämmelser i balken eller i föreskrifter meddelade med stöd av balken till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten om det finns misstanke om brott. Statliga myndigheter är vidare genom hänvisningen till 3 a § skyldiga att utöva tillsynsvägledning.

31 §

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 1 a, 3, 3 a, 4, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om annat följer av förordningarna.

Paragrafen ändras endast på så sätt att bestämmelsen i 1 a § om tillsynsvägledning har lagts till i uppräkningsdelen av vad som ska gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §.

32 §

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges

1. i 9 § gälla förelägganden och förbud som behövs för att de EU-förordningar som anges i 30 § ska följas,

2. i 14, 17, 18 och 26 §§ gälla beslut som *kontrollmyndigheterna* meddelar enligt förordningarna, *och*

3. i 28 § gälla testköp som *kontrollmyndigheterna* gör.

Vid sådan kontroll och annan offentlig verksamhet som avses i 30 § 1 ska även det som anges i 22 b § gälla ersättning och kostnader för prov som har lämnats enligt förordningen.

Vid sådan kontroll och annan offentlig verksamhet som avses i 30 § 2 ska även det som anges i 21 § gälla upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen.

Första, *andra och tredje styckena* gäller inte om annat följer av förordningarna.

Paragrafens *första stycke punkten 2* har ändrats genom att begreppet ”behöriga myndigheter” har bytts ut mot ”kontrollmyndigheter” för att stämma överens med övrig begreppsanvändning i miljöbalken. Nuvarande punkten 3 har tagits bort. Nuvarande punkten 4 byter beteckning till *punkten 3* och begreppet ”behöriga myndigheter” har bytts även här.

Nuvarande punkten 3 har flyttats till ett nytt *andra stycke*. Ändringen innebär att 26 kap. 22 b § endast ska tillämpas vid kontroll eller annan offentlig verksamhet enligt förordning (EU) 2017/625, och inte vid sådan verksamhet enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Ett nytt *tredje stycke* har lagts till som innebär att det som sägs i 21 § om upplysningar och handlingar ska gälla vid kontroll eller annan offentlig verksamhet enligt EU:s marknadskontrollförordning. Bestämmelsen innebär att en myndighet som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning har befogenhet att genom föreläggande begära de uppgifter och handlingar som myndigheten behöver för sin kontroll.

Ändringen i *fjärde stycket* är en följdändring för att det har tillkommit ett nytt andra och tredje stycke.

32 a §

Vid sådan kontroll som avses i 30 § 2 ska tillsynsmyndigheten lämna upplysningar om kontrollen till statliga myndigheter enligt föreskrifter meddelade av regeringen.

Paragrafen är ny. Den reglerar upplysningsskyldighet mellan tillsynsmyndigheter och statliga myndigheter vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. I paragrafen bemyndigas regeringen att meddela närmare föreskrifter om de uppgifter som tillsynsmyndigheten ska lämna till den statliga myndigheten. I 1 kap. 5 § miljötillsynsförordningen (2011:13) anges sådana uppgifter som en länsstyrelse eller kommun, när de utför uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning, ska lämna åt en ansvarig marknadskontrollmyndighet. I samma paragraf bemyndigas den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten, till exempel hur uppgiftslämnandet ska gå till. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

28 kap. Tillträde m.m.

1 a §

I fråga om statliga myndigheters kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

Paragrafen är ny. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. För statliga myndigheter gäller den lagen i stället för vad som anges i kapitel 28. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3.

29 kap. Straffbestämmelser och förverkande

11 §

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 2 c, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 4 a §, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken. Om gärningen är straffbar både enligt detta kapitel och enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling men ansvar inte kan dömas ut enligt den lagen, döms till ansvar enligt detta kapitel.

Om ett vitesföreläggande har överträtts, döms inte till ansvar enligt detta kapitel för en gärning som omfattas av förelägget.

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan föranleda miljöstraffavgift eller sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning, och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Paragrafens fjärde stycke har ändrats. Ändringen innebär ett tillägg om att hänsyn även ska tas till om gärningen kan föranleda sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

30 kap. Miljösanktionsavgifter

3 §

Tillsynsmyndigheten eller den myndighet som bedriver sådan kontroll som avses i 26 kap. 30 § beslutar om miljösanktionsavgift.

Första stycket gäller inte statliga myndigheter som utför kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020.

Innan myndigheten beslutar om avgift ska den som anspråket riktas mot ges tillfälle att yttra sig.

Paragrafens första stycke har ändrats till följd av att 26 kap. 30 § har ändrats. Ett nytt *andra stycke* undantar statliga myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning, vilket innebär att en marknadskontrollmyndighet inte får besluta om miljösanktionsavgift. I stället tillämpar marknadskontrollmyndigheter sanktionsbestämmelserna i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övriga ändringar är språkliga.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och 29 kap. 11 § fjärde stycket samt 30 kap. 3 § andra stycket gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.3 Förslaget till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

7 kap. Tillsyn

1 b §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om änd-

ring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

Paragrafen är ny. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3.

Av paragrafen följer att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 7 kap. arbetsmiljölagen när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för arbetsmiljölagen är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

8 kap. Påföljder

3 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 1 eller 2 § om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen är ny. Den reglerar förhållandet mellan straff och sanktionsavgift och anger att det inte ska dömas till ansvar enligt 1 eller 2 § om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

11 §

Vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020, tillämpas 20–25 §§ i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för 5–10 §§ i detta kapitel.

Paragrafen är ny. Den innehåller en hänvisning till bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Av paragrafen följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för arbetsmiljölagens bestämmelser om sanktionsavgift, när det rör en överträdelse av krav som framgår i eller följer av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

- 1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.*
- 2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande ska sanktionsbestämmelserna i denna lag tillämpas.*

I *punkten 1* anges att lagen träder i kraft den 16 juli 2021.

Av *punkten 2* följer att hänvisningen till sanktionsbestämmelser i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning inte gäller för överträdelser som har skett före ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1512) om elektromagnetisk kompatibilitet

Marknadskontroll

1 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Av paragrafen följer att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 2–6 §§ lagen om elektromagnetisk kompatibilitet när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för lagen om elektromagnetisk kompatibilitet är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s

marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

10 §

Ansvar enligt 9 § ska inte dömas ut om

1. gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller överträdelsen är ringa, eller

2. *gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.*

Paragrafen har ändrats på så sätt att *andra punkten* har ändrats till följd av att 7 § har upphört att gälla. I stället anges i punkten att det inte ska dömas till ansvar enligt 9 § om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. *Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.*

2. *I fråga om överträdelse som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller de upphävda bestämmelserna i 7 och 8 §§ fortfarande.*

I *punkten 1* anges att lagen träder i kraft den 16 juli 2021.

I *punkten 2* framgår att de upphävda 7 och 8 §§ gäller för överträdelse som har skett före ikraftträdandet. I de fallen gäller alltså inte hänvisningen till sanktionsbestämmelser i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätton

Marknadskontroll

3 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Av paragrafen följer att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 4–6 §§ lagen om måttenheter, mätningar och mätton när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för lagen om måttenheter, mätningar och mätton är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s mark-

nadskontrollförordning ska tillämpas i stället för sanktionsbestäm-
melsen i 6 a § lagen om måttenheter, mätningar och mätDon vid
överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekono-
misk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning
som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.
2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas
ikraftträdande ska sanktionsbestämmelserna i denna lag tillämpas.

I punkten 1 anges att lagen träder i kraft den 16 juli 2021.

Av punkten 2 följer att hänvisningen till sanktionsbestämmelser i
lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontroll-
förordning inte gäller för överträdelser som har skett före ikraftträ-
dandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:584) om medicintekniska produkter

Marknadskontroll

4 a §

*I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparla-
mentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019
om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om änd-
ring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008
och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande
bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad
som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på
produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den
harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning
(EU) 2019/1020.*

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en
hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s

marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Av paragrafen följer att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 11–16 §§ lagen om medicintekniska produkter när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för lagen om medicintekniska produkter är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

17 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 17 § om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen är ny. Den reglerar förhållandet mellan straff och sanktionsavgift på så sätt att det stadgas att det inte ska dömas till ansvar enligt 17 § om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och 17 a § gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:669) om märkning av skor

Marknadskontroll

3 § a

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Av paragrafen följer att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 4 och 5 §§ lagen om märkning av skor när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontroll-

förordning ska tillämpas i stället för lagen om märkning av skor är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas

Marknadskontroll

4 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmo-

niserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelsen i 5 § lagen om marknadsföring av kristallglas när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för lagen om marknadsföring av kristallglas är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner

Marknadskontroll

6 a §

I fråga om statliga myndigheters tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 7–12 §§ lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner när en statlig myndighets tillsyn utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för lagen om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

7 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen *och efterlevnaden av förordning (EU) 2019/1020* utövas av *statliga myndigheter och kommuner enligt föreskrifter som meddelas av regeringen*.

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för kommuner som utövar tillsyn enligt första stycket att lämna upplysningar om kontrollen till statliga myndigheter.

Ändringen i *första stycket* innebär att lagstödet för tillsyn också innefattar EU:s marknadskontrollförordning.

Ett nytt *andra stycke* innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet mellan kommuner och statliga myndigheter. I 8 a § förordningen (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner samt 9 a § förordningen (2001:1084) om buller från viss utomhusutrustning anges sådana uppgifter som en kommun, när den utför uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning, ska lämna åt en ansvarig marknadskontrollmyndighet. I samma paragrafer bemyndigas den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten, till exempel hur uppgiftslämnandet ska gå till. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

15 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 13–15 §§ om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen är ny. Den reglerar förhållandet mellan straff och sanktionsavgift på så sätt att det stadgas att det inte ska dömas till straff enligt 13–15 §§ om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

15 b §

Den som har åsidosatt ett vitesföreläggande eller vitesförbud får inte dömas till straff enligt denna lag för gärning som ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

I paragrafen, som är ny, föreskrivs att ansvar inte får dömas ut för en överträdelse som omfattas av ett föreläggande eller förbud vid vite om överträdelsen ligger till grund för en domstolsprocess om utdömande av vitet. Bestämmelsen syftar till att motverka att dubbla sanktioner, det vill säga vite och straff, förekommer för en och samma överträdelse. Övervägandena om dubbelbestraffning finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och 15 a § gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.10 Förslaget till lag om ändring i fordonslagen (2002:574)

5 kap. Övriga bestämmelser

2 §

Ansvar enligt denna lag inträder inte, om straff kan dömas ut enligt brottsbalken eller enligt lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, *eller om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.*

Paragrafen har ändrats på så sätt att ett tillägg gjorts som innebär att det inte heller ska dömas till straff enligt 1 § om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Marknadskontroll

3 d §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för

bestämmelserna i 5 kap. 3 a och 3 b §§ fordonslagen när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för fordonslagen är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Bemyndigande

8 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om fordons beskaffenhet och utrustning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om de kontrollformer som avses i denna lag när det gäller

1. kontrollens omfattning och besiktningsorganens verksamhet,
2. förutsättningarna för godkännande vid kontroll,
3. förelägganden och körförbud,
4. förutsättningarna för att bruka vissa fordon,
5. utbildnings- och kompetenskrav för
 - a) besiktnings tekniker, och
 - b) polismän och bilinspektörer som utför kontroller enligt 2 kap. 10 och 12 §§, och
6. avgifter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. registrering, ibruktagande, försäljning, saluföring och användning av fordon, system, komponenter, separata tekniska enheter, fordonsdelar och annan utrustning till fordon,

2. att ett typgodkännande av fordon ska upphöra att gälla när nya krav som är tillämpliga på den godkända fordonstypen, varianten eller versionen blir obligatoriska,

3. tillverkares tillhandahållande av information och dokumentation om fordon, system, komponenter och separata tekniska enheter,

4. tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,

5. skyldighet för besiktningsorganen att rapportera genomförande och utfall av fordonsbesiktningar och de uppgifter som i övrigt behövs för att Transportstyrelsen och Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll ska kunna fullgöra sina tillsynsuppgifter enligt 5 kap. 3 a §,

6. avgifter för Transportstyrelsens tillsyn enligt 5 kap. 3 a–3 c §§ och för ärendehandläggning enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, samt om

7. avgifter för tillsyn och ärendehandläggning enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013 om godkännande och marknadskontroll av jordbruks- och skogsbruksfordon, i den ursprungliga lydelsen, samt enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013 om godkännande av och marknadskontroll för två- och trehjuliga fordon och fyrhjuliga fordon, i den ursprungliga lydelsen.

Ändring har gjorts i tredje stycket punkten 4 på så sätt att hänvisningen till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013 av den 5 februari 2013 om godkännande och marknadskontroll av jordbruks- och skogsbruksfordon och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013 av den 15 januari 2013 om godkännande av och marknadskontroll för två- och trehjuliga fordon och fyrhjuliga fordon har tagits bort. Förordningarna omfattas av EU:s marknadskontrollförordning och reglering avseende tillsyn över efterlevnad av förordningarna finns i stället i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och ändringen i 5 kap. 2 § gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:263) om transport av farligt gods

12 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 12–15 §§ lagen om transport av farligt gods när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för lagen om transport av farligt gods är dels att myndigheten är utpekad marknadskontroll-

myndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Bestämmelserna i 12–15 §§ ska alltså fortsatt tillämpas vid tillsyn av produkter som inte omfattas av bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

16 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 2 § första stycket *ska* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 2 § andra stycket döms till böter om

1. ansvar inte kan dömas ut enligt första stycket, och
2. överträdelsen avser någon annan föreskrift än 2 § första stycket.

Om ett brott enligt första eller andra stycket med hänsyn till risken för skador på liv, hälsa, miljö eller egendom och övriga omständigheter är att anse som ringa, *ska* penningböter dömas ut.

Ansvar enligt denna paragraf döms inte ut, om

1. gärningen begåtts av en säkerhetsrådgivare och avser en uppgift som *ska* utföras av säkerhetsrådgivare,
2. gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken eller 29 kap. 1 eller 2 § miljöbalken,
3. gärningen utgör överträdelse av ett föreläggande eller förbud som förenats med vite, *eller*

4. *gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.*

Paragrafen reglerar straffbestämmelser för överträdelse. I fjärde stycket har en ny punkt lagts till, *punkten 4*. Ändringen innebär att ansvar enligt paragrafen inte heller ska dömas ut om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övriga ändringar är språkliga. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och ändringen i 16 § gäller endast för överträdelse som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:112) om ekodesign

Marknadskontroll

12 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 13–17 §§ lagen om ekodesign när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för lagen om ekodesign är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.13 Förslaget till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)

12 kap. Tillsyn, överklagande m.m.

Marknadskontroll

3 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 12 kap. 1–3 §§ luftfartslagen när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för luftfartslagen är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

13 kap. Ansvarsbestämmelser m.m.

9 §

Till ansvar enligt denna lag döms inte om gärningen är belagd med straff i brottsbalken, om gärningen utgör överträdelse av ett föreläggande eller förbud som förenats med vite, *eller om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.*

I paragrafen, som ändrats, finns bestämmelser om straffbestämmelsernas förhållande till brottsbalken och förhållandet mellan vite och straff samt sanktionsavgift och straff. Ändringen innebär endast att det har lagts till en reglering om att det inte heller ska dömas till straff om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och ändringen i 13 kap. 9 § gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.14 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

11 kap. Tillsyn, tillträde, ingripanden och påföljder

Marknadskontroll

1 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 11 kap. plan- och bygglagen när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för plan- och bygglagen är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna om byggsanktionsavgift vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

Vite

37 §

Ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22, 23, 24 eller 25 § eller ett beslut om förbud enligt 25, 30, 31, 32, 32 a eller 33 § får förenas med vite.

Vitet får inte förvandlas till fängelse.

Frågor om utdömmande av vite prövas av mark- och miljödomstol.

Paragrafens *första stycke* har ändrats endast genom att 26 § har tagits bort från uppräknningen. Ändringen är en följd av att 26 § har upphävts.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. *Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.*

2. *I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande ska sanktionsbestämmelserna i denna lag tillämpas.*

I *punkten 1* anges att lagen träder i kraft den 16 juli 2021.

Av *punkten 2* följer att hänvisningen till sanktionsbestämmelser i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning inte gäller för överträdelser som har skett före ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

3 kap. Allmänna bestämmelser

1 §

Mål om utövande av miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet, vattenanläggningar och ersättning vid vattenverksamhet samt om utdömmande av vite enligt miljöbalken efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs, har bedrivits eller kommer att bedrivs. Mål om utövande av verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för hantering, bearbetning, lagring och slutförvaring av använt kärnbränsle eller kärnavfall prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna ligger eller är avsedd att ligga.

Mål om ersättning vid skada eller intrång enligt 28 kap. 2–5 §§ miljöbalken och vid ingripande av det allmänna enligt miljöbalken prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område skadan eller intrånget i huvudsak har inträffat eller kommer att inträffa.

Mål om ersättning för miljöskador enligt 32 kap. miljöbalken prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område den skadegörande verksamheten i huvudsak bedrivs eller har bedrivits. Den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet som kan medföra en sådan skada som avses i 32 kap. 3 § miljöbalken kan begära prövning av ersättningsfrågan vid den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs eller kommer att bedrivs.

Mål om utdömmande av vite enligt plan- och bygglagen (2010:900) och lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område myndigheten ligger.

Mål som har överklagats till mark- och miljödomstol prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område förvaltningsmyndigheten eller kommunen som först har prövat ärendet ligger, om inte annat följer av bestämmelser som avses i sjunde stycket.

Mål enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster eller motsvarande äldre lagstiftning där mark- och miljödomstol är första instans prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område den all-

männa eller allmänförklarade va-anläggningen i huvudsak är belägen eller är avsedd att vara belägen.

Särskilda bestämmelser om vilken mark- och miljödomstol som är behörig finns i annan lag.

Paragrafens *fjärde stycke* har ändrats genom att ett tillägg har gjorts i fråga om vilken mark- och miljödomstol som ska pröva de mål enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning där mark- och miljödomstolen är första instans, det vill säga mål om utdömmande av vite efter särskild ansökan av myndighet. Av bestämmelsen framgår att det är den mark- och miljödomstol inom vars område den ansökande myndigheten ligger som är behörig.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

22 §

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utövar *tillsyn* över

1. brandfarliga och explosiva varors egenskaper, utsläppande och tillhandahållande på marknaden, samt

2. *utsläppande och tillhandahållande på marknaden av* sådana produkter som används för hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och för vilka myndigheten har utfärdat föreskrifter.

Paragrafen har ändrats. I *första meningen* har begreppet ”marknadskontroll” bytts mot ”tillsyn” för att begrepps användningen ska överensstämma med definitionen av marknadskontroll i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den definitionen av marknadskontroll

stämmer inte överens med den kontroll som avses i paragrafen. I paragrafen regleras endast kontroll av överensstämmelse av produkter som faller utanför tillämpningsområdet för EU:s marknadskontrollförordning. I *punkten 2* har ”utsläppande och tillhandahållande på marknaden av” lagts till för att tydliggöra vad kontrollen ska omfatta. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.4.

22 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag.

Paragrafen är ny. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 21–25 och 27 §§ lagen om brandfarliga och explosiva varor när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för lagen om brandfarliga och explosiva varor är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

24 §

En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar, handlingar och provexemplar som behövs för tillsynen.

För tillsynen har tillsynsmyndigheten rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och får göra undersökningar och ta prover. För ett prov som myndigheten tar betalas inte ersättning.

Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för tillsynen.

Paragrafens *första stycke* har ändrats genom att ”provexemplar” har lagts till i uppräknningen. Ändringen innebär att en tillsynsmyndighet utöver upplysningar och handlingar även får begära provexemplar av en produkt för sin tillsyn. Ändringen är en anpassning till att artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 har upphävts genom EU:s marknadskontrollförordning. De befogenheter en tillsynsmyndighet har haft enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008 och som tidigare framgått av 23 § förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor, framgår nu av denna bestämmelse.

Avgifter

27 §

Avgifter enligt denna lag får tas ut för tillståndsprövning, tillsyn, provtagning och undersökning av prov, godkännande av föreståndare, godkännande av explosiv vara och beslut om huruvida en vara är att anse som en explosiv vara.

För tillsyn enligt 22 § får avgift för tillsynen och för provtagning och undersökning av prov av varan tas ut endast om det vid undersökningen visar sig att varan inte uppfyller ställda krav.

Paragrafens *andra stycke* har ändrats genom att uttrycket ”marknadskontroll enligt denna lag” har tagits bort. I stället anges att bestämmelsen, som begränsar möjligheten att ta ut avgift för provtagning och undersökning, endast gäller vid tillsyn enligt 22 §. Ändringen är en följd av att 22 § ändrats.

30 §

I ringa fall döms inte till ansvar enligt denna lag.

Till ansvar enligt 28 eller 29 § döms det inte om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling, *eller om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.*

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Paragrafens *andra stycke* har ändrats genom att ett tillägg gjorts som innebär att det inte heller ska dömas till ansvar enligt 28 eller 29 § om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och ändringen i 30 § gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.17 Förslaget till lag om ändring i avgasreningslagen (2011:318)

Marknadskontroll

34 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om änd-

ring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 35–37 §§ avgasreningslagen när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för avgasreningslagen är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

39 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 38 § om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen är ny. Den reglerar förhållandet mellan straff och sanktionsavgift på så sätt att det stadgas att det inte ska dömas till ansvar enligt 38 § om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och 39 a § gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.18 Förslaget till lag om ändring i drivmedelslagen (2011:319)

Marknadskontroll

22 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den

harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 23 och 24 §§ drivmedelslagen när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för drivmedelslagen är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

33 a §

Det ska inte dömas till ansvar enligt 33 § om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen är ny. Den reglerar förhållandet mellan straff och sanktionsavgift på så sätt att det stadgas att det inte ska dömas till ansvar enligt 33 § om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen

med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och 33 a § gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:579) om leksakers säkerhet

Marknadskontroll

3 a §

Bestämmelser om marknadskontroll finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Dessamma gäller bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) 305/2011.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en upplysning om att det i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning finns bestämmelser om marknadskontroll. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Definitioner

4 §

I denna lag betyder

1. leksak: en vara som helt eller delvis är utformad eller avsedd för barn under 14 år att leka med,

2. tillhandahållande på marknaden: varje leverans av en leksak för distribution, förbrukning eller användning på unionsmarknaden i samband med kommersiell verksamhet, mot betalning eller gratis,

3. utsläppande på marknaden: tillhandahållande för första gången av en leksak på unionsmarknaden,

4. tillverkare: varje fysisk eller juridisk person som tillverkar en leksak eller som låter konstruera eller tillverka en leksak och saluför denna leksak, i eget namn eller under eget varumärke,

5. tillverkarens representant: varje fysisk eller juridisk person som är etablerad inom unionen och som enligt skriftlig fullmakt från tillverkaren har rätt att i dennes ställe utföra särskilda uppgifter,

6. importör: varje fysisk eller juridisk person som är etablerad i unionen och släpper ut en leksak från ett tredjeland på unionsmarknaden,

7. distributör: varje fysisk eller juridisk person i leveranskedjan, utöver tillverkaren eller importören som tillhandahåller en leksak på marknaden,

8. ekonomisk aktör: tillverkaren, importören, tillverkarens representant och distributören,

9. harmoniserad standard: en standard som, på grundval av en begäran från Europeiska kommissionen i enlighet med artikel 6 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter, antagits av ett europeiskt standardiseringsorgan som upptas i bilaga I till det direktivet,

10. ackreditering: den betydelse som anges i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93,

11. bedömning av överensstämmelse: en process där det visas huruvida specificerade krav avseende en leksak har uppfyllts,

12. återkallelse: varje åtgärd för att dra tillbaka en leksak som redan tillhandahålls slutanvändaren,

13. tillbakadragande: varje åtgärd för att förhindra att en leksak i leveranskedjan tillhandahålls på marknaden,

14. marknadskontroll: den *betydelse som anges i förordning (EU) 2019/1020*, och

15. CE-märkning: en märkning genom vilken tillverkaren visar att leksaken överensstämmer med tillämpliga krav som fastställs i harmoniserad unionslagstiftning som föreskriver om märkning.

Paragrafen, som innehåller definitioner av termer och uttryck som används i lagen, har ändrats till följd av EU:s marknadskontrollförordning. Ändringen i *punkten 10* är en anpassning till att förordning (EG) nr 765/2008 har bytt namn. Ändringen i *punkten 14* innebär en anpassning till EU:s marknadskontrollförordning där marknadskontroll definieras i artikel 3.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

2. I fråga om överträdelse som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller den upphävda bestämmelsen i 32 § fortfarande.

I *punkten 1* anges att lagen träder i kraft den 16 juli 2021.

I *punkten 2* framgår att den upphävda 32 § gäller för överträdelse som har skett före ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:849) om EU-miljömärket

Behörigt organ

2 §

Regeringen får utse ett eller flera behöriga organ (artikel 4.1) som prövar ansökningar om tilldelning av EU-miljömärket och villkoren för att använda detta (artikel 9).

Paragrafen, som innehåller ett bemyndigande för regeringen att utse behöriga organ, har ändrats genom att regleringen om vem som utför marknadsövervakning har tagits bort. Ändringen är en anpassning till den nya lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning och förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt där det framgår vilken myndighet som utför marknadskontroll avseende EU-miljömärket. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Marknadskontroll

2 a §

Bestämmelser om marknadskontroll finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Detsamma gäller sanktioner vid överträdelser av krav för användningen av EU-miljömärket.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en upplysning om att det i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning finns bestämmelser om marknadskontroll. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar

Marknadskontroll

26 §

Bestämmelser om marknadskontroll finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Detsamma gäller bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Paragrafen är ändrad genom att hänvisningen till förordning (EG) nr 765/2008 har ersatts med en upplysning om att det i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning finns bestämmelser om marknadskontroll. Andra stycket har utgått till följd av att regleringen numera finns i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.
2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller den upphävda bestämmelsen i 30 § fortfarande.

I punkten 1 anges att lagen träder i kraft den 16 juli 2021.

I punkten 2 framgår att den upphävda 30 § gäller för överträdelser som har skett före ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.22 Förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253)

1 kap. Allmänna bestämmelser

Tillhandahållande av information

4 §

Tullverket ska på begäran tillhandahålla följande myndigheter uppgifter som förekommer hos Tullverket och som rör import eller export av varor:

- Arbetsmiljöverket,
- Boverket,
- Elsäkerhetsverket,
- *Folkhälsomyndigheten*,
- Havs- och vatten-myndigheten,
- Kemikalieinspektionen,
- Kommerskollegium,
- Konsumentverket,
- Kronofogdemyndigheten,
- Livsmedelsverket,
- Läkemedelsverket,
- Myndigheten för press, radio och tv,
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
- Naturvårdsverket,
- Post- och telestyrelsen,
- Skatteverket,
- Skogsstyrelsen,
- Statens energimyndighet,
- Statens jordbruksverk,
- Statistiska centralbyrån,
- Strålsäkerhetsmyndigheten,
- Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll,
- Sveriges riksbank, och
- Transportstyrelsen.

Tullverket ska på begäran tillhandahålla Säkerhetspolisen uppgifter som förekommer hos Tullverket och som rör export av varor.

I lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet finns bestämmelser om Tullverkets behandling av uppgifter i vissa fall.

Paragrafen har ändrats genom att Folkhälsomyndigheten har lagts till i uppräkningslistan av myndigheter som Tullverket på begäran ska tillhandahålla uppgifter som rör export eller import av varor. Ändringen har gjorts för att listan ska omfatta samtliga myndigheter som är utpekade marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning, se bilaga 1 till förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.23 Förslaget till lag om ändring i radioutrustningslagen (2016:392)

Marknadskontroll

11 §

Bestämmelser om marknadskontroll finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Detsamma gäller bestämmelser om sanktioner vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning och att bestämmelserna om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008

har upphört att gälla. Nuvarande första stycket har utgått till följd av att regleringen numera finns i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Hänvisningen i nuvarande andra stycket till förordning (EG) nr 765/2008 har ersatts med en upplysning om att det i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning finns bestämmelser om marknadskontroll. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

- 1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.*
- 2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller den upphävda bestämmelsen i 16 § fortfarande.*

I punkten 1 anges att lagen träder i kraft den 16 juli 2021.

I punkten 2 framgår att den upphävda 16 § gäller för överträdelser som har skett före ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.24 Förslaget till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)

Marknadskontroll

36 a §

I fråga om tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i denna lag. Detsamma gäller vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till förordning (EU) 2019/1020.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Bestämmelsen innebär att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 36–43 §§ elsäkerhetslagen när tillsynen utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för elsäkerhetslagen är dels att myndigheten är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning. Utpekade marknadskontrollmyndigheter framgår i förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning samt bestämmelser om marknadskontroll i övrigt.

Av paragrafens *andra mening* följer att bestämmelserna om sanktionsavgift i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas vid överträdelse av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

50 §

Till ansvar enligt denna lag ska inte dömas i ringa fall, om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken, *eller om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.*

I paragrafen, som ändrats, finns bestämmelser om när ansvar enligt lagen inte ska dömas ut. Ändringen innebär endast att det har lagts till en reglering om att det inte heller ska dömas till straff om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Över-

vägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och ändringen i 50 § gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.25 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:768) om marin utrustning

Marknadskontroll och övrig tillsyn

17 §

Bestämmelser om marknadskontroll finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Detsamma gäller bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av krav på produkter eller skyldigheter för en ekonomisk aktör som regleras i den harmoniserade produktlagstiftning som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om marknadskontroll och övrig tillsyn.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning och att bestämmelserna om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008 har upphört att gälla. Nuvarande första stycket har utgått till följd av att regleringen numera finns i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Hänvisningen i nu-

varande andra stycket till förordning (EG) nr 765/2008 har ersatts med en upplysning i *första stycket* om att det i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning finns bestämmelser om marknadskontroll. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3 och 10.4.

Andra stycket motsvarar helt nuvarande tredje stycket.

Avgifter

22 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för ärendehandläggning och tillsyn enligt denna lag och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Paragrafen har ändrats till följd av den nya lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning och att bestämmelserna om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008 har upphört att gälla. Ändringen innebär att bemyndigandet inte längre omfattar avgifter för marknadskontroll eller föreskrifter som meddelats med stöd av förordning (EG) nr 765/2008.

Tystnadsplikt

24 §

Den som har tagit befattning med ett ärende som gäller tillsyn enligt denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad denne har fått veta om någons affärs- eller driftsförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) i stället för första stycket.

Paragrafen, som innehåller reglering av tystnadsplikt, har ändrats på så sätt att ”marknadskontroll eller övrig tillsyn” har ersatts med enbart ”tillsyn”, till följd av att regleringen av tystnadsplikt när det gäller marknadskontroll numera finns i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.
2. I fråga om överträdelser som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande gäller den upphävda bestämmelsen i 23 § fortfarande.

I punkten 1 anges att lagen träder i kraft den 16 juli 2021.

I punkten 2 framgår att den upphävda 23 § gäller för överträdelser som har skett före ikraftträdandet. Övervägandena finns i kapitel 13.

15.26 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

7 kap. Tillsyn

Marknadskontroll

8 a §

I fråga om Folkhälsomyndighetens tillsyn som innebär marknadskontroll enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 gäller lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning i stället för vad som sägs i detta kapitel.

Paragrafen är ny och finns under en ny rubrik. Den innehåller en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3.

Av paragrafen följer att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för bestämmelserna i 7 kap. lagen om tobak och liknande produkter när Folkhälsomyndighetens tillsyn utgör marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Den verksamhet och de åtgärder som avses i definitionen ska säkerställa att produkter överensstämmer med krav i relevant harmoniserad unionslagstiftning. Avgörande för när lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas i stället för lagen om tobak och liknande produkter är dels att myndigheten

är utpekad marknadskontrollmyndighet, dels att tillsynen rör produktrelaterade krav enligt någon av unionsrättsakterna i bilaga I till EU:s marknadskontrollförordning.

8 b §

Kommuner ska inom sina ansvarsområden enligt 7 kap. utföra de uppgifter som ankommer på en marknadskontrollmyndighet enligt artiklarna 11.1 a) och b), 11.2 och 3, 17 och 18 i förordning (EU) 2019/1020.

När kommuner utför uppgifter enligt första stycket som innebär kontroll av att en produkt som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav i harmoniserad produktlagstiftning, ska de till utpekad marknadskontrollmyndighet lämna de uppgifter som behövs för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt artiklarna 16, 19, 20 och 34 i förordning (EU) 2019/1020.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten enligt andra stycket.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om kommuners uppgifter som innebär marknadskontroll. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

Första stycket reglerar kommuners skyldighet att utföra uppgifter som innebär marknadskontroll trots att kommuner inte är utpekade marknadskontrollmyndigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning. Oavsett vilken myndighet som utför uppgifterna är regleringen i EU:s marknadskontrollförordning tillämplig. Även kommuner måste därför följa förordningens bestämmelser när de utför uppgifter som innebär marknadskontroll enligt definitionen i artikel 3.3 i förordningen.

Genom hänvisningen till artikel 11.3 i EU:s marknadskontrollförordning har kommuner, inom sina ansvarsområden enligt 7 kap. lagen om tobak och liknande produkter, till uppgift att utföra lämpliga kontroller av produkters egenskaper, genom dokumentkontroll och fysiska kontroller eller kontroller i laboratorium, utifrån en riskbaserad metod. Genom hänvisningen till artikel 11.1 a) framgår att uppgifterna omfattar produkter som görs tillgängliga på och utanför internet. Hänvisningen till artikel 11.1 b) innebär att kommuner, utöver att utföra kontroller, även har till uppgift att säkerställa att

ekonomiska aktörer vidtar åtgärder när den kontrollerade produkten inte överensstämmer med harmoniserad unionslagstiftning.

Kommuner ska utföra sina uppgifter med beaktande av vad som anges i artikel 11.2 i EU:s marknadskontrollförordning, det vill säga oberoende, objektivt och opartiskt. Kommuner ska vidare beakta bestämmelser om användning av information och yrkes- och affärshemligheter i artikel 17 och om ekonomiska aktörers processuella rättigheter i artikel 18 i EU:s marknadskontrollförordning.

Andra stycket reglerar uppgiftsskyldighet mellan kommuner och Folkhälsomyndigheten i samband med att kommuner utför uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Myndigheter som är utpekade som marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 10.2 i EU:s marknadskontrollförordning har skyldigheter enligt artiklarna 16, 19, 20 och 34 i förordningen. För att kunna fullgöra dessa uppgifter behöver marknadskontrollmyndigheterna uppgifter om de kontroller kommuner utför enligt första stycket. Det gäller bland annat information om produkter som vid en kontroll visar sig kunna äventyra användarnas hälsa eller säkerhet eller som inte stämmer överens med tillämplig harmoniserad unionslagstiftning (artikel 16), produkter som utgör en allvarlig risk (artikel 19) och produkter för vilka det gjorts en ingående kontroll av att kraven är uppfyllda (artikel 34).

I tredje stycket bemyndigas regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om de uppgifter som kommuner ska lämna till ansvarig marknadskontrollmyndighet. Föreskrifterna kan bland annat avse förfaranden för mottagande av rapporter om utförda kontroller, resultatet av dessa samt uppföljning av dem.

8 c §

Vid sådan kontroll som avses i 8 b § ska det som anges i 9, 12, 15, 17–19 och 24 §§ gälla i kommunernas verksamhet för att förordning (EU) 2019/1020 och harmoniserad produktlagstiftning ska följas.

Paragrafen är ny och reglerar kommuners befogenheter när de utför uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

När kommuner utför uppgifter som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning gäller det som sägs i lagen om förelägganden och förbud, vite, rätt till upplysningar och tillträde samt tystnadsplikt. Genom detta ges de behöriga myndigheterna de verktyg som krävs för att de ska kunna bedriva en effektiv kontroll. Uppräkningen innebär att kommuner har samma befogenheter när de utför uppgifter som innebär marknadskontroll som vid sin övriga tillsyn.

Hänvisningen till 9, 12 och 15 §§ innebär att kommuner vid vite får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att EU:s marknadskontrollförordning och harmoniserad produktlagstiftning ska följas. Kommuner ges härigenom ett verktyg för att enligt artikel 11.1 b) i EU:s marknadskontrollförordning se till att ekonomiska aktörer vidtar åtgärder när en kontrollerad produkt inte överensstämmer med harmoniserad unionslagstiftning.

Hänvisningen till 17 och 18 §§ ger kommuner befogenhet att begära upplysningar, handlingar, varuprover och liknande samt tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen och där rätt att göra undersökningar och ta prover. Genom hänvisningen till 19 § kan kommuner begära hjälp av Polismyndigheten för att få tillträde enligt 18 §.

Hänvisningen till 24 § innebär att förbudet mot att röja eller på annat sätt utnyttja uppgifter om yrkeshemligheter eller affärsförhållanden även gäller i samband med kommuners verksamhet som innebär marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

8 kap. Avgifter

Avgift för tillsyn

2 §

En kommun får ta ut avgifter för sin tillsyn av den som bedriver tillståndspliktig försäljning enligt 5 kap. 1 § och av den som bedriver anmälningspliktig försäljning enligt 5 kap. 15 §.

För sådan tillsyn som utgör marknadskontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 får avgift för kommunens verksamhet tas ut endast om det vid kontrollen visar sig att produkten inte uppfyller gällande krav.

Paragrafen har fått ett nytt *andra stycke* som innebär att befogenheten att ta ut avgift för tillsyn som utgör marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning endast gäller när det vid en kontroll kan konstateras att den aktuella produkten brister i överensstämmelse med gällande krav. Bestämmelsen korresponderar med artikel 15 i EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.2.

3 §

Folkhälsomyndigheten får ta ut avgifter för sin tillsyn över att tillverkare och importörer av tobaksvaror följer 2 kap. 1, 2 och 6 §§.

Bestämmelser om avgifter för tillsyn som utgör marknadskontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 finns i lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen har fått ett nytt *andra stycke* med en upplysning om att bestämmelser om avgifter för sådan tillsyn som utgör marknadskontroll finns i 17 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om ersättning för kostnader för utpekade marknadskontrollmyndigheter finns i avsnitt 9.9.

10 kap. Straffbestämmelser och förverkande

8 §

Det ska inte dömas till ansvar enligt detta kapitel om gärningen kan leda till en sanktionsavgift enligt lagen (2021:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.

Paragrafen är ny. Den reglerar förhållandet mellan straff och sanktionsavgift på så sätt att det anges att det inte ska dömas till ansvar enligt bestämmelser i kapitel 10 om gärningen kan leda till sanktionsavgift enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning. Övervägandena om dubbelbestraffning och vad som är att betrakta som samma överträdelse finns i avsnitt 10.6.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 16 juli 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagändringarna i kraft den 16 juli 2021. Några övergångsbestämmelser ges inte. De nya bestämmelserna är alltså tillämpliga i och med ikraftträdandet och 10 kap. 8 § gäller endast för överträdelser som har skett därefter. Övervägandena finns i kapitel 13.

Kommittédirektiv 2019:30

Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter

Beslut vid regeringssammanträde den 13 juni 2019

Sammanfattning

En särskild utredare ska utreda behovet av kompletterande bestämmelser till Europaparlamentets och rådets förordning om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 (EU:s marknadskontrollförordning), som beslutas inom kort. Syftet med utredningen är att förordningen ska kunna tillämpas på ett effektivt och ändamålsenligt sätt som stärker marknadskontrollen inom Sverige och EU.

Utredaren ska bl.a.

- göra en översyn av svensk sektorslagstiftning som genomför eller kompletterar de rättsakter som EU:s marknadskontrollförordning omfattar och analysera om befintlig reglering behöver ändras eller kompletteras med anledning av förordningen,
- analysera om EU:s marknadskontrollförordning medför behov av ändringar eller kompletteringar i den svenska offentlighets- och sekretesslagstiftningen,
- föreslå vilka myndigheter som ska utöva marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning och fastställa ansvarsfördelningen mellan dem,

- med utgångspunkt i att Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) ska behålla sin samordnande roll för marknads kontroll i Sverige, analysera hur bestämmelserna i EU:s marknads kontrollförordning om ett centralt samordningskontor kan kompletteras i svensk rätt, bl.a. för att tillgodose en effektiv samordning mellan berörda myndigheter,
- föreslå vilka befogenheter som statliga marknads kontrollmyndigheter ska ha och ta ställning till hur befogenheterna kan tilldelas och ska utövas,
- analysera vilka sanktionsbestämmelser som behöver införas för att följa kravet på sanktioner vid överträdelser av EU:s marknads kontrollförordning och den unionslagstiftning som anges i bilaga II till förordningen,
- föreslå vilka myndigheter som ska vara ansvariga myndigheter för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden enligt EU:s marknads kontrollförordning,
- analysera vilka befogenheter och sanktionsmöjligheter som kommuner ska ha i sådan verksamhet som innebär kontroll av varor och i övrigt bedöma hur kommuner påverkas av bestämmelserna i EU:s marknads kontrollförordning,
- analysera eventuella konsekvenser för den kommunala självstyrelsen,
- i mån av tid se över reglerna om CE-märkning och tillämpningen av dem, särskilt vad gäller de förfaranden som är kriminaliserade, och
- lämna de författningsförslag som behövs för att komplettera EU:s marknads kontrollförordningen eller som annars bedöms lämpliga.

Utredaren ska i sitt arbete beakta betänkandet Marknads kontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter (SOU 2017:69) samt de remissynpunkter som har lämnats med anledning av betänkandet.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2020.

Vad är marknadskontroll och hur ser dagens regelverk ut?

Med marknadskontroll avses den verksamhet och de åtgärder som ansvariga myndigheter vidtar för att se till att produkter som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav, t.ex. krav som har att göra med att produkten ska vara säker att använda, att den ska ha vissa egenskaper eller funktioner, eller ha genomgått vissa kontroller. Marknadskontroll syftar även till att skapa förutsättningar för en rättvis konkurrens. Bestämmelser om marknadskontroll finns i sektorsspecifik unionslagstiftning och i olika svenska författningar. Horisontell sektorsövergripande unionslagstiftning finns i Europaparlamentets och rådets förordning 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter (förordning 765/2008). Förordningen innehåller bl.a. allmänna bestämmelser om marknadskontrollmyndigheternas organisation, informationsutbyte mellan medlemsstaterna och Europeiska kommissionen samt vissa åtgärder som marknadskontrollmyndigheterna antingen ska eller får vidta i arbetet med att kontrollera produkter på marknaden. Förordningen innehåller även en reglering om CE-märkning av produkter. När det gäller ackreditering och CE-märkning kompletteras förordningen i svensk rätt av lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll och, när det gäller marknadskontroll av varor, av förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. Av lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn följer att regeringen får meddela föreskrifter om skyldigheter för en kommun att lämna information till ansvariga myndigheter, när kommunen bedriver verksamhet för att kontrollera varor.

Vid Swedac finns det ett marknadskontrollråd som har till uppgift att fungera som nationellt samordningsorgan för svensk marknadskontroll. Swedac ansvarar för rådets ordförandeskap och sekretariatsfunktion. Rådet fungerar framför allt som ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter och utarbetar och genomför årligen en nationell handlingsplan för marknadskontroll. För närvarande är 17 marknadskontrollmyndigheter samt Kommerskollegium och Tullverket representerade i rådet.

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet (det allmänna produktsäkerhetsdirektivet) finns

bl.a. bestämmelser om särskilda skyldigheter för tillverkare och distributörer samt befogenheter för myndigheter. Syftet med direktivet är att säkerställa att alla produkter som släpps ut på marknaden är säkra. Direktivet ska tillämpas på alla produkter som är avsedda för konsumenter eller som under rimligen förutsebara förhållanden kan komma att användas av konsumenter, även om de inte är avsedda för dem, som tillhandahålls eller ställs till förfogande i kommersiell verksamhet. Det allmänna produktsäkerhetsdirektivet är genomfört i svensk rätt, huvudsakligen genom produktsäkerhetslagen (2004:451) och produktsäkerhetsförordningen (2004:469). Konsumentverket är den myndighet som utövar tillsyn över att produktsäkerhetslagen följs. Andra myndigheter kan dock ha tillsynsansvar över att produktsäkerhetslagen följs i fråga om vissa varor, tjänster eller risker.

Det allmänna produktsäkerhetsdirektivet utgör inte sådan harmoniserad unionslagstiftning för vilken bestämmelserna om marknads kontroll i förordning 765/2008 är tillämplig, vilket innebär att den tillsyn som myndigheterna utövar med stöd av produktsäkerhetslagen inte är marknads kontroll i unionsrättslig mening. För sådana sektors-specifika regelverk där förordning (EG) 765/2008 är tillämplig kan även bestämmelser i produktsäkerhetslagen vara tillämpliga i fråga om konsumentprodukter. I förordning (EG) 765/2008 anges nämligen att tillämpningen av förordningen inte får hindra marknads kontrollmyndigheterna att vidta mer specifika åtgärder som föreskrivs i direktiv 2001/95/EG.

Regeringen gav den 9 juni 2016 en särskild utredare i uppdrag att bl.a. kartlägga vilka myndigheter som bedriver marknads kontroll och vilka befogenheter och sanktionsmöjligheter myndigheterna har i denna verksamhet. Uppdraget innefattade även att analysera om befintliga befogenheter och sanktionsmöjligheter är lämpliga för att uppnå en ändamålsenlig och resurseffektiv marknads kontroll i Sverige. I betänkandet Marknads kontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter (SOU 2017:69) lämnas förslag till en horisontell lag om marknads kontroll av produkter, och även förslag till ändringar i produktsäkerhetslagen. Betänkandet har remitterats.

Uppdraget

En översyn av svensk sektorslagstiftning

Bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning utgör ett ramverk som kompletterar och stärker befintliga bestämmelser i harmoniserad unionslagstiftning på produktområdet. Förordningen är endast tillämplig i den mån det inte finns några specifika bestämmelser med samma syfte, karaktär eller verkan i annan unionslagstiftning. Förordningen gäller för produkter som omfattas av den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga I till förordningen. För att kunna bedöma vilka av förordningens bestämmelser som kräver kompletterande bestämmelser i svensk rätt måste en översyn göras av den svenska sektorslagstiftning som kompletterar och genomför den lagstiftning som anges i bilaga I. Ställning måste även tas till om ändringar eller kompletteringar behöver göras i den svenska offentlighets- och sekretesslagstiftningen till följd av förordningens bestämmelser och för att informationsutbytet mellan myndigheter ska fungera effektivt.

Utredaren ska därför

- göra en översyn av svensk sektorslagstiftning som genomför eller kompletterar de rättsakter som EU:s marknadskontrollförordning omfattar och analysera om befintlig reglering behöver ändras eller kompletteras med anledning av förordningen, och
- analysera om EU:s marknadskontrollförordning medför behov av ändringar eller kompletteringar i den svenska offentlighets- och sekretesslagstiftningen.

Utse marknadskontrollmyndigheter och ett centralt samordningskontor

EU:s marknadskontrollförordning ställer krav på att en eller flera nationella marknadskontrollmyndigheter ska utses av medlemsstaterna. För det fall flera marknadskontrollmyndigheter utses ska behörighetsområdet för var och en av dem anges och det ska inrättas lämpliga kommunikations- och samordningsmekanismer som gör det möjligt för dessa myndigheter att bedriva ett nära samarbete och fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt. I Sverige finns ett antal myndigheter med ansvar för kontroll av varor. Ansvaret är fördelat

utifrån respektive regelverk. För att uppfylla kraven i EU:s marknadskontrollförordning behöver en eller flera nationella marknadskontrollmyndigheter utses för samtliga av de områden som förordningen omfattar och ansvarsområdet för myndigheterna definieras. Utgångspunkten i detta arbete bör vara att behålla dagens decentraliserade system.

Medlemsstaterna ska även utse ett centralt samordningskontor som åtminstone ska ha ansvaret att representera en samordnad ståndpunkt från marknadskontrollmyndigheterna och de myndigheter som ansvarar för gränskontroll. Samordningskontoret ska delta i det nätverk (Union Product Compliance Network) som inrättas för att kommunicera nationella strategier för marknadskontroll och bistå i samarbetet mellan marknadskontrollmyndigheter i olika medlemsstater. Det är naturligt och ändamålsenligt att Swedac behåller sin nuvarande samordnande roll för marknadskontroll i Sverige. Regleringen kring marknadskontrollrådet behöver dock kompletteras för att Swedac ska kunna utgöra ett centralt samordningskontor i den mening som avses i EU:s marknadskontrollförordning.

Utredaren ska därför

- föreslå vilka myndigheter som ska utöva marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning och fastställa ansvarsfördelningen mellan dem, och
- med utgångspunkt i att Swedac ska behålla sin samordnande roll för marknadskontroll i Sverige analysera hur bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning om ett centralt samordningskontor kan kompletteras i svensk rätt, bl.a. för att tillgodose en effektiv samordning mellan berörda myndigheter.

Befogenheter och sanktionsbestämmelser

De befintliga befogenheter och sanktionsmöjligheter som svenska marknadskontrollmyndigheter har till sitt förfogande regleras i förordning 765/2008, i produktsäkerhetslagstiftningen och i sektorspecifika regelverk. Befogenheterna och sanktionsmöjligheterna i produktsäkerhetslagstiftningen och de olika sektorsregelverken skiljer sig åt. Begreppsbildningen är inte enhetlig, och begreppet marknadskontroll används inte alltid i verksamhet som syftar till att säkerställa att varor som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav.

Enligt EU:s marknadskontrollförordning ska medlemsstaterna tilldela sina marknadskontrollmyndigheter minimibefogenheter för marknadskontroll, utredning och tillsyn. Befogenheterna ska tilldelas och utövas i enlighet med nationell rätt och unionsrätten, inbegripet proportionalitetsprincipen, principerna i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna samt i enlighet med nationell rätt i fråga om yttrandefrihet och mediernas frihet och mångfald.

EU:s marknadskontrollförordning ålägger även medlemsstaterna en skyldighet att införa effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner vid överträdelser av bestämmelserna i förordningen och den harmoniserade unionslagstiftning som anges i bilaga II till förordningen och som inför skyldigheter för ekonomiska aktörer. Mot den bakgrunden behövs det en översyn av de svenska författningar som genomför eller kompletterar lagstiftningen i bilaga II och särskilt en analys av vilka sanktioner som kan vara lämpliga.

Utredaren ska därför

- föreslå vilka befogenheter som statliga marknadskontrollmyndigheter ska ha och ta ställning till hur befogenheterna kan tilldelas och ska utövas, och
- analysera vilka sanktionsbestämmelser som behöver införas för att följa kravet på sanktioner vid överträdelser av EU:s marknadskontrollförordning och av den unionslagstiftning som anges i bilaga II till förordningen.

Kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden

Medlemsstaterna ska enligt EU:s marknadskontrollförordning utse tullmyndigheter, en eller flera marknadskontrollmyndigheter eller någon annan myndighet till ansvariga myndigheter för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden. De ansvariga myndigheterna ska skjuta upp övergången till fri omsättning bl.a. om det konstateras att den aktuella produkten inte åtföljs av den dokumentation som krävs, produkten inte är märkt på ett korrekt sätt eller om produkten utgör en allvarlig risk för hälsa, säkerhet eller miljö. De ansvariga myndigheterna ska samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna och omedelbart underrätta dessa om man beslutar att skjuta upp en produkts övergång till fri omsättning.

Utredaren ska därför

- föreslå vilka myndigheter som ska vara ansvariga myndigheter för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Kommuners uppgifter att kontrollera varor

Av EU:s marknadskontrollförordning framgår att medlemsstaterna kan ge befogenheter även till andra offentliga aktörer än utsedda marknadskontrollmyndigheter. Av lagen med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn framgår att en kommun kan ha uppgifter som innebär att varor ska uppfylla gällande krav. Det bör därför utredas om kommuner i sådan verksamhet som innebär kontroll av varor ska ha samma befogenheter och sanktionsmöjligheter som statliga marknadskontrollmyndigheter och hur kommunerna i övrigt påverkas av bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning.

Utredaren ska därför

- analysera vilka befogenheter och sanktionsmöjligheter som kommuner ska ha i sådan verksamhet som innebär kontroll av varor och i övrigt bedöma hur kommuner påverkas av bestämmelserna i EU:s marknadskontrollförordning, och
- analysera eventuella konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

Tillämpning av regleringen om CE-märkning

Enligt förordning 765/2008 får CE-märkning endast påföras en produkt om det är förenligt med unionslagstiftning. Bestämmelser om påföljder vid överträdelser av unionsrättslig reglering avseende CE-märkning finns i lagen om ackreditering och teknisk kontroll. Enligt lagen kan den som med uppsåt eller oaktsamhet bryter mot unionslagstiftning eller svensk författning som genomför sådan lagstiftning dömas till böter. Regeringen har uttalat att det finns utrymme för förtydligande och klagörande av regleringen kring CE-märkning och att regleringen skulle kunna göras mer lättillgänglig och förutsebar, bl.a. beträffande de förfaranden som är kriminaliserade, och att

den avser att återkomma med en översyn av CE-märkningsreglerna (prop. 2010/11:80 s. 69). Även 2016 års marknadskontrollutredning har identifierat ett behov av en översyn av regelverket kring CE-märkning (SOU 2017:69 s. 267).

Det finns därmed behov av att, i mån av tid, se över reglerna om CE-märkning och tillämpningen av dem. Det bör särskilt övervägas om det är lämpligt att behålla en ordning som innebär att vissa förfaranden är kriminaliserade.

Utredaren ska därför

- i mån av tid se över reglerna om CE-märkning och tillämpningen av dem, särskilt vad gäller de förfaranden som är kriminaliserade.

Andra frågor

Om det bedöms nödvändigt får utredaren ta upp andra närliggande frågor i samband med de frågeställningar som ska utredas.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska bedöma vilka ekonomiska och andra konsekvenser eventuella förslag kan ha för enskilda personer, företag, kommuner och det allmänna. I detta ingår att bedöma ekonomiska och andra konsekvenser för berörda myndigheter. I de fall som förslagen leder till ökade kostnader för staten ska utredaren föreslå finansiering. Utredaren ska också redovisa vilka konsekvenser de förslag som lämnas har ur ett jämställdhetsperspektiv. Förslagets konsekvenser ska även i övrigt redovisas enligt kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska i arbetet inhämta information och synpunkter från berörda myndigheter, kommuner och andra relevanta aktörer. Utredaren ska vidare hålla sig informerad om, och vid behov beakta, relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, utredningsväsendet och EU.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2020.

(Utrikesdepartementet)

I

(Lagstiftningsakter)

FÖRORDNINGAR

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2019/1020

av den 20 juni 2019

om marknads kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 33 och 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽²⁾, och

av följande skäl:

- (1) I syfte att säkerställa den fria rörligheten för produkter inom unionen är det nödvändigt att säkerställa att produkterna stämmer överens med harmoniserad unionslagstiftning och därmed uppfyller krav som tillgodoser en hög skyddsnivå för allmänintressen som hälsa och säkerhet i allmänhet, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, konsumentskydd, miljöskydd, allmän säkerhet och skydd av varje annat allmänt intresse som skyddas av den lagstiftningen. En kraftfull tillsyn av dessa krav är en förutsättning för det ordentliga skyddet av dessa intressen och för att skapa förutsättningar för att den rättvisa konkurrensen på unionsmarknaden för varor kan utvecklas. Det behövs därför regler för att säkerställa denna tillsyn, oberoende av om produkterna släpps ut på marknaden på eller utanför internet och oberoende av om de tillverkas i unionen eller inte.
- (2) Harmoniserad unionslagstiftning omfattar en stor andel av tillverkade produkter. Produkter som inte överensstämmer med kraven och osäkra produkter utsätter medborgarna för risker och kan snedvrida konkurrensen med ekonomiska aktörer som säljer produkter som uppfyller kraven inom unionen.
- (3) Att stärka den inre marknaden för varor genom att ytterligare öka ansträngningarna så att produkter som inte överensstämmer med kraven inte släpps ut på unionsmarknaden anges som en prioritet i kommissionens meddelande av den 28 oktober 2015 med titeln *Att förbättra den inre marknaden – bättre möjligheter för individer och företag*. Detta bör åstadkommas genom stärkt marknads kontroll, tydliga, transparenta och heltäckande regler för de ekonomiska aktörerna, ökade kontroller av överensstämmelse och ett närmare samarbete över gränserna från de tillsynsmyndigheternas sida, bland annat genom samarbete med tullmyndigheterna.

⁽¹⁾ EUT C 283, 10.8.2018, s. 19.⁽²⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 17 april 2019 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 14 juni 2019.

- (4) Det ramverk för marknads kontroll som inrättas genom denna förordning bör kompletteras och stärka befintliga bestämmelser i harmoniserad unionslagstiftning om tillhandahållande av information om produkters överensstämmelse och samarbetet med organisationer som representerar de ekonomiska aktörerna eller slutanvändarna, marknads kontrollen av produkter och kontrollen av produkter som förs in på unionsmarknaden. Denna förordning bör emellertid, i enlighet med principen om *lex specialis*, endast vara tillämplig i den mån det inte finns några specifika bestämmelser med samma syfte, karaktär eller verkan i harmoniserad unionslagstiftning. Motsvarande bestämmelser i denna förordning bör därför inte vara tillämpliga inom de områden som täcks av sådana specifika bestämmelser, till exempel de som anges i Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 1223/2009⁽⁷⁾, (EU) 2017/745⁽⁸⁾ och (EU) 2017/746⁽⁹⁾, inbegripet vad gäller användningen av den europeiska databasen för medicintekniska produkter (Eudamed), och (EU) 2018/858⁽¹⁰⁾.
- (5) I Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG⁽¹¹⁾ fastställs allmänna säkerhetskrav för alla konsumentprodukter och särskilda skyldigheter och befogenheter för medlemsstaterna när det gäller farliga produkter samt informationsutbytet avseende dessa genom systemet för snabbt informationsutbyte (Rapex). Marknadskontrollmyndigheterna bör ha möjlighet att vidta mer specifika åtgärder som är tillgängliga för dem genom det direktivet. I syfte att uppnå en högre säkerhetsnivå för konsumentprodukter bör mekanismerna för utbyte av information och situationer som kräver ett snabbt ingripande som föreskrivs i direktiv 2001/95/EG göras mer effektiva.
- (6) Bestämmelserna om marknads kontroll i denna förordning bör omfatta produkter som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning som förtecknas i bilaga I för tillverkade produkter, med undantag av livsmedel, foder, humanläkemedel och veterinärmedicinska läkemedel, levande växter och djur, produkter av mänskligt ursprung samt produkter av växter och djur med direkt koppling till deras framtida fortplantning. Detta kommer att säkerställa en enhetlig ram för marknads kontrollen av dessa produkter på unionsnivå och bidra till att öka konsumenters och andra slutanvändares förtroende för produkter som släpps ut på unionsmarknaden. Om unionen antar ny harmoniserad unionslagstiftning i framtiden lämnas det åt den lagstiftningen att föreskriva om huruvida denna förordning också ska tillämpas på den.
- (7) Artiklarna 15–29 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008⁽¹²⁾ om fastställande av en gemenskapsram för marknads kontroll och kontroll av produkter som förs in på gemenskapsmarknaden bör utgå och respektive bestämmelser bör ersättas av den här förordningen. Det ramverket omfattar även bestämmelserna om kontroll av produkter som förs in på gemenskapsmarknaden i artiklarna 27, 28, och 29 i förordning (EG) nr 765/2008, vilka är tillämpliga inte bara på produkter som omfattas av det ramverk för marknads kontroll utan på alla produkter såvida inte annan unionsrätt innehåller specifika bestämmelser om hur kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden ska organiseras. Det är därför nödvändigt att tillämpningsområdet för bestämmelserna i den här förordningen om produkter som förs in på unionsmarknaden utvidgas till att omfatta alla produkter.
- (8) I syfte att rationalisera och förenkla det övergripande rättsliga ramverket samtidigt som målet om bättre lagstiftning eftersträvas bör reglerna för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden ses över och integreras i ett enda rättsligt ramverk för kontroll av produkter vid unionens yttre gränser.
- (9) Ansvaret för att genomdriva harmoniserad unionslagstiftning bör ligga hos medlemsstaterna, och deras marknads kontrollmyndigheter bör vara skyldiga att säkerställa att lagstiftningen respekteras fullt ut. Medlemsstaterna bör därför utforma systematiska tillvägagångssätt för att säkerställa att marknads kontrollen och annan tillsynsverksamhet får verkan. I detta avseende bör metoderna och kriterierna för att bedöma risker vara ytterligare harmoniserade i alla medlemsstater i syfte att säkerställa lika villkor för alla ekonomiska aktörer.

⁽⁷⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1223/2009 av den 30 november 2009 om kosmetiska produkter (EUT L 342, 22.12.2009, s. 59).

⁽⁸⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/745 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter, om ändring av direktiv 2001/83/EG, förordning (EG) nr 178/2002 och förordning (EG) nr 1223/2009 och om upphävande av rådets direktiv 90/385/EEG och 93/42/EEG (EUT L 117, 5.5.2017, s. 1).

⁽⁹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/746 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik och om upphävande av direktiv 98/79/EG och kommissionens beslut 2010/227/EU (EUT L 117, 5.5.2017, s. 176).

⁽¹⁰⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/858 av den 30 maj 2018 om godkännande av och marknads kontroll över motorfordon och släpfordon till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2007 och (EG) nr 595/2009 samt om upphävande av direktiv 2007/46/EG (EUT L 151, 14.6.2018, s. 1).

⁽¹¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG av den 3 december 2001 om allmän produkt säkerhet (EGT L 11, 15.1.2002, s. 4).

⁽¹²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för akreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 (EUT L 218, 13.8.2008, s. 30).

- (10) För att bistå marknadskontrollmyndigheterna med att stärka enhetligheten i deras verksamhet när det gäller tillämpningen av denna förordning bör ett ändamålsenligt system för referentbedömning inrättas för de marknadskontrollmyndigheter som önskar delta.
- (11) Vissa definitioner som för närvarande fastställs i förordning (EG) nr 765/2008 bör anpassas till definitionerna i andra unionsrättsakter och, där så är lämpligt, återspegla strukturen i moderna leveranskedjor. Definitionen av *tillverkare* i den här förordningen bör inte befria tillverkarna från eventuella skyldigheter de kan ha enligt harmoniserad unionslagstiftning där specifika definitioner av tillverkare tillämpas, vilka kan inbegripa alla fysiska eller juridiska personer som ändrar en produkt som redan släppts ut på marknaden på ett sådant sätt att överensstämmelsen med den tillämpliga unionslagstiftningen om harmonisering kan påverkas och släpper ut den på marknaden, eller varje annan fysisk eller juridisk person som släpper ut en produkt på marknaden i eget namn eller under eget varumärke.
- (12) De ekonomiska aktörerna i hela leveranskedjan bör förväntas agera ansvarsfullt och uppfylla alla tillämpliga rättsliga krav när de släpper ut eller tillhandahåller produkter på marknaden, för att säkerställa överensstämmelse med harmoniserad unionslagstiftning för produkter. Denna förordning bör inte påverka de skyldigheter som motsvarar varje ekonomisk aktörs roll i leverans- och distributionsprocessen enligt specifika bestämmelser i harmoniserad unionslagstiftning, och tillverkaren bör behålla det slutliga ansvaret för att produkten överensstämmer med kraven i harmoniserad unionslagstiftning.
- (13) Utmaningarna med den globala marknaden och alltmer komplexa leveranskedjor, samt ökningen av produkter som erbjuds till försäljning online till slutanvändare inom unionen, kräver åtgärder för förstärkning och tillsyn för att säkerställa konsumenternas säkerhet. Praktiska erfarenheter av marknadskontroll har dessutom visat att denna leveranskedja ibland omfattar ekonomiska aktörer vars nya utformning innebär att de inte lätt passar in i de traditionella leveranskedjorna enligt det befintliga rättsliga ramverket. Detta gäller särskilt leverantörer av distributionstjänster, som utför många av de funktioner som importörer utför men som kanske inte alltid motsvarar den traditionella definitionen av importör i unionsrätten. För att säkerställa att marknadskontrollmyndigheterna kan fullgöra sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt och för att undvika en lucka i systemet för tillsyn är det lämpligt att inkludera leverantörer av distributionstjänster i den förteckning över ekonomiska aktörer mot vilka det är möjligt för marknadskontrollmyndigheter att vidta tillsynsåtgärder. Genom att inkludera leverantörer av distributionstjänster i tillämpningsområdet för denna förordning kommer marknadskontrollmyndigheterna att ha bättre förmåga att hantera nya former av ekonomisk verksamhet för att garantera konsumenternas säkerhet och en väl fungerande inre marknad, inbegripet när den ekonomiska aktören agerar både som importör av vissa produkter och som leverantör av distributionstjänster för att uppfylla kraven i fråga om andra produkter.
- (14) Moderna leveranskedjor omfattar ett brett spektrum av ekonomiska aktörer som alla bör omfattas av tillsyn av harmoniserad unionslagstiftning, samtidigt som vederbörlig hänsyn tas till deras respektive roller i leveranskedjan, och i vilken utsträckning de bidrar till tillhandahållande av produkter på unionsmarknaden. Det är därför nödvändigt att denna förordning tillämpas på de ekonomiska aktörer som direkt berörs av harmoniserad unionslagstiftning enligt förteckningen i bilaga 1 till den här förordningen, såsom producenten av en vara och nedströmsanvändaren enligt definitionen i varje fall i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006⁽⁷⁾ och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008⁽⁸⁾, installatören enligt definitionen i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU⁽⁹⁾, leverantören enligt definitionen i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1222/2009⁽¹⁰⁾ eller återförsäljaren enligt definitionen i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1369⁽¹¹⁾.

(7) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG (EUT L 396, 30.12.2006, s. 1).

(8) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 (EUT L 353, 31.12.2008, s. 1).

(9) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om hissar och säkerhetskomponenter till hissar (EUT L 96, 29.3.2014, s. 251).

(10) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1222/2009 av den 25 november 2009 om märkning av däck vad gäller drivmedelsfektivitet och andra väsentliga parametrar (EUT L 342, 22.12.2009, s. 46).

(11) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1369 av den 4 juli 2017 om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU (EUT L 198, 28.7.2017, s. 1).

- (15) Om en produkt erbjuds till försäljning online eller genom andra metoder för distansförsäljning bör produkten anses ha gjorts tillgänglig på marknaden om erbjudandet om försäljning är riktat till slutanvändare i unionen. I enlighet med tillämpliga unionsbestämmelser om internationell privaträtt bör en analys från fall till fall genomföras för att fastställa om ett erbjudande är riktat till slutanvändare i unionen. Ett erbjudande om försäljning bör anses vara riktat till slutanvändare i unionen om den berörda ekonomiska aktören på något sätt styr sin verksamhet mot en medlemsstat. För analyser från fall till fall behöver man ta hänsyn till relevanta faktorer, till exempel vilka geografiska områden som det är möjligt att sända till, vilka språk som används för erbjudandet eller för beställnings- eller betalningssätt. När det gäller onlineförsäljning räcker inte det faktum att de ekonomiska aktörernas eller förmedlarnas webbplats är tillgänglig i den medlemsstat där slutanvändaren är etablerad eller bosatt.
- (16) Utvecklingen av e-handeln beror också till stor del på mängden leverantörer av informationssamhällets tjänster, i vanliga fall via plattformar och mot betalning, som erbjuder förmedlande tjänster genom att lagra innehåll från tredje part, utan att utöva kontroll över innehållet, och leverantörerna agerar därmed inte på uppdrag av en ekonomisk aktör. Avlägsnande av innehåll som rör produkter som inte överensstämmer med kraven eller, om detta inte är genomförbart, begränsad tillgång till produkter som inte överensstämmer med kraven som erbjuds via dessa tjänster, bör inte påverka tillämpningen av reglerna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG⁽¹⁴⁾. I synnerhet bör inte någon allmän skyldighet åläggas leverantörer av informationssamhällets tjänster om att övervaka den information de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet. Inte heller bör värdtjänstleverantörer hållas ansvariga såvida de inte har faktisk kännedom om olaglig verksamhet eller information eller är medvetna om de fakta eller omständigheter som gör förekomsten av den olagliga verksamheten eller den olagliga informationen uppenbar.
- (17) Även om denna förordning inte behandlar skyddet av immateriella rättigheter bör man ha i åtanke att förfälskade produkter ofta inte överensstämmer med kraven i harmoniserad unionslagstiftning, medför risker för slutanvändarnas hälsa och säkerhet, snedvrider konkurrensen, äventyrar allmänintressen och stöder annan olaglig verksamhet. Därför bör medlemsstaterna fortsätta att vidta effektiva åtgärder för att förhindra att förfälskade produkter förs in på unionsmarknaden i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013⁽¹⁵⁾.
- (18) En rättvisare inre marknad bör garantera lika konkurrensvillkor för alla ekonomiska aktörer och skydda dem mot illojal konkurrens. I detta syfte är en förstärkt tillsyn av harmoniserad unionslagstiftning för produkter nödvändig. Ett gott samarbete mellan tillverkare och marknadskontrollmyndigheter är en viktig faktor som gör det möjligt att omedelbart ingripa och vidta korrigerande åtgärder med avseende på produkten. Det är viktigt att det finns en ekonomisk aktör som är etablerad i unionen för vissa produkter, så att marknadskontrollmyndigheterna har någon att kontakta för begäran, däribland begäran om information angående en produkts överensstämmelse med harmoniserad unionslagstiftning, och som kan samarbeta med marknadskontrollmyndigheter för att se till att omedelbara korrigerande åtgärder vidtas för att avhjälpa fall av bristande överensstämmelse. Ekonomiska aktörer som fullgör dessa uppgifter är tillverkaren eller en importör – om tillverkaren inte är etablerad i unionen – eller en representant som anlitas av tillverkaren för detta ändamål, eller en leverantör av distributionstjänster som är etablerad i unionen, för produkter som hanteras av den leverantören, om ingen annan ekonomisk aktör är etablerad i unionen.
- (19) Utvecklingen av e-handeln medför vissa utmaningar för marknadskontrollmyndigheterna när det gäller säkerställandet av överensstämmelsen för produkter som erbjuds till försäljning online och en faktisk tillämpning av harmoniserad unionslagstiftning. Det antal ekonomiska aktörer som erbjuder produkter direkt till konsumenterna på elektronisk väg ökar. Det är därför viktigt med en ekonomisk aktör med uppgifter avseende produkter som omfattas av viss harmoniserad unionslagstiftning för att marknadskontrollmyndigheterna ska få en motpart som är etablerad i unionen, och för att fullgöra specifika uppgifter i god tid för att säkerställa produkternas överensstämmelse med kraven i harmoniserad unionslagstiftning, till nytta för konsumenterna, andra slutanvändare och företag inom unionen.

⁽¹⁴⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden ("Direktiv om elektronisk handel") (EGT L 178, 17.7.2000, s. 1).

⁽¹⁵⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013 av den 12 juni 2013 om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och upphävande av rådets förordning (EG) nr 1383/2003 (EUT L 181, 29.6.2013, s. 15).

- (20) De förpliktelser som åligger den ekonomiska aktör som har uppgifter avseende produkter som omfattas av viss unionslagstiftning om harmonisering bör inte påverka tillverkarens, importörers och tillverkarens representanters befintliga skyldigheter och ansvar enligt relevant harmoniserad unionslagstiftning.
- (21) Skyldigheter enligt denna förordning som kräver att en ekonomisk aktör är etablerad i unionen för att få släppa ut produkter på unionens marknad bör endast gälla områden där behovet av att en ekonomisk aktör agerar som kontaktpunkt med marknadskontrollmyndigheterna har identifierats, med hänsyn till en riskbaserad metod, samt med beaktande av proportionalitetsprincipen och med en hög skyddsnivå för slutanvändare i unionen i åtanke.
- (22) Vidare bör dessa skyldigheter inte gälla när de särskilda kraven i vissa rättsakter om produkter uppnår samma resultat i praktiken, närmare bestämt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004⁽⁴⁾, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1223/2009, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013⁽⁵⁾, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013⁽⁶⁾, Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/28/EU⁽⁷⁾, Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/90/EU⁽⁸⁾, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1628⁽⁹⁾, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/745, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/746, förordning (EU) 2017/1369 och förordning (EU) 2018/858.

Hänsyn bör också tas till situationer där det finns låg förekomst av potentiella risker eller fall av bristande efterlevnad, eller där produkter huvudsakligen handlas genom traditionella leveranskedjor, vilket till exempel är fallet med direktiv 2014/33/EU, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/424⁽¹⁰⁾ och Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/35/EU⁽¹¹⁾.

- (23) Kontaktppgifter för ekonomiska aktörer med uppgifter avseende produkter som omfattas av viss unionslagstiftning om harmonisering bör anges med produkten för att underlätta kontroller genom hela leveranskedjan.
- (24) De ekonomiska aktörerna bör samarbeta fullt ut med marknadskontrollmyndigheterna och andra behöriga myndigheter för att säkerställa ett smidigt bedrivande av marknadskontrollen och göra det möjligt för myndigheterna att utföra sina uppgifter. Detta inbegriper, när myndigheterna så begär, att tillhandahålla kontaktppgifterna för de ekonomiska aktörer som har uppgifter avseende produkter som omfattas av viss unionslagstiftning om harmonisering, om de har tillgång till denna information.
- (25) De ekonomiska aktörerna bör ha enkel tillgång till utförlig information av hög kvalitet. Eftersom den gemensamma digitala ingång som inrättats enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724⁽¹²⁾ ger en gemensam åtkomstpunkt för information online, kan den användas för att tillhandahålla relevanta uppgifter om harmoniserad unionslagstiftning till ekonomiska aktörer. Medlemsstaterna bör dock inrätta

⁽⁴⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel (EUT L 104, 8.4.2004, s. 1).

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013 av den 5 februari 2013 om godkännande och marknadskontroll av jordbruks- och skogsbruksfordon (EUT L 60, 2.3.2013, s. 1).

⁽⁶⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013 av den 15 januari 2013 om godkännande av och marknadskontroll för två- och trehjuliga fordon och fyrhjulingar (EUT L 60, 2.3.2013, s. 52).

⁽⁷⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/28/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden och övervakning av explosiva varor för civilt bruk (EUT L 96, 29.3.2014, s. 1).

⁽⁸⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/90/EU av den 23 juli 2014 om marin utrustning och om upphävande av rådets direktiv 96/98/EG (EUT L 257, 28.8.2014, s. 146).

⁽⁹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1628 av den 14 september 2016 om krav för utsläppsgränser vad gäller gas- och partikelformiga föroreningar samt typgodkännande av förbränningsmotorer för mobila maskiner som inte är avsedda att användas för transporter på väg, om ändring av förordningarna (EU) nr 1024/2012 och (EU) nr 167/2013 samt om ändring och upphävande av direktiv 97/68/EG (EUT L 252, 16.9.2016, s. 53).

⁽¹⁰⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/424 av den 9 mars 2016 om linbaneanläggningar och om upphävande av direktiv 2000/9/EG (EUT L 81, 31.3.2016, s. 1).

⁽¹¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/35/EU av den 16 juni 2010 om transportabla tryckbrännare anordningar och om upphävande av rådets direktiv 76/767/EEG, 84/525/EEG, 84/527/EEG och 1999/36/EG (EUT L 165, 30.6.2010, s. 1).

⁽¹²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 av den 2 oktober 2018 om inrättande av en gemensam digital ingång för tillhandahållande av information, förfaranden samt hjälp- och problemlösningstjänster och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 (EUT L 295, 21.11.2018, s. 1).

förfaranden för att säkerställa åtkomst till de produktkontaktpunkter som inrättas enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/515⁽²⁾ för att bistå de ekonomiska aktörerna med att korrekt hantera deras förfrågningar om information. Vägledning i frågor som rör tekniska specifikationer om harmoniserade standarder eller utformning av en specifik produkt bör inte ingå i medlemsstaternas skyldigheter när de tillhandahåller sådana uppgifter.

- (26) Marknadskontrollmyndigheter får utföra gemensamma aktiviteter med andra myndigheter eller organisationer som representerar ekonomiska aktörer eller slutanvändare, i syfte att främja överensstämmelse, identifiera bristande överensstämmelse, öka medvetenheten och tillhandahålla vägledning om harmoniserad unionslagstiftning och med avseende på särskilda produktkategorier, inbegripet de som erbjuds till försäljning online.
- (27) Medlemsstaterna bör utse sina egna marknadskontrollmyndigheter. Den här förordningen bör inte förhindra medlemsstaterna att välja vilka behöriga myndigheter som ska utföra marknadskontrollen. För att underlätta administrativt stöd och samarbete bör medlemsstaterna också tillsätta ett centralt samordningskontor. Samordningskontoren bör åtminstone representera en samordnad ståndpunkt från marknadskontrollmyndigheterna och de myndigheter som ansvarar för kontrollen av produkter som förs in på unionsmarknaden.
- (28) E-handel medför vissa utmaningar för marknadskontrollmyndigheterna när det gäller skyddet av slutanvändarnas hälsa och säkerhet mot produkter som inte överensstämmer med kraven. Därför bör medlemsstaterna säkerställa att deras marknadskontroll är organiserad på ett lika effektivt sätt avseende produkter som säljs på som utanför internet.
- (29) När marknadskontrollmyndigheterna bedriver marknadskontroll av produkter som erbjuds till försäljning online ställs de inför många svårigheter – såsom att spåra produkter som erbjuds till försäljning online, identifiera de ansvariga ekonomiska aktörerna eller utföra riskbedömningar eller tester – på grund av bristen på fysisk tillgång till produkter. Utöver de krav som införs genom denna förordning uppmuntras medlemsstaterna att använda kompletterande vägledning och bästa praxis för marknadskontroll och för kommunikation med företag och konsumenter.
- (30) Ny teknik bör ägnas särskild uppmärksamhet, med tanke på att konsumenter i allt högre grad använder uppkopplade enheter i sin vardag. Unionens regelverk bör därför ta itu med de nya riskerna för att säkerställa skydd för slutanvändarna.
- (31) I en era av ständigt pågående utveckling av digital teknik bör nya lösningar som kan bidra till en effektiv marknadskontroll inom unionen utforskas.
- (32) Marknadskontrollen bör vara grundlig och effektiv för att säkerställa att harmoniserad unionslagstiftning för produkter tillämpas korrekt. Med tanke på att kontroller kan utgöra en börda för de ekonomiska aktörerna bör marknadskontrollmyndigheterna organisera och genomföra kontrollverksamheten med en riskbaserad metod som tar hänsyn till dessa ekonomiska aktörers intressen och begränsa nämnda börda till vad som är nödvändigt för att kontrollerna ska vara effektiva och ändamålsenliga. Dessutom bör marknadskontrollen utföras med samma omsorg av de behöriga myndigheterna i medlemsstaten oberoende av om den bristande överensstämmelsen hos den aktuella produkten är relevant på denna medlemsstats territorium eller sannolikt kommer att få en inverkan på marknaden i en annan medlemsstat. Kommissionen kan komma att fastställa enhetliga villkor för viss kontrollverksamhet som utövas av marknadskontrollmyndigheter för fall där produkter eller kategorier av produkter utgör specifika risker eller allvarligt överträder den tillämpliga unionslagstiftningen om harmonisering.
- (33) Marknadskontrollmyndigheter står, när de fullgör sina uppgifter, inför olika tillkortakommanden när det gäller resurser, samordningsmekanismer samt befogenheter i fråga om produkter som inte överensstämmer med kraven. Sådana skillnader leder till en splittrad tillsyn av harmoniserad unionslagstiftning och till att marknadskontrollen är striktare i vissa medlemsstater än andra, vilket kan äventyra de lika villkoren bland företagen och skapa potentiella obalanser i produktsäkerheten i hela unionen.

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/515 av den 19 mars 2019 om ömsesidigt erkännande av varor som lagligen saluförs i en annan medlemsstat och om upphävande av förordning (EG) nr 764/2008 (EUT L 91, 29.3.2019, s. 1).

25.6.2019

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 169/7

- (34) För att säkerställa att harmoniserad unionslagstiftning för produkter genomdrivs på ett korrekt sätt bör marknadskontrollmyndigheterna ha en gemensam uppsättning av utrednings- och tillsynsbefogenheter, som möjliggör fördjupat samarbete mellan marknadskontrollmyndigheterna och mer effektiva avskräckande åtgärder mot ekonomiska aktörer som medvetet bryter mot harmoniserad unionslagstiftning. Dessa befogenheter bör vara tillräckligt robusta för att hantera problem med tillämpning av harmoniserad unionslagstiftning, samt utmaningarna inom e-handeln och den digitala miljön och hindra de ekonomiska aktörerna från att utnyttja luckor i systemet för tillsyn genom att flytta till en medlemsstat vars marknadskontrollmyndigheter inte är rustade för att bekämpa olagliga metoder. Dessa befogenheter bör framför allt säkerställa att information och bevis kan utbytas mellan behöriga myndigheter så att tillsyn kan ske på ett likvärdigt sätt i alla medlemsstater.
- (35) Denna förordning påverkar inte medlemsstaternas frihet att välja det system för tillsyn som de anser lämpligt. Medlemsstaterna bör ha rätt att välja om deras marknadskontrollmyndigheter kan bedriva utredningar och tillsyn direkt inom ramen för sina egna befogenheter, genom att vända sig till andra offentliga myndigheter, eller vid ansökan till behöriga domstolar.
- (36) Marknadskontrollmyndigheterna bör ha möjlighet att inleda utredningar på eget initiativ om de får kännedom om att produkter som inte överensstämmer med kraven släpps ut på marknaden.
- (37) Marknadskontrollmyndigheterna bör ha tillgång till alla nödvändiga bevis, data och uppgifter som rör föremålet för en utredning i syfte att avgöra om tillämplig harmoniserad unionslagstiftning har överträtts, och framför allt för att identifiera den ansvariga ekonomiska aktören, oberoende av vem som innehar dessa bevis, information eller data i fråga och oavsett var de finns och det format i vilket de lagras. Marknadskontrollmyndigheterna bör kunna begära att ekonomiska aktörer, inbegripet de som ingår i den digitala värdekedjan, tillhandahåller alla nödvändiga bevis, data och uppgifter.
- (38) Marknadskontrollmyndigheterna bör kunna utföra nödvändiga inspektioner på plats, och ha befogenhet att få tillträde till lokaler, mark eller transportmedel som den ekonomiska aktören använder för ändamål som har samband med dennes näringsverksamhet, affärsverksamhet, hantverk eller yrke.
- (39) Marknadskontrollmyndigheterna bör kunna kräva att en representant för eller en relevant anställd vid den berörda ekonomiska aktören lämnar förklaringar eller tillhandahåller fakta, uppgifter eller handlingar som rör föremålet för inspektionen och kunna protokollföra den representantens eller den berörda anställdas svar.
- (40) Marknadskontrollmyndigheterna bör kunna kontrollera att produkter som ska göras tillgängliga på marknaden överensstämmer med harmoniserad unionslagstiftning och kunna inhämta bevis för bristande överensstämmelse. De bör därför ha befogenhet att köpa produkter och, när bevis inte kan inhämtas på annat sätt, köpa in produkter under fingerad identitet.
- (41) I framför allt den digitala miljön bör marknadskontrollmyndigheterna ha möjlighet att få fall av bristande överensstämmelse att upphöra snabbt och effektivt, särskilt om den ekonomiska aktör som säljer produkten döljer sin identitet eller flyttar inom unionen eller till ett tredjeland för att undvika tillsyn. I fall där det finns en risk för allvarlig och irreparabel skada för slutanvändarna till följd av bristande överensstämmelse bör marknadskontrollmyndigheterna ha möjlighet att vidta åtgärder, där det är motiverat och proportionellt och inga andra medel är tillgängliga för att förhindra eller lindra sådan skada, inklusive, om det behövs, kräva att innehåll avlägsnas från onlinegränssnittet eller att en varning visas. När en sådan begäran inte följs bör den berörda myndigheten ha befogenhet att kräva att leverantörer av informationssamhällets tjänster begränsar åtkomsten till onlinegränssnittet. Dessa åtgärder bör vidtas i enlighet med de principer som fastställs i direktiv 2000/31/EG.
- (42) Genomförandet av denna förordning och utövandet av befogenheter vid dess tillämpning bör också överensstämma med annan unionsrätt och nationell rätt, till exempel direktiv 2000/31/EG, inbegripet med tillämpliga rättssäkerhetsgarantier och principer inom ramen för de grundläggande rättigheterna. Genomförandet och utövandet av befogenheter bör också stå i proportion till och vara lämpligt i förhållande till arten av överträdelse och dess övergripande faktiska eller potentiella skada. De behöriga myndigheterna bör ta hänsyn till

samtliga fakta och omständigheter i fallet och bör välja de lämpligaste åtgärderna, nämligen de som krävs för att komma till rätta med en överträdelse som omfattas av denna förordning. Åtgärderna bör vara proportionella, effektiva och avskräckande. Det bör fortsätta stå medlemsstaterna fritt att i nationell rätt fastställa villkor och begränsningar för utövandet av befogenheterna att fullgöra av uppgifterna. Om det till exempel enligt nationell rätt krävs förhandsgodkännande från den rättsliga myndigheten i den berörda medlemsstaten för att beträda fysiska och juridiska personers lokaler, bör befogenheten att beträda sådana lokaler utnyttjas först när förhandsgodkännande har erhållits.

- (43) Marknadskontrollmyndigheterna verkar till förmån för ekonomiska aktörer, slutanvändare, och allmänheten för att säkerställa att de allmänintressen som omfattas av relevant harmoniserad unionslagstiftning för produkter upprätthålls och skyddas på ett enhetligt sätt genom lämpliga tillsynsåtgärder, och att överensstämmelsen med denna lagstiftning säkerställs i hela leveranskedjan genom lämpliga kontroller, med hänsyn till att enbart administrativa kontroller i många fall inte kan ersätta fysisk kontroll och kontroll i laboratorium i syfte att kontrollera produkters överensstämmelse med relevant harmoniserad unionslagstiftning. Följaktligen bör marknadskontrollmyndigheterna säkerställa en hög grad av öppenhet när de utför sin verksamhet och bör ge allmänheten tillgång till all information som de anser vara relevant för att skydda slutanvändarnas intressen i unionen har.
- (44) Denna förordning bör inte påverka funktionen av Rapex i enlighet med direktiv 2001/95/EG.
- (45) Denna förordning bör inte påverka det förfarande med skydds klausul som föreskrivs i sektorsspecifik harmoniserad unionslagstiftning, i enlighet med artikel 114.10 i fördraget om Europeiska unionens funktionsätt. För att säkerställa en likvärdig skyddsnivå i hela unionen ska medlemsstaterna tillåtas att vidta åtgärder mot produkter som utgör en risk för människors hälsa och säkerhet eller andra aspekter av skydd i allmänintresset. De är också skyldiga att anmäla dessa åtgärder till övriga medlemsstater och till kommissionen, och göra det möjligt för kommissionen att bedöma rättfärdigandet av de nationella åtgärder som begränsar den fria rörligheten för produkter i syfte att säkerställa att den inre marknaden fungerar.
- (46) Utbytet av information mellan marknadskontrollmyndigheterna, och användningen av bevis och utredningsresultat bör respektera principen om konfidentialitet. Informationen bör hanteras i enlighet med tillämplig nationell lagstiftning, i syfte att säkerställa att utredningarna inte äventyras och de ekonomiska aktörernas rykte inte skadas.
- (47) Om det vid tillämpningen av denna förordning är nödvändigt att behandla personuppgifter, bör detta utföras i enlighet med unionslagstiftningen om skydd av personuppgifter. All behandling av personuppgifter enligt denna förordning omfattas av Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) 2016/679⁽²⁹⁾ och (EU) 2018/1725⁽³⁰⁾, beroende på vad som är tillämpligt.
- (48) För att säkerställa provningens ändamålsenlighet och enhetlighet i hela unionen inom ramen för marknadskontroll, i fråga om specifika produkter eller en specifik produktkategori eller produktgrupp, eller för specifika risker förknippade med en produktkategori eller produktgrupp, får kommissionen utse sina egna provningsanläggningar eller en medlemsstats offentliga provningsanläggningar till en unionsprovningsanläggning. Alla unionsprovningsanläggningar bör akkrediteras i enlighet med kraven i förordning (EG) nr 765/2008. För att undvika intressekonflikter bör unionsprovningsanläggningarna erbjuda sina tjänster enbart till marknadskontrollmyndigheterna, kommissionen, unionsnätverket för produktöverensstämmelse (nedan kallat *nätverket*) och andra statliga eller mellanstatliga enheter.
- (49) Medlemsstaterna bör säkerställa att tillräckliga finansiella resurser alltid finns tillgängliga för att tillhandahålla lämplig personal och utrustning till marknadskontrollmyndigheterna. Effektiv marknadskontroll är krävande i fråga om resurser och stabila resurser bör tillhandahållas på en nivå som är anpassad till tillsynsbehovet vid varje given tidpunkt. Medlemsstaterna bör ha möjlighet att komplettera den offentliga finansieringen genom att från berörda ekonomiska aktörer återkräva de kostnader som uppstår vid marknadskontroll av produkter som befinns vara icke överensstämmande.
- (50) Mekanismer för ömsesidig assistans bör inrättas, eftersom det är absolut nödvändigt för unionsmarknaden för varor att medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter samarbetar med varandra på ett effektivt sätt. Myndigheterna bör handla i god tro och, som en allmän princip, goda begäranden om ömsesidig assistans, särskilt dem som rör tillgång till EU-försäkringen om överensstämmelse, prestandadeklarationen och den tekniska dokumentationen.

⁽²⁹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), (EUT L 119, 4.5.2016, s. 1).

⁽³⁰⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1725 av den 23 oktober 2018 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner, organ och byråer och om det fria flödet av sådana uppgifter samt om upphävande av förordning (EG) nr 45/2001 och beslut nr 1247/2002/EG (EUT L 295, 21.11.2018, s. 39).

- (51) Det är lämpligt att medlemsstaterna utser de myndigheter som ansvarar för tillämpningen av tullagstiftningen samt alla andra myndigheter som enligt nationell lagstiftning ansvarar för kontroll av produkter som förs in på unionens marknad.
- (52) Ett effektivt sätt att säkerställa att osäkra produkter eller produkter som inte överensstämmer med kraven inte släpps ut på unionsmarknaden är att upptäcka sådana produkter innan de övergår till fri omsättning. Myndigheter som ansvarar för kontrollen av produkter som förs in på unionens marknad har en fullständig överblick över handelsflödena över unionens yttre gränser, och bör därför vara skyldiga att utföra lämpliga kontroller på grundval av riskbedömning för att bidra till en säkrare marknad vilket säkerställer en hög skyddsnivå för allmänintresset. Det är medlemsstaternas sak att utse de specifika myndigheter som ska ansvara för lämplig dokumentkontroll och vid behov fysisk kontroll eller kontroll i laboratorium av produkter innan dessa produkter övergår i fri omsättning. En enhetlig tillämpning av harmoniserad unionslagstiftning för produkter kan endast uppnås genom ett systematiskt samarbete och informationsutbyte mellan marknadskontrollmyndigheterna och andra myndigheter som utsetts till myndigheter med ansvar för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden. Dessa myndigheter bör i god tid få all nödvändig information från marknadskontrollmyndigheterna rörande produkter som inte överensstämmer med kraven eller information om ekonomiska aktörer som har konstaterats ha en högre risk för bristande överensstämmelse. Myndigheterna med ansvar för kontroll av produkter som förs in på unionens tullområde bör i sin tur underrätta marknadskontrollmyndigheterna i tid om utsläppande av produkter för övergång till fri omsättning och om resultaten av kontrollerna, om dessa uppgifter är relevanta för tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning för produkter. Utöver detta bör kommissionen om den får kännedom om en allvarlig risk som härrör från en importerad produkt informera medlemsstaterna om den risken i syfte att säkerställa samordnade och mer effektiva kontroller av överensstämmelse och tillsyn vid de första införselställen i unionen.
- (53) Importörer bör påminnas om att det i artiklarna 220, 254, 256, 257 och 258 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013^(*) föreskrivs att produkter som förs in på unionsmarknaden och som behöver bearbetas ytterligare för att överensstämma med tillämplig unionslagstiftning om harmonisering, ska hänföras till det lämpliga tullförfarande som tillåter sådan bearbetning av importören. I allmänhet bör övergång till fri omsättning inte anses vara bevis för överensstämmelse med unionsrätten, eftersom en sådan övergång inte nödvändigtvis innefattar en fullständig kontroll av överensstämmelse.
- (54) För att använda en gemensam kontaktpunkt för EU:s tullsektor och därmed optimera och avlasta uppgiftsöverföringen mellan tull- och marknadskontrollmyndigheter är det nödvändigt att inrätta elektroniska gränssnitt som möjliggör automatisk uppgiftsöverföring. Tull- och marknadskontrollmyndigheter bör bidra till att fastställa vilka uppgifter som ska överföras. Ytterligare bör för tullmyndigheterna bör begränsas och gränssnitten bör vara automatiserade i hög grad och lätta att använda.
- (55) Det är nödvändigt att inrätta nätverket, som handhas av kommissionen, som syftar till strukturerad samordning och samarbete mellan tillsynsmyndigheterna i medlemsstaterna och kommissionen och till att strömlinjeforma marknadskontrollen inom unionen och underlätta genomförandet av gemensam tillsynsverksamhet av medlemsstaterna, såsom gemensamma utredningar. Denna administrativa stödstruktur bör möjliggöra sammanslagning av resurser och upprätthålla ett informations- och kommunikationssystem mellan medlemsstaterna och kommissionen, och därigenom bidra till att stärka tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning för produkter och avskräcka från överträdelse. Medverkan av grupper för administrativt samarbete inom nätverket bör inte hindra medverkan av andra liknande grupper som deltar i administrativt samarbete. Kommissionen bör tillhandahålla nödvändigt administrativt och finansiellt stöd till nätverket.
- (56) Det bör finnas ett ändamålsenligt, snabbt och tillförlitligt informationsutbyte mellan medlemsstaterna och kommissionen. Befintliga verktyg, såsom informations- och kommunikationssystemet för marknadskontroll (ICSMS) och Rapex, möjliggör samordning mellan marknadskontrollmyndigheterna i unionen. Tillsammans med ett gränssnitt som möjliggör överföring av uppgifter från ICSMS till Rapex bör dessa verktyg upprätthållas och vidareutvecklas för att deras fulla potential ska utnyttjas och för att bidra till att samarbetet och informationsutbytet mellan medlemsstaterna och kommissionen ökar i omfattning.

^(*) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen (EUT L 269, 10.10.2013, s. 1).

- (57) I detta sammanhang bör ICSMS, i syfte att samla in information om tillsynen av harmoniserad unionslagstiftning för produkter, uppraderas och göras tillgänglig för kommissionen, centrala samordningskontor, tullmyndigheter och marknadskontrollmyndigheter. Dessutom bör ett elektroniskt gränssnitt utvecklas för att möjliggöra ett effektivt utbyte av information mellan nationella tullsystem och marknadskontrollmyndigheter. När det gäller ärenden om begäranden om ömsesidig assistans bör de centrala samordningskontoren ge allt det stöd som krävs för samarbetet mellan de berörda myndigheterna. Därför bör ICSMS tillhandahålla de funktioner som möjliggör en automatiserad underrättelse till de centrala samordningskontoren när tidsfrister har överskridits. När det i sektorsspecifik lagstiftning föreskrivs elektroniska system för samarbete och utbyte av uppgifter, såsom fallet till exempel är för medicintekniska produkter genom Eudamed, bör de systemen fortsätta att vara i bruk när så är lämpligt.
- (58) I allmänhet bör ICSMS användas för att förmedla information som anses vara till hjälp för andra marknadskontrollmyndigheter. Detta kan inbegripa kontroller som genomförs i samband med marknadskontrollprojekt, oberoende av resultatet av testerna. Mängden uppgifter som ska föras in i ICSMS bör nå en balans mellan att lägga för betugande, när ansträngningarna för att föra in uppgifterna skulle vara mer omfattande än det arbete som krävs för att utföra de faktiska kontrollerna, och att vara tillräckligt omfattande för att stödja större effektivitet och ändamålsenlighet från myndigheternas sida. Därför bör de uppgifter som matas in i ICSMS också omfatta enklare kontroller än laboratorietester. Det bör dock inte finnas något behov av att inbegripa endast korta visuella kontroller. Som en riktlinje bör kontroller som är individuellt dokumenterade också införas i ICSMS.
- (59) Medlemsstaterna uppmuntras att använda ICSMS för utbyten mellan tull- och marknadskontrollmyndigheter, som ett alternativ till de nationella systemen. Detta bör inte ersätta Gemenskapens system för riskhantering (CRMS) som används av tullmyndigheterna. Dessa två system skulle kunna fungera parallellt eftersom de fyller olika kompletterande roller: ICSMS underlättar kommunikationen mellan tull- och marknadskontrollmyndigheter i syfte att möjliggöra en smidig behandling av tulldeklarationer inom ramen för produktsäkerhets- och efterlevnadsramen, medan CRMS används för tullens gemensamma riskhantering och kontroller.
- (60) Skador som orsakas av produkter som inte överensstämmer med kraven utgör viktig information för marknadskontrollmyndigheterna. ICSMS bör därför tillhandahålla relaterade datafält så att marknadskontrollmyndigheterna kan föra in lättillgängliga rapporter som tillhandahålls under deras utredningar, och på så sätt underlätta senare statistiska utvärderingar.
- (61) Kommissionen bör ha möjlighet att utbyta marknadskontrollrelaterad information med tillsynsmyndigheter i tredjeländer eller internationella organisationer inom ramen för avtal som ingåtts mellan unionen och tredjeländer eller internationella organisationer, i syfte att säkerställa överensstämmelse före exporten av produkter till unionsmarknaden.
- (62) För att uppnå en hög grad av överensstämmelse med tillämplig harmoniserad unionslagstiftning för produkter och samtidigt säkerställa en verkningsfull resursfördelning och en kostnadseffektiv kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden, bör kommissionen kunna godkänna särskilda system för kontroll före export. Produkter som omfattas av sådana godkända system kan, som en del av den riskbedömning som utförs av myndigheter med ansvar för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden, gynnas av en högre tillitsnivå än jämförbara produkter som inte har kontrollerats före export.
- (63) Kommissionen bör göra en utvärdering av denna förordning mot bakgrund av de mål som eftersträvas med den, och med beaktande av utvecklingen inom teknik, ekonomi, handel och på det rättsliga området. I enlighet med punkt 22 i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning⁽²⁹⁾ bör denna utvärdering, på grundval av effektivitet, ändamålsenlighet, relevans, enhetlighet och mervärde, ligga till grund för konsekvensbedömningar av olika alternativ för vidare åtgärder, särskilt när det gäller denna förordnings tillämpningsområde, tillämpningen och efterlevnaden av bestämmelserna om uppgifterna för de ekonomiska aktörer som släpper ut produkter på marknaden och systemet med produktrelaterade kontroller före export.
- (64) Unionens ekonomiska intressen bör skyddas genom proportionella åtgärder under hela utgiftsryckeln, inbegripet förebyggande, upptäckt och utredning av oriktigheter, krav på återbetalning av belopp som gått förlorade, betalats ut på felaktiga grunder eller använts felaktigt samt, i tillämpliga fall, administrativa och ekonomiska sanktioner.

⁽²⁹⁾ EUTL 123, 12.5.2016, s. 1.

- (65) Mångfalden av de sanktioner som tillämpas i unionen är en av de främsta orsakerna till ett otillräckligt avskräckande och ett ojämnt skydd. Regler för fastställande av sanktioner, inklusive böter, är en fråga som faller under nationell behörighet och därför bör fastställas i nationell lagstiftning.
- (66) I syfte att säkerställa enhetliga villkor för genomförandet av denna förordning bör genomförandebefogenheter tilldelas kommissionen avseende att fastställa de enhetliga villkoren för kontroller, kriterier för fastställande av hur ofta kontroller ska utföras samt hur många prover som ska kontrolleras avseende dessa produkter eller produktkategorier på unionsnivå, om specifika risker eller allvarliga överträdelser av harmoniserad unionslagstiftning kontinuerligt har identifierats; att specificera förfarandena för att utse unionens provningsanläggningar; att fastställa riktmärken och tekniker för kontroller på grundval av en gemensam riskanalys på unionsnivå; att specificera detaljer för statistiska uppgifter om kontroller utförda av den utseende myndigheten när det gäller produkter som omfattas av unionsrätt; att specificera formerna för genomförandet av informations- och kommunikationssystemet och ange vilka uppgifter om produkter som hänförs till tullförordningen för övergång till fri omsättning som tullmyndigheterna ska överföra; och avseende godkännande av specifika system för produktrelaterade kontroller före export och tillbakadragande av sådana godkännanden. Dessa befogenheter bör utövas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011⁽⁹⁾.
- (67) Eftersom målet för denna förordning, nämligen att förbättra den inre marknads funktionssätt genom att stärka marknadskontrollen av produkter som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna med tanke på behovet av en mycket hög grad av samarbete, samverkan och enhetliga insatser från alla behöriga myndigheter i samtliga medlemsstater, utan snarare, på grund av dess omfattning och verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå, får unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (68) Denna förordning är förenlig med de grundläggande rättigheter och de principer som erkänns i särskilt Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och som återfinns i medlemsstaternas konstitutionella traditioner. Denna förordning bör således tolkas och tillämpas i enlighet med dessa rättigheter och principer, inbegripet de som rör mediernas frihet och mångfald. Denna förordning strävar särskilt mot att säkerställa full respekt för konsumentskydd, näringsfrihet, yttrandefrihet och informationsfrihet, rätten till egendom och skyddet av personuppgifter.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 1

Syfte

1. Syftet med denna förordning är att förbättra den inre marknads funktionssätt genom att stärka marknadskontrollen av produkter som omfattas av den harmoniserade unionslagstiftning som avses i artikel 2, med syfte att säkerställa att endast produkter som uppfyller en hög kravnivå vad avser skydd för allmänntressen, såsom hälsa och säkerhet i allmänhet, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, konsumentskydd, miljöskydd och allmän trygghet samt annat allmänintresse som skyddas av den lagstiftningen, tillhandahålls på unionsmarknaden.
2. Denna förordning fastställer regler och förfaranden för ekonomiska aktörer när det gäller produkter som omfattas av viss harmoniserad unionslagstiftning och inrättar en ram för samarbete med ekonomiska aktörer.
3. Denna förordning tillhandahåller också en ram för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden.

⁽⁹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 av den 16 februari 2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter (EUT L 55, 28.2.2011, s. 13).

Artikel 2

Tillämpningsområde

1. Denna förordning ska tillämpas på produkter som omfattas av den harmoniserade unionslagstiftning som förtecknas i bilaga I (nedan kallad *harmoniserad unionslagstiftning*), i den mån det inte finns några särskilda bestämmelser med samma syfte i harmoniserad unionslagstiftning som på ett mer specifikt sätt reglerar särskilda aspekter av marknads kontroll och tillsyn.
2. Artiklarna 25–28 ska tillämpas på produkter som omfattas av unionsrätten, i den mån specifika bestämmelser om hur kontroller av produkter som förs in på unionsmarknaden ska organiseras inte föreligger i annan unionsrätt.
3. Tillämpningen av denna förordning får inte hindra marknads kontrollmyndigheterna från att vidta mer specifika åtgärder som föreskrivs i direktiv 2001/95/EG.
4. Denna förordning påverkar inte tillämpningen av artiklarna 12–15 i direktiv 2000/31/EG.

Artikel 3

Definitioner

I denna förordning gäller följande definitioner:

1. *tillhandahållande på marknaden*: leverans av en produkt för distribution, förbrukning eller användning på unionsmarknaden i samband med kommersiell verksamhet, mot betalning eller gratis.
2. *utsläppande på marknaden*: tillhandahållande för första gången av en produkt på unionsmarknaden.
3. *marknads kontroll*: den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av marknads kontrollmyndigheterna för att säkerställa att produkterna överensstämmer med de krav som fastställs i relevant harmoniserad unionslagstiftning samt säkerställa skydd av det allmänintresse som omfattas av den lagstiftningen.
4. *marknads kontrollmyndighet*: en myndighet som av en medlemsstat enligt artikel 10 utses som ansvarig för att utföra marknads kontroll inom den medlemsstatens territorium.
5. *begärande myndighet*: den marknads kontrollmyndighet som framställer en begäran om ömsesidig assistans.
6. *tillfrågad myndighet*: den marknads kontrollmyndighet som tar emot en begäran om ömsesidig assistans.
7. *bristande överensstämmelse*: en brist i överensstämmelsen med kraven i harmoniserad unionslagstiftning eller enligt denna förordning.
8. *tillverkare*: en fysisk eller juridisk person som tillverkar en produkt eller som låter konstruera eller tillverka en produkt och saluför den produkten, i eget namn eller under eget varumärke.
9. *importör*: en fysisk eller juridisk person som är etablerad i unionen och som släpper ut en produkt från ett tredjeländ på unionsmarknaden.
10. *distributör*: en fysisk eller juridisk person i leveranskedjan, utöver tillverkaren eller importören, som tillhandahåller en produkt på marknaden.
11. *leverantör av distributionstjänster*: en fysisk eller juridisk person som i samband med kommersiell verksamhet erbjuder minst två av tjänsterna magasinering, paketering, adressering och avsändning, utan att ha äganderätt till de varor som berörs, undantaget posttjänster enligt definitionen i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/67/EG⁽¹⁾, postleveranstjänster enligt definitionen i artikel 2.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/644⁽²⁾, och andra posttjänster eller godstransporttjänster.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 97/67/EG av den 15 december 1997 om gemensamma regler för utvecklingen av gemenskapens inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna (EGT L 15, 21.1.1998, s. 14).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/644 av den 18 april 2018 om gränsöverskridande paketeleveranstjänster (EUT L 112, 25.2018, s. 19).

25.6.2019

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 169/13

12. *tillverkarens representant*: en fysisk eller juridisk person som är etablerad i unionen och som enligt skriftlig fullmakt från en tillverkare har rätt att i dennes ställe utföra särskilda uppgifter, med beaktande av den sistnämnda skyldigheter enligt tillämplig harmoniserad unionslagstiftning eller kraven i denna förordning.
13. *ekonomisk aktör*: tillverkaren, tillverkarens representant, importören eller distributören, leverantören av distributions-tjänster eller en annan fysisk eller juridisk person som omfattas av skyldigheter avseende tillverkning av produkter, tillhandahållande av dem på marknaden eller ibruktagande av dem i enlighet med relevant harmoniserad unionslagstiftning.
14. *leverantör av informationssamhällets tjänster*: leverantör av en tjänst enligt definitionen i artikel 1.1 b i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 ⁽¹⁾.
15. *onlinegränssnitt*: programvara, inbegripet en webbplats, en del av en webbplats eller en applikation, som drivs av en ekonomisk aktör eller för dennes räkning och som tjänar till att ge slutanvändarna tillgång till den ekonomiska aktörens produkter.
16. *korrigerrande åtgärd*: en åtgärd som vidtagits av en ekonomisk aktör för att få en bristande överensstämmelse att upphöra, när så krävs av en marknadskontrollmyndighet eller på den ekonomiska aktörens eget initiativ.
17. *frivillig åtgärd*: en korrigerrande åtgärd som inte krävs av en marknadskontrollmyndighet.
18. *risk*: sannolikheten för att en farlig situation som kan orsaka skada ska uppkomma och skadans allvar.
19. *produkt som utgör en risk*: en produkt som kan inverka negativt på personers hälsa och säkerhet i allmänhet, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, konsumentskydd, miljöskydd, skydd av allmänhetens trygghet samt andra allmänintressen som skyddas av tillämplig harmoniserad unionslagstiftning i en omfattning som går utöver vad som anses rimligt och godtagbart i förhållande till dess avsedda ändamål eller under normala eller rimligen förutsägbara användningsförhållanden för den berörda produkten, inbegripet användningstid och, i förekommande fall, krav som gäller produktens ibruktagande, installation och underhåll.
20. *produkt som utgör en allvarlig risk*: en produkt som utgör en risk i fråga om vilken en kombination av sannolikheten för att en farlig situation som kan orsaka skada ska uppkomma och skadans allvar – baserat på en riskbedömning och med beaktande av normal och förutsebar användning av produkten – anses kräva ett snabbt ingripande från marknadskontrollmyndigheterna, inbegripet fall där effekterna av risken inte är omedelbara.
21. *slutanvändare*: en fysisk eller juridisk person som är bosatt eller etablerad i unionen, till vilken en produkt har tillhandahållits antingen som konsument utan egenhandels-, företags-, hantverks- eller yrkesverksamhet eller som professionell slutanvändare i sin industriella eller yrkesmässiga verksamhet.
22. *återkallelse*: en åtgärd i syfte att få till stånd ett återlämnande av en produkt som redan tillhandahållits slutanvändaren.
23. *tillbakadragande*: en åtgärd i syfte att förhindra att en produkt i leveranskedjan tillhandahålls på marknaden.
24. *tullmyndigheter*: myndigheter enligt definitionen i artikel 5.1 i förordning (EU) nr 952/2013.
25. *övergång till fri omsättning*: det förfarande som anges i artikel 201 i förordning (EU) nr 952/2013.
26. *produkter som förs in på unionsmarknaden*: produkter från tredjeländer avsedda att släppas ut på unionens marknad eller avsedda för privat användning eller konsumtion inom unionens tullområde och som hänförs till tullförfarandet för övergång till fri omsättning.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (EUT L 241, 17.9.2015, s. 1).

KAPITEL II

UPPGIFTER FÖR EKONOMISKA AKTÖRER

Artikel 4

Uppgifter för ekonomiska aktörer avseende produkter som omfattas av viss harmoniserad unionslagstiftning

1. Oberoende av skyldigheter som fastställs i den tillämpliga harmoniserade unionslagstiftningen får en produkt som omfattas av lagstiftning som avses i punkt 5 släppas ut på marknaden endast om det finns en ekonomisk aktör som är etablerad i unionen och som är ansvarig för de uppgifter som anges i punkt 3 med avseende på den produkten.
2. Vid tillämpningen av denna artikel avses med den ekonomiska aktören enligt punkt 1 någon av följande:
 - a) En tillverkare som är etablerad i unionen.
 - b) En importör, om tillverkaren inte är etablerad i unionen.
 - c) En tillverkares representant med skriftlig fullmakt från den tillverkare som utser representanten att utföra de uppgifter som anges i punkt 3 för tillverkarens räkning.
 - d) En leverantör av distributionstjänster som är etablerad i unionen med avseende på produkter som hanteras av denne, om ingen annan ekonomisk aktör enligt leden a, b och c är etablerad i unionen.
3. Utan att det påverkar ekonomiska aktörers skyldigheter enligt den tillämpliga harmoniserade unionslagstiftningen ska den ekonomiska aktör som avses i punkt 1 utföra följande uppgifter:
 - a) Om den harmoniserade unionslagstiftning som är tillämplig på produkten föreskriver en EU-försäkrans om överensstämmelse eller prestandadeklaration och teknisk dokumentation, kontrollera att EU-försäkrans om överensstämmelse eller prestandadeklaration och teknisk dokumentation har upprättats och hålla försäkrans om överensstämmelse eller prestandadeklaration tillgänglig för marknadskontrollmyndigheterna under den period som krävs enligt den lagstiftningen samt säkerställa att dessa myndigheter på begäran kan få tillgång till den tekniska dokumentationen.
 - b) På en motiverad begäran från en marknadskontrollmyndighet ge den myndigheten all information och dokumentation som behövs för att visa att produkten överensstämmer med kraven, på ett språk som lätt kan förstås av den myndigheten.
 - c) Om den har skäl att tro att en berörd produkt utgör en risk, informera marknadskontrollmyndigheterna om detta.
 - d) Samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna, inbegripet på motiverad begäran, och se till att de omedelbara nödvändiga korrigerande åtgärderna vidtas för att avhjälpa fall av bristande överensstämmelse med de krav som fastställs i harmoniserad unionslagstiftning som gäller för produkten i fråga eller, om det inte är möjligt, minska de risker som den produkten medför när så krävs av marknadskontrollmyndigheterna eller på eget initiativ, när den ekonomiska aktör som avses i punkt 1 har skäl att tro att produkten i fråga utgör en risk.
4. Utan att det påverkar de ekonomiska aktörernas respektive skyldigheter enligt den tillämpliga harmoniserade unionslagstiftningen ska namn, registrerat företagsnamn eller registrerat varumärke, och kontaktuppgifter, inbegripet postadress, för den ekonomiska aktör som avses i punkt 1 anges på produkten eller på dess förpackning, på omslaget eller i ett medföljande dokument.

5. Denna artikel är endast tillämplig avseende produkter som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) nr 305/2011⁽⁴⁾, (EU) 2016/425⁽⁵⁾ och (EU) 2016/426⁽⁶⁾ och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/14/EG⁽⁷⁾, 2006/42/EG⁽⁸⁾, 2009/48/EG⁽⁹⁾, 2009/125/EG⁽¹⁰⁾, 2011/65/EU⁽¹¹⁾, 2013/29/EU⁽¹²⁾, 2013/53/EU⁽¹³⁾, 2014/29/EU⁽¹⁴⁾, 2014/30/EU⁽¹⁵⁾, 2014/31/EU⁽¹⁶⁾, 2014/32/EU⁽¹⁷⁾, 2014/34/EU⁽¹⁸⁾, 2014/35/EU⁽¹⁹⁾, 2014/53/EU⁽²⁰⁾ och 2014/68/EU⁽²¹⁾.

Artikel 5

Tillverkarens representant

1. Vid tillämpning av artikel 4.2 c ska tillverkarens representant ges i uppdrag av tillverkaren att utföra de uppgifter som anges i artikel 4.3, utan att det påverkar andra uppgifter som krävs enligt relevant harmoniserad unionslagstiftning.
2. Tillverkarens representant ska utföra de uppgifter som anges i fullmakten. Representanten ska på begäran av marknadskontrollmyndigheterna lämna en kopia av fullmakten på ett unionsspråk som anges av marknadskontrollmyndigheterna.
3. Tillverkarens representant ska ha lämpliga resurser för att kunna fullgöra sina uppgifter.

Artikel 6

Distansförsäljning

Produkter som säljs online eller genom andra metoder för distansförsäljning ska anses ha tillhandahållits på marknaden om försäljningserbjudandet är riktat till slutanvändare i unionen. Ett erbjudande bör anses vara riktat till slutanvändare i unionen om den berörda ekonomiska aktören på något sätt riktar sin verksamhet mot en medlemsstat.

⁽⁴⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG (EUT L 88, 4.4.2011, s. 5).

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/425 av den 9 mars 2016 om personlig skyddsutrustning och om upphävande av rådets direktiv 89/686/EEG (EUT L 81, 31.3.2016, s. 51).

⁽⁶⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/426 av den 9 mars 2016 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen och om upphävande av direktiv 2009/142/EG (EUT L 81, 31.3.2016, s. 99).

⁽⁷⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/14/EG av den 8 maj 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om buller i miljön från utrustning som är avsedd att användas utomhus (EGT L 162, 3.7.2000, s. 1).

⁽⁸⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG (EUT L 157, 9.6.2006, s. 24).

⁽⁹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet (EUT L 170, 30.6.2009, s. 1).

⁽¹⁰⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter (EUT L 285, 31.10.2009, s. 10).

⁽¹¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning (EUT L 174, 1.7.2011, s. 88).

⁽¹²⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/29/EU av den 12 juni 2013 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av pyrotekniska artiklar (EUT L 178, 28.6.2013, s. 27).

⁽¹³⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/53/EU av den 20 november 2013 om fritidsbåtar och vattenskotrar och om upphävande av direktiv 94/25/EG (EUT L 354, 28.12.2013, s. 90).

⁽¹⁴⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/29/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av enkla tryckkärl (EUT L 96, 29.3.2014, s. 45).

⁽¹⁵⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/30/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektromagnetisk kompatibilitet (EUT L 96, 29.3.2014, s. 79).

⁽¹⁶⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/31/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av icke-automatiska vågar (EUT L 96, 29.3.2014, s. 107).

⁽¹⁷⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/32/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av mätinstrument (EUT L 96, 29.3.2014, s. 149).

⁽¹⁸⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/34/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer (EUT L 96, 29.3.2014, s. 309).

⁽¹⁹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/35/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av elektrisk utrustning (EUT L 96, 29.3.2014, s. 357).

⁽²⁰⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/53/EU av den 16 april 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av radioutrustning och om upphävande av direktiv 1999/5/EG (EUT L 153, 22.5.2014, s. 62).

⁽²¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/68/EU av den 15 maj 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av tryckbärande anordningar (EUT L 189, 27.6.2014, s. 164).

Artikel 7

Samarbetskyldighet

1. Ekonomiska aktörer ska samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna beträffande åtgärder som kan undanröja eller minska risker som produkter tillhandahållna på marknaden av dessa aktörer medför.
2. Leverantörer av informationssamhällets tjänster ska samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna, på begäran av marknadskontrollmyndigheterna och i specifika fall, för att underlätta alla åtgärder som vidtas för att undanröja eller, om så inte är möjligt, minska risker som medförs av en produkt som erbjuds eller har erbjudits för försäljning online genom deras tjänster.

KAPITEL III

STÖD TILL OCH SAMARBETE MED EKONOMISKA AKTÖRER

Artikel 8

Information till ekonomiska aktörer

1. Kommissionen ska, i enlighet med förordning (EU) 2018/1724, se till att portalen Ditt Europa ger användare enkel tillgång till information online om de produktkrav och de rättigheter, skyldigheter och regler som följer av den harmoniserade unionslagstiftningen.
2. Medlemsstaterna ska införa förfaranden för att ge ekonomiska aktörer, på deras begäran och utan kostnad, information om nationellt införlivande och genomförande av harmoniserad unionslagstiftning som är tillämplig på produkter. För detta ändamål ska artikel 9.1, 9.4 och 9.5 i förordning (EU) 2019/515 tillämpas.

Artikel 9

Gemensamma aktiviteter för att främja överensstämmelse

1. Marknadskontrollmyndigheter får komma överens med andra relevanta myndigheter eller med organisationer som representerar ekonomiska aktörer eller organisationer som företräder slutanvändare för att utföra gemensamma aktiviteter som syftar till att främja överensstämmelse, upptäcka bristande överensstämmelse, höja medvetenheten och ge vägledning i fråga om harmoniserad unionslagstiftning och särskilt avseende vissa kategorier av produkter som ofta konstateras medföra en allvarlig risk, inbegripet produkter som erbjuds till försäljning online.
2. Den berörda marknadskontrollmyndigheten och de parter som avses i punkt 1 ska säkerställa att överenskommelsen om gemensamma aktiviteter inte leder till illojal konkurrens mellan ekonomiska aktörer och inte påverkar parternas objektivitet, oberoende och opartiskhet.
3. En marknadskontrollmyndighet får använda all information från genomförda gemensamma aktiviteter som en del av en utredning om bristande överensstämmelse som den genomför.
4. Den berörda marknadskontrollmyndigheten ska göra överenskommelsen om gemensamma aktiviteter, inbegripet namnen på de medverkande parterna, tillgänglig för allmänheten och ska föra in överenskommelsen i det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34. Det nätverk som inrättas i enlighet med artikel 29 ska på begäran av en medlemsstat bistå vid upprättandet och genomförandet av överenskommelsen om gemensamma aktiviteter.

KAPITEL IV

MARKNADSKONTROLLMYNDIGHETERNAS OCH DET CENTRALA SAMORDNINGSKONTORETS ORGANISATION, VERKSAMHET OCH SKYLDIGHETER

Artikel 10

Utseende av marknadskontrollmyndigheter och det centrala samordningskontoret

1. Medlemsstaterna ska organisera och genomföra marknadskontroll i enlighet med denna förordning.
2. Vid tillämpningen av punkt 1 i denna artikel ska varje medlemsstat utse en eller flera marknadskontrollmyndigheter i sina territorier. Varje medlemsstat ska underrätta kommissionen och övriga medlemsstater om sina marknadskontrollmyndigheter och behörighetsområdena för var och en av dessa myndigheter, med hjälp av det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34.
3. Varje medlemsstat ska tillsätta ett centralt samordningskontor.

4. Det centrala samordningskontoret ska åtminstone ha ansvaret för att representera en samordnad ståndpunkt från marknadskontrollmyndigheterna och de myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 och för att meddela de nationella strategierna i enlighet med artikel 13. Det centrala samordningskontoret ska också bistå i samarbetet mellan marknadskontrollmyndigheterna i olika medlemsstater i enlighet med kapitel VI.

5. För att bedriva marknads kontroll av produkter som görs tillgängliga på och utanför internet med samma effektivitet för alla distributionskanaler ska medlemsstaterna säkerställa att deras marknadskontrollmyndigheter och centrala samordningskontor har de resurser som krävs, inbegripet tillräckliga ekonomiska och andra resurser, såsom tillräckligt med kvalificerad personal, sakkunskap, förfaranden och andra arrangemang för att ordentligt kunna utföra sina uppgifter.

6. Om en medlemsstat har mer än en marknadskontrollmyndighet på sitt territorium ska den säkerställa att deras respektive uppgifter är tydligt definierade och att det inrättas lämpliga kommunikations- och samordningsmekanismer som gör det möjligt för dessa myndigheter att bedriva ett nära samarbete och fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt.

Artikel 11

Marknadskontrollmyndigheternas verksamhet

1. Marknadskontrollmyndigheterna ska bedriva sin verksamhet för att säkerställa följande:
 - a) Effektiv marknads kontroll inom deras territorium av produkter som görs tillgängliga på och utanför internet avseende produkter som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning.
 - b) Att ekonomiska aktörer vidtar lämpliga och proportionella korrigerande åtgärder för överensstämmelsen med den lagstiftningen och denna förordning.
 - c) Att lämpliga och proportionella åtgärder vidtas om den ekonomiska aktören underlåter att vidta korrigerande åtgärder.
2. Marknadskontrollmyndigheterna ska utöva sina befogenheter och utföra sina uppgifter oberoende, objektivt och opartiskt.
3. Marknadskontrollmyndigheterna ska, som en del av sin verksamhet enligt punkt 1 i denna artikel, utföra lämpliga kontroller av produkters egenskaper i tillräcklig omfattning, genom dokumentkontroll och, om så är lämpligt, fysiska kontroller eller kontroller i laboratorium baserat på ett adekvat urval, och därvid prioritera sina resurser och åtgärder för att säkerställa en effektiv marknads kontroll och ta hänsyn till den nationella strategi för marknads kontroll som avses i artikel 13.

När beslut fattas om vilka kontroller som ska utföras på vilka typer av produkter och i vilken omfattning, ska marknadskontrollmyndigheterna följa en riskbaserad metod med beaktande av följande faktorer:

- a) Möjliga riskkällor och bristande överensstämmelse som hör samman med produkten och, när så är tillgängligt, i vilken utsträckning dessa förekommer på marknaden.
 - b) Den verksamhet och drift som står under den ekonomiska aktörens kontroll.
 - c) Den ekonomiska aktörens tidigare historia vad gäller bristande överensstämmelse.
 - d) Om det är relevant, den riskprofilering som utförs av de myndigheter som anges i artikel 25.1.
 - e) Klagomål från konsumenter och annan information som tas emot från andra myndigheter, ekonomiska aktörer, media och andra källor som kan tyda på bristande överensstämmelse.
4. Kommissionen får, efter samråd med nätverket, anta genomförandeakter med avseende på fastställande av enhetliga villkor för kontroller, kriterier för fastställande av hur ofta kontroller ska utföras samt hur många prover som ska kontrolleras avseende vissa produkter eller produktkategorier, där särskilda risker eller allvarliga överträdelser av unionens tillämpliga harmoniserade unionslagstiftning återkommande har konstaterats, i syfte att säkerställa en hög skyddsnivå för hälsa och säkerhet eller andra allmänintressen som skyddas av den lagstiftningen. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 43.2.
5. Om ekonomiska aktörer uppvisar provningsrapporter eller intyg som intygar deras produkters överensstämmelse med harmoniserad unionslagstiftning och som utfärdats av ett organ för bedömning av överensstämmelse som ackrediterats i enlighet med förordning (EG) nr 765/2008, ska marknadskontrollmyndigheterna ta vederbörlig hänsyn till dessa rapporter och intyg.

6. Bevis som används av en marknadskontrollmyndighet i en medlemsstat får användas i utredningar för att kontrollera produktöverensstämmelse som marknadskontrollmyndigheter i en annan medlemsstat utfört, utan andra formella krav.
7. Marknadskontrollmyndigheterna ska inrätta följande förfaranden avseende produkter som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning:
 - a) Förfaranden för att följa upp klagomål eller rapporter om frågor som rör risker eller bristande överensstämmelse.
 - b) Förfaranden för att kontrollera att de korrigerande åtgärder som skulle vidtas av de ekonomiska aktörerna har vidtagits.
8. Marknadskontrollmyndigheterna ska, i syfte att säkerställa kommunikation och samordning med sina motparter i andra medlemsstater, aktivt delta i de grupper för administrativt samarbete (Adco-grupper) som avses i artikel 30.2.
9. Utan att det påverkar unionsförfaranden för skyddsåtgärder enligt den tillämpliga harmoniserade unionslagstiftningen, ska produkter som, på grundval av ett beslut som fattas av en marknadskontrollmyndighet i en medlemsstat, inte har ansetts överensstämma med kraven, av marknadskontrollmyndigheterna i en annan medlemsstat presumeras vara icke överensstämmande med kraven, såvida inte en berörd marknadskontrollmyndighet i en annan medlemsstat har tydliga bevis för motsatsen, på grundval av dess egen utredning med beaktande av underlag som i förekommande fall tillhandahållits av en ekonomisk aktör.

Artikel 12

Referentbedömning

1. Referentbedömning ska organiseras för marknadskontrollmyndigheter som önskar delta i sådan bedömning, i syfte att stärka enhetligheten i marknadskontrollen med avseende på tillämpningen av denna förordning.
2. Nätverket ska utveckla metoden och den löpande planen för referentbedömningen mellan de deltagande marknadskontrollmyndigheterna. Vid fastställandet av metoden och den löpande planen ska nätverket åtminstone ta i beaktande antalet marknadskontrollmyndigheter i medlemsstaterna och deras storlek, den kvantitativa tillgången på personal och andra resurser för att utföra bedömningen, och andra relevanta kriterier.
3. Referentbedömning ska omfatta bästa praxis som utvecklats av vissa marknadskontrollmyndigheter och som kan vara till nytta för andra marknadskontrollmyndigheter, samt andra relevanta aspekter som rör marknadskontrollens effektivitet.
4. Resultatet av referentbedömningen ska rapporteras till nätverket.

Artikel 13

Nationella strategier för marknads kontroll

1. Varje medlemsstat ska åtminstone vart fjärde år upprätta en övergripande nationell strategi för marknads kontroll. Varje medlemsstat ska upprätta en sådan strategi första gången senast den 16 juli 2022. Den nationella strategin ska främja ett konsekvent, övergripande och samlat tillvägagångssätt för marknads kontroll och för tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning inom medlemsstatens territorium. Vid utarbetande av den nationella strategin för marknads kontroll ska hänsyn tas till alla sektorer som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning och samtliga led i leverantörskedjan, inbegripet import och digitala leveranskedjor. De prioriteringar som anges i arbetsprogrammet för nätverket får också beaktas.
2. Den nationella strategin för marknads kontroll ska omfatta åtminstone följande delar, om detta inte äventyrar marknads kontrollaktiviteter:
 - a) Den tillgängliga informationen om förekomsten av produkter som inte överensstämmer med kraven, med särskilt beaktande av de kontroller som avses i artiklarna 11.3 och 25.3, och, i tillämpliga fall, marknadstrender som kan påverka antalet fall av bristande överensstämmelse i olika kategorier av produkter, och möjliga hot och risker i samband med ny teknik.
 - b) De områden som medlemsstaterna identifierar som prioriterade för tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning.

- c) Den tillsynsverksamhet som planeras i syfte att minska den bristande överensstämmelsen inom de områden som identifieras som prioriterade, inbegripet, i förekommande fall, de miniminivåer för kontroller som förutses för kategorier av produkter som har hög nivå av bristande överensstämmelse.
- d) En bedömning av samarbetet med marknadskontrollmyndigheter i andra medlemsstater enligt vad som avses i artikel 11.8 och kapitel VI.
3. Medlemsstaterna ska meddela kommissionen och övriga medlemsstater sin nationella strategi för marknadskontroll genom det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34. Varje medlemsstat ska offentliggöra en sammanfattning av sin strategi.

KAPITEL V

BEFOGENHETER OCH ÅTGÄRDER FÖR MARKNADSKONTROLL

Artikel 14

Marknadskontrollmyndigheternas befogenheter

1. Medlemsstaterna ska tilldela sina marknadskontrollmyndigheter de befogenheter för marknadskontroll, utredning och tillsyn som behövs för att tillämpa denna förordning och för tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning.
2. Marknadskontrollmyndigheterna ska utöva de befogenheter som anges i denna artikel effektivt och ändamålsenligt, i enlighet med proportionalitetsprincipen, i den utsträckning detta stämmer överens med föremålet för och syftet med åtgärderna samt den övergripande karaktären hos den faktiska eller potentiella skada som följer av bristande överensstämmelse. Befogenheter ska tilldelas och utövas i enlighet med unionsrätten och nationell rätt, inbegripet principerna i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna samt i enlighet med principerna i nationell rätt i fråga om yttrandefrihet och mediernas frihet och mångfald, med tillämpliga rätts säkerhetsgarantier samt med unionens bestämmelser om dataskydd, särskilt förordning (EU) 2016/679.
3. När medlemsstaterna tilldelar befogenheter enligt punkt 1 får de föreskriva att befogenheten ska kunna utövas på något av följande sätt, beroende på vad som är lämpligt:
- a) Direkt av marknadskontrollmyndigheterna inom ramen för deras egen myndighetsutövning.
- b) Med hjälp av andra myndigheter, i överensstämmelse med den berörda medlemsstatens fördelning av befogenheter och institutionella och administrativa organisation.
- c) Vid ansökningar till domstolar som är behöriga att fatta det nödvändiga beslutet att godkänna utövan av den befogenheten, inbegripet, där så är lämpligt, vid överklagande, ifall ansökan om det nödvändiga beslutet avslagits.
4. De befogenheter som tilldelas marknadskontrollmyndigheterna enligt punkt 1 ska åtminstone omfatta följande befogenheter:
- a) Befogenhet att kräva att ekonomiska aktörer tillhandahåller relevanta handlingar, tekniska specifikationer, data eller uppgifter om överensstämmelse och produktens tekniska aspekter, däribland tillgång till programvara, i den mån sådan tillgång är nödvändig i syfte att bedöma produktens överensstämmelse med den tillämpliga harmoniserade unionslagstiftningen, i alla former och format och oberoende av lagringsmedium eller var handlingar, tekniska specifikationer, data eller uppgifter lagras, och att göra eller erhålla kopior av dessa.
- b) Befogenhet att kräva att ekonomiska aktörer tillhandahåller relevanta uppgifter om leveranskedjan, om distributionsnätets utformning, om antalet produkter på marknaden och om andra produktmodeller som har samma tekniska egenskaper som den berörda produkten, om detta är relevant för överensstämmelse med de gällande kraven enligt harmoniserad unionslagstiftning.
- c) Befogenhet att kräva att ekonomiska aktörer tillhandahåller relevanta uppgifter för bedömningen av äganderätten till webbplatsar, när uppgifterna i fråga har samband med föremålet för undersökningen.
- d) Befogenhet att utföra oanmälda inspektioner på plats och fysiska kontroller av produkter.
- e) Befogenhet att få tillträde till lokaler, mark eller transportmedel som den berörda ekonomiska aktören använder för ändamål som har samband med den ekonomiska aktörens näringsverksamhet, affärsverksamhet, hantverk eller yrke, i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis.
- f) Befogenhet att inleda undersökningar på marknadskontrollmyndigheternas eget initiativ i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och se till att den upphör.

- g) Befogenhet att kräva att ekonomiska aktörer vidtar lämpliga åtgärder för att få en bristande överensstämmelse att upphöra eller att eliminera en risk.
 - h) Befogenhet att vidta lämpliga åtgärder om en ekonomisk aktör underlåter att vidta lämpliga korrigerande åtgärder eller om den bristande överensstämmelsen eller risken består, inbegripet befogenheter att förbjuda eller inskränka tillhandahållandet av en produkt på marknaden eller att besluta att en produkt dras in eller återkallas.
 - i) Befogenhet att fastställa påföljder i enlighet med artikel 41.
 - j) Befogenhet att köpa varuprover, inbegripet under fingerad identitet, att inspektera varuproverna och att demontera dem i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och erhålla bevis.
 - k) Befogenhet att, när inga andra effektiva medel står till buds för att eliminera en allvarlig risk,
 - i) kräva att innehåll som hänvisar till de relaterade produkterna avlägsnas från ett onlinegränssnitt, eller att kräva tydlig visning av en varning till slutanvändarna när de använder ett onlinegränssnitt, eller
 - ii) om en begäran i enlighet med led i inte har iakttagits, kräva att leverantörer av informationssamhällets tjänster begränsar åtkomsten till onlinegränssnittet, inbegripet genom att begära att en relevant tredje part genomför sådana åtgärder.
5. Marknadskontrollmyndigheterna får använda alla uppgifter, handlingar, undersökningsresultat, yttranden eller underrättelser som bevis i sina utredningar, oavsett i vilken form och på vilket medium de lagras.

Artikel 15

Marknadskontrollmyndigheternas återkrav av kostnader

1. Medlemsstaterna får ge sina marknadskontrollmyndigheter rätt att från den relevanta ekonomiska aktören återkräva alla kostnader för sin verksamhet avseende fall av bristande överensstämmelse.
2. De kostnader som avses i punkt 1 i denna artikel får inkludera kostnader för att utföra provning, kostnader för att vidta åtgärder i enlighet med artikel 28.1 och 28.2, kostnader för lagring och kostnader för verksamhet avseende produkter som befunnits inte överensstämma med kraven och som undergår korrigerande åtgärder innan de övergår till fri omsättning eller släpps ut på marknaden.

Artikel 16

Åtgärder för marknadskontroll

1. Marknadskontrollmyndigheterna ska vidta lämpliga åtgärder om en produkt som omfattas av harmoniserad unionslagstiftning, när den används i enlighet med sitt avsedda syfte eller under omständigheter som rimligen kan förutses och den är korrekt installerad och underhållen,
 - a) kan äventyra användarnas hälsa eller säkerhet, eller
 - b) inte stämmer överens med tillämplig harmoniserad unionslagstiftning.
2. Om marknadskontrollmyndigheterna upptäcker att de omständigheter som avses i punkt 1 a eller b föreligger, ska de utan dröjsmål kräva att den relevanta ekonomiska aktören vidtar lämpliga och proportionella korrigerande åtgärder för att få den bristande överensstämmelsen att upphöra eller eliminera risken inom en tidsfrist som de anger.
3. Vid tillämpning av punkt 2 får den åtgärd som ska vidtas av den ekonomiska aktören bland annat inbegripa följande:
 - a) Åtgärder för att bringa produkten i överensstämmelse, däribland genom att korrigera formell bristande överensstämmelse enligt definitionen i den tillämpliga harmoniserade unionslagstiftningen, eller genom att säkerställa att produkten inte längre utgör en risk.
 - b) Åtgärder för att förhindra att produkten tillhandahålls på marknaden.
 - c) Åtgärder för att omedelbart dra tillbaka eller återkalla produkten och varna allmänheten för de risker produkten utgör.
 - d) Åtgärder för att förstöra produkten eller på annat sätt göra den obrukbar.

- e) Åtgärder för att förse produkten med lämpliga, tydligt formulerade, lättförståeliga varningar om de risker den kan utgöra, på det eller de språk som fastställs av den medlemsstat där produkten tillhandahålls på marknaden.
- f) Åtgärder för att fastställa förhandsvillkor för tillhandahållandet på marknaden av den berörda produkten.
- g) Åtgärder för att varna slutanvändare utsatta för risk omedelbart och på lämpligt sätt, bl.a. genom offentliggörande av särskilda varningar på det eller de språk som fastställs av den medlemsstat där produkten tillhandahålls på marknaden.
4. Korrigerande åtgärder som avses i punkt 3 e, f och g får endast krävas i fall då produkten riskerar att medföra en risk endast under vissa omständigheter eller endast för vissa slutanvändare.
5. Om den ekonomiska aktören underlåter att vidta korrigerande åtgärder enligt punkt 3 eller om den bristande överensstämmelse eller den risk som avses i punkt 1 kvarstår, ska marknadskontrollmyndigheterna säkerställa att produkten dras tillbaka eller återkallas eller att dess tillhandahållande på marknaden förbjuds eller inskränks samt att allmänheten, kommissionen och övriga medlemsstater informeras om detta.
6. Information till kommissionen och övriga medlemsstater i enlighet med punkt 5 i denna artikel ska lämnas genom det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34. Detta informationslämnande ska också anses uppfylla underrättelsekraven för de tillämpliga förfarandena för skyddsåtgärder i harmoniserad unionslagstiftning.
7. Om en nationell åtgärd anses vara motiverad i enlighet med de tillämpliga förfarandena för skyddsåtgärder, eller om inte en marknadskontrollmyndighet i en annan medlemsstat fastställt motsatsen såsom avses i artikel 11.9, ska de behöriga marknadskontrollmyndigheterna i övriga medlemsstater vidta nödvändiga åtgärder med avseende på den produkt som inte uppfyller kraven och ska föra in den relevanta informationen i det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34.

Artikel 17

Användning av information samt yrkes- och affärshemligheter

Marknadskontrollmyndigheterna ska utföra sin verksamhet med en hög grad av öppenhet och ska för allmänheten göra all information tillgänglig som de anser vara relevant för att skydda slutanvändarnas intressen. Marknadskontrollmyndigheterna ska respektera principen om konfidentialitet samt om yrkes- och affärshemligheter och ska skydda personuppgifter i enlighet med unionsrätten och nationell rätt.

Artikel 18

Processuella rättigheter för ekonomiska aktörer

1. Alla åtgärder, beslut eller förelägganden som fattas eller vidtas av marknadskontrollmyndigheterna enligt harmoniserad unionslagstiftning eller denna förordning ska ange de exakta grunder som de baseras på.
2. Varje sådan åtgärd, beslut eller föreläggande ska utan dröjsmål meddelas den berörda ekonomiska aktören, som samtidigt ska underrättas om vilka rättsmedel som står till dennes förfogande enligt lagstiftningen i medlemsstaten ifråga och vilka tidsfrister som gäller för dessa rättsmedel.
3. Innan en åtgärd, ett beslut eller ett föreläggande som avses i punkt 1 fattas eller vidtas ska den berörda ekonomiska aktören ges tillfälle att yttra sig inom rimlig tid som inte får vara kortare än tio arbetsdagar, förutsatt att det inte är möjligt att ge den ekonomiska aktören den möjligheten därför att åtgärden, beslutet eller föreläggandet är brådskande på grund av hälso- eller säkerhetskrav eller andra skäl som rör de allmänintressen som omfattas av den berörda harmoniserade unionslagstiftningen.

Om åtgärden, beslutet eller föreläggandet fattas eller vidtas utan att den ekonomiska aktören har fått möjlighet att yttra sig ska den ekonomiska aktören ges denna möjlighet så snart som möjligt i efterhand, och åtgärden, beslutet eller föreläggandet ska skyndsamt ses över av marknadskontrollmyndigheten.

Artikel 19

Produkter som utgör en allvarlig risk

1. Marknadskontrollmyndigheterna ska säkerställa att produkter som utgör en allvarlig risk dras tillbaka eller återkallas när det inte finns andra effektiva medel att tillgå för att eliminera den allvarliga risken, och att tillhandahållandet av dem på marknaden förbjuds. Marknadskontrollmyndigheterna ska omedelbart anmäla detta till kommissionen i enlighet med artikel 20.
2. Ett beslut om huruvida en produkt utgör en allvarlig risk ska bygga på en lämplig riskbedömning som beaktar riskkällans karaktär och sannolikheten att en riskfylld situation inträffar. En produkt ska inte anses utgöra en allvarlig risk av den anledningen att det är genomförbart att uppnå en högre säkerhetsnivå och att det finns andra tillgängliga produkter som utgör en mindre risk.

Artikel 20

Systemet för snabbt informationsutbyte

1. Om en marknadskontrollmyndighet vidtar, eller avser att vidta, en åtgärd enligt artikel 19 och anser att orsakerna till åtgärden eller åtgärdens konsekvenser när utanför dess medlemsstats territorium ska den, i enlighet med punkt 4 i den här artikeln, omedelbart informera kommissionen om den åtgärden. Marknadskontrollmyndigheten ska även utan dröjsmål underrätta kommissionen om en ändring eller ett tillbakadragande av en sådan åtgärd.
2. Om en produkt som utgör en allvarlig risk har tillhandahållits på marknaden ska marknadskontrollmyndigheterna omedelbart informera kommissionen om eventuella frivilliga åtgärder som en ekonomisk aktör vidtagit och anmält till marknadskontrollmyndigheten.
3. I den information som lämnas i enlighet med punkterna 1 och 2 ska alla tillgängliga uppgifter ingå, särskilt de som krävs för att kunna identifiera produkten, dess ursprung och leveranskedja, den produktrelaterade risken, vilken typ av nationell åtgärd som vidtagits och dess giltighetstid samt eventuella frivilliga åtgärder som de ekonomiska aktörerna vidtagit.
4. Vid tillämpningen av punkterna 1, 2 och 3 i denna artikel ska det system för snabbt informationsutbyte (Rapex) som avses i artikel 12 i direktiv 2001/95/EG användas. Artikel 12.2, 12.3 och 12.4 i det direktivet ska gälla i tillämpliga delar.
5. Kommissionen ska tillhandahålla och upprätthålla ett datagränssnitt mellan Rapex och det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34, för att undvika att uppgifter förs in två gånger.

Artikel 21

Unionsprovsningsanläggningar

1. Målet för unionsprovsningsanläggningarna är att bidra till en förbättrad laboratoriekapacitet samt att säkerställa tillförlitlighet och enhetlighet vid provningar inom ramen för marknadskontrollen inom unionen.
2. Vid tillämpning av punkt 1 får kommissionen utse en offentlig provningsanläggning i en medlemsstat till unionsprovsningsanläggning för särskilda produktkategorier eller för särskilda risker förknippade med en produktkategori.

Kommissionen får också utse en av sina egna provningsanläggningar till unionsprovsningsanläggning för särskilda produktkategorier eller för särskilda risker förknippade med en produktkategori eller för produkter för vilka det saknas provningskapacitet eller för vilka den är otillräcklig.

3. Unionsprovsningsanläggningarna ska vara ackrediterade i enlighet med förordning (EG) nr 765/2008.
4. Utseendet av unionsprovsningsanläggningar får inte påverka marknadskontrollmyndigheternas, nätverkets och kommissionens frihet att välja provningsanläggningar för sin verksamhet.
5. De utsedda unionsprovsningsanläggningarna ska erbjuda sina tjänster enbart till marknadskontrollmyndigheterna, nätverket, kommissionen och andra statliga eller mellanstatliga enheter.

6. Unionsprovsningsanläggningarna ska, inom sitt behörighetsområde, utföra följande verksamheter:
 - a) Prova produkter på begäran av marknadskontrollmyndigheterna, nätverket eller kommissionen.
 - b) Tillhandahålla oberoende teknisk eller vetenskaplig rådgivning på begäran av nätverket.
 - c) Utveckla ny teknik och nya metoder för analys.
7. Ersättning ska utgå för den verksamhet som avses i punkt 6 i denna artikel och den får finansieras av unionen i enlighet med artikel 36.2.
8. Unionsprovsningsanläggningarna får erhålla finansiering av unionen i enlighet med artikel 36.2 för att öka sin provningskapacitet eller skapa ny provningskapacitet för särskilda produktkategorier eller för särskilda risker förknippade med en produktkategori för vilken det saknas provningskapacitet eller för vilken den är otillräcklig.
9. Kommissionen ska anta genomförandeakter som specificerar förfarandena för utseende av unionsprovsningsanläggningar. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 43.2.

KAPITEL VI

GRÄNSÖVERSKRIDANDE ÖMSEIDIG ASSISTANS

Artikel 22

Ömsesidig assistans

1. Det ska finnas ett effektivt samarbete och informationsutbyte mellan medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter och mellan marknadskontrollmyndigheterna, kommissionen och unionens berörda byråer.
2. Om en marknadskontrollmyndighet inte kan slutföra sina utredningar på grund av att den inte fått tillgång till viss information, trots att den har vidtagit alla lämpliga åtgärder för att inhämta den informationen, får den lämna en motiverad begäran till marknadskontrollmyndigheten i en annan medlemsstat där tillgång till denna information kan verkställas. I detta fall ska den tillfrågade myndigheten utan dröjsmål, och i alla händelser inom 30 dagar, tillhandahålla den begärade myndigheten all information som den tillfrågade myndigheten anser vara relevant för att fastställa om en produkt inte överensstämmer med kraven.
3. Den tillfrågade myndigheten ska genomföra lämpliga utredningar eller vidta andra åtgärder som är lämpliga för att inhämta den begärda informationen. Om det är nödvändigt ska dessa utredningar genomföras med hjälp av andra marknadskontrollmyndigheter.
4. Den begärande myndigheten ska behålla ansvaret för en utredning som den har inlett, om inte den tillfrågade myndigheten samtycker till att ta över ansvaret.
5. I vederbörligen motiverade fall får en tillfrågad myndighet avslå en begäran om information enligt punkt 2 om:
 - a) Den begärande myndigheten inte i tillräcklig utsträckning har visat att den begärda informationen är nödvändig för att fastställa bristande överensstämmelse.
 - b) Den tillfrågade myndigheten visar att det finns rimliga skäl för att ett tillmötesgående av begäran avsevärt skulle försämma utförandet av dess egen verksamhet.

Artikel 23

Begäran om tillsynsåtgärder

1. Om åtgärder krävs inom en annan medlemsstats jurisdiktion för att avsluta ett fall av bristande överensstämmelse avseende en produkt och om sådana åtgärder inte följer av kraven i artikel 16.7, kan en begärande myndighet lämna in en vederbörligen motiverad begäran om tillsynsåtgärder hos en tillfrågad myndighet i den andra medlemsstaten.
2. Den tillfrågade myndigheten ska utan dröjsmål vidta alla nödvändiga tillsynsåtgärder med stöd av de befogenheter som den tilldelats genom denna förordning för att få ett fall av bristande överensstämmelse att upphöra genom att utöva de befogenheter som fastställs i artikel 14 och eventuella ytterligare befogenheter som den tilldelats enligt nationell rätt.

3. Den tillfrågade myndigheten ska underrätta den begärande myndigheten om de åtgärder som avses i punkt 2 som har vidtagits eller som avses att vidtas.

En tillfrågad myndighet får avslå en begäran om tillsynsåtgärder i någon av följande situationer:

- a) Den tillfrågade myndigheten konstaterar att den begärande myndigheten inte har lämnat tillräcklig information.
- b) Den tillfrågade myndigheten anser att begäran strider mot harmoniserad unionslagstiftning.
- c) Den tillfrågade myndigheten visar att det finns rimliga skäl för att ett tillmötesgående av begäran avsevärt skulle försämra utförandet av dess egen verksamhet.

Artikel 24

Förfarande för begäran om ömsesidig assistans

1. Den begärande myndigheten ska sträva efter att själv utföra alla utredningar som rimligen är möjliga innan den överlämnar en begäran om assistans enligt artikel 22 eller 23.
2. Den begärande myndigheten ska, när den överlämnar en begäran enligt artikel 22 eller 23, tillhandahålla all tillgänglig information, för att den tillfrågade myndigheten ska kunna tillmötesgå begäran, inbegripet eventuella nödvändiga bevis som endast kan erhållas i den begärande myndighetens medlemsstat.
3. En begäran enligt artiklarna 22 och 23 och all kommunikation i samband med denna ska göras med användning av elektroniska standardformulär med hjälp av det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34.
4. Kommunikationen ska ske direkt mellan de berörda marknadskontrollmyndigheterna eller via de centrala samordningskontoren i de berörda medlemsstaterna.
5. De språk som ska användas vid en begäran enligt artiklarna 22 och 23 och i all kommunikation i samband med denna ska överenskommas av de berörda marknadskontrollmyndigheterna.
6. Om ingen överenskommelse om språk kan nås mellan de berörda marknadskontrollmyndigheterna, ska en begäran enligt artiklarna 22 och 23 översändas på det officiella språket i den begärande myndighetens medlemsstat och svaren på en sådan begäran ska översändas på det officiella språket i den tillfrågade myndighetens medlemsstat. I detta fall ska den begärande myndigheten och den tillfrågade myndigheten ombesörja översättningen av begäran, svar och andra handlingar som den tar emot från den andra myndigheten.
7. Det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34 ska ge strukturerad information om fall som rör ömsesidig assistans till de berörda centrala samordningskontoren. Med hjälp av denna information ska de centrala samordningskontoren ge det stöd som behövs för att underlätta assistansen.

KAPITEL VII

PRODUKTER SOM FÖRS IN PÅ UNIONSMARKNADEN

Artikel 25

Kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden

1. Medlemsstaterna ska utse tullmyndigheter, en eller flera marknadskontrollmyndigheter eller någon annan myndighet på sitt territorium till ansvariga myndigheter för kontroll av produkter som förs in på unionsmarknaden.

Varje medlemsstat ska underrätta kommissionen och övriga medlemsstater om de myndigheter som den utser enligt första stycket och deras behörighetsområden, genom det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34.

2. De myndigheter som utsetts enligt punkt 1 ska ha de befogenheter och resurser som krävs för ett korrekt utförande av sina uppgifter som avses i den punkten.

3. Produkter som omfattas av unionsrätten och som ska hänföras till tullförfarandet för *övergång till fri omsättning* ska vara föremål för kontroller som utförs av de myndigheter som utsetts enligt punkt 1 i denna artikel. De ska utföra dessa kontroller på grundval av riskanalyser i enlighet med artiklarna 46 och 47 i förordning (EU) nr 952/2013 och i förekommande fall på grundval av den riskbaserade metod som avses i artikel 11.3 andra stycket i den här förordningen.

4. Riskrelaterad information ska utbytas mellan

- a) de myndigheter som utsetts enligt punkt 1 i denna artikel i enlighet med artikel 47.2 i förordning (EU) nr 952/2013, och
- b) tullmyndigheter i enlighet med artikel 46.5 i förordning (EU) nr 952/2013.

Om tullmyndigheterna på införselplatsen, när det gäller produkter som omfattas av unionsrätten och som antingen är i tillfällig lagring eller hänförs till ett annat tullförfarande än *övergång till fri omsättning*, har skäl att tro att dessa produkter inte överensstämmer med tillämplig unionsrätt eller att de utgör en risk, ska de vidarebefordra all relevant information till det behöriga tullkontoret i bestämmelsemedlemsstaten.

5. Marknadskontrollmyndigheterna ska tillhandahålla information till de myndigheter som utsetts enligt punkt 1 om produktkategorier eller ekonomiska aktörer för vilka en högre risk för bristande överensstämmelse har konstaterats.

6. Senast den 31 mars varje år ska medlemsstaterna till kommissionen överlämna utförliga statistiska uppgifter om de kontroller som utförts av de myndigheter som utsetts enligt punkt 1 avseende produkter som omfattas av unionsrätten under det föregående kalenderåret. De statistiska uppgifterna ska omfatta antalet insatser för kontroll av dessa produkter med avseende på produktsäkerhet och produktöverensstämmelse.

Kommissionen ska senast den 30 juni varje år utarbeta en rapport som ska innehålla den information som medlemsstaterna lämnat in för föregående kalenderår och en analys av de uppgifter som lämnats. Denna rapport ska offentliggöras i det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34.

7. Om kommissionen får kännedom om en allvarlig risk i samband med produkter som omfattas av unionsrätten och som importeras från ett tredjeland, ska den rekommendera den berörda medlemsstaten att vidta lämpliga marknadskontrollåtgärder.

8. Kommissionen får efter samråd med nätverket anta genomförandeakter med avseende på fastställandet av riktmärken och tekniker för kontroller på grundval av en gemensam riskanalys på unionsnivå, i syfte att säkerställa ett enhetligt genomförande av unionsrätten, stärka kontrollerna av produkter som förs in på unionsmarknaden samt säkerställa en ändamålsenlig och enhetlig nivå på sådana kontroller. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 43.2.

9. Kommissionen ska anta genomförandeakter som närmare anger detaljerna för de uppgifter som ska lämnas enligt punkt 6 i denna artikel. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 43.2.

Artikel 26

Uppskjutande av övergång till fri omsättning

1. De myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 ska skjuta upp övergången till fri omsättning om det vid kontrollerna enligt artikel 25.3 konstateras att

- a) produkten inte åtföljs av den dokumentation som krävs i den unionsrätt som är tillämplig på produkten eller om det finns rimliga tvivel om huruvida dokumentationen är äkta, korrekt eller fullständig,
- b) produkten inte är märkt eller etiketterad i enlighet med den unionsrätt som är tillämplig på produkten,
- c) produkten är försedd med en CE-märkning eller annan märkning, som krävs enligt den unionsrätt som är tillämplig på produkten, som är falsk eller vilseledande,
- d) namn, registrerat företagsnamn eller registrerat varumärke och kontaktuppgifter, inklusive postadress, till en ekonomisk aktör med uppgifter avseende den produkt som omfattas av specifik harmoniserad unionslagstiftning inte är angivna eller identifierbara i enlighet med artikel 4.4, eller
- e) det av andra skäl finns anledning att tro att produkten inte överensstämmer med den unionsrätt som är tillämplig på produkten eller att den utgör en allvarlig risk för hälsa, säkerhet, miljö eller annat allmänintresse som avses i artikel 1.

2. De myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 ska omedelbart underrätta marknadskontrollmyndigheterna om att man skjutit upp övergången till fri omsättning som avses i punkt 1 i den här artikeln.

3. Om marknadskontrollmyndigheterna har rimliga skäl att tro att en produkt inte överensstämmer med den unionsrätt som är tillämplig på produkten eller utgör en allvarlig risk, ska de begära att de myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 skjuter upp förfarandet för produktens övergång till fri omsättning.

4. Underrättelser enligt punkt 2 och begäranden enligt punkt 3 i denna artikel får lämnas med hjälp av informations- och kommunikationssystemet som avses i artikel 34, bland annat genom användning av elektroniska gränssnitt mellan detta system och system som används av tullmyndigheterna, om de är tillgängliga.

Artikel 27

Övergång till fri omsättning

Om en produkts övergång till fri omsättning har skjutits upp i enlighet med artikel 26, ska den produkten övergå till fri omsättning om alla övriga krav och formaliteter i samband med en sådan övergång är uppfyllda och om något av följande villkor är uppfyllt:

- a) Inom fyra arbetsdagar efter det att övergången skjutits upp, om de myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 inte av marknadskontrollmyndigheterna har ombetts att uppskjutandet ska kvarstå.
- b) De myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 har underrättats av marknadskontrollmyndigheterna om att produkten har godkänts för övergång till fri omsättning.

Övergången till fri omsättning ska inte anses vara bevis för överensstämmelse med unionsrätten.

Artikel 28

Vägrad övergång till fri omsättning

1. Om marknadskontrollmyndigheterna drar slutsatsen att en produkt utgör en allvarlig risk, ska de vidta åtgärder för att förbjuda att produkten släpps ut på marknaden och kräva att de myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 inte låter produkten övergå till fri omsättning. De ska också kräva att dessa myndigheter inkluderar följande meddelande i tullens databehandlingssystem och, i förekommande fall, på den faktura som medföljer produkten och på övriga relevanta åtföljande handlingar:

"Farlig produkt – får ej övergå i fri omsättning – förordning (EU) 2019/1020".

Marknadskontrollmyndigheterna ska omedelbart föra in denna information i det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34.

2. Om marknadskontrollmyndigheterna drar slutsatsen att en produkt inte får släppas ut på marknaden eftersom den inte överensstämmer med den unionsrätt som är tillämplig på produkten, ska de vidta åtgärder för att förbjuda att produkten släpps ut på marknaden och kräva att de myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 inte låter produkten övergå till fri omsättning. De ska också kräva att dessa myndigheter inkluderar följande meddelande i tullens databehandlingssystem och, i förekommande fall, på den faktura som medföljer produkten och på övriga relevanta åtföljande handlingar:

"Produkten uppfyller inte gällande krav – får ej övergå i fri omsättning – förordning (EU) 2019/1020".

Marknadskontrollmyndigheterna ska omedelbart föra in denna information i det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34.

3. Om den produkt som avses i punkt 1 eller 2 sedan deklarerar för ett annat tullförfarande än övergång till fri omsättning, och förutsatt att marknadskontrollmyndigheterna inte har invändningar, ska de meddelanden som krävs i punkt 1 eller 2 också inkluderas, enligt de villkor som anges i punkt 1 eller 2 i de handlingar som används i samband med det förfarandet.

4. Myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 får destruera eller på annat sätt göra en produkt obrukbar om den utgör en risk för slutanvändarnas hälsa och säkerhet om detta, av myndigheten i fråga, bedöms vara nödvändigt och proportionellt. Kostnaden för en sådan åtgärd ska betalas av den fysiska eller juridiska person som deklarerar produkten för övergång till fri omsättning.

Artiklarna 197 och 198 i förordning (EU) nr 952/2013 ska tillämpas i enlighet med detta.

KAPITEL VIII

SAMORDNAD TILLSYN OCH INTERNATIONELLT SAMARBETE

Artikel 29

Unionsnätverk för produktöverensstämmelse

1. Ett unionsnätverk för produktöverensstämmelse (nedan kallat *nätverket*) inrättas härmed.
2. Nätverkets syfte är att fungera som en plattform för strukturerad samordning och strukturerat samarbete mellan medlemsstaternas tillsynsmyndigheter och kommissionen och att göra marknadskontrollrutinerna enhetliga inom unionen, så att marknadskontrollen blir effektivare.

Artikel 30

Nätverkets sammansättning och funktion

1. Nätverket ska bestå av representanter från varje medlemsstat, inbegripet en representant för varje centralt samordningskontor som avses i artikel 10 och en valfri nationell expert, ordförandena för Adco-grupperna och representanter från kommissionen.
2. Separata eller gemensamma Adco-grupper ska inrättas för en enhetlig tillämpning av harmoniserad unionslagstiftning. Adco-grupperna ska bestå av representanter för de nationella marknadskontrollmyndigheterna och, om så är lämpligt, representanter för de centrala samordningskontoren.

Adco-gruppernas möten är avsedda endast för representanter för marknadskontrollmyndigheter och kommissionen.

Relevanta berörda parter, till exempel organisationer som representerar intressen för näringslivet, små och medelstora företag, konsumenter, provningslaboratorier, standardiseringsorgan och organ för bedömning av överensstämmelse på unionsnivå, får bjudas in att närvara vid Adco-gruppernas möten beroende på det ämne som ska diskuteras.

3. Kommissionen ska stödja och uppmuntra samarbete mellan marknadskontrollmyndigheterna genom nätverket och delta i möten i nätverket, dess arbetsgrupper och Adco-grupperna.
4. Nätverket ska sammanträda regelbundet och, vid behov, på motiverad begäran av kommissionen eller en medlemsstat.
5. Nätverket får inrätta ständiga eller tillfälliga arbetsgrupper som arbetar med specifika frågor och uppgifter.
6. Nätverket får bjuda in experter och andra tredje parter, däribland organisationer som representerar intressen för näringslivet, små och medelstora företag, konsumenter, provningslaboratorier, standardiseringsorgan och organ för bedömning av överensstämmelse på unionsnivå att närvara som observatörer vid möten eller att lämna in skriftliga bidrag.
7. Nätverket ska göra sitt yttersta för att nå samförstånd. De beslut som fattas av nätverket ska vara rekommendationer som inte är rättsligt bindande.
8. Nätverket ska fastställa sin egen arbetsordning.

Artikel 31

Nätverkets roll och uppgifter

1. Nätverket ska vid utförandet av de uppgifter som anges i punkt 2 behandla allmänna övergripande frågor om marknadskontroll i syfte att underlätta samarbetet mellan de centrala samordningskontoren och med kommissionen.
2. Nätverket ska ha följande uppgifter:
 - a) Utarbeta, anta och övervaka genomförandet av sitt arbetsprogram.
 - b) Medverka till att hitta gemensamma prioriteringar för marknadskontroll och sektorsövergripande utbyte av information om utvärderingar av produkter, inbegripet riskbedömningar, provningsmetoder och provningsresultat, senaste forskningsrön och ny teknik, framväxande risker och andra aspekter av vikt för kontrollverksamheten samt om genomförandet av nationella strategier och verksamhet avseende marknadskontroll.

- c) Samordna Adco-grupperna och deras verksamhet.
- d) Organiserar sektorsövergripande gemensamma marknadskontroller och provningsprojekt, och fastställa deras prioriteringar.
- e) Utbyta sakkunskap och bästa praxis, särskilt i fråga om genomförandet av nationella strategier för marknadskontroll.
- f) Underlätta organiseringen av utbildningsprogram och utbyten för personal.
- g) I samarbete med kommissionen organisera informationskampanjer och frivilliga ömsesidiga besöksprogram mellan marknadskontrollmyndigheterna.
- h) Diskutera frågor som uppstår i samband med mekanismen för gränsöverskridande ömsesidig assistans.
- i) Bidra till utvecklingen av vägledning för att säkerställa en effektiv och enhetlig tillämpning av denna förordning.
- j) Föreslå finansiering av den verksamhet som avses i artikel 36.
- k) Bidra till enhetlig administrativ praxis i fråga om medlemsstaternas marknadskontroll.
- l) Ge råd till och bistå kommissionen i frågor som rör vidareutvecklingen av Rapex och det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34.
- m) Främja samarbete och utbyte av sakkunskap och bästa praxis mellan marknadskontrollmyndigheter och myndigheter med ansvar för kontroller vid unionens yttre gränser.
- n) Främja och underlätta samarbete med andra relevanta nätverk och grupper i syfte att utforska möjligheterna att använda nya tekniker för marknadskontroll och produkters spårbarhet.
- o) Regelbundet utvärdera de nationella strategierna för marknadskontroll, varav den första utvärderingen ska ske senast den 16 juli 2024.
- p) Behandla andra frågor inom den verksamhet som omfattas av nätverkets behörighet i syfte att bidra till en väl fungerande marknadskontroll inom unionen.

Artikel 32

Roll och uppgifter för grupperna för administrativt samarbete

1. Adco-grupperna ska vid utförandet av de uppgifter som anges i punkt 2 behandla särskilda frågor avseende marknadskontroll och sektorspecifika frågor.
2. Adco-grupperna ska ha följande uppgifter:
 - a) Underlätta en enhetlig tillämpning av harmoniserad unionslagstiftning inom sitt behörighetsområde i syfte att effektivisera marknadskontrollen på hela den inre marknaden.
 - b) Främja kommunikationen mellan marknadskontrollmyndigheter och nätverket, och skapa ömsesidigt förtroende mellan marknadskontrollmyndigheter.
 - c) Fastställa och samordna gemensamma projekt, t.ex. gemensam gränsöverskridande marknadskontroll.
 - d) Utveckla gemensam praxis och gemensam metodik för en effektiv marknadskontroll.
 - e) Underlätta varandra om nationella metoder och verksamhet avseende marknadskontroll och utveckla och främja bästa praxis.
 - f) Kartlägga frågor av gemensamt intresse som rör marknadskontroll och föreslå gemensamma strategier för antagande.
 - g) Underlätta sektorspecifika utvärderingar av produkter, inbegripet riskbedömningar, provningsmetoder och provningsresultat, senaste forskningsrön och andra aspekter av vikt för kontrollverksamheten.

Artikel 33

Kommissionens roll och uppgifter

Kommissionen ska ha följande uppgifter:

- a) Bistå nätverket, dess arbetsgrupper och Adco-grupperna genom ett verkställande sekretariat som tillhandahåller tekniskt och logistiskt stöd.
- b) Upprätta en förteckning över Adco-gruppernas ordförande och deras kontaktoppgifter, hålla den uppdaterad och göra den tillgänglig för de centrala samordningskontoren och Adco-gruppernas ordförande.

- c) Bistå nätverket i utarbetandet och övervakningen av dess arbetsprogram.
- d) Stödja arbetet i de produktkontaktpunkter som har tilldelats uppgifter av medlemsstaterna som rör harmoniserad unionslagstiftning.
- e) I samråd med nätverket fastställa behovet av ytterligare provningskapacitet och föreslå lösningar för detta ändamål i enlighet med artikel 21.
- f) Tillämpa de instrument för internationellt samarbete som avses i artikel 35.
- g) Tillhandahålla stöd för inrättande av separata eller gemensamma Adco-grupper.
- h) Utveckla och upprätthålla det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34, inbegripet det gränssnitt som avses i artikel 34.7 och gränssnittet till nationella databaser för marknadskontroll, och lämna information till allmänheten med hjälp av detta system.
- i) Bistå nätverket i förberedande eller kompletterande arbete i samband med genomförandet av marknadskontrollaktiviteter kopplade till tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning, t.ex. studier, program, utvärderingar, jämförande analyser, ömsesidiga gemensamma besök och besöksprogram, personalutbyte, forskningsarbete, laboratoriearbete, kvalifikationsprövning, provningar i samarbete mellan olika laboratorier och bedömningar av överensstämmelse.
- j) Förbereda och bistå vid genomförandet av marknadskontrollkampanjer i unionen och liknande aktiviteter.
- k) Organisera gemensamma marknadskontroller och provningsprojekt och gemensamma utbildningsprogram, underlätta personalutbyte mellan marknadskontrollmyndigheter och där så är lämpligt med marknadskontrollmyndigheter i tredjeländer eller med internationella organisationer och organisera informationskampanjer och frivilliga ömsesidiga besöksprogram mellan marknadskontrollmyndigheter.
- l) Genomföra verksamhet enligt program för tekniskt stöd, samarbete med tredjeländer och främjande och stärkande av unionens strategier och system för marknadskontroll bland berörda parter inom unionen och på internationell nivå.
- m) Främja teknisk eller vetenskaplig sakkunskap för att genomföra administrativt samarbete om marknadskontroll.
- n) På begäran av nätverket eller på eget initiativ undersöka frågor om tillämpningen av denna förordning och utfärda riktlinjer, rekommendationer och bästa praxis i syfte att främja en enhetlig tillämpning av denna förordning.

Artikel 34

Informations- och kommunikationssystem

1. Kommissionen ska vidareutveckla och underhålla ett informations- och kommunikationssystem för insamling, behandling och lagring av information i en strukturerad form om frågor som rör tillsyn av harmoniserad unionslagstiftning, i syfte att förbättra utbytet av uppgifter mellan medlemsstaterna, bland annat när det gäller begäran om information, och ge en heltäckande överblick över marknadskontrollaktiviteter, resultat och trender. Kommissionen, marknadskontrollmyndigheterna, de centrala samordningskontoren och de myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 ska ha tillgång till detta system. Kommissionen ska utveckla och underhålla det offentliga användargränssnittet för detta system, där viktig information till slutanvändarna om marknadskontroller ska ges.
2. Kommissionen ska vidareutveckla och underhålla elektroniska gränssnitt mellan det system som avses i punkt 1 och de nationella marknadskontrollsystemen.
3. De centrala samordningskontoren ska föra in följande uppgifter i informations- och kommunikationssystemet:
 - a) Namn på marknadskontrollmyndigheterna i deras medlemsstat och dessa myndigheters behörighetsområden enligt artikel 10.2.
 - b) Namn på de myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1.
 - c) Den nationella strategi för marknadskontroll som utarbetats av respektive medlemsstat enligt artikel 13 och resultaten från översynen och bedömningen av denna strategi.

4. Marknadskontrollmyndigheterna ska i informations- och kommunikationssystemet i fråga om produkter som tillhandahållits på marknaden för vilka det gjorts en ingående kontroll av att kraven är uppfyllda, utan att det påverkar artikel 12 i direktiv 2001/95/EG och artikel 20 i denna förordning, och, i tillämpliga fall, i fråga om produkter som förs in på unionsmarknaden för vilka förfarandet för övergång till fri omsättning i deras territorium har skjutits upp i enlighet med artikel 26 i denna förordning, föra in information om följande:
- Åtgärder enligt artikel 16.5 som vidtagits av den marknadskontrollmyndigheten.
 - Rapporter om provningar som de utfört.
 - Korrigerande åtgärder som berörda ekonomiska aktörer vidtagit.
 - Lättillgängliga rapporter om skador som orsakats av produkten i fråga.
 - En medlemsstats eventuella användning i enlighet med tillämpligt förfarande för skyddsåtgärder i den harmoniserade unionslagstiftning som är tillämplig på produkten och en eventuell uppföljning.
 - I förekommande fall, underlåtenhet av tillverkarens representant att uppfylla kraven i artikel 5.2.
 - I förekommande fall, underlåtenhet av tillverkare att uppfylla kraven i artikel 5.1.
5. Om marknadskontrollmyndigheterna anser det lämpligt får de föra in i informations- och kommunikationssystemet eventuell ytterligare information om kontroller som de utför och resultat av provningar som utförts av dem eller på deras begäran.
6. Om det är relevant för tillsynen av harmoniserad unionslagstiftning och i syfte att minimera risker, ska tillmyndigheterna ur de nationella tullsystemen extrahera uppgifter om produkter som hänförs till tullförordandet för *övergång till fri omsättning* i samband med tillsyn av harmoniserad unionslagstiftning och överföra dem till informations- och kommunikationssystemet.
7. Kommissionen ska utveckla ett elektroniskt gränssnitt för att möjliggöra överföringen av uppgifter mellan de nationella tullsystemen och informations- och kommunikationssystemet. Detta gränssnitt ska vara i drift inom fyra år efter den dag då den relevanta genomförandeakt som avses i punkt 8 antas.
8. Kommissionen ska anta genomförandeakter för att ange närmare detaljer om genomförandet av punkterna 1–7 i denna artikel, och särskilt den databehandling som kommer att ske av uppgifter som samlats in i enlighet med punkt 1 i denna artikel, och fastställa de uppgifter som ska överföras i enlighet med punkterna 6 och 7 i denna artikel. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 43.2.

Artikel 35

Internationellt samarbete

1. I syfte att effektivisera marknadskontrollen i unionen får kommissionen samarbeta med och utbyta information med anknytning till marknadskontroll med tillsynsmyndigheter i tredjeländer eller internationella organisationer inom ramen för avtal som har ingåtts mellan unionen och tredjeländer eller internationella organisationer. Ett sådant avtal ska bygga på ömsesidighet, innehålla sådana bestämmelser om sekretess som motsvarar dem som är tillämpliga i unionen och säkerställa att allt informationsutbyte sker i enlighet med tillämplig unionsrätt.
2. Samarbetet eller informationsutbytet får bland annat avse följande:
- De metoder för riskbedömning som används och resultaten av produktprovningar.
 - Samordnade produktåterkallelser eller liknande åtgärder.
 - Åtgärder som vidtas av marknadskontrollmyndigheter enligt artikel 16.
3. Kommissionen får godkänna ett särskilt system för produktrelaterade kontroller före export som utförs av ett tredjeland på produkter omedelbart före export till unionen i syfte att kontrollera att dessa produkter uppfyller kraven i tillämplig harmoniserad unionslagstiftning. Godkännandet får beviljas för en eller flera produkter, för en eller flera produktkategorier eller för produkter eller produktkategorier som tillverkas av vissa tillverkare.
4. Kommissionen ska utarbeta och upprätthålla en förteckning över de produkter eller produktkategorier som har beviljats sådant godkännande som avses i punkt 3 och göra denna förteckning tillgänglig för allmänheten.

5. Godkännandet får endast beviljas ett tredjeland enligt punkt 3 om följande villkor är uppfyllda:
 - a) Tredjelandet har ett effektivt system för att kontrollera att produkter som exporteras till unionen överensstämmer med kraven, och de kontroller som utförs i tredjelandet är tillräckligt effektiva och ändamålsenliga för att kunna ersätta eller minska importkontrollerna.
 - b) Revisioner inom unionen och, i tillämpliga fall, i tredjelandet visar att produkter som exporteras från tredjelandet till unionen uppfyller de krav som fastställs i harmoniserad unionslagstiftning.
6. Om ett sådant godkännande har beviljats, ska riskbedömningen för importkontroller av de produkter eller produktkategorier som avses i punkt 3 och som förs in på unionsmarknaden inkludera de beviljade godkännandena.

Myndigheter som utsetts enligt artikel 25.1 får emellertid utföra kontroller av dessa produkter eller produktkategorier när de förs in på unionsmarknaden, bland annat för att säkerställa att de kontroller före export som ett tredjeland utför är effektiva för att fastställa överensstämmelsen med harmoniserad unionslagstiftning.

7. Det godkännande som avses i punkt 3 ska ange vilken behörig myndighet i tredjelandet som ansvarar för utförandet av kontrollerna före export, och denna behöriga myndighet ska vara motparten för alla kontakter med unionen.
8. Den behöriga myndighet som avses i punkt 7 ska säkerställa den officiella kontrollen av produkterna innan de förs in i unionen.
9. Om kontroller av produkter som avses i punkt 3 i denna artikel och som förs in på unionsmarknaden visar på betydande bristande överensstämmelse, ska marknadskontrollmyndigheterna omedelbart underrätta kommissionen genom det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34 och anpassa kontrollnivån för sådana produkter.
10. Kommissionen ska anta genomförandeakter för att godkänna varje sådant särskilt system för produktrelaterade kontroller före export som avses i punkt 3 i denna artikel. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 43.2.
11. Kommissionen ska regelbundet övervaka att det godkännande som beviljats enligt punkt 3 fungerar korrekt. Kommissionen ska anta en genomförandeakt som återkallar det godkännandet om det visar sig att de produkter som förs in på unionsmarknaden inte överensstämmer med harmoniserad unionslagstiftning i ett betydande antal fall. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 43.2. Kommissionen ska omedelbart underrätta det berörda tredjelandet om detta.
12. Systemet för produktrelaterade kontroller före export ska utvärderas i enlighet med artikel 42.4.

KAPITEL IX

FINANSIELLA BESTÄMMELSER

Artikel 36

Finansiering av verksamhet

1. Unionen ska finansiera utförandet av uppgifterna för det nätverk som avses i artikel 31 och den referentbedömning som avses i artikel 12.
2. Unionen får finansiera följande verksamhet i samband med tillämpningen av denna förordning:
 - a) Arbetet i produktkontaktpunkterna.
 - b) Inrättandet och driften av de unionsprovvningsanläggningar som avses i artikel 21.
 - c) Utvecklingen av de instrument för internationellt samarbete som avses i artikel 35.
 - d) Utarbetandet och uppdateringen av bidrag till riktlinjer om marknadskontroll.
 - e) Tillhandahållandet av teknisk eller vetenskaplig sakkunskap till kommissionen i syfte att bistå kommissionen i genomförandet av administrativt samarbete om marknadskontroll.
 - f) Genomförandet av de nationella strategier för marknadskontroll som avses i artikel 13.
 - g) Medlemsstaternas och unionens marknadskontrollkampanjer och därmed sammanhängande verksamhet, inbegripet resurser och utrustning, it-verktyg och utbildning.

- h) Förberedande eller kompletterande arbete i samband med marknadskontroller relaterade till tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning, t.ex. studier, program, utvärderingar, riktlinjer, jämförande analyser, ömsesidiga besök och besöksprogram, personalutbyte, forskningsarbete, utbildning, laboratoriearbete, kvalifikationsprövning, provningar i samarbete mellan olika laboratorier och bedömningar av överensstämmelse.
- i) Verksamhet som genomförs enligt program för tekniskt stöd, samarbete med tredjeländer och främjande och stärkande av unionens åtgärder och system för marknadskontroll bland berörda parter inom unionen och på internationell nivå.
3. Unionen ska finansiera det elektroniska gränssnitt som avses i artikel 34.7, inbegripet den utveckling av det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34 som gör det möjligt att ta emot automatiska flöden av elektroniska uppgifter från de nationella tullsystemen.
4. Unionen ska finansiera de elektroniska gränssnitt som avses i artikel 34.2, som möjliggör utbyte av uppgifter mellan det informations- och kommunikationssystem som avses i artikel 34 och de nationella systemen för marknadskontroll.
5. Unionens ekonomiska bistånd till verksamhet till stöd för denna förordning ska genomföras i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2018/1046⁽²⁾, antingen direkt eller genom att uppgifter för att genomföra budgeten anförtros de enheter som förtecknas i artikel 62.1 c i den förordningen.
6. De medel som anslås till den verksamhet som avses i denna förordning ska fastställas varje år av budgetmyndigheten inom den gällande budgetramen.
7. De medel som budgetmyndigheten fastställer för finansieringen av marknadskontroll får också täcka de utgifter för förberedande arbete, övervakning, kontroll, revision och utvärdering som krävs för förvaltningen av de åtgärder som avses i denna förordning och för förverkligande av målen. Dessa utgifter ska omfatta genomförandet av studier, anordnandet av expertmöten, informations- och kommunikationsåtgärder, inklusive kommunikation av unionens politiska prioriteringar om de är relaterade till de allmänna målen för marknadskontrollen, utgifter kopplade till it-nätverk som fokuserar på bearbetning och utbyte av information, tillsammans med alla övriga tekniska och administrativa stödutgifter som kommissionen ådrar sig.

Artikel 37

Skydd av unionens ekonomiska intressen

1. Kommissionen ska säkerställa att unionens ekonomiska intressen skyddas vid genomförandet av insatser som finansieras enligt denna förordning, genom förebyggande åtgärder mot bedrägeri, korruption och annan olaglig verksamhet, genom effektiva kontroller och, om oriktigheter upptäcks, genom återkrav av felaktigt utbetalda belopp samt vid behov genom effektiva, proportionella och avskräckande administrativa och ekonomiska sanktioner.
2. Kommissionen eller dess representanter och revisionsrätten ska ha befogenhet att utföra revisioner, av dokument och på plats, hos alla stödmottagare, uppdragstagare och underleverantörer som erhållit unionsfinansiering enligt denna förordning.
3. Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) får, i enlighet med bestämmelserna och förfarandena i Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 883/2013⁽³⁾ och rådets förordning (Euratom, EG) nr 2185/96⁽⁴⁾, göra utredningar, inklusive kontroller på plats och inspektioner, i syfte att fastställa om det har förekommit bedrägeri, korruption eller annan olaglig verksamhet som påverkar unionens ekonomiska intressen i samband med bidragsavtal, bidragsbeslut eller kontrakt som finansierats inom ramen för den här förordningen.

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2018/1046 av den 18 juli 2018 om finansiella regler för unionens allmänna budget, om ändring av förordningarna (EU) nr 1296/2013, (EU) nr 1301/2013, (EU) nr 1303/2013, (EU) nr 1304/2013, (EU) nr 1309/2013, (EU) nr 1316/2013, (EU) nr 223/2014, (EU) nr 283/2014 och beslut nr 541/2014/EU samt om upphävande av förordning (EU, Euratom) nr 966/2012 (EUT L 193, 30.7.2018, s. 1).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 883/2013 av den 11 september 2013 om utredningar som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1073/1999 och rådets förordning (Euratom) nr 1074/1999 (EUT L 248, 18.9.2013, s. 1).

⁽⁴⁾ Rådets förordning (Euratom, EG) nr 2185/96 av den 11 november 1996 om de kontroller och inspektioner på platsen som kommissionen utför för att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen mot bedrägerier och andra oegentligheter (EGT L 292, 15.11.1996, s. 2).

4. Utan att det påverkar tillämpningen av punkterna 1, 2 och 3 ska samarbetsavtal med tredjeländ och med internationella organisationer, kontrakt, bidragsavtal och bidragsbeslut som ingås som ett resultat av genomförandet av denna förordning innehålla bestämmelser som uttryckligen tillerkänner kommissionen, revisionsrätten och Olaf rätten att utföra sådan revision och genomföra sådana utredningar inom ramen för sina respektive behörigheter.

KAPITEL X

ÄNDRINGAR

Artikel 38

Ändringar av direktiv 2004/42/EG

Artiklarna 6 och 7 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/42/EG ⁽⁵⁹⁾ ska utgå.

Artikel 39

Ändringar av förordning (EG) nr 765/2008

1. Förordning (EG) nr 765/2008 ska ändras på följande sätt:
 1. Titeln ska ersättas med följande:

"Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93".
 2. I artikel 1 ska punkterna 2 och 3 utgå.
 3. I artikel 2 ska leden 1, 2, 14, 15, 17, 18 och 19 utgå.
 4. Kapitel III, innehållande artiklarna 15–29, ska utgå.
 5. Artikel 32.1 ska ändras på följande sätt:
 - a) Led c ska ersättas med följande:

"c) Utarbetandet och uppdateringen av bidrag till riktlinjer om marknads kontroll inom områdena ackreditering, anmälan till kommissionen om organ för bedömning av överensstämmelse."
 - b) Leden d och e ska utgå.
 - c) Leden f och g ska ersättas med följande:

"f) Förberedande eller kompletterande arbete i samband med bedömning av överensstämmelse, reglerad mätteknik och ackrediteringsverksamhet kopplade till genomförandet av gemenskapslagstiftning, t.ex. studier, program, utvärderingar, riktlinjer, jämförande analyser, ömsesidiga besök, forskningsarbete, utveckling och underhåll av databaser, utbildning, laboratoriearbete, kvalifikationsprövning, prov som sker i samarbete mellan olika laboratorier och uppgifter i samband med bedömning av överensstämmelse.
 - g) Verksamhet som genomförs enligt program för tekniskt stöd, samarbete med tredjeländer och främjande och stärkande av det europeiska systemet för bedömning av överensstämmelse, ackrediteringspolitik- och system bland berörda parter inom gemenskapen och på internationell nivå."
2. Hänvisningar till de bestämmelser i förordning (EG) nr 765/2008 som utgått ska anses som hänvisningar till bestämmelserna i den här förordningen och läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga III till den här förordningen.

Artikel 40

Ändringar av förordning (EU) nr 305/2011

I artikel 56.1 i förordning (EU) nr 305/2011 ska första stycket ersättas med följande:

"1. Om marknadskontrollmyndigheterna i en medlemsstat har tillräckliga skäl att anta att en byggprodukt som omfattas av en harmoniserad standard eller för vilken en europeisk teknisk bedömning utfärdats inte uppnår angivna prestanda och utgör en risk för uppfyllandet av de grundläggande kraven för byggnadsverk som omfattas av denna förordning, ska de göra en utvärdering av den berörda produkten som omfattar de krav som fastställs i denna förordning. De berörda ekonomiska aktörerna ska när så krävs samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna."

⁽⁵⁹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/42/EG av den 21 april 2004 om begränsning av utsläpp av flyktiga organiska föreningar fororsakade av användning av organiska lösningsmedel i vissa färger och lacker samt produkter för fordonreparationslackering och om ändring av direktiv 1999/13/EG (EUT L 143, 30.4.2004, s. 87).

KAPITEL XI

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 41

Sanktioner

1. Medlemsstaterna ska fastställa regler om sanktioner för överträdelse av denna förordning och i den harmoniserad unionslagstiftning som förtecknas i bilaga II som inför skyldigheter för ekonomiska aktörer och vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de tillämpas i enlighet med nationell rätt.
2. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.
3. Medlemsstaterna ska till kommissionen anmäla dessa regler och åtgärder senast den 16 oktober 2021, om de inte anmälts tidigare, samt utan dröjsmål eventuella ändringar som berör dem.

Artikel 42

Utvärdering, översyn och riktlinjer

1. Senast den 31 december 2026 och därefter vart femte år ska kommissionen genomföra en utvärdering av denna förordning mot bakgrund av dess mål och lägga fram en rapport om detta för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.
2. Rapporten ska bedöma om denna förordning har uppnått sina mål, i synnerhet när det gäller att minska antalet produkter på unionsmarknaden som inte överensstämmer med kraven, säkerställa en ändamålsenlig och effektiv tillämpning av harmoniserad unionslagstiftning inom unionen, förbättra samarbetet mellan de behöriga myndigheterna och stärka kontrollerna av produkter som förs in på unionsmarknaden, samtidigt som förordningens inverkan på företag och i synnerhet på små och medelstora företag beaktas. Dessutom ska utvärderingen även bedöma förordningens tillämpningsområde, effektiviteten av systemet med referentbedömning och de marknadskontrollaktiviteter som unionen finansierar med hänsyn till kraven i unionens politik och rätt samt möjligheterna att ytterligare förbättra samarbetet mellan marknadskontrollmyndigheterna och tullmyndigheterna.
3. Senast den 16 juli 2023 ska kommissionen utarbeta en utvärderingsrapport om genomförandet av artikel 4. Rapporten ska särskilt innehålla en utvärdering av tillämpningsområdet för den artikeln, dess inverkan och dess kostnader och fördelar. Rapporten ska vid behov åtföljas av ett lagstiftningsförslag.
4. Kommissionen ska inom fyra år efter det att ett särskilt system för produktrelaterade kontroller före export som avses i artikel 35.3 godkänts första gången genomföra en utvärdering av dess inverkan och kostnadseffektivitet.
5. För att underlätta genomförandet av denna förordning ska kommissionen utarbeta riktlinjer för det praktiska genomförandet av artikel 4 till hjälp för marknadskontrollmyndigheterna och de ekonomiska aktörerna.

Artikel 43

Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 5 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

Om kommittén inte avger något yttrande, ska kommissionen inte anta utkastet till genomförandeakt när det gäller de genomförandebefogenheter som avses i artiklarna 11.4, 21.9, 25.8, 35.10 och 35.11 i den här förordningen, och artikel 5.4 tredje stycket i förordning (EU) nr 182/2011 ska tillämpas.

Artikel 44

Ikraftträdande och tillämpning

Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Den ska tillämpas från och med den 16 juli 2021. Artiklarna 29, 30, 31, 32, 33 och 36 ska emellertid tillämpas från och med den 1 januari 2021.

25.6.2019

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 169/35

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 20 juni 2019.

På Europaparlamentets vägnar
A. TAJANI
Ordförande

På rådets vägnar
G. CIAMBA
Ordförande

BILAGA I

Förteckning över harmoniserad unionslagstiftning

1. Rådets direktiv 69/493/EEG av den 15 december 1969 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kristallglas (EGT L 326, 29.12.1969, s. 36).
2. Rådets direktiv 70/157/EEG av den 6 februari 1970 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om tillåten ljudnivå och avgassystemet för motorfordon (EGT L 42, 23.2.1970, s. 16).
3. Rådets direktiv 75/107/EEG av den 19 december 1974 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om flaskor som tjänar som mätbehållare (EGT L 42, 15.2.1975, s. 14).
4. Rådets direktiv 75/324/EEG av den 20 maj 1975 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande aerosolbehållare (EGT L 147, 9.6.1975, s. 40).
5. Rådets direktiv 76/211/EEG av den 20 januari 1976 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om färdigförpackning av vissa varor efter vikt eller volym (EGT L 46, 21.2.1976, s. 1).
6. Rådets direktiv 80/181/EEG av den 20 december 1979 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning för måttenheter och om upphävande av direktiv 71/354/EEG (EGT L 39, 15.2.1980, s. 40).
7. Rådets direktiv 92/42/EEG av den 21 maj 1992 om effektivitetskrav för nya värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle (EGT L 167, 22.6.1992, s. 17).
8. Europaparlamentets och rådets direktiv 94/11/EG av den 23 mars 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande märkning av material som används i huvudbeständsdelarna av skodon som saluförs i detaljistledet (EGT L 100, 19.4.1994, s. 37).
9. Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall (EGT L 365, 31.12.1994, s. 10).
10. Europaparlamentets och rådets direktiv 98/70/EG av den 13 oktober 1998 om kvaliteten på bensen och dieselbränslen och om ändring av rådets direktiv 93/12/EEG (EGT L 350, 28.12.1998, s. 58).
11. Europaparlamentets och rådets direktiv 98/79/EG av den 27 oktober 1998 om medicintekniska produkter för *in vitro*-diagnostik (EGT L 331, 7.12.1998, s. 1).
12. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/14/EG av den 8 maj 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om buller i miljön från utrustning som är avsedd att användas utomhus (EGT L 162, 3.7.2000, s. 1).
13. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/53/EG av den 18 september 2000 om uttjänta fordon (EGT L 269, 21.10.2000, s. 34).
14. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2003/2003 av den 13 oktober 2003 om gödselmedel (EUT L 304, 21.11.2003, s. 1).
15. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel (EUT L 104, 8.4.2004, s. 1).
16. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 850/2004 av den 29 april 2004 om långlivade organiska föreningar och om ändring av direktiv 79/117/EEG (EUT L 158, 30.4.2004, s. 7).
17. Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/42/EG av den 21 april 2004 om begränsning av utsläpp av flyktiga organiska föreningar förorsakade av användning av organiska lösningsmedel i vissa färger och lacker samt produkter för fordonsreparationslackering och om ändring av direktiv 1999/13/EG (EUT L 143, 30.4.2004, s. 87).
18. Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/64/EG av den 26 oktober 2005 om typgodkännande av motorfordon med avseende på återanvändning, materialåtervinning och återvinning samt om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG (EUT L 310, 25.11.2005, s. 10).

19. Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG (EUT L 157, 9.6.2006, s. 24).
20. Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/40/EG av den 17 maj 2006 om utsläpp från luftkonditioneringsystem i motorfordon och om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG (EUT L 161, 14.6.2006, s. 12).
21. Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/66/EG av den 6 september 2006 om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer och om upphävande av direktiv 91/157/EEG (EUT L 266, 26.9.2006, s. 1).
22. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG (EUT L 396, 30.12.2006, s. 1).
23. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2007 av den 20 juni 2007 om typgodkännande av motorfordon med avseende på utsläpp från lätta personbilar och lätta nyttofordon (Euro 5 och Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon (EUT L 171, 29.6.2007, s. 1).
24. Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/45/EG av den 5 september 2007 om fastställande av bestämmelser för färdigförpackade varors nominella mängder, om upphävande av rådets direktiv 75/106/EEG och 80/232/EEG samt om ändring av rådets direktiv 76/211/EEG (EUT L 247, 21.9.2007, s. 17).
25. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 (EUT L 353, 31.12.2008, s. 1).
26. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 78/2009 av den 14 januari 2009 om typgodkännande av motorfordon med avseende på skydd av fotgängare och andra oskyddade trafikanter, om ändring av direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiven 2003/102/EG och 2005/66/EG (EUT L 35, 4.2.2009, s. 1).
27. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 79/2009 av den 14 januari 2009 om typgodkännande av vätgasdrivna motorfordon och om ändring av direktiv 2007/46/EG (EUT L 35, 4.2.2009, s. 32).
28. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/34/EG av den 23 april 2009 om gemensamma föreskrifter för både mätidon och metrologiska kontrollmetoder (EUT L 106, 28.4.2009, s. 7).
29. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet (EUT L 170, 30.6.2009, s. 1).
30. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 595/2009 av den 18 juni 2009 om typgodkännande av motorfordon och motorer vad gäller utsläpp från tunga fordon (Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon samt om ändring av förordning (EG) nr 715/2007 och direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiven 80/1269/EEG, 2005/55/EG och 2005/78/EG (EUT L 188, 18.7.2009, s. 1).
31. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 661/2009 av den 13 juli 2009 om krav för typgodkännande av allmän säkerhet hos motorfordon och deras släpvagnar samt av de system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för dem (EUT L 200, 31.7.2009, s. 1).
32. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter (EUT L 285, 31.10.2009, s. 10).
33. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet (EUT L 286, 31.10.2009, s. 1).
34. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1222/2009 av den 25 november 2009 om märkning av däck vad gäller drivmedelseffektivitet och andra väsentliga parametrar (EUT L 342, 22.12.2009, s. 46).

35. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1223/2009 av den 30 november 2009 om kosmetiska produkter (EUT L 342, 22.12.2009, s. 59).
36. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 66/2010 av den 25 november 2009 om ett EU-miljömärke (EUT L 27, 30.1.2010, s. 1).
37. Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/35/EU av den 16 juni 2010 om transportabla tryckbara anordningar och om upphävande av rådets direktiv 76/767/EEG, 84/525/EEG, 84/526/EEG, 84/527/EEG och 1999/36/EG (EUT L 165, 30.6.2010, s. 1).
38. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG (EUT L 88, 4.4.2011, s. 5).
39. Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning (EUT L 174, 1.7.2011, s. 88).
40. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1007/2011 av den 27 september 2011 om benämningar på textilfibrer och därtill hörande etikettering och märkning av fibersammansättningen i textilprodukter och om upphävande av rådets direktiv 73/44/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 96/73/EG och 2008/121/EG (EUT L 272, 18.10.2011, s. 1).
41. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter (EUT L 167, 27.6.2012, s. 1).
42. Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU av den 4 juli 2012 om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE) (EUT L 197, 24.7.2012, s. 38).
43. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 167/2013 av den 5 februari 2013 om godkännande och marknads kontroll av jordbruks- och skogsbruksfordon (EUT L 60, 2.3.2013, s. 1).
44. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 168/2013 av den 15 januari 2013 om godkännande av och marknads kontroll för två- och trehjuliga fordon och fyrhjuliga (EUT L 60, 2.3.2013, s. 52).
45. Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/29/EU av den 12 juni 2013 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av pyrotekniska artiklar (EUT L 178, 28.6.2013, s. 27).
46. Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/53/EU av den 20 november 2013 om fritidsbåtar och vattenskotrar och om upphävande av direktiv 94/25/EG (EUT L 354, 28.12.2013, s. 90).
47. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/28/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden och övervakning av explosiva varor för civilt bruk (EUT L 96, 29.3.2014, s. 1).
48. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/29/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av enkla tryckkärl (EUT L 96, 29.3.2014, s. 45).
49. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/30/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektromagnetisk kompatibilitet (EUT L 96, 29.3.2014, s. 79).
50. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/31/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av icke-automatiska vågar (EUT L 96, 29.3.2014, s. 107).
51. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/32/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av mätinstrument (EUT L 96, 29.3.2014, s. 149).
52. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om hissar och säkerhetskomponenter till hissar (EUT L 96, 29.3.2014, s. 251).

53. Europarlamentets och rådets direktiv 2014/34/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om utrustning och skyddssystem som är avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer (EUT L 96, 29.3.2014, s. 309).
54. Europarlamentets och rådets direktiv 2014/35/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av elektrisk utrustning avsedd för användning inom vissa spänninggränser (EUT L 96, 29.3.2014, s. 357).
55. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU av den 3 april 2014 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG (EUT L 127, 29.4.2014, s. 1).
56. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/53/EU av den 16 april 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av radioutrustning och om upphävande av direktiv 1999/5/EG (EUT L 153, 22.5.2014, s. 62).
57. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/68/EU av den 15 maj 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av tryckbärande anordningar (EUT L 189, 27.6.2014, s. 164).
58. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/90/EU av den 23 juli 2014 om marin utrustning och om upphävande av rådets direktiv 96/98/EG (EUT L 257, 28.8.2014, s. 146).
59. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 517/2014 av den 16 april 2014 om fluorerade växthusgaser och om upphävande av förordning (EG) nr 842/2006 (EUT L 150, 20.5.2014, s. 195).
60. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 540/2014 av den 16 april 2014 om motorfordons ljudnivå och om utbytesljuddämpningssystem och om ändring av direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiv 70/157/EEG (EUT L 158, 27.5.2014, s. 131).
61. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/424 av den 9 mars 2016 om linbaneanläggningar och om upphävande av direktiv 2000/9/EG (EUT L 81, 31.3.2016, s. 1).
62. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/425 av den 9 mars 2016 om personlig skyddsutrustning och om upphävande av rådets direktiv 89/686/EEG (EUT L 81, 31.3.2016, s. 51).
63. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/426 av den 9 mars 2016 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen och om upphävande av direktiv 2009/142/EG (EUT L 81, 31.3.2016, s. 99).
64. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1628 av den 14 september 2016 om krav för utsläppsgränser vad gäller gas- och partikelformiga föroreningar samt typgodkännande av förbränningsmotorer för mobila maskiner som inte är avsedda att användas för transporter på väg, om ändring av förordningarna (EU) nr 1024/2012 och (EU) nr 167/2013 samt om ändring och upphävande av direktiv 97/68/EG (EUT L 252, 16.9.2016, s. 53).
65. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/745 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter, om ändring av direktiv 2001/83/EG, förordning (EG) nr 178/2002 och förordning (EG) nr 1223/2009 och om upphävande av rådets direktiv 90/385/EEG och 93/42/EEG (EUT L 117, 5.5.2017, s. 1).
66. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/746 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter för *in vitro*-diagnostik och om upphävande av direktiv 98/79/EG och kommissionens beslut 2010/227/EU (EUT L 117, 5.5.2017, s. 176).
67. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver och om upphävande av förordning (EG) nr 1102/2008 (EUT L 137, 24.5.2017, s. 1).
68. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1369 av den 4 juli 2017 om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU (EUT L 198, 28.7.2017, s. 1).
69. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/858 av den 30 maj 2018 om godkännande av och marknadskontroll över motorfordon och släpfordon till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2007 och (EG) nr 595/2009 samt om upphävande av direktiv 2007/46/EG (EUT L 151, 14.6.2018, s. 1).

70. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2018/1139 av den 4 juli 2018 om fastställande av gemensamma bestämmelser på det civila luftfartsområdet och inrättande av Europeiska unionens byrå för luftfartssäkerhet, och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 2111/2005, (EG) nr 1008/2008, (EU) nr 996/2010, (EU) nr 376/2014 och direktiv 2014/30/EU och 2014/53/EU, samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 552/2004 och (EG) nr 216/2008 och rådets förordning (EEG) nr 3922/91 (EUT L 212, 22.8.2018, s. 1), i den mån det rör sig om konstruktion, produktion och utsläppande på marknaden av luftfartyg som avses i artikel 2.1 a och b, när det gäller obemannade luftfartyg och deras motorer, propellrar, delar och utrustning för kontroll av luftfartyg på distans.
-

BILAGA II

Förteckning över harmoniserad unionslagstiftning utan bestämmelser om sanktioner

1. Rådets direktiv 69/493/EEG av den 15 december 1969 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kristallglas (EGT L 326, 29.12.1969, s. 36).
2. Rådets direktiv 70/157/EEG av den 6 februari 1970 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om tillåten ljudnivå och avgassystemet för motorfordon (EGT L 42, 23.2.1970, s. 16).
3. Rådets direktiv 75/107/EEG av den 19 december 1974 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om flaskor som tjänar som mätbehållare (EGT L 42, 15.2.1975, s. 14).
4. Rådets direktiv 75/324/EEG av den 20 maj 1975 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande aerosolbehållare (EGT L 147, 9.6.1975, s. 40).
5. Rådets direktiv 76/211/EEG av den 20 januari 1976 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om färdigförpackning av vissa varor efter vikt eller volym (EGT L 46, 21.2.1976, s. 1).
6. Rådets direktiv 92/42/EEG av den 21 maj 1992 om effektivitetskrav för nya värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle (EGT L 167, 22.6.1992, s. 17).
7. Europaparlamentets och rådets direktiv 94/11/EG av den 23 mars 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande märkning av material som används i huvudbeständsdelarna av skodon som saluförs i detaljistledet (EGT L 100, 19.4.1994, s. 37).
8. Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall (EGT L 365, 31.12.1994, s. 10).
9. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/14/EG av den 8 maj 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om buller i miljön från utrustning som är avsedd att användas utomhus (EGT L 162, 3.7.2000, s. 1).
10. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/53/EG av den 18 september 2000 om uttjänta fordon (EGT L 269, 21.10.2000, s. 34).
11. Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/64/EG av den 26 oktober 2005 om typgodkännande av motorfordon med avseende på återanvändning, materialåtervinning och återvinning samt om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG (EUT L 310, 25.11.2005, s. 10).
12. Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/40/EG av den 17 maj 2006 om utsläpp från luftkonditioneringssystem i motorfordon och om ändring av rådets direktiv 70/156/EEG (EUT L 161, 14.6.2006, s. 12).
13. Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/45/EG av den 5 september 2007 om fastställande av bestämmelser för färdigförpackade varors nominella mängder, om upphävande av rådets direktiv 75/106/EEG och 80/232/EEG samt om ändring av rådets direktiv 76/211/EEG (EUT L 247, 21.9.2007, s. 17).
14. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1222/2009 av den 25 november 2009 om märkning av däck vad gäller drivmedelseffektivitet och andra väsentliga parametrar (EUT L 342, 22.12.2009, s. 46).
15. Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/35/EU av den 16 juni 2010 om transportabla tryckbärande anordningar och om upphävande av rådets direktiv 76/767/EEG, 84/525/EEG, 84/526/EEG, 84/527/EEG och 1999/36/EG (EUT L 165, 30.6.2010, s. 1).
16. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG (EUT L 88, 4.4.2011, s. 5).

17. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1007/2011 av den 27 september 2011 om benämningar på textillfiber och därtill hörande etikettering och märkning av fibersammansättningen i textilprodukter och om upphävande av rådets direktiv 73/44/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 96/73/EG och 2008/121/EG (EUT L 272, 18.10.2011, s. 1).
 18. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/90/EU av den 23 juli 2014 om marin utrustning och om upphävande av rådets direktiv 96/98/EG (EUT L 257, 28.8.2014, s. 146).
 19. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 540/2014 av den 16 april 2014 om motorfordons ljudnivå och om utbytesljuddämpningssystem och om ändring av direktiv 2007/46/EG och om upphävande av direktiv 70/157/EEG (EUT L 158, 27.5.2014, s. 131).
-

BILAGA III

Jämförelsetabell

Förordning (EG) nr 765/2008	Denna förordning
Artikel 1.2	Artikel 1.1
Artikel 1.3	Artikel 1.3
Artikel 2.1	Artikel 3.1
Artikel 2.2	Artikel 3.2
Artikel 2.14	Artikel 3.22
Artikel 2.15	Artikel 3.23
Artikel 2.17	Artikel 3.3
Artikel 2.18	Artikel 3.4
Artikel 2.19	Artikel 3.25
Artikel 15.1 och 15.2	Artikel 2.1
Artikel 15.3	Artikel 2.3
Artikel 15.4	—
Artikel 15.5	Artikel 2.2
Artikel 16.1	Artikel 10.1
Artikel 16.2	Artikel 16.5
Artikel 16.3	—
Artikel 16.4	—
Artikel 17.1	Artikel 10.2
Artikel 17.2	Artikel 34.1 sista meningen och artikel 34.3 a
Artikel 18.1	Artikel 10.6
Artikel 18.2 a	Artikel 11.7 a
Artikel 18.2 b	—
Artikel 18.2 c	Artikel 11.7 b
Artikel 18.2 d	—
Artikel 18.3	Artiklarna 10.5 och 14.1
Artikel 18.4	Artikel 14.2
Artikel 18.5	Artikel 13
Artikel 18.6	Artikel 31.2 o
Artikel 19.1 första stycket	Artikel 11.3
Artikel 19.1 andra stycket	Artikel 14.4 a, b, e och j
Artikel 19.1 tredje stycket	Artikel 11.5
Artikel 19.2	Artikel 16.3 g
Artikel 19.3	Artikel 18.2
Artikel 19.4	Artikel 11.2
Artikel 19.5	Artikel 17

Förordning (EG) nr 765/2008	Denna förordning
Artikel 20.1	Artikel 19.1
Artikel 20.2	Artikel 19.2
Artikel 21.1	Artikel 18.1
Artikel 21.2	Artikel 18.2
Artikel 21.3	Artikel 18.3
Artikel 21.4	—
Artikel 22.1	Artikel 20.1
Artikel 22.2	Artikel 20.2
Artikel 22.3	Artikel 20.3
Artikel 22.4	Artikel 20.4
Artikel 23.1 och 23.3	Artikel 34.1
Artikel 23.2	Artikel 34.4
Artikel 24.1	Artikel 22.1
Artikel 24.2	Artikel 22.2–22.5
Artikel 24.3	—
Artikel 24.4	—
Artikel 25.1	—
Artikel 25.2 a	Artiklarna 31.2 f, 33.1 i och k
Artikel 25.2 b	Artiklarna 31.2 g och m och 33.1 i och k
Artikel 25.3	—
Artikel 26	—
Artikel 27.1 första meningen	Artikel 25.2
Artikel 27.1 andra meningen	Artikel 25.3
Artikel 27.2	Artikel 25.4
Artikel 27.3 första stycket	Artikel 26.1
Artikel 27.3 andra stycket	Artikel 26.2
Artikel 27.4	—
Artikel 27.5	—
Artikel 28.1	Artikel 27 första stycket a
Artikel 28.2	Artikel 27 första stycket b
Artikel 29.1	Artikel 28.1
Artikel 29.2	Artikel 28.2
Artikel 29.3	Artikel 28.3
Artikel 29.4	Artikel 28.4
Artikel 29.5	Artikel 25.5
Artikel 32.1 d	—
Artikel 32.1 e	Artikel 36.2 e

Statens offentliga utredningar 2020

Kronologisk förteckning

1. Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor. S.
2. Skärpta regler om utländska månggiften. Ju.
3. Hållbar slamhantering. M.
4. Vägen till en klimatpositiv framtid. M.
5. Fler rut tjänster och höjt tak för rutavdraget. Fi.
6. En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering. S.
7. Brott mot djur – Skärpta straff och ett mer effektivt sanktionssystem. N.
8. Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Fi.
9. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2020. Steg för steg. Var står vi? Vart går vi? M.
10. Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning. M.
11. Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar. Ju.
12. Nya kapitaltäckningsregler för värdepappersbolag. Fi.
13. Att kriminalisera överträdelse av EU-förordningar. N.
14. Framtidens teknik i omsorgens tjänst. S.
15. Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården – lärdomar från exemplet NKS. S.
16. Ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter. Ju.
17. Grönt sparande. Fi.
18. Framtidens järnvägsunderhåll. I.
19. God och nära vård. En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem. S.
20. Skatt på modet – för att få bort skadliga kemikalier. Fi.
21. Sveriges museum om Förintelsen. + Holocaust Remembrance and Representation. Documentation from a Research Conference. Ku.
22. Motorfordonspooler – på väg mot ökad delning av motorfordon. Fi.
23. Hälso- och sjukvård i det civila försvaret – underlag till försvarspolitisk inriktning. S.
24. Tillsammans för en välfungerande sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess. S.
25. Ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik. I.
26. En sjukförsäkring anpassad efter individen. S.
27. Högre växel i minoritetspolitiken. Stärkt samordning och uppföljning. Ku.
28. En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning. U.
29. En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret. Ju.
30. En moderniserad arbetsrätt. A.
31. En ny mervärdesskattelag. Del 1 och 2. Fi.
32. Grundpension. Några anslutande frågor. S.
33. Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Del 1 och 2. U.
34. Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg. U.
35. Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Fi.

36. Ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård – ett system, många möjligheter. S.
37. Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen. A.
38. Ökad trygghet för visseblåsare. A.
39. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2019. M.
40. En gemensam utbildning inom statsförvaltningen. Fi.
41. Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna. A.
42. En annan möjlighet till särskilt stöd. Reglering av kommunala resurs-skolor. U.
43. Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper. U.
44. Grundlagsskandestånd – ett rättighets-skydd för enskilda. Ju.
45. Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten. Ju.
46. En gemensam angelägenhet. Vol. 1 och 2. Fi.
47. Hållbar socialtjänst. En ny social-tjänstlag. Del 1 och 2. S.
48. Skatt på engångsartiklar. Fi.
49. Enhetlig och effektiv marknads-kontroll. UD.

Statens offentliga utredningar 2020

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- En moderniserad arbetsrätt. [30]
- Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen. [37]
- Ökad trygghet för visselblåsare. [38]
- Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna. [41]

Finansdepartementet

- Fler ruttjänster och höjt tak för rutavdraget. [5]
- Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. [8]
- Nya kapitaltäckningsregler för värdepappersbolag. [12]
- Grönt sparande. [17]
- Skatt på modet – för att få bort skadliga kemikalier. [20]
- Motorfordonspooler – på väg mot ökad delning av motorfordon. [22]
- En ny mervärdesskattelag. Del 1 och 2. [31]
- Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. [35]
- En gemensam utbildning inom statsförvaltningen. [40]
- En gemensam angelägenhet. Vol. 1 och 2. [46]
- Skatt på engångsartiklar. [48]

Infrastrukturdepartementet

- Framtidens järnvägsunderhåll. [18]
- Ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik. [25]

Justitiedepartementet

- Skärpta regler om utländska månggiften. [2]
- Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar. [11]
- Ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter. [16]
- En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret. [29]
- Grundlagsskadedstånd – ett rättighetsskydd för enskilda. [44]
- Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten. [45]

Kulturdepartementet

- Sveriges museum om Förintelsen. + Holocaust Remembrance and Representation. Documentation from a Research Conference. [21]
- Högre växel i minoritetspolitiken. Stärkt samordning och uppföljning. [27]

Miljödepartementet

- Hållbar slamhantering. [3]
- Vägen till en klimatpositiv framtid. [4]
- Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2020. Steg för steg. Var står vi? Vart går vi? [9]
- Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning. [10]
- Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2019. [39]

Näringsdepartementet

- Brott mot djur – Skärpta straff och ett mer effektivt sanktionssystem. [7]
- Att kriminalisera överträdelser av EU-förordningar. [13]

Socialdepartementet

- Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor. [1]
- En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering. [6]
- Framtidens teknik i omsorgens tjänst. [14]
- Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården – lärdomar från exemplet NKS. [15]
- God och nära vård. En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem. [19]
- Hälso- och sjukvård i det civila försvaret – underlag till försvarspolitisk inriktning. [23]
- Tillsammans för en välfungerande sjuk-skrivnings- och rehabiliteringsprocess. [24]
- En sjukförsäkring anpassad efter individen. [26]
- Grundpension. Några anslutande frågor. [32]
- Ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård – ett system, många möjligheter. [36]
- Hållbar socialtjänst. En ny socialtjänstlag. Del 1 och 2. [47]

Utbildningsdepartementet

- En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning. [28]
- Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Del 1 och 2. [33]
- Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg. [34]
- En annan möjlighet till särskilt stöd. Reglering av kommunala resursskolor. [42]
- Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper. [43]

Utrikesdepartementet

- Enhetlig och effektiv marknadskontroll. [49]